LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տոլ.	10 տոլ.
ՍՈՒՐԻԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN · Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration · Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն · 235, Faub St.-Martin · PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 376.296

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

1 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1483

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԸ

Այն բոլոր աշխատանքներուն մէջ, որոնց ընդհանուր պատկերը պարզեցինք այս շաբթուան ընթացքին, մեծագոյն դերը կ'իյնայ միջին սերունդին եւ երիտասարդութեան։

Անցած է թարթափումներու շրջանը։ Գոնէ դաղութներու փրկութեան տեսակէտէն։ Իսկ հառաչանքը դարման չէ բուն ցաւին։

Միջին սերունդը այլեւս պատճառ չունի սպասելու հեռաւոր սուրբերու կամ «երեւելի»ներու։ Շատոնց հնչած է իր ժամը։ Անցեալ մը կապուած է իր ետին, բեռ մը հոգ՝ շալակը։ Եւ ունի աչքեր որ կրնան տեսնել։ Դատել ու վճռել։

Անմիջապէս իր ետեւէն հասեր է արդէն սերունդ մը, հասակ նետած՝ տարակուսի պայմաններու մէջ։ Տարուբեր՝ չորս հասանքի միջեւ, բայց ընդունակ՝ մտածումի եւ աշխատանքի։

Մէկդի դնելով գրական-գեղարուեստական տեսակէտը, ուր իւրաքանչիւրը ազատ է գտնելու իր գիծը, այդ սերունդին առջեւ կայ ճամբայ մը փոխադարձաբար ձեռք երկարելու եւ ասպարէզ նետուելու։

Ճշգուած մը,— այսօրուան իրականութիւնը մեզի չի տար այն բոլոր ազատութիւնները եւ յարմարութիւնները որ յատուկ են վերջնապէս հայրենիքի տիրացած, ամրապինդ պետութեան մը կռթնած ազգերու։

Մեր կամքէն անկախ, զրկանքի ենթարկուած ենք բոլորս ալ, մեր անհատականութեան եւ նախասիրութեանց մէջ (խօսքը միշտ հանրային կեանքի մասին է)։ Մէկը միւսէն աւելի մարտիրոսացած երեւալու իրաւունք չունի։

Մեզի համար, ազնուապետական պերճանք է «ես այսպէս կ'ուզեմ, այսպէս ալ կ'ապրիմ»ը։

Այս ժողովուրդը ակնկալութիւններ ունի բոլորէս ալ։ Տուած է եւ կը պահանջէ։ Պիտի պահանջէ աւելին քան տուած է։ Պիտի քամէ ու թօթուէ։

Այնպէս որ, ոչ միջին սերունդը, ոչ ալ նորը իրաւունք չունին մեկուսանալու հանրային կեանքէն, եւ փղոսկրէ աշտարակէ մը կամ էյֆէլի կատարէն դիտելու աշխարհը։

Ուրիշ խնդիր, եթէ ամէն կապ կտրած ենք բազմութիւններուն հետ, ինչպէս սովոր մասը նախընթաց սերունդի մը։ Եթէ մեր հոգեկան սփիւռքեան յոյզերը վեր են ամէն բանէ։

×

Այս ճշգումէն յետոյ, քարոզի մը չափ տաղտկալի պիտի ըլլար թելադրութիւններ շարել։

Լայն ասպարէզ ունինք եւ աշխատանք՝ բոլորին համար։ Կը բաւէ խանդավառուիլ այս կամ այն ճակատով։ Այս կամ այն գործով։

Մնաց որ, գոնէ մեր ընկերներուն համար, կուսակցութիւնը ծրագրած է շարք մը առաջադրութիւններ։ Մեզի կը մնայ ամփոփուիլ եւ գործել։

Անշուշտ իւրաքանչիւրէն կը պահանջուի գործ՝ համաձայն իր յարմարութեան եւ կարողութեան։ Շատէն շատ, քիչէն՝ քիչ։ Սակայն բացառութիւն կամ ապահարկութիւն, «զինուորութենէ» ազատութիւն՝ ոչ։

Նախորդ գրուածքներով, մենք փորձեցինք ցուցնել գլխաւոր արահետները։ Թերեւս շատ մը հետքեր մոռցուած են կամ թերի ձեւակերպուած։ Ուրիշ ճամբաներ ալ օրուան իրականութիւնը կը փռէ մեր աչքին առջեւ։

Ամէն պարագայի մէջ, աշխատանքի գլխաւոր դաշտը — իրական ռազմադաշտ մը — կը ներկայացնէ բուն իսկ երիտասարդութիւնը։ Միասին առնելով նաեւ ապրիլեան սերունդը։

Ցրիւ մնալով հանդերձ վճռական ցնցումներու, նորոգման, թարմութեան կը կարօտի մեր ամենօրեայ կեանքը։ Ընենք՝ նորէն՝ գաղթահայ իրականութիւնը։ Նետուի՛նք, խրինք եւ փորձենք ինչ որ կարելի է։

Եւ ինչ ձեռնարկ որ պիտի կատարենք, միշտ աչքի առջեւ ունենանք թէ հողէ, ջուրէ, օդէ զրկուած բազմութիւններու հետ է մեր գործը։ Հետեւաբար՝ կը պահանջէ ոչ թէ սանձարձակ վազք եւ սաւառնաթեւ ճախրանք, այլ արծիւի արատեսութիւն եւ յաճախ եզան համբերութիւն։

Իսկ այդ կամաւոր զոհողութիւնը՝ պարզապէս կարենալ պահելու համար ինչ որ մնացած է իբրեւ գաղթահայ զանգուած՝ եօթն անգամ եօթանասուն աշխարհի մէջ։

Բուն որբերու սերունդին համար, չունինք առանձին բանալի։ Իրենց գլուխն ունենալով Ձոմը, այդ հալածական այլ արի տղաքը գծեր են իրենց ճամբան, եւ մեզմէ կը սպասեն մէկ բան,— եթէ չպիտի կրնանք բարիք բերել իրենց, զգուշանանք նոր չարիքներ պատճառելէ։ Աւելի կարճ — քար չգլորենք իրենց ճամբուն վրայ։

Իրենց կը մնայ, աւելի եւ աւելի խորանալով ու տարածուելով, դառնալ, միւս նոր սերունդին հետ, երիտասարդական ամուր ազդակ մը։ Օղակ մը, շղթայ մը որ գիմանայ բոլոր հովերուն, մեր իրականութեան բոլոր ծովերուն եւ ցամաքներուն վրայ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՄԷՆԷՄԷՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս հաղորդեր էինք, Մէնէմէնի դէպքին հետեւանքով ձերբակալուածներէն առաջին խումբին (120 հոգի) դատավարութիւնը վերջացած է։ Վճռին մանրամասնութիւնները տակաւին կը պակսին։ Շէյխ Էսատ փրկուած է մահապատժէն իր յառաջացած տարիքին բերումով, որովհետեւ համաձայն թրք. օրէնքին, 60էն վեր մահապատիժ չիտրամադրուիր։ Ասոր առաջքն առնելու համար, թուրք կառավարութիւնը որոշած է համապատասխան փոփոխութիւններ մտցնել պատժական օրէնքին մէջ։

Բ. խմբակը կը հարցաքննուի

Ընդհ. դատախազութիւնը սկսած է հարցաքննել երկրորդ խմբակին պատկանող ամբաստանեալները։ Ասոնք 23 հոգի են, որոնց մէջ կը գտնուին նաեւ դէպքին միջոցին անփութութիւն ցոյց տուող Մէնէմէնի գայմագամն ու ոստիկան զօրքերու հրամանատարը։ Հարցաքննութիւնը շատերկար տեւած է։ Ընդհ. դատախազութիւնը առանց աւար իր պահանջնագիրը կը պատրաստէ։

Նոր ձերբակալութիւններ

Գոնիայի մէջ Մէնէմէնի դէպքին հետ կապ ունենալու ամբաստանութեամբ, ութը հոգի ձերբակալուած եւ Մէնէմէն ղրկուած։ Ձերբակալուածները կը պատկանին «Նալվէթճի» աղանդին որուն ծայրագոյն պետը 150 տարեկան Չէնչլապէտին է։ Ուրիշ անձեր ալ ոստիկանութեան կողմէ հարցաքննուած և ազատ թողուած են։ Լուր առնուած է թէ Փօզքըրի մէջ ալ կարգ մը անձեր ձերբակալուած են։

∴ Մաղնիսայի հարցաքննիչ պաշտօնատան կողմէ ձերբակալման հրամանագիր մը ղրկուած ըլլալով, ձերբակալուած է Հայրէտտին անուն «մուէզզին» մը որ Ագսարայ կը բնակի եւ միեւնոյն ատեն կաղին կը ծախէ։ Մուէզզինը Մէնէմէն ղրկուած է։

Համայնավարները Պոլսոյ մէջ

«Սոն Փօսթա»յի տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը համայնավարական խնդրին առթիւ նոր քննութիւններ կատարած եւ կարգ մը անձեր ձերբակալած է։ Ձերբակալուածները երեք հոգի են, որոնք խիստ հսկողութեան տակ առնուած են։ Ոստիկանական այս գործունէութեան պատճառը եղած է «Գըզըլ Իսթանպօլ» անուն թերթ մը որ գաղտնօրէն տպուած եւ թղթատարով հոս ու հոն ղրկուած է։ Ձերբակալուած անձերուն անունները խիստ գաղտնի կը պահուին, անոնց յանցանքը դեռ հաստատուած չըլլալով։

Թուրքիա Համեւրոպայի մէջ

ԷՆԳԻՒՐԻ, 31 յունուար.— Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին որոշման համաձայն, Թուրքիա հրաւիրուած է մասնակցելու Եւրոպայի Դաշնակցութեան աշխատանքներուն։ Թուրքիա որոշած է ընդունիլ հրաւէրը եւ հաւանական է որ իր կողմէ ներկայացուցիչ նշանակէ արտաքին նախարարը Րիւշտի եւ կամ Փարիզի թուրք դեսպանը Միւնիր որ իբր Թուրքիոյ դեսպան քանի մը տարիներ ապրած է Զուիցերիա։

Դանիէր Խորհրդարանին առջեւ

Ֆրանսական դահլիճը ներկայացաւ Խորհրդարան ուրբաթ օր։ Երեսփ. ժողովին առջեւ, կառավարութեան յայտարարութիւնը կարդաց վարչապետը Պ. Փիէր Լավալ. իսկ Ծերակոյտին առջեւ դատական նախարարը Լէոն Պէրար։

Կառավարական յայտարարութիւնը անդրադառնալէ յետոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան, կրթութեան եւ աշխարհականացման վերաբերեալ հարցերու, ամենէն աւելի կանգ կ'առնէ տնտեսական տագնապին վրայ։ Տագնապին դէմ կռուելու համար կառավարութիւնը պիտի ձգտի կայունացնել երկրագործական մեծ արտադրութեանց գիները, երկրագործներուն ապահովելու համար իրենց աշխատանքէն սպասուած արդար վարձատրութիւնը։ Միւս կողմէ սերտօրէն պիտի գործակցի եւրոպական վերակազմութեան ճիգերուն։

Կառավարութեան համար, ներկայ տագնապը՝ նիւթականին չափ ունի նաեւ բարոյական պատճառներ.— Պատերազմէն վերջ, անկայունութեան շրջանը որ ճանչցանք, զարգացնելով շահադիտութեան եւ դիւրին վաստակի ճաշակը, երեւան բերաւ բարոյականի թուլութիւն մը։ Այդ տեղ ալ, վերականգնումի ճիգ մը կը պարտադրուի։ Կառավարութիւնն ունի անոր գիտակցութիւնը եւ իր բոլոր կարելի միջոցներով, պիտի ձգտի անոր»։

Երեսփ. ժողովին մէջ, կառավարական յայտարարութեան ընթերցումէն յետոյ, խօսք առին համայնավար պետը Քաշէն՝ որուն խօսքերը նման պարագաներու, արդէն գոց բրած են բոլոր երեսփոխանները..., ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Փօլ Ֆօռ որ կ'ծու քննադատութիւններ ուղղեց կառավարութեան, Ֆորժօ, որ թիւերու վրայ կռթնելով եղրակացուց թէ Լավալի դահլիճը չի կրնար ապրիլ։ Խօսեցաւ նաեւ արմատականներու պետը Հէրիօ, արդարացնելու համար իր կուսակցութեան ընթացքը դահլիճներու կազմութեան առթիւ։

Վիճաբանութիւններէն յետոյ, կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ 258ի դէմ 312 ձայնով։

Պալքանեան խորհրդաժողովը

Պալքանեան Խորհրդաժողովի գործադիր կոմիտէն որ Սելանիկի մէջ պիտի գումարուէր ուրբաթ օր, իր նիստը յետաձգեց շաբաթ օրուան, պուլկար պատուիրակները ուշացած ըլլալով։ Գործադիրը Պալքանեան Միութեան ապագային կապուած բազմաթիւ հարցեր ունի լուծելիք, որոնց շուրջ վիճաբանութիւնները պիտի կատարէ դռնփակ։ Աշխատութեան ծրագիր մը արդէն մշակուած է եւ պիտի ներկայացուի Պալքանեան Խորհրդաժողովին, որ պիտի գումարուի Պոլսոյ մէջ, հոկտեմբերին։ Ծրագրին մէջ նշանակուած են հետեւեալ հարցերը, որոնք կերպով մը, դուրս են Պալքանեան շրջանակէն եւ կը մտնեն Համեւրոպայի սահմաններուն մէջ։

ա) Պալքանեան Միութեան յարաբերութիւնները Ազգերու Դաշնակցութեան հետ,

բ) Պալքանեան Միութեան յարաբերութիւնները Եւրոպական Դաշնակցութեան հետ, եթէ այս վերջինը կազմուելու ըլլայ։

գ) Պալքանեան Միութիւնը կրնա՞յ ազդեցութիւն բանեցնել պետութեանց ներքին կազմին վրայ,

դ) Միութեան անդամ պետութիւնները կրնա՞ն յետագային դուրս ելլել,

ե) Պալքանեան Միութեան անդամները կրնա՞ն նաեւ մասնակցիլ ուրիշ միջազգային խմբակցութեան մը եւ ի՞նչ պայմաններով։

զ) Միութեան անդամ պետութիւններու միջեւ ծագած վէճերու կարգադրութիւնը։ Պալքանեան պետութիւնները պէ՞տք է որ դիւանագիտական հաւաքական ներկայացուցչութիւն մը ունենան։

է) Միութեան յատուկ պաշտօնական լեզուի մը նշանակում,

Այս կէտերը ցոյց կուտան արդէն թէ մտադրուած է կազմել Պալքանեան խմբակ մը ընդդէմ Եւրոպայի Միացեալ մասին։

Պրիանի կողմէ առաջարկուած Եւրոպական Դաշնակցութեան կազմը ծառայած է Պալքանեան Միութեան ըմբռնումին, որուն կուսակիցները արդէն կը մտածեն անոր դիրքը ճշդել ընդդէմ Համեւրոպայի իսկ։

Նոր ձերբակալութիւններ Ռուսիոյ մէջ

Վարշաւիայէն տրուած լուրի մը համաձայն, Մոսկուայի մէջ ձերբակալուած են 220 ածուխի վաճառականներ, որոնք շահադիտութիւն կ'ընէին եւ ածուխ կը մթերէին։

Անոնց վաճառատան մէջ գտնուած ածուխները բռնագրաւուած են կառավարութեան կողմէ։

Եղերական եւ համացու փախուստ մը

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Տնիէսթէրի ռուսական եզերքէն լսուած հրացանաձգութեան վրայ, Շիփքանիի ռումանական շրջիկ պահակախումբ մը անցեալ գիշեր նշմարեց մէկը, որ կը փորձէր լողալով գետն անցնիլ եւ հասնիլ ռումանական ափը։ Միւս եզերքէն բոլշեւիկ պահակները կրակ կը տեղացնէին մարդուն վրայ։

Հակառակ ծանրօրէն վիրաւոր ըլլալուն, մարդը յաջողեցաւ գետը կտրել։ Հազիւ յաջողեցաւ յայտնել թէ կը կոչուի Ձերպաքոֆ, անդամ Մոսկուայի Գեղարուեստից Ակադեմիոյ։ Այս խօսքերէն յետոյ, կորսնցուց գիտակցութիւնն եւ երկու ժամ վերջ հոգին աւանդեց։

Մարմինը պիտի յանձնուի խորհրդ. իշխանութեանց։ Ձերպաքոֆ ականաւոր ռուս արձանագործ մըն է։ Ցայտնի չէ թէ ինչո՞ւ ուզած է փախիլ խորհրդային դրախտէն...

Սպանիոյ խռովութիւնները

Սպանիոյ համալսարանական շրջանակներու մէջ տարածուող գրգռութեանց հետեւանքով, Մատրիտի համալսարանին վարչական խորհուրդը որոշեց փակել համալսարանը։

Պարսելոնայի համալսարանի ուսանողները 48 ժամուան գասադուլ յայտարարեցին։

Ընտրութեանց մասին խօսելով Սպանիոյ վարչապետը յայտնեց թէ կառավարութիւնը երբեք չպիտի նպաստէ որեւէ կուսակցութեան եւ չէզոք պիտի մնայ ընտրութեանց մէջ՝ այնպէս որ որեւէ պատճառ չկայ որ կուսակցութիւնները ձեռնպահ մնան եւ հրաժարին ընտրութեանց մասնակցելէ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԸ.— Կրիփի համաճարակը զոհեր կը խլէ զանազան երկիրներու մէջ։ Անգլիոյ մէջ անցեալ շաբթուան ընթացքին մեռած են 242 անձեր, որոնց 47ը Լոնտոնի, 68ը Լիվրփուլի մէջ՝ կրիփի հետեւանքով։

Համպուրկի մէջ, 24 ժամուան ընթացքին նոյն հիւանդութեամբ մեռած են 70 հոգի։

Աթէնքի մէջ, համաճարակը չէ մեղմացած, 28 մահեր արձանագրուած են։ Վէնիզելոս ալ նոյնպէս բռնուած է, վտանգէ զերծ կը մնայ։

Սպանիոյ մէջ համաճարակը կը շարունակէ նոյն սաստկութեամբ, 10էն 17 յունուար, Մատրիտի մէջ մեռած են 427 անձեր։

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Էնկիւրիէն տրուած լուրի մը համաձայն, ձիւնի բուռն մրրիկ մը բռնած է ամբողջ Անատոլուն, ընդհատելով հեռագրական հաղորդակցութիւնները, Էնկիւրի-Սըվազ երկաթուղին դադրած է։ Ճամբան բանալու ղրկուած շոգեկառք մը պաշարուած մնաց ձիւնի տարափին տակ։

ԵՐԲ ՅԱՅՏՆՈՒԵՑԱՒ ԵՂԻՇԷՆ

Կրկին կը կարդամ հրաշալի մատեանը Վարդանանց Պատմիչին, յորմէ հետէ Եղիշէի գոյութեա՞ն թէ միանգամայն տեղափոխութեան առասպել մը մէջտեղ նետեց Հ. Ակինեան բանասիրութեան անունով։

Այդ վարկածը, զոր կը թուի թէ ո՛չ այնքան ծանրախոհութեամբ Եղիշէի անձին ու գործին համար կը կիրարկէ ծանօթ Մխիթարեանը, բնութիւնը չունի եւ այսուհետեւ ալ պիտի չունենայ համոզելու ո եւ է մէկը որ իսկապէս կը հասկնայ բնագրի մը պատմական եւ լեզուական արժէքը։

Աւելցնենք անկախաբար, նախ հարց կը ծագի թէ ուրեմն Հ. Ակինեան Եղիշէով պատմուած և անով յաւերժացած ազգային մեծ դրուագին, «աշխարհական ճակատամարտին» ալ եթէ ոչ գոյութիւնը, այլ ոգին, շունչը եւ գերագոյն ձգտումը երկբայելի կը դարձնէ։

Ձա՜ւր ջան, անօգուտ վաստակ։

Բանասիրութիւնը մերկացնելով իր կճեպէն, զոր կապած են անոր շուրջը առաւելապէս անոնք որ բանասէր կոչած են զիրենք, կը դառնայ կ'ըլլայ համեստ պտուղ մը, կամ պտուղի սկզբնաւորութիւն մը, տհաս, տտիպ, անկազմ։ Անոր մոլորանքներուն զիմաւ ընելէ առաջ՝ ընդունինք աւանդականը իր ձեւին մէջ, իր անկեղծ երեւոյթին մէջ, եւ քննադատութիւնը ընենք բուն իսկ մատեան ի ձեռին։

Դէպքերու շարայարութիւնը այնքան բնական, լեզուի թափը այնքան սեղմ եւ անսեթեւեթ, նիւթին կապուած, ա՛յնպէս՝ ինչպէս խմորը հացանիւթին, սկիզբէն բնաբան ընտրած գաղափարին յաղթանակով այնքան կազդուրուած, մինչեւ յայտնի արհամարհանք մը ամէնէն դժուարին պարագաներու հանդէպ, որոնք կրնան խոչընդոտ ըլլալ վսեմ գործին։ — Այս է իրապէս գրական արժէքը Եղիշէի մատեանին, զոր անհնարապէս կարելի է յատկանշել երբեւ գրի առնուած նոյն իսկ իր պատմած դէպքերու ընթացքին։ Ոգի մըն է որ կը շահատակէ ազգային անկախութեան [illegible]ոհուրդներուն, ցից ամբարտակ մը՝ որ պատրաստ է փլչելու ներքին ու արտաքին հակառակորդներուն վրայ։ Անոր [illegible]ութիւնները ընդհանուր մեծ պատկերին բնական գիծերուն մօտ անհետ կ'ըլլան։ Կը զգաս թէ հեղինակին հետ կ'ապրիս եւ դրուագներուն մեծվայելչութիւնը կը հայլիանայ անխոնջ հայրենասիրութեան մը ցոլացիկ նախադասութիւններուն մէջ։ — Տարբե՞ր է արդեօք Ակինեանի զգացումը Եղիշէի մատեանին ներքին արժէքին վրայ։

Ի չգոյէ ժամանակակից վկայութիւններու, կրնանք — բանասիրութիւնը ազէ ըլլայ — [illegible] ուրանալ «Եղիշէ» պատմիչին գոյութիւնը, առ ո՛չինչ դրելով ժողովրդային աւանդութիւնը, եւ դարէ դար բերանացի հաստատութիւնը որ յաճախ պատմական գրուածքէ աւելի կ'արժէ բոլոր ժողովուրդներու համար ալ։ Բայց ո՞վ կարելի է հերքել գըրուածքին վաւերականութիւնը, կարելի՞ է արձանագրութիւններուն և փորագրութիւններուն իմաստը եղծել ի չգոյէ արձանագրող կամ փորագրող անձին։ Հ. Ակինեանի յանդգնութիւնը [illegible] կը ծանրանայ եւ ան[illegible] յամառութիւն մը կը դառնայ — հազիւ նկատողութեան արժանի — երբ Եղիշէին անձը տեղափոխելով պատմութեան մէջ, իրականութեան հարուած մը կուտայ, գիտու[թեան] [illegible] պատճառող արագութեամբ շփոթելով անձերն ու ժամանակները։ Ղազար Փարպեցին կը բերէ կը դնէ Եղիշէի [տեղ] եւ այս վերջինը մինչեւ [illegible] անօրինութիւն կը թափեցնէ Եօթներորդ դարու վերջերը...։

Առով յայտնած կ'ըլլայ թէ չընդունիր ներքին արժէքը Եղիշէի պատմութեան։ Ահա բանասիրութեան ուժով ազգային մարտիկցին վրայ փետեկուած խրամը։

Ուրեմն Հ. Ակինեան խարխուլ բայց յերիւրանքներու կը վերածէ Եղիշէի պատմութիւնը, եւ քիչ կը մնայ որ Մխիթարեանին բանասիրութեան հրատարակը չարիւնէ Վարդանանց-Ղեւոնդեանց շրջանի բովանդակ սխրագործութիւնը։ Պատերազմին նախորդ դէպքերը — Տիզբոնի արքունիքին հետ բանակցութիւնները, թղթակցութիւնները, որոնք մանրամասնուած են, ժողովները՝ որոնց անդամները մի առ մի անուանուած են, յետոյ՝ մեծ կռիւին յառաջապահ զուպարները, հետզհետէ զայրագին մոլուցքը Սասանեան Տան Հայաստան աշխարհի պինդ ու անհեղ հերոսամարտին հանդէպ։ Այս բոլոր յեղումները եւ իրադարձքը ա՛յնքան անխառն բովանդակութեամբ ականատեսի պայծառամտութեամբ դրուագուած, շաղակնայեա ընդելուզուած, արկածներու թերցումով կը վերակենդանանան։ Յետոյ՝ Տիզբոնի արգելարանին մէջ ներքին ու մտերիմ կեանքը, աներկիւղ ու անսասան հաւատքը վերահասու եւ մրրիկի առջեւ եւ կառափնատի պակուցումին դէմ ա՛յնքան անվեհեր կեցուածք, խօսքով թէ գործով։ — Ո՛հ, Հ. Ակինեան, իր նոր պաշտած դրօշակին՝ բանասիրութեան բոլոր բանադանման պաշտամունքին ուժով կարող չէ առնանել Եղիշէի մատեանին ներքին ճշմարտութեան, որ անոր անկորնչելի արժէքը կը ներկայացնէ։

Շատ կանուխէն, Եղիշէին ու Փարպեցիին համեմատական ընթերցումը կասկածիլ տուաւ ինծի թէ Եղիշէ՝ Սամիկոնեան ազգատէր հերոսին եւ անով մարմնացուած գաղափարին իբրեւ ռահնդուն ջատագով, քիչ մը ծայրայեղ կերպով յօշոտած է Վասակի դիմակը, անոր զաւակներուն պատանդի պարագան անգամ չյիշատակելով իր գործին մէջ, ինչ որ ըրած է Փարպեցին։

Բայց ոեւէ հեղինակի կողմէ ոեւէ դարու եւ ոեւէ երկրի մէջ գործուած խանդավառութեան պարզ օրինակը կամ կրկնումն է այս, որ իրաւունք չի տար մեզի անպատճառ առով իսկ ընդհանուր կասկածի մատնելու անձն ալ դէպքն ալ։

Եթէ Հ. Ակինեան արտաքոյ Հայ Դպրութեան եւ ցեղային անխորտակելի աւանդութեանց, բիւզանդական կամ այլազգի հատուկտոր ծանօթութիւններու վրայ պատակած՝ Եղիշէն տանէր Է. դարու յետոյքին վրայ բնացնէր, եւ յայտնէր յետոյ — իբրեւ քաջագործութիւն բանասիրութեան — թէ Վարդանանց Պատերազմին անանուն չքեղ գըրուածքին իր անունը քանդակեց, իբրեւ հետաքրքրութիւն մը կրնայինք մտիկ ընել զինքը, բայց պատմութիւնն ալ իր կենդանի իրականութեանէն մասքանց ընելով եւ, այսպէս, ազգային պատմութեան հզօրագոյն մէկ ճշմարտութիւնը ճգակտոր հանելով՝ տանիլ կապել Է. ին այսինքն դարերով հետի ժամանակի մը, — Օ՛, ասիկա տարազէպ է եւ անփայլ հեգնանք մը մեր զգացումներուն բանասիրութեան զրահի մը տակ դիմակաւորուած։

Ո՛վ դու, Հա՛յր բանասէր, գուցէ ժամանակ պիտի գայ որ Շնորհալիին իմաստութիւնը եւ քերթողական խոյանքը անհաղորդական նկատելով Միջնադարեան Շրջանին, մի ոմն հայ-անուն բանասէր փափուկ հոգածութեամբ աւանդէ զայն յետագոյն շրջանի մը, զոր օրինակ՝ մեր այսօրուան շրջանին...։

Մեր ոսկեդարու գրականութիւնը ունի մատուանդ երեք աւանդ, անտեղափոխելի ու անվերածելի։ Երեքին համար ալ ազգային գիտակցութիւնը, առն առն, դարէ դար եւ տարբեր աշխարհամասերու մէջ, Հայ խուժը եւ զուժը, Հայ ազնուականն ու իշխանը՝ Հայ Դպրոցն ու Եկեղեցին, որոնք շատ աւելի կ'արժեն քան առղուաշ բանասիրութիւն մը, գոռացած են ի նպաստ։ Հա՞րկ է անուանել՝ Եզնիկ, Եղիշէ եւ Նարեկացի, զորս կարելի է իբրեւ ձուլեցնել հայկաբանութեան մաղիր ընթերցմամբ։ — Բարբառի նոյն առատահոս փարթամութիւնը, նոյն ոթափ ու անպարտաւելի թռիչքը, իրական ու անկեղծ զիրնլի պաշտամունքը։

Վարդանանց պատերազմին կենդանի վկային եւ կենսագրին միեւնոյն դէպքին հեղինակը ըլլալուն ապացոյցները կը վիտան գիրքին մէջ իսկ, որ կարճ բառով Եղիշէ կոչուած է։ Բոլոր Հայերը միութեան կը հրաւիրէ ոչ թէ անպատճառ կրօնական մոլեռանդութեան բերմամբ, այլ անոր բանաւոր ընթերցումը հայկական օջախին ինքնութիւնը, Հայ Վեստան անշէջ պահելու հրաւէր կը թելադրէ։ Կ'ըսէ.— «Զուգութիւն է մայր բարեաց, անզուգութիւն՝ ծնող չարեաց»։ Եւ այս միաբանութիւնը վսեմ կը գտնէ Սասանեանց անմիաբանութեան մօտ, եւ կ'ըսէ թէ մօտալուտ է անոնց վախճանը անմիաբանութեան երեսէն.— «Արջք օրհասականք»՝ ընդ վախճանել շնչոյն՝ հզօրագոյնք կուլին», եւ քիչ վերջը «հկեալ հասեալ է վախճան տէրութեանն» (անմիութեան երեսէն)։ Հ. Ակինեան՝ Եղիշէի ժամանակակից ըլլալուն համար ի՞նչ փաստեր կը պահանջէ։ Աքեմենեանց յաջորդ Սասանեան Տունին անկումը արդէն իսկ Ե. դարէն չի՞ սկսիր։ Ի՞նչ հարկ կայ Է.ին, երբ արդէն Արաբին ուժին առջեւ սասանելու վրայ էր Սասանեանը։

Հեղինակի մը արժէքը — անձով թէ դէպքերով որոնց ներկայացուցիչն է — կը նուաղի, եթէ իր հողէն ու արմատէն տարուելով ընտա զայն խաբողի կամ խաբուողի հանգամանքով։ Այս տեսակէտով, ի՞նչ արժէք կ'ունենայ Հ. Ակինեանի բանախօսութենէն վերջ ծանօթ «բանասէր»ի մը շնթողական խօսքերը թէ «ինչ որ ալ ըլլայ Եղիշէ մեր պաշտելի մատենագիրն է»...

Ո՞ր Եղիշէն, պարո՛ն. Ե. Դարու հանճարեղ պատմի՞չը, իր պատմած դէպքերուն ապրումով ոսկեգանդակ Եղիշէ՞ն թէ Հ. Ակինեանի «Եօթներորդեան» Եղիշէն իր պատմած դէպքերուն խեղաթիւրումով...։ Այս երկու Եղիշէներէն ո՞րն է քու պաշտելի մատենագիրդ։

Բայց սպասենք Հ. Ակինեանի նոր յայտնագործութիւններուն վենետկեան Հանդէսին մէջ։

ԵՏԱՆ

ՓՈՒՇԻՆ

Ա.

Ցայգալոյսին երբ ընդոստ արթնցայ, դէշ երազ մը տեսած էի։ Սիրածիս խուրձ մը երկար մազերը կտրուած ու գետին թափուած էին։ Կը յանդիմանէի զինք, երբ արթնցայ յանկարծ։ Այդ պահուն կատուն մահճակալիս վրայ նետուեցաւ ու ապշած նայեցաւ ինծի։ Կերպարանքս կը վրդովէր զինք։ Դրկեցի Փուշին, համբուրեցի եւ դարձեալ քնացայ։ Չեմ յիշեր թէ ի՞նչ երազեցի անկէ յետոյ։ Միայն, առտուն երբ արթնցայ, Փուշին բարձիս վրան նստած կը լզէր ճակատս ու այտերս, որոնք թրջուած էին արցունքէն թէ քրտինքէն, չեմ գիտեր։

Ապերախտ զգացում մը արթնցաւ յանկարծ ներսիդիս ու վայրագաբար վար նետեցի կատուն։ Հանդարտ՝ գետին նստեցաւ ան ու պաղարիւնով ինծի նայեցաւ։ Այնքան յանդիմանական էին անոր աչքերը որ բարկութենէս ու ամօթէս գլուխս անդին դարձուցի։ Հիմա Փուշին ալ չէի սիրեր, որովհետեւ կը խորհէի թէ անոր գուրգուրանքն ալ ինծի հանդէպ կեղծ էր, ինչպէս իմ սիրածինս։

Բ.

Ջանազան ժենութեամբ թաղարներ ունիմ պատուհանիս առջեւ։ Իւրաքանչիւրին մէջ ծաղիկներ կան, գոյնզգոյն։ Կը սիրեմ ծաղիկները իրենց գոյներուն համար։ Կ'ուզեմ որ պատուհանս ծաղկաստան մը ըլլայ միշտ, կանանչութեամբ բեռնաւոր, որոնց վրայ ալիսակ ճնճղուկներ կախեն իրենց զրասանքները, ոգեւորիչներու նման։ Կը խնամեմ զանոնք կըցածիս չափ ու ջուր կուտամ անոնց իրիկուան դէմ։

Փուշին բան մը չի հասկնար այս ամէնէն։ Ան չի գիտեր թէ ես որքան խնամք կը տանիմ ծաղիկներուն ու որքա՜ն կը սիրեմ զանոնք։ Ու հազիւ սենեակէն դուրս կ'ելլեմ, պատուհանին վրայ կը ցատկէ անմիջապէս ու կը թաղուի ծաղիկներու կանանչութեան մէջ։ Երբ կը վերադառնամ սենեակ, տափակցած կը գտնեմ բոլոր տունկերը։ Կը յանդիմանեմ ու կը ծեծեմ Փուշին. սակայն ան կատակ կը կարծէ բրածս, ու խաղալու տրամադիր, վրաս կը ցատկէ, կը մագլցի մինչեւ ուսս, ու կակուղ մետաքսանման մուշտակը երեսներուս կը քսէ։ Դիս փայփայելու ու փոխադարձ գուրգուրանք ստանալու համար։

Քանի մը շաբթուան մէջ ծաղիկներս բոլորը չորցան։ Փուշին կանոնաւոր ջարդ կուտար մեխակներուն ու տալիաներուն, որոնք իրենց դիւրաբեկ գլուխները կը ծռէին անոր ճանկերուն տակ։

Համբերեցի երկար ատեն, կատուն ծաղիկներէն գերադասելու համար։ Սակայն ժամանակ մը եկաւ երբ ալ չէի կրնար հանդուրժել Փուշիին չարութիւններուն։ Անոր ներկայութիւնը անտանելի էր այլեւս, Պատուհանը աւերակ դարձած էր։ Շարունակ գրասեղանիս վրայի գիրքերը վար կը ձգէր, տետրակներս կը պատռէր ու մելան կը թափէր։ Յետոյ, դըպրոցական տղայ, ժամանակ չունէի այն ատեն իրմով զբաղելու, կերակրելու։ Անխուսափելիօրէն պէտք էր բաժնուէի Փուշիէն։

Երկար վարանումէ յետոյ, որոշեցի մոլորեցնել հեռակայ պարտէզներէն մէկուն մէջ։

Բաժանումի վերջին օրն էր։

Կէսօրին դպրոցէն վերադարձած էի ու տրտում։ Առտուն, լատիներէնի դժուար քննութիւն մը անցուցած էի։ Բարկացած սենեակ մտայ։ Փուշին անկողնիս վրայ կծկուած կը քնանար։ Երբ քովը նստայ, աչքերը բացաւ ու յօրանջեց։ Դիրկս առի միամիտ կենդանին։ Այնքան անո՜ւշ կը նայէր ինծի։ Անոր ոսկետեղնիկ մուշտակը, շատ աւելի գեղեցկացած կ'երեւէր ինծի։ Հպարտ՝ գուրգուրանքէս, ազնուականին պէս պոչը կը շարժէր շարունակ ու ճանկերը կը բանար, կը գոցէր մատներուս հետ խաղալով։ Ես, տխուր, կը նայէի իրեն, եւ կուրծքս կը զարնէր ուժգնութեամբ։

Ինչպէ՞ս պիտի գործադրէի որոշումս. ես որ կը պաշտէի կատուները ու հակառակ կարգ մը դժուարութիւններուն այնքան սիրուն վայրկեաններ անցուցած էի իրեն հետ։ Պիտի բաժնուէի ուրեմն Փուշիէն, անոր անուշ նայուածքէն, ոսկեթել մուշտակէն... անվերջանալի սիրուն խաղերէն։

Թէեւ ոչինչ կը հասկնար իմ հոգեբանութենէս, կը նայէր ան ինծի իմաստուն աչքերով ու կարծես խիղճս կը հարցաքննէր։

Իրիկուն եղաւ։

Դրկեցի կատուն ու փողոց ելայ։ Բաւական հեռանալէ յետոյ, համբուն եզերքը գտնուող պարտէզներէն մէկուն մէջ նետեցի։ Շուտով ծակէ մը դուրս ելաւ ու ցատքռտելով հեռագրաթելի մը վրայ մագլցեցաւ։ Խեղճ կատուս կը կարծէր թէ կը զուարճանայինք միասին։ Չէր զգար տակաւին իրեն սպառնացող վտանգին ահաւորութիւնը։

Դարձեալ զրկեցի... քիչ մը աւելի հեռանալէ վերջ, բարձր ցանկապատէ մը անդին նետեցի զայն։ Սպասեցի պահ մը տեսնելու համար թէ փախուստի միջոց մը պիտի գտնէ՞ արդեօք։

Քանի մը վայրկեան դուրս չելաւ։ Ուրախացայ։ Հարուստ կալուածատէրի մը պարտէզը նետած էի ուր Փուշին անտէր չպիտի մնար անշուշտ։

Հազիւ տուն կը վերադառնայի, երբ կատուն դուրս սպրդեցաւ պարտէզին մէկ անկիւնէն, թուփերու տակէն։ Ի՞նչ պիտի ընէի հիմա։ Խորհեցայ վերջին փորձ մը ընել։ Վազեցի, բռնեցի Փուշին ու այս անգամ շատ աւելի բարձր ցանկապատէ մը վրայէն անդին շպրտեցի։ Շրընգոլից աղմուկով մը միւս կողմ ինկաւ։

Փուշին կուլար այս անգամ։

Չդիմացաւ սիրտս։ Ցանկապատին վրայ մագլցեցայ տեսնելու համար թէ ո՞ւր ինկած էր արդեօք։ Քարէ, պարապ աւազանի մը մէջ նետած էի թըշուառ կենդանին։ Ցաւահառ կը մլաւէր անդադար։ Երբ տեսաւ զիս, կեցաւ պահ մը անշարժ, ու գլուխը վեր, դէպի ինծի, դէպի աչքերուս խորը նայեցաւ։ Ա՜խ, ինչպէս կը մլաւէր։ Կը զարմանար արարքիս վրայ, որովհետեւ կատակ չէր այս անգամ։

Դէպի աւազանին պատը կը վազէր, ճանկերը բաց՝ երկանգամ թաթը կը նետէր մագլցելու փորձելով ու կռնակին վրայ ետ կ'իյնար։ Յետոյ, դարձեալ կը նայէր ինծի, կը մլաւէր ու մագլցելու փորձ կ'ընէր։ Ուժասպառ եւ յուսահատ նստեցաւ վերջապէս աւազանին մէկ անկիւնը։

Գլուխը վեր՝ դէպի ինծի կը նայէր երբեմն, կը ծաղրէր իմ բարեկամական հաւատարմութիւնս ու սէրս, որ մարդկային ըլլալով հանդերձ, անասնականէն ալ աւելի վար կը մնար այս պահուն։

Ու կ'անիծէր զիս թերեւս։

Ամօթէս ու յուզումէս վար իջայ ցանկապատէն ու տուն վերադարձայ։ Երբ անկողին մտայ, երկար ատեն քունս չեկաւ։ Խիղճս կը տանջէր զիս ու կարծես սիրտս պիտի պայթէր։ Ոճրագործ մըն էի ես, եւ ամէն ոք կը հալածէր զիս։

Ելայ անկողնէն, հագուեցայ շուտով ու հաց տարի Փուշիին, որպէսզի անօթի չմնայ գոնէ, մինչեւ որ զինք գտնեն։ Վազեցի փողոցին մէջ, հասայ ցանկապատը, մագլցեցայ։ Ձեռքի ելեկտրական լոյսս վառեցի եւ աւազանը նայեցայ։ Փուշին հոն էր միշտ ու կը մլաւէր։ Երբ հացը նետեցի առջեւը, տեղէն անգամ չշարժեցաւ։ Ինծի նայեցաւ միայն աղաչանքով ու արհամարհանքով։

Երբ վար նետուեցայ ցանկապատէն, ան կուլար տակաւին։

Կէս գիշերին հազիւ քունը աչքերուս վրայ ինկաւ։ Առտուն երբ արթնցայ առաջին գործս եղաւ Փուշիին քով երթալ։

Գիշերուան ընթացքին, սակայն, սաստիկ փոթորիկ եղած ու տեղատարափ անձրեւ էր եկած։ Երբ ցանկապատին վրայ ելայ, տեսայ որ աւազանը կիսովին լեցուած էր ջուրով։

Ու Փուշին անոր մէջ սատկած։

Դ.

Հիմա տարիներ են անցած։ Ու ամէն անգամ որ կը խորհիմ Փուշիին վրայ, անոր պատկերը աչքերուս առջեւն է միշտ, յստակ, իր ամէն գիծերով։

Փուշի, հաւատա՛. քու յիշատակդ թանկագին է ինծի, որովհետեւ կը սիրէի քեզ սիրածէս աւելի։ Սակայն, մեռա՛ր դուն անմեղութեամբ, իմ ձեռքով, անբուժելի վէրք մը թողլով սրտիս վրայ։

Ժընեւ Յ. ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ

ՆՈՐ ՄԸ ԽՈՍ

ՍԻՐՈՅ ՃԱՄԲԱՆ

Հպա՛րտ, սիրո՛ղ եւ ցնծո՛ւ[ն]
Ա՛յդ ճամբայէն կը քալեմ,
Նախնիքներուս ձգած [...]
վրայ
ժամացոյցիս ճօճանակին [...]

Ահա կ'անցնիմ այդ ճամբէն [...]

Ամէն անգամ [...]

Ու կը սիրեմ ծանծրոյթն [...]

Ու այդ ճամբան նախնիք[...]
[...]

Ամէն անգամ ծաղկի բոյր[...]

Հպա՛րտ, սիրո՛ղ եւ ցնծո՛ւ[ն]
կը վերցնեմ ամէն անգամ
Նախնիքներուս ձգած [...]
վրա[յ]
կենսաքարը իմօրերու[...]
Հին գաղջենկէց [...]

Ցործանքին մէջ ուրախու[...]
եւ յաղթութեան երգեր[...]

կեղծիք, նախանձ, բարկու[...]
Ամօթ, երկիւղ, վատութիւն
Միակ դարմանն իր ցաւին
Ջգելով ես ամբոխին,
կ'անցնիմ կ'երթամ սիրոյ [...]
քէն անվ[...]

Հպա՛րտ, սիրո՛ղ եւ ցնծո՛ւ[ն]
ժամացոյցիս ճօճանակին [...]
յա[...]
Այդ ճամբայէն մշտակեաց,
Մեծախորհուրդ պատգամ[...]
րոյ ճամ[...]
Ես կը քալեմ աստղազաշ[...]
Նիքներուս ճետ[...]

ՀԱՅԿ ՆԱՐ[...]

ԴԱՏ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՔԱԼԷ ՑԱՄՐԱԲ[...]

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋ[ԵՒ]

Լեհաստանի մէջ [...]
փոքրամասնութիւններուն [...]
ի գործ դրուած ընտրական ձ[...]
մը ահագին վէճի նիւթ գար[...]
Ազգերու Դաշնակցութեան [...]
ջին նիստին մէջ, ինչպէս հար[...]
դեցինք արդէն։ Ժողովին նախ[...]
գահութիւնը այսանգամ կը [...]
ճակէր գերման պատուիրա[...]
թեան պետին՝ արտաքին նախ[...]
րար Քուրցիուսի, բայց, որպէս[...]
այս վերջինը գերմանացի փո[...]
քրամասնութեան վրայ ի գ[...]
գրուած ճնշումին դէմ բողոք[...]
եւ Լեհաստանի իշխանութեա[...]
հանդէպ Ազգերու Դաշնակցու[...]
թեան պարսաւանքի քուէն ձեռ[...]
բերէ, հրաժարեցաւ նախագահ[...]
լու իր կարգէն, զայն թող[...]
Անգլիոյ արտաքին նախար[...]
Հէնտըրսընի։

Այս խնդիրը մեծ աղմուկ[...]
առա՛ջ բերաւ ժողովէն ներս [...]
դուրս։ Քիչ մնաց որ Քուրցիո[...]
առնէր քալէր, տեսակ մը [...]
տակաւոր կողմնակցութիւն [...]
լով ի նպաստ Լեհերուն։ Ընդ[...]
ձակ վաւերագիրներ կարդալով[...]
վկայութիւններու դէզ մը [...]
տեղ բերելով՝ Քուրցիուս վերջ[...]
պէս յաջողեցաւ Վերին Սիլեզի[...]
լեհական իշխանութեանց ապօ[...]
նի վարմունքը ապացուցանել[...]
Մասնաւորապէս Անգլիա իր [...]
խարարին բերնով համոզ[...]
յայտնեց վերջի վերջոյ թէ [...]
դարեւ նոյն իշխանութիւնն[...]
անտեսած են փոքրամասնութեան
իրաւունքները։ Անգլիական [...]
տեսակէտը քիչ ատենէն բաց[...]
ցին նաեւ միւս պետութիւններ[...]
եւ այնպիսի տեղեկագիր [...]
խմբագրուեցաւ, որ յայտնապէս
թէեւ՝ չէր պախարակեր ուղղակի
լեհ կառավարութիւնը, բայց կը[...]
գունէր թէ Վերին Սիլեզիոյ լե[...]
իշխանութեանց ընթացքը պախա[...]
րակելի է։

Ցեղեկագիրը կ'ըսէ.— Փո[...]

րամասնութեանց իրաւունքը պէտք է յարգուի ամէն կողմ, եւ փոքրամասնութիւններն ալ, իրենց կարգին, պէտք է զգուշանան գերիշխան պետութեան շահերուն դէմ գործելէ։ Իւրաքանչիւր պետութեան վրայ պատասխանատուութիւն եւ լուրջ պարտականութիւն կ'իյնայ, յարգել փոքրամասնութեանց իրաւունքը։ Իշխանութիւնները պէտք է ուշադիր ըլլան որ ոեւէ ձեւով վնաս չհասնի փոքրամասնութեանց նոյն իրաւունքներուն, եւ քաղաքական պայքարներու զոհ չերթան անոնք։ Քաղաքական ոեւէ ձգտում՝ պատրուակին տակ նոյն իրաւունքներուն վնասելուն առիթ պէտք չէ տալ։ Լեհ կառավարութիւնը պէտք չէ ոեւէ կերպով ոեւէ մասնակցութիւն ունենայ գուրցը կազմուած միութիւններու նպատակին հետ եւ ուժ տալ անոր։ Ցաւալի է որ այսպիսի պատճառներով գերման փոքրամասնութեանց վստահութիւնը խախտած է գերիշխան պետութեան վրայ, ինչ որ անկարելի կ'ընէ խաղաղ գործակցութիւն պետութեան եւ փոքրամասնութեան միջեւ, իրողութիւն մը՝ որ հակառակ է Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ասկէ առաջ տրուած որոշումներուն, որոնցմով պարտք կը ծանրանայ պետութեանց վրայ՝ յարգել փոքրամասնութեանց իրաւունքները։

Ազգերու դաշնակցութիւնը վստահ է թէ իր յառաջիկայ նստաշրջանին լեհ կառավարութիւնը ճարկ եղած տեղեկութիւնները պիտի տայ այս մասին ձեռք առած միջոցներուն վրայ։

Անկից որոշակի կը տեսնուի թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը դատապարտած է գերման փոքրամասնութեան դէմ գործադրուած լեհական դրութիւնը, եւ որովհետեւ սոյն տեղեկագիրը ընդունուած եւ ստորագրուած է նաեւ Լեհ պատուիրակէն, կը հետեւի թէ դատապարտութեան իրաւացի ըլլալը Լեհաստան ինք ալ կը խոստովանի։

Տեղեկագիրը ժողովին կողմէ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ընդունուեցաւ առանց ոեւէ վիճաբանութեան։

Նշանակալից է սա՛ իրողութիւնը թէ Հէնտըրսըն քիչ վերջը բոլոր լրագրողները իրեն մօտ հրաւիրելով՝ անդրադարձաւ փոքրամասնութեանց խնդրոյն, եւ սա՛ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Խաղաղութեան պահպանման համար կենսական հարց մըն է փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան դաշնագիրը, որուն գործադրութիւնը միջազգային պարտականութիւն մըն է։ Ազգերու Դաշնակցութեան խնդիր։ Այս խնդրով կը շահագրգռուինք ամէնքս։ Եթէ փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան հարցը անտեսուի, աննախատեսելի դէպքեր կրնան պատահիլ։ Որեւէ կառավարութիւն թող չխորհի թէ այդ իրաւունքներուն անտեսումը կրնայ իրեն օգտակար ըլլալ։ Փոքրամասնութիւններն ալ պարտաւոր են կառավարութեան աշխատակցիլ։ Եթէ այս սկզբունքին համաձայն շարժին երկու կողմերն ալ համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ լաւ արդիւնքներ առաջ կուգան, ինչպէս կը տեսնուի Զուիցերիոյ մէջ։ Համոզուած եմ թէ 1919ին Ազգաժողովին կողմէ ծրագրուած փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան դրութիւնը այսուհետեւ վերջնական ձեւ մը պիտի առնէ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՆՆԱ ՓԱՎԼՈՎԱ

Կարապը մեռա՜ւ։

Այսպէս գրեցին բոլոր թերթերը, երբ, անցեալ շաբթու, մեռաւ ռուս աշխարհահռչակ պարուհին, Աննա Փավլովա։

Ծնած էր Փեթերսպուրկ 31 յունուար 1885ին։ Ութ տարեկան էր, երբ հայրը զինք տարաւ Օփերա, ուր կը տրուէր Չայքովսքիի Քնացող գեղուհիին ներկայացումը։ Աղջնակը այնքան ներշնչուեցաւ, որ այդ օրէն սկսեալ ինքզինք նուիրեց պարին։ Երկու տարի յետոյ մեռաւ իր հայրը։ Սուգի եւ տխրութեան մէջ, աղջնակը դարձեալ չմոռցաւ պարի աստուածուհին, որ երեւցեր էր իրեն։ Ու մտաւ պարի արուեստանոց մը, որ կը գտնուէր Մարիինսքիի թատրոնին տնօրէնութեան տակ։ Մրցանակով աւարտեց շրջանը եւ շուտով մեծ պարուհին դարձաւ Մոսկուայի կայսերական թատրոններուն։ Յետոյ մտաւ Տիակիլէվի պարախումբին մէջ։ Ի վերջոյ հիմնեց իր պարախումբը, զոր աստուածուհիի մը պէս առաջնորդեց երկրէ երկիր, փառքի եւ ծաղիկներու մէջէն։ Դեռ 22 տարեկան հազիւ էր, երբ արտասահման ելաւ՝ պարի երեկոյթներ տալու։

Առաջին վճռական յաղթանակը տարաւ Լոնտոնի մէջ 1910ին։ Աշնանային Բագոսատօնն էր որ կը խաղար։ Յետոյ իր խաղացանկին մէջ փառաւոր թիւեր կազմեցին Թիթեռնիկներու պարը, Թմայքի կայծը, Կարապներու սահանքը։ Եւ ի վերջոյ կարապը հոգեվարք…։

Շուտով հռչակը տարածուեցաւ աշխարհի վրայ։ Օրը 500 սիրահարական նամակներ կը ստանար, ընտանիքները իրենց աղջիկներուն անունը Փավլովա կը դնէին, անուշահոտութիւնները, տարազները, հովիտները Փավլովայի անունով կը կնքէին։ Աշխա՛րհ սիրահարած էր այս մեծ պարուհիին։ Ու բոլորը գինով էին Փավլովայի գեղեցկութեամբ եւ արուեստով։ Փավլովա հիւրն էր թագաւորներուն։

Եկաւ պատերազմը։ Եկան ճազն ու փոքս-թրոթը։ Փավլովա ատեց, անիծեց ճազն ու փոքս-թրոթը։ Վստահ էր իր արուեստին ուժին վրայ։ Կը հաւատար թէ յաղթանակը իր արուեստինն էր, բայց տեսաւ որ ճազը կը տարածուի եւ կը տեւէ։ Այնուհետեւ յուսահատեցաւ մարդոց ճաշակէն։ Ան երբեք չհաւատաց իր արուեստին վերջալոյսին։ Մարդոց ճաշակն էր, որ, կ'ըսէր, կը մարի արդէն։ Եւ 1927ին, Լոնտոնի մէջ անգլիական թերթի մը սիւնակներէն կ'ողբար նոր աշխարհը— «Մեռա՛ծ է աշխարհը արուեստագիտական տեսակէտով։ Այլեւս ոչ ոք կը զգայ արուեստով։ Բոլորը ճազ կը խաղան…»։

Հակառակ այս յուսահատութեան, ան շարունակեց իր պարի երեկոյթները։ Շրջագայեցաւ երկրէ երկիր։ Անցեալ Մայիսին Փարիզ էր, եւ այս գարնան դարձեալ պիտի գար։ Չէր ուզեր հաստատուիլ երկրի մը մէջ։ Երկու անգամ, 1927էն առաջին, բոլշեւիկները մերժեցին երկիր ընդունիլ զինք։ Ու Փավլովա քաշուեցաւ Լոնտոն, զոր ամէնէն շատ կը գնահատէր։ «Այստեղ միայն կը հասկնան իմ արուեստս» կ'ըսէր։ Լոնտոնի արուարձանին մէջ, հանդարտ ու աղուոր գիւղ մը, իր տանը աւազանին եզերքը նստած, երկար ժամերով կ'ուսումնասիրէր կարապներուն շնորհալի սահանքն ու խաղերը։

Լահէյ էր վերջերս, ակարութեան մը պատճառաւ՝ անկողին ինկաւ։ Գործողութիւն մը կատարեցին բժիշկները։ Փավլովա շարթնցաւ գործողութենէն յետոյ։ Ան քնանար կարապի մը պէս։ Եւ գիշերին, բժիշկն ու իր ամուսինը գիտցին որ հոգեվարք պարուհին յանկարծ կատարեց այն շարժումը, զոր կը կատարէր բեմին վրայ կարապը հոգեվարք ներկայացումին վերջաւորութեանը։

Այսպէ՛ս մեռաւ ան, Փավլովա, կարապի մը պէս։

Ու հիմա, շաբաթէ մը ի վեր թերթերը եւ պարբերականները լեցուն են Փավլովայի լուսանկարներովը ծաղիկներու մէջ, կարապներու հետ։ Բոլորը գովասանք կը հիւսեն իր պարի արուեստին մասին։ Չկայ քննադատ մը, որ թերութիւն գտնէ անոր մէջ։ Կ'ըսեն թէ հաւասարը չունէր պարի արուեստին մէջ։ Ոմանք կը յիշեն թէ, կարապը հոգեվարք ներկայացնելու ատեն՝ իր շարժումները անանկ յստակ՝ անկարելի էր չլալ, չփղձկիլ։ Ամէն շարժում կը ճեղքէր սիրտերը։

Իր արուեստին յատկանիշն է ներդաշնակութիւնը, մաքուր եւ անեղծ։ Ան երբեք չուզեց արտայայտել ինչ որ կը բխէր յանկարծակի, այլ աշխատեցաւ յղկել, ներդաշնակել եւ անուշցնել ամէն շարժում ձեւ։ Այս ձեւով ան կը հեռանար արդի արուեստէն, որ կը փնտռէ յանկարծականը, ենթագիտակցականը, այլ հետեւեցաւ հելլենական արուեստին, որ կը փնտռէ գիտակցութեամբ ներդաշնակուած գեղեցկութիւնը։ Ինչպէս Տըլաքրուա կ'ըսէ, Փավլովա եւս կ'ընդունէր թէ ճշմարիտ արուեստը արտադրութիւնը չէ ներշնչումին, այլ արտայայտութիւնն է ուժեղ ինքնագիտակցութեան, որուն, հանճարը կը բերէ իր ներդաշնակութեան գերագոյն օրէնքներուն շնորհքը։

Այսպէս Փավլովա, եթէ հելլէն աստուածուհի մը չէ, կը մնայ պարիկ մը անմահ։

ՊԱՏԿԵՐԱԽԱՂ

Պատկերախաղ (revue) կը կոչուի թատերգութեան այն ճիւղը, որ կը ներկայացուի «միւզիք-հոլ»երու մէջ։ Ներկայիս մայրաքաղաքներու մէջ ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ կրկէսներու եւ մանաւանդ «միւզիք-հոլ»երու մասին։ Բազմաթիւ գրագէտներ եւս հետաքրքրուած են միւզիք հոլով, եւ արդէն պատկերախաղ կը պատրաստեն։

Ի՞նչ է պատկերախաղը։

Աչքի թատրոնն է ան։ Սակայն կարելի է ըսել թէ ոչ միայն աչքը, այլ նաեւ ուրիշ բազմաթիւ զգայարանքներ մարդանքի մէջ կը մտնեն շնորհիւ պատկերախաղին։ Երբ պատկերները — կարճ արարուածներ — իրարու կը յաջորդեն փոխն ի փոխ իրական ու հեքեաթական, կեանքէն ցնորք, ցնորքէն կեանք նոյն ատեն երաժշտութիւնը, անուշահոտութեանց անտեսանելի ամպերը կը թրթռացնեն հանդիսատեսին «հոգին», առանց մոռնալու հեթանոսական պատկերները, որոնք կը զօրացնեն սեռային ակարացած զգայութիւնները։

Ուրեմն պատկերախաղը, ոչ թէ միայն տեսողական, այլ համազգայարանական թատրոն մըն է, որ իր պատկերներուն համադրութեամբ արթնութիւն, խանդավառութիւն եւ կեանք կը ներշնչէ։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Les Nouvelles Littéraires երեկուան թիւով կը հրատարակէ յօդուած մը, զոր կը ստորագրէ Ալի Էքրէմ, մէկը Պոլսոյ համալսարանին գրական բաժնին դասախօսներէն։

Նախ ջանալով թրքական գրականութեան ընթացքը կապել Ֆրանսական յեղափոխութեան գաղափարներուն հետ, ինչպէս ընել սովորութիւն է, Ալի Էքրէմ համառօտակի կուտայ թուրք գրականութեան պատմութիւնը։

«Տասը դարէ ի վեր, այսինքն օսմանեան կայսրութեան կազմութենէն ի վեր թուրք գրականութիւնը ընդօրինակութիւնն է պարսկական եւ արաբական գրականութեանց։ Թուրք լեզուն խճողուած է արաբերէն եւ պարսկերէն բառերով, տաղաչափութիւնը հիմնուած է արաբականին վրայ։

Թուրք հին գրականութիւնը կրօնական է, կ'երգէ Աստուածը, սուլթանները։ «Պալատական գրականութիւն»ն է այդ։ Յետոյ՝ կուգայ Շինասիի դպրոցը, որ կը գտնուի ֆրանս. գրականութեան անմիջական ազդեցութեան տակ։ Խորքով եւ ձեւով ռոմանթիք։ Համիտի շրջանին կը կազմուի «Սէրվէթը Ֆիւնիւն»ի դպրոցը, համանուն պարբերականին անունով։

Այս պարբերականը կը ներկայացնէ պառնասեան դպրոցը, ուր կ'երեւին խառն ի խուռն բնապաշտներ, իրապաշտներ, սէնպոլիստներ։

Ներկայիս դպրոց գոյութիւն չունի։ Բոլոր գրողները կը գտնուին ընթացիկ խանդավառութեան մէջ, կարելի է բաժնել երկու խումբի.

1.— Ջատագովները, որ կ'ուրանան ամէն կանոն, կը մերժեն օտար ոճերը, կը ձգնին վերստեղծել թուրք ժողովրդական բանաստեղծութեան չափը եւ կ'երգեն անկախութիւնը։

2 — Արմատականները, որոնք կ'ուզեն ջնջել ինչ որ օտար է։ Նոյն իսկ կը մերժեն արաբերէն եւ պարսկերէն բառերը, նախընտրելով պեղել ցակաթայ, ույկուր, եաքութ գաւառաբարբառները։

Վերջերս թուրք լեզուին եւ գրականութեան մասին վէճ մը ծագած էր։ Էնկիւրիի մէջ եւս կազմուեցաւ համաժողով մը, որոշելու համար թէ ի՛նչ փոփոխութիւններ պէտք է կատարել թուրք լեզուին եւ գրականութեան ուսուցման մէջ։

Բոլոր այս կէտերը կը հաստատեն որ թուրք լեզուն եւ գրականութիւնը կը գտնուի կատարեալ խառնիճաղանճի մը մէջ։ Թէ որքա՛ն պիտի տեւէ այդ, ոչ ոք գիտէ։»

ՕՐ. ԹԱԳՈՒՀԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ԵՒ
ԱՐՏԱՇԷՍ ՄՆՈՅԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Փարիզ 25 Յունուար 1931

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ե. Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Անցեալ կիրակի A. S. Vert Galant (1e) եւ Շավիլի Երկ. Երիտ. Միութեան մրցումը տեղի ունեցաւ հակառակորդին դաշտին վրայ։

Առաջին խաղամասին Հայերը շահեցան 3 նշանակէտ 2ի դէմ, իսկ երկրորդ խաղամասին մեր մարզիկները աւելի լաւ խաղարկութեամբ, նշանակեցին 2 կէտ եւս, որով խաղը վերջացաւ 5ով 2 ի նպաստ մեզի։

Այսօր կիրակի Վիրոֆլէյի դաշտին վրայ (րիւ տը Վէրսայլ, Վիրոֆլէյ), հետաքրքրական մրցում մը տեղի կ'ունենայ մեր եւ A. S. Transports (1 H. C.) խումբին միջեւ։ Ժամադրավայր մարզիկներու.— Chaville Puits sans vins» կայանին առջեւ, ժամը 12 30ին։

*** 17 յունուար շաբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ Rue Ville d'Avray սրահին մէջ Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, որով կը տեղեկանանք թէ Միութիւնը լաւ գործունէութիւն մը ունեցած է, եւ հետզհետէ կ'աշխատի աւելի ամուր հիմերու վրայ կանգնիլ ընդարձակելով իր գործունէութիւնը։

1931 տարուան վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ կազմով.

Ատենապետուհի Տիկ. Գեղուհի Թագըմճեան, ատենադպիր Պ. Կարպիս Թագըմճեան, գանձապահ Մովսէս Տէմիրճեան, Բ. գանձապահ-հաւաքիչ Տիրան Պապէրեան։ Խորհրդական անդամներ. Կըմէս Մկրտիչեան, Պետրոս Երամեան, Պաղտիկ Քիւլլէեան։ Կ. Թ.

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Կրկին կը յանձնարարենք մեր թղթակիցներուն (մասնաւորապէս Ֆրանսայի) ՉԶԲԱՂԻԼ ԵՒ ՉԶԲԱՂԵՑՆԵԼ մեզ ուրիշ թերթերու մէջ երեւցած սուտերով եւ խեղաթիւրումներով։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (9)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Մախվանի ստորաձայնաբար, ձեռնթափ եղաւ իր անհարկի մենախօսիկութենէն եւ նախ համբերութիւն քարոզեց, ապա քայլ առ քայլ քաշուելով իր կեդրին մէջ, նախ իր «զարմանքը» յայտնեց եւ յետոյ, զայրոյթը՝ Խորհրդային Հայաստանի «պաշտպանեալի» բանած «անբացատրելի» ընթացքին առթիւ։

Ցուր էր անոր զարմանքն ու զայրոյթը, որովհետեւ յաղթական փաշան ո՛չ միայն տրամադիր չէր սրտաբացութիւն ցոյց տալու իր երազանքը «հիւրին», այլ եւ սառն լռութեամբ յայտնեց որ բախտի հարուածով իրենց իշխանութեան տակ մնացած Հայ եւ Մոլոքաններուն հանդէպ, չունէր թեթեւ վերաբերմունք՝ ո՛չ հոն մնալու եւ ո՛չ անկէ հեռանալու պարագային։

Աւելին։ Բացէ ի բաց յայտարարեց թէ, ո՛չ Մոլոքանները եւ ո՛չ Հայերը կրնային սպասել առանձին բարեկամական վերաբերում իր կողմէ։ Պատերազմը, հարկադրաբար, իր ետեւէն կը բերէր պարտուողներուն համար բազմաթիւ ծանր պայմաններ, որոնց դէմ դժգոհութիւն՝ անընդունելի էր պարզապէս։

Մոլոքանները թուրքերուն հետ ջարդեցին Հայերը եւ առաջին կողոպտողներն եղան Կարսի Հայութեան ունեցած չունեցածին, մինչեւ այն րոպէին երբ Հայերը գլխակորոյս կը փախչէին եւ գազազած թուրք զօրքը ներս կը մտնէր՝ Կաղզուանի ուղղութեամբ։

Մոլոքանները շատ դժգոհ էին հայկական անկախութենէն եւ փոքր չափով հող չպատրաստեցին թրքական յաջողութեան, բայց քանի մը շաբաթուան դրացիութիւնը բոլոր կասկածներ փարատեց իրենց սիրտ հաշուի մասին։

Անոնք համոզուեր էին թէ Հայոց պարտութիւնը կը նշանակէր ռուսական իշխանութեան վերադարձը, անուաղն մինչեւ 1914ի սահմանները։ Բայց յուսախաբ եղան։ Այդ պատճառով ալ երբ տեսան որ հանգիստ ապրիլ անհնար էր Թուրքիոյ մէջ, առաջարկեցին Մախվանիին՝ միջնորդել Գարապէքիրին թոյլ տալ իրենց շարժական հարստութեամբ փոխադրուելու Խորհրդային Ռուսաստան։ Այդ ալ մերժուեցաւ։ Թուրք փաշան պարզ եւ անվերապահ կերպով յայտարարեց, թէ իրենց համար ձեռնտու չէր նման կորուստ։ Առաւելագոյն զիջումը այն էր որ վերցնէին իրենց անկողինը, հագուստը եւ որոշ ժամանակի համար անհրաժեշտ սնունդ. թողլով զուար, ոչխար, ձի եւ այլ կարգի ամէն հարստութիւն ու հեռանային։

Մախվանիի անվերապահութիւնը դէպի Հայերը պակաս նշանակալից չէր։ Իրենց կաշին փրկելու համար, կարգ մը մարդիկ, որոնց շարքին նաեւ Գարեգին եպիսկոպոսը, դաս մը կարմիր հովերը առած, վրացի «գիւտանագէտին» յայտնեցին իրենց «ուրախութիւնը» Հայաստանի խորհրդայնացման առթիւ, բայց քար կտրեցան իրենց տրուած պատասխանին վրայ։

— «Մենք չենք հաւատար Հայաստանի խորհրդայնացմանը։ Հայերը բոլշեւիկ չեն եւ չեն կրնար ըլլալ՝ գէթ ներկայ սերունդը։ Դաշնակցութեան ազգայնական գաղափարը զանոնք անյուսօրէն հեռացուցած է կոմունիստ ըլլալու տրամադրութենէն։»

Եւ ի՞նչ նմանութիւն Գարաբէքիրի գրաւոր եւ Մախվանիի բերանացի յայտարարութիւններուն մէջ։

Ես կարծեմ մեկնեցայ այս կացութեան մէջ — Գարապէքիրը հպարտ եւ վայրագօրէն անզիջողական, իսկ Մախվանին մռայլ ու շփոթ եւ դէպի Հայաստանի խորհրդայնացումը համարձակօրէն յոռետես։

Դ.— ՄԱՐԴԱԿԵՐՊՆԵՐՈՒ ՄԱՐԱՒԸ

Գարապէքիրի բանակը, երկու օրուան մէջ, մարախի թափով, մաքրեց Հայերու շարժական գոյքերը այնքան սիստեմատիկ եւ այնքան սառն անտարբերութեամբ, որ ականատես Ամերիկացիները սարսափի եւ զզուանքի փոխարէն հիացմունքի զգացում մը ունեցան դէպի բարբարոս համարուած թուրքը։

Ամիսներէ ի վեր մերկ ու անօթի զօրքը զինուորական կարգապահութիւնը չզոհեց թալանի մարմաջին։ Բայց կողոպուտ ըրաւ անգերազանցելի չափերով։ Զինուորական ասպարէզի թրքական յատուկ մէկ առաքինութիւնն ալ այդ էր անկասկած։

Հայկական բանակը, իր բոլոր թիւերով, կը նահանջէր խուճապահար։ Թշնամին, իրագեկ այդ իրողութեան, ոգի ի բռին կ'աշխատէր րոպէ մը առաջ զայն ձգել իր ճմլող ճանկին մէջ։ Ուստի, ժամանակը թանկ կը հաշուէր՝ հարուստ ու անառիկ Կարսի հարստութիւնը լաւագոյնս իւրացնելու եւ ամրութիւնները վտանգի դէմ զինելու համար։

Նոյ. 1ը եկաւ աշնանային գեղեցիկ արեւով մը պարզելու Վանանդի ամրութեանց՝ անտառներու ցանցով մը ծածկուած մայրաքաղաքին [illegible] պատկերը։

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
(Շար.)

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ. ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— Փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու.

2.— Ամսավճարով տուս շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու ։

4.— ցուններու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1*: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48*.

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Բաէփ տը Շինի*, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ԾԱԽՈՒ Է

մեկնումի պատճառաւ, ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ խանութ մը, երեք յարկաբաժինով, ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն ։

Պայլ՝ 3 տարի եւ վերանորոգելի: Վարձք՝ տարեկան 2000 ֆր.: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Մէրսըրի, 52 Րիւ Պէռնար տը Պուա, (52 Rue Bernard du Bois), *Մարսէյլ*

ՖԼՐՄԻՒՍ, իրաւագիտական գրասենեակ Ր. ԽՐԼԱԳԵԱՆ

33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, մէթրօ՝ Chatelet

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, պատժական, ամուսնալուծման եւ արկածներու դատեր: Կը կատարէ նաեւ թուրքերէնէ, ֆրանսերէնէ թարգմանութիւններ, ամուսնութեան օրինական գործողութիւնները: Ֆոնտ տը քոմէրսի, շէնքերու եւ հողերու առուծախ: Փոխառութիւն: Դիմել ամէն օր բացի չորեքշաբթիէ առաւօտեան ժամը 10—12.

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

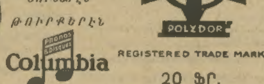

20 ՖՐ. 20 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

Մեր փլաքներու նոր մթերանոցին մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն վաճառանիշէ ֆոններ,— DECCA, COLUMBIA, PATHÉ, POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, *եւն.: Գիները՝ 120, 180, 300, 450, 525, 750, 800, 1000 եւ մինչեւ 2,800 ֆր. Նպարեղէններուն լաւը, ժողովրդ. գիներով: Բաց է ամէն օր.*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլի Ազգ. կեդր. վարչութեան անդամ ողբացեալ Ղազար Չպուքեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Ազգ. կեդր. վարչութիւնը, ի յարգանս անոր յիշատակին՝ (որ երեսուն տարիներէ ի վեր Մարսէյլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց եւ վարչութեանց մէջ իր գործունէութեամբ եւ նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ միշտ օգտակար հանդիսացած է, ժամանորաբար իր ծառայած բարեկաշտութեամբ եկեղեցւոյ պայծառութեան հակելով) պատարագ ու հոգեհանգիստ կատարել կու տայ Պատարագ Ս. Յարութիւն Մատրան մէջ, այսօր կիրակի մարտ 15ին:.

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ ժողովուրդն ու իր բարեկամները յարգելու ողբացեալին յիշատակը.

(Կնիք)

ԴՐԱՄԻ անմիջական փոխառութեան, ֆոն տը քոմէրսի, խանութի, տունի եւ հողերու վրայ: կը զեղչենք առեւտրական մուրհակներ: դիմել ժամը 9—12, Jupiter. 10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9).

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներական ախտեր, Լերդամանդութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութիւններ, արեան և միզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ելեկտրականութեամբ, ուլթրավիոլէ եւ անդրամանիշակագոյն ճառագայթներով: Խորհրդակ. ամէն օր 912 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Ակնարուժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9.12:*

Docteur ès-sciences occultes

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՉԷՆԻ

Կը գուշակէ անցեալը, կը ռամիկներէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ա-մէն օր (Կիր. ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Շբ.-է: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ. ոչ կողմ.* METROPIGALLE.

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro: Abbesses. Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Զուարճութեան, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլն համար: Մասնաւոր գին Հայերու

EMPIRE Մեքենայ 37 Av. Wagram

FOIRE INTERNATIONALE DE LYON

2էն ՄԻՆՉԵՒ 15 ՄԱՐՏ 1931

Հայ առեւտրականներու ուշադրութեան

Լիոնի միջազգային Տօնավաճառը ամէն տարի Մարտ ամսուն, իր հոյակապ պալատին մէջ, կը ցուցադրէ Եւրոպայի բազմաթիւ ազգերու արդիւնաբերութիւնները. Հաստատ կապեր մինչեւ Թոհրաց ու Միջերկրականի երկիրները: Տոմսերու եւ տեղեկութիւններու համար դիմեցէք մինչեւ Ֆեբրուարի վերջ ինքնաշարժով:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԸ

10էն ՄԻՆՉԵՒ 15 ՄԱՐՏ 1931

Ճամբորդութեան եւ բնակութեան դիւրութիւններ, Թղթակցութիւն ամէն լեզուով: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝

FOIRE DE LYON Service KARNIG

Rue Ménestrier, Lyon, (France)

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ, վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ, մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Գ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՄԵՆՔ ՁԵԶ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԵՆՔ

Ինչ որ ձեզ անհրաժեշտ է: Դուք կրնաք ձեր բոլոր գնումները կատարել 650 յայտնի վաճառատուններէ, փոխարէնը ԱՌԱՆՑ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՎՃԱՐԵԼու եւ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՎ. Կանանց եւ արանց պատրաստ կամ չափու վրայ հագուստներ, մուշտակներ, գլխարկներ, կօշիկներ, ադամանդեղէններ, ժամացոյցներ, կահ կարասի, T.S.F., ֆօթոգրաֆ, ասեղնագործութիւն, եւն.: Ինչ՝ ձեռնարկութիւն, որ կարելի է ձեր գնումները փոխարէնը վճարել 6—12 ամսուան ընթացքին: Դիմել՝ ժամը 9—12, Jupiter, 10 Rue N. D. de Lorette. Tél. Trud. 52—70, 52—71.

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville, մէթրօ՝ *Պէլվիլ*

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր

Հայ յաճախորդները լաւագոյն պայմաններով գիւրութեան համար տրամադրած ենք հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաջին յարկը, դեղագիրներու պատրաստութեան հիւանդ մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մայն կարօտեալ ներկայացնողներու հարկիւրին 5 զեղչ ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տեր. եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

39 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր կան մէկ մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Այցի ժամերը՝ Կիրակի Եշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Թբ, կիրակի եւ ամանոր մասնաւոր ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 2—3, ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԱՐԻՒՆԱՄԱՔՐԻՉ «AVRANINE»

Նախապէս փեթրոպուրկ, կօլօկօլնայեա 11, հիմնուած 1893ին

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՊԱԼՍԱՄ (անմռայ բոյս), որ կը մաքրէ արիւնը վատակար միքրոպներէ եւ վարակումներէ: Պալսամը առաջին անգամ խմելէ վերջ հիւանդին ցաւերը կը սաստկանան, բայց 3—5 օր վերջ հիւանդը կը սկսի ապաքինիլ եւ մէկ ամիսէն ախտը կը բացուի, մորթին եւ աղիքներուն ցաւերը կը դադրին. Հղային դրութիւն եւ սեռական կարողութիւնը կը վերականգի: Պալսամը կը բուժէ ֆրանկախտը իր բոլոր աստիճաններուն մէջ, ողնածուծի հանգոյց, լեփիւսը, յառաջացած կաթուածը, պարիաղիսը, էգզէմաները, մորուքի վէրքերը, լուսնոտութիւնը, ոսկրախտը, կարմրախտը եւ իրենց բոլոր հետեւանքները: Եւր. ցուցահանդ. ոսկի մետալ: Պահանջել գրքոյկները փոստի համար՝ 2 ֆրանք:

Գլխաւոր պահեստ՝ AVRAKHOFF

6 Rue Maublanc, Paris (15), Métro Vaugirard

կը ծախուի բոլոր դեղարաններուն մէջ:

ԲՈՒԺԱՐԱՆ TURBIGO 19 rue Turbigo, Métro Etienne Marcel

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քթի, ականջի, մորթի դութիւններ, ֆրանկախտ, ջերմամիզութիւն, անդրմանիշակագոյն գայթներ, Rayons X: *Ատամնաբուժարան՝ ակռաներ դարմանել եւ ատամնաշարերու շինութ. քուրջներ 100 ֆրանքէն. սպիտակ ատամներ 60 ֆրանքէն: Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10—12 եւ 2—8.*

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կարգ մը հիւանդներ [իրենց աշխատելու կարողութիւնը կորսնցուցած են արեան անմաքրութեամբ եւ թունաւորումով: Արեան թոյները չեն կը փճանան, եթէ գործածէք Kalenitchenkoի Kalefluide *որ կը պարունակէ բուժիչ եւ զօրացուցիչ վիթամիններ, եւ կը վերականգնէ առողջութիւնը, ուժը եւ աշխատելու ընդունակութիւնը. Հիւանդը կ'ազատի կեանքի քաղցրութիւններէն, ինչպէս երիտասարդ եւ առողջ մարդ: Բացատրութիւնները կը ղրկուին ձրի: Դիմել՝* Ste. «Kalefluid Kalenitchenko» 49 Rue Balagny, Bureau 21, Paris (17).

ԳՈՐԾԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ A. G. A. F. A. R.

110 Bld. Arago. Paris (14). Métro Deufert Rochereau

Tél. Odéon 16—18, ընդունելութիւն ամէն օր, 2-7, բացի Եբ. օր

Իրաւաբանական եւ ապահովագ. ամէն տեսակ գործողութիւններ, նոր եւ ծախուած ինքնաշարժներու գնում եւ վաճառում, կանխիկ եւ ապառիկ

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՇ)

73 Rue du Ménilmontant, Paris XX Tél. Ménil. 96-

Ամէն տեսակ՝ դատական եւ վարչական գործեր ամենայն պայմաններով

*ՓՈՂՈՑ ԻՐԱԿԱՆ*ներու մասնագիտութիւն, առանցկան խորհ

Ընդունելութեան ժամեր. առաւօտ ժամ 9.30էն 10.30, կէսօրէ վերջ 2—3, իրիկուն 7էն 8.30:

Մէթրօ Ménilmontant եւ Martin-Nadaud

Օթոպիւս BC, BG, O եւ Q Թրամուէյ 5 եւ 26

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐ ՑԱԽԱՒՈՐԴՆԵՐՈՒՍ

Ստացած եմ մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակի սուրճ

Քաֆէ Մատակաքար Ա. տեսակ		12.75.ֆ.գ.տեսակ աւելի			
» Սանթօս Good Ա.	»	14.25	»	»	»
» Santos supérieur	»	18	»	»	»
» » Domincul		20			
» » Caracoli		22			
Քաֆէ Mocca Hodeldan		24 խոկականը եւ ոչ Թէ կի			
» Godlup		25			
» Ceylan		28			
» Margajid		31			

Կը յայտարարեմ յաճախորդներուս թէ սուրճի գիները տարբերին համաձայն իրենց տեսակին: Զգուշացէ՛ք ամէն սուրճերէն: Այցելեցէք մեր գործատեղին գաղափար կազմելու համար սուրճի տեսակներու մասին.

ՀԱՍՑԷ՝ **"CAFÉ SULTAN"**

TOROSSIAN

92 Rue d'Angoulême Métro: Couronnes, Tél. Ménil. 56—

ՃԱՇԱՐԱՆ ՊԱՈՒԼՕ

34 Rue St. Lazare, PARIS

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ՝ ՓԱՍՏԱՍՏՈՒԱԾ ԱՆԱՐԳԱԳՈՎ.

ԱՆՈՒԱՆ ԵՆ ԻՐ ՓԱՍՏԱՍՏԱԾ ՄԱՏՈՒՌԸ ԵՒ ԱՆՈՒՇԵՂԵՆՆԵՐԸ.

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փորձարական եւ մեծաքանակ վաճառում

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենայն սրճեղէն մեզ գերմանական մեքենայով անուշաբեր թարմ սուրճ:

Այցելեցէք մեր առեւտրատունը՝ ամենաշահ գիներով:

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulême, Paris (11)

Գանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք, տոկուն ճաշակաւոր եւ ամէն քանակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ:

Կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է:

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, BC

Métro: Couronnes ou Parmentier

Le Gérant H. STEPHAN

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
3 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1484 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«Ի ԳԻՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆԻ»

Անցեալ օր, գիտել տուինք թէ Թուրք մամուլը կը շարունակէ ողբալ երկրին տնտեսական կացութեան վրայ։ Թէեւ ոչ այնքան համարձակ որքան Ֆէթհի պէյի փառքի օրերուն, որոնք շատ կարճ տեւեցին։

Յունուար 26ին, Մ. Քէմալ անձամբ նախագահեց դահլիճի նիստին, ուր քննութեան ենթարկուած էր նոր նախահաշիւը։ Այդ արտակարգ ժողովին մէջ, որոշուեցաւ կրճատել պետական նախահաշիւը, 222 միլիոնէն իջեցնելով 185 միլիոնի։ Կը նշանակէ 37 միլիոնի խնայողութիւն մը։

Քէմալականութեան նախահաշիւը սրբթաց վերելք մը ունեցաւ վերջին տարիներու ընթացքին։ Մօտ 180 միլիոնէն, 1928-29ին բարձրացած էր 207 միլիոնի։ Յետոյ բարձրացաւ մինչեւ 230 միլիոնի, եւ հիմա կը կրէ մկրատի լայն հարուած մը։

Անցեալ տարուան նախահաշիւը իրականին մէջ ունէր 50 միլիոնի բաց մը, բայց կառավարութիւնը խոստովանեցաւ միայն 25 միլիոնը։ Առանց այդ խոստովանութեան ալ, Թուրքիոյ գործերուն իրազեկ անձեր գիտեն թէ բոլոր նախահաշիւներն ալ կեղծ են։ Հաւասարակշռուած՝ միայն թուղթի վրայ։

Անցեալ տարի, Հանրային Պարտքի տոկոսներուն վճարման անկարողութիւնը երեւան հանեց շատ աւելի խոր վէրքեր, որոնք ամբողջովին հրապարակ չհանուեցան (Ռիսթի եւ Տօքթ. Միւլլէրի տեղեկագիրները)։

Անկէ ի վեր, օտարներուն դէմ սպառնալիքներ տեղալով հանդերձ, Թուրք թերթերը կը շարունակեն իրողութիւններով եւ թուանշաններով ապացուցանել թէ Թուրքիան կը գալարուի ծանր տագնապի մը տակ, թէ ելմտական-սեղանաւորական եւ թէ տնտեսական տեսակէտով։

Յիշենք ամենավերջինը,— Պոլսոյ ֆրանսագիր Թուրք [illegible] «Լա Թիւրքի Լիպէրալ»ի յայտնութիւնները։

Թուրք տնտեսագէտ [illegible] Օհանեան [illegible] կը շեշտէ։

— «Թէեւ այս տարուան նախահաշիւը [illegible] միլիոն զեղչուած է, բայց եւ այնպէս ելքի բաժնին մէջ նախատեսուած 190 200 միլիոն ոսկիի գումարն ալ հարկատուներու կարողութենէն վեր է։ Դրամական տագնապը, որ հետզհետէ կ'աւելնայ, այսօր իր գագաթնակէտին հասած է»։

Ճէվատ Ռեֆաթ բացատրելով թէ Թուրքիոյ մէջ շրջաբերութեան հանուած թղթադրամին գումարը 150 միլիոն ոսկի է, կը զարմանայ որ մարդիկ արհեստական միջոցներու կը դիմեն, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար։

— «Միւս կողմէ, դրամատուները ամէն տեսակ վարկ դադրեցուցած ըլլալով, երկրին տնտեսական եւ առեւտրական շարժումը չլատուած կը մնայ»։

Եզրակացութիւն, 1.— Նախահաշիւը պէտք չէ աւելի ըլլայ շրջաբերութեան հանուած 150 միլիոն ոսկի գումարէն։

2.— «Մուտքի բաժնին մէջ արձանագրուած գումարները կարենալ իրականացնելու համար, Ի ԳԻՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆԻ պէտք է օտար դրամ մտցնենք երկրին մէջ եւ աշխատինք հրապարակներ ապահովել մեր արտադրութիւններուն համար»։

3.— Պէտք է զեղչենք ծախքերու բաժինը, բարձր պաշտօնատարներու առատաձեռն թոշակները, զգուշանանք շռայլութիւններէ եւլն. որպէսզի կարելի ըլլայ «գոնէ մասամբ թեթեւցնել խեղճ հարկատուներու ծանր բեռը»։

Մանակի պատկերն է այս խոր եւ լայնաբերան պալարի մը, որ անդադար կը կրծէ Թուրքիոյ կենսական երակները։

Ին-էօնիւները եւ Սաքարիաները այլ եւս ուժ չունին ծածկելու այս վէրքը, կամ հանգստացնելու ժողովուրդը։ Նոյն իսկ Անատոլուի գիւղացին, որ երբեւ թէ անդրանկութեան շնորհները կը վայելէ քէմալականութեան մէջ։

Եւ ահա քաղաքէ քաղաք ման կուգայ Մ. Քէմալ, իր աչքերով տեսնելու եւ իր ականջներով լսելու համար բոլոր տրտունջները։ «Կազի»ն արդէն լրացուց Սեւ ծովու շրջանը, եւ հիմա պիտի անցնի դէպի հարաւ-արեւելեան Անատոլու, անձամբ հսկելէ յետոյ Մէնէմէնի 37 կախաղաններուն գործադրութեան։

Խնդիր է թէ Անատոլուի քաղաքացին կամ գիւղացին պիտի համարձակի՞ն սրտաբաց խոստովանիլ ամէն բան, երբ խեղդկապը կը գործէ Իզմիրի շրջանին մէջ, յարակից բոլոր սարսափներով։

Քէմալականութիւնն ալ, ինչպէս նախընթաց բոլոր կառավարութիւնները, կանգնած է երկսայրի սուրի մը առջեւ,— կա՛մ պիտի շարունակէ այս ճամբան, ինքն իր մէջ տապկուելով, անխնայ կեղեքելով, եղած-չեղած հարստութիւններ եւ կոզպուտներ մսխելով եւ երկրին կենսական երակները քամելով։

Եւ կամ, ինչպէս Համիտն ու Իթթիհատը, ափ պիտի տանէ օտար դուռներու առջեւ, փոխ դրամ գտնելու համար։

Ուրիշ խօսքով, գրաւի կամ սակարկութեան պիտի դնէ իր անկախութիւնը։

Այդ վախը ունին արդէն։ Շատեր կան որ կը խոստովանին թէ երբ դուռները բանան օտար դրամագլուխին առջեւ, հետեւէն պիտի գան բանակները, ոչնչացնելով «Լօզանի ոգին»։

Բայց նոյնքան ուղղափառ օրկան մըն է որ կ'աղաղակէ, մինչեւ իսկ ֆրանսերէն լեզուով.

— «Ի ԳԻՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆԻ, պէտք է օտար դրամ մտցնենք երկրին մէջ»։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սաղիմական գործերուն անդրլիական միջամտութեան առթիւ, մատնանշելով կեդրոնական իշխանութեան մը անհրաժեշտութիւնն ու պակասը, «Նոր Օր» կը խորհրդածէ. (29 յունուար).

. — «Վտանգը նախատեսել, զայն կանխելու միջոցներ ունենալ եւ զգացիլ բիւզանդական վէճերով, կը նշանակէ մեր գոյութեան մասին սխալ գաղափար ունենալ։

Ընդունինք որ պզտիկ ազգ ենք, աւելի քան եսամոլ ու շահախնդիր։ Այս ալ մեր անսրբագրելի թերութիւնը, դարերէ ի վեր նոյնացած մեր էութեան հետ։

Այս տողերը գրելով կ'ընդվզինք մենք մեզի դէմ ալ։ Մէկ խօսքով՝ կ'ուտենք ինքզինքնիս, տեսնելով որ հրաշքը չի գործուիր հաւաքական ճիգով մը։

Եւ այսպէս կեդրոնական մարմնի մը պակասը, պառակտումները, ճակատ յարդարումները օր մը մեզ պիտի դարձնեն քամիներու ենթակայ բոշաներ, անդեկ ու անհովիւ բազմութիւն, անկարող ինքզինքը խնամելու եւ իր մասին մտածելու։

Ազգը՝ փաստօրէն կորսնցուց երուսաղէմի վրայ ունեցած իրաւունքները, որովհետեւ ազգը ներկայացնող մարմին չկար։ [illegible] պիտի կորսնցնէ ազգը, թերեւս ինքզինքը կառավարելու իրաւունքն ալ, եթէ երբեք կառավարող մարմին մը չունենայ։

Սթափումը պիտի գայ օր մը, ե՞րբ՝ չենք գիտեր, բայց պիտի գայ այն ատեն, երբ կառավարուելիք բազմութիւն չպիտի մնայ եւ պատմութիւնը պիտի գրէ թէ եւրոպական պողոտաներու վրայ՝ ջարդերէ եւ հալածանքներէ չընկճուած ազգ մը ինքնասպան եղաւ, ինքզինքը չհասկնալուն համար»։

ՌՈՒՍ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Գրեր էինք թէ Մոսկուայի ռուս Մետրոպոլիտը պաշտօնազուրկ յայտարարած է Փարիզի Մետրոպոլիտը։ Առոր հետեւանքով, Փարիզի ռուս կեդրոնական ժողովը արտակարգ ժողով մը ունեցաւ, ուր կարդացուեցաւ Մոսկուայի Մետրոպոլիտին ուղերձը որ Ռուսիոյ եւ արտասահմանի օրթոտոքս եկեղեցիներուն միջեւ խզում կը յայտարարէր, հրաժարեցնելով Փարիզի Մետրոպոլիտը։

Փարիզի Ռուսերը չափազանց յուզուած են այս դէպքէն, որ անակնկալ մը ըլլալու չէր և եր կար ատենէ ի վեր արդէն, սպասելու էին նման քայլի մը։

Ժողովը որոշեց որ Փարիզի ռուս եպիսկոպոսը պիտի հրատարակէ կարճ յայտարարութիւն մը թէ թէեւ ուխտը կուգայ ռուս եկեղեցիի կեդրոնէն, սակայն չի կրնար գործադրելի ըլլալ, քանի որ ան «կախուած ունի բոլշեւիկեան անտանելի կառավարութենէ»։

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Սօն Փօսթայի ընկերոջ թղթակիցը հետեւեալ լուրը հաղորդած է իր թերթին.— Բանկալթիի մէջ, Հայոց գերեզմանատան կոչուած լքեալ վայրը, թաղապետական նոր օրէնքին համաձայն թաղապետութեան փոխանցուած է։

Երկար ատենէ ի վեր Թուրքերը կը հետապնդէին այս նպատակը։ Չենք գիտեր սակայն թէ տրուած լուրը որքա՛ն ստոյգ է։ Սակայն, զարմանալու ոչինչ կայ։ Այնքան ուղտերէ վերջ, կրնան այս մժղուկն ալ կուլ տալ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մահապատիժն կ'ազատին՝ մեռնելով

Մէնէմէնի դէպքերուն մէջ գլխաւոր ամբաստանեալ եւ Նախշիպէնտի աղանդին պետ Շէյխ Էսատ որ արդէն 90նոց էր եւ վատառողջ, աւելի տկարացեր էր բանտարկութեան ընթացքին, մեռաւ շաբաթ առտու, արշալոյսին, անմիջապէս որ իրեն հաղորդուեցաւ մահուան պատիժի վճիռը, որ ուրիշներու կարգին իրեն դէմ եւս տրուած էր։ Մահապարտներէն 5 հոգի իրենց յառաջացած տարիքին բերումով, կը փրկուին մահապատիժի ենթարկուելէ քանի որ ըստ թրքական օրէնքի, 60էն վեր՝ մահապատիժ չի գործադրուիր եւ պատիժը կը փոխուի ցկեանս բանտարկութեան։

Շէյխ Էսատի զաւակը՝Ալի տակաւին 60ը չէ լրացուցած եւ հետեւաբար իր դէմ տրուած մահավճիռը պիտի գործադրուի։ Մուսթաֆա Քէմալէն խնդրեց որ իրեն թոյլ տայ ներկայ գըտնուելու հօրը թաղման։

Երբ Էսատի հաղորդուեցաւ մահավճիռը, գրելու վրայ էր իր խոստովանութիւնները, որոնցմով կը յայտնուի իր մասնակցութիւնը շարժման մէջ։ «Աքշամ»ը կը գրէ թէ Շէյխէսատ կը խոստովանի նաեւ իր յարաբերութիւնները գնդ. Լօրէնսի հետ։

Մահուան դատապարտուած ուրիշ մը եւս մեռաւ սրտի կաթուածէ։

«Փօփիւլէռ» լուրը տալով մէկտեղ կը խորհրդածէ.— Շէյխ Էսատի մահուան պարագաները վրդովեցուցիչ են։ Այս ուշացած «խոստովանութիւնները» զորս կը գրէր, այն պահուն իսկ երբ մահը կը հարուածէ զինք, կասկածելի են։ Արդեօ՞ք զայն չե՞ն սպաննած, բռնի խլելէ յետոյ խոստովանութիւններ, որոնք թոյլ տան աւելի սաստկացնելու սարսափի վարչաձեւը...»

Այսօր կը գործադրուի վճիռը

Մէնէմէնի պատերազմական [illegible] Ազգ. Ժողովի դիւանին, և խորհրդարանի դատական յանձնախումբը քննելէ վերջ թղթածրարը, վճիռները ենթարկուեցան Ազգ. ժողովի վաւերացման։

Մահուան վճիռները պիտի գործադրուին երեքշաբթի առտու։ 37 անձեր դատապարտուած են մահուան։ 5ը սանց ինչպէս գիտենք, շնորհի... կ'արժանանան, բանտին մէջ սպասելով մահուան, իրենց յառաջացած տարիքին բերումով։ Իսկ տրուած պատիժներուն շուրջ, սոյզ մանրամասնութիւնները կը պակսին, նոյնիսկ Պոլսական թերթերուն մէջ։

Քէմալ Իզմիրի մէջ

Մուսթաֆա Քէմալ այցելեց Իզմիրի դրամատուներն ու առեւտրական հաստատութիւնները։

Իզմիրի Առեւտրական Սենեակին քարտուղարը յայտնեց իրեն թէ թէեւ քաղաքը աւերակ դարձած է ու օտարականներն ալ հեռացած, հակառակ նաեւ երաշտին, արտածումները որոնք 1928ին 38 միլիոն էին, բարձրացած են 99 միլիոնի 1929ին։

Առեւտ. Սենեակը Քէմալի ներկայացուց տեղեկագիր մը, որ խոստացաւ գոհացում տալ պահանջներուն եւ խորհուրդ տուաւ ուժ տալ համագործակցական ձեռնարկներուն։

Թուրք մամուլը եւ գնդ. Լօրէնս

Մէնէմէնի դէպքին առթիւ, Թուրք մամուլին կողմէ Անգլիոյ եւ մասնաւորապէս գնդ. Լօրէնսի հանդէպ եղած ակնարկութիւններու մասին, «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.— Հիմա որ Մէնէմէնի պատերազմական ատեանը տուաւ իր վճիռը, ատենն եկած է քննելու նաեւ Թուրք մամուլի մէջ երեւցած ծիծաղելի պատմութիւնները՝ գնդ. Լօրէնսի գործունէութեան մասին։

Պոլսական բազմաթիւ թերթեր, բացէ ի բաց ակնարկութիւններ ըրին թէ Մէնէմէնի խռովութիւնները պատրաստուած են գնդ. Լօրէնսի գործակալներուն կողմէ։

Այս կոպիտ զրպարտութիւններուն միակ պատճառն այն է թէ Շէյխ Էսատ գրաւոր յայտարարութեան մը մէջ կը խօսի գնդ. Լօրէնսի հետ իր յարաբերութեանց մասին, եւ յետոյ Մէնէմէնի դատապարտեալներէն շատերը յայտարարեր էին թէ կը սպասէին որ անգլ. նաւատորմը օգնէ իրենց։

Թղթակիցը տալէ յետոյ այս տեղեկութիւնները կ'աւելցնէ.— Շիտակ է թէ Թուրքիոյ անգլ. ներկայացուցիչները վարժուած են Լօրէնսեան այս պատմութիւններուն, սակայն անուրանալի է թէ անգլօ-թուրք յարաբերութիւնները պիտի վտանգուին այս յարատեւ եւ դիտումնաւոր խեղաթիւրութեամբ մղուած պայքարին հետեւանքով։

Օտարականները Թուրքիոյ մէջ

Թուրք թերթերը կը յայտնեն թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ վիճակը այն օտարականներուն, որոնք Թուրքիա պիտի բնակին 1931ի օգոստոսէն յետոյ, քանի որ այդ թուականին, վերջ կը գտնէ Լօզանի դաշնագրով նշանակուած 7 տարուան շրջանը, որ Թուրքիա բնակող օտարականներուն կուտար կարգ մը առանձնաշնորհներ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԷՆԷՄԷՆԻ ԴԱՏԻՆ ՄԷՋ ԱՆՊԱՐՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾՆԵՐ

Մէնէմէնի դէպքին 122 ամբաստանեալներէն 17ը նախապէս առանց դատուելու ազատ թողուած էին արդէն։ Մնացեալ 105 հոգիէն ալ 27 հոգի անպարտութեան վճիռ ստացած են դատավարութենէն վերջ, որոնցմէ հինգ զինուոր ազատ թողուած էին արդէն։ 22 հոգիներ անպարտութեան վճիռը ստացան եւ ազատ արձակուեցան։

. Ազատ արձակուեցան նաեւ 13 ձերբակալուածներ, 8ը կին, որոնց մասին դատ չըլլալու որոշում տրուած է։

Նոյն կերպով արձակուած են Ֆոչայի մահափորձին առթիւ ձերբակալուած 20էն 16 հոգին։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Պալքանեան խորհրդաժողովի գործադիրը շարունակեց իր աշխատութիւնները եւ որոշեց որ ազգ. խմբակցութիւնները ձեռնարկեն լայն աշխատանքներու, որպէսզի Պալքանեան պետութիւնները մասնակցին Սելանիկի ցուցահանդէսին, զիրար աւելի լաւ ճանչնալու եւ աւելի եւս իրարու մօտենալու համար։

Հասան պէյ, Թուրք Ազգ. Ժողովի փոխ նախագահը, ստանձնեց արդէն Պալքանեան խորհրդաժողովի նախագահի իր պաշտօնը։ Պալքանեան միութեան վերաբերեալ հարցարանը ընդունուեցաւ։ Պատասխանները պէտք է հասնին սեպտեմբերին, [illegible] ժողովի գումարումէն մէկ ամիս առաջ։ Ելեւմտական հարցերը արդէն լուծուած են։

Որոշուեցաւ նաեւ որ ապրիլի վերջին շաբթուն, Պալքանեան երկիրներու բազմաթիւ ներկայացուցիչները հաւաքոյթներ կազմակերպեն, մշակելու համար Պալքանեան համաձայնութեան գաղափարը։

Ժողովին աշխատանքները արդէն վերջացած ըլլալով, պատգամաւորները մեկնեցան երկուշաբթի երեկոյ։

Սելանիկի ազատ շրջանի մարզպանութեան կողմէ տրուած խնջոյքի մը մէջ ի պատիւ պատգամաւորներուն, Սելանիկի քաղաքապետը վանկաքաս ըսաւ.

— Սելանիկէն էր որ 20 տարի առաջ խումբ մը մարդիկ մեկնեցան նուաճելու պալքանեան ժողովուրդներու եղբայրակցութեան գաղափարը, որ այսօր իրականացած է շնորհիւ աւելի նպաստաւոր պայմաններու։

«Համաշխարհային պատերազմի գարհուրելի ջարդէն ծընաւ նոր ազդակ մը աւելի եւս այս նպատակին իրականացման համար։ Այս ազդակը նոր Թուրքիան է ազատ եւ հանրապետական, զերծ հին Թուրքիոյ նուաճողական ձգտումներէն։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ Հոկտեմբերին Ռումանիոյ մէջ բռնուած բոլշեւիկ լրտեսական կազմակերպութեան հետ կապ ունեցող ուրիշ մեղսակիցներ եւս երեւան հանեց ոստիկանութիւնը։ Այլպէս անուանով երկրաչափ մը, որ հոկտեմբերին, խուզարկութիւններու եւ քննութիւններու ընթացքին յաջողեր էր արտասահման փախչիլ, Պուքրէշի մէջ երկու օր առաջ ձերբակալուեցաւ այն պահուն, երբ Վիէննայի հեպընթացէն վար կ'իջնար։ Իր վրայէն շատ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուեցան։

Կ'ըսուի թէ շատ կարեւոր խոստովանութիւններ ըրած է, որոնց հետեւանքով բազմաթիւ նոր ձերբակալութիւններ կատարուած են։ Ձերբակալեալներուն մէջ կայ հարիւրապետ մը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Տնտեսական համատարած տագնապին մեծութիւնը՝ իր ընկերային խոր անդրադարձումներով եւ ծանր հետեւանքներով կարելի է գնահատել անգործներու թիւին համեմատութեամբ։ Մօտ 20 միլիոն ցոյց կուտան պաշտօնականվիճակագրութիւնները՝ թիւն անոնց, որոնք մեծ մասամբ ամուսնացած եւ զաւակներու տէր, դատապարտուած են եթէ ոչ անօթութեան, գոնէ բազմազուրկ կեանքի մը եւ անոր զանազան թելադրութիւններուն։

Ու արդի պետութիւնները, շնորհիւ իրենց տնտեսական ու քաղաքական կառուցուածքին եւ անոնց տուն տուող ըմբռնումներուն եւ սկզբունքներուն, իրենց կարելի ճիգերով հազիւ կրնան մեղմել ո՛չ թէ անգործութիւնը, այլ անկէ բխող թշուառութեան նուաճումները։

Բացի պետութիւններէ, որոնք իրենց սահմաններուն մէջ, իրենց միջոցներով կը ջանան կռուիլ չարիքին դէմ, միջազգային հաստատութիւններ կը փորձեն ելքը փնտռել ընդհ. գործակցութեան մէջ, թելադրութիւններով, ուսումնասիրութիւններով ու փորձերով։

Այդ կարգէն է Աշխատանքի Միջազգային Դիւանը որ ո՛չ միայն կը ջանայ օրը օրին արձանագրել տագնապին նահանջը (եթէ կայ) ու զարգացումը՝ կարելի հարազատութեամբ, այլ եւ իր պրպտումներով նպաստել գործնական յարմարագոյն դարմաններու գիւտին։

Դեռ անցեալ շաբթու, Ժընեւի մէջ գումարուած անգործութեան յանձնախումբը՝ լսելէ յետոյ Աշխ. Միջազգ. Դիւանի տնօրէնին զեկոյցը, կը պատրաստէր իր աշխատանքի ծրագիրը զոր կարելի է ամփոփել հետեւեալ կերպով.

ա) Ստուգել ցարդ ձեռք առնուած միջոցներու օգտակարութիւնն ու ազդեցութիւնը։

բ) Փնտռել թէ այդ միջոցներն ի՛նչ չափով կարելի է ընդլայնել, զանոնք կերտելու համար ներկայ տագնապին դէմ։

գ) Տեսնել թէ այդ միջոցները լոկ մեղմացուցիչնե՞ր են թէ իբր արմատական դարման, կրնան արգիլել տնտեսական տագնապներու պարբերական վերադարձը։

Բայց, արդեօք որ եւ է մարմին, որքան ալ զօրեղ ու բանիմաց մասնագէտներէ կազմուած ըլլայ, պիտի կրնա՞յ [illegible] մեղմացնել եւ անհետացնել յետոյ ներկայ տագնապը, արգիլել անոր պարբերական բռնկումները, առանց անդրադառնալու ծնուցիչ պատճառներուն։

Այս հարցը մեզ կը մղէ փնտռելու տագնապին պատճառները, որոնց լաւագոյն բանաձեւումը զոր ունինք Ընկերվարական Բ. Միջազգայինի եւ Սինտիքաներու Միջազգ. Դաշնակցութեան Խառն Յանձնաժողովին կողմէ հրատարակուած յայտարարութեան մը մէջ.— Պատերազմէն ի վեր, ամբողջ աշխարհի արտադրութեան միջոցները նկատելի չափով զարգացած են որքան ճարտարարուեստի, նոյնքան եւ երկրագործութեան մէջ։ Սակայն կարելի չըլլար սպառել արտադրութիւնները։ Շահերու կուտակումը քանի մը տարուան ընթացքին, թոյլ տուած է գահավէժ արագութեամբ ընդարձակել եւ տարածել արտադրութեան միջոցները։ Իսկ ատոր հակառակ, նոյն ժամանակի ընթացքին, աշխատավարձքերու յաւելումը բաւական չէ եղած համապատասխան չափերով աւելցնելու զանգուածներու կողմէ սպառումը։

«Արտադրականութեան եւ սպառումի այս խոտոր համեմատութիւնը — իբր հիմնական տարր տագնապին — առաջ կուգայ այն իրողութենէն որ, մեծ մասամբ արտադրութեան միջոցներու տարածման եւ զարգացման յատկացուած շահերը աւելի արագօրէն կը շատնան քան թէ աշխատավարձքերը, որոնք գրեթէ ամբողջովին կը յատկացուին սպառման։ Այս խոտոր համեմատութիւնը մեղմելու տեղ, օրավարձքերու նուազումը ընդհակառակն, կը սաստկացնէ զայն։ Եթէ ամէն երկրի գործատէրերը՝ օրավարձքի նուազումովջանան զօրացնել մրցման միջոցները, հանդէպ ուրիշ երկիրներու, այս ճիգերը, ամբողջ աշխարհի մէջ պիտի յանգին նուազեցնելու ժողովուրդներու գնման կարողութիւնը, այսինքն՝ պիտի ծառայեն սաստկացնելու ենթապատման միջազգային տագնապը»

Թերեւս ըսուի թէ յանձնախումբը կազմուած ըլլալով ընկերվարական տարրերէ, տագնապը կը դիտէ իր ակնոցով, գործաւորներու շահու տեսակէտէն եւ անոր պատճառները կը փնտռէ ըստ այնմ։

Սակայն փաստերը կուգան հերքել այս կասկածը։

Իրօք, տեսնենք թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ երեւան եկաւ տագնապը իր արդի սաստկութեամբ։

Բացի Անգլիայէն, ուր անգործութիւնը 10 տարուան պատմութիւն մը ունի իրեն յատուկ ներքին պատճառներով, որոնք սաստկացած են անշուշտ արտաքին ազդակներու ճնշումով եւս, ներկայ կացութեան ծագումը պէտք է փնտռել Ամերիկայի մէջ։ Կը նշանակէ թէ հազիւ մէկուկէս տարուան պատմութիւն մը ունի, եւ որ իր բացայայտ ազդանշանը տըւաւ Ամերիկայի մէջ 1929ին, սակարանական փլուզումով մը։ Ու [illegible] որ հիմնապէս տնտեսական էր, բարդացաւ նաեւ քաղաքական ազդակներով, եւ իր ամբողջութեան մէջ, երեւան եկան մեծաքանակի գիներու կործանում անկումով մը, բաղդատմամբ նախորդ տարուան գիներուն։ 1,5 — 2 տարուան մէջ, համաշխարհային առեւտուրը նուազեցաւ մեծ չափերով։ Ասոր համընթաց, անխուսափելի էր որ նուազէր նաեւ արտադրութիւնը։

Պէտք է շեշտել թէ գիներու այս անկման մէջ, երկրագործական արտադրութեանց դերը շատ աւելի մեծ եղած է քան նախընթաց տագնապներու պարագային։ 1929ին երկրագործական գերարտադրութիւնը նոյնքան նպաստած է տագնապի սաստկացման, որքան ճարտարարուեստականը։

Աւելի յստակ գաղափար մը կազմելու համար, յիշենք Ֆրանսացի տնտեսագէտի մը հետեւեալ տողերը, Ֆրանսական տագնապին մասին, զոր ընդլայնելով՝ կ՚ունենանք համաշխարհային տագնապին ներքին թելերը։ «Եթէ ուզենք Ֆրանսայի մասին ընդհանուր գաղափար մը տալ տարուան առաջին ամիսներուն ընթացքին, պէտք է դիտել որ՝

1.— շինուած ապրանքներու վաճառումը կը նուազի.

2.— նախանիւթի գնումը կը նուազի.

3.— շինուած ապրանքներու գնումը կը շատնայ։

«Երեք իրողութիւններ որոնք թոյլ չեն տար կազմելու նպաստաւոր տպաւորութիւն մը։ Երկրին մէջ հետեւեալ երեւոյթը կը տեսնենք։ Մինչդեռ միջազգային շուկային վրայ, մեծաքանակի գիները կը նուազին, տրամաբանական հետեւանքը ըլլար որ մեր երկրին մէջ փոքրաքանակի գիները կրեն համապատասխան նուազում մը, ինչպէս երբեմն կը պատահի այլուր. ընդհակառակն, ապրուստը կը սղէ»։

Պարագան նոյնն է զարնուած զանազան երկիրներու մէջ, որոնց իւրաքանչիւրին ներքին պայմաններու հանդիպումը միջազգային շուկային վրայ՝ կը ստեղծէ համատարած տագնապը, երեւան բերելով անգործներու հսկայ բանակ մը։

Ամփոփ. հետեւեալ կերպով կարելի է ներկայացնել կացութիւնը.— Հսկայ մթերքներ, պատրաստ ծախուելու մէկ օրէն միւսը. գիներու անկում. յարաճուն անգործութիւն. այսինքն՝ նուազում գնումի կարողութեան։

Եւ սակայն, որքան ալ դիւրին չէ ընդհանուր տագնապին վերագրել միակ պատճառ մը։

Գրեթէ պարտադիր կապակցութեան եւ անխուսափելի հաղորդակցութեան ներկայ շրջանին, միջազգային անդրադարձումները կը կազմեն թնճուկ մը, որուն գլխաւոր թելը կը մնայ ծածուկ մարդկային տեսութենէն։ Ընդհ. կերպով կարելի է տագնապը վերագրել քաղքենի կարգերու, հաստատութիւններու եւ կազմակերպութիւններու մեկնակէտին, եւ ըսել թէ խախտած է արտադրութեան եւ սպառման հաւասարակշռութիւնը եւ թէ գերարտադրութիւնը իբր վտանգ կը ներկայանայ ո՛չ թէ բուն իսկ սպառման պահանջներուն, այլ անոր կարելիութիւններուն հանդէպ։

Մ. ԱՐՍԷՆ

ԽՈՐՀՐԴ. ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Նոր հասած փախստականի մը տեղեկութիւնները)

ԹԱՒՐԻԶ.— Խորհրդային Միութեան մէջ նէպի շրջանում, աշխատաւոր գիւղացիութիւնը իր եռանդուն աշխատանքների շնորհիւ յաջողութիւն ունեցաւ որոշ չափով կազդուրել իր տարիների ընթացքում քայքայուած տնտեսութիւնը։

Չնայած նէպի շրջանում կառավարութիւնը ոչ մի խնայողութիւն չէր անում աշխատաւոր գիւղացիութեանը հարկերի կողմից, բայց եւ այնպէս այդ հարկերը այնքան էլ չէին ազդում գիւղացու վրայ. որովհետեւ նա իւր ուժի առաջ տեսնում էր ազատ շուկան։ Գիւղացին այն ժամանակ ունէր, իր կարիքներից աւելորդ մնացած ապրանքը ազատ շուկայ հանել եւ ծախել. երկար տարիներ սոված եւ մերկ մնացած քաղաքին, որը գայլի նման կլանում էր բոլոր գիւղատնտեսական մթերքները, գիւղացու համար շատ հաճելի գիներով։ Եւ հէնց այդ հաճելի գիներն էին որ գիւղացին կարողանում էր գործ առել իւր տնտեսութեան զարգացմանը։

Նէպը ունէր իւր լաւ եւ վատ կողմերը գիւղացիութեան համար։

Լաւ կողմը այն էր, որ գիւղացին իրաւունք ունէր կազդուրւելու, հարստանալու, նոր-նոր գիւղատնտեսական ճիւղեր յայտնաբերելու, անմիջական կապ ստեղծելու քաղաքի հետ, իւր աւելցուկ մթերքները քաղաքին տալու եւն. եւն.։ Իսկ վատ կողմն էլ այն էր, որ գառը գայլի համար շատ էր չաղանում կառավարութիւնը ամէն որ իր վիճակագիրների միջոցով կարողանում էր իմանալ թէ գիւղացին որչափ է հարստանում եւ ինչ միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի աւելի եւս հարստանայ։ Գիւղացին էլ այս բոլորը վերագրում էր կառավարութեան բարեխնամութեան, երբ թէ կառավարութիւնը շահագրգռուած է իւր երկրի գիւղացիութեան հարստացմանը, մինչ գիւղացին էլ չէր մտածում որ գայլը միայն իւր փորի համար է մտածում։ Որպէսզի շաղ եւ առատ [illegible] սոված չմեռնելու համար, խորհրդային գայլերին այն ժամանակ հարկաւոր էր նման քաղաքականութիւն, որպէսզի գառները չաղանային եւ մի գեղեցիկ օր յարձակւել եւ կլանել այդ բոլորը։

Այն չափով ինչ չափով որ կառավարութիւնը մտադրել էր կլանել, չյաջողվեց նրան, որովհետեւ գառը իրեն մահին արթուն էր։ Գիւղացին երբ մի փոքր հասաւ կառավարութեան գաղտնիքների մասին, աննկատելիօրէն սկսեց հաշուէ յարգարի ենթարկել բոլոր այն աւելորդ ստացուածքները, որը կազմում էր խորհրդային իշխանութեան թշնամին։ Ի հարկէ չպէտք է մոռանալ որ այդ հօտը միայն խելացի մարդիկ շնորհք ունեցան անել։ Հէնց այն միամիտ գիւղացիներն էին որ համարուեցան «կուլակ»ներ եւ իրենց ամբողջ գոյքով գայլի բաժին դարձան։

Երբ սկսան համատարած «կոլլեկտիվացման» աշխատանքները կատարել, այդ ժամանակ պարտադրեցին բոլոր գիւղացիներուն մտնել հաւաքական տնտեսութեան շարքերը։ Զանազան նըշանախօսքերու տակ խեղճ միամիտ գիւղացիութեան թալանեցին եւ իրենց տներից աքսորեցին զանազան վայրեր։ Իսկ այն գիւղացիները որոնց մուտքը «կոլխոզ»ի մէջ ազատ էր, նրանք էլ կամ ծախել փախցրել էին իրենց գոյքը կամ թէ ապրուած եղան մտցընել կոլլեկտիվի մէջ։

Այն ինչ որ մացրել էին «կոլխոզ»ի մէջ, նա արդէն համարւում էր հասարակական սեփականութիւն, ինչպէս եւ իրենք։ Կառավարութիւնը այդ ժամանակ գտաւ որ եզներ, ձիեր, հացահատիկներ կոլլեկտիվների համար աւելորդ են եւ այդ բոլորը վերցրեց իրեն, որու փոխարէն աւելցուց չափազանց թանգ գներով գիւղատնտեսական մեքենաներ։ Խեղճ գիւղացին ինչ կարող էր անել, նա արդէն դարձել էր կառավարութեան համբակ ձին։ Կառավարութիւնը ուր որ ուզէր այնտեղ կը քշէր։

Այն մեքենաները որ աւել էր կառավարութիւնը, կոլխոզը իրաւունք չունէր ծախելու կամ որ եւ է ուրիշ բանի գործածելու։ Այդ մեքենաները կազմում էր պետական գոյք որպէս գրաւական թղթադրամի կամ խաղաթղթերի։ Եթէ մի որ եւ իցէ գիւղացի յանդգնէր կոլխոզի շարքերից հեռանալու, նա զրկւում էր ամէն ընչից, նոյն իսկ իր հագուստներից, որը կազմում էր խեղճ գիւղացու բախտը։

Այս վիճակից ելնելու համար, գիւղացին պէտք է մի կոպիտ միջոց գտնէր եւ գտաւ։ Խորհրդային երկրի բոլոր վայրերում գիւղացիութիւնը սկսեց ըմբոստանալ կառավարութեան դէմ, որը կառավարութեանը շատ մեծ հարուած պատճառեց, համարեա խորհրդային իշխանութեան առաջ տարուան դրած պլանը փճացրեց միանգամայն։ Խորհրդային կառավարութիւնը տեսնելով որ իրեն գործը վատ է գնում, յայտարարեց նոր նոր օրէնքներ, նոր նոր ներումներ։

Գիւղացիութեան եւ կոլեկտիւի շարքերը մտնելը դարձուց կամաւոր, տեղերից աքսորված կուլակներին վերադարձուց իրենց վայրերը եւն.։

Գիւղացին այս բոլոր «շնորհ»ները լսելուց յետոյ, կոլխոզները լուծեց։ Այն բոլորը ինչ որ գիւղացին հետը բերել էր, հետը տանել չէր կարող, որովհետեւ արդէն պետականացուած էր գիւղացին կոլեկտիւի շարքերից դուրս եկաւ իր հին վարտիկ չալիկով եւ այս բոլոր երեւոյթները պատճառ եղան բանւորութեան քանակի աւելացմանը։ Իսկ գիւղում մնացողն էլ միայն իր գոյութիւնը պաշտպանելու համար մտածեց գտնել որեւէ աշխատանք եւ որ եւէ տեղ։

Գիւղացուն արդէն հայելու նման պարզ դարձաւ կառավարութեան գայլ լինելը եւ իրեն էլ գառ լինելը։

ՎՌԱՄՀԱԳՈՒՀ

ԴԱՇՆԱԿ-ՀՕՅՊՈՒՆ

Միլլիյէթ յունուար 26ին ըսկսաւ հրատարակել այս վերնագրով իր յօդուածաշարքին երկրորդ մասը։ Կը թարգմանենք գլխաւոր կէտերը.—

Հոյպունի Սուրիոյ մէջ կազմուիլը շատ նպաստաւոր եղաւ Ֆրանսացիներու համար։ Թուրքիոյ հանդէպ Սուրիացիներու ցոյց տուած համակումը որ մը կրնայ յանգիլ այս երկու ազգերու գինակցութեան։ Ասոր առաջքն առնելու եւ երկու կողմերը տեւականօրէն անհանգիստ պահելու համար, Ֆրանսացիները ծրագրեցին Հայերը բնակեցնել սահմաններու մօտերը։ Այսպէս, 450 հայ ընտանիք տեղաւորեցին Անտիոքի եւ Տէրօրի շրջակաները. իսկ վերջերս ալ 1500 ուրիշ հայ ընտանիքներ տեղաւորեցին։ Այս Հայերը գրեթէ բոլոր բերուած էին Յունաստանէն, Պուլկարիայէն եւ Թուրքիայէն։ Հայերու այս համախմբումը քանի մը տեսակէտով Ֆրանսացիներուն կը ծառայէր։

Ա — [illegible] պատրաստել այն յարձակումը, զոր Քիւրտերը եւ Հայերը պիտի կատարէին Թուրքիոյ վրայ։

Բ — Այս Հայերը ցոյց կը տրուին իբրեւ մարդիկ զոր Թուրքերը ամբողջովին կողոպտած եւ վտարած են։ Այս իմաստով քարոզութիւն կատարուեցաւ եւ մինչեւ Ազգերու Դաշնակցութեան դիմում եղաւ։

Գ — Հայերուն կարեւոր դերը տուին Սուրիոյ մէջ, անոնց առջեւ բացին առեւտրական ձեռնարկներու ասպարէզները, զանոնք երեսփոխան եւ կառավարական մեծ պաշտօնատար դարձուցին, որպէսզի Սուրիացիները Հայերով զբաղին եւ ազատ թողուն զիրենք (Ֆրանսացիները)։

Դ — Թուրքեւսուրիական վերջին սահմանագծման միջոցին, Ֆրանսացիները պնդեցին որ Թըրքաբնակ 100 գիւղեր Սուրիոյ մնան։ Ասոնց նպատակն էր այս ձեւով հնարաւորութիւն տալ Հոյպունի որ կապ պահպանէ Թուրքիոյ հետ։

Մինչեւ Արարատի դէպքը, Ֆրանսացիները մեծ օգնութիւններ ըրին Հոյպունի։ Երբ Արարատի դէպքը սկսաւ, դրամը հայթայթելու գործը ստանձնեցին՝ Հայերու կողմէն Փարիզի դաշնակ կեդրոնին անդամներէն Ջամալեան, Քիւրտերու կողմէն՝ Պէտրխանի Սիւրէյեա։ Ջամալեան պտըտեցաւ Յունաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Եգիպտոս, ձեռք բերելով յօդուածներ գրել տուաւ, բայց Հնչակեաններու տեւական քննադատութեանց եւ լուսաբանութիւններուն հետեւանքով, ան չկրցաւ յուսացածին չափ դրամ հաւաքել։ Հայ Կ. Խաչի համար կամաւոր արձանագրելու ձեռնարկն ալ գրեթէ արդիւնք չտուաւ։

Սիւրէյեան ալ գնաց Ամերիկա եւ յաջողեցաւ բաւական դրամ հաւաքել, մասնաւորաբար … բոյիթի մէջ։

Արարատի դէպքերուն թագին, իրենց արբանեակներուն … կրակին տակ թողլով պարտքական … փախան հետեւեալ պետերը.— Պրօ Հասօ Թէլլի (Արարատ… շրջանակին կուսակալը), Ինս… Նուրի (Հոյպունի արտաքին… միջնը եւ Արարատի վերին հ… մանատարը), Սըմըքոնցի Թ… (Արարատի ռազմական-գինուորակ… հրամանատարը), Փերզենալ… բուլելեան եւ հարաւային ճ… հրամանատարը), Շէյխ Ապ… Գաւիր (Շէյխ Իւլ Խոլամ … բուլանեան ճակատի հրամա… տար), Շէյխ Թահիր (… կազմակերպութեան եւ … պաշտօնեայ), Շէյխ Ապտուլ… հայ (ներքին նախարար)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԸՍՏ ԿԱՄՍ ՄՆԻԼ

Հայաստանի մէջ հիւան… թիւն մը կայ, որ կը կոչուի բագիրի հիւանդութիւն։ … բոլշեւիկները վարակուած … բոլորն ալ։ Անոնց միակ … ծրագիր մշակել թէ զալ … քանի՞ փութ ցորեն պիտի … ձեն, քանի՞ փութ պղինձ պի… պատրաստեն։ Եւ ահա ծրա… մըն ալ մշակած են, ամե… լով նոր ծնելիք կենդանի… թիւը (Խորհրդ. Հայաստան, … ուար 11)։ Մենք չենք գի… թէ կենդանիները ըստ կամ… ծնի՞ն։ Խորհրդային վարչաձե… է պատճառը այդ հրաշքին։

Ինչ որ ալ ըլլայ, գրուած … «Կոլտնտեսական … սուններու թիւը հասցնել … Ձիերինը 3307 գլխից … չեւ 6000 եւլն.։ Հայաստան… ձիերուն թիւն է 47,000 … հասցնել 51,000 … Ձիերո՞ւն ալ բանութիւն։

ԳԻՆԻՆ ԱԼ ԿԸ ԲՌՆԱԳՐԱՒ…

Եւ ի՞նչպէս։

Ցորենի պետական բռնագրա… ւումէն յետոյ, ահա հայ գիւղ… ցիին գինին գրաւելու փորձ… յանում բոլշեւիզմի։

Աշտարակի գիւղատնտեսա… կանները դեկտեմբեր 23ին, … ռանց նկատի առնելու գիւղ… ցիին տնտեսական կացութի… նը, կը մտնեն տուներէն ներս, կը խուզարկեն մառանները, կ'… կնքեն գինիին կարասները, … բոլ ձեռքէն ստորագրութիւն կ'առնեն, որ յօժար կամ… գինին տուած է գիւղատնտես… կան ընկերութեան։

Այսպէս գրաւած են 50 … գինի Վարդ Ցակորեան … նէն։ Սարգիս Սարգսեան … բաժին ինկած գինիի պահա… յանձնած ըլլալով հանդերձ, … դատնտեսականները տունը … մտնեն եւ ամբողջ ունեցածը … կնքեն։ Յետոյ կը ջարդեն … գէն Ալեքսանեանի տանը … րը, կը կոտրեն, ներս կը մտնեն եւ կը կնքեն գինիի կարասնե… րը։ Բռնութեամբ կը մտնեն … նան Թումասեանի տունը եւ … կնքեն գինին։ Այսպէս … գրաւելու համար կը մտնեն 500 … 600 տուն։ Եւ աղքատ … Այսպէս կը գրէ Խ. Հայաստան … (11 դեկտեմբեր)։

ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Բասարգեչարի մէջ Թա… րական եղանակով դատուեցաւ … գիւղացի Ստեփան Նուրայե… հետեւեալ ամբաստանութիւն… ներով.

1.— Դիտմամբ չցանեց իր … հեկտար հողը.

2.— Ցորենը եւ կաթը չյա… նեց կառավարութեան.

3.— Մէկ տարուան մէջ … թեց 20 խոզեր եւ 160 … անասուն.

4.— Տունէն … հրացան։

Այս խենդենալիք … բուն համար Հայաստանի … դատարանը գիւղացին դա… պարտեց 9 տարի բանտարկ… թեան եւ գրաւեց անոր … լոր ունեցածը։

ԹՂԹԱՏԱՐԸ ՉԻ ԳՈՐԾԵՐ

[illegible] «Հայաստան» (13 [illegible]) կը գանգատի.

[illegible]

ՎԻՃԱԿ ՓՈՐՁ ՄԸՆ ԱԼ

[illegible] «Խորհ. Հայաստան» [illegible]

[illegible] 28ին [illegible]

[illegible] (8—10 [illegible]) եւ 15,000 [illegible]

Որոշուեցաւ նոր ծրագիր մը շակել, իրագործելու համար պարտագիր ուսման որոշումը։

ԼՈՒԹ ՊԱՅՔԱՐ

Հայ գիւղացին, նոյն իսկ անոնք որ կոմունիստ արձանագրուած են, լուռ եւ կրաւորական ձեւով կը շարունակեն պայքարը կոմունիստ կուսակցութեան ներքին քաղաքականութեան դէմ։

Այսպէս խորհրդ. Հայաստան կը պատմէ թէ Ն. Բայազետի Քիւզաչուղ գիւղին կոմունիստներէն Ա. Պետրոսեան, Ե. Վարդանեան, Բ. Պետրոսեան, Օ. Աթայեան եւ Ն. Աթայեան, չեն ուզեր համայնացնել իրենց անասունները, միւս կողմէ կոլխոզին աշխարները կը մորթեն ու կ'ուտեն։

Խաթունարխ գիւղէն կոմունիստ Ա. Բանդալեան ամէն գինով չէր ուզեր համայնացնել իր 5 լիտր այգին։ Դիմեց ամէն միջոցի, որպէս զի քաղաքէ գիւղին [illegible]

[illegible]

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

[illegible]

ԻՆՉ ԿԸՆԵՆ

[illegible]

Երեւանի եւ Լենինականի մէջ ընտրական յանձնաժողովը տեսաւ որ զանազան կեղծ անուններով քուէի իրաւունք առացեր են 276 հոգի։ Այս մարզին իբրեւ սեփականատէր աքսորուած էին Ռուսիայէն եւ զրկուած հանրապետութիւններէն։ Ու անոնք այս անգամ, Թուրք եւ վրացի ազատական կուլակները Երեւան հաստատուած, վերստացեր են իրենց իրաւունքները։ [illegible]

ՌԱՄԶԻՆԸ ԿԸ ՓԱՅՓԱՅԵՆ

Միայն Միացեալ Նահանգները չեն որ այլանդակութեան համբաւով կրնան պարծենալ։ Ռուսիա այս տեսակէտէն ամէնէն վստահաբար մրցորդն է Ամերիկայի, որուն սկսած է քար հանել։ Դեռ չէ մոռցուած Մոսկուայի նշանաւոր դատը (վերջինն անշուշտ) ուր ճարտարագէտներ եւ գիտնականներ կը դատուէին իբր հնգամեակին դէմ դաւողներ եւ օտարներու հետ հակախորհրդային կապ հաստատողներ։ Անոնք մահուան դատապարտուելէ յետոյ, շնորհիւ արժանացեր եւ ղրկուեր էին հեռաւոր վայրեր, շարունակելու իրենց աշխատանքը։

[illegible]

ԻՏԱԼԻԱ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱԴԻՊ ՄԸ

[illegible]

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

[illegible] նագիծ մը, որուն համաձայն, այն օտարականները որոնք հողային կալուածներ ունին Պարսկաստանի մէջ, պարտաւոր են ծախել երեք ամսուան ընթացքին եւ կամ զանոնք յանձնել կառավարական գրասենեակին, առանց փոխարժէքի։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՓԱԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

La République Enchaînée, Թուրք ընդդիմադիրներու փարիզի օրկանը, իր վերջին թիւին մէջ կը հրատարակէ «Թուրք քաղաքական փախստականներու Միջազգային Միութեան հետեւեալ կոչը.

—«Թուրք քաղաքական փախստականներու Միջազգային Մի[illegible]

[illegible] սարութեան յաջորդելիք ամհմանադրական կառավարութիւնները, եւ թէ բովանդակ վտանգն ու կորուստը կը պատկանի փոխառուներուն։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Էնկիւրիէն առնուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսացի զօր. Ֆրանշէ տ'Էսփրէ սահմանագլխին վրայ Ցէր Զօրէն անցած ատեն Չէրքէզ Էտհէմի հետ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է։ Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Ցուխատանէն վտարուածներու Սուրիա երթալուն յօժարութիւն չէ յայտնած սուրիական կառավարութիւնը։

Աստ փոխարէն Արեւելեան Յորդանանի կառավարութիւնը լաւ ընդունելութիւն ըրած է անոնց։ Կը հասկցուի որ Արեւելեան Յորդանանի կառավարութեան այս որոշման մէջ դեր ունեցած է հոն գտնուող Րիզա Թեվֆիք։ Կը հաղորդուի նաեւ թէ այս կերպով Ցուխատանէն վտարուած 150 ընտանիք եւ հոն գտնուողները միանալով Աբդալլահ փաշայի անցնին եւ հոն ֆրանսացիներուն՝ Եէզիտիներէն ապահովելէք ուժերուն մասնակցութեամբ՝ Թուրքիոյ անդորրութիւնը վրդովելու համար կազմակերպութիւն պիտի ընեն։

«ԼԻՐԲ ՄԸ»

«Ազդակ» այս խորագրով կը գրէ.—

Ռուսիկանութիւնը խաչիկ անուն լիրբ հայ մը հրբրակուած է։ Այս լիրբ «Հէրիֆ»ը գլուխը առքցնելէ վերջ, Եսիգուլէկիպողոսայինի վրայ, Օսմանիսիմարանը երթալով սկսած է պոռչալ, եւ երբ զինքը աքացիներով դուրս հանել կը փորձէին, դուռին պահակները կոտրելով պոռացած է.

— «Էհ, աչքերնիդ բացէք։ Թուրք հանրապետութիւնը մեռած է այլեւս։ Աշխարհքի երեսը այս անունով կառավարութիւն մը գոյութիւն չունի։ Թուրք չէ՞ք բոլորիդ ալ կրօնքը, ազգութիւնը... Մենք հայ ենք. հայութիւնը հեր կարծածին չափ մեռած չէ։ Դաշնակ կառավարութիւնը մօտերս մեր ամբողջ երկիրը պիտի գրաւէ, վրէժնիս պիտի լուծէ։

«Խաչիկ սրձուի Օսման եւ աչօ կերս իպրահիմ էֆէնտիները եկած ու զինքը հրբրակալելու եկող ոստիկան խօսին ալ կառքի հարուածով մը գետին տապալած վրան խոյացած, սուրը մէջքէն հանած ու սրունքէն վիրաւորած է։ Խաչիկ պահականոց տարուած է։»

«Թիւնեկեթ» այս դէպքին առթիւ կը գրէ.

— Ձենք գիտեր թէ Խաչիկի մասին դատական հետապնդումները ինչի՞ պիտի յանգին։ Բայց Խաչիկի կողմէ ըրուած եւ լեզուագործութիւն կոչուած խօսքերուն մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւած բան մը կայ։ Այն ալ այդ Հայուն Դաշնակներու մասին ըրած խօսքն է։ Պէտք կա՞յ յայտնելու թէ ինչ կը նշանակէ այդ։ Մեր երկրին մէջ տեսակ տեսակ փրոփականտներ կը կատարուին եւ [illegible]

ՍՈՒՐԻՈՅ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ մարզպանութեան կողմէ պատրաստուած է խնամուած վիճակագրութիւն մը, համանուարութեան ներքեւ գտնուող երկիրներու տարածութեան եւ բնակչութեան մասին։

Ըստ այդ տեղեկագրին համանուարեալ երկիրներու տարածութիւնն է 150 հազար քառ. քիլոմեդր. ասոր 127 հազարը Սուրիա, 10,500 Լիբանան, 6,500 Լաթաքիա, 6 հազար Ճէպէլ Տըրիզ։

Սուրիոյ բնակչութիւնն է մէկ միլիոն 620 հազար հոգի, Լիբանանի 805 հազար, Լաթաքիա՝ 283 հազար, Ճէպէլ Տրիզ՝ 60 հազար։

Ասոնցմէ հարիւրին ասուն եւ երկուքը գիւղացիներ են, որով գիւղացիութեան ընդհ. թիւն է 720 հազար, 75ը քաղաքացիներ են, իսկ հարիւրին 13 պէտէվիներ։

Մշակելի հողերու տարածութիւնն է մէկ միլիոն 350 հազար հեկտար Սուրիոյ մէջ, 250 հազար Լիբանանի եւ 250 հազար Լաթաքիոյ մէջ։

ՕՐ. ԱՐԱՔՍԻ ՇԱՄԼԵԱՆ

եւ

ՄԻՍԱՔ ՎԱՐԴԱՅԵԱՆ

Ամուսնացած

8 յունուար 1931 Նիւ Եորք

[illegible] կան փոփոխականներու վրայ։ Այսօր ներէն մեր թ. էջին մէջ մեր հրատարակել սկսած «Դաշնակ-Հօյպուն» յօդուածաշարքին թ. մասին եթէ հետեւիք, պիտի տեսնենք շատ մը ճշմարտութեանց։ Մեր յօդուածաշարքին ոստիկանական պարզ դէպքի մը հետ զուգադիպումը խիստ կարեւոր պարագայ մըն է։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԻՍԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

ՆԻՍ.— Լսարանական Միութիւնս ձեռնարկած է գաղութիս կազմակերպութեան, ըստ ազգ. սահմանադրութեան։ Եւ Նախնական աշխատանքներու ամենածանր բեռը իր վրայ առնելով, կը խնդրէ տեղւոյս բոլոր միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն որպէսզի երկերկու լիազօր ներկայացուցիչ նշանակեն նախնական խորհրդակցութիւն կատարելու համար։

Խորհրդակցութեան օրն ու վայրը առանձինն կը յայտարարուի։ Կը յուսանք նախանձախնդիր բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները ընդ առաջ կ'երթան եւ կ'օժանդակեն սոյն ձեռնարկին։

Վարչութիւն

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (10)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

[illegible]

մը նետած, կը նայի մանկունակ պարզութեամբ մը, ըսէք իւրացում մը ընելու ցանկութեամբ, բայց խոպառ կորսնցուցած նախաձեռնութեան ուժն ու կորովը։

Դեռ ուրիշ մը՝ հայ որբերու ձաշարանի դրան առջեւ։ Ձախ ձեռքով բռնակի գրեթէ պարապ «Մէշօկ»ը բռնած եւ աջը՝ չորցած ու մերկ գիտերին վրայ ձգած անշարժ։ [illegible]

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար.)

«Միլլիյէթ» կը գրէ թէ օգոստոսէն սկսեալ, օտարականները պիտի վայելեն բոլոր այն իրաւունքները, որոնք ճշդուած են միջազգային օրէնսդրութեամբ։

Իսկ «Ճիւմհուրիյէթ» կը հաւաստէ թէ այդ թուականէն յետոյ, օտարականները պիտի ենթարկուին Թուրք օրէնքներուն, որոնք կ'երաշխաւորեն իրենց անձերն ու ինչքերը։ Օտարականները Թուրքերուն պէս պիտի վայելեն ազատութեան վարչաձեւը զոր կ'երաշխաւորէ Հանրապետութիւնը։

Թուրք հանրային պարտքերը

Թուրք Հանրային Պարտքի Խորհուրդը կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը.— 1930 դեկտ. 23 թուակիր նամակով մը, Թուրք կառավարութիւնը յայտարարելով թէ 1928 յունիս 13ի պայմանագրութիւնը գործադրելու անկարելիութեան մէջ կը գտնուի, կրկին հրաւիրեց Պարտուց Խորհուրդը բանակցութեանց վերսկսիլ Էնկիւրիի մէջ. Թուրքիոյ պարտքերը յարմարցնելու համար, երկրին անտեսական ներկայ վիճակէն բխող անհրաժեշտութեանց։

«Որովհետեւ Թուրք Հանր. Պարտուց եւ պահանջատէրերու խորհուրդը իրաւասութիւն չունին պայմանագրութեան տրամադրութիւնները փոխող համաձայնութիւն մը կնքելու, նկատեցին թէ չեն կրնար պատասխանել Թուրք կառավարութեան հրաւէրին, ու որոշեցին ներկայ կացութիւնը տեղեկացնել պայմանագրութիւն ստորագրող ընկերութեանց եւ կազմակերպութեանց, որպէսզի կարենան հաւաքաբար քննել այս կացութիւնը և փոխադարձ համաձայնութեամբ որոշեն ուղեգիծ մը»։

Ալպանիոյ երկրաշարժը

Երկրաշարժը կը շարունակէ պարբերաբար ցնցել Ալպանիոյ կարգ մը վայրերը։ Վերջին ցնցումներուն հետեւանքով, Բլասուզ գիւղին մէջ հինգ տուներ փլան։ Քորիցա քաղաքին մէջ, 70 տուներ փլած եւ 1000 տուներ անբնակելի դարձած են։ Խիստ ձմրան եւ քաղաքին բարձր դիրքին պատճառով, բնակչութիւնը կը տառապի ցուրտէն։ Փութկոտութեամբ խրճիթներ կը կառուցուին 1000 հոգիի համար։ Դատական Նախարարին հսկողութեամբ, յատուկ յանձնախումբ մը կը ջանայ մնացեղէն ապահովել աղէտեալներուն, ինչպէս նաեւ վառելու փայտ, բժշկական օգնութիւն եւ ձրի դեղ ու դարման։

Նախորդ գիշեր, նոյն շրջանին մէջ, 8 թեթեւ ցնցումներ զգալի եղան յաջորդաբար։

Հնդկական դատը

Կը կարծուի թէ Հնդկաստանի նոր փոխարքան Լորտ Ուէլլինկթըն, անմիջապէս որ գործի գլուխ անցնի, առաջին պարտքը պիտի սեպէ հրաւիրել Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդը որ հանդիպում մը ունենայ Լոնտոնի խորհրդաժողովի պատուիրակներուն հետ, խորհրդակցելու համար Անգլիոյ վարչապետին յայտարարութեանց մասին։

Սակայն, Պոմպէյի մէջ կը կարծուի թէ Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդը պիտի մերժէ փոխարքային այս հրաւէրը։

Միւս կողմէ սակայն, «Տէյլի Հէրըլտ» կը գրէ իր խմբագրականին մէջ.— կանտիի կողմէ մեր թերթին տրուած յայտարարութիւնները այն յոյսը կը ներշնչեն թէ Հնդկաստանի հարցը պիտի լուծուի խաղաղօրէն։ Շիտակ է թէ կանտի վարչապետին յայտարարութիւնները կը գտնէ անյարմար, բայց կանտի մեղմօրէն կ'արտայայտուի եւ իր դատաստանը վերջնական չէ։ Բանակցութեանց առջեւ դռները չեն փակուած. Լոնտոնի Խորհրդաժողովին ծրագիրը չպիտի մերժուի կարուկ կերպով, այլ լրջօրէն վիճաբանութեան պիտի դրուի Ազգ. Խորհուրդի պետերուն կողմէ»։

Կանդի եւ անձնազանդութեան պայքարը

Պոմպէյի մէջ կը սպասեն Լոնտոնի խորհրդաժողովին պատուիրակներուն, որպէսզի հոն կազմակերպեն նոր խորհրդաժողով մը, որուն պիտի հրաւիրուին կանտի եւ ազգ. խորհուրդի Գործադիրէն ուրիշ անդամներ, ինչպէս նաեւ Հնդկաստանի բոլոր կողմերէն գործի մարդեր։

Այս նկատումով ալ Հնդիկ առեւտրական սենեակներու տարեկան ժողովը տեղի պիտի ունենայ ո՛չ թէ Տէլհիի, այլ Պոմպէյի մէջ, այս հինգշաբթի օր։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ կանտի, որուն կարծիքը պիտի ուզեն առեւտրականները, թէ ի՞նչպէս պիտի կրնան ապառել իրենց հսկայ մթերքները որոնց գումարը միլիոն ոսկիի կը հասնի։

Կը կարծուի թէ, կանտի համամիտ ըլլալով մէկտեղ տուրքերու վճարման դէմ, եւ նոյնիսկ քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարի դադարման, երբեք տեղի տալու տրամադիր չէ օտար ապրանքներու դէմ պոյքոթին մէջ։ Հնդիկ առեւտրականները, մանաւորաբար այդ մասին պիտի խորհրդակցին եւ կասկած որ Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդն իսկ, այս կէտին շուրջ երկուքի պիտի բաժնուին։

Լոնտոնի մէջ, կառավարութիւնը տենդագին կ'աշխատի գտնելու համար ձեւ մը, որով կարելի ըլլայ շարունակել Լոնտոնի խորհրդաժողովին աշխատանքները։

Ռուսիոյ փոխադրական ցանցերը

Ռուսիոյ գործավարներու խորհուրդի նախագահը եւ Ստալին կոչ մը ուղղած են համայնավար, տնտեսական եւ փոխադրական կազմակերպութիւններուն, սէտիքաներուն եւ երիտասարդ համայնավարներուն, փոխադրութեանց մէջ աշխատանքի բարեկարգութեան մասին։

Կոչը կը հրահանգէ փոխադրութեան զանազան պատարկութեանց մէջ գործադրել կարգ մը միջոցներ, որպէսզի կարելի ըլլայ գոհացում տալ ազգային տնտեսութեան պէտքերուն։ Կոչը նկատի առած է փոխադրութիւն, զանազան ճիւղերու աշխատանքները, վերաշինութեան նիւթեղէնի յանձնում, վարիչ մարմնի կազմակերպում, վայրաշարժներու յատուկ կայքերու բարեփոխում եւայլն։

Երկաթուղային ամբողջ վարչութիւնը պիտի վերակազմուի եւ գործաւորներու աշխատանքի ու ապրուստի պայմանները պիտի բարեկարգուին։

Ներկայ տարուան ընթացքին, խորհրդային ճարտարարուեստը պարտաւոր պիտի ըլլայ յանձնել 1028 վայրաշարժներ՝ անցեալ տարուան 612ին փոխարէն, 60,000 բեռնատար վագոններ, անցեալ տարուան 17,500ի փոխարէն, 609,000 թոնօ փոխադրական նիւթեղէն՝ անցեալ 460,000ին փոխարէն։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ. ներկայանալ անդամատետրով:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ջ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Մասնաճիւղին դաստիարակական ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը դասախօսէ Գ. Եր. Տ. Անդրէասեան, նիւթ՝ հայերէնի դաս մը։ Մէկ ժամ սինէմա։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Ջ. Ե. Ո. Միութեան Կեդրոն. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Պուա-Քոլոմպի Մասնաճիւղին անդամները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Place Bourgogneի հաւաքատեղին։ Բացակաները կը պատժուին։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԻՐԱՆ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 375.366

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

4 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1485

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՈՆՔ ԵՒ ՄԵՆՔ

«Միլլիյէթ» կը շարունակէ իր «յայտնութիւնները», սուտ-իրաւ իրար խառնելով։

Առաջին անգամ, երբ գրաղեցանք այդ հրատարակութեամբ, գիտել կու տայինք.

— «Խմբագրութեան ձեւէն բացորոշ կ'երեւայ որ, հայկական գրիչներ ալ — անշուշտ եւ տեղեկատուներ — խառնուած են այս քաղաքական վէպը լոյս աշխարհ հանելու»։ (Յառաջ, 25 Յունուար)։

Աչքի առջեւ ունենալով յաջորդական հրատարակութիւնները, այսօր աւելի քան երբեք վճռականութեամբ կը կենանք այդ համոզման վրայ։ Իբրեւ ստորագրութիւն, «Միլլիյէթ» երկու սկզբնատառեր ալ կը յիշէ (Հ. Ա.), որոնք բաւական թափանցիկ են։

Բայց մեզ հետաքրքրողը այդ չէ։

Չեզինակները հայ ըլլան թէ թուրք, մեր աչքին առջեւ ունինք շատ կոպիտ իրականութիւն մը, — Թուրք մտաւորականութեան, Թուրք մամուլին, Թուրք վարիչներու մշտարթուն հետաքրքրութիւնը՝ հայկական անցուդարձերու մասին։

Իսկ ատոր դիմաց՝ մեր զարհուրելի բռչայութիւնը։ Խնայենք աւելի ծանր բառ մը։

Կարդացէք «Միլլիյէթ»ի շարքը եւ պիտի տեսնէք աղօտ հայելին՝ մեր այսօրուան իրականութեան։

Ամբողջ անուններ, դէպքեր, հրատարակութիւններ՝ նոյնութեամբ արտատպուած հայկական թերթերէն։ Պատմութիւններ, վերագրումներ եւ եզրակացութիւններ՝ քաղուած զանազան գաղութներու հրատարակութիւններէն։ Եւ, ինչո՞ւ չէ, թերեւս մատնութիւններ ալ։

Կարեւորը՝ Թուրք թերթին հրատարակութեանց էութիւնը չէ։ Ոչ ալ անոնց աւելի կամ պակաս վաւերականութիւնը։

Կարեւորը այն է, որ աւելորդ անգամ մըն ալ կը հաստատուի թէ թշնամին օրը օրին կը հետեւի մեր բոլոր շարժումներուն, մեր խօսքերուն եւ գործերուն։ Կը հետեւի, անոնց դուրս տալու իր ո՛րեւէ գաղտնիքը։

Իսկ մենք, սանձակոտոր նժոյգներու պէս, կ'արշաւենք աջ ու ձախ, թնդելով, գետին փռելով ինչ որ կը հանդիպի ճամբուն վրայ։ Առանց աջ-ձախ նայելու։ Վա՜յ, եթէ մէկը միւսէն եօ մնաց ատրճան մը աւելի բարձր պոռալու, բառ մը աւելի արտասանելու համար…

Ուրիշ առթն ալ հարցուցած ենք.— «լէպլէպիճի»ն մե՞նք ենք թէ անոնք։

Մե՞նք, մեր թափթփած, «պաշըպօզուք» բարքերով. թէ անոնք՝ իրենց որսի շան հոտառութեամբ, լրջութեամբ եւ հետեւողականութեամբ։

Ամբողջ մեր հանրային կեանքը դարձեր է ձիարձակարան մը։

Գէշ երազէ մը արթնցողը աչքերը դարձած, արիւն-քրտինքի մէջ թաթխուած՝ կ'արշաւէ քառասմբակ։ Միշտ ինքն իր հաշուին, առանց ո՛րևէ պատասխանատուութեան։

Քար մը գլորողը նախանձը կը շարժէ ուրիշներու։

Անշուշտ բոլորն ալ բարի միտքով — «ազգը փրկելու» առաջադրութեամբ։

Տեսակ մը տէրվիշներու պար, որ թոյլ չի տար բոլորտիքը նայիլ։

Իսկ առաջին խնդացողը բնականօրէն կ'ըլլայ թշնամին։

Մենք, մեր խառնիճաղանճ ժխորին մէջ, հասանքն ի վար քշուելով, կը մոռնանք թշնամին։ Իսկ ան — Թուրքը — իր խորագէտ լռութեամբ եւ անդուլ գործունէութեամբ, դրամագլուխ կը հաւաքէ, միեւնոյն ատեն դիւային քրքիջներ արձակելով։

Թո՛ւրք եղիր եւ մի հրճուիր, տեսնելով պատկերը մեր այսօրուան իրականութեան։ Վերէն վար։ Կուսակցական շրջանակներէն մինչեւ բանկալը…

Կը հարցնենք նորէն,— անո՞նք են ճացեր են թէ մենք։ Անո՞նք են անսրբագրելի, անուղղայ, անբուժելի, թէ մենք՝ մեր այնքան փառաբանուած առաքինութիւններով։

Եւ մանաւանդ, անո՞նք են որ կը հետեւին, կը հետապնդեն, կը գործեն իրական գետնի վրայ, թէ մենք.— ջուր ծեծելով սանդին մէջ։

1908-1914ին ալ, մօտաւորապէս այս պատկերն ունէինք, — եւ առտու մը բռնուեցանք թակարդին մէջ։ Ցանկարծակի։

Փոխուեցա՞ն պայմանները։ «Ժողովուրդ էինք եւ թափառական դարձանք»։ Պակսեցանք աւելի քան մէկ միլիոն։ Մնացեալն ալ— արեւմտահայ գանգուածը— կը գալարուի կործուն արահետներու վրայ։

Բայց, չփոխուեցան մեր ունակութիւնները։ Պայերուն մեղքերը կը շարունակուին աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ։ Կը շարունակուին օտար հողի վրայ, աւելի զարգանալու արամադրութեամբ։

Եւ հասեր ենք օրուան մը, ուր «Միլլիյէթ»ներն են որ կը գրեն մեր պատմութիւնը։ Անշուշտ, սուտ-իրաւ իրար խառնելով, բայց սրտանց խնդալով։

Մինչեւ ե՞րբ, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար, այդ հաճոյքը պիտի պատճառենք անոնց…

Անո՞նք են քնացողը թէ մենք։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՄԲՈՂՋ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ ՏԱԿՆՈՒՎՐԱՅ

Սելանիկի «Հորիզոն»ին մէջ կը կարդանք (27 յունուար).

Վերջին շաբթուան ընթացքին, չափազանց խռովայոյզ վիճակ մը ստեղծուած է հարեւան Քավալայի հայ համայնքին մէջ, ինչպէս կ'իմանանք մեր թղթակցութիւններէն ու տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Գ. Ա. Թիւթիւնճեանէն մեր քաղած տեղեկութիւններէն։

Գրեցինք առջի օր թէ, իրենց արարքին անգիտակից եւ կոյր մոլուցքի մը անձնատուր կարգ մը գրպարտիչներ, Թունաւորած են Քավալայի Մետրապոլիտ Խրիսօսթոմօս արքեպիսկոպոսի միտքը, իմացնելով անոր, թէ Թաղ. Խորհուրդը գործիք եղած է օտար — կաթոլիկ եւ բողոքական — փրօփականտիստներու ձեռքը, որոնք կ'ուծացնեն հայ օրթոտոքս լուսաւորչականները իրենց եկեղեցիէն եւ մինչեւ իսկ անոնց յանձնուած է կրօնի դասը հայ դպրոցին մէջ։

Մետրապոլիտը, ասոր վրայ յանդիմանագիր մը ղրկած էր Թաղ. Խորհուրդին որ իր կարգին, իսկոյն փութացած էր պաշտօնագրով մը հերքելու վերագրուած ամբաստանութիւնը, եւ տալու անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը։

Շեշտելով մասնաւորաբար, որ կրօնի դասը կը տրուի ծիրայս քահանայի կողմէ եւ պարտադիր է նոյնիսկ բողոքական եւ կաթոլիկ հայ աշակերտներուն։

Այս պաշտօնագրէն զատ քանի մը օր յետոյ, Թաղ. Խորհուրդը նպատակայարմար կը դատէ պատուիրակութեան մը եւ կարող փաստաբանի մը ընկերակցութեամբ ներկայանալ Մետրապոլիտին ու նահանգապետին, աւելի մանրամասնօրէն լուսաբանելու համար, եւ, առնուած ժամադրութեան վրայ, անցեալ հինգշաբթի, Թաղականութիւնը կը ներկայանայ Մետրապոլիտարան եւ կ'ընդունուի Մետրապոլիտէն, քիչ յետոյ, ղրկուած լուրին վրայ, կուգայ նաեւ Գ. Նահանգապետը եւ բոլորին ներկայութեան տեղի կ'ունենայ՝ մերթ մեղմ, մերթ ալ բուռն վիճաբանութիւն մը։

Մետրապոլիտ հայրը, խիստ ու յանդիմանական շեշտով մը կ'ըսէ Թաղ. Խորհուրդին, որ ծանրակշիռ ամբաստանութիւններ կան իրենց դէմ, թէ դպրոցը տրամադրուած է գերմանական առաքելութեան (Ցէօյլէ Հիլֆսպունտ) եւ կաթոլիկներուն (հայր Ց. Խանձեան), որոնք ազատ համարձակմարդորսորդութեամբ կը զբաղին։ Եւ դառնալով Նահանգապետին, Մետրոպոլիտը կ'ըսէ.

— Այս Թաղ. Խորհուրդն է որ անկէ երկու տարի առաջ մեզ հրաւիրեց հայկ. ֆիլմի մը ցուցադրութեան։ Պատուեցինք գլրենք ու գացինք, բայց ի՞նչ տեսնենք — Հայաստանի տեղ մեզի ցոյց տուին Լէնինը գոր ծափահարեցին։

Թաղ. Խորհուրդը դիտել կուտայ, որ իրենց օրով չէր որ եղած էր ատիկա, այլ այդ ֆիլմը բերած եւ ցուցադրած էր նոյնինքն ժիրայծ քահանան։

— Մէկ խօսքով, կը շարունակէ Մետրապոլիտը, այստեղ Հայերը բաժնուած են երկու մասի,— մէկ մասը բոլշեւիկ է, միւս մասը օտար փրօփականտին

(Շարունակութիւնը տեսնել Երդ սիւնակին տակ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մենեմենի կախաղանները

ԷՆԿԻՒՐԻ, 2 Փետր.— 32 կախաղաններ պատրաստուեցան Մէնէմէնի մէջ, մահապարտները պատժելու համար։ Քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ պիտի կախուին անոնք։

Ազգ. Ժողովը վաւերացուց Մէնէմէնի պատերազմական ատեանին կողմէ տրուած մահապատիժները։

Ինչպէս գրեր էինք, երէկ արդէն մահապարտները կրեցին իրենց տրուած պատիժները։

.˙. Առջի գիշեր Մէնէմէն հասան մահապարտները կախելու պաշտօն ունեցող դահիճները։

Մահապարտները, իրենց խցիկներուն մէջ բանտուած, կը սերժէինարեւէ մնունդ առնալե իրենց մամանակը կ'անցընէին աղօթքով, համաձայն Նախշիպէնտ աղանդին պատուէրներուն։

Կարեւոր ձերբակալութիւն մը

Մէնէմէնի պատերազմ. ատեանի պահանջին վրայ, Էնկիւրիի մէջ ձերբակալուեցաւ նաեւ Երկրագործ. դրամատան ընդհ. քարտուղարը Սալիհ Ֆէթհի պէյ։

Արտակարգ օրէնքը կը պատրաստուի

Արտակարգ ժամանակներու մէջ գործադրուելիք օրէնքին նախագիծը պատրաստուիլ սկսած է։ Դատական գործավարութիւնը այս առթիւ կը քննէ ուրիշ պետութեանց մէջ գործադրուող նման օրէնքները։ Մասնաւորապէս կը խորհուի այն տրամադրութեանց մասին, որոնց համաձայն խնդրոյ առարկայ պաշտօնեաները ուղղակի հետապնդումի պիտի ենթարկուին, առանց պաշտօնեաներու դատական մարմնի միջամտութեան։

Լրտեսներ ձերբակալուած

«Սօն Փօսթա» կը գրէ թէ ոստիկանութիւնը, երկար հետապնդումներէ վերջ, երկու կասկածելի մարդիկ ձերբակալած եւանոնցմէ ստացուածները խուզարկած է։ Կասկածներ կան որ այս մարդիկը օտար երկրի մը հաշւոյն լրտեսութիւն կ'ընեն։ Ոստիկանութիւնը ըսած է թէ այդ տեսակ բանէ մը տեղեկութիւն չունի, բայց «Սօն Փօսթա» կը պնդէ իր լուրին վրայ ըսելով թէ իմացած են որ այս մասին կարգ մը ուշագրաւ փաստաթուղթեր ձեռք անցած են։

Խալքի յառաջիկայ համագումարը

Մտադրութիւն կայ հիմնական վերակազմութեան ենթարկելու Խալք կուսակցութիւնը, որուն յառաջիկայ համագումարը պիտի որոշէ թէ կուսակցութի՞ւնը պիտի պատկանի կառավարութեան թէ կառավարութիւնը կախում պիտի ունենայ կուսակցութենէն։ Քաղաքական շրջանակները դէմ են որ վարչապետը ըլլայ փոխ-նախագահ կուսակցութեան, որուն նախագահն է Մ. Քէմալ։ Նման փոփոխութիւն մը թոյլ պիտի տայ կուսակցութեան որ հսկէ կառավարութեան գործունէութեան վրայ։

Կը սպասուի Քէմալի նոր ճառին, որ հիմնական փոփոխութիւններ պիտի թելադրէ եղեր Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան։

Պալքանեան Խորհրդաժողովը

Պալքանեան Խորհրդաժողովի Գործադիր մարմնին վերջին երկու նիստերուն մէջ, որոշուեցաւ 1931ի Նոպէլեան մրցանակը առաջարկել որ տրուի Պալքանեան Խորհրդաժողովին, որոշուեցաւ նաեւ հոկտեմբերին, Պոլսոյ մէջ սարքել արտաքին նախարարներու հանդիպում մը, կարգադրել որ Պալքանեան երկիրներու երեսփոխանները, խորհրդաժողովներու եւ յանձնախումբերու անդամները կարենան ազատօրէն շրջագայիլ Պալքաններու մէջ, ինչպէս նաեւ միջպալքանեան թղթատարական միութիւն մը յաջողցնել։

Պալքաններու վրայ տնտեսագիտական ուսումնասիրութիւն մը պիտի խմբագրուի ֆրանսերէն լեզուով եւ 1932 մայիսին պիտի ենթարկուի միջպալքանեան մարմնի մը գնահատութեան մը։

Բ. Խորհրդաժողովին օրակարգը պատրաստուեցաւ հետեւեալ կերպով։ Պալքանեան դաշինքի նախագիծ, փոքրամասնութեանց խնդիր եւ դաշնագրերու կիրարկումէն բխող պարտաւորութիւններ, Դանուբի վրայ նետուած կամուրջով մը երկաթուղային միացման հարց, Պալքանեան մայրաքաղաքներու միջեւ հեռաձայնական հաղորդակցութեան հաստատում, ծխախոտի եւ արմտիքի ի նպաստ միջոցներ, Պալքանեան երկիրներու մէջ, քաղաքային իրաւունքներու նոյնութիւն։

Ժանտախտը պարսիկ սահմանին վրայ

Բոլշեւիկեան «Թաս» Գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ Ղարատաղի (Պարսկաստան) մէջ երեւան եկած հիւանդութեան քանի մը դէպքեր կասկած կը ներշնչեն թէ ժանտախտ կայ։ Այս պատճառով, խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց ժա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Երէկ տուեր էինք «Սօն Փօսթա»յի լուրը թէ Բանկալթիի Հայոց գերեզմանատունը Թաղապետական նոր օրէնքին համաձայն փոխանցուած է Թաղապետութեան։

Ազգային սեփականութեանց մասին՝ գրաւոր բացատրութիւններ տալու համար, Պատրիարքարանի վարչութիւնը Էնկիւրի ղրկած է Գ. Թորգոմեան, Մ. Նալլեան եւ Գործակատար Ա. Տէր Աթարոնեան։

Պատուիրակները լաւ ընդունելութիւն գտած են Թափուի վարչութեան մօտ, որուն անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները տուած են ազգին սեփականատիրութեան մասին։ Պատուիրակները ներկայացած են նաեւ Ներքին գործավարութեան իրաւագէտ խորհրդականին եւ անոր ալ բացատրութիւններ տուած են։

Նոր բացատրագիր մը տրուեցաւ Էնկիւրի, Թափուի վարչութեան։

Պատուիրակութիւնը գոհ է իր առաքելութեան արդիւնքէն, եւ յոյս ունի որ ազգին սեփականատիրութեան իրաւունքը պիտի ճանչցուի։

Ցոյներն ալ գերեզմանատան նման խնդիր մը ունին։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՑՈՒՐՔԵՐԸ

Պոլսոյ Տէֆթէրտարութիւնը անցեալ տարի 6000 ոսկի տուրք պահանջեր էր Ազգ. Հիւանդանոցէն, այն հիման վրայ, թէ եկած դրամները նուէր են եւ հետեւաբար ժառանգական տուրքի ենթակայ։ Հոգաբարձութիւնն ալ իր իրաւագէտ-խորհրդականին միջոցաւ մէկ կողմէ դատարան դիմած եւ յաջողած էր յետաձգել տալ տուրքին գանձումը, իսկ միւս կողմէ՝ փաստացի գրութեամբ մը դիմած էր Էնկիւրիի տուրքերու վերին մարմնին եւ խնդրած որ ջնջուի այդ տուրքը։

Դիմումը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած է։ Այսպէս, 3700 ոսկիի մօտ գումար մը զեղչուած է, իբրեւ ժառանգութեան ենթակայ։ Յետոյ, իբրեւ մամուլին գանձուած գումարները տուրքի ենթակայ չեն, քանի որ առնուած դրամին բան մը տրուած է, մամ եւ վերջապէս, վերին մարմինը կը յանձնարարէ Տէֆթէրտարութեան մանրամասն տեղեկութիւն առնել հոգեհանգստեան համար գանձուած դրամներու եւ մնացեալ գումարներու մասին, ու արդիւնքը իրեն հաղորդել։

(Շար. Մամուլի բաժնէն)

ձեռքը գործիք։ Ո՛վ կրնայ ըսել որ վաղը ուրիշ փրօփականտներու ալ չպիտի ծառայեն։»

Ի վերջոյ, Մետրապոլիտը կ'ըսէ թէ պէտք է լուծել այս Թաղ. Խորհուրդը, որ վստահութիւն չի ներշնչեր, թէ պէտք է փակել ազգ. վարժարանը կէսօրէն վերջ եւ տղաքը ղրկել յունական վարժարան եւ մինչեւ կէսօր հայերէն լեզուն միայն դասաւանդել դպրոցին մէջ, եւն. եւն.։

Թէ Թաղականութիւնը եւ թէ փաստաբանը կ'ըսեն թէ կարելի չէ լուծել օրինաւոր պայմաններով եւ կառավարման հսկողութեան տակ ընտրուած ազգ. մարմինը եւ կարելի չէ փակել հայ վարժանը, որ գոյութիւն ունի ամէն տեղ եւ ճանչցուած է պետական կրթական իշխանութեանց կողմէ։

Վերջապէս, ամբողջ երկու ժամ տեւած այս աղմկալից ժողովը կը փակուի առանց եզրակացութեան»։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԲՈՒՆ ՉԱՐԻՔԸ

Տնտեսական անկատար մնա-ցած ծրագիրներու առջեւ, հա-մայնավարութիւնը կը սպառէ իր առաւելագոյն ուժերը: Եւ սակայն, հակառակ այս իրա-կանութեան ոչ մէկ իրական եւ լուրջ զարգացում տնտեսական ասպարէզին մէջ (ծրագիրներու նախատեսումներով) ժամանակէ մը հոս:

Մեր նախորդ յօդուածով այս եզրակացութիւնը կը հանէինք՝ Յատուկ Եռամսեակի Պլանին մասին «Խորհրդային Հայաս-տան»ի մատակարարած փաս-տերով: Հարցը, սակայն, այս չափով չի վերջանար:

Հայաստանի մէջ կուսակցա-կան եւ պետական շրջանակնե-րու գլխաւոր մտահոգութիւնը կեդրոնացած է այս հարցին վրայ: Մանաւանդ որ, հոն տի-րող կարծիքը այն է թէ «Հնգամ-եայ Պլանը» բոլորովին համա-պատասխան է երկրի կարողու-թեան: Ուրիշ խօսքով, անոնք կը կարծեն թէ այն բոլոր թի-ւերը, որոնք կը վերաբերին մեր երկրի տնտեսութեան այս կամ այն մարզին, գործադրելի են եւ միանգամայն համապատաս-խան երկրի արտադրական կա-րողութեան: Եւ եթէ, հակառակ այս ըմբռնումին, կարելի չեղաւ հնգամեակի վերջացող երկու տարիներու ծրագիրը ամբողջու-թեամբ իրագործել, առիկա հե-տեւանք պէտք է ընդունիլ զա-նազան տարբեր իրականու-թիւններու հետ ալ ըստ երե-ւոյթին տեսակէտներու տար-բերութիւն կը տիրէ համայնա-վար կուսակցական եւ բուն ար-դիւնաբերական ճիւղերու ղե-կավարութեան միջեւ:

«Գործարանային շատ կազ-մակերպութիւններու մէջ», կը գրէ «Խ. Հ.»ը, հակում կայ գո-յութիւն ունեցող ճեղքուածները վերագրել զուտ օբեկտիվ (առար-կայական) պատճառներին — հումքի պակասին, բանւորական ուժի հոսունութիւնը, մթերա-ւորման դժուարութիւններին, փոխադրական միջոցների ան-բաւարարութեանը եւն.»

Այս առարկութիւնները, նոր չեն, եւ յաճախ կը ծանօթա-նանք պերճախօս փաստերու:

Ըստ էութեան «Խ. Հ.»ն ալ առարկելով հանդերձ կը կարծէ սակայն որ ճիշդ չէ ամէն ինչ արդարացնել «օբեկտիվ» ա-ռարկութիւններով:

Այսպէս, ուրեմն, ոչ ոքին գաղտնիք չէ թէ մեր երկրի շի-նարարութեան գործին մէջ ա-ռաջ հում նիւթերու պակասու-թիւնները, աւազ, փայտ, քար, իրական խոչընդոտներ են: Ըստ էութեան «Խ. Հ.»ը արդար է երբ այս առթիւ կը գրէ.

— «Կասկածից վեր է, այս հումքի պակասութիւնը, նրա ոչ ժամանակին հասցնելը եւն. բացասական ազդեցութիւն են գործել ձեռնարկութեան աշ-խատանքների վրայ, սակայն ժամանակին, անընդհատ եւ լը-րիւ չափով հումք հայթայթելու գործը շատ անգամ վիժել է հենց մեր տնտեսական հաստա-տութիւններու թերացումով»:

Եւ աւելի ուժ տալու համար իր շեշտակի մեղադրանքին, որ միաժամանակ մեղադրանք մըն է ուղղուած խորհրդային կազ-մակերպութիւններուն առհասա-րակ, «Խ. Հ.»ը կը շարունակէ.

«Ձեռնարկութիւնը հումք չէ ստացել ոչ թէ նրա համար, որ հումք չէ եղել, այլ վատ աշ-խատանքի, անշնորհքութեան, մեր հայթայթող մարմիններին-ռւնակութեան պատճառով»:

Այս չէ ամէնը. կան ուրիշ պատճառներ ալ, որոնք շատ ծանր ազդեցութիւն կը թողուն մեր երկրի արդիւնա-բերութեան վրայ:

Եթէ հում նիւթերու պակա-սութիւնը հետեւանք է «կազ-մակերպութիւններու անտարբե-րութեան» բանւորական անհա-ւ կազմի մեղքն ալ տարբեր չհետաքրքրուիլը մեր պաշ-տօնական օրկանին: Ընդհանուր տրամադրութիւնը այն է թէ բանուորութիւնը առհասարակ չի ստանար իր աշխատանքի հա-մապատասխան վարձատրու-թիւն: Հայաստանի նման գե-րազանցապէս գիւղացիական երկրի մը մէջ, առհասարակ դժուար է ունենալ տեւական բանուորական խումբեր: Մեր բանուորութեան խոշորագոյն մասը մեր գիւղացիութիւնն է, որ բանուորութեան կը դիմէ իր գիւղատնտեսական աշխատանք-ներու թեթեւութեան (ձմրան) շրջանին:

Հիմա կացութիւնը որոշ չա-փով փոխուած է ի հարկէ, շնոր-հիւ համայնավար տնտեսական քաղաքականութեան: Սեփա-կան գործ ընելու հնարաւորու-թենէ զրկուած արհեստաւորու-թիւնը, մանր առեւտրականը, եւ զանազան ազատ ասպարէզնե-րու պատկանողները նոյնպէս պէտք ունին բանուորութեան ասպարէզը մտնելու, որպէս միակ միջոց իրենց գոյութեան պահպանումին: Որով ճիշդ պի-տի ըլլայ ենթադրել, որ Հա-յաստանը ի վիճակի է մասա-կարարելու պահանջուած բան-ուորական ուժը: Եւ սակայն, հակառակ այս տրամադրու-թեան, մեր բոլոր արդիւնաբե-րական մասերը, խոշոր մաս-ներու կ'ենթարկուին բանուո-րական անկայուն եւ հաստատ կազմեր չունենալու պատճա-ռով:

Ղափանի եւ Ալլահվերտիի հանքերուն մէջ մասնաւորաբար այս չարիքը տագնապալի կ'ընէ ամէն հաշիւ: Ձմրան եղանակին հազար բանուոր ունեցող մասը, միւս եղանակներուն հազիւ թէ կրնայ տեւականօրէն 200-300 հոգի ունենալ: Չենք խօսիր գործալքումի եւ տիրող անկար-գապահութեան դէպքերու մա-սին, որոնք նոյնպէս տեւական չարիքներ են:

Խորհրդ. Հայաստան այս ե-րեւոյթը «օբեկտիվ պատճառ-ներով» արտայայտողները կը մեղադրէ՝

— «Չէ՞ որ այդ հոսունու-թեանը վերջ տալու, բանւորնե-րին արդիւնաբերութիւնն ամ-րացնելու գործում շատ բան է կախուած տուեալ ձեռնարկու-թիւններից, նրա վարչութեան համապատասխան աշխատան-քից, գործարանային կազմա-կերպութիւնների պատշաճ գոր-ծունէութիւնից եւյլն.»:

Հետեւաբար մեղքը նորէն ձեռնարկութիւններու վարչու-թիւններուն է որոնք չեն ար-դարացներ իրենց վրայ դրուած յոյսերը: Այս արտայայտու-թիւններէն մարդը կը մղուի կարծելու որ բոլոր չարիքներու հիմքը պէտք է փնտռել միայն մարդոց մէջ, ղեկավար-ներու մէջ, եւ ո՛չ թէ երկրի եւ միջավայրի առարկայական պայմաններու:

Բանուորութեան տնտեսա-կան, կրթական, կենցաղային եւ դասակարգային զարգացու-մը, որ գերազանցապէս պիտի մեղմէր բուն չարիքը, գործ մըն է որու համար՝ «Ամենօրեայ ու-շադիր աշխատանքը հիմնական լծակ է, որով հնարաւոր է կան-խել, վերացնել, իսկ այդ աշխա-տանքը մտնում է հենց իրեն՝ ձեռնարկութեան ղեկավար մար-մինների պարտականութիւնների մէջ»:

Տակաւին բազմաթիւ տար-բեր մեկնութիւններ ալ կը տըր-ուին տիրող կացութիւնը բա-ցատրող: Հարկ չկայ սակայն երկարեցնել այս շարքը, որով-հետեւ բոլոր առարկութիւննե-րէն երեւան կուգայ մէկ հիմնա-կան պարագայ,— Այն որ երկրի արդիւնաբերական ձեռնարկնե-րու ղեկավարները չեն կրնար օգտագործել բոլոր հնարաւոր միջոցները: Այս եզրակացու-թեան գալով «Խ. Հ.»ը, անար-դար չպիտի ըլլայ մեր կողմէն ալ աւելցնել թէ մեղքը ո՛չ միայն ձեռնարկութիւններու ղեկավար-ներու մէջ պէտք է փնտռել, այլ բուն իսկ երկրի կուսակցական եւ պետական ղեկավարութեան մէջ:

Եւ որքան ալ հեշտ չէ ան-հետացնել այս չարիքը, որքան ատեն որ երկրի ժողովրդի եւ տիրող դասուն մէջ կը բացա-կայի փոխադարձ վստահու-թիւնը: Թէ ե՞րբ վերջ պիտի գտնէ այս անհանդուրժելի կա-ցութիւնը, այդ արդէն տարբեր հարց է. բայց ո՛չ որ կրնայ ժխտել, որ եթէ Հայաստանի ղեկավարութիւնը որոշէ իր քաղ-լերը պատշաճեցնել իր երկրի եւ ժողովրդի շահերուն, գըալա-պէս պիտի բարելաւէ կացու-թիւնը:

Առանց այս հիմնական նա-խապայմանին, դժբախտաբար շատ ծրագիրներ պիտի մնան անկատար, հակառակ «յատուկ եռամսեակներու», եւ «հաստա-տուն կարգով» ստացուած ան-հաշիւ գոհունակութիւններուն:

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ԺԸՆԵՒ Կ'ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԷ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Աշխատանքի Միջազգային Դիւանի Վարչական Խորհուրդը քննեց անգործութեան յանձնա-խումբին տեղեկագիրը որ կը դասաւորէ բոլոր այն ազդակնե-րը որոնք ճիշդ կամ ոչ, նկա-տուած են իբր պատճառ ներկայ անգործութեան տագնապին:

ա) Կարգ մը երկրագործական ապրանքներու չափազանց ար-տադրութիւնը առաջ եկած է բացառաբար նպաստաւոր բեր-քերէն մէկ կողմէ եւ միւս կող-մէ, մշակուած հողերու հաշուե-յարդարէն, որուն պատճառ դարձած է երբեմն, ենթադրա-ման կողմէ նուազած խընդ-րանքի թերի գնահատումը. ան-հաւասարակշռութիւն, որ յառա-ջած է առեւտուրի տագնապի, գիւղացիներու գնման կարողու-թեան նուազման եւ առավ հար-տարարուեստական արտադրու-թիւնները նեղած են շուկա-ները:

բ) Ճարտարարուեստական կարգ մը ապրանքներու ար-տադրութիւնները, ինչպէս նա-խանիւթի եւ գործիքներու յա-տուկ նիւթեղէններ, աւելի չեն համեմատած շուկաներու տա-րողութեան չափին հետ:

գ) Վստահութեան պակա-սը, որ յաճախ պատճառ եղած է ոսկիի թերի բաշխման, դրա-մագլուխներու անկատար շըրջա-բերութեան եւ վարկերու սահ-մանափակման եւ մէկ կողմէ, արգիլած է կարգ մը երկիրներ որ դրամագլուխ կարենան հայ-թայթել, միւս կողմէ՝ խափա-նած է սպառողներու գնման կա-րողութեան զարգացումը, ու թոյլ չէ տուած որ գիներու խա-րխսլը ճշգրտուի եւ սահմա-նափակուի:

դ) Արծաթի գինին անկումը նշանակելի կերպով նուազեցու-ցած է գնման կարողութիւնը այն երկիրներուն, որոնց դրամը հիմնուած է այս մետաղին վրայ, մինչ միւս կողմէ, գնման կարո-ղութիւնը նոյնպէս նուազած է կարգ մը երկիրներու մէջ քա-ղաքական պայմաններու բե-րումով:

ե) Աշխարհագրական, բնա-կան եւ այլ պայմաններու բե-րումով, կարգ մը երկիրներու մէջ, արտադրութեան արժէք-ներու բարձրացումը:

զ) Միջազգային առեւտուրի մէջ երեւան եկած խառնակ վի-ճակը ոչ միայն արտադրութեան նոր ճամբաներու զարգացումով, այլ նաեւ միջազգային փոխա-նակութեան առջեւ դրուած ար-գելքներով ու նաեւ այն դժուա-րութիւններով որոնք կապ ու-նին քաղաքական պարագաներու հետ:

է) Արգելքներ՝ որոնք կը դժուարացնեն ժողովուրդներու թիւին պատշաճեցումը տնտե-սական պահանջներու շահա-գործման կարելիութիւններուն:

Անգործութեան այս այլազան պատճառները խոր ուսումնասի-րութեան պիտի ենթարկուին Աշխատանքի Դիւանին կողմէ որ գործատիրական եւ բանուո-րական կազմակերպութեանց օգնութեամբ պիտի ջանայ հա-մոզել կառավարութիւնները որ դիմեն անմիջական եւ գործնա-կան բոլոր միջոցներուն ընդդէմ անգործութեան:

Յանձնախումբը պետու-թիւններու ուշադրութեան յանձ-նած է հետեւեալ կէտերը:

1) Մասնակի կամ ամբողջա-կան անգործութեան դէմ ապա-հովագրական կամ նպաստի ներկայ եղանակներու զարգաց-ման անհրաժեշտութիւնը եւ այն երկիրներուն մէջ ուր դեռ չէ հաստատուած, ստեղծումը ապահովագրական կազմակեր-պութեանց պետութեան կողմէ ապահովելով անոր անհրաժեշտ եւ սկզբնական նիւթականը:

2) Տեղաւորման հանրային սպասարկութեանց միջոցով կազմակերպել աշխատանքի շուկան: Անոնք պարտաւոր պէտք է ըլլան գործակցելու մշակելու համար ծրագիր մը, որով կարենան կանոնաւորա-բար աշխատանք հայթայթել անգործներուն եւ ազատ ար-ձակուած բանուորները յար-մարցնել արտադրութեան ար-հեստագիտական պահանջներուն:

3) Ազգային տնտեսութեան նպաստող հանրային շինու-թիւններու ձեռնարկել նախա-պէս գծուած ծրագիրներու համա-ձայն եւ մասնակի ձեռնարկ-ներու ժամանակաւոր թերաց-ման հետեւանքները մեղմելու համար, նախորդ աշխատանք-ներուն համընթաց զարգացնել անհրաժեշտ նիւթերու յանձնա-րարութիւնները. կարգադրել որ Ազգերու Դաշնակցութեան իրա-սասու մարմինին միջնորդով կա-ռավարութիւնները համաձայ-նին միջազգային մեծ ձեռնարկ-ներու գործադրութեան շուրջ:

4) Հաստատել միջազգային գործակցութեան քաղաքակա-նութիւն մը, որպէսզի աշխա-տաւորները կարենան ազատօ-րէն շրջիլ եւ տեղաւորուիլ այն երկիրներուն մէջ, ուր պէտք կայ իրենց աշխատանքին, այս կերպով ընդարձակելու համար սպառման շուկաները:

5) Զարգացնել բոլոր այն միջոցները որոնք կրնան նը-պաստել ազգային տարբեր տն-տեսութիւններու գործակցու-թեան:

Սակայն աշխատանքի վար-ձատրութեան եւ տեւողութեան վերաբերեալ հարցերու շուրջ, անգործութեան յանձնախում-բին գործատիրական եւ բան-ուորական ներկայացուցիչները տարակարծիք են:

Աշխատաւորական ներկայացու-ցիչները կը պահանջեն.

Ա) Աշխատանքի շաբթուան կամ օրուան արդար նուազում, ի նկատի ունենալով արտա-դրութեան եղանակներու կա-տարելագործման հետեւանքով ստացուած արտադրութեան յա-ւելումը:

Բ) Փնտռել յատուկ միջոցներ աւելցնելու համար օրավարձ-քերը այն երկիրներուն մէջ, ուր ներկայիս շատ անբաւարար են, այս կերպով ջնջելու համար մրցակցութեան անընդունելի աղբակ մը եւ կարգ մը շուկա-ներու սպառման կարողութիւնը զարգացնելու համար, առանց աչքէ հեռացնելու ընկերային ապահովագրութեանց զարգա-ցումը, որով կամքէ անկախ պատճառներով, աշխատելու ան-ընդունակ գործաւորները չա-փով մը կարենան պահել իրենց գնելու կարողութիւնը:

Ֆրանսայի Աշխ. Ընդհ. Դաշ-նակցութեան ընդհ. քարտու-ղարը Ժուհօ կը պնդէ թէ ցոյց տրուած միջոցները կիրարկելու անհրաժեշտութեան վրայ: Ան-գործութենէ տառապող միլիօ-նաւոր բանուորները՝ կ'ըսէ, տե-սակէտներ չէ որ կ'ուզեն, այլ գործնական լուծում մը: Գործա-ւորներու ներկայացուցիչները կ'ընդունին գործատէրերու ա-ռաջարկը թէ պէտք է աշխա-տանքի ժամերը կրճատել, տագ-նապին առթիւ՝ իբր ժամանա-կաւոր եւ փոխանցական դար-ման. բայց կը պահանջեն որ նկատի առնուի աշխատանքի ժամերու կրճատման տեւակա-նացումը եւ օրավարձքերը չկր-ճատուին: Նոյնպէս կը պահան-ջեն քննութիւն կատարել ար-տադրութեան եւ աշխատանքի բանուորացման հետեւանքներու վրայ:

Իսկ գործատէրերը կը նկա-տեն թէ գործաւորականներու կողմէ ներկայացուած միջոցնե-րը ոչ միայն գործնական չեն, այլ նաեւ դէմ են հաստատուած նպատակին եւ կրնան ամէնէն ծանր խռովութիւնները գրգռել: Ընդհակառակն, համոզուած են որ տնտեսական հաւասարակշ-ռութիւնը վերականգնելու հա-մար, լաւագոյն միջոցներէն մին է նուազեցնել արտադրութեան արժէքները եւ բաշխումի ծախ-քերը, որպէսզի ընդհանուր սպա-ռողներու գնման կարողութիւնը շատցնելով, կարելի ըլլայ ընդ-լայնել շուկաները:

Կարծիքներու այս տարբե-րութեան հանդէպ, անգործու-թեան Յանձնախումբը հրաւի-րեց Աշխատանքի Դիւանը, որ շարունակէ իր ուսումները, յե-տագային յաջողցնելու համար մերձեցում մը եւ դրական գոր-ծունէութիւն մը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՆ

6992 ԱՆԳՈՐԾ ԱՒԵԼԻ ՄԷԿ ՇԱԲԱԹԷՆ ՄԻՒՍԸ

Յունուար 24ի պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, անգործներու թիւն է 29.456, որոնց 7814ը կիներ:

Նախանցեալ շաբթու, այդ թիւը էր 22.464, ուրեմն մէկ շաբթուան ընթացքին 6992ի յաւելում մը:

Անցեալ տարի նոյն շրջա-նին, անգործներու թիւը չէր անցներ 1484ը:

Բայց ցոյց տրուած այս պաշ-տօնական թիւը վար կը մնայ իրականութենէն, որովհետեւ, անգործ նկատուած են անոնք որ օգտուելով տեղական օրէն-քէն, անգործութեան նպաստ կը ստանան կառավարութենէն, մինչ բազմաթիւ են այն օտա-րականները, որոնք զրկուած ըլ-լալով այդ առաւելութենէն, ո՛չ մէկ տեղ արձանագրուած են իբր անգործ:

Իսկ անցեալ շաբթու վերջը, կարելի չեղաւ գոհացում տալ 45.098 գործի խնդրանքներու: Այս շաբթու 874 օտարական-ներ մտած են Ֆրանսա. իսկ 1376 մեկնած են:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԳԻՐ ԿԸ ՀՆԱՐԷ

Յայտնի չէ թէ քանիերո՞րդ ազգին լեզուին համար գիր հնա-րեց Մոսկուա: Հիմա կ'իմացնեն թէ ինգուշներու, Չէչեններու հա-մար եւս այբուբեն պիտի հնա-րէ, այդ նպատակաւ Մոսկուայի, Ռոստովի եւ Ցաղասանի գիտնա-կանները ժողովի նստած են Գրոզ-նիի մէջ:

«Թուրք-Մանգաջեշէրէ (14 գեկտ.) թէ Սիմֆերոպոլի մէջ կ'աշ-խատին 1800-2000 հայ բան-ուորներ, որոնք զրկուած են հա-յերէն լեզուով թերթերէ: Այս-պէս բոլորովին կտրուած են հայ կեանքէն:

Նոյն թերթը կը գանգատի, որ հիւսիսային Կովկասի հայկա-կան գիւղացիները չունին մայրենի լեզուով դասագիրքեր, ինչ որ կը ստանան Հայաստանէն, համա-պատասխան չէ երկրին տեղական պահանջներուն:

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՑ

Պոլսոյ «Միլլիյէթ» շարունակելով իր ... թիւնը, կը գրէ.

Մէյիա Ըէսուլ Արմէշի ... լանի շարժումներուն մա... քու քէօր Հիւսէյին փաշա... ղու, Նասիրի եւ Մէհմէ... հայազգի Իպրահիմ Հիկ... որ Սամսոնցի Հայ մը ... նախկին ռուս սպայ: Գերմա... քէրիմ, Քարաքէօսէցի Հայ... որ Աղրիի (Արարատ) կողմ... թատրի պաշտօն կատար... կօ, Երեւանցի Վալի, կեդր... Վէլի, եւ Քարաքէօսէցի Գ... կեդրոնունով քէրիմ, Աղրի... Մաքու հրամանատար ... լահ խանին տղուն հետ ... գացին Հալիս տղայի մ... Հոյպունի Թարթին թել... թեմբ հրամանատար ... խանէն արտօնագիր ... անդամ Աղրը: Զօրաւոր ... ունինք որ Հասան խան ... յարաբերութեան մէջ էր ... պունի եւ Աղրի հետ:

Պարսիկները ի սկզբան ... բակոլեցին Աղրէն (Արա...) փախուստ տուողները, բայց ... տալ արձակեցին, այլեւայլ ... րեթներ զինեցին եւ մեր ... նագլուխը դրկեցին: Անոնք ... հաստատուած են երկ... մամուլին կողմէ բոլոր ... մակերպութիւններէն եւ ... րասուութիւններէն եւ Աղրիի շարժումը, բայց ... է այսօր կրկնել թէ ինչպէս ... կառ Աղրիի շարժումը, բայց ... աւելորդ է այսօր կրկնել թէ ... պէս սկսաւ անիկա, ե՛րբ ... վախճան ունեցաւ: Բայց, որով... հետեւ հաւանական է որ ... յական գաղտնի ուժեր ... թունաւորեցին քիւրտերը ... ուստի օգտակարութենէ զուրկ ... լոր յիշել թէ այն ատեն ... գրեր էին եւրոպական չէզոք թ... թեր 930 հոկտեմբերին, ... Գլորուս Զայթունէ» ... յօդուած մը հրատարակ... հետեւեալ կէտերը յիշեր էր ...

1 Քիւրտերը անգլ. պաշտ... եաներու կողմէ քաջալեր... դրամ եւ զէնք ստացան եւ ... սեր ներշնչուեցան իրենց:

2 Անգլիոյ արտաքին ... խարարին կողմէ տրուած ... թեան վրայ, գրեթէ բոլոր ... թերթերը պահանջեցին Ազգ... Դաշնակցութեան միջամտ... թիւնը:

3 Պարսիկները մեծ դիւր... թիւններ ընծայեցին շարժմ... ներդը եւ օգնեցին:

4 Անգլիացիները քրտա... շարժումէն հետեւեալ արդիւն... կը սպասէին.

Ա. Թուրքիոյ եւ Ռուսի... միջեւ թումբ — պետութիւն մը ... հաստատել եւ բոլշեւիկները ... զիջացնել:

Բ. Պզտիկ, այլ յարատեւ մի... ջամտութիւններով տնտեսապէ... տկարացնել Թուրքիան:

Գ. Թուրքիան ամէն մասամ... անզօր ձգել, զանիկա հարկադր... որ նախապատերազմեան պայմա... քերը կարգադրէ, Թուրք կառա... վարութիւնը այնպէս համոզ... որ աւելի ամուր կը նայի համա... ձայնիլ Անգլիոյ հետ:

5 Անգլ. արտաքին քաղաքակա... նութեան մէջ առաջնակարգ տեղ ... գրաւէ Ասիական քարիւղի խնդիրը ... Անգլիացիները ամէն միջոց ի գործ ... կը դնեն, որպէս զի իրենց ձեռքը ... անցնեն արեւելեան բոլոր քա... րիւղները: Այսպէս, Մուսուլի խն... դրոյն մէջ եւս քիւրտերուն ազ... գային եւ կրօնական մոլեռան... դութիւնը գրգռեցին եւ օգտագոր... ծեցին: Փախստական Թուրք սպան... րը դիւրացուցին Անգլիացիներուն ... այս գործունէութիւնը:

…քիւրտերուն տունէն … չքիս … ընկեցներ եւ անգլ. նոր հրա… խնդաչ քիւրտերը գէպի … մղեցին եւ իրենց հաշուոյն … տրիտ Թափել տուին: …930 Հոկտ. 21ին կը գրէր … թելարար» — «Քիւրտերը …հմեցան: Անոնց համար որ գի… կրակի մղեցին, տարբերու… չունի որ ճգմուողը Թուր… են թէ քիւրտերը: Անոնք … որ համակրոն եւ համա… մարդիկ գիրար կոտորեն: Ար…, քիւրտերուն Անգլոյ պար…թեան լուրը աշխարհի տուողը … անգամ «Օրիգէր» անգլ… ակալութիւնը եղաւ: Թուր… չեն պարծիր իրենց այս …թանակով, որովհետեւ ճըն…ները իրենց եղբայրներն են: …երը լաւ դաս մը ստացան: …ն որ օտարին խոստումը մին… որոշ կէտ մը կուգայ ու երբ …անքը սկսի, մէջտեղը զոհե… միայն կը մնան: Ցայտնի է որ …երը դեր կատարած են այս …ումներուն մէջ: Զարմանալի … քիւրտերը ինչպէս զանոնք … իրենց մէջ: Անոնք նաեւ կը …ն, միմիայն լեռնականները …ել կուտան եւ յետոյ պար կը … անոնց գերեզմաններուն … Եթէ մեզի այժմ պէտք է, … պէտք է փնտռենք ոչ թէ …որներուն, այլ մեր մէջ: Օրի… համար, պէտք է կազմենք …եւելքցիներու համաձայնու…թիւն մը, Արեւելեան Ազգերու …թիւն մը: Քիւրտերը պէտք … մոռնան թէ շատ ողբալի սը… մը կ'ըլլայ բաժնուիլ Թրքա… փառաւոր պատմութենէն եւ …որին լուծին տակ մտնելը»:

… Պարսկաստան հրատարակուող …ցէհեն» լրագիրը իր 1930 … 7ի թիւին մէջ հրատարա… էր Ագրիւ լգաւռի քիւրտ մը …ուելով նամակը.

— «Արաբները կ'ըսեն որ խե… մարդը անգամ մըն ալ իր …ը չի խօթեր կարիճին բացած … Մինչդեռ քիւրտերը քա… իրենք զիրենք Թունաւորե… նոյն ծակին մէջ: Ահաւասիկ … է թէ Շէյխ Մէհմէտ … Շէյխ Սիւլէյման ինչ փոր…ներ բացին իրենց գլխուն: …ըրտերը կ'ըսեն թէ ուխտը չի … իր գառնուկին ոտքը: Մեր … կարողը Թուրքերը չեն: … ճիշդ է այն առածը թէ … հաշիւը Պաղտատէն եա կու… Արդարեւ մեզի համար … կլան բոլոր հաշիւները որ … Պաղտատէն: Քիւրտերը մեծ … ոտքանք մը անցուցին եւ անոնք … աշխատեցան այսպիսի արդիւն… մը. հասան իրենց նպատա…»:

2) (Շար.)

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ

(Գաղթականներու յատուկ)

Ստորեւ կուտանք գաղթականներու յատուկ Նանսէնեան գրասենեակի կանոնագիրը, քաղելով Ֆրանսայի պաշտօնաթերթէն (Extrait No. 60 du Journal Officiel, փետր. 1931),— նաեւ անոր տուն տուող յանձնախումբին տեղեկագիրը:

1930 սեպտ. 2էն 5, Ժընեւի մէջ գումարուած իր երկրորդ ժողովին ընթացքին, Գաղթականներու յատուկ Միջազգային Խորհրդակցական յանձնախումբը, գաղթականներու գործի կազմակերպութեան վերաբերեալ ընդունած էր կարգ մը միջոցներ, մասնաւորաբար Թելադրելով Գաղթականաց Միջազգային Գրասենեակի մը կազմութիւնը:

Միջազգային Խորհրդակցական յանձնախումբին առաջարկները նախ ենթարկուեցաւ խորհուրդին որ իր 1930 սեպտ. 9ի նիստին մէջ, որոշեց զայն յղել Ընդհ. Ժողովին քննութեան: Իր 6րդ յանձնախումբին առաջարկին վրայ, Ընդհ. Ժողովը 1930 սեպտ. 30ին ընդունեց հետեւեալ որոշումները.

«Ընդհ. Ժողովը,

1) Ոգեկոչելով Տոքթ. Նանսէնի կողմէ ի նպաստ գաղթականներու կատարուած գործը եւ պահելով յիշատակը անոր գործունէութեան զոր ի յայտ բերաւ խաղաղութեան պաշտամունքով ազգերը միացնելու համար, իր երախտագիտութեան հանդիսաւոր հաւաստիքը կ'ուղղէ անոր յիշատակին, որ Ազգերու Դաշնակցութեան լուսաւոր սպասարկողներէն մէկն եղաւ:

2) Ողջոյն կ'առնէ Ընդհ. Քարտուղարին եւ Միջազգային Խորհրդակցական Յանձնախումբին առաջարկները՝ գաղթականներու մասին:

3) Կ'որոշէ Ազգերու Դաշնակցութեան համապատասխան օրկաններուն յանձնել գաղթականներու քաղաքական եւ իրաւական պաշտպանութիւնը Միջազգային Յանձնախումբին նշանակած պայմաններով:

4) Կ'որոշէ գաղթականաց գործին հաշուեյարդարի ընթացքին, ցարդ, Բարձր Քոմիսէրութեան ստանձնած մարդասիրական աշխատանքը յանձնել Գաղթականներու Միջազգային Գրասենեակի մը, որ գրուած ըլլալով Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ, ներշնչուի Դաշինքին 24րդ յօդուածին սկզբունքներէն:

5) Գ. Մոքս Հիւպէրի կը յանձնէ, համաձայն Միջազգային Խորհրդակցական Յանձնախումբին առաջարկին Թելադրութիւններուն, Միջազգային Գրասենեակին յատուկ կանոնագրի նախագիծ մը մշակելու հոգը: Այդ կանոնագրի նախագիծը պիտի ենթարկուի Ազգերու Դաշնակցութեան հաւանութեան եւ կը խնդրէ Գ. Հիւպէրէն որ ստանձնէ վարչական խորհուրդի Գրասենեակի նախագահի պաշտօնը:

Ընդհ. Ժողովին այս զանազան որոշումները յետոյ ենթարկուեցան խորհուրդին որ իր 1930 Հոկտ. 3ի նիստին, ընդունեց Վենեցուէլայի ներկայացուցչին կողմէ տրուած առաջարկ մը եւ որուն եզրակացութիւններն էին.

«.. Խորհուրդը ուրախ կը ստանձնէ հետեւեալ պարտականութիւնները

1) Գ. Մոքս Հիւպէրի կողմէ Գաղթականաց Միջազգ. Գրասենեակին վերաբերեալ պատրաստուած կանոնագիրը որոշել.

2) Վաւերացութեանց հաղորդել Միջազգային Յանձնախումբին կողմէ ընդունուած եզրակացութիւնները՝ առաւ գաղթականներէն՝ պատերազմական անկարներու կացութեան եւ միջազգային կարգադրութեանց գործադրութեան մասին:

Գաղթականներու Միջազգային Դիւանին կանոնագրի մշակումը կը պահանջէ ուսումնասիրութիւններ, որոնք ժամանակի կարօտ են եւ բնականաբար, կարելի չէ որ Գ. Մոքս Հիւպէր կարենայ զայն խորհուրդին ներկայացնել անոր ներկայ նստաշրջանին իսկ:

«Միւս կողմէ, փափաքելի է որ Գրասենեակը կարենայ շատ կարճ ժամանակի մէջ գործի սկսիլ եւ պէտք չէ մոռցնել հետեւեալ կարեւորութիւնը թէ նոր կազմակերպութիւնը կրնայ իր գործունէութեան ձեռնարկել 1931 յունուար 1էն սկսեալ:

^

1931 յունուար 19ի իր նիստին, խորհուրդը ծանօթացաւ այս նախագծին, եւ լսելէ յետոյ Վենեցուէլայի ներկայացուցչին առաջարկը, ընդունեց Գրասենեակին կանոնագիրը եւ հետեւեալ որոշումները:

(1) (Շար.)

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Կրկին կը յանձնարարենք մեր Թղթակիցներուն (մասնաւորապէս Ֆրանսայի) ՉԶԲԱՂԻԼ ԵՒ ՉԶԲԱՂԵՑՆԵԼ մեզ ուրիշ Թերթերու մէջ երեւցած սուտերով եւ խեղաթիւրումներով:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աշխատանքի Տագնապը

(Պատասխան Յառաջի Ցարցարանին)

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Գործազրկութեան տագնապը այստեղ ալ հասաւ: Գաղութը շատ նեղ վիճակի մէջ է: Երկու-երեք շաբաթէ ի վեր գործաւոր-գործաւորուհիներ կ'արձակուին, եղերական վիճակի մը մատնուելով: Արձակուած խաւերէն, սպանիացին ուղղակի կը մեկնին իրենց հայրենիքը, իսկ մե՞նք…

Գործաւոր արձակող գործարաններն են — Շօգոլայի գործարանը, առաջին անգամ արձակեց գործաւորուհիներ ամէն ազգէ, բայց ոչ Ֆրանսացի: Որեւէ պատճառով մը անմիջապէս առանց քննութեան կը փակեն հաշիւները, խիստ են մանաւանդ նորեկներու հանդէպ, որոնք ընդհանրապէս կ'ըլլան մեր Թափառական հայրենակիցները:

Ճարտարարուեստի մեծ մետաղի գործարանը D. S. U. սկսաւ արձակել բանուորներ, ամէն գաւառէ: Այս յունուար ամսագլխէն սկսեալ շաբաթ չանցնիր որ մէկ-երկու օտար գործաւոր չարձակէ: Որեւէ դիտողութիւն արժէք չունի: Լաւագոյն պարագային կ'ըսեն — Կ'ուզես այսօր ալ կեցիր, վաղն ալ, իսկ միւս օ՞րը…»: Եւ մեր հայրենակիցները գլխիկոր ետ կը դառնան, յուսալով որ եթէ կրկին գործ բացուի գործատէրը առաջին անգամ զիրենք պիտի կանչէ իբրեւ ժրաջան բանուորներ:

Կրընոպլի, ամենամեծ պիւաքիւի գործարանը, որ 926ի մեծ գործազրկութենէն երբեք չէր ազդուած, ան եւս իր կարգին ամբողջ չի փակեցներ, բանուորներ արձակելու: Արդէն մէկ ամիսէ ի վեր բաւորին ալ ժամերը կրճատուած են. շատ մը գործարաններ 6-7 ժամ կ'աշխատին: Վաճառքը բոլորին սխրան է:

Կրընոպլի հայութիւնը ցրուած է, քաղաքին չորս կողմը իբրմէ շատ հեռու, գրեթէ ամէն կողմ տուն շինողներ կան, ընդհանրապէս Croix-Rouge Թաղամասին մէջ 30-40 տուն Հայեր կան, որոնք բոլորն ալ տուներ շինել տուած են. իսկ ոմանք շինել կուտան: Բայց ինչ որ ցաւալի է, մանկապարտէզ մը իսկ չկայ: Իւրաքանչիւր տուն երեք հինգ փոքրիկներ ունի. որոնք կը յաճախեն Ֆրանսական գպրոցներ: Ինչ լաւ կ'ըլլար եթէ այսպէս շատոնց հաստատուած բախտաւոր Հայերը իրարու միանալով ծաղկոց մը բանային: Հ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը՝ կազմակերպած տօնածառին 20ի չափ հայ փոքրիկները շնորհիւ ցերեկոյթի տնօրէն ժրաջան աշխատութեան, գեղեցիկ ոտանաւորներ արտասանեցին բոլորին նախանձը շարժելով: Ուրիշ տարբեր կան մանկապարտէզի համար:

Փարաւոն

ՖՐԱՆՍ. ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ցուռոպեկեայ Մարտ ամսուն, 2-15 ամսի կ'ունենայ Լիոնի տօնավաճառը:

Այնտեղ ցուցադրութեան պիտի հանուին Ֆրանսական լաւագոյն արդիւնաբերութիւնը ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նմոյշներ օտար ճարտարարուեստէն:

Տօնավաճառին ընդարձակ պալատը, որ իր պանծալի մեծութեամբ, գեղեցկագիտական արտաքին եւ յարմար կազմածներով մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժէ, այս տարի ճոխացած է երկու նոր երեքյարկանի տաղաւարներով:

Իր կարեւոր բաժիններէն յիշենք ճարտարարուեստի շատերը, — Մետաղագործութիւն, Մեքենայ, գործիքներ, կահկարասի, քիմիա, ելեկտրականութիւն, անթելհեռախօս, եւլն.

Հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստը պիտի ունենայ վեց բաժին: Զգեստեղէնի ճարտարարուեստը չափազանց ճոխ է, — մետաքսեղէն, բրդեղէն, մուշտակ, եւն.

Պէտք է յիշել նաեւ խաղալիքներու, խեցեղէններու, ապակեղէններու, կաւեղէններու, արուեստներու բաժինը, անուշահոտութեանց նմոյշները:

Ուտեստի բաժինը եւս մեծ տեղ մը պիտի գրաւէ:

Ինքնաշարժի եւ հեծելանիւի բաժինը՝ 600 մեդր երկար, բաժիններ՝ Թղթավաճառութեան, գեղարուեստավաճառութեան, եւայլն:

Վաճառումները մեծաքանակ պիտի ըլլան:

ՀԻՒՍԻՍ. ԿՈՎԿԱՍ

ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

Անդրկովկասեան «Հանրապետութեան» խորհրդայնացման տասնամեակին յիշատակին, որոշուած է հրատարակել հայկ. Համայնագիտարան մը հայերէն, Թուրքերէն եւ վրացերէն լեզուներով: Գործը նախատեսուած է յիսուն հազար ռուբլի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿ

Հիւսիսային կովկասն ունի հայկական շրջանակ մը, ուր Հայերը կը զբաղին տաւարութեամբ, ծխախոտի մշակութեամբ եւ անասնապահութեամբ:

Դժբախտաբար հողի պակասութեան պատճառաւ, ծխախոտի մշակութիւնը մեծ հեռանկար չունի: Աւելի անասնապահութիւնն է, որ ապագայ ունի: Շրջանը ունի 139,000 հեկտար անտառային հող, 481 խոզ զանազան գիւղերէ: Մասնաւոր ծրագիր մը մշակուած է, գործ տալու համար անասնապահութեան:

ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՒՍԻՍ

Խորհրդային կարգերու դէմ ընդվզումը տարածուած է մինչեւ Հիւսիսային կովկասի համեստ հայկական գաղութը:

Մոզդոկի շրջանի Եդիսէ գիւղին ուսուցիչ Ռոստոմեան կը յայտարարէ.— «Խորհրդային իշխանութիւնը փողով խաբում է գիւղացիները: Մեզ ի՞նչ ցարկաւոր են ծրագիրները, մեզ հաց տուէք:»

Սոչիի շրջանին խանջեան գիւղին մէջին քարտուղարը, կոմունիստ Յովհաննէս կը հրաւիրէ գիւղացիները, որ չօգնեն պետութեան: Բոլոր այս ըմբոստները վտարուած են («Մուրճ. Մանգաղ», դեկտ. 19):

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՀԻՃԱԶԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Գերմանական «Պերլիներ Թակպլաթ» Թերթը կը հրատարակէ Երուսաղէմէն տրուած հեռագիր մը, որ Ֆրանսայի կը վերագրէ Հիճազի նախկին Թագաւորը Ալին՝ Սուրիոյ գահը բարձրացնելու դիտաւորութիւն: «Պերլիներ Թակպլաթ» դիտել կուտայ թէ անուրանալի է որ Սուրիոյ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը նպաստաւոր կարծիք ունի այդ ծրագրին հանդէպ:

Խանդավառ ընդունելութիւնը որուն արժանացաւ Դամասկոսի մէջ՝ նախկին Թագաւորը Ալի սահման չէր ճանչնար: Ժողովուրդը անընդհատ կ'աղաղակէր «կեցցէ Ալի Թագաւորը, կեցցէ Սուրիոյ նոր Թագաւորը»: Ժողովուրդը ի վերջոյ զայն կառքէն վար առաւ, ուսամբարձ պտտցնելու համար քաղաքին մէջ:

Նշանակելի կը նկատեն որ Ալի ունկնդրութեան հրճուանք սուրիական դահլիճին նախագահը՝ Շէյխ Թաճէտտինը, որ Ֆրանսայի Թշնամի է:

«Այս իրողութիւնը կը գրէ գերմանական Թերթը, ցոյց կուտայ թէ նոգատարեալ ժողովուրդը խոշընդոտ չպիտի հանդիսանայ Ալիի գահակալութեան եւ թէ Ալի, կասկածէ դուրս է թէ սուրիական ժողովուրդին մեծամասնութեան հաւանութիւնն ունի»:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (11)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ըսանք ունի՞ արդեօք, …պրին, մեռա՞ր, թէ կատարուեր…, իրեն Թողլով ողբացող բարին … հարազատութիւնը …նքներով եւ ցաւերով լի մի… կեանք մը:

Ահա բ. օրհանոցին վրայ նաւ… Բլուրին սուր ծայրը, ուր քա… մը գիծեր տարբեր ուղղութեամբ կուգան կը միանան: Ճիշդ … կէտին վրայ բազմաթիւ …արգաւերքներ դէմ առ դէմ կու…, բայց որպէս թէ իրար չանս… կ'անցնին, իւրաքանչիւրը …եւելով իր ոտքերուն քան ու…: Խռո՞վ են արդեօք, թէ՞ …: Ո՛չ մէկը եւ ո՛չ միւսը: Իս… չե՞ն հասկնար,— հազիւ … այսպէս:

Արեւելեան Անատոլուի վեր… վեց տարուան պատմութեան կենդանի ներկայացուցիչներն են անոնք: Արեան եւ հուրի հեղեղներու յորձանքէն դուրս պրծած բազմազգի կմախք ողիները, որոնք, առ ժամանակ մը եւս չափչփել դատապարտուած են այն աշխարհը, որ իրենց եւ իրենց նախորդներուն ձեռքով այս վիճակին հասած էր այժմ:

Վեր ու վար, ներս եւ դուրս բոլորը կորաքամակ, բոլորը անխօս, բոլորը մերկ եւ քաղցէն ծիւրած՝ կը շարժին վախը տուներէն… պէս, այնտեղ, ուր երեք օր առաջ հայկական խրճիթ ու ծխնալը կը դիտէին, նորագոյն հաստատութիւններու ազատութեան քայլերգները կ'երգուէին:

Աշխըրյային հետ ծայր տուաւ այս խռովական ամբոխը: Չորին մէջ, անօթի հաւերու նման տարածուեցաւ ամէն կողմ առանց սեւեռուն նպատակի, առանց առուն մարդու մէկ խօսքի ու մտքի: Թէեւ սարսափած երախաներու պէս իրիկնամուտի տուներէն քշուելով, անցաւ դէպի քաղաքը, օ՜, զազրելի ժամեր ձըն ալ անցնելու երեւցուած չէն ու կենդանի քաղաքի հայ անա՜ր տուներուն մէջ:

Դեռ երկու անգամ ալ պիտի տեսնէինք այս մարդակերպներուն կարաւանը:

Ե — ԱՆԹԱՂ ԴԻԱԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐԱՆԸ

Թրքական ռազմահար բանակը չըստակուեցաւ քաղաքը գրաւելով: Աւելի աճնոհի էր վիճակն անոնց, որոնք ո՛չ կոտորուեցան եւ ո՛չ գերի բռնուեցան: Որովհետեւ Կարսի անկման յաջորդ օրն իսկ սկսաւ սովի վիճակ մը: Ամէն ինչ կողոպտուեցաւ, գրաւուեցաւ կարծէք կենդանի մնացածները գիտամամբ սպաննելու համար իբրեւ աւելի աճնոհի պատիժ. քան սուրն ու գնդակը:

Սպեղծուած կացութեան առժենեն եղերական զոհերը հայ մատաղ երկսեռ որբերն էին: Ըղպատամամարայի խնամքին տակ կային շուրջ 7500 հոգի, որոնց շատ չնչին մէկ մասը 15 տարեկանէն վեր երեք քառորդը անդամալուծուած Չորի զօրանոցներուն մէջ: Այդ ամբողջի հոգածութիւնը յանձնուած էր 11 Ամերիկացիներու (հինգ տղամարդ եւ մնացեալները կին): Հակառակ սպեղծուած եւ բնական դժուարութիւններուն, այս օտարականները, առանց բացառութեան, գիշեր ցերեկին խառնեցին մնալու իրենց պարտականութեան գլուխը եւ խնայելու մատաղ որբութեան կեանքը, ինչքան որ կարելի էր գրաւած պայմաններուն մէջ: Բայց ի՞նչ կարող էին ընել այդ նուիրուած բուռ մը օտարականները:

Ամերիկեան դրօշն ալ նշանակութիւն չունեցաւ Թուրքերուն աչքին: Նպաստամատոյցի հսկայական պահեստներուն մեծագոյն մասը առաջին իսկ գիշերը ենթարկուեցաւ կատարեալ թալանի, — անշուշտ կազմակերպուած, պետական թալանի:

Ցուրտը մէկ կողմէն, մերկութիւնը երկրորդ եւ քաղցը՝ երրորդ կողմէն լրացուցին ինչ որ Թրքական եաթաղանը, իբր թէ, խնայած էր: Քանի մը օրէն դուրս Չորին մէջ կը տեսնէինք ո՛չ թէ երբեմնի կայտառ ու կենսուրախ բազմութիւնը՝ անմեղ երախաներու, այլ թառամած ու գիշատիչ գազաններու խումբեր, որոնք մահը անտեսելով, օրն ի բուն կը գրուըռուէին ամէն ուղղութեամբ՝ կերպ մը իրենց տանջող ստամոքսները բաւարարելու: Կարգ ու կանոնը խանգարուեցաւ: Հայ պաշտօնէութիւնը չէր համարձակեր շէնքէն դուրս գալ, ո՛ւր մնաց որ լեռը ու ձորը չափչփէր գազազած որբերը հաւաքելու:

Հոկտեմբեր 30ին, այս եւ այն կողմ, գետին ափէն մինչեւ վերին ամրութիւնները բազմաթիւ մարդիկ, շուն, արջառ, ոչխար եւ խոզ սպաննուելով անդն ու անդը մնացին, որովհետեւ Թուրքերը մէջտեղէն կը վերցնէին միայն այն դիակները, որոնք ուշադրութիւն կը գրաւէին եւ առողջութեան անմիջական վտանգ կը սպառնային: Մնացեալները կը ձգէին երկնի Թռչուններուն եւ երկրի գազաններուն բաժին:

Քանի մը օրուան ջերմ արեւը յառաջ բերաւ այլանդակ հոտ մը: Դիակները ուռեցան, պատռտուեցան եւ հոտեցան: Ըստ տեսնելու էր թէ երկու շաբաթէն հայ որբութիւնը ի՛նչ բաժնուեցան այդ նեխած դիակները անդն ու անդը մաքրելու մէջ:

Վ.ԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար.)

մանակաւոր կերպով փակել Գարսից սահմանագլուխի այն մաս, որ ամենէն աւելի վտանգաւոր ըլլալ կը թուի։ Միեւնոյն ատեն Ազրպէյճանի կառավարութիւնը առողջապահական շատ խիստ միջոցներու դիմած է։

Խորհրդային կառավարութիւնը առաջարկեց պարսիկ իշխանութեանց օգնել իրեն եւ ղրկել բժշկական - առողջապահական խորհրդային մարմին մը, ամենէն աւելի վարակուած շրջանին մէջ գործելու համար։

Լոնտոնի խորհրդաժողովին յետոյ

Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդի Գործադիրը Ալլահապատի մէջ հաւաքուեցաւ խորհրդակցելու համար յետագայ գործունէութեան շուրջ եւ նկատի առնելով Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ բանաձեւուած առաջարկները, որոշեց բանակցութեան մտնել հետեւեալ պայմաններով.

1) Բոլոր քաղաքական բանտարկեալներուն ընդհ. ներում շնորհել։

2) Փոխարքային կողմէ հաստատուած բոլոր գաղտնական ու պատժական հրահանգները ետ առնել։

3) Օտար ընկերութիւններու, դեզերու եւ գզեստեղէններու դէմ խաղաղ պայքարը չարգիլել։

4) Բանակցութեանց ընթացքին, առժամաբար ջնջել աղի տուրքը։

Գալով քաղաքացիական անհնազանդութեան շարժման, պէտք է շարունակուի, մինչեւ որ նոր հրահանգներ հրատարակուին։

Այսպէս ուրեմն, իր ազատ արձակումէն վերջ, Կանտիի դրած պայմանները ընդունած է նաեւ Հնդիկ յեղափոխական գործադիրը։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Հազարի չափ Հնդիկներ Ալլահապատ մեկնեցան, լսելու համար Կանտիի բանախօսութիւնը։ Բայց որովհետեւ ասանց տոմսակի ճամբորդներ էին շոգեկառքով, արգիլուեցան դուրս ելլել կայարանէն։ Այս պատճառով խռովութիւն ծագեցաւ։ Ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ցուցարարներ ձերբակալեց։

.˙. Պիրմանիոյ ըմբոստներուն դէմ, Հնդկաստանի փոխարքան հրամանագիր մը ստորագրեց, որով կը հրահանգէ Պիրմանիոյ իշխանութեանց, շատ խիստ եւ կտրուկ վարուիլ ահաբեկիչներուն հանդէպ։

Հնդիկ պատգամաւորները կը խորհրդակցին

Լոնտոնի խորհրդաժողովին պատգամաւորները շարունակեցին խորհրդակցութիւններ ունենալ այն շոգենաւին մէջ, որ զիրենք, Փորթ-Սայիտէն կը փոխադրէ Հնդկաստան, եւ մշակեցին գործունէութեան ծրագիր մը, որ կը յուսան թէ մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ Հնդկաստանի ներքին քաղաքականութեան մէջ։

Պատգամաւորները որոշեցին նաեւ հնդիկ ժողովուրդին ուղղել կոչ մը, ուր պիտի շեշտեն խորհրդաժողովին արդիւնքներուն կարեւորութիւնը։ Այդ կոչին մէջ, անոնք պիտի ջանան արդարացնել խորհրդաժողովին իրենց մասնակցութիւնը եւ պիտի փաստեն թէ պարապ ձեռքով չէ որ ետ կը դառնան։

Ցունաստանի համայնավար կեդրոնը

Ցունաստանի ոստիկանութիւնը երեւան հանեց համայնավարական կազմակերպութիւն մը որ կարեւոր ճիւղեր ունէր։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Կազմակերպութեան անդամներու տուներուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց ընթացքին, ոստիկանները երեւան հանեցին Գ. Միջազգայինի երկու շրջաբերականները, որոնցմով յոյն նաւատորմին ու բանակին մէջ, քրոպականտ կատարելու մասին կարգ մը հրահանգներ կը տրուէին։

Զէնք կը հայթայթեն Ռուսիոյ

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, երեսփոխան մը հարցուց թէ որքա՞ն զէնք, ռազմանիւթ եւ զինուորական պիտոյք Անգլիոյ կողմէ հայթայթուած է Ռուսիոյ։ Երեւան ելաւ թէ 1929 յունուարէն 1930 դեկտեմբեր, Անգլիայէն Ռուսիա ղրկուած զինուորական նիւթերու գումարը կը հասնի 5,5 միլիոն ֆրանքի։

Համեւրոպայի շուրջ

Ժընեւի մէջ, ընդհ. քարտուղարութիւնը կը սպասէ երեք պետութեանց պատասխանին, Ռուսիա, Թուրքիա եւ Իսլանտա, որոնք, Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին որոշումով, հրաւիրուած են մասնակցելու այդ յանձնախումբին աշխատանքներուն։

Կը հաստատուի որ Թուրքիոյ պատասխանը նպաստաւոր պիտի ըլլայ եւ թէ Թուրք պատուիրակութեան գլուխը պիտի գտնուի Թէվֆիք Րիւշտի, արտաքին գործավարը։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Պրիան խնդրեց Ազգ. Դաշնակցութեան քարտուղարութենէն որ պետութիւնները հրաւիրէ իրենց պատուիրակները ղրկել Փարիզ 1) Փետր. 23ին, անոնք որ պիտի մասնակցին 1930ի բերքերը սպառելու մասին խորհրդակցութեանց, 2) Փետր. 26ին, անոնք որ պիտի խորհրդակցին յետագայ բերքերը սպառելու միջոցներու մասին։

Սպանիոյ ընտրութիւնները

Սպանիոյ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ, սպանիական խորհրդարանի նախկին նախագահը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.— Այն իրողութիւնը թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ արտակարգ նշանակութիւն մը, տալ յառաջիկայ ընտրութիւններուն եւ նորընտիր խորհրդարանին միջոցաւ կը ձգտի փոփոխութեան ենթարկել սահմանադրութեան մէկ քանի յօդուածները, չի կրնար կարծիքը փոխել ընդդիմադիրներուն։ Ինչ որ ալ ըսէ, կառավարութիւնն ի վիճակի չէ ընդհ. ընտրութիւններ կատարելու։ Թագաւորին խորհուրդ տուաւ որ խորհրդակցութիւններ չըլլայ ընտրութեանց առթիւ։ Սակայն այդպէս ըլլալու չէր, որովհետեւ Թագաւորը պէտք ունի՝ ճանչնալու կարծիքը այն մարդոց որոնք ի վիճակի են ծանր պարագաներու մէջ՝ խորհուրդ տալու։

«Գալով ընդդիմադիրներուն, անոնք ամէն օր բազմաթիւ կուսակիցներ կ'արձանագրեն ինչ որ զանոնք կըստիպէ յարատեւելու իրենց ընթացքին մէջ։

Հ. Յ. Դ.

Գ Ա Ւ Ա Ռ

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քրիստափոր ենթակոմիտէի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ. ներկայանալ անդամատետրով:

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ, ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ: կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը վաղը հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը դասախօսէ Պ. Եր. Տ. Անդրէասեան, նիւթ՝ հայերէնի դաս մը։ Մէկ ժամ սինէմա։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Կեդրոն. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Պուա-Գոլոմպի Մասնաճիւղին անդամները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Place Bourgogne-ի հաւաքատեղին։ Բացակաները կը պատժուին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Ղ. Մ.— 30,
Օպընա, Բ. Ժ.— 25,
Մարսէյլ, Յիկ. Ս. Մ.— 15:
Պուքրէշ, Գործ.— 800:
Թամարի, Ց. Ի.— 35:
Ֆուրկ. Ե. Պ.— 35,
Փուաթիէ, Շ. Մ.— 35,
Փլօէսթի, Ամիր.— 200,
Պուրկ սէնթ Անտէօլ,— 100:
Փուվալէն, Ա. Մ.— 35:
Լանսէյ, Գործ.— 64.50,
Յէսին, Գործ.— 300:
Փարիզ, Ռ. Ս.— 50:
Լը Փիւի, Փ. Ա.— 150:

Ռոմանի մէջ Յառաջի գործակալն է՝ Պ. Խաչիկ Գարապետեան, 22 Rue St. Nicola, Romans.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարաճիսարցի Մովսէս Յիարեան կը փնտռէ իր որդին Կարապետ Յիարեան, մօր անունը՝ Վերոնիքա, քոյրերը՝ Արաքսի, Կատարինէ եւ Ատրինէ: Իզմիրի ադէտին (16 տարեկան էր) անյայտացած է: Իր ստոյգ հասցէն տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» եւ 500 Ֆր. նուէր, իմացնել՝ Բիւզանդ Ժամակոչեանի, 11 Fbg. Gambetta, Aubenas, (Ardèche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Ամասիացի գուլպայագործ Բիւզանդ Գ. Ժամակոչեան կը փնտռէ իր քոյրը Նուարդ որ անյայտացած է տարագրութեան միջոցին 10 տարեկան հասակին։ Լսուած է թէ հայ սպայ մը ուզած է միասին Պոլիս տանիլ, բայց Նուարդ հիւանդ ըլլալով յանձնած է Հալէպի որբանոցը եւ յետոյ որդեգրուած է մէկու մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ լուր տուողին 1 տարուան «Յառաջ» եւ 500 Ֆր. նուէր։ Իմացնել իր եղբօր Բ. Գ. Ժամակոչեանի, 11 Faubourg Gambetta, Aubenas (Ardèche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շ.	40 շ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		2ս	ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տ.	10 տ.
ՍՈՒՐԻԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23

R. C. SEINE 376 288

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

5 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1486 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պարտաճանաչութեան, պատասխանատուութեան զգացումը այնքան է թուլցեր մեր մէջ, որ տարին տասներկու ամիս դէպքի մը, առնուազն տխուր անակնկալի մը ականատես կ'ըլլանք այս կամ այն գաղութին մէջ։

Վերջին օրինակը՝ Գավալայէն։ Հազարնոց գաղութ մը՝ բաւական հաստատուն հիմերով։ Ունին դպրոց մը — յունական փլփլկած եկեղեցի մը, որուն մէջտեղը ժամուն է, իսկ երկու թեւերը կը կազմեն մանկապարտէզ եւ նախակրթարան (150 աշակերտ)։ Տարեկան ծախք՝ 100.000 դրախմի, որուն 30 հազարը կը հայթայթէ գերմանական մարդասիրական հաստատութիւն մը (60 աշակերտի վրայ), առանց ո՛ր եւ է միջամտութեան իրաւունք ունենալու։ Թաղ. Խորհուրդը տէր տիրական է դպրոցին եւ ժամուն։

Երեւութապէս «մարդորսութեան» դէմ ուղղուած խաչակրութիւն մը, եւ անշուշտ ուրիշ գրգռիչ փափսուքներ այն համոզումը կը ներշնչեն Գավալայի մետրոպոլիտին թէ «Թաղ. Խորհուրդը գործիք եղած է օտար — կաթոլիկ եւ բողոքական — քարոզիչներու ձեռքը»։

Մետրոպոլիտը, ուժ առնելով պետական օրէնքէ մը որ կ'արգիլէ օտար կրօնական քարոզութիւնը տեղական դպրոցներու մէջ, խիստ յանդիմանագիր մը կ'ուղղէ Թաղ. Խորհուրդին։ Այս վերջինը, մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ, կը ներկայանայ մետրոպոլիտին, որ հրաւիրած էր նաեւ նահանգապետը, անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները տալու համար։ Մետրոպոլիտը կրկնելով իր յանդիմանութիւնները, խօսքը կ'ուղղէ նահանգապետին.

— Այստեղ Հայերը բաժնուած են երկու մասի. մէկ մասը բոլշեւիկ է, միւս մասը օտար քարոզիչներու ձեռքը գործիք։ Ո՞վ կրնայ ըսել թէ վաղը ուրիշ քարոզութեանց ալ չպիտի ծառայեն։ *Եւ աւելի առաջ երթալով.*

— Պէտք է լուծել այս Թաղ. Խորհուրդը, պէտք է փակել ազգ. վարժարանը կէս օրէն վերջ եւ տղաքը ղրկել յունական դպրոց, եւ մինչեւ կէս օր միայն հայերէն լեզուն դասախօսել...

Երկու ժամուան աղմկալի վիճաբանութենէ ... Խորհուրդը շունչը կ'առնէ Սելանիկ, Թեմական Խորհուրդին միջամտութիւնը խնդրելով։

Այս անցուդարձէն լեզու կ'առնէ նաեւ Գավալայի յունական օրկանը, «Պիրիքս», ամբողջովին իւրացնելով ներշնչուած այլանդակ պատմութիւնները, եւ այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ «դէշ հիւրընկալութեան մը եւ մարդասիրութեան մը տակ, ստեղծուած է վտանգաւոր հրաբուխ մը»։

Գաղափար մը տալու համար տիրող գրգռութեան վրայ, առանց մեկնութեան կ'արտատպենք յունական թերթին հետեւեալ ազդարարութիւնը (27 յունուար).

— «Գավալայի Հայութիւնները ? սկսան քոմփլիման ու փրոփականտ ընել մեզի։ Չե՞ն կարծեր որ պէտք է ծանր նստին իրենց հաւկիթներուն վրայ եւ դաս առնեն անցեալէն»։

^

Շա՜տ երկարեցաւ պատմութիւնը։ Բայց կարդացէք ուշադրութեամբ, եւ եթէ կ'ուզէք, ընդհանրացուցէք։

Այսպէ՛ս կը սկսին մեր բոլոր անախորժութիւնները՝ գաղութներու մէջ։ Քարեր կը գլորուին, զանազան կիրքերու տակ. եւ ոչինչ խնդիրներ իրար խառնուելով, կը կազմեն գարշելի թնճուկ մը։ Եւ շատ անգամ՝ իրական փորձանք. ինչպէս ներկայ պարագային։

Չենք չափազանցեր։ Եթէ Յունաստանի մէջ խառնակիչներ կան, զանոնք սաստողը, սանձողն ալ չի պակսիր։ Արդարութիւնը երեւան կ'ելլէ օր մը։

Բայց, մինչեւ ե՞րբ այսպէս։ Եւ մինչեւ ո՞ւր այսպէս։

Միայն յունահայ գաղութը չէ որ կը տառապի այս վարակիչ ախտէն։ Նոյն պատկերը՝ քիչ մը ամէն տեղ։ Եւ մանաւանդ Սուրիոյ մէջ, ուր աւելի փափուկ է մեր վիճակը։ «Ես իմ ընելիքս ընեմ, ի՛նչ կ'ուզէ թող ըլլայ»։

Ամէն մէկը զատ-զատ իր ըսելիքն եւ ընելիքն ունի, իր բուրդը պիտի մանէ։ Ուրո՞ւ հոգ՝ հետեւանքը։ Բաւական է որ խօսքի տակ չմնայ։

Երբեք այսքան ցայտուն կերպով երեւան եկած չէին մեր բացասական յատկութիւնները։

Հազիւ վարժուած հաւաքական կեանքի պահանջներուն, ահա կը քակուի, կը քրքրուի ամէն բան, օտար ափերու վրայ։

Արդեօք շա՞տ է այսքան ազատութիւն, մեր խարխուլ հասկացողութեանց համար։

Այս անիշխանութիւնը, կրկնենք բուն բառը — այս «պաշըպօզուք» արշաւը դէպի խորխորատ չի՞ տանիր մեզ։

Եւ ինչո՞ւ կը մեղադրենք օտարը, երբ հետզհետէ կը պրկէ օղակները, ամէն տեղ ցոյց տալով իր թաթը։

Օտա՞րն է յանցաւոր, երբ մենք մեր ձեռքով կը կտրենք ընդհանուր կապերը, կը փորենք հաւաքական պատասխանատուութեան հիմերը։

Ահա Երուսաղէմը՝ իր ափ մը պարապարոյծներով։ Ամբարտաւան եւ ինքնիշխան՝ ժողովուրդին հանդէպ, բայց հլու կամակատար՝ օտարին առջեւ։ Ահա Պուլկարիան, Յունաստանը, Սուրիան. Միջագետքը, իրենց ներքին յուզումներով։ Հարիւրին իննսուն՝ հայկական խելագարութեամբ ստեղծուած միջադէպերով,

Չը՞ պիտի գտնենք արդեօք բանաձեւ մը, նշանախօսք մը, որուն առջեւ խոնարհին բոլորը, պահելով հանդերձ իրենց եղածչեղած իմաստութիւնը։ Նոյն իսկ անկախութիւնը... Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆՈՆՑ ՈՒԽՏԸ

Պէյրութի «Ազդակ»ը կը խմբագրէ այս խորագրին տակ (14 յունուար).

— «Համաշխարհային պատերազմէն ժառանգուած սերունդ մը ունինք, հայրենական երազներով տառապող նորահաս փաղանգ մը, ճաշակած աքսորի ու ջարդի բոլոր դառնութիւններն ու տառապանքները։

Անոնք, անցան արիւնի ու խաւարի անապատներէն. տատասկոտ ու խայթող ճանապարհները քալեցին. ականատես եղան այն գազանային ոճրագործութեանց, որոնց անողորմօրէն զոհուեցան իրենց մայրերն ու հայրերը. լսեցին խողխողուող քոյրերու աղեկտուր ճիչերն ու լացերը։

Վկաներն են անոնք աշխարհի ամենաբարբարոսային արարքին, որ ի գործ դրուեցաւ ամբողջ հայ ժողովուրդին հանդէպ։

Եւ այսօր այդ սերունդը, իրենց հայրերուն արիւնով գրուած մուրհակ մը ձեռքերնին, ծնկաչոք մեր մեծ նահատակներու յիշատակին առջեւ, ուխտ կ'ընեն։ Ամբողջ որբութիւնն է որ այսօր հաւաքուած սրբազան դրօշի մը ներքեւ, միասիրտ եւ միահոգի կը խոստովանի շիտակ քալել այն ճանապարհէն, ուրկէ քալեցին իրենց ծնողները եւ կ'երդնուն անդադար մշտաբ- ... մինչեւ որ այս թափառական եւ հայրենազուրկ ժողովուրդը հարազատ հայրենիք մը եւ սեփական երդիք մը ունենայ։

Այս ուխտը կրկնապէս նշանակելի է եւ արժէքաւոր, որովհետեւ ծնողազուրկ եւ անզաւակ երիտասարդութեան մը հոգիէն կը բխի այդ, որ վրէժի պապակէն եւ հայրենի կարօտէն կը տառապի։ Երիտասարդական վճռականութեան եւ ինքնամատոյց նուիրումի զօրեղ շեշտ մը կայ այդ սերունդի խօսքերուն եւ շեշտերուն մէջ։ Մահուան ստուերներու սարսուռները իրենց հոգիներուն մէջ, մեր որբերը յառաջապահ զինուորներն ու գիտակից առաջնորդներն են մեր ցեղի ազատագրութեան»։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԸ ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ժանտատենդի դէպքերը շատցած ըլլալով, իշխանութիւնը մեծ շահագրգռութեամբ կը հետեւի ձեռք առնուած միջոցներու գործադրութեան։ Պոլսոյ մէջ ժանտատենդի շրջան կը նկատուի նոյեմբերէ մինչեւ փետրուար ժամանակամիջոցը. բայց այս տարի դէպքերը նախորդ տարիէն անբաղդատելիօրէն շատ եղած են։

Ամէնէն շատ վարակուած շրջանն է Թօփհանէէն մինչեւ Ազապ Գափու, Զէյրէք Մէյտանի ուր փողոցները նեղ են, աղտոտ եւ հին ու անխնամ խաներու մէջ կը բնակի գործաւոր դասակարգ մը։ Վարակուած թաղերուն, ինչպէս նաեւ դպրոցներուն մէջ, պատուաստումի եւ հականեխական գործողութիւններ կը կատարուին։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աֆիոն Գարահիսարի մէջ, հօճա Ասըմ անուն մէկը ձերբակալուած է։ «Սօն Հավէր» թերթին տեղեկութեանց համաձայն, յիշեալին տան մէջ կարգ մը կասկածելի թուղթեր եւ Ապտիւլմէճիտի լուսանկարը գտնուած է։

Ասկէ զատ ձերբակալուած են նաեւ Մաթլապի շէյխը եւ երկու մուխթարներ որոնք Մենեմէնէն ղրկուած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մենեմենի կախաղանները

Մենեմէնի մահապարտները 28 հոգի, որոնց դէմ տրուած մահավճիռը, երկուշաբթի օր վաւերացուեր էր Էնկիւրիի Ազգ. Ժողովէն, երեքշաբթի օր կախուեցան։ Մինչեւ վերջին պահը, մահապարտները կը բողոքէին իրենց մասին տրուած վճռին դէմ եւ իրենց անմեղութեանը վրայ կը պնդէին։ Մինչեւ յաջորդ առտու անոնց մարմինները մնացին կախուած, իբր օրինակ այլոց...

Կախաղաններէն մեծ մասը պատրաստուած էին քաղաքին գլխաւոր մզկիթին առջեւ. մնացեալները բաժնուած քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ։

Մահապարտները հագած էին ճերմակ շապիկներ, որոնք մինչեւ անոնց ոտքերը կ'երկարէին. եւ իրենց կուրծքերուն վրայ կը կրէին ցուցանակներ հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Այսպէս կը պատժուին Հանրապետութեան դաւաճանները»։ Ոստիկանները զանոնք բարձրացուցին աթոռակներու վրայ, որոնք զետեղուած էին կախաղաններուն տակ եւ դահիճները անոնց վիզը անցուցին հանգոյցները, որմէ յետոյ տրուած նշանի մը վրայ, աթոռին տրուած հարուածով մը, մահապարտները կախուած մնացին օդին մէջ։

Ըսմէթ փաշայի յայտարարութիւնները

«Ժուռնալ»ի թղթակիցը Էնկիւրիի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած է վարչապետ Ըսմէթ փաշայի հետ, որ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է.— Կը տխրինք եւ կը ցաւինք տեսնելով թէ հակառակ մեր ճիգերուն, կարգ մը շրջանակներ տակաւին կը մնան ըմբոստ ընդդէմ քաղաքակրթութեան, ազատութեան ու հանրապետութեան գաղափարներուն։ ... Գանան երկրին մէջ ստեղծել խռովութիւններ եւ անոնցմով կասեցնել բարեշրջումը, վերահաստատել վարչաձեւ մը, որուն այլեւս չի կրնար հանդուրժել Թուրքիա։ Գիտէք թէ Նախշիպէնտիները փորձեցին ոտքի հանել Իզմիրը եւ Մենեմէնի շարժումը առաջ բերին։ Դաւադրութիւնը կատարելապէս խեղդուեցաւ։ Հիմա, կարգն ու հանդարտութիւնը կը տիրեն ամբողջ հանրապետութեան մէջ։

— Ըսուեցաւ թէ այս դէպքերը կրնան տեղի տալ Սահմանադրութեան վերաքննութեան։ Թէ հանրապետութեան նախագահին պիտի տրուին աւելի լայն իրաւասութիւններ եւ ինչպէս Ամերիկայի մէջ, ան պիտի դառնայ գործադիր իշխանութեան պատասխանատու պետը։

— Մի հաւատաք, կը պատասխանէ Ըսմէթ, այս զրոյցներուն։ Երբեք հարց չէ ծագած Սահմանադրութեան դպելու կագին մտքէն չէ անցած այդ տեսակ բան մը...

Մուսուլի քարիւղին շուրջ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 յունուար.— Պաղեստինի կառավարութեան եւ «Իրաք Փէթրոլէում» Ընկերութեան միջեւ պայմանագրութիւն մը կնքուեցաւ Երուսաղէմի մէջ՝ Պաղեստինի հողին վրայէն, Մուսուլի քարիւղին փոխադրութեան մասին։ Այս պայմանագրութիւնն ի զօրու պիտի ըլլայ, երբ նման համաձայնութիւն մը կնքուի Իրաքի կառավարութեան հետ, որուն երկրին մէջ կը գտնուին քարիւղային հորերը։

Քարիւղը երկու ճիւղի բաժնուած խողովակներով պիտի հասնի ծով. մէկ ճիւղը պիտի հասնի Հայֆա, Պաղեստինի ծովեզրին վրայ։ Եւ այս պատճառով՝ բանակցութիւններ կը կատարուին ինչպէս Իրաքի նոյնպէս Ֆրանսական Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց հետ։

Պայմանագրութիւնը որուն բնագիրը հրատարակած է «Երուսաղէմի Պաշտօնական Լրագիր»ը կը նախատեսէ Հայֆա հասնող ճիւղը։ Մենաշնորհը տրուած է 70 տարի տեւողութեամբ։ Այս ժամանակաշրջանէն վերջ, քարիւղի խողովակին այս մասը սեփականութիւնը պիտի դառնայ Պաղեստինի կառավարութեան։ «Իրաք Փէթրոլէում» Ընկերութիւնը իրաւունք ունի իրեն յատուկ նաւահանգիստը շինելու Աքքայի ծոցին մէջ, ուր կը գտնուի Հայֆա։

Պայմանագրութեան մէջ յիշուած են տեղական գործաւորներու գործածութեան պայմանները եւ նախատեսուած՝ ձեռնարկին համար ներածուած նիւթերու վրայ տուրքերու նշանակումը։

Պաղեստինի Մարզպանութիւնը իրեն կը վերապահէ պայմանագրութիւնը ջնջուած նկատելու իրաւունքը, եթէ մինչեւ երեք տարի, նման պայմանագրութիւններ չկնքուին այն կառավարութեանց հետ, որոնց հողերէն պիտի անցնի քարիւղի խողովակը։

Երկրաշարժը կ'աւերէ Նոր-Զելանտան

Նոր-Զելանտայի հիւսիսային կղզիին մէջ, երկրաշարժը մեծ աւերներ գործեց։ Կարեւոր նաւահանգիստ մը Նափիէ եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԵԱՆ ՇԷՐԻԱԹ ԿՈՒԶԷՐ ԿԱԽԱՂԱՆ ԳՏԱՒ

Մենեմէնի ամբաստանեալներէն հրեայ Եասէֆ որ, մահուան դատապարտուած է, բանտին մէջ հետեւեալը ըսած է լրագրողի մը.

—Կեցցէ՛ շէրիա՛թը, շէրիա՛թ կ'ուզեմ պոռալուս համար այստեղ բերին զիս։ Իմ ինչո՞ւս պէտք է շէրիաթը։ Շէրիաթը՛ր. Ես ուր. ես սինակոկ անգամ չեմ երթար։ Իմ թէքքէս սրճարանն է եւ աղանդս ալ վեց ձեռք թուղթ խաղալը։ Բայց Սէրպէսթ-ֆիրքէներուն առաջինն էի...

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎՆԱՍՈՒԱԾ ՆԱՒԵՐԸ

Սեւ ծովու վերջին փոթորիկին հետեւանքով, ցամաք ինկած եւ ընկղմած թրքական նաւերուն վնասը 800 հազար ոսկի կը գնահատուի։ Այս առթիւ տարակարծութիւն առաջ եկած է նաւատէրերուն եւ ապահովագրական ընկերութեանց միջեւ։ Այս խնդրին համար մարմին մը եկած է Էնկիւրի պատկան գործավարութեանց հետ շփումներ ունենալու համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Ապահովագրական ընկերութեանց կողմէ պատրաստուած վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտայ 6 միլիոն անգործ, որ ըսել է 10 առ հարիւրը աշխատաւորներու։ Սակայն կարգ մը քաղաքներ ուրիշներն . վերջ տալ հանրայինօրը ... սահմանադրելով ուրիշ կերպ օգնել անգործներուն։ Եփած գետնախնձորի ... մեծ չափերու հասած էր, անգործութեան պատճառով իսկ, վերջ գտած պիտի ըլլար. եթէ ծախողները թրքած կազմած չըլլային եւ ազատ մնացած փողոցներուն անկիւնները մասնաւորներու բացած չըլլային։

Անոնք որ յոռետես էին անցեալ նոյեմբեր-դեկտեմբերին, սկսած են նկատել թէ կացութիւնը դանդաղօրէն կը բարւոքի. ցնորական տագնապը կը շարունակէ. որովհետեւ դրամատէրները ստիպուած են ապահովել իրենց պահեստները եւ կամ իրենց դրամը պահել խնայողական սնտուկներու մէջ, փոխանակ զանոնք շրջապարակ հանելու։ Այսպէս է որ խնայողական սնտուկներու ընկերակցութիւնը 1930ի համար կ'արձանագրէ 400 միլիոն տոլարի աւելի աւանդ մը՝ 1929ի բաղդատմամբ։ Այս գումարին 375 միլիոնը կը պատկանի Նիւ-Եորքի։ Նոր հաշիւներու թիւն է 75.000։ Յապաւորութիւնն այն է թէ 1931ի ընթացքին աւանդները աւելի պիտի շատնան։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆԴՀ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գերման խորհրդարանի վերաբացման առաջին նիստը տեղի ունեցաւ առջի օր։ Վաղը՝ կառավարութիւնը խորհրդարանին պիտի պարզէ իր արտաքին քաղաքականութիւնը։ Իսկ յառաջիկայ երեքշաբթի արտաքին նախարարութեան ելմտացոյցի վիճաբանութեան առթիւ, պիտի քննուի Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը։

Կառավարութիւնն սկզբունքով որոշած է դիմել հրովարտակ օրէնքներու եղանակին, եւ թէ, պէտք ըլլայ, հաւասարեցնել ջանալու համար ելեւմուտքը, բայց կը նախընտրէ չդիմել այդ միջոցին, այն պատճառով որ կրնայ վնասել Գերմանիոյ արտաքին վարկին։

ԼՈՆՏՈՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Իբրեւ պատասխան մեզի ուղղուած հարցումներու, կը յիշեցնենք թէ Լոնտոնի պարսկական արուեստի , ցուցահանդէսը պիտի տեւէ մինչեւ 28 փետր. ինչպէս գրած էինք ժամանակին. (*Յառաջ*, 11 յունուար)։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Անցած շաբաթ Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ գրքոյկ մը՝ Թուրքիոյ ներկայ տագնապի մասին (1)։

Հեղինակը՝ Հաշիմ Նահիտ պէյ հին լրագրող մըն է. եղած է Իգտամի խմբագիր, Անատոլուի Գործակալութեան փարիզեան թղթակից, Հաքիմիյէթը Միլլիյէի աշխատակից, վերջերս ալ՝ Ժընեւի Թրքական հիւպատոս։ Այժմ անցած է ընդդիմադիր շարքերուն մէջ եւ իր առաջին հրապարակայնութիւնն է այս գիրքը։

Իր քննադատութիւնները բաւարովին առարկայական են, իր յարձակումները չեն ուղղուած անհատներու դէմ, այլ Էնկիւրիի վարիչները հաւաքականօրէն պատասխանատու կը բռնէ այսօրուան ծանր տագնապին համար։

Յէթհի պէյի կուսակցութեան կազմութեան առթիւ Իզմիրի ու Մաղնիսայի մէջ կատարուած ցոյցերը փաստեցին թէ՝ ժողովուրդին մէջ խոր դժգոհութիւն կը տիրէ։ Ի՞նչ են դժգոհութեան պատճառները.

1. Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ իսկ ազատութիւն չկայ քննադատելու կառավարութիւնը, ոչ ալ վիճաբանութեան ենթարկելու հանրային խնդիրները.

2. Կառավարութիւնը ջնջած է մամուլի ազատութիւնը եւ անհատական ազատութիւնը.

3. Կառավարութիւնը՝ հակառակ երկրի սահմանադրական օրէնքներուն, բռնաբարած է ժողովուրդին ընտրական իրաւունքը.

4. Բռնաբարած է նաեւ արդարութիւնը՝ դատարաններու եւ դատաւորներու վրայ բանեցուցած իր ազդեցութեամբ.

5. Ելեւմուտքի ծախսերու բաշխումը (որ երկրին տնտեսական կարողութենէն շատ վեր է) ցոյցերու միակ նպատակով

ա) Ստեղծած է մենաշնորհներ, առեւտուրը պաշտպանելու պատրուակին տակ.

բ) Երկաթուղիներու շինութեան համար ծախսած է եւ դեռ կը ծախսէ խոշոր գումարներ օտար ընկերութեանց միջոցաւ, որոնց մեծ շահեր կ'ապահովեն իրենց համար, ու մնած է յանձնառութեանց տակ, որոնց իր վճարման կարողութենէն շատ վեր են.

գ) Ժողովուրդին վրայ բեռցուցած է անտանելի տուրքեր.

դ) Մանաւանդ շահատուրքի միջոցաւ պատճառ դարձած է բազմաթիւ առեւտրականներու սնանկութեան.

6. Վերջապէս, իր չարաշուք քաղաքականութեամբ, կառավարութիւնն է միակ պատասխանատուն տնտեսական տագնապին, որ այսօր ծանրապէս կը ճնշէ ամբողջ ազգին վրայ։

Պզտիկ ակնարկ մը Թուրքիոյ վերջին տարիներու ելմտացոյցին վրայ, պերճախօս փաստեր կուտայ մեզ։ Տարեկան ծախքերը, որ 1921 - 22ին 52 միլիոն Թրքական ոսկին, 1929 30ին բարձրացան 226 միլիոնի։ Ու հակառակ ներկայ տնտեսական ծանր տագնապին, այս գումարը շատ պակսեցնելու յոյսեր չկան։

Անհաւ թէ ինչ ձեւով բաժնուած էին այդ ծախքերը, համաձայն գերման ելմտագէտ Տոքթ. Միւլլէրի, որ անցած տարի Էնկիւրի հրաւիրուած էր՝ տնտեսական տագնապը ուսումնասիրելու եւ տեղեկագիր ներկայացնելու նպատակով։

Նոր Թուրքիոյ վարիչները՝ երկրի հասոյթներուն մեծագոյն բաժինը ծախսած են զինուորական նպատակներու համար։

(1) HACHIM NAHID.— Les Symptômes de la crise turque et son remède. Paris 1931. Prix 10 francs.

1921-22էն 1829 - 30 Ազգային Պաշտպանութեան բաժինը եղած է նուազագոյն 45.75 առ 100, իսկ առաւելագոյն 50.76 առ 100։ Վերջին երկու տարիներու ընթացքին այս համեմատութիւնը բարձրացած է 65 առ հարիւրի, քանի որ Հանրային Գործերին յատկացուած բաժինը — 14 առ 100 — գործածուած է զինուորական նպատակներու համար։

Հաշիմ Նահիտ պէյ կը գտնէ որ Էնկիւրիի վարիչներուն այս զինուորապաշտական քաղաքականութիւնը վնասակար է երկրին. կառավարութիւնը ամէն տարի զէնքի տակ կանչելով մեծ թիւով երիտասարդներ, մէկ կողմէն կը պակսեցնէ արտադրող բազուկներու քանակը, միւս կողմէ կ'աւելցնէ սպառող բերանները։ Ասոնց յատկացուելիք գումարը կարելի էր գործածել արտադրական նպատակներու։ Անկէ զատ, ժողովուրդին պարտադրած է անհանդուրժելի տուրքեր՝ զինուորական ծախքերը գոցելու համար։ Նոյնպէս օտար շուկաներէն գնելով երկաթուղիի եւ զինուորական մեծաքանակ կազմածներ, ազգային դրամը արտասահման ղրկած է՝ աղքատացնելով թէ՝ իր գանձը եւ թէ ժողովուրդը։

Հանրօգուտ շինութեանց յատկացուած բաժինն ալ պէտք է բարդել զինուորական ծախքերուն վրայ։ Վերջին ելմտացոյցին մէջ, այս գործավարութեան տրուած բաժինն էր 15 առ 100 գլխաւորապէս յատկացուած երկաթուղիներու շինութեան։

Տոքթ. Միւլլէր իր տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ.

«Կառավարութիւնը պատրաստած էր երկաթուղային մեծ ծրագիր մը, որուն առաջին մասը կը վերաբերի 1600 քիլոմեթր գծի շինութեան։ Այս ծրագրին համար ընդհանուր ծախք հաշուուած էր 259 միլիոն Թրքական ոսկի։ 1923-27 կառավարութիւնը ուղղակի ինք շինել տուաւ Էնկիւրի — Կեսարիա (131 քիլ.) եւ Սամսոն — Ամասիա (381 քիլ.) գիծերը, ծախսելով 36 միլիոն Թրքական ոսկի։ Այս գումարին մէջ չեն ծախքերը Կեսարիոյ գործատեղիներուն, որոնց շինութեան սկսուեցաւ 1928ին։ Միւս գործատեղիներուն շինութիւնը յանձնուած է զանազան օտար ընկերութեանց, խիստ ծանր պայմաններու տակ։»

Գերման ժամանագէտը կը քննադատէ Թուրքիոյ վարիչներուն երկաթուղային այս քաղաքականութիւնը, զոր գլխաւոր պատճառներէն մէկը կը նկատէ այսօրուան տնտեսական տագնապին։ Որովհետեւ՝

1. Կառավարութիւնը չի կըրնար իր սեփական միջոցներով վճարել երկաթուղիի ծախքերը։

2. Այդ երկաթուղիները տնտեսական արժէք մը չունին, ուստի եւ չեն կրնար հեռ ծառայել փոխադրութեան մը։

3. Էնկիւրի - Սվազ գիծը բանեցնելու զուտ ծախքերը, կազմածներու նորոգութիւնն ու փոփոխութիւնը, այս առթիւ ծախսուած դրամագլուխներու տոկոսները՝ ձեռք բերուած հասոյթներուն հետ բաղդատելով կը ներկայացնեն 100ին 430ի վնաս մը։ Այս համեմատութիւնը կը բարձրանայ 100էն 680ի՝ Սվազ - Սամսոն գիծին համար։

4. Երկաթուղիի կազմածները արտասահմանէն կը գնուին. ուստի եւ այս ծախքին երեք քառորդը երկրէն դուրս կ'ելլէ։

Այս բոլորը գլխաւոր պատճառը դարձած են ներկայ ծանր տագնապին եւ կը սպառնան տնտեսապէս փճացնել Թուրքիան։

Մինչ զինուորական նպատակներու համար այսքան մեծ ծախքեր կ'ըլլան, անդին շատ չնչին բաժին մը՝ 8 միլիոն ոսկի (100ին 4.9) միայն կը յատկացուի Ազգային Տնտեսութեան գործավարութեան, այսինքն Երկրագործութիւն, Ճարտարարուեստը եւ Առեւտուրը զարգացնելու կոչուած պաշտօնատան։ Թուրքիա գերազանցապէս երկրագործական երկիր է եւ Տոքթ. Միւլլէր եւս կը հաստատէ թէ իր արտածումներուն 100ին 90ը հողագործական բերքերը կը կազմեն (ծխախոտ, բամպակ, աֆիոն, չամիչ, թուզ, կաղին, եւլն.)։

Կառավարութիւնը բնաւ ուշադրութիւն չի դարձներ երկրի արտադրութիւններուն զարկ տալու խնդրին։ Ո՛չ իսկ ցորենի մշակութեան։ Մօնիքերեայ քաղաքներու բնակիչները յաճախ օտար ալիւրով կը սնանին, քանիցս ամբի ենթարկուեցան կարգ մը նահանգներու բնակիչներն ու անասունները։ Թուրքիոյ մէջ ամէն կողմ առատ պտուղ կայ, բայց հաւաքող չկայ, մինչ մեծ ու փոքր քաղաքներու մէջ մարդիկ օտար պահածոներ կ'ուտեն։ Նոյնը ձուկերու մասին։ Ճարտարարուեստ չկայ։ Հարուստ հանքեր կան, բայց ո՞ւր է շահագործողը։ Սուլթաններու օրով երկու գործարաններ բացուած էին՝ Ֆէսհանէ և Հէրէքէ. առաջինը՝ բանակի, երկրորդը՝ կայսերական պալատի պիտոյքները հոգալու համար։ Քէմալի կառավարութիւնը ազգային ճարտարարուեստին զարկ տալու նպատակով, պաշտօնեաներն ու ժողովուրդը կը հրաւիրէ տեղական ապրանք միայն գործածել։ Բայց այս վերջինը որակով զէշ եւ ծախսովին աւելի սուղ ըլլալուն, պատճառ դարձած է ապրուստի սղութեան։ Կառավարութիւնը շաքարի գործարան բացաւ, բայց շահելու տեղ վնասեց, քանի որ ուսումնասիրուած չէր խնդիրը։ Տնտեսական բանաւոր քաղաքականութիւն մը չունենալուն պատճառաւ Գալիսը եւ ուրիշ նաւահանգիստներ կը տառապին, տեղ տալով Պիրէյին և Թրիէսթէի։

Գալով կրթական գործավարութեան յատկացուած գումարին, ընդհանուր ելեւմտացոյցին 100ին 4ը միայն կը կազմէ։

Բացի տնտեսական այս ձախող քաղաքականութենէն, Էնկիւրիի վարիչները Թուրքիոյ մէջ ստեղծած են անբարոյականութեան, կեղծիքի, ստոյի, լրտեսութեան նպաստականութեան այնպիսի մթնոլորտ մը, որ կը զգէ կ'անցնի համիտեան ոճիրի բոլոր աղտոտութիւնները։ Տաղանդը, պարկեշտութիւնն ու արժանիքը ոչ մէկ կարեւորութիւն ունին։ Երեսփոխան, գործավար կամ պաշտօնեայ կ'ըլլան անոնք որ քծնիլ եւ սողալ գիտեն։

Մէկ խօսքով, կ'եզրակացնէ հեղինակը, «կառավարութիւնը իր բռնակալ քաղաքականութեամբ, փոխանակ արդիացնելու երկիրը, լծուած է ազգին տնտեսական եւ բարոյական կործանման գործին եւ ասով իսկ ստեղծած ներկայ տագնապը որ կը ձգտի ծանրանալ օրէ օր։

Գրքի վերջին մասին մէջ, կարգ մը միջոցներ կ'առաջարկէ՝ դարման տանելու համար տագնապին։ Ընդհ. թելադրութիւններ, որոնց գործադրութիւնը թէական է եւ արդիւնքը կասկածելի։

Թուրքի մը գրչին տակ՝ կացութիւնն այս կերպով պատկերացուած, ինքնին յատկանշական երեւոյթ մըն է։ Ինչ որ այս էջերուն մէջ կը կրկնուի տարիներէ ի վեր, կը հաստատուի հիմա մէկու մը կողմէ, որ պատասխանատու պաշտօններ վարած է քէմալական Թուրքիոյ մէջ եւ մօտէն կը ճանչնայ երկրին այսօրուան վիճակը։

Թուրքիա դարձեալ կը մնայ յախտնենական «Հիւանդ Մարդը»։ Ո՛չ մէկ ներարկում օգուտ կ'ընէ աւելի եւ կենսունակ տալու համար անոր փճացած ջիղերուն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Նախորդ թղթակցութեամբս յայտնած էի թէ Աղաբէկեֆի մերկացումներուն հետեւանքով Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը խընդրած էր գադրեցնել զանազան հրատարակութիւններ, որպէսզի կարենար մասնաւոր կերպով զբաղիլ։

Արդ՝ ամիսներ անցան այդ օրէն ի վեր, եւ մինչդեռ կը կարծէինք թէ յառաջիկային գումարուելիք Պատգ. Ժողովին պիտի տրուէր ծանօթ հարցը, իբրեւ առաջին օրակարգ, անա՛ Վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարաղամեանի յայտարարութիւնը կուգայ հիասթափութեան մատնել ամբողջ գաղութը։

Արդարեւ, ատենապետին գըրաւոր եւ պաշտօնական յայտարարութենէն կը հասկցուի, որ այդքան շօշափելի եւ այդքան վնասակար հարց մը, Վարչութիւնը քիչ մը զբաղեցնելէ վերջ փակուած է արդէն։ Այսինքն՝ ո՛չ իսկ յառաջիկայ Պատգ. Ժողովին պիտի տրուի։ Կը նշանակէ թէ տակաւին երկա՜ր պիտի վայելենք Ձեկաջի գործակալ՝ անարժան եկեղեցականը։

Անցնի՛նք։ Անշուշտ ժամանակը պիտի գայ իր վճիռը տալու։

.˙. Պզտիկ վէճ մըն ալ ծագած է Կրթական Խորհուրդին մէջ։ Բայց չեմ ուզեր Յառաջ՚ը զբաղեցնել այս գուտ տեղական անհամութեամբ, յուսալով որ պիտի աթափին պատասխանատուները, մանաւանդ Կրթականի բանդէտ ատենապետը։

.˙. Վերջերս բաւական խօսուեցաւ ազգային յարանուանական վարժարաններու միացման գեղեցիկ նպատակին շուրջ։ Սակայն ինչպէս կը տեսնուի, արդէն հարցը բաղդատ է ծրագիրներով գիտէ ի՛նչ դժուարութեանց բախելով։

Կը խորհինք թէ, այս ծրագրին յաջողութիւնը կ'ապահովուի մասնակի՝ աւելի ճիշդ՝ թաղային ձեռնարկներով։ Եթէ իւրաքանչիւր արուարձան իր սեփական միջոցներով կարենայ համաձայնութեան գալ յարանուանութեանց հետ, աւելի դիւրին կ'ըլլայ յոյսեր ունենալ արդիւնքի մասին։ Այլապէս՝ եթէ սպասէն, որ Կեդր. Վարչութիւնները զբաղին «մասնաւոր կերպով» կը ձախողի ամէն ձեռնարկ, որքան ալ գեղեցիկ ըլլայ խորքով եւ արժէքով։

Վարժարանները կը գործեն Ցարդ՝ Կեդր. Վարչութենէն կամ Կրթականէն որեւէ նիւթական նպաստ կամ առկ չէ յատկացուած դպրոցներու, թէեւ մասնաւոր գումար մըն ալ գոյութիւն ունի։

Ուրախալի խրողութիւն մը Պ. Ն. Կիւլպէնկեանի տարեկան 20.000 դրախմի նպաստն է յատկացուած՝ Լիփազմայի Ազգ. վարժարանին։ Տեղն է կրկին յիշեցնել մեր արտասահմանեան հարուստներուն, որ եթէ՝ Աթէնքի չորս գաղթակայաններու (Ծիգա, Լիփազմա, Սինկրու, Գօքինիա) ազգ. վարժարաններուն տարեկան այդպէս 20 հազարական դրախմի գումարներ յատկացնէին, որքէն ապահոված կ'ըլլան յաղթանակը կրթական ճակատին վրայ։ Ըսպասենք եւ յուսանք որ՝ ուրիշ բարերարներ, ուրիշ Կիւլպէնկեաններ, բարի օր մը, խորհին նման տարեկան նպաստներով օգնութեան հասնիլ՝ նաեւ Ծիգային, Սինկրուին եւ Գօքինիային։

.˙. Ինչպէս գրած էի, Հ. Կ. Խաչի Յունաստանի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը յունուար 25ին հրաւիրած էր արտակարգ Պատգ. Ժողովի։

Ժողովը ճիշդ իր օրին գումարուեցաւ։ Կը մասնակցէին բոլոր շրջաններէն պատգամաւորներ եւ պատգամաւորուհիներ։

Ժողովը տեւեց՝ 4 ժամ եւ ի վերջոյ ընտրուեցաւ նոր Կեդր. Վարչութիւն մը՝ հետեւեալ անդամներով.— Տիկիններ՝ Արշալոյս Օնպաշեան, Գեղան Փափազեան, Օրիորդներ՝ Ռ. Հայրապետեան, Ս. Հովարտեան եւ Սարաֆեան, պարոններ՝ Յ. Մուրատեան եւ Զ. Զաքարեան։

Ինչպէս կը տեսնուի այս անգամուան վարչութիւնը կը գըտնուի իգական սեռին ձեռքը։ Այդպէս ալ կը տրամադրէ կարմիր Խաչին կանոնագիրը։

.˙. Խօսինք նաեւ երկրին ներքին կեանքին մասին։ Այս օրերուս հրատապ հարցը ծերակոյտի նախագահին ընտրութիւնն է։ Բոլոր կուսակցապետերը տենդագին աշխատանքի լծուած են։ Սպասենք արդիւնքին։

Անգործութիւն հոս ալ կայ։ Բաւական թուով հայ բանուորներ կը համբուին «գործ չկայ» ըսելով։ Ասոր հակառակ հրապարակը կեցած է։ Կայ՝ նաեւ կռիւի համաճարակը, որ հետզհետէ լուրջ հանգամանք կ'առնէ։ Կը խօսուի նոյնիսկ վարժարաններու փակման մասին։

.˙. «Հայ մտքի տուն» ընկերակցութիւնը տուաւ իր առաջին հանդէսը։ Խօսեցան՝ Ա. Կազէլ, եւ Գ. Կառվարենց։ Կը յուսանք, որ այս ընկերակցութիւնը պիտի յաջողի, ժողովուրդին տալով գրականութեան եւ գեղարուեստին սէրն ու ճաշակը։

.˙. Գեղեցիկ հանդէս մը կազմակերպած էր Գօքինիոյ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէն, 25 յունուարին, Դաշնակցութեան Կառանասամեակին առիթով։ Գեղեցիկ եւ կուռ բազմութիւն։ Սքանչելի կարգապահութիւն։ Ճոխ ու հաճելի յայտագիր։

Բանախօսեց՝ ընկ. Ա. Կազէլ, որ խօսեցաւ գեղեցիկ եւ տպաւորիչ ճառ մը, պարզելով Դաշնակցութեան կատարած ու [illegible]

Կը նախագահէր՝ ընկ. Բժ. Արշակունի։ Մենեցեց՝ Ջութակի ընկերակցութեամբ՝ ընկերուհի Գեղան Փափազեան։ Եղան արտասանութիւններ, զաւեշտ մը եւ «Նոյր Աշուղը»։ Յունական ֆանֆառը նուագեց՝ դաշնակցական երգեր։

Կուսակցական կեանքը կը շարունակէ խաղաղ։

Հ. Յ. Դ. ընկերուհիներու երկու նորակազմ խումբերը, «Շաքէ» եւ «Ազատամարտ» կը գործեն լուռ ու մունջ։ Մօտ ատենէն «Ազատամարտ»ը պիտի ներկայացնէ «Արցունքի Հովիտ»ը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՈՅՊՈՒՆ

Դաշնակցութենէն ծրաժաողները.— Աղըր ցաղի յաղթանակը դաշնակցութեան գլխուն պայթող եւ զանոնք ցիրուցան ընող պոմպա մը եղաւ:

Միւլլիյէթի մէջ Ա. Հ. շարունակելով իր յօդուածաշարքը, ծեծուեցաւը կը գրէ վերոյիշեալ խորագիրներուն տակ.—

«Թրքական ուժերը ամէն տեսակ միջոցներու դիմեցին, Պարսկաստանէն Թուրքիոյ հողը խուժող աշիրէթներու փախուստի ճամբաները կտրելու համար։ Պարսիկները՝ այս աշիրէթները ուղղութեան հրաւիրելու պարտաւորուած ըլլալով հանդերձ, բա՛ն մըն ալ չըրին։ Եթէ չենք կրնար ըսել որ թէհրան անբարեացակամութեամբ կը վերաբերուի, ամէն պարագայի մէջ կրնանք ըսել թէ այս շարժումներուն արդիւք ըլլալիք ուժ չունի ձեռքը։ Աղըրի խընդիրը վճռապէս կարգադրուելէ վերջ, բնական է որ Թրքական զօրամասերը դարձեալ իրենց հին դիրքը պիտի վերատանային։

Թէեւ կարելի էր տակաւին հարիւրաւոր օրինակներ առաջ բերել ամերիկեան, գերմանական ու իտալական թերթերէն, բայց եւ այնպէս այսքանը բաւական կը համարենք։

Վերջին կացութիւնը սա է.

Աղըր Տաղի շարժումներ [illegible] վճռականապէս զսպուած [illegible] Քիւրտերը տեսնելով զիրեն[illegible] գրգռողներուն փախչիլը [illegible] թընցած են։ Ասոնցմէ մէկ [illegible] ը մեր կառավարութեան [illegible] ապաստանած է, իսկ միւսներ[illegible] ալ իրենց հին բարեկամներ[illegible] դէմ զէնքի փարած են եւ դրեթ[illegible] ամէն օր ընդհարումներ։ Կ'ա[illegible] նան Պարսկաստանի Միջագետ[illegible] եւ նոյն իսկ Սուրիոյ մէջ, [illegible] ղական ուժերուն հետ։

Պարսկաստանի մէջ Ըմկ[illegible] եւ Ճէլալիներու խնդիրը, [illegible] Ջագեսքի մէջ Քիւրտերուն [illegible] պըստամբութիւնը եւ Ասոր[illegible] մէջ ալ իբր թէ մեր կողմէ [illegible] անցնող հրոսախումբերու [illegible] ձակումները, ամէնքն ալ Աղ[illegible] Տաղի դասին արդիւնքներն [illegible]

1. Կուսակցութեան ղեկավա[illegible] ներուն դէմ դժգոհութիւնը կ[illegible] ւելնայ։ Կուսակցութեան պետ[illegible] րէն Հայկ Անտոն, Շահան, [illegible] Թալի եւ ուրիշ ընկերներ կ[illegible] սակցութենէն հեռանալով, Փ[illegible] րիզի մէջ «Ազատամարտ» [illegible] գրի միջոցաւ սկսած են հր[illegible] տարակութիւններ ընել Դա[illegible] նակցութեան դէմ։

2. Դաշնակցութեան Ցանե[illegible] տանի կեդրոնը ցրուելու վիճ[illegible] կին հասած է։ Ընդհ. կեդրոն[illegible] անդամ եւ «Յառաջ» թերթ[illegible] խմբագրապետ Շ. Միսաքեա[illegible] թէեւ Փարիզէն Աթէնք գացա[illegible] է, զանոնք դարձեալ միացնե[illegible] համար, բայց բան մըն ալ [illegible] կրցած ընել։ Յունաստանի կ[illegible] րոնէն բաժնուողները «Արեւելք» թերթին միջոցաւ սկսած [illegible] յարձակումներ գործել կուսակ[illegible] ցութեան դէմ։ «Արեւելք» [illegible] յունուար 15ի թիւին մէջ գրած[illegible]

3. Ամերիկա հրատարակ[illegible] «Պայքար» թերթը կը գրէ [illegible] Դաշնակցութեան Ամերիկ[illegible] կեդրոնը ցրուած է եւ կուսակ[illegible] ցութենէն հեռացողները [illegible] խումբ մը կը կազմեն։ Այս [illegible] խմբակցութեան Թ յօդուա[illegible] բաղկացեալ յայտարարութիւ[illegible] վերջին յօդուածը սա է.

«Փաստերու վրայ հիմնուե[illegible] պայքարիլ Հայաստանի [illegible] խորհ կառավարութեան եւ Դա[illegible] նակցութեան ներկայ վարիչ[illegible] րուն դէմ։ Այս յայտարար[illegible] թիւնը խմբակցութեան ան[illegible] նով ստորագրած է Զպուզեան[illegible]

Աթէնքի կեդրոնէն բաժնու[illegible] Նորակազմ խմբակցութեան յ[illegible] տագրին մէջ ալ սա տեսակ [illegible] ուած մը կայ.—

«... Մեր խմբակցութի[illegible] խստիւ պիտի պայքարի Դա[illegible] նակցութեան պետերուն հե[illegible] ւած անձնական, շահախնդի[illegible] արկածախնդրական քաղաք[illegible] կանութեան դէմ։»

Այս յայտարարութիւն[illegible] կրէ Տոքթ. Լուսէմիջլեանի [illegible] քայէլ Բարթիկեանի, Սա[illegible] Գըլըճեանի եւ Առաքել Պիպ[illegible] լեանի ստորագրութիւննե[illegible]

1930 դեկտ. 13 Թաս[illegible] «Երիտասարդ Հայաստան[illegible] գրէ.—

— «Երբեք չե՛նք կրնար [illegible] նել օտարի մասովը [illegible] Քիւրտերուն»։

Զանազան աղբիւրներէ [illegible] հաստատուի թէ՝ քրդական [illegible] ջին շարժումը Անգլիացի[illegible] րուն կողմէ պատրաստուա[illegible]

Անգլիացիները [illegible] տերուն տալ կը խոստա[illegible] Մուսուլէն մինչեւ Արարատ[illegible] ոը տարածուող ընդարձակ [illegible] զավառ մը։ Դաշնակներ[illegible] կ'աշխատին Միջերկրակա[illegible] մինչեւ Սեւ ծով երկարող [illegible] Հայաստան մը կազմելու [illegible] պէտքի Քիւրտերը մեզմէ ա[illegible] ցութիւն գտնեն, պէտք [illegible] դարին օտարներու ձեռքը [illegible] ծիք ըլլալէ։ Ներկայ [illegible] ներով Քիւրտերուն հետ [illegible] ծակցողները խստիւ պիտի [illegible] նաղատենք եւ ամբաստա[illegible]

(3)

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Կըկին կը յանձնարարենք Թղթակիցներուն (մասնաւ[illegible] պէս Ֆրանսայի) ՉԶԲԱՂԻԼ ՉԶԲԱՂԵՑՆԵԼ մեզ ուրիշ թեր[illegible] րու մէջ երեւցած սունտերով[illegible] խնդաթիւրութիւններով:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ
ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԻ

(գաղթականներու յատուկ)

Յօդուած 1 — 1930 սեպտ. 30ի ընդհ. ժողովի որոշման ի գործադրութիւն, հիմնուած է Գաղթականաց Նանսէնեան Միջազգային Գրասենեակը, որ պիտի ղեկավարուի հետեւեալ տրամադրութիւններով։

Յօդուած 2.— Գաղթականաց Նանսէնեան Միջազգ. Գրասենեակը դրուած է Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ, ի գործադրութիւն Ազգերու Դաշինքին 24րդ յօդուածին։

Յօդուած 3.— Գաղթականաց Նանսէնեան Միջազգային Գրասենեակը հաստատուած է այն նպատակներուն համար, որոնք կը բխին Ազգ. Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին 1930 սեպտ. 30ի որոշումէն։

Մասնաւորաբար անոր իրաւասութիւններուն մէջ կը մտնեն.

ա) Հաւաքել եւ ամփոփել գաղթականներու քաղաքական եւ նիւթական վիճակին մասին տեղեկութիւններ, դիւրացնել գաղթականներու տեղաւորումն ու հաստատումը եւ այս նպատակով, գաղթի երկիրներուն մէջ աշխատանքի պայմաններուն մասին հաւաքել օգտակար տուեալներ։

բ) Աջակցութիւն տալ օժանդակութեան այն կազմակերպութիւններու, որոնք արդէն գոյութիւն ունին եւ կամ պիտի կազմուին, ազգ. իշխանութեանց արտօնութեամբ եւ անոնց գործունէութեան մէջ կապակցութիւն հաստատել։

գ) Հաւաքել եւ բաշխել իր տրամադրութեան տակ դրուած հասոյթները, օգտագործելով բոլոր օգնութիւնները, մանաւանդ մասնաւոր կազմակերպութեանց խորհրդակցական կոմիտէին, ինչպէս նաեւ Նանսէնեան դրոշմաթուղթին վաճառումէն գոյացած հասոյթը, բարելաւելու համար գաղթականներու վիճակը։

դ) Իր իրաւասութեան սահմանին մէջ, մասնաւոր պարագաներու առթիւ, դիւրացնել ի նպաստ գաղթականներու գոյացած համաձայնութիւնները։

Իր նպատակներուն իրագործման համար, ազգային իշխանութեանց կարծիքն առնելէ վերջ, Գրասենեակը կրնայ կազմակերպել տեղական կեդրոններ, որոնք իրմէ կախում ունենան։

Յօդ. 4.—Գաղթականաց Նանսէնեան Միջազգ. Գրասենեակի կեդրոնը Ժընեւ է։

Յօդ. 5 — Գրասենեակի կազմը բաղկացած է հետեւեալ կերպով,

Վարչական խորհուրդ, տնօրէնութիւն։

Յօդ 6. — Վարչական խորհուրդը կը կազմեն՝

Նախագահ մը՝ նշանակուած Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովին կողմէ,

Նախագահը եւ խորհրդակցական միջկեդրական յանձնախումբէն երեք անդամներ, որոնք նշանակուած են այս յանձնախումբին կողմէ,

Անդամ մը՝ նշանակուած Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարին կողմէ։

Անդամ մը նշանակուած Ազգերու Միջազգ. Դիւանի Տնօրէնին կողմէ։

Երեք անդամներ՝ գաղթականներու մասնաւոր կազմակերպութեանց խորհրդակցական կոմիտէէն, նշանակուած այս կոմիտէին կողմէ։

Նոյնու անդամներ՝ որոնք կը պատկանին օգնութեան միջազգային մեծ կազմակերպութեանց, նշանակուած Վարչական խորհուրդի միւս անդամներու 2)3ի ձայներով։

Վարչական Խորհուրդի անդամները, արգելքի պարագային, կրնան իրենց տեղ փոխանորդ մը նշանակել, պայմանաւ որ ան արդէն անդամ չըլլայ Վարչական խորհուրդին։

Յօդ. 7 — Վարչական խորհուրդը կը կազմէ Գաղթականաց Նանսէնեան Միջազգ. Գրասենեակին գերագոյն իշխանութիւնը անոր իրաւասութիւնը կանոն է։ Ան կրնայ իր իրաւունքները փոխանցել տնօրէնութեան, նախագահին, կամ այս վերջինին խնդրանքով՝ Վարչական խորհուրդի ուրիշ մէկ անդամին։

Վարչական խորհուրդը, կամ փոխանորդաբար տնօրէնութիւնը կամ Նախագահը, կը նշանակէ այն անձերը որոնք թղթակցութիւնը ստորագրելու հանգամանք ունին։

(2) (Շար.)

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ, երթեւեկի արկածները նուազած են այս տարի։ 1922ին արկածի հետեւանքով Փարիզի մէջ սպաննուած էին 328 հոգի։ իսկ 1930ին այդ թիւը իջած է 292ի։

Իսկ արուարձաններու մէջ, մահացու արկածներու զոհ գացած են 311 անձեր։

ԸՄՊԵԼԻԻ ԱՐԳԵԼՔԸ

Ամերիկայի ոգելից ըմպելիի արգելքին հետեւանքով 190 անձեր սպաննուեցան ոստիկանութեան կողմէ, իբր ըմպելիի մաքսանենգ։ Օրէնքին հաստատումէն ի վեր, 1550 անձեր սպաննուած են նման պարագաներու մէջ։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

(Պատասխան Յառաջի հարցարանին)

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 2 փետր.— Նախորդ թղթակցութեամբ պարզած էի Վալանսի պատկերը, իբրեւ ճարտարագործական կեդրոն, թուելով մեծ եւ փոքր գործարանները իրենց վճարումներով։

Վալանսը բնաւ տարբերութիւն մը չունի կեդրոն քաղաքներէն, ապրուստի սղութեան տեսակէտով։ Մեր հայրենակիցները այս քաղաքը եկած են հաստատուիլ 1924էն ի վեր։ Կը բաժնուին երեք մասի Ա. նուազագոյն 3-4 զաւակի տէր ընտանիքներ, Բ. ֆրանսերէն լեզուի անծանօթ հայրենակիցներ. Գ. շրջակայ գիւղերէն աշխատանքի պայմանը լրացուցածները եւ մաս մըն ալ մեծ քաղաքներու մէջ երկար ժամանակ ճնշուած եւ օդափոխութեան համար եկած հայրենակիցներ։ Որով Վալանսի հայութեան մեծամասնութիւնը օրը օրին ապրողներէ կը բաղկանայ զրկուած օգնութեան բոլոր միջոցներէն։

Մեր քաղքին մէջ աշխատանքի տագնապը սկսաւ նոյեմբեր ամսուն։ Առաջին տագնապը տուաւ արհեստական մետաքսի գործարանը, փակելով 100 150 երկսեռ բանւորներ, բոլորն ալ Ֆրանսացի, որովհետեւ այս գործարանը բնաւ օտարական չաշխատցներ։ Միւս գործարանները սկսան ժամերը կրճատել. ամենափոքր յանցանքով իսկ կը վտարէին մասնաւորաբար օտարականները։ Մասնակի արձակումներ ալ եղան, գործէ արձակուեցան օտարականներ։ Այս վիճակը տեւեց մինչեւ դեկտ. 15, իսկ անկէ վերջ սկսաւ 15-20 օրուան ընդհ. արձակուրդը բազմաթիւ պատուածի ու փականի գործարաններէն։ Մինչեւ այդ ժամանակը մեր անգործ հայրենակիցներու թիւը չէր անցներ քանի մը տասնեակէ։ Յունուարին սկսաւ տագնապին Բ. շրջանը, բացի պատուածի գործարանէն, մնացեալ գործարանները հինգով տասնով սկսան փողոց թափել եւ օրէ օր աւելցաւ մեր անգործ հայրենակիցներուն թիւը։

Այս միջոցիս Վալանսի անգործ Հայերու թիւը կը հասնի 100-120ի, երկսեռ։

Յունուար 20էն սկսաւ (Chantiers Tétarde)ի վականի գործարանին տագնապը։ Այս գործարանը ուր բնաւ գործադրութիւն չէ եղած երեք օրուան մէջ 60-70 բանւոր դուրս թափեց, մասնա-
գութեան մատնելով Հայերը։ Մինչեւ այս տողերը գրելս կացութիւնը անորոշ է։

Վերջին արձակումներուն մէջ ալ կան 15-20 Հայեր։

Գեղամ Սարոյեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՔԷՕԹԱՀԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅ — Քէօթահիոյ նորակազմ Հայրենակցական երկսեռ Միութիւնը ինքզինք իր հայրենակիցներուն ծանօթացնելու համար, կազմակերպած էր երեկոյթ-թէյասեղան մը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 31ին։

Որոշեալ ժամուն գրաւուած էին բոլոր աթոռները երիտասարդներով որոնց մէջ կ'երեւային ալեխառն մազերով հայրենակիցներ ալ։

Բացումը տեղի ունեցաւ «Բամ փորոտան»ով զոր նուագեց Միութեան անդամներէն կազմուած երկսեռ նուագախումբը եւ որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։

Ատենապետը ամփոփ կերպով բացատրեց Միութեան նպատակն ու յառաջդիմութեան համար ընդգրկած ուղին, պարզելով նաեւ անոր հիմնարկութեան համար թափուած ջանքերը։ Պ. Հ. Համբարձումեան երգեց «Ցեր կեցօ»ն որմէ վերջ նուագախումբը հնչեցուց Ֆրանսական քայլերգը։

Օր. Աբրինէ Սիմիթեան յաջողութեամբ արտասանեց «Երազ»ը որուն՝ «Քեզ համար կ'ըլլան հայոց բոլոր հայրերը, քեզ մայր կ'ըլլան հայոց բոլոր մայրերը, ա՛ն, ոչ թէ մէկ, այլ բիւր ունիս քոյր եղբայր, որ կը աքնին գիշեր ցերեկ քեզ համար»ը յուզեց ներկաները։ Պ. Համբարձումեան երգեց նաեւ «Հայաստան երկիր դրախտավայր»ը եւ արտասանեց Թումանեանի «Հին օրհնութիւնը»։

Միութեան անդամներուն կողմէ արտասանուեցաւ նաեւ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր հայրենի տունէս»ը եւ Ա. Իսահակեանի «Հայաստան»ը։ Այս հանդէսի եւ հայրենաշունչ արտասանութիւններու ընթացքին նուագախումբը միջանկեալ կը նուագէր գեղեցիկ կտորներ։ Փակման խօսքը ըրաւ այս տողերը ստորագրողը, յիշելով Կոմիտասի պատգամը։ Բացատրեց թէ Քէօթահիացիներն ալ կազմած են իրենց Հայր. Միութիւնը, իրենց պարտին մէջ վառ պահելու համար ազգային ոգին եւ ապա օգնելու համար բոլոր անոնց որոնց ձեռնարկած գործը գերազանցապէս ազգային է, կրթական ու քաղաքական։

Ներկաներու մէջ կար նաեւ Տ. Շաւարշ քահանայ Թէրզիեանը որ արտասանութիւններէն եւ բանախօսութիւններէն տպաւորուած, յայտնեց իր համակրանքը նորակազմ միութեան, եւ մաղթեց յառաջդիմութիւն, սէր եւ համերաշխութիւն։ Հակառակ Քէօթահեացի չըլլալուն, պատւոյ անդամ արձանագրուեցաւ։

Ցեռոյ տեղի ունեցան վիճակահանութիւն եւ ուրիշ զանազան հաճելի անակնկալներ, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։

Օ. Միլտոնեան

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԾԽԱԽՈՏ ՉԵՆ ՄՇԱԿԵՐ

Տրապիզոնի եւ Արդուինի շրջանակներու, ծխախոտները չեն ծախուած, մանաւանդ խոշոր եւ կարճ տերեւներովը որոնք Եգիպտոս կը զրկուէին նախապէս Եգիպտական ծանր մաքսատուրքին հետեւանքով, այս ծխախոտները բնաւ չեն ծախուած եւ գիւղացիները յուսահատութեան մատնուած են։

Այս կացութեան բերումով, գիւղացիները սա կեցած են ծխախոտի մշակութենէ եւ սկսած են իրենց արտերուն մէջ կաղինի թուփեր անկել։

ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ 15 ՄԻԼԻՈՆ ՊԱԿՍԱԾ

Մաքսային Վարչութեան վիճակագրոյթներուն համաձայն, 1930ի ներածումը նախորդ տարիին բաղդատմամբ 329,425 ոսկի աւելցած եւ արտածումն ալ 15,390,740 միլիոն նուազած է։

Այս առթիւ «Ըլլմաղ» գրամանք կը յայտնէ որ մաքսային հասոյթներու նուազումին պատճառ ցոյց կը տրուէր ներածումներու նուազումը, մինչդեռ վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ ասոր ընդհակառակը։ ներածումը նախորդ տարիէն աւելի եղած է։

ՈՎ ԵՆ «ՄԵԾԱՄԵԾՆԵՐ»Ը

Պատերազմ. Ատեանին առջեւ հարցաքննուելու միջոցին, Շէյխ Էսատ ըսած էր որ իր մասին ոչ թէ այս աւարառուներու այլ մեծամեծներու հարցնեն։ Այս խօսքին առթիւ թերթերու մէջ բաւական խորհրդաւոր ակնարկութիւններ եղան, թէ ո՞րոնք են արդեօք այդ մեծամեծները որ մօտիկ կապ ունին Շէյխերուն հետ։

Էնկիւրիէն ցանկ մը հաղորդուած է ուր կ'երեւան անունները այն անձերուն որոնք Շէյխ Էսատին տունը կը յաճախէին։ Ցանկը 26 անուններ կը պարունակէ, որոնց մէջ կը հանդիպինք իմամներու, քարոզիչներու, պաշտօնեաներու, առեւտրականներու, հազարապետի մը եւ կիներու՝ որոնց կարգին է նաեւ Վահիտէտտինի երրորդ կինը՝ Նիմէթ Հանըմ։

ՊԱՐՏՔԵՐՈՒՆ ՀԱՇԻՒԸ ՍԽԱԼ Է

Գրած էինք թէ պարտքերու պայմանագրութեան մէջ կատարուած միլիոնաւոր ոսկիի սխալի մը շուրջ քննութիւն կը կատարուի ելմտական գործավարութեան կողմէ։ Էնկիւրիէն տրուած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, այս սխալին լրատուութիւնը ըրած է Հիմմէթ Զատէ Հիւսէյին Հիւսնիւ պէյ որ նախապէս ելմտական նախարարութեան հանր. պարտքի մասնաճիւղին պետը եղած է, եւ հիմա առեւտուրով կը զբաղի։

Լրագրի մը պատասխանելով, Հիւսէյին պէյ հաստատած է լրատուութիւնը բայց աւելցուցած է թէ առ այժմ բան մը չի կրնար ըսել։

Այս խնդրին համար ելմտական գործավարութիւնը որոշած է քննիչ յանձնաժողով մը կազմել որուն բացատրութիւններ պիտի տայ Հիւսէյին պէյ։

Այս խնդրին առթիւ, Հէթհի պէյ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

— Կը զարմանամ թէ այս տեսակ զրոյց մը թերթերու մէջ ինչպէս տեղ կը գտնէ։ Մեր արտաքին պարտքերը 86 միլիոն ոսկի կը բանին։ Ինչպէս կրնայ ըլլալ որ այս տասարին մէջ 75 միլիոն ոսկիի սխալ մը կը գտնուի, ծիծաղելի չէ՞։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ

Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութիւնը իր յունուար 25ի ընդհ. ժողովին մէջ որոշեց վերջնականապէս փոխադրել իր կեդրոնատեղին Հայկական Ուս. տունին մէջ։

Նոյն ընդհ. ժողովը կազմեց վարչութիւն մը որ պիտի պաշտօնավարէ մինչեւ յառաջիկայ նոյեմբեր համաձայն իր ծրագիր-կանոնագրի տրամադրութեանց։ Անդամներն են.— Ատենապետ Յ. Տէրվիշեան, փոխ-ատենապետ Ղ. Յալերեան, ատենադպիր Ց. Դաւիթեան, գանձապետ Ս. Սողոյեան, հաշուակալ Հ. Խուպէսէրեան։

Միութեանս անդամներու թիւը կը բարձրանայ 50ի։ Մօտերս կը հրատարակուի իր նոր մշակած ծրագիր կանոնագիրը։

Միութիւնս կոչ կ'ընէ Փարիզի բոլոր Հայ ուսանողներուն եւ ուսանողուհիներուն որպէս զի փութան իրենց անդամակցութիւնը բերելու։

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր Հ. Ուսանողական Միութիւններէն որ իրենց հասցէն ուղարկեն մեզի։ Մեր վերջնական հասցէն U. des Etudiants Arm. de Paris. Fond. Armenienne Marie Noubar 41 Bld. Jourdan, Paris(14).

Վարչութիւն

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (12)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Երբ առաւօտը կը բացուէր, անոր ձայնին առջեւ կը լռեն ամէն նկատում եւ ընտրութիւն, գոնէ մատաղատի որբերուն համար։ Սեան ալ շատ տարբերութիւն չըլլար։ Մանչ եւ աղջիկ՝ ինկան մարդ գազանի զոհերը փառած ճանկերուն վրայ։

Ձորը մաքրուելէ յետոյ, կատաղի ալիքի նման, մեծ եւ փոքր խումբերով, գաւառի եկած որբ սահմաններէն, աւերակ քաղաքին մէջէն ու գաւառը նետուեցան։ Որբերու Զորին երթալ կողմերուն պահակային խառն հսկողութիւնը ալիքը գործեց դէպի Զահմախի թեւը, Ա. Հիւանդանոցի վերեւ։ Որբերը գալին ու անցնելէ չարիքը ալ չկրցագործան, ո՞վ էր հաշիւ տուող եւ ո՞վ հանձնողը։ Քանի մը հազար որբեր քանի մը շէնքերու մէջ բանտարկել՝ գիշեր կը ցերեկ՝ պէտք նշանակէր զանոնք սպաննել։ Հայ պաշտօնէութիւնը չէր համարձակեր պաշտել եւ մօտ ընել իր պարտքն չէնքէն։

Ամերիկացիները նկատի ունենալով ֆիզիքական անհնարութիւնը, հարկադրուած էին բաւականանալ զբաղելով մեծամասնութեան գոյութեամբը։ Այս պայմաններուն մէջ անդարձ հեռացողներու խումբերը շատցան եւ թիւը անցաւ։ Հարամներ իբր յաջորդեցին եւ հայ որբերուն թիւը զգալի նուազում ցոյց տուաւ։

Նախ այնքան բարեկամ, այժմ թուրքերը սկսան խօսք ընդունել Մոլլաները, զանոնք պաշտպանելով Ջահերու եւ անգութ քրիստոնեաներու։ Երթալով՝ Թուրքաց սլաքներ ուղղեցին անոնց հայերին բաց եւ անվերապահ, յատկապէս Ամերիկացիներու ներկայութեան, որոնցմէ մէկը ինձ կը հաւաստէր։ Օրին մէկն ալ պարզ կերպով յայտնեցին թէ Զահմախի թեւին վրայ հաւաքուած հայ մատաղ որբերու գիւղերը ցրուած են Մոլլաներու ձեռքով։ Քանի մը անգամ ըսել ձեւացուցինք, իսկ որ մեզ ալ յայտնեցինք թէ, թուրքերուն գրաւումէն ի վեր պարզ այն գացած չէինք դէպի Զահմախի թեւը եւ Լօրին Մելիքովի ամրոցը եւ աւար, փափաք յայտնեցինք յարմար առթիւ մը երթալ եւ անձամբ տեսնել։ Անմիջապէս մեր տրամադրութեան տակ դրուեցան երկու կառք եւ երկու երիտասարդ Չերքեզ կամաւորներ։

Զուգեալ ճակատամարտի բարձր տրամադրութեամբ համակուած՝ մեր պահակ ասողները իրենց կոկորդները լայն բացին իրենց ժողովրդական երգերով կարծր ոգւոր ձայն ու սրտութիւնները լեցնելու։ Ամերիկացիները ծայրայեղեան հեռու բաբբութեամբ մտիկ կ'ընէին արեւելեան պարզ ալ գեղեցկութեան եղանակները, իսկ ես, կեցած Ամերիկայի, զգացումները կը խեղդէի մէջս, մէկ կողմէ յանկարծ ինքնութիւնս չմատնելու եւ միւս կողմէ, անգամ մըն ալ տեսնելու այն վայրերն ու անձնութիւնները, որոնք մինչեւ երէկ մեր ազգային պարծանքը, այժմ մահ եւ մահը կը բուրէին։

Ամէն ինչ լռեր էր։ Աշնանային ցրտաշունչ եղանակը եկեր էր ներդաշնակելու Վանայի նոր ակերու գործած աւերները։ Անտառանման ամբոխութիւններէն շատ քիչերը կենդանութեան նշան ցոյց կուտային։ Այգամ պահակային հսկողութիւն կը պակսեր որոշ անկիւ, որովհետեւ գորտերքեր փաշան գէթ եւս պէտք ունէր իր ուժերուն առաւելագոյնը պահելու պարտուած Հայաստանի սահմանները, որոնց գէթ կռուածեալի կը համարուէին։

Նախ անցանք դէպի անթել հեռագրի կայանը, այնտեղ, ուր յաճախ գացեր էինք ամրան գեղեցիկ օրերուն՝ բնութեան այդ բարձր մենութենէն դիտելու համար մեր չքնաղ աշխարհը։ Զարմանալի բան, թուրքերը արդէն կ'օգտուէին այն անթելէն, որու վրայ այնքան ճիգ ու ջանք թափել յետոյ, գրեթէ անգործածելի էր թողեր Հայաստանի կառավարութեան օրով։

Քանի մը բայէ լուռ դիտելէ եւ հարցի քանի մը նախագասութիւններ փոխանակելէ վերջ, մեր քայլերը ուղղեցինք դէպի վեր։ Ամէն քայլափոխին սպառնալով թուրքերու հաւատքներուն, եւ հաստ կորեկի նման գլուխս կախ ձգեցի, որ աչքերուս արցունքը միայն ինծի պահէի եւ մտածէի ազատ ձայնի Շաւիշագինք անունելու Հայ մատաղ որբերու յօշոտուած, բզքտուած դիակներուն կոյտերը։ Եւ քանի յառաջացանք, քանի բարձրացանք, քանի վեր, դէպի Զահմախի հովիտը նայեցանք, այնքան երկարեցաւ, տարածուեցաւ գերեզմանը մեր անթաղ դիակներուն...։

Թուրքերը սուտ չէին խօսեր։ Զօրքերի ձեռքեր մաշուած մանգաղի նման անցեր էին սովէն քշուած Հայ որբերու անդեկ կառուածներուն վրայէն, խլելով անոնց ծաղիկ կեանքերը։ Թուրքերը սուտ խօսած չէին, մենք փառքերու սահմանելու փառքերու առջեւ էինք կանգնած։ Մեր երկսեռ որբերու գիշատուած դիակները այնքան շատ էին եւ անհոգատէ, որ թուրքերուն տեղեկութիւնները այժմ կը թուէին չափազանցութիւններ։

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար.)

անոր մօտակայ մէկ քաղաքը Հասթինկս, գրեթէ ամբողջովին քանդուեցան: Թէեւ մարդկային կորուստներու թիւը ցարդ կարելի չէ եղած ստուգել, սակայն մօտ 700 կը կարծուի Նափիէյի եւ 100 Հասթինկսի մէջ մեռեներու թիւը: Առկից զատ, առնուազն 1000ի չափ վիրաւորներ: Ցնցումները այնքան զօրաւոր էին որ ամբողջ ժողովուրդը անասարսափի մատնուած էր եւ անոնք որ մեծ պատերազմին ժամանակցեր էին, յիշեցին ռազմադաշտի մահացու աղմուկները: Փոշիի թանձր ամպ մը պատեր էր աւերակները: Ցնցումէն ժայռի հսկայ կոյտեր փրթան լեռներէն եւ ծով գլորեցան ամբողջ ծովեզրի երկայնքէն: Ժողովուրդին սարսափը աւելի շատցաւ երբ 50 քարիւղի մթերանոցներ կրակ առին եւ մէկ քանի վայրկեանի մէջ մոխրացին քաղաքը:

Ցնցումները տեւեցին երկու ժամու չափ քաղաքներէն զատ քանդելով նաեւ երկաթուղիի կամուրջները: Գլխաւոր ցնցումէն յետոյ, ծովը բաւական տարածութեան վրայ քաշուեցաւ, աւազի վրայ պառկեցնելով նաւահանգիստ ապաստանած նաւերը:

Իտալիոյ մէջ եւս ցնցումներ զգալի եղան Թոսքանայի եւ Լիկուրիայի մէջ, մանաւանդ Գարֆանիանայի եւ Սիվիձձանայի մէջ:

∴ Երէկ առտու, Գավիերայի կարգ մը շրջաններուն մէջ եւս ուժեղ ցնցումներ արձանագրուեցան: Գերմանօչեխօսլովաք սահմանագլուխին վրայ, ցնցումներու պահուն կը լսուէին ընդերկրեայ որոտումներ: Բազմաթիւ շէնքեր վնասուած են:

∴ Ալպանիոյ մէջ, վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Լորչա քաղաքը քարուքանդ եղած է անցեալ գիշեր: Ալպանիոյ կառավարութեան բարձր պաշտօնատարները օգնութիւն փութացուցած են աղէտեալներուն:

Բուռն ցնցումներ տեղի ունեցած են նաեւ Ռէյանի մէջ, Նուկօսլաւիոյ հողին վրայ, ալպանական սահմանագլուխին մօտ:

Յիշեալ վայրերուն մէջ, պարբերական ցնցումները կը շարունակեն անհուզողի մէջ պահել ժողովուրդը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովը կը բացուի այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին կուսակցութեան ճաւաքատեղիին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ.Դ. ԴՊՐՈՑ

Վաղը Ուրբաթ ժամը 8.30—9.15 Հ. Յ. Դ. ծրագրի մեկնաբանում (ընկ. Գ. Հիւսեան):

9.30—10.15 Հայաստանի աշխարհագրութիւն (ընկ. Ա. Մարտիրոսեան):

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղին կողմէ, 7 Փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ. Place des Abbesses. 3 Rue la Vieuville Harolaի սրահներուն մէջ: Մէթրօ Abbesses եւ Pigalle.

Կը նախագահէ Գ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Երգ, ջութակ, արտասանութիւն, ճառ: Օր. Լուսինեան կը պարէ Կովկասեան պարեր: Կը ներկայացուի Սկաուտական կեանքէ առնուած բանակում «Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն» ի մէջ:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 7 ֆրանք 50

Հ. Յ. Դ.

Փ Ա Ր Ի Զ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր-Սերոբ խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիտայի մէջ: Կը դասախօսէ՝ ընկ. Օհան Կարօ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Վռամեան խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Իսկ Մէյսի խումբի ժողովը Շաբաթ իրիկուն սովորական հաւաքատեղին:

Գ Ա Ւ Ա Ռ

ԼԻՈՆԻ կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՕՆԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆԻ Ապառաժ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անզամատետրով, փակելու համար տոկոսի հաշիւները:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի Մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիտայի մէջ: Կը դասախօսէ Պ. Եր. Տ. Անդրէասեան, նիւթ՝ Հայերէնի դաս մը: Մէկ ժամ մինչեւ կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Կեդրոն. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Պաւ.-Քոլոնպի Մասնաճիւղին անդամները վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Place Bourgogneի հաւաքատեղին: Բացակաները կը պատժուին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ.— Այս Կիրակի ժամը 3ին Սէվրի Մուրատեան վարժարանի դահլիճին մէջ կը բանախօսէ Հ. Սահակ Վրդ. Տէր Մովսէսեան, նիւթ ունենալով «Վարդանանց պատերազմի պատմական նշանակութիւնը»:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիտի մէջ:

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ Հայր. միութեան նոր վարչութիւնը կազմուած է հետեւեալներէ՝ ատենապետ Յովհ. Յովհաննէսեան, ատենադպիր՝ Գ. Ակոնայեան, գանձապահ՝ Մ. Մինասեան, խոր հրդականք՝ Վ. Յովակիմեան, Հ. Ակոնայեան: Թղթակցութիւնները ուղղել հետեւեալ հասցէով՝ H. Agonayan, 67 Rue Julien Lacroix, Paris (20).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պաղտատ, Աղան.— Կէս անգլ.

ՆԱՄԱԿ ունին Շապին Գարահիսարի Հայր. միութիւնը, Օր. Գոհար Զաքարեան, Օր. Սիրվարդ Նաճարեան եւ Պ. Յովսէփ Մալոյեան: Դիմել՝ Յառաջի վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարահիսարցի Մովսէս Տիարեան կը փնտռէ իր որդին Կարապետ Տիարեան, մօր անունը՝ Վերոնիքա, քոյրերը՝ Արաքսի, Կատարինէ եւ Աստղինէ: Իզմիրի աղէտին (16 տարեկան էր) անյայտացած է: Իր ստոյգ հասցէն տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» եւ 500 Ֆր. նուէր: Իմացնել՝ Բիւզանդ Ժամակոչեանի, 11 Fbg. Gambetta, Aubenas, (Ardèche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Ամասիացի դուլպայագործ Բիւզանդ Գ. Ժամակոչեան կը փնտռէ իր քոյրը Նուարդ որ անյայտացած է տարագրութեան միջոցին 10 տարեկան հասակին: Լսուած է թէ հայ պայ մը ուզած է միասին Պոլիս տանիլ, բայց Նուարդ հիւանդ ըլլալով յանձնուած է Հալէպի որբանոցը եւ յետոյ որդեգրուած է մէկու մը կողմէ: Իր մասին ստոյգ լուր տուողին 1 տարուան «Յառաջ» եւ 500 Ֆր. նուէր: Իմացնել իր եղբօր Բ. Գ. Ժամակոչեանի, 11 Faubourg Gambetta, Aubenas (Ardéche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Սպարտացի Ղազարոս Տօքթօրեան իր մեծ մօր Մարիամ Ղազարեանի եւ մօրաքրոջ Թագուհիի կողմէ: Կը կարծուի թէ Միտիլլի կղզին կը գտնուի: Իմացնել Սիրանուշ Մանուկեանի, Société France Orient: Saint Jérome, Marseille. France.

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» օրացոյցը, ճոխ բովանդակութեամբ եւ հերոսներու նկարներով: Դիմել Ճարայեանի, 14 Rue de la Fare, Marseille. կամ Յառաջի վարչութեան:

Գին՝ 6 ֆրանք, փոստի ծախքով 6.50 Ֆր.:

Առիթէն օգտուեցէք

Ծախու է Առնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ քարաշէն տուն մը 4 սենեակներով: Գին՝ 20000 Ֆր. (իսկական արժէքը 30000 Ֆր. է): 140 մեթր հող, ջուր, ելեկտրականութիւն: Կար տիւ Նորէն 18 վայրկեան, Առնուվիլի կայարանէն 7 վայրկեան հեռու: Դիմել՝ Léon Papazianի, 194 Fbg. St. Martin, Paris (10).

EMPIRE Սեւրեն-Հա՝ 87 Av. W...

IMPRIMERIE - MASSIS - EDIT...

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H STEPHA...

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ
ԱՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376 566

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
6
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

6 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1487 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ

Տիգրանակերտի ու Խարբերդի (1925) եւ Իզմիրի (1926) ծանօթ կախաղաններէն յետոյ, երրորդ խոշոր դէպքն է որ տեղի կ'ունենայ քէմալական Թուրքիոյ մէջ, ահ ու սարսափի ճակատին վրայ։

Երեքշաբթի օր (3 փետրուար), Մէնէմէնի մէջ կախուեցան 22 հակաքէմալականները։

Բուն մահապարտներուն թիւն էր 28, բայց հինգը խեղդ-կալէն ազատեցան, 60էն վեր ըլլալով, կամ իբրեւ անչափահաս։ Բուն պարագլուխը, Շէյխ Էսատ մեռաւ արդէն։ Երկրորդի մը մահուան լուրն ալ հաղորդեցին թերթերը կախաղանէն առաջ։ Իսկ երէկ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ 22 մահապարտներէն մէկը փախած է, երբ կը պատրաստուէին պարանը վիզը անցընել։

Նոր շարք մըն է այս, որ կրնայ շարունակելի դառնալ։ Առանց ատոր ալ, մանաւորապէս 1925էն ի վեր, քէմալական ջործունէութեան մաս կը կազմեն բռնի մահուան գործողութիւնները։ Չհաշուելով բուն կոտորածները։

Ուրիշ խօսքով, սուլթաններու պատմութիւնն է որ կը շարունակուի, տարբեր ճակատի վրայ։ Երէկ՝ «լուսաւորեալներու դէմ, այսօր՝ «խաւարեալներու գլխուն վրայ։ Երէկ՝ «խոռվարար կեավուրներ»ն էին պատրաստ որս։ Այսօր՝ «կեավուրներուն մուխը մարած ըլլալով, իրար կը մաղեն։

Մէնէմէնի դէպքը ուրիշ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ թէ՝ սարսափելի խմորումներ անպակաս են եւ պիտի ըլլան Նոր Թուրքիոյ մէջ ալ։ Մանաւանդ որ, Մ. Քէմալ իսկապէս յեղափոխական ձեռնարկներ կատարեց, վեր ի վայր շրջելով դարաւոր կարգ ու սարք մը։

Հակառակ տիրող ահ ու սարսափին, Թուրք զանգուածը կը մնայ անհաղորդ՝ պարտադրուած նորութեանց։ Մէհմէտն ու Ալին գլխարկը ակամայ կը դնեն, բայց քէնն ու անէծքն ալ անոր հետ կը տեղաւորեն իրենց եւ ուրիշներու գլխուն մէջ։ Հասանն ու Հիւսէյինը «կեցցէ՛ հանրապետութիւնը» կ'աղաղակեն, տրուած ազդանշանի մը վրայ, բայց, «փատիշահըմ չօք եաշա» կը մրմռան ի խորոց սրտի։

Միւս կողմէ, համատարած թշուառութիւնը աղի լեղի խառնած է բոլորի սրտին։

Ամբողջ դասակարգ մը, որ մեղր ու կարագի մէջ կը լողար սուլթանական շրջանին, իր սեւ օրը կուլայ այսօր, ակռայ կճրտելով։ Վարչաձեւը փոխուեցաւ, բայց նորէն դասակարգ մը, նոյնքան բազմանդամ, ագահ եւ պորտաբոյծ, տզրուկի պէս կը քամէ բոլոր աղբիւրները։

Անօթի է հանգստեան կոչուած պաշտօնատարներու եւ սպաներու բանակը։ Անօթի են նպաստընկալ որբերու եւ այրիներու անհամար բազմութիւնները։ Անօթի է կղերական դասը։ (Միայն առաջին երկու դասակարգին թիւը 70,000 կը հաշուեն։)

Եւ անօթի է մանաւանդ, ժողովուրդը,— քաղաքներու արհեստաւոր-բանուորն ու Անատոլուի գիւղացին։

Անօթութեան հետ միասին կքած՝ պետական տուրքերու բեռի մը տակ։

Աւարի տրուեցաւ ինչ որ կար, իբրեւ «կեավուրի մալը»։ Եւ հիմա ամբոխը իր գլխուն վերեւ կը տեսնէ իր արիւնէն եւ ոսկորէն կազմուած նոր «կեավուր»ներ— իսկական Թուրքեր— որոնք պատառ մը հացի կարօտ են ձգեր զինքը։ — «Գնա գտիր եւ կե'ր»...

×

Մէնէմէնի դէպքը երեւան բերաւ նաեւ ուրիշ իրողութիւն մը։

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ, թէ ինչ որ Թուրք ընդդիմադիր ուժ կը կոչեն, իրականին մէջ յեղյեղուկ, անկազմ եւ անկամ խառնիճաղանճ մըն է։ Վախկոտ եւ ապիկար՝ վճռական ժամուն։

Շէյխերու եւ հօճաներու բազմութիւն մըն էր որ թակարդը ինկաւ, Մէնէմէնի դէպքին առթիւ։

Բայց, բաւական միամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ իսկապէս անոնք էին — կամ միայն եւ միայն անոնք էին — նոր դաւադրութեան յղացողներն ու կազմակերպիչները։

Շէյխերն ու հօճաները պարզ հողմաղացներ էին։ Եւ եթէ այնքան առաջ անցան, ապահովաբար կը հաւատային բանի մը,— այլապէս ուժեղ տարրերու կողմէ տրուած հաւաստիքներու եւ յանձնառութեանց։

Իսկ այդ խորհրդաւոր տարրերը չեն երեւար հրապարակին վրայ։ Կամ կ'երեւան Թուրքիայէն դուրս,— թերթ հանելով եւ շան-քարոզ կարդալով։

Անոնց ամէնէն արմատականն ալ՝ կը յեղյեղէ ձուլածոյ, ժամանակավրէպ, անբովանդակ բանաձեւեր։ Իբրեւ սկզբունքի խնդիր, անոնք համաձայն են մէկ պահանջի վրայ — տապալում քէմալապետութեան։ «Ըսմէթ - Քէմալը նետենք,— մնացածը դիւրին է»։ Թարգմանէ — եթէ ես իշխեմ, հրաշքներ կը գործեմ։

Անոնց մէջ կայ մաս մը, որ կը զգուշանայ ո'ր եւ է կերպով փորձանքի ենթարկել երկիրը, դուռ բանալ օտար միջամտութեան։ Ուրիշ մաս մը յոյսը դրած է քրտական խլրտումներուն վրայ։ Կ'ուզէ ա'յդ միջոցով Սուլթան-Խալիֆա մը բերել դահ, եւ միեւնոյն ատեն խափանել Քիւրտիստանի անջատումը։ Կան, վերջապէս, օտար միջամտութեան ապաւինողներ, ամէն գնով յաղթելու համար Մ. Քէմալին։

... Ինչ ձեւ ալ առնեն դէպքերը, Նոր Թուրքիան կը գտնուի խոշոր հարցականի մը առջեւ։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍԵՂՄԵՆՔ ՃԱԿԱՏԸ

«Յուսաբեր» կը շեշտէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (23 յունուար).

— «1930ը փակուեցաւ ծանր բացերով եւ մեծ մտահոգութիւններով Թուրքիոյ համար։ Քէմալներն այլեւս անկարող են օրգանապէս հիւանդ երկիրը փրկել իր այսօրուան ծանրածանր տագնապներէն։ 1920էն մինչեւ այսօր ժամանակը կը գործէր ի նպաստ Թուրքին (հետեւաբար ի վնաս մեզի), 1931էն ասդին ժամանակը պիտի գործէ ի վնաս Թուրքին (հետեւաբար ի նպաստ մեզի)։ Ճիգի աւելորդ սպառում եւ բառերու անտեղի վատնում պիտի ըլլար այս ճշմարտութեան վրայ ծանրանալ։ Միայն Քրտական Դատը բաւական է Թուրքիան տեւապէս տագնապներու մէջ պահելու համար։ Իսկ 1931էն ասդին մենք պիտի ունենանք ոչ միայն Քրտական, այլ եւ Թրքական Դատ։

Մէնէմէնը նոր ու ներեւս ոչ պակաս ահաւոր Արարատ մըն է Թուրքիոյ կուրծքին ցցուած։ Ինչպէս որ 1931էն ասդին Արարատները պիտի շատնան,, ճիշդ նոյն ձեւով պիտի շատնան նաեւ Մէնէմէնները՝ ոճրագործ երկիրը ծիւրող տագնապները գիրկը նետելով։ Իսկ այս պայմաններուն տակ ինքնին նոր թափ եւ նոր ուղղութիւն պիտի ստանայ մեր պայքարը Թուրքիոյ դէմ.

— Ցեղիս պայքարի մեր բոլոր ճակատները, կուսակցօրէն կեդրոնացնել մեր բոլոր ուժերը առաւելաբար մէկ կէտի վրայ, ջանալ, որ համաքարար բովանդակ հայութիւնը գայ ու համախմբուի մէկ նշանաբանի տակ եւ պայքարի մէկ ճակատի վրայ, — ահա քաղաքական այն գիծը, որ 1931էն ասդին պէտք է որդեգրենք մենք.

Կը հաւատանք, որ այն օրը, երբ իրականանայ մեր այս բաղձանքը, այդ օրը պիտի հնչէ նաեւ մեր փրկութեան ժամը։»

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Ցնտեսագիտական կարեւոր ամսաթերթի մը «Քարիթալ»ի մէջ, յօդուածագիր մը անդրադառնալով անգործութեան մասին հրատարակուած պաշտօնական վիճակագրութիւններուն, կը գրէ.— Լաւ պիտի ըլլար որ ֆրանսացի եւ օտար ժողովուրդները գիտնային թէ անգործութեան վերաբերեալ ֆրանսական վիճակագրութիւնը հեռու է ցոյց տալէ մեր երկրի անգործներուն ստոյգ թիւը։

«Երբ Ֆրանսայի անգործութեան վիճակագրութիւնները կը յայտնեն թէ որեւէ անգործ չկայ, անպատճառ գոնէ 23 հարիւր հազար անգործներ կան։ Երբ վիճակագրութիւնները կը յայտնեն թէ անգործներու թիւը տասնեակ հազար է, ինչպէս ներկայ պարագային, առնուազն պէտք է ենթադրել թէ կէս միլիոն են անոնք, եւ հաւանաբար մէկ միլիոն, եթէ նկատի առնենք մասնակի անգործները։

«Անշուշտ տակաւին հեռու ենք Անգլիոյ 3 միլիոնէն կամ Գերմանիոյ 4 միլիոնէն. բայց անհամեմատութիւնը նուազ մեծ է քան ինչ որ կ'երեւի պաշտօնական վիճակագրութեանց մէջ։»

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ ՆՈՐ ԲԱՆ ՉԿԱՅ»

Սօֆիայի մէջ արգիլուած ըլլալով այս ֆիլմը, ընկերվարականները բողոքի հաւաքոյթ մը կազմակերպեր էին։ Այս առթիւ ազգայնականներու հետ կռուի բռնուեցան։ 4 ազգայնականներ եւ 3 ընկերվարականներ վիրաւորուեցան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մէնէմէնի կախաղանները

ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ԿԸ ՓԱԽԻ՞

Պոլսէն տրուած հեռագրական լուրի մը համաձայն, Թրքական «Աքշամ» թերթը կը գրէ թէ Մէնէմէնի դէպքին հետեւանքով մահուան դատապարտուած անձերէն Իսմայիլ Օղլու Հիւսէյին յաջողեցաւ փախուստ տալ ճիշդ այն պահուն, երբ կախաղանին կը մօտենար. փախուստը անակնկալի բերաւ ոստիկանական ջոկատները եւ ամբոխը որ դիտելու հաւաքուած էր։

Իսմայիլ Օղլուի փախուստը տեղի տուաւ ընդհ. իրարանցումի մը, որ դիւրացուց փախստականին գործը։ Թէեւ հետապնդուեցաւ ու կրակի բռնուեցաւ, սակայն ոչ կրցան բռնել, ոչ ալ վիրաւորել կամ սպաննել։

Հիւսայինի խաչուիլը

Մէնէմէնի մահապարտներէն հրեայ առեւտրական Խասէֆ Խայիմ, որուն յանցանքն եղած էր Շէրիաթ ուզել հօճաներուն հետ մէկտեղ, եւ որ, այդ իսկ պատրուակով մահուան դատապարտուած էր, մեծ քաջութիւն ցոյց տուաւ կախաղանին առջեւ։ Ինքն իսկ իր ձեռքերով հանգոյցը անցուց իր պարանոցը ու պոռաց.— կեցցէ՛ Թուրք հանրապետութիւնը...

Համաձայն Իզմիրէն տրուած լուրերու, «Սօն Փօսթա»յի եւ «Եէնի Ասըր»ի թղթակիցները պիտի հետապնդուին դատական իշխանութեանց կողմէ, այն պատրուակով որ, վճռի գործադրութենէն առաջ, մահապարտներու տրուած այցելութեան մը ընթացքին, իրենց ստացած տպաւորութիւնները յայտնած են դատապարտեալներու հանդէպ նպաստաւոր կերպով։

Կախաղաններու դասը

«Ուր կը յայտնուի թէ Էնկիւրիի կառավարութեան հանդէպ ընդդիմադրութիւնը կրնայ վերակենդանացնել կարմիր Սուլթանին աւանդութիւնները»։

Այս խորագրին տակ «Ժուռնալ»ի քաղաքական խմբագիրը կը գրէ Մէնէմէնի մահապատիժներուն առթիւ։

— Պէտք է պնդել այս կէտին վրայ, Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովն է որ ստանձնեց ողջակէզին մեծագոյն պատասխանատուութիւնը։

Ան գտնուեցաւ մութին մէջ արտասանուած 37 վահավճիռներու առջեւ— ճիշդ ատեն է ըսել— որովհետեւ, լոյսի ո՛չ մէկ նշոյլ կըրցաւ ճեղքել պատերազմական ատեանի խիստ դռնփակ նիստերը։

Ինչ որ շատ աւելի յատկանշական է, յետադիմական դաւադրութիւնը ճիշդ այն պահուն երեւան հանեցին, երբ քէմալական կառավարութիւնը ժողովրդային դժգոհութեան շղթայազերծումէն դժգոհ, կտրուկ կերպով կը դադրեցնէր Ֆէթհիի կողմէ կազմակերպուած ընդդիմադրութեան պայքարը, որ նշանակելի յաջողութիւն գտեր էր, մասնաւորաբար Իզմիրի նահանգին մէջ։

«Այս պարագային՝ բաւական դժուար է մերժել այն գաղափարը թէ Մէնէմէնի կախաղանները կը ծառայեն մանաւանդ ահաբեկելու անոնք որ կը մտածեն թէ Թուրքիաներու յաւագոյնին մէջ, ամէն ինչ լաւ չերթար, այս ռամկավար եւ ազատական Թուրքիան, որուն մասնակցութիւնը Եւրոպական Միութեան անհրաժեշտ նկատուած է»։

Օտար վարժարաններու դէմ

Թուրք կրթական նախարարը Ազգ. Մեծ Ժողովին պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը, որ Թուրք աշակերտներուն կ'արգիլէ յաճախել օտար վարժարաններ։

Օտար եւ մասնաւորաբար Ֆրանսական վարժարանները փակման դատապարտելու յաւագոյն եւ անուղղակի եղանակը...

Ռուս գիւղացիներու յարձակումը

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԻ ՄԸ ՎՐԱՅ

ԼՈՆՏՈՆ, 4 փետրուար.— Վարշաւիայէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, Ռուսիկի կայարանին մէջ, ձեռնատումբերով զինուած գիւղացիներ յարձակում գործեցին կարմիր բանակայիններ փոխադրող զինուորական կառախումբի մը վրայ։ Զօրս զինուորներ սպաննուեցան։ Յարձակողները արագօրէն ցրուեցան եւ անյայտացան։

Ռուսիոյ փոխադրական տագնապը

Գրեր էինք թէ Ռուսիոյ փոխադրութեան միջոցներու տագնապը փարատելու համար, խորհրդային իշխանութիւնները դիմած են իրենց սովորական եղանակներուն, ահաբեկում եւ պատիժ, եւ թէ փոխադրութեանց ընկերութիւններուն, մասնաւոր հրամանագրով դատական ու պատժական իրաւասութիւններ տրուած են. անոնք կրնան իրենց պաշտօնեաները ենթարկել 10 տարի բանտարկութենէն սկսեալ՝ մինչեւ իսկ մահապատժի։

«Փրավտա» կը հրատարակէ այս մասին տրուած հրովարտակ մը հետեւեալ կերպով։

ՅՕԴ. 17(Գ.).—Փոխադրութեանց աշխատաւորներու կողմէ աշխատանքի կարգապահութեան դէմ կատարուած ամէն թեթեւ զանցում, կ'ենթարկուի առաւելագոյն 10 տարի բանտարկութեան, եթէ այդ թերացման հետեւանքով, ճամբաներու յա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականներու ցնօրութիւնը որ այժմ կը կոչուի Նանսէնեան Միջազգային Գրասենեակ՝ անդամ ընտրած է երեք տարուան համար, մասնաւոր հիմնարկութեանց յանձնաժողովին կողմէ, Գ. Գ. Գուլկեւիչ, Բաշալեան եւ Գոլտէն։ Փոխ-անդամ ընտրուած են Գ. Գ. Բիւպինստայն, Հանըմեան եւ Մակէնզի։

ՀՆԴԻԿ

ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Համաձայն հնդիկ ազգ. խորհուրդի որոշման, քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը կը շարունակուի, սպասելով մէկտեղ որ բանակցութիւնները սկսին։

«Մարտական խորհուրդ»ը պիտի շարունակէ հսկել ըմպելիներու վաճառման վրայ եւ պիտի կազմակերպէ ցոյց մը Պոմպէյի հրապարակին վրայ՝ ընդդէմ աղի պատրաստութեան։

Բազմաթիւ կիներ որոնք դեռ նոր ազատ արձակուած էին, կրկին յանձն առին իբր կամաւոր պահակ սպասել ըմպելիի վաճառատուններու առջեւ։

Երէկ Պոմպէյի մէջ, օտար կտաւեղէնի վաճառատուններուն առջեւ, 200 կամաւորներ շարունակեցին արգիլել առեւտուրը, բազմաթիւ բախումներ ունենալով ոստիկաններուն հետ։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 4 փետր.— Թերթերը կը հրատարակեն Պալքանեան Բ. խորհրդաժողովի նախագահին Հասանի յայտարարութիւնները գորս ըրած է Աթէնքէն մեկնած։ Հասան յայտնած է թէ հակառակ բազմաթիւ դժուարութիւններու, որոնց պիտի բախին պատուիրակները, Աթէնքի ժողովին մէջ ստացած արդիւնքները շատ գոհացուցիչ են։

Զանազան պատգամաւորութեանց տուած տեղեկութիւնները կ'ապացուցանեն թէ Պալքանեան Միութեան գաղափարը այլեւս ցնորք մը չէ, թէ վճռապէս մտադրուած է փորձել ձեռնարկը, փաստը տրուեցաւ Աթէնքի մէջ փոքրամասնութեանց մասին տրուած որոշումով, որ կը գոհացնէ պալքանեան բոլոր պետութիւնները։

Գալով տնտեսական գործակցութեան հարցին, յատուկ յանձնախումբ մը պիտի մշակէ ծրագիր մը, նկատի առնելով արտածման համար շուկաներու կազմակերպումը։

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ նահանգներու նախագահը Հուվըր երկար յայտարարութիւն մը ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն։ Հուվըր դէմ է ամէն օրէնքի որ կը տրամադրէ անգործներուն եւ երաշտէն վնասուած հողագործներուն օգնել ուղղակի դրամ տալով։

Նախագահին այս յայտարարութիւնը կը նկատուի պատասխան մը ծերակուտական Պորահի, որ յայտարարած է թէ պիտի ձախողեցնել ջանայ որեւէ օրէնք եւ նոյնիսկ ելմտացոյցին քուէարկութիւնը եթէ օգնութիւն չքուէարկուի խորհրդարանին մէջ եւ չվաւերացուի նախագահէն։

Նախագահ Հուվըր չի մերժեր անգործներուն օգնելու անհրաժեշտութիւնը, սակայն կը պնդէ թէ մասնակի կազմակերպութիւններն են որ հանրութեան օժանդակութեամբ պիտի լծուին այդ գործին, եւ ո՛չ թէ կառավարութիւնը։

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ՆԵՐՍ

«ՀՆԳԱՄԵԱԿ»Ի ՏԱԳՆԱՊԸ

Հնգամեայ ծրագիրը գերազանցապէս Տրոցկիի յղացումն է։ Այս գետնին վրայ ծայր տուեց Տրոցկի-Ստալինեան կատաղի հակամարտութիւնը, որ վերջացաւ առաջինին պարտութեամբ եւ աքսորով։

«Աջ եւ ձախ թեքումները», որու մասին անընդհատ խօսում ու գրում են համայնավարները, անմիջական արտայայտութիւններն են այդ հակամարտութեան։

Ճիշդ է, Տրոցկին պարտուեց ու վտարուեց «սոցիալիստական հայրենիքէն», բայց նրա կողմնակիցները չդադարեցին եւ դեռ շարունակում են իրենց պայքարը, չնայած Ստալինի ամէն տեսակ հալածանքներին։

Սակայն ի՞նչ էր Տրոցկիի մահացու մեղքը, որի համար այնպէս դաժանօրէն պատժուեց Լէնինի աջ բազուկը։

Տրոցկիի յանցանքը այն էր, որ նա նախատեսեց եւ բանաձեւեց այն ամէնը, ինչ որ հիմա տառացի գործադրում է Ստալինը։

Որպէս համայնավար տեսաբան եւ կազմակերպչական անփոխարինելի ուժ, Տրոցկին մնաց արմատական եւ հետեւողական իր մտածելակերպով ու գործելակերպով։

Յեղափոխութեան առաջին իսկ օրերից մինչեւ իր տխուր վախճանը, նա յամառօրէն պաշտպանեց այն միտքը, թէ առանց համաշխարհային արագ յեղափոխութեան խորհրդային իրաւակարգը ո՛չ միայն անկարող է սոցիալիզմը կառուցանելու իր միջնադարեան սայլով, խղճուկ ճարտարարուեստով, այլեւ գտնուած է անխուսափելի խորտակման առաջ։

Ու այդ վտանգից զերծ մնալու համար՝ նա երկու արմատական միջոց էր տեսնում։ Առաջինը, ինչպէս յիշեցինք, համաշխարհային անյետաձգելի յեղափոխութիւնն էր, որի փորձերը աղիտաւոր կերպով վիժեցին Կարլ Մարքսի հայրենիքում — Գերմանիայում, Աւստրիայում, Հունգարիայում, մասնաւանդ Իտալիայում, ինչպէս նաեւ Բալկաններում, հեռաւոր Չինաստանում։

Երկրորդը եւ հաւանական միջոցը նա գտնում էր երկրի ճարտարարուեստացման մէջ, ամենակարճ ժամանակամիջոցում որ հրապարակ դրեց հնգամեայ ծրագրով, ուր եւ խորտակուեց, քշուեց երկրից, հռչակուելով հակայեղափոխական եւ դրամատիրական կարգերի ջատագով։

Իրականին մէջ նա ոչ միայն «աջ» մտածող չէր, ինչպէս ցոյց է տալիս հնգամեայ ծրագիրը, այլ եւ ծայրայեղ ձախ եւ անզիջելի արմատական։

Բայց ինչպէս եւ ինչ պատճառով պատահեց նրա աղիտալի վախճանը։

Միջանկեալ ասենք, որ այստեղ բնաւ զարմանալի բան չկայ, որովհետեւ իշխանութեան եւ աթոռի կռիւը սովորական երեւոյթ է բոլշեւիկեան տիրապետութեան սահմաններում։

Հնգամեայ ծրագիրը արդիւնք էր այն բանի, որ Տրոցկին պարզօրէն տեսնում էր թէ ամբողջական յեղաշրջումը կատարուել է տնտեսապէս եւ մշակութապէս յետամնաց մի երկրում, որի ազգաբնակութեան 90 առ հարիւրը մանր սեփականատէր է, գիւղացիութիւնը։

Այս վերջինը տէր դառնալով հողին, թէեւ անգամ չէր ուզում համայնավարների վրայ, նրա հացը ու մի տեսակ հրովարտակները թողելով անգործադրելի։

Եւ ահա՛ Տրոցկին առաջ քաշեց բանւորութեան գերակշռութեան խնդիրը, գիւղացիութիւնը նկատելով թշնամի տարր «սոցիալիստական կառուցման»։

Այստեղից ծագեց գիւղի եւ քաղաքի պատմութիւնը։ Գիւղը ինքն իրենով ապրում էր եւ իր արտադրութեան արդիւնքը շուկայ էր բերում այնչափով, ինչքան ինքն էր ուզում եւ ցանկացած գնով վաճառում։ Միւս կողմից՝ բանւորութիւնը, չկարողանալով իր արտադրութեամբ հակակշռել գիւղացիութեան, մնում էր քաղցած եւ կախեալ վիճակի մէջ։

Այդպիսով, ընչազուրկները, որոնց տեսքը միշտ արհամարհելի է եղել Ռուսաստանում, ոչ թէ ղեկավարում էին, այլ ակամայ ղեկավարւում էին գիւղացիութեան կողմից։

Այստեղ՝ ուղղափառ Մարքսիզմը խստօրէն ասում էր։ Ըստ այդ վարդապետութեան, գիւղացին մանր սեփականատէր է եւ հետեւաբար թշնամի պրոլետարիատին։ Որպէսզի ընչազուրկները լինեն ուժեղ եւ տիրական, պէտք է, որ ջնջուի սեփականատիրութիւնը, գիւղացին, ճարտարարուեստի նուաճումներին չդիմանալով պիտի հողը թողնի եւ քաղաք գալով՝ գործարան մտնի։

Համայնավարները Մարքսի այս նախապայմանը նկատի չունենալով, տնտեսական յեղափոխութեան ձեռնարկեցին եւ իշխանութեան գլուխն անցան գերազանցապէս քաղաքական՝ եւ ո՛չ բնաւ տնտեսական բաւականաչափ պայմանների շնորհիւ։

Տասը եւ աւելի տարուան անյաջող փորձերից յետոյ, նրանք, մինչեւ այս ճակատում, վերադարձել են Մարքսի այբ ու բէնին։

Տրոցկիի Հնգամեայ ծրագիրը նորութիւն չէ։ Այլ՝ ընդարձակումն է այն հատուածի, ուր Մարքսը դատաւորապէս նա այն միտքն է յայտնում, թէ սոցիալական յեղաշրջումը եւ՝ ընչազուրկների իշխանութեան գլուխն անցնելը կարող է յաջողել միայն գերազանցօրէն ճարտարարուեստապէս զարգացած մի երկրում։

Մարքսը իր ժամանակում այդպիսի երկիրներ է նկատում Անգլիան եւ Հոլանդան։ Բացի այդ՝ պատմական նիւթապաշտութեան տեսաբանը՝ նման շարժման համար՝ դնում էր երկու շատ կարեւոր պայման։

Առաջին՝ պրոլետարիատի տիկտատուրիայի ժամանակ, անցման փոխանցման ժամանակաշրջանում, փոքրամասնութեան ենթակայ երկրի տնտեսութիւնը եւ արդիւնաբերութիւնը գերակշռող պիտի լինի նախկինից, երկրորդ՝ տնտեսական յեղաշրջումը եւ իշխանութեան բանի գրաւումը պիտի կատարուի միայն այն դէպքում, եթէ ներքին պայմանները նպաստաւոր են եւ նրան շրջապատող ժողովուրդները կամ պետութիւնները, եթէ ոչ բարեկամ, առ նուազն, չէզոք են։

Արդ, Ռուսաստանը չէր լրացնում այս պայմաններից եւ ոչ մէկը եւ հետեւաբար նրա բոլոր փորձերը պիտի վիժէին։ Սակայն փաստը կատարուած՝ բոլշեւիկները տիրացել էին իշխանութեան, իրենց հռչակելով պրոլետարիատի առաջապահը։ Արդիւնքը մէջտեղն է...

Այն, ինչ որ նկատի չառին յեղափոխութիւնից առաջ, ուշադրութեան են առնում այժմ, տասը եւ աւելի տարիներ յետոյ։

Հնգամեակը, ուրեմն, մի յետադարձ է, լրացնելու Մարքսի նախատեսած պայմանները։ Համայնավարները ցանկանում են հնգամեայ ծրագրով, Ռուսաստանը հասցնել այնպիսի տեղ, որ իր ճարտարարուեստով եւ արտադրական ուժով գերազանցի դրամատիրական օրինակելի երկրին, ներկայ դէպքում Ամերիկային։

Մարքսի պայմանը չէր լրացնում նաեւ Ռուսաստանի բանւորութեան տակաւային յարաբերութիւնը, մի արհամարհելի քանակ՝ գիւղացիութեան ծովի մէջ։ Գիւղացին ոչ միայն իր հողը չէր թողնում եւ գործարան վազում, այլ բանւորը գործարանը թողնում գիւղացի էր դառնում, նախնական անտեսութիւնը գերադասելով ճարտարարուեստական արդիւնաբերութիւնից։

Ուրեմն ինչ պէտք էր անել։

Եւ ահա՛ հնգամեակը գալիս է այդ հարցին պատասխանելու։

Կա՛մ գիւղացին պիտի դառնար ընչազուրկ եւ լցւէր գործարանները բանւորութեան գերակշռութիւնը ապահովելով, եւ կամ, մնալով հողի վրայ, դառնար նոյն սեփականազուրկ եւ աշխատող բազուկը, ինչպէս որ է բանւորը գործարանի մէջ։

Այստեղ էր որ Ստալինը ծառացաւ Տրոցկիի դէմ, պաշտպան հանդիսացաւ գիւղացիութեան, պատճառաբանելով՝ որ նման փորձ մը մեծ վէհ կը բանայ բանւորի եւ գիւղացու միջեւ, Խորհրդային Միութիւնը կանգնեցնելով աղէտի առաջ։

Այսպիսով, Ստալինը գտնում է 90 միլիոն գիւղացիութեան կուսքը եւ մեծամասնութիւն շահելով խորհուրդներում, Տրոցկին հռչակում է մերթ ձախ, մերթ աջ եւ վերջապէս Իլիչի (Լէնին) ուղիղ գծից շեղւող դաւաճան, ու դուրս վտարում։

Մաքրելով իր հակառակորդին եւ նրա հետեւորդներին, Ստալինը վերցնում է նոյն հնգամեայ ծրագիրը եւ գործադրութեան է դնում իր գլխաւոր՝ եւ նոյնիսկ երկրորդական մանրամասնութիւններով։

Առաջին փորձը, յայտնի է, որ ձախողութեան մատնւեց, գլխաւորապէս Միութեան կազմած տարբեր ժողովուրդների ձեռք, բայց բուն Ռուսաստանում նա ունեց յաջողութեան որոշ երաշխիք։

Ստալինի նահանջը, ինչպէս սովոր էր անել Լէնին, չուշացաւ։ Ծրագրի գործադրութիւնը դադարեց որոշ շրջաններում համայնավարները պատժւեցին, միջապային միջոցներ կիրառելու համար։ Սակայն դա մի վարպետ ցոյց էր, խորամանկ նահանջ, գրգռւած գիւղացիութիւնը հանդարտեցնելու համար։

Սակայն ծրագրի իրագործումը միշտ մնում է օրվանի վրայ, նրանից ոչ թէ չեն ուզում հրաժարւել, այլ որոնում են նոր ձեւով եւ նոր, բոլորովին տարբեր միջոցներով կիրարկել։

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

Անցնող տօնական օրերը, նոր աշխուժ ներարկեցին ու շարժունութիւն մը բերին մեր գաղութին։ Նոր նոր ցրուած հետ ամէն օք նոր կեանք մը սորվեցաւ կարծես, որ արագօրէն փոխանցուեցաւ կազմակերպութիւններու վրայ։ Տօնական օրերու առթիւ իւրաքանչիւր տարագիր հայ, իր բնագաւառի անմոռանալի յուշերէն պատառիկ մը գտնելու յոյսով եկեղեցի փութացած էր։ Ո՛վ խաբուած չէ հայ եկեղեցիներու նեղ շրջափակներուն, անոնք պերճախօս պատկերներ կը պարզեն, յուսահատ ճղայէն, անտարբեր կարեկից եւ անձնուէր։ Հետաքրքիր ազգ մըն ենք վերջապէս ու կը սպասենք Մովսէսներու երեւումին՝ մեզ քանանու երկիրը առաջնորդելու համար։

Մեր եկեղեցիի պատկերն ալ նոյնն է, հոն են հետաւոր արուարձաններէն եկած աշխատաւորներ, քաղաքի գործաւորներ ու առանց կողքին՝ միջակ ու հարուստ գաղթականները, հայութեան բոլոր ներկայացուցիչները։ Նոր հագուած են, քանի մը օրուան համար մոռցած են մաղձոտ աշխատանքը, վախած՝ վաղուան անստուգութիւնը։ Բոլորն ալ եկած են սեղմուելու եկեղեցիի ու իր շրջափակներուն մէջ, նորութիւններ կը հարցնեն, ազգին վիճակով կը հետաքրքրուին՝ ծրագրեան թաղականութիւնը օգտուելով առթէն, իր շուրջ համախմբած է լաւ արամադրուած տիկիններու խումբ մը, որոնք սեղաններու քով դիրք բռնած՝ ներս մտնողին կը յիշեցնեն դպրոցին ու եկեղեցիին կարիքները։ Բոլորն ալ կը մտածեն, անոնք չունեցածէն, ուրիշներ ունեցածէն տալով։ Այս ժողովուրդը մանաւանդ խոնարհ դասը այնքան պատրաստ վարժուած է տալ եւ որչա՜փ տալ։

Ներկայ թաղականութիւնը կազմուած է գործին, եռանդով կ'աշխատին եւ պարտականութեան գիտակցութեամբ։ Նմանապէս Հոգաբարձութիւնը, բոլորուած դպրոցին շուրջ անդադար անով կը զբաղի։ Սկսած են նոր ծրագիրներ մշակել դպրոցին ապագային համար։

Թեմական խորհուրդը անդամական գործերը յանձնած ըլլալով թաղականներուն, կը զբաղի առաւելապէս շրջաններու կարիքներով, որոնք այս օրերս սեւ ձեռքերու խառնակութիւններէն վրդովուած՝ դիմած են թեմականին, որ անշուշտ հարկ եղածը պիտի անօրինէ։

Դպրոցներու ի նպաստ բացուած հանգանակութեան գումարը բարձրացաւ 55,000 դրախմիի, որուն վրայ աւելցաւ տօնական օրերու հասոյթները՝ 10 հազար դրախմի։ Ազգ. վարժարաններու պաշտօնեաներու յանձնել ամսականները վճարուեցան։ Մնացեալ բաժը, որ 30 հազար դրախմիի իջած է, պիտի գոցուի զանազան միջոցներով։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամբական պարահանդէսէն կարեւոր մաս մը պիտի սպասի այս նպատակին։

** Սիւլէյմէնիէի վարժարանը, Ամանորի առթիւ հակիկ հանդէս մը սարքեց իր վարժարանին մէջ։ Հրաւիրուած էին միայն պաշտօնական մարմինները։ Հանդէսը անցաւ յաջող ու շէնշող։ Երեւան եկաւ որ այս վարժարանին մէջ լուրջ աշխատանք կը տարուի Սիւլէյմէնիէի տիպար բարձրութեամբ մը հասցնելու համար։

** Հ. Մ. Ը. Մ.ը իւր օգտագործեց տօնական օրերը։ Նոր տարուան շնորհաւորական քարտեր բաժնեց ոչ աւելի մը պատկերով, որ դրօշ՝ ի ձեռին կարմվորիք կը նայի արեւածագ Արարատին, ցոյց տալով «Բարձրացիր, Բարձրացուր» բոլորին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի աւանդական ասպարութեան համաձայն, «Արծաթէ»ի շրջագայութեան եւ առթիւ ուրեմն գոյացած հասոյթէն Հայուն Հարիւրին 25 բաժին հանուեցաւ Ազգ. իշխանութեան անմիջական կարիքներուն։ Կ'արժէ յիշել նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արաքս» ֆութպոլի մրցումը յունական «Գ.ոնարիոն»ի հետ, որուն վրայ «Արաքս» տարաւ շողշողուն յաղթութիւն մը 6ի դէմ 1 նշանակէտով։ Մէկ տարի առաջ այնքան խանդավառութեամբ հիմը դրուած «Հայ Ցեւի»ին գանձը փակուեցաւ շէնքին մասալուտ փլուզումին պատճառաւ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը խորհի նոր հաւաքատեղի մը գտնել։

Հայրենակցականներու վարչութիւնները խոր մրափի մէջ են։ Աաւխանարգեններն են միայն որ յաճախ կ'երեւան հրապարակին վրայ գեղեցիկ շարժումներով։ Մարաշի-Ճէյթունցիներու-հայրենակցականը ազգահանդէս մը կազմակերպած է իր նահանգներուն համար, որուն հրաւիրուած են պաշտօնական մարմիններ։ Մարաշցիները Ամերիկայի կազմակերպութիւնը, կարեւոր գումար մը ղրկած է Սելանիկի իրենց համաքաղաքացիներուն, զոր պիտի յատկացնեն հողի մը գնման։

** Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընկերներու ջանքերով եւ առաջնորդութեամբ ընկեր Մ. Փափազեանի, հիմնուեցաւ «Քրիստափոր» ակումբը։ Արդէն իսկ ձեռնարկուած էգասախոսութեանց շարքի մը։ Խուցեա մը յայս եկած է Դաշնակցականներիասարդութեան մէջ կուսակցական աշխատանքները առաջած են աւելի տարածուն հանգամանք։ «Քրիստափոր» ակումբը ժամադրավայրը եղած է այժմ բոլոր անկեղծ խորհողներու եւ գաղափարական եռանդուններիտասարդներու։

Հ. Յ. Դ. Ցոն հիմնումը, գործնական առաջին պատասխանն է ամէն անոնց որոնք բաց աչքերով օրօրուեցան եւ ուրիշներ ալ օրօրեցին Դաշնակցութեան քայքայումի երազներով։ Ահա Սելանիկը զոր անոնք ամէնէն «Հրաբխային» վայրը նկատեցին, ուր տարիէ ի վեր չյաջողած երագիր մը գլուխ հանեց քանի մը ամսուան ընթացքին եւ միայն սեփական ջանքերով։

Դաշնակցական երիտասարդութիւնը որոշած է գործնական պատասխաններով խեղդել ձայնը ամէն տեսակի ծայլ ու կոկոռչող ագաւներու։ Դաշնակցութեան ծառին վրայ տարիներէ ի վեր բոյն դրած ցեցերը կրակին նետուեցան, թարմ ուժեր շուտով գրաւեցին անոնց տեղերը։ Այժմ մթնոլորտը մաքրուած է ու տաքուն անկեղծութիւն մը կը տիրէ ամէն տանէ աւելի կենսունակ Սելանիկի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ։

** - Նորերը թղթակցութեամբս «Հելլէնօհայ ընկերակցութեան» մը անհրաժեշտութեան մասին արտայայտուած էի։ Շարժումը ծայր առած է ժողովուրդին մէջ այդ ուղղութեամբ։ Անցեալ կիրակի հրապարակային հաւաքոյթը, որուն ներկայ էին կուսակցական եւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւնները, կ'ապացուցանէ թէ, հասունցած է խնդիրը եւ եկած է ժամանակը գործնական քայլեր առնելու։ Լուրջ կերպով ժողովուրդին բացարձակ փափաքը այն է, որ շարժումին գլուխը գտնուին յարգուած ու մաքուր անցեալով հայրենակիցներ, հակառակ պարագային որեւէ արդիւնք դուրս չի գար եւ գործը հազիւ սկսած կը վիժի։ Սելանիկահայ յանձնախումբերէն եւ գիմում կատարողներէն շատ բան կը սպասուի։ Անոնց անմիջական գործը պէտք է ըլլայ խորհրդակցական լայն ժողով մը գումարել եւ գործի գլուխ բերել գործադիր իշխանութիւն մը, բաղկացած ծանօթ անհատականներէ եւ վստահելի հայրենակիցներէ, որոնք չեն պակսիր մեր գաղութին մէջ։

Այո՛, որքան շուտ այնքան լաւ։

ՎԱՀԱԳՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՄԱՆՉՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

«Հայրենիք»ի թղթակիցը սաւյք վիճակագրութիւն մը պատրաստած է Մանչուրիոյ եւ Չինաստանի հայերուն մասին, որ ահաւասիկ —

Մանչուրիա (քաղաք) 80 հոգի, Խայլար՝ 17, Ցիցիքար՝ 9, Աշեա՝ 3, Բուխեդու՝ 2, Խարպին՝ 271, Խանգախեցի՝ 2, Իմեամպօ՝ 3, Պոգրանիչնի՝ 3, Շանհայ՝ 41, Մուկտէն՝ 13, Ինկօու՝ 6, Գայրէն՝ 8, Թենցին՝ 47, Շանհայ՝ 54, Ցինտաօ՝ 10։ Ամբողջական թիւ 579 հոգի։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

ՊԱՂՏԱՏ, 25 յունուար (թղթ.) — Նորի եւ Հինի [illegible] չվերջացաւ դժբախտաբար։ Հինգ տարի է որ այս հարցը [illegible] դանի վրայ դրուած է եւ չի [illegible] իր վերջնական լուծումը։ Միջագետքի (այժմ Իրաք [illegible]) յութիւնը կարենայ գտնել [illegible] ժողովի ընտրութեան [illegible] ցեղացիներէն միայն երկ[illegible] առաջնորդ էֆէնտիներ, [illegible] Արգար եւ Հայկ — [illegible] թիւն — չեն զիջիր որ այս [illegible] վայրին մէջ ապրող բոլոր [illegible] ը հաւասար քուէի իրաւունք ունենան, որովհետեւ գաղթականներն են «մուհաճիր» են։ Մ[illegible] կառավարութիւնը բնա[illegible] թիւն չի գներ, եւ յայտն[illegible] է որ ընտրութեան ժամանակ [illegible] լոր հայեր որ Իրաքի մէջ [illegible] րին, հաւասարապէս քուէի իրաւունք ունին։

Ուրոյյիշեալ կոլուածո[illegible] ֆէնտիները կառավարութեան [illegible] ը ենենելով, երթալ-գալով [illegible] ցուցին եւ Գալար. [illegible] րութեան խնդիրը մնայ [illegible] հարցը այլ եւս կառավար[illegible] սեղանի վրայ դրուած է եւ [illegible] վուրցը անհամբեր կը սպա[illegible] նոր արդար կարգադրութեան։

Պաղտատը ներկայի [illegible] Ազգ. օրինական մարմին [illegible] Ռուբէն եպիսկոպոսի պէս [illegible] ծելի արդարներու քմահաճ[illegible] է ձգուած։ Այդ իսկ պատճառով ազգային բոլոր գործերը [illegible] թար վիճակի մէջ են։ Ա[illegible] կը տեսնես անգործ երիտ[illegible] ները որոնք կը թափառին [illegible] հասա թէ ինչո՞ւ անգործ [illegible] են մասնաւոր այս պարա[illegible] ներն հետաքրքրուելու հա[illegible] մը հարցուցի Մանուկ [illegible] տասարդի մը։ Ահա պատաս[illegible]

— «Իս քերքիւք Խոյ[illegible] րիւզի ընկերութեան մէջ [illegible] ակի, սակայն ինձ ըսին որ [illegible] սիէ» (Իրաքի հպատակ[illegible] Թուղթ) չունեցողներ այլ[illegible] կրնար աշխատիլ ըստ կառա[illegible] թեան հրամանին եւ գործ[illegible] նեցին։ Պաղտատ եկանք [illegible] րութենէն թուղթ հանել[illegible] երեք ամիս է որ կ'երթամ [illegible] գանք եւ չենք յաջողիր [illegible] զանազան պատճառներով։»

Այսպէս շատ մը երիտ[illegible] ներ անգործ կը թափառ[illegible] թը չունենալով։ Ազգ[illegible] կը հետաքրքրուի այս[illegible] վիճակով եւ կամ թէ կը[illegible] երթալ կառավարութեան [illegible] գադրութիւն մը խնդրել [illegible] թերը դիւրութեամբ [illegible] համար։

** Ցեղական թերթ[illegible] գրեն թէ Իրաքի բանակը [illegible] յիս կը գտնուի Սուլէյ[illegible] մէջ, որովհետեւ Շէյխ Մ[illegible] կրկին անգամ ապստամբ[illegible] հռչակած է եւ քիւրտա[illegible] կախութիւն կը պահանջէ [illegible] կառավարութենէն։ [illegible] մղուի Սուլէյմանիէէն 30 [illegible] դէպի հիւս. արեւելեան [illegible] սահմանագլխի լեռներուն [illegible] Շահ-Նազրի, Սարօ, [illegible] գիւղերու մէջ, ուր [illegible] 13էն մինչեւ 17ի գիշեր[illegible] անր շարունակական յա[illegible] նիր գործած են։ Երկ[illegible] եղած են շատ մը սպան[illegible] եւ վիրաւորներ։ Կռիւը [illegible] նակուի տակաւին։

ՎԱՐԹ[illegible]

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ

Յօդ. 8 — Տնօրէնութիւնը կը ղեկավարուի վարչական խորհուրդի նախագահէն եւ յիշեալ խորհուրդի անդամներէն, որոնք կը նշանակուին այս վերջին կողմէ։ Ան կրնայ իր իրաւունքները փոխանցել նախագահին, կամ այս վերջին ընտրանքով, վարչական խորհուրդի ուրիշ մէկ անդամին։

Յօդ. 9 — Տնօրէնութիւնը կ'ապահովէ վարչական խորհուրդի որոշումներուն գործադրութիւնը։ Անոր կը պատկանի Գաղթականաց Գրասենեակի վերին ղեկավարութիւնը այն չափով որ իրաւունքը չէ փոխանցուած նախագահին։

Յօդ. 10 — Արգելքի պարագային, նախագահը կրնայ անօրէնութեան մէկ անդամին փոխանցել մասամբ կամ ամբողջովին իր իրաւունքները։

Յօդ. 11 — Գաղթականաց Գրասենեակի օրկանները կազմող անձերը իրաւականօրէն չեն ներկայացներ այն կազմակերպութիւնները եւ խմբակցութիւնները որոնց կը պատկանին։

Յօդ. 12 — Գրասենեակը կ'ունենայ իր վարչական քարտուղարութիւնը, որուն իրաւասութիւններն ու պաշտօնը կը ճշդորոշուին վարչական խորհուրդին կողմէ։

Այս վարչական քարտուղարութեան պետը կը նշանակուի Վարչական խորհուրդին կողմէ։

Յօդ. 13 — Գրասենեակը կը ստանձնէ բոլոր իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները Ազգերու Դաշնակցութեան գաղթականներու բարձր գոմիսէրութեան։

Յօդ. 14 — Գաղթականաց Գրասենեակի հասոյթի աղբիւրներն են

1 — Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ իրեն յատկացուած տարեկան նպաստներ։

2 — Նանսէնեան դրոշմաթուղթերու վաճառումէն գոյացած հասոյթը (որ սակայն, չի կրնար յատկացուիլ վարչական ծախքերու)։

3 — Գաղթականներէ եւ ասոր[illegible]ներէ գոյացած հասոյթներ։

4 — Կառավարութեանց, հանրային կամ մասնաւոր հաստատութեանց, ընկերութեանց կամ անհատներու կողմէ եղած նուէրներ, կտակներ, նպաստներ, որոնք կը ստացուին Գրասենեակին կողմէ, համաձայն Վարչական խորհուրդի որոշումներուն։

Վարչական խորհուրդը կ'որոշէ Գրասենեակի ելեւմուտքը։

Գրասենեակի հաշիւները կը ստուգուին տարին մէկ անգամ Ազգ. Դաշնակցութեան հաշուեկան գործավարին կողմէ։

Յօդ. 15 — Գրասենեակը ամէն իրաւասութիւն ունի իր գործունէութեան եւ վարչութեան վերաբերեալ գործերուն մէջ։

Իր գործունէութեան հետեւանքով, ամէն պատասխանատուութիւն կ'իյնայ միայն Գաղթականաց Գրասենեակին վրայ։

Յօդ. 16 — Գրասենեակին կազմին պատկանող անձերը որեւէ կերպով, անհատաբար կամ հաւաքաբար պատասխանատու չեն Գրասենեակի գործունէութեան հետեւանքով։

Յօդ.— 17 — Գաղթականաց Գրասենեակը ամէն տարի Ազգերու Դաշնակցութեան կ'ուղղէ իր գործունէութեան տեղեկագիրը։

Ան ի տեղեկութիւն, այս տեղեկագրին մէկ պատճէնը կը հաղորդուի Գաղթականաց խորհրդակցական միջկառավարական Յանձնախումբին։

Յօդ. 18 — Գաղթականաց Գրասենեակը կրնայ, Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ երկիրներու մէջ նշանակել ներկայացուցիչներ որոնք կ'օժտուին շահագրգռուած կառավարութեանց համաձայնութեամբ։

Իր իրաւասութեանց մէջ մտնող հարցերու համար, Գաղթականաց Գրասենեակը կրնայ յարաբերութեան մտնել ազգ. կառավարութեանց եւ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ պետութեանց հետ։

Գրասենեակը կրնայ նաեւ նոյն նպատակով յարաբերութեան մտնել ազգային եւ ուրիշ երկիրներու կառավարութեանց հետ, անոնց համաձայնութեամբ։

Յօդ. 19 — Գրասենեակը եւ անոր գործակալները որոնք կը նշանակուին Վարչական խորհուրդին կողմէ, կը վայելեն դիւանագիտական առանձնաշնորհներ եւ անձեռնմխելիութիւն, նման Ազգերու Դաշնակցութեան գործակալներուն։

Յօդ. 20 — Ներկայ կանոնագրի սահմաններուն մէջ, Վարչական խորհուրդը կը հաստատէ ներքին կանոնագիրով, ելմտական կանոնագիրով եւ պաշտօնէութեան վերաբերեալ կանոնագիրով, անհրաժեշտ գործադրութեանց յատուկ տրամադրութիւնները։

ՎԵՐՋԻՆ ՅՕԴՈՒԱԾ

Ներկայ կանոնագիրը փոփոխութեան կրնայ ենթարկուիլ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին կողմէ, Վարչական խորհուրդին առաջարկով, կամ անոր կարծիքը առնելէ վերջ։

Ժընեւ, 19 յունուար 1931 (3,

ՎԵՐՋ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ — Յունուարի 25ին Միլանի գաղութը, խռնուած էր բաւական հոծ թիւով, իր սիրալիր ներկայութիւնը բերել Միլանի Հայ Ուս. Միութեան կողմէ կազմակերպուած թատերական հանդէսին, որ տեղի ունեցաւ Մխիթարեան Ուսանողարանին մէջ։

Հանդէսին գլխաւոր նիւթը կը կազմէր «Զօհեալը», իտալական միջին դարէն առնուած հինգ արարով գրուած մը, ուր Օրմէնգօ դուքսին անէծքով հեռացած աղջկան, Լուիզայի, ճշմարիտ սէրէն ծնած որբ Միքայէլը, բարեգութ քահանայի մը օգնութեամբ, ազատելով վայրագ անապատի մը մարդկերու հարուածներէն, կ'ուղարկուի քաղաք, ուր իր ստացած զինուորական կրթութեամբ, կը բարձրանայ հազարապետի աստիճանի ու, ապա իր գեղի ըմբոստ արեան ուժով ու քաջութեամբ, կ'արժանանայ իր ժառանգական իրաւունքներուն։ Դերակատարներէն ամէն ոք խանդ առաւ իր դերի անձնաւորութեան համապատասխանող ոգին, ամանք նոյնիսկ արժանանալով հանդիսականներու մասնաւոր գնահատանքին, սակայն թատրոնը իր ընդհանուր պատրաստութեան մէջ քիչ մը թերի էր։ Կը պակսէր թատրոնի գլխաւոր գոյնը, որ է ընդհանուր համադրումը բեմի եւ դերակատարներու միջեւ։ «Մարիամ Յուսաւոր Միլանի մէջ» ծիծաղաշարժ մենախօսութենէն յետոյ, ներկայացուեցաւ «Պաշտօնս է խը[illegible]» զաւեշտը, ուր Յ. Յակոբեան իր զինուորի դերին մէջ դուարթ բոպէներ անցնել տուաւ։

Մասնաւոր գնահատանքի ու քաջալերութեան արժանի է Ուս. Միութիւնը որ միշտ կը ջանայ իր ներհալ չափերով, մտերմական ու ջերմ վառարանի մը շուրջ համախմբել քաղաքիս մէջ գտուած հայութիւնը։

Ներկայ մը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ ԱԼ

Միտքի հիւանդութիւններ շատ կան Հայաստանի մէջ։ Եւ այս՝ բոլշեւիկներուն սուրբ պալատեան օրերէն ի վեր։ Անոնց (բոլշեւիկներուն) միտքին մէջ յանկարծ մարդակերպ կը դառնան բառերը, յետոյ թշնամի, յետոյ վտանգ, եւ ահա մեր բոլշեւիկները, հալածախտէ վարակուած (persécuté), նիզակ կը ճօճեն բառերու դէմ, որոնք մարդու եւ թշնամիի կերպարանք առած են։ Այս ախտածնութիւնը յատուկ է բանակատական բոլոր երկիրներուն։ Ժամանակ մը Սուլթան Համիտ եւս կը վախնար բառերէն։ Եւ ջնջել տուաւ բնալուծութեան բոլոր գիրքերը, որոնց մէջ ջուրին քիմիական ֆորմիւլը (H^2O) վտանգի գաղտնանշան մը կարծելով՝ կը մեկնաբանէր «Համիտ երկրորդը զէրօ ընել»։

Այսպէս են նաեւ «հայ» մեր բոլշեւիկները Երեւանի մէջ։ Ռուսական [illegible] ամէն դուռ փակած են ոչ միայն հակառակորդին, այլ նաեւ ազգայնական գաղափարներուն առջեւ։ Եւ սակայն հանգիստ չեն ամերոնք, «Կուլակներ»ը, «օպորտունիստներ»ը, եւայլն., եւ ահա «կոնդրատեւիչչինա»։ Նոր եւ ահարկու թշնամի մըն է կոնդրատեւիչչինան, որուն դէմ նիզակ կը ճօճէ մի ամի Գիւլիքէխվեան, գիտէք. մ'եւ. — Գիտութեանց Կաճառին մէջ։ Հայաստանի իմաստունները, վկայեալ գիտնականները ուրեմն այսպիսի հարցերո՛վ կը զբաղին, թէ Գիւլիքէխվեան միտինգներուն պէս քարոզելու է գացեր իր հիւանդութեան միտքերը։

Արդարեւ, Գիւլիքէխվեան 20 յունուարին կ'երթայ Կաճառ եւ կը ստեղծէ «կոնդրատեւիչչինան», — «հակայեղափոխական մի իդէոլոգիա, որը նպատակ է դնում խորտակել պրոլետարական դիկտատուրան եւ Խորհ. Միութեան սահմաններում՝ վերականգնել կապիտալիստական յարաբերութիւնները»։

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ ԱՅԴ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ

Ոչ հա, ոչ ալ դուն։

Ոչ Դաշնակցականը, ոչ ալ (հազար մեղայ) ռամկավարը։ Այդ թշնամին, բարեկամս, բոլշեւիկ է՝ըստ բոլշեւիկ Գիւլիքէխվեանի։ Ուրեմն դաշնակցական տեսակէտը մտեր է բոլշեւիկներու մէջ։

Շելկովնիկեանը եւ Բագիրեանը (կոմունիստներ) կը ծառայեն այդ «իդէոլոգեային», կ'ըսէ կոմունիստ Գիւլիքէխվեան։

Տեսնենք թէ մեր մարդը ինչպէ՞ս կը հաստատէ իր ամբաստանութիւնը.—

Բագիրեանի կարծիքով Հայաստանը գործարանային արդիւնաբերութեան զարգացման կարելիութիւն չունի, այլ միայն հողագործական երկիր մը ըլլալով, չի կրնար իր նիւթական ուժերը զարգացնել ուրիշ բնագաւառներու մէջ։ Իսկ Շելկովնիկեան կ'աշխատի գիւղատնտեսութեան զարգացումը հակել այնպիսի ուղղութեամբ, որ խորհրդային իշխանութիւնը հրաժարի արդիւնաբերութիւնը զարգացնելէ։

Կայ ուրիշ կոնդրատեւիչչինայական մը, Արշակ Վարդանեան որ բացարձակապէս դէմ է բամպակամշակութեան։ Այս կոմունիստը իր մէկ յօդուածով կ'աշխատի փաստացի հաստատել թէ խորհրդային Հայաստանի մէջ բամպակամշակութեան համար կարելի է գործածել առաւելն 13.000 տեսիատին հող։ Գիւլիքէխվեան խնդալէն կը ճաթի ու կը մարի, որովհետեւ ինք շատ լաւ գիտէ թէ Հայաստանի մէջ կարելի է բամպակ մշակել մինչեւ իսկ 113 հազար հեկտար տարածութեամբ, անշուշտ... արգիլելով ցորեն ցանել։

Գիւլիքէխվեան ինչո՞ւ շատ կը սիրէ բամպակը։ Պատճառը... քաղաքական է։

«Բամպակի զարգացումը քաղաքական հարց է» կ'ըսէ։ Եթէ կոմունիստ ըլլաս, անմիջապէս կը հասկնաս թէ ինչո՛ւ։ Որովհետեւ, «բամպակը զարկ կուտայ թեթեւ արդիւնաբերութեան աճման, եւ միւս կողմէ կը նուազեցնէ դրամատէր երկիրներէ խորհրդային իշխանութեան տնտեսական աղերսը։ Հակառակիլ բամպակամշակութեան, կը նշանակէ արգելք դառնալ Ռուսիոյ արդիւնաբերութեան զարգացման։ Կարճ խօսքով, Ռուսիոյ արդիւնաբերութիւնը զարգացնելու համար՝ պէտք է բամպակ ցանել եւ ոչ թէ ցորեն Հայաստանի մէջ, ի՛նչ փոյթ թէ մեր ժողովուրդը հաց կ'ուզէ, միայն հաց։

Փիրումեան եւս կոնդրատեւիչչինայական մըն է։ Դէմ է Ռուսիոյ զարգացման։ Փիրումեան կը դանդատի թէ գիւղատնտեսական ապրանքները աժան են, եւ կը պահանջէ որ գիները բարձրացուին։ Ուրեմն, կ'ըսէ Գիւլիքէխվեան, Փիրումեան կ'ուզէ ուժ տալ կուլակին։

Փրոֆ. Թօչարեան եւս դէմ է Ռուսիոյ զարգացման։ Ինչ փաստ.— ահա Գիւլիքէխվեան կը բերէ փաստը։ Թօչարեան կը պահանջէ զարգացնել մանր տնտեսութիւնը։ Երբ Հայաստանի գիւղատնտեսութեան մասին յօդուած մը կը գրէ, ոչ մէկ խօսք կը գրէ սոցիալիզմի եւ սոցիալիստական շինարարութեան մասին։

Այսպէս ուրեմն կոնդրատեւիչչինան եւս տարածուած է Հայաստանի մէջ, ըստ Գիւլիքէխվեանի։

Գիտական Կաճառը, այս բացատրութիւնները լսելէ յետոյ, անմիջապէս կը հաւաքուի որ կարգ մը հայ փրոֆէսօրներ կոնդրատեւիչչինայի մէջ են եղեր, ընդդէմ Ռուսիոյ։ Եւ խիստ բանաձեւ մը կը ստորագրեն այդ թշնամիներուն դէմ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԸ

ԼԻՈՆ, 3 փետրուար.— Տիրող տնտեսական տագնապը օրուան հոգն է մեր հայրենակիցներուն համար։ Փողոցին մէջ թէ տունը, երբ երկու հայրենակիցներ իրարու հանդիպին, առաջին հարցումը կ'ըլլայ «Կ'աշխատի՞ս», հայրենակից, եւ ո՞ւր»։

Տագնապը երթալով կը սաստկանայ եւ պատճառ կը դառնայ հարիւրաւոր գործաւորներու արձակման։ Այն գործարանները որոնք չէին ազդուած անցեալ գեկտեմբերի վերջերը եւ յունուարի սկիզբները, այս օրերս սկսան գործաւորներ արձակել։ Առանց չափազանցութեան կարելի է ըսել թէ շատ մռայլ է պատկերը ժամանակաւորապէս մեր հայրենակիցներուն համար։

Կան ընտանիքներ որոնք 3-4 անդամներէ կը բաղկանան եւ չորսն ալ անգործ են։ Իսկ կան ուրիշ ընտանիքի տէր հայեր որոնք շաբաթը հազիւ երեք-չորս օր կ'աշխատին, եւ 15 օրուան աշխատանքի փոխարէն հազիւ 300-320 ֆր. կ'առնեն։ Այդ գումարը ո՞ր կարիքին պիտի գործածէ ընտանիքի հայրը, երբ 2-3 պզտիկներու տէր է։ Մանաւանդ որ այս օրերս տան վարձքերը հարիւրին 20 յաւելում մը ունեցան։ Նախապէս 120 ֆրանք արժող սենեակ մը այսօր 140-150 ֆր. կ'արժէ։

Ինչպէս գրած էի, քաղաքապետարանի կողմէ ճաշարան մը բացուած է գործազուրկներու համար, բայց այս առաւելութենէն չեն օգտուիր մինչեւ այսօր ռուս եւ հայ գաղթականները, քանի որ կառավարութիւն չունին։

Այսօր աւելի, քան շատ է թիւը այն հայրենակիցներուն որոնք իրենց աչքերը յառած են դէպի հայրենիք, յուսալով որ օգնութիւն մը պիտի գայ իրենց։ Մեր երկրի վարիչները կը նախընտրեն իրենց կորզած դրամները դրկել հեռաւոր Չինմաչինը, քան թէ իրենց հարազատ եւ տասն անգամ տասը Գողգոթայ բարձրացած հարազատներուն։ Հայրենիք մը որ արտասահմանի աշխատաւորութենէն կը սպասէ որպէսզի ան օգնէ իր վերաշինական ձեռնարկներուն, ի՞նչպէս չի խորհիր օգնութեան հասնիլ այս դժնդակ վայրկեաններուն։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ԱՐՇԻՆՆ ԱԼ ՆԵՏԵՑԻՆ

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը ընդունեց մեթրական դրութիւնը։ Այսպէսով Թուրքիա կը նետէ նաեւ արշինը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՄՐԱՆ ԳԻՇԵՐՆԵՐ (Երիտասարդ, անծոց մարդու մը թըղթերէն)՝ գրեց՝ Վազգէն Շուշանեան։ Մատենաշար «Յուսաբեր» թիւ 24։ Գահիրէ 1930։ Գին 20 եգիպտ. դահեկան։

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ, պատկերազարդ երկշաբաթաթերթ ազգ. գրական, գեղ. եւ մարզական, Ա. թիւ, խմբագրութեամբ Յ. Նշանեանի, 221 Rue Lafayette, Paris (10).

[illegible] հատը 2 ֆր., տարեկան բաժնեգին, 60 ֆր., 3 տոլար, 10 շիլին:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (13)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Հոս փոքրիկ խումբ մը, հոն ահագին բազմութիւն մը, հոս աղջնակ մը, հոն տղայ մը։ Մէկը բոլորովին բզքտուած մաշերու կոյտ մը եւ միւսը՝ դեռ թարմ անօթաթ, բայց գրեթէ բոլորը սուրի եւ փայտի հարուածներու զոհեր։

Թուրքե՞րն էին անոնց խողխողողները, թէ Զախմախի Մոլլականները։ Առաջինները կ'ամբաստանէին վերջինները։ Մենք կը դժուարանայինք հաւիւր առ հաւիւր վստահութեամբ ըսել թէ ո՛վ։ Այնու ամենայնիւ, կային բաւական առեղծներ որ այդ հրէշային գազանութեանց բաժին ունէին մեր դրացի մօրուաւոր քրիստոնեաները։ Ցեղն ու անոր խորհրդակցութեան նիւթ գործածեցինք այս պարագան եւ Ամերիկացիներն ու ես միմիայն խօշոր բաժին մը հանեցինք Մոլլականներուն։ Այդչափը կրնայինք ընել հոն։

Մեր ճամբան այժմ շարունակեցինք դէպի վեր, միշտ հետեւելով մեր անշունչ ու անզարդ կարաւանի գծին, որ յամառօրէն կ'իյնար դէպի Զախմախի կողմը եւ վերին ամրութիւններէն գետակին համար անեւելի սահմանէն դուրս։ Պատկերը նոյն էր։ Մըլլիւնի կարաւան մը որ գաց ու երբեք ինկած կը մնար անթաղ եւ անտէր։

Ընթերցողը թող հաւատայ որ այս դիպուածները գինը շարունակեցաւ մինչեւ Լորիս Մելիքով ամրոցի արեւմտեան թեւը, ուրկէ շեղելով, գնաց հասաւ Սարը Գամիշի խճուղին եւ անկէ՝ Կարս։

Քաղաքի հարաւ-արեւմտեան երրորդ կենսուրական թաղամասը տեսնելը եւ մեր որբերու գիւղերու շարանի վերջաւորութիւնը մէկ եղաւ։ Ու մենք ալ հոն մեր ճամբան փոխեցինք։ Ցասկոպէս իմ ընդունմիս վրայ, մեր Չերքեզ առաջնորդները մեզ առին ամրոցներու շուրջէն մինչեւ Զին. Հիւանդանոցի դէմը գտնուած բարձունքը, ուր մ'եր առաջ պարզուեցաւ Աբաս Թագաւորի սգաւոր մայրաքաղաքը։

Մէկ ակնթարթի մէջ արցունքի յորդ ու տաք կայլակներ երեսներս ի վար քամուեցան։ Վերարկուիս օձիքով անմիջապէս ծածկելով դէմքս, մէկ կողմ դարձայ չերեւնալու համար պահակներէն։ Տիթրոյթցի Miss E. Gillespie այս նկատելով, հոգեբս կանգնեցաւ՝ երկրորդ պատնէշ մը կազմելու բոլոր այլազգիներուն դէմ, միաժամանակ ականջս ի վար փսփսալով.« Keep up your courage» (Քա՛ջ եղիր)։

Զ.— ԽԱՆՋԱՐՈՒԻՐԸ

Հարամ Վարդանի առաջին ձախողանքին (հմր. 27) զուգադիպեցաւ անօրինակ անձրեւ մը, որ մէջ ընդմէջ շարունակեց, մինչեւ թշնամին ետ դարձաւ մեր անմահ բերդաքաղաքին ու ամրութիւններուն։ Վանանդի բարձրաւանդակին ամբողջ արեւմտեան մասին վրայ թափած յորդահոս ու անվերջ անձրեւը՝ քերելով ու քերելով, արիւն-արցունքով ծծուն հողը բերաւ լեցուց կարսի գետը։ Ու երէկուան մեղմ ու գանգուր, քաղցր ու երկնագոյն վտակը, բոլորովին դարձաւ գոռող ու շառաչելից անխիղճ աւերիչներու երկարաձիգ ու ահռելի տեղատարափութիւն մը։ Շատ չէր ան, որովհետեւ ջուրի գոյն չունէր։ Գորշ հեղուկ մըն ալ չէր, որովհետեւ իր հետ թաւալէր կ'երթային քար ու փայտը։ Այո՛, բոլոր աւերքը երկրի։

Դեղնաւուն հողին գոյնը անթափանցօրէն ծածկած էր երեկուան ջինջ մաքուր ջուրին երեսը, կարծէք թաղելու համար սարերքներուն գերագոյնին՝ Մարգուն, արտապատառ տաճար ու-նայող այլքներուն հետ գիրկընդխառն ու մըցակից։ Ու քանի՛ մարդիկ, ու քանի՛ կիներ ընդամէնը քանի մը բայէ առաջ առոյգ ու կայտառ, հպարտ ապագայի մը յառաջ ալեցուն, իրենք զիրենք ստորներէն յանձնեցին այդ անգութ ու անգոյն հոսանքին, որ իր հետ կը մաքրէր, կը տանէր նոր շրջանը հայ վերաշինութեան, նոր քրտինքը ժրաջան հայ մշակին, նոր եռանդը հայ հայրենասէրին։

Եւ քանի՛ անմեղ մանուկներ քարէ կամուրջի անխօս բարձրութեան հետ ազատ թռիչք գործեցին իրենց սիրասուն մայրերու բազուկներէն՝ խառնուելու համար իրենց տարեց արենակիցներուն, հայկական ասամին ընծայելու համար պատկերի ու բազմազանութեան անմրցելի կատարելութիւն մը...

Հին ու երկար փորձառութիւններէ յետոյ, եւ թերեւս գերմանական մշտական ճնշման տակ, Թուրքերը սորվեր էին սպաննելէ վերջ անհետացնել դիակը անմիջապէս։

Կարսի մէջ անոնց կրակող անբաժան մասը համարեցի եւ այդ։ Երկու օրուան ընթացքին դիակներէ մաքրուեցան այն բոլոր շրջանները, որոնք անմիջապէս կրնային նկատուիլ։ Ի՛նչ մեծ բաւարարութիւն արիւնռուշտ յաղթականներուն ու ի՛նչ մեծ հիացում չեզոք դիտող Ամերիկացիներուն։

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար.)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

տուկ շէնքերը, ճամբաները, երկաթուղային նիւթերը քանդուին կամ այրուին, եւ կամ նաւերն ու շոգեկառքերը ուղ թեան, կամ անշարժութեան դատապարտուին խճողման հետեւանքով (եւլն.)։ Այս պարագային եւ այս արարքները յստակօրէն կանխամտածուած են, յանցաւորը կ'ենթարկուի ընկերային պաշտպանութեան գերագոյն եղանակին (մահապատիժ), ինչ քերու գրաւումով։

∴ Ածուխի եւ փայտի սուր տագնապին հետեւանքով, կառավարութիւնը հրահանգեց քաղաքներու եղանակը կիրարկել նաեւ գործարաններուն, աշխատանոցներուն եւ բնակարաններուն մէջ։ Այդ քաղաքներուն մէջ պիտի նշանակուին գործածուելիք վառելանիւթի քանակը եւ անով ստացուելիք ջերմութեան չափը։

Մոսկուայի մէջ, տեղական խորհուրդին հրամանով, ելեկտրական ճրագներու կէսը պէտք է մարել կէս գիշերին եւ ժամը 2էն քաղաքին բոլոր լոյսերը։ Կազմուած է յատուկ մարմին մը որ պիտի հսկէ ջերմութեան միջոցներուն եւ տրուած հրահանգներուն գործադրութեան վրայ։

Չորս ռուս գիտնականներ բանտարկուած

Ռիկայէն «Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ.— Խորհրդային իշխանութիւնները կը ծանուցանեն թէ չորս ռուս պատմագիրներ հեռացուած են Լէնինկրատի Գիտական Ակադեմիայէն, հակախորհրդային գործունէութեան ամբաստանութեամբ։ Դեռ յայտնի չէ թէ ինչ վիճակի ենթարկուած են։ Չորսը մէկ ձերբակալուած էին 1930ի վերջերը եւ հաւանաբար, տակաւին բանտը կը գտնուին։

Ասոնցմէ մէկը կը գտնուէր Ռամզինի դատավարութեան մէջ, եւ խոստովաներ էր թէ հակայեղափոխական շարժման յաջողութեան պարագային, իրեն խոստացեր էին արտաքին նախարարութեան պաշտօնը։

Իտալօ-ռուս առեւտր. պայմանագրութիւնը

Պերլինի թերթերը կը հրատարակեն կարգ մը նոր տեղեկութիւններ իտալօ-ռուս առեւտրական պայմանագրութեան մասին, տալով մանրամասնութիւններ, որոնք ցարդ անծանօթ կը մնային։

Կը յայտնուի թէ համաձայն այդ պայմանագրութեան, խորհրդային իշխանութիւնները յանձն կ'առնեն Իտալիոյ տալ 175 միլիոն լիրայի յանձնարարութիւններ, պայմանագրութեան յաջորդող առաջին տարիներու ընթացքին։

Այս յանձնարարութիւնները բաժնուած են հետեւեալ կերպով. նաւեր՝ 50 միլիոն, երկաթուղիի վերաբերեալ նիւթեր՝ 25 միլիոն, մեքենաներ՝ 25 միլիոն, ինքնաշարժներ եւ երկրագործական մեքենաներ՝ 20 միլիոն, ելեկտրական գործիքներ՝ 25 միլիոն, օդանաւեր՝ 30 միլիոն, ու արուեստական պարտէզներ եւ քիմիական արտադրութիւններ՝ 25 միլիոն։ Իտալիա իր կարգին յանձն կ'առնէ Ռուսիոյ բանալ անհրաժեշտ վարկերը՝ 9 ամիսէն մինչեւ 4 տարի տեւողութեամբ։

Սավոնայի մէջ, պիտի կառուցուին յատուկ մթերանոցներ՝ պահելու համար խորհրդային ապրանքները։ Պարիի մէջ ալ ընդարձակ մթերանոցներ շինուելու վրայ են արդէն խորհրդ. պատգամաւորութեան հաշուոյն, այս նպատակով։

Իրաքի քարիւղին շուրջ վէճերը կը շարունակուին

Լոնտոնէն տրուած լուրի մը համաձայն, երէկ հաղորդեր էինք թէ Պաղեստինի կառավարութեան եւ Իրաքի Փէթրոլէում ընկերութեան միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուած է թէ այդ պայմանագրութիւնը հրատարակուած է Երուսաղէմի պաշտօնաթերթին մէջ։

Այս առթիւ «Մաթէն» կը գրէ.— Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, որոնք այս գործին մասին բանակցութիւն կը կատարեն Անգլիոյ հետ, թերահաւատ գտնուեցան այս լուրին մասին։ Անոնք չեն հաւատար թէ յունուար 5ին, իբրեւ կնքուած ըլլայ համաձայնութիւն մը, այն պարզ պատճառով որ այդ թուականէն ի վեր բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Յայտնի է թէ վէճը կը շարունակուի տարիներէ ի վեր։

«Ֆրանսա որ Սան Ռէմոյի դաշինքին համաձայն, Մուսուլի քարիւղին վրայ ունի 23,75առ հարիւրի իրաւունք մը, շահերը կը պաշտպանէ թէ շահագործողներունեւ թէ շահընկալներուն, առաջարկելով խողովակը հասցնել սուրիական Տրիպոլիս։ Այս գիծը կը ներկայացնէ 300 քիլոմեթր պակաս երկարութիւն, զայն անցընելով անապատէն եւ 250 միլիոն ֆրանքի խնայողութիւն մը։

«Ոչ ոք կը ժխտէ այս ճամբուն առաւելութիւնները, բայց Անգլիա մտքին մէջ դրած է քաղաքական ձեռնարկ մը։

«Յայտնի է թէ, աւելի քան 20 տարիներէ ի վեր, կը մտահոգուի ապահովելու Հնդկաստանի ճամբաները, այն պարագային որ Սուէզի ջրանցքը անօգտագործելի դառնայ կռուի հետեւանքով։ Խաղաղութեան դաշինքին մէջ, ան ստացաւ Իրաքը, Պաղեստինը եւ Մուսուլը։ Պաղտատէն Միջերկրական գացող երկաթուղիի մը ծախքերուն առջեւ կընահանջէ. բայց շատ ուրախ պիտի ըլլար, եթէ քարիւղի խողովակը պաշտպանելու գոյնին տակ, այդ գիծը շինել տար քարիւղի ընկերութեանց ծախքով։

Որքան ալ կարեւոր եւ արժէքաւոր ըլլան ռազմագիտական պատճառները որոնք տուն կուտան այս մտածման, որեւէ կապ չի տեսնուիր քարիւղային ընկերութեանց շահերուն հետ։ Այնպէս որ Ֆրանսա կը շարունակէ եռանդով պայքարիլ յաջողցնելու համար ամէնէն կարճ եւ ամէնէն խնայողական գիծը ու թէեւ Իրաք Փէթրոլէում ընկերութեան նախագահը Սըր Ճօն Քատման շաբաթներէ ի վեր կ'երթեւեկէ Երուսաղէմի եւ Պաղտատի միջեւ, (Երէկուան հեռագիրները կը փաստեն անոր գործունէութիւնը), թէ տ'Օրսէի մէջ շատ հեռու են դատը կորսուած նկատելէ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ
ժողովը կը բացուի վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին կուսակցութեան Ակումբին մէջ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
Նախաձեռնութեամբ Մատլէնի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 183 Bld. de la Madeleineի Bar Tabacի սրահը։
Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԱՊՕԵԱՆ
Նիւթ՝ Անդրանիկի կեանքն ու գործունէութիւնը
Մուտքը ազատ է

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ապառաժ խումբի կողմէ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։ Երգ, արտասանութիւն եւայլն։
Կը խօսի Ընկ. ԱՐԱՄ ԳԱՐՕՆԷ Մուտքը ազատ է
Ծանօթ.— Մարտ 1ին կը ներկայացուի «Սուլթան Համիտ»ը։
կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը։

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղին կողմէ, վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ. Place des Abbesses. 3 Rue la Vieuville. Harolaի սրահներուն մէջ։ Մէթրօ Abbesses եւ Pigalle.
Կը նախագահէ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ
Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
Երգ, ջութակ, արտասանութիւն, ճազ։ Օր. Լուսինեան կը պարէ Կովկասեան պարեր։ Կը ներկայացուի Սկաուտական կեանքէ առնուած բանակում «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ը մէջ։
Ճոխ պիւֆէ Մուտք 7 ֆրանք 50

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր-Սերոբ խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը դասախօսէ՝ ընկ. Օհան Կարօ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Վաամեան խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

Իսկ Մշոյի խումբի ժողովը վաղը իրիկուն սովորական հաւաքատեղին։

ԳԱՐԱՌ

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ, ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆԻ Ապառաժ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անզամատոմսով, փակելու համար առկախ հաշիւները։

ՎԻԷՆԻ Քրիստափոր խումբի ընկերները կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 139 Rue Lafayette, Խումակ Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ԼԻՈՆԻ կայծակ խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Գույլվար Օտտօի Պատ. միութ. բացման հանդէսը այս Կիրակի ժամը 1.30ին, 120 Շըմէն տը լա Մատրակ, Գար Վէնտանի մէջ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Կեդրոն. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Պուլ.-Բոլօնյի Մասնաճիւղին անդամները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Place Bourgogneի հաւաքատեղին։ Բացակաները կը պատժուին։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիայի մէջ։

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի Փարիզի բոլոր անդամներն ու անդամուհիները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 71 Ave. Kléber։ Օրակարգ.— Զեկոյց Վարչութեան, հաշուեքննիչ յանձնախումբի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏԷՍԻՆԻ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 2ին Պ. Ա. Սարգսեանի ճաշարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Զեկոյց եւ հաշուետուութիւն յանձնախումբի։ Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 71 Ավընիւ Քլէպէռ կը խօսի՝ Պ. Ս. Վրացեան։ Նիւթ՝ Ամերիկահայ գաղութը։

ԳՆԵՑԷ՛Ք
Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան «ԳՈՅԱՄԱՐՏ» օրացոյցը, ճոխ բովանդակութեամբ եւ հերոսներու նկարներով։ Դիմել Ճարպաւեանի, 14 Rue de la Fare, Marseille. կամ ցառաջի վարչութեան։
Գին՝ 6 ֆրանք, փոստի ծախքով 6.50 ֆր.։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարահիսարցի Թովսէս Ցիարեան կը փնտռէ իր որդին Կարապետ Ցիարեան, մօր անունը՝ Վերոնիքա, քոյրերը՝ Արաքսի, Կատարինէ եւ Ատրինէ։ Իմիրի աղէտին (16 տարեկան էր) անյայտացած է։ Իր ստոյգ հասցէն տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» եւ 500 ֆր. նուէր։ Իմացնել՝ Բիւզանդ Ժամակոչեանի, 11 Fbg. Gambetta, Aubenas, (Ardèche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Ամասիացի զուլպայագործ Բիւզանդ Պ. Ժամակոչեան կը փնտռէ իր քոյրը Նուարդ որ անյայտացած է տարագրութեան միջոցին 10 տարեկան հասակին։ Լսուած է թէ հայ պայ մը առած է միասին Պոլիս տանիլ, բայց Նուարդ հիւանդ ըլլալով յանձնած է Հալէպի որբանոցը եւ յետոյ որդեգրուած է մէկու մը կողմէ։ Իր մասին ստոյգ լուր տուողին 1 տարուան «Յառաջ» եւ 500 ֆր. նուէր։ Իմացնել իր եղբօր Բ. Պ. Ժամակոչեանի, 11 Faubourg Gambetta, Aubenas (Ardèche), France.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Սպարտացի Ղազարոս Տօքթօրեան իր մեծ մօր Մարիամ Ղազարեանի եւ մօրաքրոջ Թագուհիի կողմէ։ Կը կարծուի թէ Միտիլլի կղզին կը գտնուի։ Իմացնել Սիրանոյշ Մանուկեանի, Société France Orient: Saint Jérome, Marseille. France.

Le Gérant H STEPH...

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			350 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ
ՍՈՒՐԻԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն 235, Faub St.-Martin PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 274 256

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

7 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1488

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԻՐՔԵՐԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր, թերթերը մանրամասն ուշադրութեամբ կը հետեւին այսպէս կոչուած պալքանեան դաշնակցութեան մը փորձերուն։

Յունաստանն էր որ առանձնաց նախաձեռնութիւնը այս փչալից գործին։ Առաջին խորհրդաժողովը գումարուեցաւ Աթէնքի մէջ, մասնակցութեամբ Ռումանիոյ, Եուկոսլավիոյ, Թուրքիոյ եւ Ալպանիոյ ներկայացուցիչներուն։ Միւս պետութիւններէն ալ հիւրեր կամ դիտողներ կային։ Պուլկարիայէն եւ Եուկոսլավիայէն կը մասնակցէին նոյնիսկ ընկերվարական ծանօթ գործիչներ, ինչ որ վրդովում պատճառեց Յունաստանի ընկերվարականներուն։

Բազմազան էր այս առաջին ժողովին օրակարգը եւ քիչ մըն ալ կախարդական։ Բայց վիճաբանութեանց ընթացքին, վարպետութեամբ մէկդի դրուեցան բոլոր պայթուցիկ խնդիրները, եւ բուն որոշումները յանգեցան առաւելապէս տնտեսական, առեւտրական, ելմտական, թղթատարական, մտաւորական գործակցութեան մը։

Յաջորդ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ հոկտեմբերին, Պոլսոյ մէջ։ Գործադիր կոմիտէն անցեալ շաբթու հաւաքուեցաւ Սելանիկի մէջ, եւ մշակեց աշխատութեան ծրագիր մը, որ կը շօշափէ իսկապէս քաղաքական հարցեր, — Պալքանեան դաշինք եւ փոքրամասնութեանց խնդիրներ։

Վերջին խնդիրը, ինքնին, կրնայ վիժեցնել ժողովը — ինչպէս կը վախցուէր Աթէնքի մէջ — եթէ յաղթական եւ պարտեալ իրար խաբելու փորձ չկատարեն։

Պալքաններու փոքրամասնութեանց խնդիրը դժուար է սահմանափակել սովորական կաղապարի մը մէջ։ Ան կը յիշեցնէ 1912ի եւ 1914ի արիւնահեղութիւնները։ Մէկուն յաղթանակը եւ միւսին պարտութիւնը, պալքանեան քարտէսին վեր ի վայր շրջումը։

Կարճ խօսքով, կը ծածկէ խոր վէրքեր։ Կայծեր, որոնք պատրաստ են բռնկելու առաջին պատեհ ժամուն։

Մասնակցող պետութիւններէն Պուլկարիան ունի Տոպրուճայի, Մակեդոնիոյ, Թրակիոյ եւ դէպի ծով ելքի խնդիրներ։ Իր արդի վիճակին մէջ, անշուշտ չի կրնար սնուցանել հողամասեր ետ առնալու յաւակնութիւն։ Բայց վախն ի վախը, կը յիշեցնէ ուրիշներու տիրապետութեան տակ մնացած պուլկար փոքրամասնութեանց իրաւունքները։

Փոխադարձ բարեացակամութեան շարժուձեւերը բաւական չեն լուծելու այդ խնդիրը։ Մանաւանդ որ, Պուլկարիոյ դրացիները իրենց հետ ունին «Մեծերը», Նէօյիի դաշնագրով։ Ո՛ր կողմէն ալ քննեն խնդիրը, բախումը անխուսափելի է։ Պուլկարիան իր ուզածը կրնայ ստանալ միայն դաշնագիրներու վերաքննութեամբ։ Իսկ այդ հարցին հանգոյցը կը գտնուի ոչ թէ Աթէնք, Սօֆիա կամ Պոլիս, այլ Փարիզ եւ Լոնտոն։ Նէօյին մէկ մասնիկն է Վերսայլին։

Պալքանեան խորհրդաժողովի ձեռնարկն ալ, ինչպէս Պրիանի ծրագիրը, փորձ մըն է ինքնապաշտպանութեան։ Թէ՛ զատ-զատ եւ թէ հաւաքաբար։ Ամէն մէկը կ'ուզէ ապահովել իր ունեցածն ու շահածը, իր հարեւանին բարեացակամութիւնը։

Այդ մտահոգութեամբ էր որ Վենիզելոս այնքան առաջ գնաց, մինչեւ Էնկիւրի ճամբայ բռնեց, Թուրքիոյ հետ լեզու գտնելու համար։

Նոյն մտահոգութեամբ, Թուրքիան իր կռնակը Խորհրդային Միութեան տուած ըլլալով հանդերձ, կ'ուզէ ամուր պահել իր կռուանը՝ Պալքաններուն մէջ։

Եւ նոյն պատճառներն են որ կը հարկադրեն Եուկոսլավիան, ակամայ կճրտելով հանդերձ, մէկ սեղանի շուրջ նստիլ Պուլկարիոյ հետ։ Չմոռնանք որ Հռոմ խնամին է Սօֆիայի, ներշնչողը՝ Պալքաններու մէջ կատարուած մարզանքներուն, եւ տրամադիր՝ հանդուրժել Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դերը կատարելու, երբ ժամը հնչէ։

Միւս կողմէ, Պալքանները իբրեւ ամբողջութիւն՝ իրենց համար վտանգ մը կը տեսնեն Պրիանի ծրագրին մէջ։

Դրուած խնդիրը կը կոչուի «Համեւրոպա», բայց իրականացման խոչընդոտները այնքան մեծ են որ, յաջողութեան պարագային կրնայ սահմանափակուիլ արեւմտեան եւ Միջին Եւրոպայի մէջ։ Նոյն իսկ միայն տնտեսական գետնի վրայ՝ կրնայ դառնալ սպառնալիք մը տկարներու գլխուն։

Տակաւին ծրագրային վիճակի մէջ, ո՛րքան չկամութիւններ եւ ազդեցութեան պայքարներ կը դիմաւորեն Եւրոպական Դաշնակցութեան յղացումը...

Առ այժմ, թէ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի մէջ, դիրքերը պահելու փորձեր է որ կը կատարուին։

Բոլորն ալ կը սարսափին վաղուան պատերազմէն։

Միեւնոյն ատեն, մեծ թէ փոքր, բոլոր պետութիւնները լուրջ մտահոգութեան մատնուած են զանգուածներու սթափումէն, որ կրնայ յանգիլ ահեղ, համայնակուլ գրոհի մը։ Խորարմատ յուզումներ եւ դառնութիւններ, դասակարգային գիտակցութեան ծաւալում, համատարած թշուառութիւն եւ յեղափոխական խլրտումներ աշխարհի զանազան կէտերուն վրայ, — առեղծած են մթնոլորտ մը որ կը պահանջէ յարատեւ հսկողութիւն եւ նման տարրերու գործակցութիւն։

Թէ պալքանեան եւ թէ եւրոպական դաշնակցութեան ձեռնարկներուն մէջ, բազմութիւնները ձայն չունին, տակաւին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

«Հայրենիք» գրել կուտայ այս նիւթին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ (21 յուն.).

— «Մեզի հասած տեղեկութիւններէն կը համարձակինք հետեւցնել թէ Ամերիկահայ գաղութները ընդհանուր առմամբ պատրաստուած էին դիմագրաւելու այսպիսի տագնապ մը։ Գործի օրերուն խնայողութիւն մը գրեթէ ամէն Հայու նպատակներէն մին կազմած է, այն գիտակցութեամբ թէ Ամերիկան թէեւ մեր որդեգրեալ հայրենիքն է, բայց բնականօրէն չի կրնար ունենալ եւ ընծայել ծննդավայր հայրենիքի մը ժառանգական բոլոր առաւելութիւնները։

Ըմբռնելի է, միւս կողմէ թէ տնտեսական տագնապը չի կրնար հաւասարապէս ծանրանալ մեր գաղութի բոլոր խաւերուն եւ անհատներուն վրայ։ Եթէ վայրի մը մէջ կան անգործներ, կան նաեւ գործողներ, որոնք ժամանակի կամ ամբողջական կերպով կը շահին իրենց շաբաթական ծախքերն, ըստ առաջնոյն։

Ասիկա զգալապէս կը դիւրացնէ որոշ գաղութներու տնտեսական տագնապի տեղական եւ մասնակի լուծումը։ Հաճոյքով պէտք է արձանագրենք թէ քանի մը գաղութներու մեր համեմատաբար [illegible] ները կը ջանան անգործներուն գործ հայթայթել՝ ինչպէս Թորոնթոյի մէջ, կամ վարկ բանալ զանազան ձեւերով, ինչպէս Ինտիանա Հարպըրի մէջ, Ինտիանա նահանգ։

Երրորդ գործօնը, այս տեսակէտէն, շարք մը հայ բարեսիրական հաստատութիւններն են կամ այն օտար մարմինները, որոնք կը պահեն հայ հանրային գործիչներ եւս։ Մեր եկեղեցիներուն կից մարդասիրական ընկերութիւններ եւս փոքր դեր չէ որ կը կատարեն։

Չորրորդ գործօնը կը կազմեն դաշնակցային, նահանգային եւ քաղաքային, յիշենք նաեւ մասնակի հաստատութիւնները։ Եթէ վայրեր կան, ուր հայ կարօտ ընտանիքներն ու անհատները հայրենակիցներու բարոյական եւ նիւթական օժանդակութեամբ տագնապը կը դիմագրաւեն, կան վայրեր ալ, ուր կառավարական աջակցութիւն մը անխուսափելի է անոնց։ Հայերն ընդհանրապէս կը խորշին կառավարական օժանդակութենէ։

Այսպիսի անխուսափելի պարագաներու ենթարկուած Հայերու թիւը կը կարծենք քիչ է։ Հարթֆըրտի, Ուոթըրթաունի, Սաութ Պոստոնի, եւ ուրիշ վայրերու նպաստընկալ հայրենակիցներու թիւը 60-70ը չանցնիր, եւ եթէ ընդհանրացնենք այս անբաւարար հիմը, ամբողջ Միացեալ Նահանգներու մէջ կառավարական նպաստընկալ հայ ընտանիքներու եւ անհատներու թիւը հաւանօրէն չանցնի 250ը։ Այս թիւը չի տարածուիր արհեստով մուրացիկներու վրայ որոնք կրնան պատահիլ որեւէ ազգի մէջ։

Եթէ նշանակէտէն շատ հեռու չենք, 250 թիւը շատ չնչին տոկոս մըն է մօտ 150.000 ենթադրուող գաղութի մը համար։

Հետեւաբար, ընդհանուր պատկերը ո՛ր անկիւնէն ալ դիտելու ըլլանք, ներկայ տնտեսական ծախող պայմաններու տակ անմխիթար չէ։»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրք Հանրային Պարտքին շուրջ

Գրեր էինք թէ Հանրային Պարտքի Փարիզի վարչութիւնը զեկոյց մը հրատարակած է, որով կը հաղորդէր թէ Թուրք կառավարութեան հետ նոր բանակցութեան մտնելու իրաւասութիւն չունի, եւ թէ որոշած է իրողութիւնը հաղորդել պայմանագրութիւնը ստորագրող հաստատութիւններուն։

Էնկիւրիի մէջ այս ընթացքը զարմանք պատճառած է եւ անբարեացակամութեան ապացոյց մը կը նկատուի։ Ուշադրաւ նկատուած է նաեւ որ այս զեկոյցը կը հրատարակուի 75 միլիոն ոսկիի սխալի լրատուութենէն վերջ։

Սխալը երեւան հանող Հիքմէթ Զատէ Հիւսէյին պէյ ելմտական խորհրդական Ալի Րիզաի ըսած է թէ սխալը ոչ թէ 75, այլ 34 միլիոն անգլիական ոսկի է, եւ պատրաստ է ապացուցանելու։ Միւս կողմէ Կիւմիւշխանէլի Եհսան եւ Փարիզի նախորդ դեսպան Ֆէթհի պէյ կը հերքեն սխալին շուրջ եղած պնդումները։

Յանուն Հանրապետութեան...

Մէնէմէնի դէպքին հետեւանքով, Թուրք կառավարութիւնը որոշեր էր մասնաւոր տրամադրութիւններով խստացնել պատժական օրէնքը՝ ընդդէմ անոնց, որոնք կ'ըմբոստանան քէմալական վարչաձեւին դէմ։

Օրինագիծը պատրաստուելու վրայ է։ Օրինագծի տրամադրութեանց համաձայն, պատժական օրէնքի երկրորդ գրքին առաջին եւ երկրորդ հատուածներուն մէջ յիշուած յանցանքներով ամբաստանուածները հինգ հոգինոց արտակարգ ատեանի մը կողմէ պիտի դատուին առ առաւելն 20 օրուան մէջ։ Այս ատեանին կողմէ զրկուած կոչնագրերը ձերբակալման հրամանագրի ոյժ ունին եւ մահավճիռները ուղղակի Ազգ. Ժողովին կը յանձնուին։

Մարգարէին մօրուքը եւ Քէմալ

Լոնտոնի ճամբով Երուսաղէմէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, հակառակ պետութեան աշխարհիկացման եւ Թուրք յեղափոխութեան անհաշտ սկզբունքներուն..., Թուրքիոյ մեծաւորը Քէմալ կը շարունակէ, ըստ սուլթանական սովորութեան, Մարգարէին մօրուքէն թելեր հայթայթել, նորակառոյց մզկիթներուն։

Երուսաղէմի Թուրք հիւպատոսը Մարգարէին մօրուքի թելը զրկած է Աքքա, նոր շինուած մզկիթին համար։ Մօրուքին թելը իրեն զրկուած էր Պոլսէն։

Յոյն-պուլկար նոր միջադէպ

Յոյն-պուլկար սահմանին վրայ, նոր միջադէպ մը կուգայ անգամ մը եւս բորբոքելու վէճը, որ հակառակ թափուած ջանքերուն, չէր հարթուած Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ միջեւ։ Սելանիկէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, պուլկար եւ յոյն սահմանապահ զօրքերը կրակ բացին իրարու վրայ։ Յոյն զինուոր մը սպաննուեցաւ յունական հողի վրայ եւ մարմինը փոխադրուեցաւ պուլկարական հողը։ Պատճառը հետեւեալն է ըստ յունական աղբիւրէ տրուած տեղեկութեանց։ Պուլկարներու պատկանող ոչխարներ մտեր էին յունական հող։ Յունական պահականոցի սպան, զինուոր մը նշանակեր էր ոչխարները վերադարձնելու համար պուլկարական հողը։ Իսկ պուլկար զինուոր մը կրակած ըլլալով յոյնին վրայ, անոր ընկերները փոխադարձեցին եւ երկու պահականոցներու զինուորները շարունակեցին կրակել երկու ժամ անընդհատ, մինչեւ որ Պուլկարները ճերմակ դրօշ պարզեցին։

Յոյն-պուլկար սպաներ գացին միջադէպին վայրը, քննութիւն կատարելու համար։

Կանտի պայման կը դնէ

Կանտի հրատարակութեան տուաւ այն պայմանները, որոնց գործադրութեամբ միայն, կը յօժարի վերջ դնել անհնազանդութեան պայքարին։ Յայտնելէ յետոյ թէ «ինքը խաղաղութեան մարդ է, բայց պարագաները զինք ստիպեցին որ պայքարի կեանք մը վարէ», Կանտի պայման կը դնէ որ կառավարութիւնը քննութիւն բանայ ոստիկանութեան կողմէ կատարուած վայրագութեանց մասին։ Կանտի պիտի գոհանայ վկայութիւններ ներկայացնելով եւ պիտի ենթարկուի դատարաններու վճռին։ Եթէ կառավարութիւնը մերժէ այս պայմանը, Կանտի պիտի յայտնէ Լոնտոնի խորհրդաժողովի հնդիկ պատգամաւորներուն թէ Անգլիոյ ընթացքին մէջ որ եւ է հիմնական փոփոխութիւն չի նշմարեր։

Կանտի մասնաւորաբար կը գանգատի կիներու հանդէպ ցոյց տրուած ոստիկանական խստութեանց դէմ։

Խորհրդ. Ռուսիան եւ Անգլիա

Անգլիական կառավարութիւնը բուռն յարձակման ենթարկուեցաւ Խորհրդարանին մէջ, այն պատճառաբանութեամբ թէ որ եւ է միջոցի չէ դիմած վերջ տալու համար Անգլիոյ մէջ խորհրդային ապրանքներու խուժումին։

Կառավարութեան ներկայացուցիչը հաստատեց այն որոշումը թէ որեւէ միջոցի չպիտի դիմուի վերջ տալու համար կացութեան, որուն մասին, որեւէ ստոյգ տեղեկութիւն չկայ։ «Կասկածներ ունինք բնաւ, եւ կը մտածենք թէ Խորհրդ. Միութեան մէջ, աշխատանքի պայմանները չափազանց անողոք են։ Բայց այդ բաւարար պատճառ մը չէ արգիլելու համար խորհրդային ապրանքներու Անգլիա մուտքը»։

ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— Ֆիլիփ Բեհլիվանեան անուն մէկը անցեալ շաբթու մէջ, ներկայանալով Պէյրութի պահականոցներէն մէկուն, յայտարարած է որ անծանօթ մը իր եղբօրը յանձնած է համայնավարական թռուցիկներ եւ թէ այս անձը այժմ կը գտնուի սափրիչի մը խանութին մէջ։

Ոստիկանները անմիջապէս ցոյց տրուած խանութը երթալով, այդ անձը եւ սափրիչը ձերբակալեցին որոնց բնակարաններուն մէջ կատարուած խուզարկութիւններն երեւան հանեցին «մուրճ եւ մանգաղ» նշանով բազմաթիւ թռուցիկներ, խմորատիպի գործիք մը եւ զանազան համայնավար պետերու նկարներ։

Սափրիչը խոստովանեցաւ որ նախապէս ձերբակալեալ երկու Հայերու կողմէ պաշտօն տրուած էր թռուցիկներ բաժնելու եւ պատերուն վրայ փակցնելու համար։

Նոյն գիշերը Քարանթինայի հայ հիւղաւանի եկեղեցիի պատին վրայ փակցուած էր նոյն թռուցիկներէն հատ մը։

Ոստիկանութեան կատարած քննութենէն կը հասկցուի թէ առանց կազմակերպուած համայնավար բջիջի մը մաս կը կազմեն։

Այս լուրերը հաղորդելով, Զահլէյի ռամկավար «Եփրատ»ն իսկ կը խորհրդածէ.—

[illegible] թելադրութեանց բաժէն եւ մամուլէն, որ մերայինները շատ զգոյշ ըլլան իրենց անունը խառնելու համայնավարական մակդիրով ծանօթ տոնքիշոտութեանց խնայելու համար այս ցեղին յետին մնացորդներուն վայելած հանգստութիւնն ու բարիքները սուրիական հայրենիքին մէջ, դարձեալ, ատեն ատեն, հայկական անուններ կ'երեւին նմանօրինակ սխրագործութեանց մէջ։ Պարագան ցաւալի ու այպանելի է միանգամայն։ Բաւական է բարեկամներ։ Մեզ հանգիստ ձգեցէք մեր հացին տէրերուն հետ։ Մայլվարներ չկան այլեւս նոր Փանչունիներուն համար։

ՓԱՐԻԶԻ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆՑՆԱԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութեան հրաւէրով, երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ երկրորդ խորհրդակցութիւն մը, հայրենակցական եւ այլ միութեանց մասնակցութեամբ։ Կազմուեցաւ յանձնախումբ մը ատենապետութեամբ Տքթ. Ալլահվէրտի Ողլիի, կատարելու համար անհրաժեշտ ձեռնարկներ ի նպաստ անգործներուն։

Կը լսենք թէ 25000ի մօտ գումար մը արձանագրուած է արդէն այս նպատակաւ, զանազան Հայրենակցականներու, Աղքատախնամի եւ Հայ եկեղեցիին կողմէ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ, Մարսէյլի Նորընտիր Գաւառականը գումարեց իր առաջին նիստը, 22 անձերու ներկայութեամբ։

Ժողովին դիւանը կազմուած է հետեւեալ կերպով. Պ. Պ. Յովհ. Սահաթճեան եւ Վրթ. Ղազարեան՝ ատենապետներ, Պ. Պ. Անտոն Անտոնեան եւ Յ. Շալճեան՝ ատենադպիրներ։ Յանձնախումբ մը կազմուած է Դիւանին հետ մէկտեղ կազմելու եւ ժողովին վաւերացման ներկայացնելու համար Ազգ. Վարչութիւնը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ

(Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

Այս օտար ափերէն լաւագոյն, կը քալենք յոգնաբեկ ուսերով, մրրկահար՝ անձրեւէն ու կարկուտէն։

Մեր ճամբան սլորուն, մեր ճամբան կիսափուլ։

Բանկած եւ անճիւղընկալ ապրումներով, անծուխ ու ցամքած երդիքներու խոնաւ կիսամութին մէջ կ'ապրինք, հեւալով, խարխափելով, իյնալով ջախջախուած։

Անառագաստ նաւակ, մրրկածուփ ու բարբարոս ջուրերուն վրայ։ Հովն ու ամպրոպը մեզի ընկեր ուղեցոյց։

Անարոյ ու դաժան, աղմկաբար եւ բռնաւոր մեր ներկան, ամէն ճակատի վրայ, բոլոր քառուղիներուն ծայրը՝ միշտ փշրուած, անհանգրուան։

Ժամանակի անողոք մանգաղը կ'անցնի աշնանացած արտերէն՝ հնձելով։ Ու մենք անժամանակ անցորդներ, անանուն, անարեւ, պիտի անցնինք կամուրջէն, ծովէն, փոթորկէն, քաշելով մեր ճղճիմ «այսօրը» անարիւն, հանգուանի մը, երդիքի մը, բուռ մը հողի հաւատքով. ուր ճրագին բարի լոյսը, գոնէ մենք վառենք, կրակը մենք տանք օճախին,

Բիչ-քիչ մեզմէ ձգելով նիւթին ու առօրեայ ցնծութեան, մեր կենսունակութենէն, մեր յատկանիշներէն, մեր ցեղային հնաւանդ եւ ինքնատիպ գծերէն խոշոր մաս մը, պիտի դառնանք ծովամոյն։

Առաւելապէս նոր սերունդը՝ որբացած զաւակը տառապանքին, արիւնին, մեր երկարաշունչ մարտիրոսագրութեան։ Նոր սերունդը անհող, աներդիք, տարտղնուած։ Դպրոց չունի, անպաստպարակ եւ անուղեցոյց։ Սուրիայէն-Արժանթին, Եգիպտոսէն մինչեւ հեռաւոր եւ անծանօթ անկիւնները՝ քաղաքակիրթ Եւրոպայի։ Բաժան-բաժան, ճիւղաւորուած, իրար մխտող, իրար անհասկնալի։ Մտածումով եւ ձգտումներով, ապրումներով եւ պայմաններով, զգեստով եւ պահանջներով իրարմէ տարբեր։

Դասակարգային եւ ընկերային ալլազան, բարդ եւ զանազան մթնոլորտի տակ, անսանձ եւ թեթեւ ըմբռնումներով (Փարիզ Պաղտատ-Նիւեորք Աթէնք)։

Օտար լայնարձակ մշակոյթի թեւերուն մէջ պրկուած, ծաղկածիծաղ լոյսերուն տակ, միշտ յորձանքն ի վար, միշտ զահավէժ, դէպի քաղցր հեռանկարներ։

Գեղեցիկ են փողերը, գրաւիչ՝ գիրքը, երգն ու օփերան, ներխուժող եւ թրթռուն սինէման ու թատրոնը, սիրուն են պատերն ու փողոցը, երկինքը, ազատ՝ միջավայրը, եւ քաղցրանուշ են աղջիկները՝ մայթերուն վրայ։

Աժան, դիւրամատչելի եւ նպաստաւոր։

Կը քալենք. արեւելքէն եկած, արմատախիլ եւ ճղակոտոր, տիրապետող Եւրոպան մեր հոգիներուն մէջ, մեր մտքերուն մէջ։ Կոյր-կոյրի շէնշող։ Մենք ասիական մաշիկներով, ծափ ու ծիծաղով, մեր պատուհանները եւ դռները լայնօրէն բաց՝ ուժին ու լոյսին ողողումին, անհոգ ու անհմար։

Հայաստանը կը ծախենք, մեկ գիշերուան մէջ, լուսնկայ ծովուն վրայ, մակոյկին մէջ, աղջկան մը գիրկը նետուած, կամ պարասրահներուն մէջ. Երեւանը կուտանք մէկ պարի համար. մինչդեռ մարդիկ 3 ֆր. ծախսելով, Փարիզէն-ժընեւ, Մարսէյլէն Հռոմ, հայրենիքը կ'ուզէին փրկել։ Օրերը փոխուած են եւ ազգասիրութիւնը, հայրենասիրութիւնը տարբեր գունաւորում առած։

Աւազին վրայ կանգնած՝ ատեւէն կը խրինք։ Մեր մշակոյթը ցեղին արիւնոտ պատմութիւնը, հրաբորբոք ներկան անծանօթ են այս անբախտ եւ զարնուած սերունդին։

Կ'անցնինք ինչպէս հովը կ'անցնի. կ'անցընենք օրը՝ պղտորել ու անարժէք մոմտուքով։ Կը սուկանք անուար անցեալէն, տրտում եւ խորտակուած ենք ներկայէն եւ միգապատ հեռուն՝ դուրս է մեր նորաշխարհէն, մեր տեսողութենէն, մեր զգայնութենէն։

Տափակ, միապաղաղ եւ ճըղող է այսօրը։ Կաղապարած է մեզ եւ վարժեցուցած՝ թեթեւ եւ խաւափող երեւոյթներուն կեղեւին կապուելու։ Խորունկ անդրադարձում վերլուծելու ոգնութիւն, թափանցող ձըգտում, մտքի եւ հոգի լուրջ կեդրոնացում, ազնուական սլացք ու ապրումներ, կարծես խոպան թաղած ենք մութին եւ անորաշին մէջ։

Կ'անցնինք անբովանդակ, վերացական ուղեղներով միշտ խանդավառ եւ կորովաբիր։

Նոր սերունդը, չարքաշ, թրծուած, ջլապինդ ու տոկուն է նախու Պողպատէ սերունդ։ Արքայանիստ» հսկայական քաղաքներու մեքենան, մուրճն ու ծուխը հողին կալիս ուժը յորգահոս, յարատեւ մրրիկը մեր գլխուն վրայ սպառնացայտ, թափառական եւ տառապակոծ կեանքը յարափոփոխ. այս սերունդը դարձուցին աշխատունակ, տոկուն, ուժեղ։ Կամաւոր եւ հաստատաքայլ բանակ մը։

Այս սերունդը սակայն թըռչկոտ է։ Իր անցեալը չի ճանչնար, իր ցաւը չի ճանչնար, իր պատմութիւնը չունի։

Համաշխարհային պատերազմը աղետաւոր հեղեղի նման իջաւ բարձրերէն ու իր յորձանքով տարաւ ծիլ ու ծաղիկ, ծառ ու հասունցած պտուղ։ Հայ միտքը ու արուեստը իր լիառատ բարձրութեան եւ լիութեան մէջ բովանդակ, վայրագօրէն ջախջախուեցաւ։

Ինչ բեղո՜ւն, արտայա՛յտ եւ ներշնչարա՛ն օրեր էին։

Շարժում, ազնուութիւն, կազմակերպութիւն, անսահման ճիգ ու քրտինք։ Սերունդը ամբողջ՝ գինով եւ հրդեհուած։ Կեդրոններէն մինչեւ ամենդապաշտ խարերը հեռաւոր գաւառներուն, կրակը լոյսին՝ կը ծաւալէր, կը խորանար։ Հայ գիրը անկաշկանդ կը մտնէր իր երդիքներէն ներս, մեր սրտերէն ներս՝ Մեսրոպի շունչը դարաւոր։ Ու սերունդը կամակատար, անշէղ, իր աչքերը կը բանար, արեւին, — իր ձեռքերը՝ հայրենական յորդառատ բարիքներուն, հողին, ջուրին ու ծաղկին։

Մտաւոր ազա՛տ Հայկական հաւաքոյթներ, ռոմանտիզութիւն։ Գրերու գիտին օրը։ Ինքնամփոփումի, կեդրոնացումի, զործելու եւ մշակելու անհուն դաշտեր։

Գիրքն ու երգը, թատրոնն ու դպրոցը ծաղկեցան ու ուռճացան, հասնելով հետզհետէ հիասքանչ բարձրութիւններու։ Մշակոյթի ամէնէն կարկառուն եւ բոցավառ կեդրոնը դարձած էր Պոլիսը ուր թանկանիստ հոն էին գրագէտն ու ուսուցիչը, հրապարակագիրն ու հռետորը, զործիչն ու յեղափոխականը։ Իսկ ճընշուած ժողովուրդը, նոր շունչի տակ, բռնկած, պրկուած։

Ու նոր սերունդը՝ դպրոցի սեղաններէն մինչեւ յետին անկիւնը քեկերները, բոլոր ծալքերը ժողովուրդին, անխտիր, իբար մտեցան, ապրեցան։ կազմակերպեցին, կազզուրուեցան, սեղմուեցան իրարու, օրուան աղուոր նշանաբանն էր՝

Լո՜յս, աւելի լո՜յս…։ Նոր արեւն, նոր յոյսեր եւ բոցեղէն հաւատք, որ մեր երակներէն ներս մտան, խլեցին, մեզի բարձրացուցին նոր արշալոյսեր, նոր խոյանքներու ի խընդիր։

Աւելին. ուսանողական սեղմ եւ կաշկանդուած շրջանները կրակ առին, հետզհետէ ջահակիրները, տրամագիծը դարձան բոլորակներ, աղճատուած եւ հինցած ընկերային եւ հանրային մեղկ ու անոյշ կարգերուն դէմ։

Նոր քաղաքական հեռանկարներ. ընկերային նորագոյն եւ յանդուգն ըմբռնումներ ու մտքեր, իրերուն եւ երեւոյթներուն մօտենալու առոյգ ձեւեր սկսան ընդգրկել։

Պատռուած էր մեր հնամաշ ուղեղներ քօղարկող վարագոյրը. լոյսն ու կայծը ծաւալուն, իջած էին մեր հոգիներէն ներս, իշխանական թռիչքով։

Ու կայէ արձանները փողոց թափուած։

Ի՛նչ սքանչելի աշխատանքի լծուած էր տարրը ուսանողական կուռ եւ մրրկոտ կազմակերպութիւններուն, համակ շարժում, ազնուութիւն, ճիգ ու եռանդ։ «Երկունքը» բռնամբարձ հանդարտ եւ խիզախ իր մուսքը կ'ընէր նոր երակ մը բանալով գունագեղ եւ զուարթ։

Հին սուրհական գաղափարներու մէջ սնած, բոլոր մղլուած դասակաւ «ախորժալուրջ» տիպերը կարկառուն, կը բախէին առոյգ եւ փրփրուն ուժին։ Այս կաղապարուած եւ «փոր» մեծցուցած հիները, համիտական շրջաններուն մէջ թեքերող եւ փառաւորողներ, չէին հանդուրժեր մաամուծի այս աղատ խոյանքներուն, աղատ զարծունէութեան։

Հինը նորին դէմ խօլական ու աններող. եւ նորը աւելի ուժգին, աւելի ամրակուռ, աւելի մալեզին։ Փանդել բոլոր պատուանդանները խարխուլ որոնց վրայ բազմած կ'աղմկէին բոլոր սնամէջ եւ բարձրահասակ եղէգները։

Այս քանի մը համեմատաբար խաղաղ տարիներուն էր որ հասունցաւ Թրքահայ գրականութիւնը, մամուլը, Թատրոնը։ Զարնեցաւ, ազնուացաւ սերունդը ու տուաւ դէմքեր ու գրքեր, որոնք լուսապայծ եւ որոնց սերունդ մը ապրեցաւ. Նոր դէմքեր ու բերին։

Նոր արահետներ բացին անոնք, որոնք չկան այսօր։ Հսկայ եւ մշտադալար կաղնիներ, միշտ արիւնոտ եւ լուսաշող կատարներով։

Դինովութեան եւ վերածնունդի այս ընդուն եւ խօլաթեւ շրջանին, վրայ հասաւ սուրը, տապարը, արիւնն ու ջարդը համատարած։ Եղաւ աղետը զարհուրելի եւ ուժասպառ։

Ու առաջատարները մեր մըտքերուն եւ ուժին ջահակիր՝ ալազներուն, քարերուն, բանտերուն մէջ եւ ջուրերուն վրայ, մրրկահար գնաց իր ցիտին պարտքը քաւելու, որպէսզի 50 տարի ետքանոնք, նահանջենք լոյսէն։ Անոնք գացին, մեր կեանքերը իրենցիններէն աւելի գերագասելով։ Անոնք անվերադարձ ուխտաւորները ցեղին՝ մեկնեցան, երազուած արշալոյսը չտեսած. չտեսած՝ արիւնոտ արտերէն բարձրացող հասկերը լեցո՛ւն…

Անոնք չտեսան Մասիսը ազատ։

Ինկան տապարի հարուածով, քարերով ջախջախուած։ Ինկան կացինահար ու յետոյ կատարուեցաւ «անկարելին»։

«Կոտորա՛ծ, կոտորա՛ծ, կոտորա՛ծ,

«Հայրենի քաղաքներուն մէջ եւ քաղաքներէն դուրս։

Ու մեր պատմութեան մէկ սոսկալի էջը գոցուեցաւ արիւնով։ Բեկորները ազգին, զարհուրանքէն եւ կոտորածներէն ճողոպրած, անապատէ—անապատ եւ քաղաքէ—քաղաք իրենց բեկբեկած աչքերը բացին սովին, ցաւին ու քաղցին առջեւ։

Մեռան հազարներո՛վ, հազարներո՛վ։

Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՐԱԽՏԻՆ ՄԷՋ

ԳԵՐԵՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆՈՒՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ…

Աշխարհի հինգ մասերը, կ'երեւի, այս օրերս դժոխային նոր յօյժանութիւններ պիտի լսեն վերջերս մասին շուրջ։ Իրօք, սեփէլուի շատ կարեւոր դէմքերէն մէկը որ զգալով թէ կեանքներ կան իր մասին եւ թէ առանց գոտի ու գատատանի կարգը իրեն պիտի զայ ենթարկուելու, այն վիճակին, որուն ինքն իսկ ենթարկեց բազմաթիւ անմեղներ, լաւագոյն, մինչեւ նկատեց կեանքը թուաիայէն ու մէկ քանի ամիս առաջ. հասաւ Ֆինլանտա, ուր արդէն արդէն կը մնայ քաղաքական ապաստանեալներու կայանի մը մէջ։ Ֆինլանտական ոստիկանութիւնը երկարօրէն հարցաքննեց այս անձը, որ բոլոր արտագրեց մանրամասն տեղեկագիր մը Խորհ. Միութեան մէջ՝ բանտարկեալներու շահագործման մասին։ Անա թէ, կարճ գիծերով, ի՛նչ կը պարզէ Կեփէւի նախկին գործակալը։

Բանտարկեալներու կեդրոնացման կայաններու մասին պայմանագրութիւն կնքուած է Կեփէւի եւ ճարտարարուեստական մեծ թրըսթներու միջեւ, երբ աշխատաւոր բանտարկեալներ հայթայթելու համարութանտարկեալներու կայաններըբաժնուած են 8 շրջանային վարչութիւններու միջեւ եւ 1930 մայիս 1ին, համաձայն Կեփէւի վիճակագրութեան, կայաններու մէջ՝ արգելափակ անձերու թիւն էր 662 000. որոնց 73385ը կիներ եւ 18930ը 13-17 տարու պատանիներ։

Այն թուականին երբ Կեփէւի գործակալը փախուստ տուաւ (20 յունիս 1930), բանտարկեալները բաժնուած էին 873 խումբ հիւղակներու։

Բանտարկեալները կը գործածուին գլխաւորաբար 8 անտառի ... մէջ.— Անտառներու շահագործում, գետերու վրայ փայտ քշել (փոխադրութիւն կտրուած փայտերու, զանոնք յանձնելով գետի հոսանքին եւ հսկելով) Պիէլի շագեկառքին եւ Ֆինլանտայի սահմաններուն մօտ ռազմագիտական ճամբաներուշինութեան։ Անոնք կը ծառայեն նաեւ Հիւպինոքի ֆոսֆաթի մթերանոցներուն մէջ եւ Սիպերիոյ մէջ, Թուրքեստանի գիծին վրայ։ Խումբ մը կը գործածուի նաւեր պարպելու եւ բեռցնելու Մուրմանիոյ եզերքի նաւահանգիստներուն վրայ, ինչպէս նաեւ շագեկառքի կայարաններու մէջ, ուրիշներ՝ ճահիճները ցամքեցնելու գործին մէջ եւ կամ նաւահանգիստներու ընդարձակման աշխատանքներուն կամ Հիւսիսի եզերքները ձկնորսութեան մէջ։ Ամէնէն կարեւոր խումբը կը բովանդակէ Կեփէւի կողմէ փայտեղէնի երկու մեծ թրըսթներու ծախուած բանտարկեալներէ, որոնք կ'աշխատին աշխատանոցներու մէջ։ Կեփէւի եւ առանց միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, Կեփէւնյանձն կ'առնէ այս թրըսթներուն աշխատաւոր հայթայթել որոշուած նուազագոյն սակով միւեւ արգիհոտէ այս վերջին կազմակերպութիւնը պէտք է որ սնուցանէ այս աշխատաւորները եւ հսկէ անոնց վրայ. զարմանալի չէ որ տրուած ուտեստը, անբաւական ըլլայ. Դերավաճառութի՛ւն…։ Այո՛, յանուն յեղափոխութեան։

* *

1929-1930ի ձմրան, այս կայաններուն մէջ 73.000 «կորուստ պատահեցաւ…։ Շատերը մեռան ուժասպառ, ուրիշներ հիւանդութենէ, կան ալ որ սպաննուեցան պահակներուն կողմէ, երբեմն փախուստի փորձերու համար, բայց, յաճախ առնոր համար որ անոնց աշխատանքը գոհացուցիչ չէր նկատուեր։

Անցեալ տարուան սկիզբը, զանազան կայաններու ղեկավարները հաւաքոյթ մը ունեցան անտառային շահագործման մը համար։ Նախագահն էր Կեփէւի մասնաւոր մէկ ճիւղին պետը։ Կեփէւի անդամներէն մէկը մտահոգ երեւոյթով հարցուց այս վերջինին թէ Մոսկուան զիրենք պատասխանատու չպիտի՞ նկատէր բանտարկեալներու մէջ պատահած մահուան բազմաթիւ դէպքերուն համար։ Նախագահը հեգնանքով ու ծիծաղով պատասխանեց.— «Դիտէք թէ մենք ձեզ կը հայթայթենք հակայեղափոխականներ եւ խորհրդային կարգերու թշնամիներ»։

Կեփէւի համար, մահացութեան բարձր այս տոկոսը, անհրաժեշտ կը դարձնէ իր արտամադրութեան տակ ունենալ բազմաթիւ բանտարկեալներ, բացուած պարապ տեղերը նորերով լեցնելու եւ պայմանագրութեամբ պահանջուած թիւը լրացնելու համար։ Կեփէւի յատուկ մէկ բաժինը կը զբաղի այս գործով եւ բանտարկեալները զանազան կեդրոններէն կը ղրկուին 32 վակոնոց կառախումբերով, ամրափակ եւ իւրաքանչիւր կառքի մէջ 50ական հոգի։ Սովորաբար շաբաթը մէկ կառախումբ կը մեկնի. իսկ երբ պէտք ըլլայ յաւելողական կառախումբեր կը տրամադրուին։ Նորեկները նախ կը կեդրոնանան Քէմի մօտ, Փէթրոֆ կղզին եւ անկէ կը բաժնուին զանազան կայանները, ըստ պէտքի։

Բժշկական օգնութիւնը չափազանց անկատար է։ Այս 662.000 բանտարկեալներուն համար, միայն չորս հիւանդանոց տրամադրուած է. Սոլովէցքի կղզիին մէջ 250 անկողինով Բանտ կղզիին մէջ, 80 անկողին. Քանթալահթիի մէջ 50 անկողին. չորրորդը Մէկուպարի մէջ 55 անկողին։ Իւրաքանչիւր կայան պէտք է որ բժիշկ ունենայ սկզբունքով, բայց իբր բժիշկ այդ կայաններուն յատկացուած անձերը, երբեք բժշկութիւն չեն ըրած։ Դեղի պակասը զարհուրելի է։ Ամէնէն հարուստ զեղարանին մէջ կայ քիչ մը Թէնթիւր տ'իոտ եւ գլխու ցաւի եւ ստամոքսի խանգարումներու յատուկ փոշի։

Երկու կարգի պահապաններ կը հսկեն բանտարկեալներուն վրայ, զինեալ պահակներ եւ խորհրթներու պահակներ։ Զինեալ պահակները մարզուած են Կեփէւի կողմէ, բայց անոնցմէ շատերը մուայրին խանգարման ենթ-րկուած մարդեր են։ Իսկ խորհրթներու պահակները ընտրուած են ոճրագործներէ, մարդասպաններէ եւ գողերէ։ Անոնց պաշտօնն է հսկել աշխատանքին եւ կայաններու կարգապահութեան։

Երբ բանտարկեալ մը լրացնէ իրեն յատկացուած աշխատանքը, կը ստանայ օրական մէկ քիլօ սեւ հաց։ Հակառակ պարագային, իր հացաբաժինը կ'իջնայ 700 կրամի եւ այն ատեն կը բարձրանայ 1 քիլոյի, երբ բանտարկեալը կրկին սկսի լրիւ կատարել իրեն յանձնուած գործը։ Հացին քով կուտան նաեւ նեխած ձուկի ապուր։ Շաբաթը միայն երկու անգամ, վար տեսակի միս կուտան։ Սնունդին մէջ, ճարպի չգոյութեան պատճառով, բանտարկեալները շատով կը սկսին տառապիլ աչքի հիւանդութենէ։ Միջերը բնաւ չեն տեսներ եւ կը պատահի որ իրենց տարապայման սկարութեան հետեւանքով, չկարենալով հնազանդիլ պահակներու հրամանին, հրացանի կը բռնուին։

Անտառներու մէջ գործածուած բանտարկեալները կը պատահին քանի մը քիլոմեթր ճամբայ կտրեն, իրենց աշխատանքի վայրը երթալու համար։

Ըստ պաշտօնական վիճակագրութեան, 1930 Մայիս 1ին,

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷ[Ջ]

Մարսէյլի Le Petit Marsei[llais] թերթը կը գրէ իր փետ[...] թիւին մէջ.

—Ցուրտու եւ փրկարար [...] րեր չեն պակսիր. Համ[այնա]վարական վտանգի մ[...] Հնդկաչինի գաղթավայրին [...]

Կառավարութիւնը սկսա[...] զանոնք լրջօրէն նկատ[...] Արեւմտ գէպքերը՝ ապս[...] Հնդկաչինի մէջ, բոլշեւ[իկ] գործունէութեան աղեսի[...] թոնի. Մոսկուայի գործակալ[...] չեն զինաթափուիր, սակայն [...] է հսկել։

Բայց չէինք կարծեր [...] միեւնոյն փրոփականտը, [...] փոխական եւ թափանցիկ [...] գործադրուիլ, մեր հովանա[ւորու]թեան տակ դրուած հողամա[...] րուն մէջ, ինչպէս Սուրիա[...] բանան։

Քրիստոնեայ կամ իսլամ [...] րաքանչիւրը, հոն կը պահէ[...] հին հաւատալիքները, եւ [...] տեր նոր մը ընդունիլ։

Կրօնական յարանուանութ[իւն]ները այլազան են, իւրաքանչ[իւր] ունի իր կանոնագիրը, [...] սովորոյթը եւ պաշտամունք[ը] այդ ժառանգութիւն մը [...] դիւրաւ չեն լքեր, ու կը պայ[...] նեն բոլոր ուժով ամէն [...] ռանձնութիւններու դէմ, [...] ալ զան անոնք։ Զանոնք կը պ[...] պանեն հրացանը կամ եաթաղ[անը] բռնած, առանց մահուան [...]

Ինչպէս, այդ քրիստոնեա[ները], այդ իսլամները, այդ [...] զիները, պիտի կրնային ընդ[ունիլ] նոր հաւատալիք մը։

Ասիկա սակայն .. այո, պ[...] է զալիլ… ասիկա կարելի է, [...] հետեւ արդէն գոյութիւն [...]

* *

Դէպք մը պատահած է, [...] համայնավարութիւնը կը [...] փանցէ Սուրիա եւ Լիբանան[...] փրոփականտին համար մշա[...] գետին մը գտած է, հայ [...] վուրդը՝ ձնչուած թուրք [...] վարութեան կողմէ։

Հայերը կրած են փոխ[...] բագոյն խոշտանգումներ, [...] քումը, ջարդը, աքսորը։ [...] նաւորեալ երկիրները զանոնք [...] ընդունեցին։ Այս թշուառ[...] դառնացած են։ Անոնք կը [...] կանին մտրակուած ցեղերու [...] սակարգին, միշտ կը վախնան [...] տղէտ մը. դեռ անոնք [...] ազքի առջեւ ունին, վայր[...] թեանց տեսարանները որոնց [...] ուեցան իրենց հայրերը եւ [...] ւակները։ Անոնք տեսան իր[...] պարագաներու արեան հեղեղ[...]

15.000 բանտարկեալներ [...] րովին զուրկ էին զգեստէ, [...] ինքն՝ պատառ պատառ [...] շապիկ մը միայն կը կրէին։ [...] րենց մերկութիւնը պատսպ[...] րելու չափ։ Երբ յայտնուեց[աւ] թէ բանտարկեալները զգ[եստ] չունին, տեղական իշխանու[...] թիւնները հրահանգեցին [...] զգեստ չունենալով անոտա[...] ցողները՝ սնեցողներու զգեստ[...] ները փոխ առնեն, աշխատա[ն]քէն վերջ վերադարձնելու պ[այ]մանով։ Այնպէս որ, անոտա[...] խորհիթ վերադարձող բանտարկ[եալ]ները որ իրենց զգեստնե[...] յանձներ էին զգեստազ[...] գերիներուն, մերկ կը զողդ[ային] իրենց խշտեակներուն վրայ։

«Պարտադիր աշխատանք» [...] մէկ երեսը կ'երեւի այս է. [...] այս խեղճերուն ամաժանկ[...] աշխատանքն է, որ կը նպաստ[է] համբաւաւոր յեղափոխակ[ան] «տընփինկ»ին։

Մ. Ա.

* *

[illegible] հոգե-
բանութիւն մը [illegible] յեղափոխական [illegible] ընդլայնել։

Եւ այս [illegible] գործակաները կը [illegible]

* *

Հողատար երկրին վարիչները [illegible]

[illegible] ունեք եւ խելագի ժողովուրդներ [illegible] ուզածն է միայն խաղաղ [illegible]։ Անոնք կ'ուզեն պաշտպանել համայնավարներու բանի [illegible] դէմ։

Աւելի իշխանութիւնները [illegible] այնութեամբ, որոշեցին շատ [illegible] գծագիծները եւ բոլշեւիկները զրկել Հիւսիսային Սուրիոյ, Ցեր Զօրի անապատները ուր [illegible] Նփրատը։

Մոսկուայի հետեւորդները [illegible] հոն ապրիլ ասիմէթական [illegible] հաստատելով հոն իրենց [illegible] կարգ ու սարքը։ [illegible] պիտի տրուին ընդարձակ [illegible] իրենց կը մնայ արդիւ[illegible]։ Եւ եթէ ասիկա հաճելի [illegible] իրենց, կրնան հոն հիմնել [illegible] պետութիւն մը, ան[illegible] հանրապետական կամ միա[illegible]։ Թուրքերը գոհ չպիտի

ծան, բայց պիտի պաշտպանուին ը դուխիկ կատարուած իրողութիւնը։

Արդէն հարցը կը լուծուի, Հայոց սպառումով Թրքական պետութեան մէջ.

Զանոնք գնահատելով Սուրիոյ Հիւսիսը, իրենց կը թելադրուի ըլլալ «իրենց տունը» հեռու օտար տէրութեան մը հետապնդումներէն եւ քմահաճոյքէն, իրենց միջոց կը տրուի խաղաղիկ գործերէ հեռու մնալ եւ միջոց ապրիլ։

Այս կարգադրութիւնը անհրաժեշտ է. որովհետեւ առավ է որ պիտի յետաձգուի համայնավարութեան վտանգի տարածումը Սուրիոյ մէջ։ Թերեւս ալ պիտի խափանուի վտանգը, որ կայ եւ զոր պէտք է արգիլել ամէն գնով։

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՑՊՈՒՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹՈՒՐՔ ԱԶԳԻՆ ԴԷՄ»

500 քրտական աւաններու հրկիզման եւ բազմաթիւ քիւրտերու վտարանդի լինելն մէջ նետուած ըլլալու «մաս»ն ալ՝ ընդհ. պատերազմէն վերջ դաշնակներու կատարած փրոփականտին յարեւմտեան է։ Անոնք ալ մեկուկէս միլիոն Հայերու ջարդուած եւ Եփրատ գետը նետուած ըլլալու պատմութիւնը հնարած են։ Գործողութեանց վայրերուն մէջ քիւրտերու պատկանող վրաններ եւ խրճիթներ միայն կան, որոնք ալ Աղրըի յեղուզակներուն կողմէ քանդուած են, անոնց իրենց մնացած չըլլալուն համար։ Թրքական հողի մէջ գտնուող գիւղերէն ապստամբութեան մասնակից եղողներ բնաւ չկան գրեթէ։ Իսկ Վանայ լիճին շուրջը գտնուող գիւղերը, մինչեւ մեր օգնականներուն եւ զօրամասերուն հասնիլը, իրենցմէ շատ աւելի զօրաւոր յեղուզակախումբերու հերոսաբար դիմադրած եւ պատմութեան անգլ[illegible] ներիք հայրենասիրութեան բարձր օրինակներ տուած են։

Թուրքերը, այս կացութեան հանդէպ ոչ թէ գիւղեր կ'այրէին, այլ եթէ ձեռքերնուն գար, հրկիզուած իւրաքանչիւր հիւղակի տեղ ապարանք մը կառուցանել կուտային։

Հարկ չկայ երկարօրէն խօսելու դաշնակներու կողմէ թերթերու եւ գիրքերու միջոցաւ եւ բանախօսութիւններով կատարուած հակաթրքական փրոփականտներու մասին։ Այս գլուխը փակելու համար, հոս արձանագրենք միայն Դաշնակցութեան կազմութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ խօսուած ճառերէն կարգ մը մասեր, այս երկար պատմութեան պատճառած յոգնութիւնը թեթեւցնելու համար —

1930 Հոկտ. 31 «Ցուսաբեր» թերթէն.—

Հայաստանի նախկին կրթական նախարար Նիկոլ Աղբալեանի ճառէն.

— «Հաւատացէք ամէն ազէտ, համոզուած եմ որ Մեծ Հայաստանը պիտի իրականանայ»։

Լեւոն Շանթի ճառէն.

«Երկու թշնամիներ կան Դաշնակցութեան նպատակին դէմ — Թուրքիան եւ Ռուսիան։ Դաշնակցականները խումբ պիտի պայքարին այս երկու արգելքներուն դէմ»։

Ա. Յովհաննէսեանի ճառէն

— «Մենք մինչեւ հիմա Թուրք բարձր պաշտօնատարներէն միայն վրէժ լուծեցինք, մինչդեռ Թուրք ազգն ալ թշնամութիւն ըրած է մեզի։ Ասկէ վերջ ամբողջ Թրքութեան եւ բոլոր Թուրքերուն դէմ անխնայ պայքար մը պիտի բանանք»։

Դաշնակցութեան Ենթայի նախագահին ճառէն

—«Կ'առաջարկեմ շարունակել պայքարը՝ Միացեալ Հայաստանի համար մեր ամէն զոհերուն ճամբուն հետեւելով»։

Դաշնակները՝ ներկայ զինուորած վիճակին մատնուելէն առաջ երկու հիմնական խումբերու բաժնուած էին — Աջերը եւ Ձախերը։

Աջերը՝ Կովկասէ, Թուրքիայէ եւ Պարսկաստանէ ապաստանած հոգերով, մեծ Հայաստան մը կազմելու երեւակայութեանց տարածողներն են։ Ասոնց կեդրոնը Փարիզ կը գտնուի եւ իրենց պետն է Խատիսեան։ Իսկ Ձախերը՝ Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ՝ այսօրուան Հայաստանը պահպանելու կուսակիցներն են։

Նախապէս Փարիզի կեդրոնին մէջ գտնուող [illegible], որ յետոյ Ձախերուն միացած ու Ե[րեւան] գացած է, երկար յօդուած մը գրելով հոն հրատարակուած հայերէն թերթի մը մէջ, ըսած է —

«Դաշնակցութիւնը մեռած է այլեւս, որովհետեւ իր հետեւած սկզբունքներուն տեղի չէ մնացած այլեւս։ Հիմա Հայոց կատարելիք ամէնէն օգտակար բանն է՝ համերաշխութեան գալ Թուրքերուն հետ»։

1930 Սեպտ. 11 Թուակիր «Ցուսաբեր»էն —

«Մեր հակառակորդները՝ որ կը քննադատեն մեզ Թուրքերուն հետ գործակցած ըլլալնուս համար պէտք է գիտնան որ Դաշնակցութեան միակ նպատակն է փճացնել մեր յաւիտենական թշնամին եղող Թուրքը եւ ամէն օր, ամէն առթիւ դաշնակահար ըսել զայն, մեր վճռական հաշիւը տեսնելու համար անոր հետ։ Թուրքին կեանքը խանգարել, ապագայութեան ներմեր գանել Թուրքիոյ մէջ եւ Թունաւորել Թուրքիան՝ ահա՛ մեր պարտականութիւնները։ Այս տեսակէտով, Քիւրտերուն համակրութիւն ցոյց տալ կը նշանակէ ծառայել հայկական դատին։ Քրտական շարժումները հե[illegible] Ճօյլը՝ հայկական դատին դաւաճանել ըսել է»։

(4) «Միլլիյէթ»

ՍԻՓԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

Անծանօթ չէ «Սիփան»ը փարիզահայ հասարակութեան։

Կազմուած է 1923ին, նախաձեռնութեամբ Պ. Սարօ Յակոբեանի եւ հայ երգն ու երաժշտութիւնը սիրող երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու։

Կարելի չէ չգնահատել այն գոհողութիւնները զորս զինուորեր սիրած եւ անխոնջ բոլոր անդամներն ու անդամուհիները՝ [illegible] են սիրով, անդադար, մինչեւ որ հասցուցած են այժմեան վիճակին։

Դիւրին է գոհողութիւն ըսել ու անցնիլ։ Բայց ով որ Փարիզի պէս հսկայ քաղաքի մը մէջ ձեռնարկներ է նման Միութեան կազմակերպման, ան միայն կը հասկնայ բոլոր դժուարութիւնները։

Հայ ազգային եւ ժողովրդական երգերու բազմաձայն եղանակաւորումով ուսուցումն ու տարածումը կը կազմէ մեր Միութեան բուն նպատակը։ Հայ մամուլին եւ հայ երգն ու երաժշտութիւնը սիրող երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու կը մնայ քաջալերել մեր այս ձեռնարկը, եթէ նախանձախնդիր են հայ երգին ու եղանակին պահպանման ու մշակման, այս օտար ափերուն վրայ։

Համեստ են մեր ուժերը, բայց առանց յաւակնութեան կրնանք ըսել թէ բարձր է մեր գիտակցութիւնը հայ երգի մասին։ Այս առաջադրութեամբ, մեր ձեռնարկած Վարդանանց տօնը կազմակերպելու առաջարկը, սիրով եւ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ բոլորէն։

Նոր ուժերով եւ կրկնապատկուած գոհողութեամբ «Սիփան» երգչախումբը իր փորձերը կը կատարէ կատարելապէս կանոնաւորութեամբ, այժմէն տալով մեզ յաջողութեան գրաւականը, որ մեր մեծագոյն գոհունակութիւնն է։

Աւելի հայ գեղարուեստասէր հասարակութեան կը մնայ քաջալերել մեզ՝ 14 Փետր. շաբաթ գիշեր իր ներկայութեամբ ուղղելով դէպի Սալ Ժէօկրաֆի, Վարդանանց նահատակներու հանդէպ իր յարգանքը բերելու, եւ միեւնոյն առթիւ վայելելու հայ երգին ու երաժշտութեան գեղագոյն հաճոյքը։

Օրիֆանական մը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԷՆ, 1 Փետր.— Անցնող տարուան մասին խօսիլն իսկ աւելորդ է մեր փոքրաթիւ գաղութին համար։

Այս գաղութը, անցեալ տարի շատ ուրախ պարագաներու համար մանկապարտէզ մը ունենալ, բայց չկրցաւ ուժը չունէր։

Այս փոփոխէն անդին, շօշափելի ոչ մէկ աշխատանք գաղութին օգտին համար, բացի ամուսնալ վէճերէ։ Եւ այս երկու տողը՝ իբրեւ հաշուետուութիւն կամ իրականութիւն։

* * Օրուան գլխաւոր հոգը գործերու թուլութիւնն է։ Ցխուր է առօրեայ կեանքը։ Ոեւէ շարժում չկայ։

Կ'երեւի ձմեռը քիչ մը ամէնուն ալ ձայնը ներս քաշած է։

Կազմակերպութիւն ըլլալով ունէինք Ազգ. Միութիւն մը, որ այժմ անգործութեան դատապարտուած է դժբախտ պարագաներու բերումով։

Իսկ Մարսէյլը, ինչպէս միշտ, իր օրուան հոգերէն չի կրնար ազատիլ, 160—170 քիլոմ. անդին ինկած գաղութով մը հետաքրքրուելու համար։

Բայց Զատիկի ու Ծնունդի պէս առիթներ չեն փախցներ,— անգործութեան այս օրերուն— քահանաներուն գործ հայթայթելու, եւ մէկ քարով երկու թռչուն զարնելու համար։ Կ'երեւի մեր տէր պապանքն ալ կը [illegible] այն [illegible], որ կը կոչուի գործադրկութիւն։

Խօսելով Հ. Յ. Դ. խումբի մասին, ան ալ հանգիստ օրերու առթիւ միայն ձայն կը բարձրացնէ ու քիչ մը շարժում կը առնէ։

500նոց գաղութ մը, բայց մեր բարի սովորութեան, [illegible]լու էր քանի մը Միութիւններ, բայց չկան։ Որովհետեւ մեր ուժը «Մտաւորական»ը կը պակսի։ Իսկ այս գաւառ տղաքը Փարիզի պէս անդերու մէջ միայն կարելի է տեսնել։ Եւ այդ տարրէն զրկուած գաղութները դատապարտուած են մոռցուելու եւ ձայնը ներս քաշելու...

Բայց կան աշխատանքներ որ կարելի է գլուխ հանել։ Օրինակի համար՝ ահա՛ երիտասարդ ու առողջ Միութիւն մը՝ «Հ. Մ. Մ.»ը։ Ինչո՞ւ համար այս գաղութն ալ նման Միութիւն մը չունենար որ անոր բարիքներէն օգտուէինք փոխադարձաբար։ Եւ կապ հաստատելով «Լոյս քաղաքին» հետ, լուսաւորէինք այս խուլ անկիւններն ալ։

Խնդիր մը, որ ոչ միայն Պոլէնի երիտասարդները կը հետաքրքրէ, այլ բուն իսկ կեդրոնը։ Մանաւանդ որ հողը պատրաստ է եւ կը կարօտի աշխատանքի։

* * Քաղաքապետարանի արձանագրութիւններէն կը քաղենք հետեւեալ թիւերը Հայերու մասին.—

1919ին՝ ծնունդ՝ 16, ամուսնութիւն՝ 3, մահ՝ 7։

1930ին՝ ծնունդ՝ 12, ամուսնութիւն՝ 1, մահ՝ 4։

Գ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Մ.

Վաղը կիրակի, 8 Փետր. Հ. Մ. Մ. առաջին ֆութպոլի խումբը պիտի մրցի Ասոսիասիոն Սփորթիվ Ամիքալի (A. S. Amicale) հետ, զօրացած Լիգանը B.ով։ Այս մրցումը չափազանց հետաքրքրական պիտի ըլլայ, քանի որ հրաւիրող խումբը ուժեղ կազմով դաշտ իջնելու եւ պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք բերելու համար ամէն պատրաստութիւն տեսած է։ Այս խումբը մինչեւ օրս դեռ պարտութիւն կրած չէ։ Մրցումը տեղի ունենալ Stade Municipalի վրայ 25 bis Grande Rue Maison Alfort, ժամը 2.45ին։

Maison Alfort երթալու համար առնել Bastilleէն թիւ 24 Թրամուէյը ու իջնել Սթատին առջեւ։

* Վան (Vannes) քաղաքի մրցումին մէջ, անցեալ կիրակի, Հ. Մ. Մ.ը տեղական խումբին յաղթեց 4·3ով։ Ներկայ էր մեծ բազմութիւն։

Վ. Հ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ԼԻՈՆԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ

ԼԻՈՆ, 2 Փետր.— Ազգ. կեդր. վարչութեան ընտրութեան եւ ներկայ գործադրկութեան տագնապին առթիւ խորհրդակցութիւն կատարելու համար, 1 փետր. կիրակի օր քաղ. կուսակ. եւ Հայր. միութեանց ներկայացուցիչներով գումարուած խորհրդակց. ժողովէն կարգ մը միութեանց ներկայացուցիչներ բացակայ ըլլալով, սոյն երկրորդ կոչով, անգամ մը եւս կը փութանք հրաւիրել Լիոնի բոլոր միութեանց ներկայացուցիչները, որ հաճին անպայման ներկայ ըլլալ 8 փետր. կիրակի օր ժամը 2ին՝ Cours de la Liberté, Brasserie de la Préfectureի նոյն սրահին մէջ։

Ներկաներու թիւը այս անգամ վերջնականապէս բաւաբար եւ օրինական պիտի նկատուի։

Դիւան Գաւառ. Խորհուրդի

ՄԱՆՈՒԹ ՀԵՂԻՆԱԿ Գրիմիթէլ (Գր. Թէլլալեան) դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր մօրեղբայրը, Գ. Մկրտիչ Գույումճեան, որ ծնած էր 1871ին։ Բնիկ Սսեցի, հանգուցեալը իբրեւ այդ քի զարնող դէմք, հայածանքի ենթարկուած է համիտեան շրջանին։ Բաւական ատենէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ, եւ թաղուեցաւ Թոյոմպի գերեզմանատունը։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (14)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

[illegible] անձրեւը կանգ [illegible] մինչ այն պահուն, երբ [illegible] քաղաք մտաւ, բայց [illegible] գետ՝ գոյնը չփոխուեցաւ, [illegible] հեռաւոր թեւեր էին [illegible], երկար ու ձիւնի [illegible] փլուեր որ գետ եւս [illegible] պիտի շարունակուէր այդ [illegible]

Այդ չէր, սակայն, որ այժմ ամենէն աւելի գրաւեց ուշադրութիւնս։ Գետին ճիշդ մէջտեղը խոշորկեկ քար մը կար մենմենակ, որուն՝ հորիզոնական ուղղութեամբ կպած էր փոքրիկ շոր մը։ Մեղմ ալիքներու ծփանքին ու անվերջ հոսանքին [illegible]

[illegible] անմիջապէս ստուգում կատարել, բայց ինչպէս։ Ես թաքստոցս դուրս չէի կրնար ելլել ի նմանները՝ նոյնպէս։

[illegible] հիւանդանոցի մերձ ու հիւանդ երախաներէն մէկը օգնութեան հասաւ ինծի։ [illegible] Ճամբայ ելաւ գետի գետափը դոյլ մը ձեռքը իբր թէ ջուր բերելու համար

Խճուղիին կարած կէտէն [illegible]

Բայց մը հարցափորձուելէ յետոյ, հայ որբը իր ճամբան շարունակեց։ Ճարպիկ ու ճկուն շարժումով մը [illegible] հետաքրքրող առարկային դէմ ու գէմը։ [illegible]

[illegible] պարզ հետաքրքրութեամբ մը համար, նախկին կեանքի մը [illegible] կ'ըլլայի։ Իսկ եթէ հայ Թուրք [illegible]

Զղջացի։ [illegible]

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ

ժողովը կը բացուի այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին կուսակցութեան ճաւաքատեղիին մէջ:

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ապառաժ խումբի կողմէ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին: Երգ, արտասանութիւն եւայլն։

Կը խօսի Ընկ. ԱՐԱՄ ԳԱՌՕՆԷ — *Մուտքը ազատ է*

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէլվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ. Place des Abbesses. 3 Rue la Vieuville. Harolaի *սրահներուն մէջ. Մէթրօ* Abbesses *եւ* Pigalle.

Կը նախագահէ Պ. Վ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼԷՆ ԲՒՒԶԱՆԴ

Երգ, Ջութակ, արտասանութիւն, ճառ: Օր. Լուսինեան կը պարէ Կովկասեան պարեր: Կը ներկայացուի Սկաուտական կեանքէ առնուած բանակում «Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն» ի մէջ:

Ճոխ պիւֆէ — *Մուտք 7 Ֆրանք 50*

Հ. Յ. Դ.

Փ Ա Ր Ի Զ

Իթալիի Աղբիւր-Սերոբ խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 71 Ավընիւ Քլէպէռ կը խօսի՝ Պ. Ս. Վրացեան: Նիւթ՝ Ամերիկահայ գաղութը:

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խմբի Փարիզի բոլոր անդամներն ու անդամուհիները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 71 Ave. Kléber. *Կարեւոր օրակարգ:*

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներական ախտեր, ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և մէզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ռէօնթկէնեան եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթներով: Կընդունինք ամիսանը սահմ. հիւանդն.: Խորհր. ամէն օր 9-12 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Ակնաբուժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9 12:*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

կը խնդրուի մեզմէ ծանուցանել թէ՝ այս կիրակի առաւօտ փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Rue Jean Goujon, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՂԱՊԷՔԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալին եւ ընտանիքին բոլոր ննջեցեալներուն հոգւոյն համար:

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արեան, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ՀՐԱՊԱՐ. ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

եգիպտոսի առաջին ժողովրդավար սահմանադրութեան յիսնամեակին առթիւ: Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 3.30ին à l'Ecole des Hautes Etudes Sociales (16 rue de la Sorbonne) մէջ: կը նախագահէ պ. VICTOR BASCH.

Առիթէն օգտուեցէք

Ծախու է Առնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ քարաշէն տուն մը 4 սենեակներով: Գին՝ 20000 Ֆր. (իսկական արժէքը 30000 Ֆր. է): 140 մեթր հող, ջուր, ելեկտրականութիւն: Կար տիւ Նորէն 18 վայրկեան, Առնուվիլի կայարանէն 7 վայրկեան հեռու: Դիմել՝ Léon Papazianի. 194 Fbg. St. Martin. Paris (10).

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Ֆրանսացի խիստ յայտնի անձնաւորութիւն մը, Գօլոտոյի շուրջ իր ունեցած ագարակներուն մէջ ծառայեցնելու համար պէտք ունի 1-2 հայ ընտանիքի, նոյն իսկ քանի մը զաւակով, պայմանաւ որ անոնք ըլլան բարոյականով վստահելի եւ երկրագործական աշխատանքներու տեղեակ:

Դիմել ամէն առաւօտ, կիրակիէն զատ, ժամը 9-12 ընդհանուր քարտուղարութեան, Հայոց եկեղեցին, 15. Rue Jean Goujon.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ՄԵԼՔՅԵԱՆԻ «ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ»

(Նոր վէպ) Գին 10 Ֆր.

Հրատ. Հր. Սամուէլ: 51, Rue Mr. le Prince. (Paris).

կարդացա՞ծ եւ օտարներուն յանձնարարա՞ծ էք

ԳՐԻՄԻԹԷԼԻՆ «A L'OMBRE DE LA CIVILISATION» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՐՕՓԱԿԱՆՏԻ ՎԷՊԸ

(Ֆրանսացի ամենակարեւոր անձնաւորութիւններու եւ թերթերու կողմէ գնահատուած)

կը ծախուի հրատարակչատունը՝ 42 Rue Saint-Jacques, Paris (Սորպօնի մօտ), բոլոր ֆրանսական մեծ գրավաճառներու մօտ եւ Հր. Սամուէլի գրատունը: Գին՝ 15 Ֆրանք:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

ցէր եւ ցնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX, Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6: Քիթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2-3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ: վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել: ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS. CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ջեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince. PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսական տուրքի օրէնքները խիստ բարդ են: Տուրքի յայտարարութեանց, ձեր վրայ դրուած տուրքերու ստուգման եւ անհամաձայնութեանց համար դիմեցէք հարկային պաշտօնատան նախկին քննիչ Պ. ARNAUDի.

167 Rue de Montmartre, PARIS (9)

կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ բացի Ուրբաթէ

Գործ *կը փնտռէ հայ պաշտօնեայ մը տնական եւ խոհանոցի աշխատանքներու համար: Դիմել՝ ցուցակի վարչութեան:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արտաց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9- 2:*

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԼԻՈՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Աժան գիներով կը ծախենք էշարփներ, մետաքսեայ թաշկինակներ, գուշգոյներ, մետաքսեղէն կտորներ, թաւիշներ, պաստառներ, թիւլեր, նկարուած եւ պարզ շղարշներ, անգլիական քրէփներ եւ սուգի համար ժօրժէթներ: դիմել A. Cuilléron, 150 Rue Boileau. Lyon.

ԷMPIRE մեգեր-հոլ՝ 37 Av. Wagram

THÉ YAVROU — ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880ԻՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԴԵՂԻՆ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐՆԵՐ (surprise)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

23, Rue Sénac :-: MARSEILLE

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ITALIE 137 Ave. de Choisy, métro Tolbiac եւ

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քթի, ականջի, մորթի ղութիւններ, ֆրանկախտ, ջերմամիզութիւն- անդրմանիշակագոյն գայթներ, Rayons X: *Ատամնաբուժարան՝ ակռաներ դարմանել եւ ատամնաշարերու շինութ. քուրոններ 100 ֆրանքէն, սպիտակ ատամներ 60 ֆրանքէն: Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10—12 եւ 2—8.*

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[...]

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին [...]թոտներով:

Ջիադէռմի (diathermie), (ուլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՆ[...]

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ [...] օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31[...]

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ORCHESTRE-JAZZ FRANCO-ARMÉNIEN

TANGO ARGENTINE — FOX ARMÉNIEN

կազմակերպիչ *ԱՐՏԱՇԷՍ ԴԵՐՁԱԿ[...]*

Կը մասնակցի տաղանդաւոր Ջութակահար ՍԵՐՈԲԷ ԲԱՐ[...]

կը ծանուցանեն թէ պատրաստ են խիստ մատչելի պայ[...]րով իրենց մասնակցութիւնը բերել noces, banquets, soirées dansantes եւ ամէն կարգի հայկական հանդէսներու:

դիմել՝ S. Pariguian. 26 Rue des Carmes, Paris (6), կամ A. Terzakianի, 12 Ave. du Bac. la Varenne St. Hilaire. S[...]

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulême, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք. տոկուն [...] շքաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ:

կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է:

Tél. Ménilmontant 76—71 — Autobus: AY, [...]

Métro: Couronnes ou Parmentier

RESTAURANT ROUMAINE

7 RUE DE LA MICHODIÈRE, PARIS

(ՕՓԵՐԱՅԻ ՄՕՏ)

Խնամքով պատրաստուած ռումանական եւ արեւելեան կերակուրներ

Չ ա փ ա ւ ո ր   գ ի ն

ԾԱԽՈՒ Է

մեկնումի պատճառաւ, ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ [...] մը, երեք յարկաբաժինով, ջուր, [...] ելեկտրականութիւն:

Պայլ՝ 3 տարի եւ վերանորոգելի: Վարձք՝ տարեկան [...] Ֆր.: Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Մէրսըրի, 52 [...] Նար տիւ Պուա, (52 Rue Bernard du Bois), *Մարսէյլ:*

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՋԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville, — մէթրօ՝ Պէլ[...]

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գի[շեր]

Հայ յարգելի յաճախորդներու դիւրութեան համար [...] մտցուած ենք հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը [...] դեղարանին առաջին յարկը, դեղագիրներու պատ[րաստու]թեան ճիւղին մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ

Սոյն կտրօնով ներկայացնողներու հարիւրին 5 [...] ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ՖԷՐՄԻՒՍ, իրաւագիտական գրասենեակ Ր. ԽՐԼԱՊ[...]

33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, մէթրօ՝ Châte[let]

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, [...] ամուսնալուծմանց արկածներու դատեր: Կը կատարէ նաթիւրալիզ[...] ինքնութեան թուղթերու, ամուսնութեան օրինական գործողութ[...] ծոն մը քամէրսի, շէնքերու եւ հողերու առուծախ: Փոխառու[...] Դիմել ամէն օր բացի չորեքշաբթիէ առաւօտեան ժամը 10—12

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 20 ԶԵՂՉ Կ'ԸՆԷ

CHAUSSURES ZAGORIDIS

18 Rue MONCEY, 18

Փլաս տիւ Փոնի [...]

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE

ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ

ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ԶԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ

AJOUTEZ A L'ELÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

REGISTERED TRADE MARK

APPAREIL DÉPOSÉ

ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ

MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE

ETABLISSEMENTS

206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, — *Մէթրօ՝* LOUIS-BLANC

Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը

AGENT PARTOUT — LA MARQUE MONDIALE

DEPOSITAIRE GENERAL — PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տար.
Ֆրանսա 35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
Անգլիա 20 շ. 40 շ.
Եգիպտոս » »
Իտալիա 250 ֆրանք
Ամերիկա 6 տոլ. 10 տոլ.
Լիբանան 100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 378 208
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
8
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931
8 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1489 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԻՐԱՒՈՐ ՃԱԿԱՏ ՄԸ

Այս միջոցին, օտար թերթերը քիչ մը շատ կը զբաղին Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայերով։

Երէկ հրատարակեր էինք «Լը Փըթի Մարսէյեզ»ի մէկ յօդուածը, լի՝ հեգնութեամբ եւ դառնութեամբ։ Անցեալ աշնան Լիբանանի ֆրանսական մամուլն ալ աղի-լեղի խօսքեր թուղթին յանձնեց։ Իսկ Հալէպի, Պէյրութի եւ Դամասկոսի արաբական թերթերը առիթ չեն փախցներ, մեզ մեղադրելու համար իբրեւ «Հայկական Տունի» տենչացողներ։ Կամ առնուազն իբրեւ մխռովարարներ։

Անշուշտ իւրաքանչիւրը իր հայեցողութեամբ հրատարակութեան կուտայ սուտ-իրաւ լուրեր, եւ անոնց հիման վրայ կը խմբագրէ իր ամբաստանագիրը։

Մինչեւ այսօր ալ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ կան թերթեր, որոնք հաճոյքով տեղ կուտան թրքական, թրքամարի ներշնչումներու։ Իր արմատ ձգած են երէկուան կանխակալ կարծիքները։ Կան հրապարակագիրներ որոնք իրենց անձնական շահը կը շփոթեն Լիբանանի եւ Սուրիոյ իրական շահերուն հետ։

Մեզի համար գաղտնիք չէ որ, Թուրքիոյ հետ առեւտուրով կապուած կարգ մը երեւելիներու ականջին շատ անուշ կը հնչեն սահմանէն անդին գլորուած սուտեր։ Այս դասակարգին մէջ կան Եւրոպացիներ իսկ...

Բայց այս միջոցին, մանաւանդ ֆրանսական թերթերու մէջ, մեզի դէմ եղած քրթմնջիւնը կը դառնայ այսպէս կոչուած համայնավարական գործունէութեան շուրջ։

Ամբողջ եղածը՝ կարմիր Թռուցիկներու խնդիր մըն է։ Թըխածոյ խօսքեր, որոնք լոյս աշխարհ կը տեսնեն պարբերաբար, եւ կը բաժնուին ինչպէս Արաբներու կամ Ֆրանսացիներու, նոյնպէս հայանուն Թեթեւսոլիկներու ձեռքով։

Այս բախտախնդրական աշխատանքին մէջ, ամէնէն ողորմելի դերը կ՚իյնայ ափ մը Հայերու։

Բուն հեղինակները, դաւադիրները չեն երեւար հրապարակի վրայ։ Անոնք անմատչելի են եւ միշտ շարժուն։ Պատրոյգը կուտան խեղճ ու կրակ խամաճիկներու ձեռքը, իսկ իրենք լրտեսներ տեղեկագիրներ եւ զեկուցումնե՛ր կը ստորագրեն եւ կը ղրկեն առ որ անկ է, որպէսզի գործի վրայ երեւան։

Այսպէս է որ, պարբերաբար կը կարդանք թէ այսկամ այն «եռանդ բռնուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, երբ կը փորձէր կարմիր Թռուցիկներ բաժնել անցորդներուն, նետել խանութներէ ներս, եւայլն։

Ի հարկէ ամբոխը մեր աչքով չի դատեր՝ ամէն բան, եւ իրար կը խառնէ սուտն ու իրաւը, կարեւորն ու տղայականը։ Վարիչ տարրերն ալ, յաճախ, կեր կուտան ամբոխին, խտացնելով գոյները։

«Պարագան ցաւալի եւ այպանելի է միանգամայն», կը հառաչէ Հալէպի ռամկավար օրկանը։ Եւ աւելի խեղճանալով, կ՚աղերսէ.

— «Թաւակա՛ն է, բարեկամներ։ Մեզ հանգիստ ձգեցէք մեր հացի տէրերին հետ»։

Ուրեմն, ամբողջ եղածը պատառ մը հացի խնդիր է, երկու կողմին համար ալ...

Մեզի համար ոճիր-արկածի, զանազան դէպքերու սահմանէն անդին չանցնիր Թռուցիկներու պատմութիւնը։ Շօշորթը, վարձկանը, բախտախնդիրը կամ յափշտակեալը ամէն տեղ ալ կան եւ պիտի ըլլան։ Կարելի չէ չարիքը դարմանել հառաչելով կամ խեղճանալով։

Մեր գործը պիտի ըլլայ, ամէն ժամանակէ աւելի, ուշադրութիւն դարձնել այդ բազմամարդ եւ հոծ գաղութին, այդ վիրաւոր ճակատին վրայ։ Եւ կատարել այնպիսի աշխատանք, որ այլեւս չկարենան շնչել գոյնզգոյն աքլորներ։

Այնտեղ ունինք տեղաւորման խնդիր մը, որ կը քաշքշուի տարիներէ ի վեր։

Ինչ որ կատարուեցաւ մինչեւ հիմա, տաւելապէս կը պարտինք օտարներու։ Դրամն անգամ անոնք հայթայթեցին, եթէ չհաշուենք մաս մը զանցառելի գումարներ։ Եւ կը թուի թէ գործը կանգ առած է վերջերս։

Տեղաւորման հարցին հետ սերտօրէն կապուած է կայաններու հոգը։

Մեր շահն ալ կը պահանջէ որ անոնք վերնան, քանդուին վերջնապէս, եւ խառնակեցութեան, աղտին ու թշուառութեան մէջ ընդարմացած բազմութիւններ կապուին հողին։

Կ՚ըմբռնենք այս գործին դժուարութիւնները։ Բայց եթէ մեր նպատակը այդ բազմութիւններուն վերջնական փրկութիւնն է, չպիտի վարանինք խոչընդոտներուն առջեւ։ Կայանը կը պակսեցնէ դիմադրական ուժը, կը կազմալուծէ եւ կ՚ապականէ։ Եթէ Ցունաստանի մէջ ունենայինք Լիբանանի պատեհութիւնները, կայանները շատոնց չէին գիւղերու վերածուած կ՚ըլլային, տասն անգամ աւելի արդիւնք տալով։

Եւ կայաններն են որ յաճախ սրս կը հայթայթեն կարմիրկանանչ աճպարարութեանց։

Հետզհետէ աւելի եւ աւելի ուշադրութիւն՝ այս վիրաւոր ճակատին։ Դրամ եւ աշխատանք եւ գործակցութիւն, ամէն ուղղութեամբ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Փախստական մահապարտը

Մէնէմէնի մահապարտներէն Իսմայիլ Օղլու Հիւսէյին, որուն համար գրեր էինք թէ վճռի գործադրութեան պահուն, յաջողած էր փախուստ տալ, օգտուելով զինուորներու շփոթութենէն եւ ներկայ ամբոխին փրկարար իրարանցումէն, տակաւին չէ գտնուած։ Մէնէմէնի շարժման գլխաւոր կազմակերպիչներէն էրիկը կարծուի թէ փախուստը նախատեսուած և պատրաստուած էր։ Այս կասկածով ալ կառավարութիւնը քննութիւն բացած է երեւան հանելու համար մեղսակիցները։ Իրօք, փախուստը շատ խորհրդաւոր պայմաններու մէջ տեղի ունեցած է։

Նոր ձերբակալութիւններ

Քօզանի մէջ 32 անձեր ձերբակալուեցան կրօնական զաղտնի արարողութիւններ կատարած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Ասոնք ալ պիտի դատուին Մէնէմէնի պատերազմական ատեանին կողմէ։

Մէնէմէնի գայմագամին շուրջ

Պոլսական թերթերու կողմէ արուած տեղեկութեանց համաձայն, հակաքեմալական շարժման միջոցին, Մէնէմէնի ոստիկանզինուորներու հրամանատարին՝ Ֆախրի պէյի մասին կատարուած քննութիւնները աւարտած են։ Ֆախրի պէյ իր յայտարարութեան մէջ բսած է թէ դէպքը իմանալուն, նոյն վայրը եկած, կառավարական շէնքը մտած եւ հաւանական յարձակումի մը դէմ միջոցներ ձեռք առած է։ Դէպքը լուր տուած է զինուորական հրամանատարութեան եւ այս կերպով կատարած է իր վրայ ինկած պարտականութիւնը։

Ֆախրի պէյի եւ ուրիշներու բսածին համաձայն, գայմագամ Ճէվտէթ պէյ իրեն ինկած պարտականութիւնը չէ կատարած։ Գայմագամ Ճէվտէթ պէյ ՝պէպքը իմացածին պէս զօրանոց գացած եւ խնդրած է որ՝ յանկարծ զինուորական ույժ ղրկուի դէպքին վայրը։ Ցետոյ, զօրանոցին մէկ սենեակը փակուելով աղու մը պէս լաւ նստած է։ Մինչդեռ պէտք է եղեր որ դէպքի միջոցին անձամբ պարտականութեան եւ ոստիկան զինուորներու գլուխը գտնուէր։ Գայմագամին այս ընթացքը անփութութիւն կը նկատուի։ Ճէվտէթ պէյի յայտարարութիւնը էնկիւրիի մէջ առնուած է։ Ըսած է թէ դեռ անծանօթ էր Մէնէմէնի եւ այդ միջոցին է որ դէպքը պայթած էր։

Շատ հաւանական է որ Ճէվտէթ պէյ դատուած միջոցին Իզմիրի եւ Մաղնիսայի կուսակալներուն յայտարարութիւններն ալ ուզուին Պատերազմ. Ատեանին կողմէ։

Երկրորդ խումբի ամբաստանեալները

Երկրորդ խումբի ամբաստանեալներու մասին Մէնէմէնի Պատերազմական ատեանի նախագահ Մուսթաֆա, հետեւեալը յայտարարած է.

— Երկրորդ խումբին դատավարութիւնը առաջինէն աւելի ուշագրաւ պիտի ըլլայ։ Այս խումբին մարդիկը աղանդի հետեւորդներ են, որոնք կրօնքի վարագոյրին տակ, գործը շուայտութեան տարած են, երիտասարդ աղջիկներու կուրծքին վրայ գրելով՝ «Դուն իմ Աստուածս ես», ասոր նման ուրիշ բաներ, եւ համբոյրը աղանդին պատուէրներէն մէկը ըրած են։ Դատավարութեան միջոցին այս բոլոր մարդոց գործը երեւան պիտի ելլէ, եւ անոնք իրենց արժանի պատիժը պիտի կրեն»։

Ցոյնեւպուլկար նոր միջադէպ մը եւս

ՔՈՄԻԹԱՃԻՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

ՍՈՖԻԱ, 6 փետր.— Ցոյնեւպուլկար սահմանագլուխին վրայ, նոր միջադէպ մը եւս պատահեցաւ այս առաւօտ։

Պուլկար քոմիթաճիներու խումբ մը յունական հողը մտաւ, յոյն սահմանապահ զինուորները ուզեցին արգելք ըլլալ անոնց յառաջխաղացման։ Երկու կողմէ զէնքի դիմեցին եւ երկու ժամ կրակեցին իրարու վրայ։ Բազմաթիւ քոմիթաճիներ եւ յոյն զինուորներ վիրաւորուեցան։ Ի վերջոյ, քոմիթաճիները ստիպուեցան պուլկարական հողն ապաստանիլ։

Պուլկարները կը յայտարարեն թէ յոյն զինուորներն են միջադէպին պատասխանատուն։

Յոյները կը յայտնեն թէ յոյն կառավարութիւնը խստիւ պիտի բողոքէ պուլկար կառավարութեան։

Ցունաստան կը բողոքէ

Ցունաստանի արտաքին Նախարարը Միխալաքոփուլոս, յայտարարեց թէ սահմանագլուխի միջադէպին մասին արուած տեղեկութեանց համաձայն, պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ միմիայն Պուլկարներուն վրայ։

Հաստատուած է թէ երէկ հաղորդուած միջադէպին մէջ, սպանուած յոյն զինուորը մտած է պուլկարական հողը անոնց ինքզինքը ծածկելու եւ բացէ ի բաց նշմարելի էր թէ որ եւ է պէշ մաքով չէր գործեր, այլ անտէր անասունները կը վերադարձնէր պուլկարական հողը։

Յոյն կառավարութիւնը պիտի պահանջէ Պուլկարիայէն որ խստիւ պատժուին պատասխանատուները եւ բարոյական գոհացումներ տրուին։

Միջադէպին մասին, յոյն մամուլը չափազանց վերապահ շեշտով կ՚արտայայտուի։ Թերթերը կը վախնան որ միջադէպը աննպաստ կերպով անդրադառնայ երկու երկիրներու յարաբերութեանց վրայ։

Մուսոլինիի դէմ մահափորձ

Հռոմի մէջ ձերբակալուեցաւ վտանգաւոր անիշխանական մը Միշէլ Շիրրու, որ երիտասարդ տարիքէն յարած էր անիշխանական գաղափարներու. խոստովանեցաւ թէ Ամերիկայէն կեղծ անունով մտած էր Իտալիա, մահափորձ կատարելու համար Մուսոլինիի դէմ, եւ թէ այդ մտադրութեամբ ալ պատրաստութիւններ տեսած եւ ինքն իր ձեռքով, ուժեղ պայթուցիկներով լեցուած ձեռնառումբեր պատրաստած էր Պրիւքսէլի մէջ։

Անիշխանականին ձերբակալումը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաներու տակ։ Հռոմի ոստիկանութիւնը լուր առեր թէ Միշէլ Շիրրու մտած է Իտալիա եւ թէ կը գտնուի Հռոմ։ Ոստիկանութիւնը անոր հետքը գտաւ պանդոկի մը մէջ, ուր կը բնակէր կնոջ մը հետ եւ հրաւիրեց զայն ներկայանալ ոստիկանատուն։ Ոստիկանատան մէջ, երբ ուզեցին վրան խուզարկել, Շիրրու արագ շարժումով մը քաշեց ատրճանակն ու կրակեց ոստիկանապետին վրայ, զոր վիրաւորեց թեւէն։ Ներկայ ոստիկանները նետուեցան վրան ու դժուարաւ կրցան զինքը զսպել, երկու ուրիշ վիրաւորներ տալէ յետոյ։

Վորոշիլովի յիսնամեակը

Ամբողջ խորհրդային մամուլը մրցման ելած է առաւելագոյն շողոքորթութիւններով պանծացնելու համար խորհ. Միութեան պատերազմական գործավարը Վորոշիլոֆ, իր ծննդեան յիսնամեակին համար։

Համայնավար կեդր. կոմիտէն, խորհ. կառավարութիւնը, գործաւորական կազմակերպութիւնները եւայլն, կը շեշտեն անոր կատարած շատ կարեւոր դերը համայնավար կուսակցութեան, խորհրդային կարգերու ամրացման եւ կարմիր բանակի պատրաստութեան գործերուն մէջ։

Տօնէցի աւազանին այս նախկին կոպզարարը որ ամէնէն բարձր դիրքերու հասած է, կը նկատուի խորհ. աշխարհի փրկարարը։

Հնդիկ պատգամաւորներու կոչը

Լոնտոնի հնդկական խորհրդաժողովին պատուիրակները հասան Պոմպէյ ուր ընդունուեցան ժողովրդական բուռն խանդավառութեամբ։ Որեւէ միջադէպ չպատահեցաւ այս առթիւ։ Իրենց ճամբորդութեանց ընթացքին, պատուիրակները խորհրդակցութիւններ ունեցեր էին եւ անոնցմէ 26 հոգի ստորագրեր էին կոչ մը, թելադրուած Լոնտոնի ժողովին եզրակացութիւններէն։ Կոչին մէջ կը շեշտեն մանաւանդ կարծիքի նպաստաւոր փոփոխութիւնը զոր նշմարած են Անգլիոյ մէջ՝ հանդէպ Հնդկաստանի։

Հնդիկ պետերու ազատ արձակումը անոնք կը նկատեն բարեացակամութեան նոր փաստ մը անգլ. կառավարութեան կողմէ եւ կը մաղթեն որ Հնդկաստանի մէջ ստեղծուի խաղաղութեան մթնոլորտ մը, որ թոյլ տայ ուսումնասիրելու ամէնէն կարեւոր հարցերը եւ բոլոր քաղաքական բանտարկեալներուն ազատ արձակման պարագան։

Գաղթապետական վարչաձեւի պահանջին դէմ, առարկութիւն չկայ կ՚ըսեն անոնք, բայց գիտել կուտան թէ թէ Հնդկաստան չի կրնար ապահովել իր բարգաւաճումը եւ զարգացումը, առանց համերաշխութիւն մը ստեղծելու հնդկական եւ անգլիական շահերուն միջեւ։

Պատգամաւորներէն մէկը որ չէ ստորագրած կոչը, կը յայտնէ թէ Լոնտոնի ժողովը նպաստաւոր է իշխաններու, քաղաքագէտներու եւ միջին դասու մարդոց տեսակէտէն, սակայն ոչինչ կատարուած է որպէսզի աշխատաւոր դասակարգը իր մասնակցութիւնը բերէ երկրին ապագայ կառավարութեան։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հնդիկ պետ մը մեռած.— Հնդիկ ազգ. խորհուրդի նախկին նախագահներէն Մոթիլալ Նէհրու որ կանտիի բանտարկութեան ընթացքին, մեծ աղմուկ հանեց եւ իր կարգին բանտարկուելէ յետոյ, իր առողջական խախուտ վիճակին պատճառով, ազատ արձակուեցաւ, մեռաւ Լուքնովի մէջ, 69 տարու էր։

Հնդկական խռովութիւնները.— Աճմէտապատի մէջ 300 անձեր ձերբակալուեցան ոգելից ըմպելիներու վաճառման դէմ արգելք դնելու յանցանքով։ Այս առթիւ, ամբոխին եւ ոստիկանութեան միջեւ բախումներ տեղի ունեցան։

Եւրոպայի գեղուհին.— Եւրոպական զանազան երկիրներու գեղեցկութեան Թագուհիները հաւաքուած էին Փարիզ, ուր զանազան երկիրներու պատկանող ազեղ սեռի ներկայացուցիչները պիտի ընտրէին Եւրոպայի գեղեցկութեան Թագուհին ...Հաճելի՝ աշխատանք, կնճռոտ ընտրութիւն...։ Ամէնէն աւելի, դատաւորներու քուէները շահելու հաւանականութիւնները կը ներկայացնէին Օրիորդներ՝ Ֆրանսա, Գերմանիա, Աւստրիա, եւ Գէլճիքա...

Շահեցաւ սակայն Օրիորդ Ֆրանսա, որ 20 տարու կարուհի մըն է, եւ աւելորդ է անշուշտ ըսել թէ միեւնոյն ատեն գեղուհի։

Տարին 13 ամիս.— Այս տարի դեկտեմբերին, Ժընեւի մէջ պիտի գումարուի միջազգային խորհրդաժողով մը, որ պիտի քննէ տարեցոյցի փոփոխութեան հարցը։ Մշակուած է ծրագիր մը որ պիտի ներկայացուի քննութեան համար, կը նախատեսէ տարին վերածել 13 ամիսներու։ 365րդ օրը պիտի նշանակուի *Խաղաղութեան Օր*։

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Երբ Մէնէմէնցիները իրենց ըմբոստացման ժամանակ ժողովրդային անտարբեր բազմութեան մը առջեւ երիտասարդ սպայ Գուպլայն խոշտանգելով սպաննեցին, Թուրք յառաջդիմական մը պոլսական թերթի մը մէջ ափսոսաց մանկլաւծին իր ցեղի բարբարոս ու վայրագ բնազդներուն արթնանալուն փաստը։ Արդարեւ, ամենէն մարդկային չէ ոճրական արարքի մը անտարբեր հանդիսատես ըլլալը։ Երբ բազմութիւնը փողոց կ'իջնէ, ամբոխ կը դառնայ։ Ինչ որ ալ ըսեն, ուրիշներու կարծիքը ինչ որ ալ ըլլայ ամբոխի մասին, ինծի համար ամբոխը որեւէ ժողովուրդի հոգեկան տրամադրութիւնները հասկնալու համար միա՛կ անսուտ աստիճանաչափն է։

Ամբոխը առանձին հաւաքական հոգի ունի, առանձին զգայնութիւն, ուրոյն դիմագիծ, ուրոյն ձգտում։ Հանրային ելոյթներու պահուն որքան ալ ամբոխային տրամադրութիւններու վրայ գերիշխողը ստորին կիրքը ըլլայ, համաձայն պարագաներու. այնու ամենայնիւ, ամբոխային բոցավառ ալիքի շարժառիթը, իրական պատճառը անպայման աւելի բարձր, աւելի անանձնական ըմբռնում մըն է, հոգեվիճակ մըն է, որ անգամ ստորին կիրքի գերիշխան պահուն, թաքուն ազնուական երակ մը կը պահէ, ամբոխին մարդկային կերպարանքը ապացուցանելու համար գոնէ։

Եթէ Թուրք մտաւորականի իրաւացի զանգատին հակառակ, Գուպլա պէյի խոշտանգումը տեղի ունեցաւ Մէնէմէնի Թուրքերու եղերական անտարբերութեան դիմաց, թերեւս նոյնքին լուռ համաձայնութեամբ, այդ աւելորդ անգամ մըն ալ ըլլալով նոր ապացոյցը տուաւ, որ Թուրք զանգուածը նուազագոյն չափով չի պահեր «մարդկային կերպարանք», ալ չենք խօսիր աստուածային կերպարանքի, պատկերի մանրադիտելի հետքի մասին, որովհետեւ, կ'ըսեն, որ Աստուած մարդը ստեղծեց համաձայն իր պատկերին։

Երբ երկու անասուններ իրարու հետ կը կռուին, եւ անոնցմէ մէկը արիւնլուայ կ'իյնայ, շատ է թիւը անոնց որ իրենց աչքերը կը գոցեն, իսկ երրորդ անասունը անհանգիստ կ'ըլլայ, եթէ միջամտել կրնայ կը միջամտէ, եթէ չի կրնար՝ ոտքերով գետինը կը փորփրէ, ամբողջ մարմնով կը դողդղայ, ձայներ կը հանէ որ կոծի կը նմանին։ Թուրք թերթերէն իմացանք որ Գուպլայի սպանութեան պահուն Մէնէմէնի մեծ մզկիթին առջեւ՝ Մէնէմէնցիները ծափած ու ծիծաղած են...։

Ահա, այս դէպքին հետեւանքը։ Նախ անգամ մըն ալ կարդանք Էնկիւրիէն եկած հեռագիրը.

— «Մէնէմէնի մահապարտները 22 հոգի, որոնց դէմ տրուած մահավճիռը, երկուշաբթի օր վաւերացուած էր Ազգ. Մեծ Ժողովէն, երեքշաբթի օր կախուեցան։ Մինչեւ վերջին պահը, մահապարտները կը բողոքէին, իրենց մասին տրուած վճռին դէմ եւ՝ իրենց անմեղութեանը վրայ կը պնդէին։ Մինչեւ յաջորդ առտու անոնց մարմինները մնացին կախուած, իբր օրինակ այլոց...

«Կախաղաններէն մեծ մասը պատրաստուած էին քաղաքին գլխաւոր մզկիթին առջեւ, միւսները բաժնուած էին քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ...»

Հոս ընդհատենք ընթերցումը։

22 հոգիներ կախուած ճիշդ այն քաղաքին մէջ ու թերեւս միեւնոյն հրապարակին վրայ, ուր սպաննուած էր Գուպլան։ Ճիշդ միեւնոյն անտարբերութեան ու անզգայնութեան, ժողովրդական անխղճութեան մթնոլորտին մէջ, որուն մէջ կատարուած էր Գուպլայի սպանութիւնը։

Գուպլայի դէպքին ժամանակ ոճրագործը Թուրք ամբոխն էր, անտարբեր ու սրտադող հանդիսատեսը Թուրք ժողովուրդը, 22 կախաղաններու ժամանակ ոճրագործը Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովն է, բոլորն ալ մտաւորականներ. իսկ Մէնէմէնի մէջ քէմալական այս տաամին բեմադրութեան հանդիսատեսը միեւնոյն Մէնէմէնցի ըմբոստ ժողովուրդն է։

Այս մահապատիժները (Թրքական) իրենց խորքով ու ձեւով այնքան սերտիւ կապուած են իրարու, այնպէս կատարեալ ներդաշնակութիւն կը կազմեն որ ամբողջապէս ու լրիւ մեզի կուտան «արդիացած» Թուրքիոյ մարդկային կերպարանքը։

Ի հարկէ մարդկային քաղաքակրթութիւնը այնտեղ հասած չէ որ մահապատիժները վերնան։ Ամէն իշխանութիւն մահասփիւռ գործիքներով կը պահէ մականը ձեռին։

Խնդիրը բացարձակապէս այս չէ։ Խնդիրը այն է որ Թուրքիոյ մէջ մանաւանդ իշխելու միակ միջոցը կը շարունակեն մնալ կախաղանները։ Լօզանէն յետոյ, կախաղաններու քանիերորդ հանդիսաւոր բեմադրութիւնն է այս։ 1925ին Տիգրանակերտի կախաղանները, 1926ին՝ Իզմիրի մահափորձի պատրուակին տակ Էնկիւրիի կախաղանները (Ճավիտ եւլն.), 1930ին՝ քրտական գիւղերու հրկիզումներն ու բնաջնջումները։ 1931ը կը բացուի Մէնէմէնի արիւնազանգ բեմադրութեամբ։

Ամէն երկրի մէջ, ամէն իշխանութեան ձեռքին՝ մահապատիժը իշխելու միջոց է։ Բայց, ոչ մէկ երկրի, ոչ մէկ ժողովուրդի մէջ ամէնէն յետին սահմանին անգամ չի կրնար հանդուրժել կախաղաններու բեմադրութեան, — «քաղաքի գլխաւոր մզկիթի առջեւ, միւսները բաժնուած քաղաքին զանազան կէտերուն վրայ» անոնց մարմինները «մինչեւ յաջորդ առտու մնացին կախուած իբրեւ օրինակ այլոց...»։ Այս կը նշանակէ որ Մէնէմէնի ժողովուրդը ամբողջ 24 ժամ հանդուրժեց դիտել 22 կախուած դիակներ, որ Մէնէմէնի երախաները, մանչերն ու աղջիկները առաւօտուն դպրոց երթալու ատեն քալեցին կախաղաններու ստուերներու տակէն, իրենց հոգիներուն մէջ Թուրքը օրօրելով ու դիտելով դիակներու գարշութեամբ։ Հեռագիրը կարճ ու կարուկ կը հաղորդէ մահապատիժներուն վաւերացումը Ազգ. Ժողովէն։ Սակայն հեռագիրը չըսեր թէ արդեօք ամբողջ Թուրք Ազգ. Ժողովին մէջ չի գտնուեցա՞ւ գոնէ նմոյշի համար մէկ հոգի, որ ընդվզէր, բողոքէր այս մահապատիժներուն դէմ։ Գոնէ բողոքէր գործադրութեան ձեւին դէմ, ու պահանջ դնէր որ այս մարդիկը մութ գիշերով մը մարդկային աչքերէն ծածուկ վայրի մը մէջ գնդակահարուէին կամ կախուէին։

Ապահովաբար, ոչ ոք ձայն ծպտուն չհանեց Ազգ. Մեծ Ժողովի մէջ. ու ինչպէս Մէնէմէնի՝ Թուրք ամբոխը, Գուպլայի մահը ընդունեցաւ ծափով ու ծիծաղով, նոյն ձեւով ալ Էնկիւրիի մէջ Թուրք մտաւորականութիւնը ծափով ու ծիծաղով վաւերացուց մահապատիժները։ Յետոյ իսկապէս Թրքատիպ ու Թրքավարի ձեւով գործադրեցին վճիռը, Մէնէմէնցիներուն տալով իրապէս վայրագ ու մարդկային կերպարանքէ զուրկ բեմադրութիւն մը մահու, մահապարտները պահելով կախուած, «իբր օրինակ այլոց»։

Որպէսզի գոնէ նուազագոյն չափով ըմբռնելի ըլլայ այս քստմնելի եւ արիւնռուշտ արարքին ձեւի գործունութեանը, որ Թրքութիւնը կը բնորոշէ, մտածենք պահ մը։

Կրնա՞ք երեւակայել որ Փարիզի Նոթր Տամին առջեւ, Էթուալի հրապարակը, Քոնքորտ կամ այլուր ամենէն աւելի ծանր քրէական յանցանքի պատճառով Ֆրանսական իշխանութիւնները ոչ թէ 21, այլ միայն հինգ հոգի կախեն եւ «իբր օրինակ այլոց» ընդամէնը չորս ժամ, ոչ թէ 24 ժամ կախուած պահեն։

Եթէ իշխանութիւնը այնպիսի լրբութիւն մը գործէր, բովանդակ Փարիզը մէկ մարդու պէս ոտքի կը կանգնէր ու կը պատժէր իր ամենէն նուիրական զգացումներու հետ խաղցող մարդիկը։ Փարիզը կը փլէր։

Մէնէմէնի մէջ ժողովուրդը, Թուրքը նոյնիսկ չի ցնցուիր։

Հակառակ բոլոր յեղափոխութիւններուն, Թուրքի հոգին կը շարունակէ վառել արիւնի ախորժակով։ Հակառակ բոլոր «յառաջդիմական» քայլերուն, Թուրքիոյ մէջ իշխողը արիւնխում ցեղի «արքայական» կիրքն է։ Հոն իշխանութիւն եւ ժողովուրդ փոխնիփոխ իրարու համար պէտք բեմադրեն մահուան տեսարաններ։ Ժողովուրդը պէտք գտնէ իր Գուպլաները, իշխանութիւնը իր Շէյխ Ալիները։ Կախաղանները միշտ կանգուն պիտի մնան, մինչեւ որ օր մըն ալ այդ կախաղանի ծայրէն կախուի Թուրք պետականութիւնը։

Քէմալ իր փառքի բոլոր դափնիները շահեցաւ Իզմիրի «ժողովուրդը ազատագրելով» հելլէն լուծէն։ Իզմիրի 1926ի դէպքը յանգած Նազըմ-Ճավիտներու կախաղաններուն, Մէնէմէնի 22 կախաղանները վկա՛յ որ Քէմալի բոլոր դափնիները պիտի թափին այնտեղ, հելլէն լուծէն ազատուած Իզմիրի շրջանը՝ սպառնալով քէմալականութեան դամբարանը դառնալ։

ՇԱՀԱՐՈՒՆԻ

ԼԵՐԱՆ ԿԱՐՕՏ

Ես այն ժամանակ խենդ էի։ Ինչպէս մարուկները գարնան՝ Մըջագեաքի ապառաժներու արեգնող կածաններուն վրայ եւ քարայրները լեռներու խորխորատներու եզերքին, երբ կը բարձրանայի մինչեւ իրենց անախ ապառաժները խառնուող քարափներու եւ պատմելու այծեամներուն հեքիաթը։

Կաթնաթոյր ծառի մը բունին մօտիկ կ'ըլլէի հոգիկ միսթիքի մը նման՝ որ կուռ սիրերգութիւն մը կը փոխանակէ անուշահոտ ծաղիկ մը գուլաներու մէջէն՝ մնացած աղուոր աղջիկներու բարի օգնութեան հետ։ Եւ իր ձայնը աւելի յստակ էր ու զուլալ՝ քան կաչուն աղբիւրները Լիբանանի սարալանջերուն եւ վայրի մեղրը՝ Արտանուշի անտառներու ծառերուն խոռոչներուն՝ երբ կ'ըսէր.

— «Եա՛ Հապիպի՛», առնելով կուսանոց մը կար այս լեռներուն վրայ։ Ամէն իրիկուն երբ կոյսերը մտաւոր մօ՛էին աղօթելու, միայն կոյս մը կը բացակայէր անոնց մէջէն։ Գիշերը երբ քնացած ըլլային բոլորը, միայն ինքն էր, ամէնէն գեղեցիկն ու անբիծը, որ կ'ելլէր մոմճակալէն, ոտքերուն ծայրովը կը մօտենար պատուհանին, անձայն՝ կը բանար փեղկերն ու մտիկ կ'ընէր հովիւի մը մելանոյշ երգը, որ կը գլգլար բարձունքներուն հետ, կ'արձագանգէր, կը գլորուէր եւ անբացատրելի հեշտութեամբ կը ռահէր իր հոգիէն ներս խաղաղ ջուրերու մակերեսին նետուող խճաքարի մը նման։

Գիշեր մը յանկարծ ներս մտաւ հօրս մեծաւորը, քաղցր, մէկ կողմ հրեց կոյսը, գոցեց ուժգին պատուհանը, վար առաւ վարագոյրն ու գոռաց գոռոզաբար.

— Մէկ սէր պէտք է ունենալ եւ անոր երկրպագել միայն, Յիսուսի՞ն, մէ՛կ սէր միայն։ Հիմա կուգաս ինծի հետ աղօթարան ու մէկ ժամ քեզի միջոց՝ մտածելու եւ ընտրելու երկու սէրերէն մին։

Մտածեց կոյսը աղօթարանին մէջ հինգ վայրկեան եւ աղաղակեց.

— Մա մէ՛ռ, մա մէ՛ռ, ես կը սիրեմ հովիւը որ իր երգով տաղերը կ'ուշաթափէ եւ լուսինը կը լացնէ ամէն գիշեր։

— Դեռ չլրացա՛ւ մէկ ժամը, որոտաց գուրսէն։

— Բայց ես պիտի մեռնի՜մ, մա մէ՛ռ, Աստուածամօ՛ր սիրոյն, բա՛ց, բա՛ց։

Ժամ մը վերջ բացուեցան աղօթարանի եւ կուսանոցի դռները։ Կոյսը դուրս ելաւ եւ խելագարի մը պէս վազեց դէպի սէրը։ Բայց շատ ուշ էր արդէն։ Հովիւը մեռած էր վշտէն՝ սրինգը շրթունքներուն։ Յուսահատ, սուր ճիչ մը արձակեց նախ, յետոյ ինկաւ դիակին վրայ ու լացա՜ւ, լացա՜ւ, երկար, մինչեւ որ արցունքներէ բոց մանիշակագոյն յակինթներ նկարուեցան՝ ուռենկայ լոյսով աւելի եւս ճերմկցած սառնափէ ձեռքերուն վրայ։

Առաւօտուն լեռցիները, ապառաժներու շուքին տակ՝ հողակոյտի մը վրայ, ծխացող խընկամանի մը քովիկը աղուոր ծաղիկ մը տեսան, ճերմակ գլխանոցով, նուրբ, կեռասէ շրթներով, գլուխը կախ, լացող կոյսի մը նման եւ անունը դրին՝ «Մարիամին խնկամանը»։

Ես խենդ էի այն ժամանակ եւ անհոգ, գարնան՝ փեթակներէ դուրս խուժող երիտասարդ մեղուներու նման, որ նոր լոյս աշխարհ կուգան, կը շուարին, կը հմայուին դուրսի գեղեցկութիւններէն, կ'արբենան նշենիներու եւ նարնջենիներու բուրումներէն, կը թռին ամէն կողմ, իրենց ետեւէն քաշել տանելով ձայնարգելուած ջութակներով նուագուող ցայգանուագ մը անհասանելի, եթերային ալիքները, որ կը հեռանան տակաւ առ տակաւ, նուագող միգանոյշի մը քնքշութեամբ։

* *

Հիմա կամուրջի մը երկաթէ ձողերուն հակած կը դիտեմ վա՜յ, Թոնի մոլեգնած վազքը, որ խոռոչներն ու քարէ սիւները կը յեսանէ, կատաղութեան հասած մանկոլի մը նման՝ մտիկ ընելով սպիտակ ձայներու աղաղակող սուր կոինչները՝ այնքան նման առեւանգուող աղջիկներու ճիչերուն, որ աչքերուս մէջ հալած կապար կը լեցնեն այս մշտամշուշ օրերուն։

Կը մտածեմ սէրերուն՝ որ կը փշրուին այս սալայատակներուն վրայ՝ հինցած, ձաթած բիւրեղէ գորգամաններու նման եւ աղքատ, գոլուկ կիներուն՝ որոնք կը հեծկլտան անձրեւոտ գիշերները գետափի նոճիներուն տակ՝ քարէ պատնէշներու վրայ։

Այսօր կուլան ծաղիկները ծաղկավաճառներու ցուցափեղկերուն ետին, գերուած, արգելափակուած քոյրերուս նման։ Անոնց մոռցուած, տխուր հեքիաթները ո՞վ պիտի պատմէ ինծի։

Քաղաքի աղջիկները հեքիաթ չեն գիտեր, Մալուիբա՛ն, ո՜հ ես որքա՜ն կարօտցայ ձեր լեռները։

ԵՂԻԱ ՄԱՌՈՒ

ԾԱՆՕԹ.— 1) Արջառակ (cyclamen) ծաղիկ մը՝ որ կ'աճի լեռները, կրային տեղեր։ Մարոնիները «Մարիամին խնկամանը» կը կոչեն զայն։ 2) Թասալուշ՝ պտուղ մը որ ունի այծի կոտոշի ձեւ եւ գոյն։ 3) Եա Հապիպի՝ արաբերէն— սիրելիս։

ԻՐԻԿՈՒՆԸ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

1

Մայրիները կ'աղօթեն: Ո՜վ սրբազան լռութիւն,
Հանճարն իր սուրբ երկունքին, կ'ապրի մեծ պահին անանուն:
Միւռոնաբո՜յր կը պատէ, շունչ մ'ամէն կողմ, ծա՛լ ի ծա՛լ...
կ'այցէ' խորհուրդ մ'անծանօթ՝ հոգիներուն հիւրընկալ:
կը փոխուի մարդը յանկարծ, կը դառնայ խո՛ր, իմաստուն,
կիրքը' բաղձանք մը անմեղ, կ'ըլլայ' սիրտն ալ սրբատուն:
կը մոռնա՛ս կեանքն առօրեայ, ձեռք կ'երկարես անհունին,
եւ տեսիլքի մ'անձնատուր, կը հաւատաս հրաշքին:

2

Ա՛լ պահէ պահ, մտերիմ, կ'զգաս ինքզինքդ աւդէն,
Ընյեղլիին, երկինքին եւ ամէնքին հետ մէկէն,
կը ճանչնաս ուժն հանճարին, եւ շքեղանքն իտէալին,
եւ կ'ըմբռնես մեծութիւնն արարչութեան զաղտնիքին:
կ'ազնուանա՛ս խորհուրդով, ո՛հ, իրիկունն անտառին...
Ու երազներդ կը թեւեն, անծանօթին, գեղեցկին,
վիշտն ուսերէդ կը թօթուես, քուրջի կտոր մը ինչպէ՛ս...
եւ վայելքին կը դիմես, կոյսի մը պէս ժպտերես:

3

Օ՛, երբ իջնէ՛ անտառին մէջ իրիկունը անհուն,
Հոգիները կը խայտա՛ն, ապրումներով բարձրագոյն,
կը կորսուի մարդը հոն, երազներու մէջ հեռո՛ւ...
իր գոյութեան, մոռնալով՝ նոյնիսկ պատրանքը չրքեր:

Աթէնք - Ամառուսի — Մ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ ԵՐԵՔ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Բոլշեւիկեան դաս գործակալութիւնը հաղորդեց թէ խորհ. ճարտարարուեստի ղեկավարներու մէկ խորհրդակցութեան ընթացքին, Ստալին ճառով մը քննեց այն հարցերը որոնք կը բխին 1931ին, խորհրդ. ճարտարարուեստի զարգացման ծրագրի գործադրութենէն։ Ստալին պարզեց անհրաժեշտ պայմանները, զորս պէտք է գործադրել 1931ին, արտադրութիւնը աւելցնելու համար հարիւրին 45 համեմատութեամբ, որպէսզի այդ կերպով կարելի ըլլայ հնգամեայ ծրագիրը գործադրել երեք տարուան ընթացքին, փոխանակ չորսի։

Ռուսիոյ
բնական ճարստութիւնները

1930 Մարտ եւ Ապրիլ ամիսներուն, ճարտարարուեստական արտադրութեանց յաւելումը իրականացած է հարիւրին 31 համեմատութեամբ, բաղդատմամբ 1929ի նոյն ամիսներուն։ Իսկ տարուան վերջը այդ համեմատութիւնն եղած է հարիւրին 25, համաձայն Ստալինի զեկոյցին։

«Անշուշտ, 25 առ հարիւր յաւելում շատ է։ Դրամատիրական որեւէ երկրի մէջ, արտադրութիւնը չէ աւելցած եւ ներկայիս ալ աւելնալու վրայ չէ։ Առանց բացառութեան, բոլոր այդ երկիրներուն մէջ, արտադրութեան յանկարծական նուազում մը արձանագրուեցաւ։ Այս պայմաններուն մէջ, բոլշեւիկեան 25 առ հարիւր յաւելումը, կը կազմէ դէպի առաջ մեծ քայլ մը։ Բայց, անոնք, առով չեն գոհանար, կրնան դեռ աւելին ընել։ Բաւարար քանակութեամբ, բնական հարստութիւններ ունին, որեւէ երկրէ աւելի, անոնք ունին երկաթ. հանքածուխ, նաւթ, ցորեն, բամպակ։ Միայն Ուրալի մէջ բնական հարստութեանց այն տեսակ ճոխութիւն մը կայ որուն նմանը կարելի չէ գտնել որեւէ երկրի մէջ, մէկ կամ երկու տարուան մէջ, բոլշեւիկները պիտի կրնան նաեւ բաւելու արտադրել։

Պէտք է սակայն
որ արհեստագէտ դառնան

Յետոյ, ազգ. տնտեսութեան ծրագիրը յաջողցնելու համար, խօսելով հարստութեանց օգտագործման միջոցներուն եւ ձեռնարկները բանուոր եղանակով վարելու հարցին վրայ, Ստալին մատնանշեց թէ այս տեսակէտէն շատ բան ունին ընելիք։ եւ թէ, գործնական կեանքի առօրեական իրողութիւնները քանիցս երեւան հանած են այս մարզին մէջ՝ կարգ մը թերութիւններ։

— Շախտիի դատը առաջին ազդանշանը։ Ցոյց թէ անտեսագիտական մէջ, արհեստագիտական կէտով, մեր ղեկավարները փաղանց յետամնաց են, ճարտարագէտները, կակուղ աշխատելով, բաւ կը մղուին սաբոտա պի խափանարարութիւն արտասահմանի մեր ները չեն զգուշացած հրապուրիչ առաջարկներ

«Երկրորդ ազդանշանը ցաւ ճարտարարուեստական սակցութեան դատով։ Ան դասակարգային պայքար կը կազմէ հակայեղափոխ խափանարարութեան, բայ տնտեսութեան ղեկավ թիւնը կազմակերպած ըլլ ուրիշ եղանակով, եթէ շատ տիրացած ըլլայինք հեռատեսութեան, եթէ բանուոր եղանակով միջամ ըլլայինք տնտեսութեան վարութեան, խափանարար չպիտի յաջողէին այդքան րեք հասցնելու։ Պէտք է իսկ դառնանք մեր քին տէրն ու մասնագէտը։

Ո՛ն անդր, յառա՛ջ,
Մօտ է յաղթանակը

Երբեմն հարց կուտան, շարունակէ Ստալին, թէ կ չէ՞ քիչ մը դանդաղեցնել զարգացման շարժումը։ Ո՛չ, կը Ստալին, անկարելի է դնել թափը, ընդհակառակը պէտք է զայն արագացնել քան որ կարելի է։ Այդ հանջեն աշխարհի գործա կան դասուն եւ Խորհրդ. Մ թեան գիւղացիներուն եւ ւորներուն հանդէպ մեր նաւորութիւնները»։

«Թափը զապել կը նշանակ ետ մնալ։ Բաղդատմամբ ջած երկիրներու, ետ ենք 50—100 տարի։ Պէտ այդ հեռաւորութիւնը 10 տարիէն։ Պէտք ընենք ալ եւ կամ պիտի ճզմուինք։

«Կրկնապատկեցինք ճար արուեստական արտադր նը։ Ստեղծեցինք աշխարհի բագործական ամենամեծ տադրութիւնը։

«Բայց, կրնայինք աւելի ալ ընել, եթէ աւելի ջա փած ըլլայինք՝ իսկապէս դառնալու համար թեան, արհեստագիտակ արտադրութեան եւ մտակ տնտեսական տարբերու կը միայ ուսումնասիրել տագիտութիւնը եւ տէր այս գիտութեան։ Եթէ այս թերին, պիտի կրնանք քան արագութեամբ թալ, որ չենք կրնար իսկ ւակայել»

Ի հարկէ Ստալինի այս խուսիչ ճառէն յետոյ, րը մեկնեցան «գոհ տպա թեամբ»։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակից եւ յօդուածագիրներէ գրութիւնները գրել թուղ մէկ երեսին վրայ եւ մ

ՈՐԲԻ ՄԸ ԵՐԳԸ

Դուք իմ Թախծոտ դէմքիս վրայ տրտմօրէն
Դիտի կարդաք պատմութիւնս որ ունիմ.
Ու իմ տրտում խոնաւ ու Թաց աչքերս
Ձեզ Թող պատմեն տառապանքը որ ունիմ.

Չեռո՛ւն ցեռո՛ւն, ցին օրերու սարսուռէն
Կարմիր յուղեր կուրծքիս տակը կը պահեմ.
Չեռուն անյուր, անտէր անԹաղ կոյսերուն
Երգը տժգոյն մելամաղձոտ ես կ'երգեմ.

Լուսնեան մէջ անդնդախոր ձորերուն,
Դիակներուն բարձրուԹիւնը կը դիտեմ,
Արցունքի տեղ արիւն քամող մայրերուն
Մարմինները մերկ, պատիւը կը տեսնեմ.

Այնտեղ անգուԹ Թուրք խուժանը լեռներուն
Ցաղթանակին պարը բռնած կը տեսնեմ.
Չէք քրոջս վէրքը սրտին, Թոքերուն
Ձայնը անզօր, հառաչանքը կը լսեմ:

Չեռո՛ւն ցցուած սէգ կատարը ժայռերուն
Բուն է նստեր չարագուշակ օրն ի բուն,
Եշուններ կան ծովերուն ցետ մոլորուն,
Ու կը տեսնեմ պանԹէոնը զոհերուն:

ԱՐԱ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Հայ նահատակ գրողներու արուեստագէտներու փարիզի մարմինէն զատ, Ամերիկայի մէջ եւս կազմուած է յանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցին Տոքթ. Յ. Գ. Երեմեան, Եղ. Սահակեան, Ղազար Պոյաճեան, Տոքթ. Լեւոն Աճէմեան, Յակոբ Անտոնեան, Յ. Խաչմանեան, Ա. Խորեան, Յ. Կարապետեան, Պ. Կէօլճիկ, Յ. Պարոյրեան, Կ. Պեարեան, Յ. Փուշման:

Յանձնախումբը կոչ մը հրատարակած է «Հայրենիք»ի մէջ, հրաւիրելով հայ գաղութը, մասնաւորապէս գրասէրները, որ ուժ տան իրենց հրատարակութիւններուն: Առաջին անԹիւ պիտի հրատարակուին Զարդարեան (լոյս տեսած), Մ. Սիւլէճեան (լոյս կը տեսնէ մարտի սկիզբը), Գ. Տէր Կարապետեան (պատրաստ մամուլի յանձնուելու համար), Գ. Զօհրապ, Ա. Արփիարեան, Տ. Չէօկիւրեան, Ա. ՅարուԹիւնեան, Ե. Սրմաքէշխանլեան, Գ. Բարսեղեան, Ռ. Սեւակ, Զրաքեան:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ

Օրագրող մը այսպէս կը ներկայացնէ Չարլի Չէփլինը —

Պարզամիտ եւ վեհերոտ արուեստագէտ մը: Չափազանց ամչկոտ՝ նախապէս իր արուեստը միայն ծիծաղ կ'արթնցնէր, — կաթնախիւս նետել իր խօսակիցին քիթին բերնին՝ խնդացնելու համար հանդիսականները: Յետոյ իր արուեստը դարձաւ երեւակայութեան եւ հոգեբանութեան գործ մը, ուր պահուած է խորունկ տխրութիւն մը: Եւ ծիծաղը, որ կը պայթի, կու գայ իր մելամաղձիկ հոգիին ամչկոտութենէն: Չարլի Չէփլին փորձով գիտէ թէ մէկուն դժբախտութիւնը ուրախութիւն կը պատճառէ միւսին: Եւ այդ «միւսին» ուրախութիւնը ի՛նչ խորունկ տխրութեամբ կ'արտայայտէ ինք ամէն անգամ, որ վարագոյրի վրայ կու գայ:

Վայրի արուեստագէտ մը: Չի սիրեր ծանօթանալ ամէնուն հետ: Չի սիրեր օրագրողները: Երբ պատահի որ օրագրողը մինակ գտնէ զինք եւ հարցապնդէ, իբրեւ պատասխան՝ հասարակ ու անարժէք խօսքեր միայն կ'ըսէ: Լռակեաց արուեստագէտ մը: Բայց որքա՜ն կը շաղփաղփէ, երբ հետն է իր սիրած ընկերներուն: Օտարական, անծանօթ մարդոց հետ գտնուած պահուն, չի խօսիր եւ պատասխանի տեղ կը ծիծաղի միայն:

Ահա իր կարծիքը խօսուն շարժանկարին մասին.

— Շարժանկարի խաղ մը կը նմանի պեթհովէնի մէկ սոնատին: Ահա թէ ինչո՛ւ շարժանկարը պէտք չունի խօսելու: Արդեօ՞ք երեւակայել սէնֆոնի մը, որ խօսուն ըլլայ: Սոնատը պատմութիւն եւ խօսք չունի, ան միայն կը նկարագրէ հոգեկան վիճակներու փոխակերպութիւնները: Ան կու տայ անդրադարձը այն զգայութեան, որ հպանցիկ կը սահի ձեր մորթին վրայէն: Շարժանկարի պարզ խաղ մը ինքնին ձեւընկալ (plastique) պատմութիւն մըն է: Վաղնէրի քնարերգական ոգեբերգութիւնները կենդանացնել աւանդավէպեր են պարզապէս:

Ամէն արուեստ արտայայտութեան սեփական իր ձեւն ունի: Եւ չի կրնար դիմել ուրիշ ձեւի: Նկարչութիւնը՝ գոյներ, քանդակագործութիւնը՝ գիծեր, երաժշտութիւնը՝ ձայներ, բանաստեղծութիւնը՝ բառեր, թատրոնը՝ խօսակցական շղթաներ, շարժանկարը՝ շարժում:

Այս բոլորը անշուշտ կը պահեն ներդաշնակութիւն մը, որ կը կազմուի համաձայն արուեստագէտին զգայականութեան, անհատականութեան:

Հրէշային բաներ են հաւասարապէս՝ գունաւորուած արձաններ եւ խօսուն շարժանկարները»:

Դեռ ներկայացնելու առիթ կ'ունենանք Չարլի Չէփլինը իր կարծիքներով եւ արուեստով:

ԺԻՏԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ճանչնա՞ք Անտրէ Ժիտը:

Ֆրանսացի այս վիպագիրը, անկախ իր վիպողի արժէքէն, ունի հիւանդ հոգեբանութիւն մը, ինչպէս ունէր Շարլ Պօտլէր: Բարոյական իր ըմբռնումնե՞րն են, անսովոր ու տարօրինակ, որոնք ախտաբանական բոլոր երեւոյթներուն պէս կը կախարդեն երիտասարդները: Այսպէս այսօր Ժիտ կազմած է ազդեցութեան լայն ալիք մը, որ տարածուած է արդէն Ֆրանսայի սահմաններէն դուրս:

Ահա այդ ազդեցութեան դէմն է, որ կ'աշխատի մղել ֆրանսերէն պարբերական մը, Latinité, յատուկ հարցարանով.

Այդ հարցարանին հետեւելով, յոլովագոյն պիտի տանք գլխաւոր պատասխանները, կարծիքները իտալացի, գերմանացի, չեխ, ռումէն, անգլիացի գրողներու:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ» թերթը, խօսելով փարիզի «Անկախներու Սալոն»ին վրայ, պահ մը կը կենայ հայ նկարիչ Զարեհ Գալֆայեանի գործին վրայ.—

«Գալֆայեան կ'ուզէ ցոյց տալ փարիզը ինչպէս որ է, անիկա ըմբռնած է փարիզեան մթնոլորտին կախարդանքը. «Ծովեզերներ»ու իր պատկերը ցոյց կու տայ փափկութեան, մասնագիտական հմտութեան եւ անվրէպ ճաշակի հաւասար յատկութիւններ»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Ժամանակէ մը ի վեր ֆրանսական թերթերը ահազանգ կը հնչեցնեն, յայտարարելով թէ Ֆրանսա պաշտպանուած չէ օդային քիմիական պատերազմի մը դէմ, որ մէկ ժամուան մէջ կրնայ հիմնայատակ քանդել փարիզը, ֆրանսական գլխաւոր քաղաքները եւ ոչնչացնել բնակչութիւնը:

Շատ գրեցին թերթերը: Մասնագէտները եւս մանրամասնութեամբ քննեցին հարցը: Փորձեր կատարուեցան: Եւ վերջերս փարիզեան Միութիւն մը պատկառելի գոյց մը կազմակերպեց Վակրամի հսկայ սրահին մէջ: Ներկայ էին աւելի քան տասը հազար հոգի:

Բանախօսները յայտնի դէմքեր էին, — Գնդ. Լա Ռոք, Տոք. Շարքօ, երեսփոխան Էքար, օդագնաց Լուի Ֆորէ, երեսփոխան Տէլօպ, եւ ուրիշներ:

Առաջին խօսողն էր Լուի Ֆորէ, որ ներկայացուց ոչ միայն Ֆրանսայի օդային սահմաններուն պաշտպանութեան հարցը, այլ նաեւ պատմականն ըրաւ Գերմանիոյ բանակին մէկ գործ ի վեր կատարած պատրաստութիւններուն: Ցնծութիւն է, ըսաւ, հաւատալ թէ անկարելի է պատերազմը, ինչպէս կ'ըսէին նախքան 1914:

Յետոյ խօսեցաւ ծերակուտական Էքար, որ հաստատեց մերձաւորութիւնը ահաւոր ու նոր փորձերու մը, իբրեւ արդիւնք գերմանեւռուս դաշնակցութեան:

Անտրէ Միշլէն ներկայացուց Ֆրանսայի եւ օտար երկիրներու օդային ուժերը, հաստատելով ֆրանսականին տկարութիւնը:

Եւ Ժոֆրի խօսքերը կրկնելով, վա՜յ կարդաց այն ազգին, որ պատրաստ չէ պատերազմի:

— «Յիշեցէք, որ Ֆրանսա քլորին դէմ կռուելու համար հինգ ամիս քննութիւն կատարեց, ֆոսժէնին դէմ պաշտպանուելու համար եօթը ամիս, իփէրիթի դէմ՝ II ամիս»: Այսպէս թշնամին կացը կը հնձէր ֆրանսական զինուորը, որովհետեւ Ֆրանսա պատրաստ չէր կազային պատերազմի:

Գնդապետ Լա Ռոք խօսեցաւ Ֆրանսայի բնակչութեան նուազման հարցին մասին: Ըսաւ թէ Ֆրանսայի զինուորներուն թիւը հետզհետէ կը նուազի, մինչ միւս կողմէ օդային ֆրանսական ուժերը շատ ետ կը մնան գերմանական, նոյնիսկ իտալական օդային ուժերէն:

Ծերակուտական Էքար իր կարգին ըսաւ.

— Ի՛նչ հարկ խօսքերու, թիւերը կը խօսին արդէն: Գերմանիա եւ Ռուսիա ամենայն արագութեամբ կը պատրաստեն մեր երկրին քայքայումը: Մտի՛կ ըրէք զօրավար Քրաուսի ճառը:

«Քաղաքականութիւնը, ըսաւ, միայն մէկ նպատակ ունի, — պատերազմ: Եւ պատերազմի սկսիլ, երբ յոյս կայ յաղթելու:

Խաղաղութեան քաղաքականութիւնն իսկ տեսակ մը ռազմագիտութիւն է, որ կ'աշխատի քնացնել թշնամի ժողովուրդը, յարձակելու համար վրան՝ երբ պատրաստութիւնները լրացած են: Եւ յետոյ, գիտցէք որ պատերազմը բարոյական մեծ արժէքներ ունի, կը զարգացնէ մարդոց կամքը եւ ներքին ուժերը, կ'ապահովէ յառաջդիմութիւնը՝ հարթելով կամ ձուլելով տկար ժողովուրդները, եւ ասպարէզ տալով մեծ եւ զօրաւոր ժողովուրդներուն»:

Այս բանախօսութիւններէն ետք, փաստերու յիշատակութենէն յետոյ՝ որ կը սառեցնէր ունկնդիրներու կռնակը, ընդունուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը.—

«Տասը հազար քաղաքացիներ Վակրամի սրահին մէջ հաւաքուած, մտիկ ըրին այն փաստացի բանախօսութիւնները, որոնք կը հաստատէին թէ օդային քիմիական պատերազմը աներեւակայելի աղէտ մը պիտի ըլլայ ժողովուրդներուն համար, թէ միայն փոխադարձ վախն է որ կրնայ արգիլել այդ պատերազմը: Մինչ այդ, կը խնդրուի ֆրանսական պետական իշխանութիւններէն հոգ տանիլ ֆրանսական օդային ուժերուն որ երբեք Ֆրանսա չենթարկուի թշնամի յարձակման մը»:

Ունկնդիրները համաձայն գտնուեցան, որ կազմուի օդային պատերազմի մը դէմ պաշտպանութեան ազգային մարմին մը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐԸ

Քէմալ իր ճամբորդութեան ընթացքին այցելեց Իզմիրի վարժարանները, կարգ մը հարցումներ ըրաւ թուրք աշակերտներուն, եւ այդ առթիւ յայտնեց հետեւեալ միտքերը թուրք կնոջ առաքելութեան մասին.

— «Այսօր առհասարակ հարց չկայ թրքուհիները զինուորական ծառայութեան ենթարկելու, սակայն պէտք է որ մեր աղջիկները դաստիարակուին ֆիզիքապէս, իմացական եւ զգացական կողմով, որպէս զի կարենան ըլլալ պաշտպան հայրենիքին: Արդէն թուրք կինը հողագործական ծանր աշխատութիւններու լծուած ըլլալով, տիրացած է ֆիզիքական պահանջուած յատկութիւններուն: Բայց ամբողջովին քաղաքական կեանքին մասնակցելու համար, իրմէ կը պահանջուի կատարել այն բոլոր պարտականութիւնները, որոնք դրուած են թուրք քաղաքացիներուն վրայ»:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսացի յօդուածագիր մը դառնօրէն կ'ողբայ եւ կը գանգատի, որ ֆրանսերէն լեզուին ուսուցումը արգելքի կը հանդիպի Թուրքիոյ մէջ: Թուրք կրթական գործավարը օրինագիծով մը կ'արգիլէր թուրք պատանիները ղրկել օտար նախակրթարանները:

Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ մասնաւոր ծրագիր մըն է, որ կ'իրագործուի համբերութեամբ, մեթոտով եւ հաշիւով: Կ'աշխատին չեզոքացնել, արտաքսել, մոռցնել ֆրանս քաղաքակրթութիւնը, կ'ուզեն քանդել Ֆրանսայի ժառանգական դերը Արեւելքի մէջ եւ փակել ամէն ճամբայ, որ կը տանի դէպի ֆրանսական միտքին հոսանքները:

Այս շարժումը միայն Թուրքիոյ մէջ չէ, — նոյն բանը կը տեսնուի Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ եւ Յունաստանի մէջ: Ամէն տեղ կը նահանջէ ֆրանսերէն լեզուն: Բայց Թուրքիոյ մէջ աւելի զօրաւոր է այդ շարժումը: Հեռագրական այդ լուրը կարդալէ յետոյ, պահ մը մտածեցի՞ն ֆրանսագէտները, կը հարցնէ «Աքիկարօ»: Եւ ֆրանսական իշխանութիւնները տեսա՞ն, կը հարցնէ, թէ ի՛նչպէս ֆրանսական միտքին աւանդական ազդեցութիւնը կը սպառնայ հեռանալ: Ատիկա նախատեսուած էր արդէն: Բայց ի՞նչ ըրաւ, կը պոռայ, ֆրանսական կառավարութիւնը, արգիլելու համար այդ շարժման ծագումը:

— Շա՛տ ուշ է կարելի է պատասխանել: Երբ Հայերը դուրս ելան այդ երկրէն, Ֆրանսա պիտի նախատեսէր անշուշտ թէ վաղը իր լեզուն ալ, իր մշակոյթն ալ դուրս պիտի նետուէին Արեւելքի դուռներէն:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ (15)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ինչո՞ւ հայ դաւաճան Սահակը, երբեմն երբեմն, երկու ոտքերով գետին կը զարնէ ինչո՞ւ ալ ձեռքը օդին մէջ կը ճօճէ: Պահո՞ւ թողուց իր աշխատանքը եւ կը սպառնայ լռացնե՞լ, թէ վերջապէս ձախողելով, յուսահատութեան ջղաձգումներու մէջ է ինքը, գեղ եւս իր կեանքին յոյս կորսնցուց եւ մահուան վախն [illegible] հայ որբուկի մը անտարբեր ներկայութեան: Ինչո՞ւ Թուրք պահակը մէկընդ մէջ [illegible] հրացանը օդին մէջ կը խաղցնէ եւ ամենայն ուժգնութեամբ գետին կ'իջեցնէ:

Հայ որբը անշարժ գամուած իր տեղին, միայն երբեմն երբեմն [illegible] կ'ուղղէ մէկ կամ միւս [illegible], իսկ ձեռքերը միշտ [illegible]ն տեղը, նոյն խաչփակ դիրքին մէջ: Կը խօսի՞ ան արդեօք, կը պատասխանէ՞ իր վրայ Թափած [illegible]: Չեմ լսեր:

Բ. Հիւանդանոցի վերնասենեակի փոքր ու աննկատ նեղլիկ յուսամուտէն կ'ուզեմ արծիւ մը թեւերն առնել, ըլլալն ի վար սուրալ, ճանկերովս յօշոտել հայ դաւաճանին աչքերը, պոկել դուրս բերել եւ շուներուն տալ լեզուն, վիզէն բռնել Թուրքին, խեղդել, խեղդ-մեռնել եւ գետին տապալել զայն կիսակենդան, ապա թեւերուս վրայ առնել հայ յանդուգն որբը եւ իր այնքան թանկ նստած ջուրը եւ վե՛ր, զինք երկնակամարի պարապութեան հեռաւոր գաւառներն ելլել, ազատ օդին մէջ խիզախ պտոյտ մը գործել եւ նոյն կէտին վերեւ, ուր հայ եւ Թուրք հրէշներու դիակներն են փռուած, կանգնիլ աստղի մը պէս եւ թափալով համբուրել մատաղ որբը, ծծել, քամել կարօտ անգութ, ալ քաղցր ու սուրբ ջուրը՝ վերցուած երկօրեայ հեռաւորութեան սարեկային ճիշդ մօտէն եւ ո՞վ գիտէ, թերեւս անոր հոգին ու բուրումը օծուն:

Անզօ՞ր երազանք: Հայ որբը անշարժ է կարօտ խճուղիին վրայ զոյգ մը գահիճներու դէմը, իսկ ես՝ փոքրացած ու մանրացած սարալանջի բարձր կողէն խանդադատանքէ ծնած, [illegible] մը սարինքին պէս դուրս ցցուած հիւանդանոցի վերնայարկին նեղլիկ ու մութ պատուհանին մէջ կծկուած՝ համակ աչք եւ ուշադրութիւն, համակ կիրք եւ յուզում, այլ հաւասարապէս անզօր ու անկար կը դիտեմ ու կը մորուիմ:

*
* *

Թեթեւ շունչ մը վերջապէս: Որբը ծեծելով վերցուց գալը շարունակելու իր ճամբան դէպի վեր, դէպի դաւադիր Թաքստոց: Թուրք ու հայ ոստիկանները երկար մնացին նոյն տեղը, դիտեցին որբին վերելքը, մինչեւ ան մտաւ ճաշարանի հսկայ շէնքին ետեւը՝ ծածկելու իր գինը, յայտնապէս ազատուելու զինք հալածող աչքերու տեսութենէն, կազդուրուելու իր ջիղերը, ինքզինք ամփոփելու: Ո՞վ կարող էր զինք մեղադրել, մանաւանդ այժմ, կարօտ ծախուած ձորին մէջ, Թրքական եաթաղանի ճօճումներո՞ւն տակ:

*
* *

Թուրքերը առանձնակալօրէն քաշուեցան ձորէն: Ճակատը իրարանցումի մէջ էր: Կը Թուէր Թէ Հայերը ուժով հակահարուածի անցած էին, եթէ նոյնիսկ չէին պատանար կարօտը վերագրաւել: Ձորին մէջ տեսակ մը մեռելութիւն կը տիրէր: Ամբոխները նախապէս: Զօրք չկար: [illegible] կամաւոր պահակները այս եւ այն կարեւոր կէտին վրայ կը հսկէին գրեթէ առանց խիստ վերահսկողութեան:

Որբանոցներու փողոցը վերջացեր էր: Փուռն ու խոհանոցները ահագին զգուշութեամբ մատակարարուած էին: Բողոքները չէին գործեր: Հազարաւոր որբեր կեղտի ու ոջիլի մէջ կը տանջուէին: Գետին միւս ափը հեռաքերքրութեամբ սարեկային ճիշդ միւս կողմը գէզ առ գէզ կը կենային ռուսական բլպայներ (երկաթուղիի փայտեր):

Դարիքը անդրդեց վախն ու սարսափը. որբանոցները պահուած քանի մը մարդոց յանձնելով՝ [illegible] երկար ու սիրառատ [illegible] թեւերն անցնելով կարմիր ապառոշ, միակտուր սախտակներէ կազմուած կամուրջ մը ձգել ուզէնք գետին վրայ, այն շարժուն ալ անշարժ իրին ճիշդ քովէն, որուն ալ լուր քարի անտարբերութեան հովեր տուած «բլպայներ»ը փոխադրեցին այս ափը մեր սիրագոր մարդերը: Ճօճուն [illegible] կ'երթար ու կու գար իր տեղին կառչած: Մեր փայտատար մարդերը գացին ու եկան ամբողջ երկու օր, առանց անոր մտածելու որպէս զի առիթ չտային պահակներուն իրենց վրայ ուշադրութիւն դարձնելու:

Բայց միայն երկու օր, որովհետեւ կարենցի չավուշ մը իր ուշադիր վերահսկողութեան այցելութիւնը տալուն պէս, կրակ կտրած՝ յարձակեցաւ անոնց վրայ, սպառնալով ամէնքը գնդակոծել ընել, եթէ համարձակէին անգամ մըն ալ գետին միւս ափն անցնիլ:

Վերջին եւ անկատար փոխադրութիւնը շարժուն այլ անշարժ առարկային էր:

Աշնանային արեւը մարը մտեր էր եւ կարծ ձորը կիսախաւարով մը պատած, երբ փոքրիկ խանձարուր մը սեւ հողին յանձնեցին այն տեղ, ուր բազմաթիւ որբերու շիրիմները արդէն գերեզմանատուն մըն էին կազմեր գետի ձախ ափի հարթութեանը վրայ:

Հազիւ մէկ ամսուան ըլլար մեր ննջեցեալը, ապա եւ ամէնէն արդար զոհերէն մէկը հոկտ. 30ի առաւօտին:

Գետափին՝ այս մատաղ մարմինը եւ վերը՝ բլրակին սար կողին՝ բժ. Սուրեան թաղեցինք իրենց սեփական զգեստներով, ծածուկ եւ առանց պաշտամունքի: Մէկուն մայրը զինք գետն էր նետեր կամովին եւ գացեր՝ ո՞վ գիտէ ուր իր կեանքը փրկելու թերեւս: Միւսին ափին, զոյգ մը սիրուն դուստրերով, թէեւ նոյն տեղը, բայց դեռ անգէտ իր գլխուն եկած սեւին, որովհետեւ կը վախցուէր, որ բօթը անոր ալ կեանքին վերջ դնէր ու ալ աւելի դժբախտացնէր իր աղջիկները:

ՎԱՀԷ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՎԵՐՋ

BAL MASQUÉ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

կազմակերպուած Պոլսոյ Ցէվրէկ եւ Տրչ. Հայր. Միութեան կողմէ 21 փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Salle des Ingénieurs Civiles, 19 Rue Blanche, Métro Trinité.

Ջօյգ նուագախումբ, Թանկօ Արժանթին, ֆօքս, ժազ, օրքէսթր «Թիփիքա» իրենց ազգային տարազով, զաւեշտ, անակնկալներ,եւն․, պարի մրցում, attraction, «Անուշ»էն քանի մը պատկեր. Ցոխ եւ աժան պիւֆէ, Աճուրդ չպիտի կատարուի, Մուտք 10 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱՏԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ղեկավար՝ ՑՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

THEATRE RENÉE MAUBEL 8-10 RUE DE L'ORIENT

8րդ տարի 120րդ ներկայացում

Վարդանանցի տօնին առթիւ ժողովրդական մեծ ներկայացում 14 Փետր. Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին կը ներկայացուի

ԱՆՄԱՀՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Պատմական շքեղ հագուստներով եւ նոր դեքորներով, գիւցազներգութիւն 5 արար եւ 2 պատկեր

Գիները՝ 175 օթեակ, 20—15 ֆօթ. 10 պալց. Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ձեր տեղերը ապահովեցէք սովորական վայրերէն

ԾԱՆՕԹ.— Միեւնոյն ներկայացումը դարձեալ նոր հագուստներով Պուա Քոլոմպի մէջ, 15 Փետրուար Կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Թաղապետական Թատրոնին մէջ (Րիւ տէ Հալ)

Մուտք Ա. կարգ 7.50 ֆր. Բ. կարգ 5 ֆր. Տոմսերը առնելու համար դիմել Գառնիկ Յովհաննէսեանին 2 Րիւ Վիքթոր Իւկօ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

ՏԷր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29 Rue (Place) des Fétes, Paris, XIX. Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ՝ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Եշ., Ճշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3 ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

REGISTERED TRADE MARK

Columbia (Phonos Disques)

20 ՖՐ. 20 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

Մեր փլաքներու նոր մթերանոցին մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն վաճառանիշէ ֆոնոներ,— DECCA, COLUMBIA, PATHÉ, POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, *եւն., Գիները՝* 120, 180, 300, 450, 525, 750, 800, 1000 *եւ մինչեւ* 2,800 *ֆր. Նպարեղէններուն լաւը, ժողովրդ. գիներով: Բաց է ամէն օր:*

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներական ախտեր, ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և մէզի քննութիւն. քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ռէօնթկէնեան եւ անդրմա. նիշակագոյն ճառագայթներով: Կեդրոնինք ասիւրանս սօսիալի հիւանդն: Խորհր. ամէն օր 9-12 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Ակնաբուժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9.12:*

Կ'ուզուիմ ժէռսէյի շատ լաւ եւ վարժ գործաւորուհիներ: դիմել՝ Alexanianի, 66 Bld. du Port Royal. Paris (5e).

Պէտք է *տեսնել Փարիզի ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները* F. SORBIER*ի մօտ,* 11 Rue Lafayette. *անմրցելի գին:*

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները: Ոսկիէ ատամնաշար, ոսկորէ ակռաներ: Չափաւոր գին: Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8. 3 Bld. Belleville. Métro Ménilmontant.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Մոսկուայի եւ Փարիզի համալսարաններէն) 17 Rue Reaumur, *մէթրօ* Arts et Metigrs *եւ* République, Tél. Arch. 34—27: *Վեներ. հիւանդ. (արանց եւ կանանց), ֆրանկախտ. ջերմամիզութ. մորթի հիւ. եւ անկարողութիւն: Նոր ձեւով բուժում ելեկտրականութեամբ Արեան եւ մէզի քննութ., Դիւրամատչ. գին: Դարմ. ասիւրանս սօսիալի հաշւոյն Ամէն օր 9 -20. Կիրակի 8—13:*

Docteur ès-sciences occultes

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիրակի ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

EMPIRE *սինեմա-հօլ՝* 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարխսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12*

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐԶՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար,

Մասնաւոր գին Հայերու

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— Փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու,

2.— Ամսավճարով տուսչինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու,

4.— Ցուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն սատ՛ալու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1:* Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48.*

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ, վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ, Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր գ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 Թիւ Թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

72 Rue du Ménilmontant, Paris XX Tél. Ménil. 96—74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր ամենալաւ պայմաններով

ՓՈՂՈՑ ԻԱՐԿԱԾներու մասնագիտութիւն, առանց կանխավճարի ընդունելութեան ժամեր. առաւօտ ժամը 9.30էն *10.30*, կէսօրէ վերջ 2—3, իրիկուն 7էն 8.30.

Մէթրօ Ménilmontant եւ Martin-Nadaud

Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q Թրամուէյ 5 եւ 26

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՋԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville. մէթրօ՝ *Պէլվիլ*

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր

Հայ յաճախորդներու դիւրութեան համար տրամադրած ենք հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաջին յարկը, դեղագիրներու պատրաստութեան ճիւղին մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ.

Սոյն կտրօնով ներկայացնողներու հարիւրին 5 զեղչ ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՅԱՓԱՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière *94 RUE LAFAYETTE_PARIS*

Յ. ՄԻՆԷԼԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

96, Rue de Crimée

PARIS (19e)

Մէթրօ՝ Botzaris

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՐԲՈՒԹԻՒՆ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ

ԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԳԵՐԱԶԱՆՑԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

ՀԱՅ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՄԻՄԻԱՅՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋԸ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՍ

Ստացած եմ մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակի սուրճեր

Քաֆէ Մատակասքար Ա. տեսակ	12.75,	Բ.Գ. տեսակ աւելի աժան
» Սանթոս Good Ա. »	14.25	» » » »
» Santos supérieur »	18	» » » »
» » Domincul	20	
» » Caracoli	22	
Քաֆէ Mocca Hodeldan	24	իսկականը եւ ոչ թէ կեղծը:
» Godlup	25	
» Ceylan	28	
» Margajid	31	

Կը յայտարարեմ յաճախորդներուս թէ սուրճի գիները կր տարբերին համաձայն իրենց տեսակին: Զգուշացէ՛ք աժան սուրճերէն: Այցելեցէք մեր գործատեղին գաղափար կազմելու համար սուրճի տեսակներու մասին:

ՀԱՍՑԷ՝ **“CAFÉ SULTAN„**

TOROSSIAN

92 Rue d'Angoulème Métro: Couronnes. Tél. Ménil. 56—06

ԱՐԻՒՆԱՄԱՔՐԻՉ «AVRANINE»

Նախապէս Փեթրոպուրկ, կոլոկոլնայեա 11, հիմնուած 1893ին

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՊԱԼՍԱՄ (անվնաս բոյս), որ կը մաքրէ արիւնը վնասակար մանրէներէ եւ վարակումներէ: Պալսամը առաջին անգամ խմելէ վերջ հիւանդին ցաւերը կը սաստկանան, բայց 3—5 օր վերջ հիւանդը կը սկսի ապաքինիլ եւ մէկ ամիսէն ախորժակը կը բացուի, ... մօքսին եւ աղիքներուն ցաւերը կը դադրին, ջղային գրգռութիւն եւ սեռական կարողութիւնը կը վերականգնի: Պալսամը կը բուժէ ֆրանկախտը եւ ջերմամիզ. բոլոր աստիճան. մէջ, ողնածուծի ... [illegible] լեզուն, յառաջացած կաթուածը, պորփայիոը, ... ջանքերը, մօրուքի վէրքերը, լուսնոտութիւնը, ոսկրախտը, ... եւ իրենց բոլոր հետեւանքները: Ծար. ցուցահանդ. ոսկի մետալ ... Պահանջել գրքոյկները փոստի համար՝ 2 ֆրանք: Գլխաւոր պահեստ

AVRAKHOFF 6 Rue Maublanc, Paris (15), Métro Vaugirard

կը ծախուի բոլոր դեղատուններուն մէջ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ TURBIGO 19 rue Turbigo, Métro Etienne Mar[cel]

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քթի, ականջի, մորթի հիւանդութիւններ, ֆրանկախտ, ջերմամիզութիւն, անդրմանիշակագոյն ճառագայթներ, Rayons X: *Ատամնաբուժարան՝ ակռաներ դարմանել եւ ... ատամնաշարերու շինութ. քուրոններ 100 ֆրանքէն, սպիտակ ատամներ ... 60 ֆրանքէն: Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10–12 եւ 2–8*

ԳՈՐԾԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ A. G. A. F. A. R.

110 Bld. Arago. Paris (14), Métro Deufert Rochereau

Tél. Odéon 16—18, ընդունելութիւն ամէն օր, 2-7, բացի Կր. օր[ը]

Իրաւաբանական եւ ապահովագ., ամէն տեսակ գործողութիւններ. Նոր եւ ... ծախուած ինքնաշարժերու գնում եւ վաճառում, կանխիկ եւ ապառիկ

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

8 RUE CHATEAUDUN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ

Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[ԱՆՑ]

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մ[է]թոտներով:

Ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.[..]

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLO[YD]

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Téleg. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,

Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Ջինաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulème, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք, տոկուն, ... շակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ:

Կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է.

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, BC

Metro: Couronnes ou Parmentier

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԱՌԼՕ

34 Rue St. Lazare, PARIS

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ՝ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՌԱՋ[ԻՆ] ԿԱՐԱԳՈՎ.

ԱՆՈՒԽԱՆԻ ԵՆ ԻՐ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ ՄԱԾՈՒՆԸ ԵՒ ԱՆՕ[ՒՇԵ]ՂԷՆՆԵՐԸ,

ՖԷՐՄԻՒՍ, իրաւագիտական գրասենեակ Ր. ԽՐԼԱԳԵԱՆ

33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, մէթրօ՝ Chatelet

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, ... ամուսնալուծման եւ օրինականներու դատեր Կը կատարէ նաթիւրալիզացիոն ինքնութեան թուղթերու, ամուսնութեան օրինական գործողութիւններ ... Ցոն տը քոմէրսի, շէնքերու եւ հողերու առուծախ: Փոխառութիւն ... Դիմել ամէն օր բացի յորեքշաբթիէ առաւօտեան ժամը 11–12.

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05[..]

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում,

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթեմ գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ,

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	3 ամս. 6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40	շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10	տլ.
ՌՈՒՄԱՆԻԱ	100 ֆ. 200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն 235, Faub St.-Martin PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 378 286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

10 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1490 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՌՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Թուրքիոյ ներքին խլրտումները ուշադրութիւն գրաւած են նաեւ միջազգային շրջանակներու մէջ։ Անշուշտ մասնաւոր շահերու բերումով, եւ ոչ թէ մարդասիրական կամ քաղաքակրթական մտահոգութիւններով։

Շահակիցներու առաջին շարքին վրայ կը գտնուի Ֆրանսան, որ ունի առնելիք-տալիքի խնդիրներ, ինչպէս եւ ազդեցութեան պայքար։

Ֆրանսան է ամենամեծ պահանջատէրը՝ Հանրային Պարտքին։ Եւ ամէնէն աններողը՝ այս կարգի խնդիրներու մէջ, ինչպէս դրամատիրական բոլոր պետութիւնները։ «Ցառաջ»ի տարեց ընթերցողները պիտի յիշեն որ, համիտեան շրջանին, նոյնիսկ մարտանաւ ղրկեց եւ գրաւեց Միտիլլի կղզին, մաքսատունէն գանձելու համար երկու սեղանաւորներու, Լօրանտօ-Թիւպինիի առնելիքը։

Մէկուկէս տարի է ի վեր սուր հանգամանք առած է Հանրային Պարտքի կտրոններու վճարման հարցը։ Ու թէեւ պայմանները փոխուած են— Թուրքիան ալ միասին— եւ պետութիւնները կը զգուշանան յախուռն շարժուձեւերէ, բայց միշտ պատրաստ են իրենց կամքը քալեցնելու, երբ հարցը տոկոսներ գանձելու մասին է։

Միւս կողմէ, խուլ պայքար մը կը խմորուի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, ինչպէս Պալքաններու, նմանապէս Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։

Ֆրանսացիները արդէն մտահոգ են, որ Իտալիա անընդհատ նուաճումներ կը կատարէ առեւտուրի, նաւագնացութեան եւ մշակոյթի ճակատին վրայ, Թուրքիոյ, նոյնիսկ Սուրիոյ մէջ։ «Ամէն տեղ կը նահանջէ ֆրանսերէն լեզուն։ Բայց Թուրքիոյ մէջ աւելի զօրաւոր է այդ շարժումը», ինչպէս դիտել կու տար «Ֆիկարօ»։

Վերջերս Թուրքիոյ կրթական գործավարը օրինագծով մը կը փակէր օտար նախակրթարաններու դուռները՝ թուրք պատանիներուն առջեւ։ Հարուածը կ'ուղղուէր ֆրանսական դպրոցներուն դէմ։ Ցետոյ, թուրք թերթերը պահանջեցին «պօյքօթ» հռչակել ֆրանսերէնի դէմ։

Իտալեւթուրք դաշնագիրը, երեւութապէս անմեղ, կը կազմէ մտահոգութեան աղբիւր մը՝ Ֆրանսայի համար, որ խոշոր շահեր ունի Արեւելքի մէջ, բայց չունի տեղաւորելիք ժողովուրդ։

Բոլոր իրազեկները խաղաղ թափանցումի քաղաքականութիւն մը կը վերագրեն Իտալիոյ, նկատի առնելով Մուսոլինիի «պայթելու կամ տարածուելու» նշանախօսքը։

Արդարեւ, բաւական ուշագրաւ է Իտալացիներու ստուարթիւ եւ անընդհատ երթեւեկը՝ Թուրքիոյ մէջ, այս կամ այն հանգամանքով — երկրաչափ, մասնագէտ, առեւտրական։

Այս իրողութիւնը այնքան ուշագրութիւն գրաւած է Էնկիւրիի մէջ, որ կառավարական շրջանակները հարկադրուեցան բացատրել թէ՝ նորեկները չպիտի մնան եւ Սուրիա կամ ուրիշ վայրեր պիտի երթան, Թուրքիոյ ճամբով։

Կայ, տակաւին, քրտական խնդիրը, որ նոյնպէս ազդեցութեան պայքար կ'ենթադրէ։ Թէեւ Իտալացիները չեն մօտենար այդ ճակատին, եւ բուն շփումը տեղի կ'ունենայ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ։

Առաջինը կ'ուզէ հաւասարակշռութիւն հաստատել Միջագետքի Արաբներուն եւ Քիւրտերուն միջեւ, եւ այս միջոցին զբաղած է Շէյխ Մահմուտի փորձանքով։ Երկրորդը՝ միշտ աչքի առջեւ ունի Սուրիոյ կացութիւնը եւ սահմանակցութիւնը Թուրքիոյ հետ։

Բուն խնդիրը այն է որ՝ թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ՛ Անգլիոյ համար, նորէն ուշադրութեան կեդրոն դարձած է Թուրքիան, տարբեր նկատումներով։ Եւ հաւաստողներ կան թէ, շահերու համերաշխութիւն կը տիրէ կամ գոյացած է երկուքին միջեւ։

Ռուսափի՛նք դիւանագիտական ոլորտներէն, եւ կենանք իրական գետնի վրայ։

Թուրքիան մատնուած է սուր տագնապի մը, ներքին թէ արտաքին։

Ներքինը աւելի ծանր է քան արտաքինը։ Նորագոյն եւ ականերեւ ապացոյց՝ կախաղանները, որոնք ոչ համրանք ունին, ոչ ալ վախճան։

Մէնէմէնները միշտ ալ կրնան կրկնուիլ եւ պիտի կրկնուին։ Մինչեւ իսկ առանց կազմակերպութեան։ Ո՛րեւէ կազմակերպութիւն չկար Մէնէմէնի շարժման ետին։

Առանց պատճառի չէր որ Մ. Քէմալ ուզեց անձամբ հսկել կախաղաններուն գործադրութեան, ինչպէս կ'ընէին Թալաթն ու Էնվէրը, երբ Հայեր կը կախէին։ Երեւութական խաղաղութեան մը շուքին տակ, ներքին պալարներն են որ կը պայթին, կը ժայթքեն պարբերաբար, զանազան առիթներով։

Տնտեսապէս խարխուլ վիճակ, քրտական ապստամբութիւն, միապետական կամ հակաքէմալական խլրտումներ, արտաքին ճնշումներ,— այս բոլորը եւ դեռ ուրիշ վտանգներ անշուշտ ամրապնդուած չեն ապացուցաներ։

Միեւնոյն ատեն, այդ բոլորը չեն նշանակեր թէ ամէն ինչ կ'ընթանայ ինքնաբերաբար, նախախնամական հրաշքով մը, նպաստ մեր դատին։ Եւ մեզի կը մնայ սպասելու յօրանջել...

Մեզի համար ալ, աւելի քան երբեք, ուշադրութեան բուն կեդրոնը պիտի կազմէ Թուրքիան։

Շ.

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՎՏԱՐՈՒԻՆ ԻՐԱՆԷՆ

Պարսիկ կառավարութեան տուած որոշման համաձայն, բոլոր օտարահպատակները որոնք ասկից վերջ առանց անցագրի եւ արտօնութեան Պարսկաստան կը մտնեն, պարտաւոր են իշխանութեանց հրահանգով մեկնիլ երկրէն։ Անսաստողները պիտի յանձնուին այն երկրին, որուն հպատակութեան կը պատկանին։

Աւելորդ է յիշատակել որ այս որոշումը ուղղուած է Ռուսիայէն գաղտնաբար Պարսկաստան ապաստանած քաղաքական տարագիրներու դէմ։

ՄԷՆԷՄԷՆԻ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

ԻՆՉՊԷՍ ՓԱԽԱՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏԸ

Ինչպէս գրեր էինք, Մէնէմէնի մահապարտներէն մէկը յաջողեր էր խուսափիլ։

Փախուստը հետեւեալ կերպով տեղի ունեցած է.— Մահապարտները խմբակներով ու ոստիկան զինուորներու եւ ոստիկաններու հսկողութեան տակ, հրապարակ կը բերուէին եւ մէկիկ մէկիկ կը կախուէին։ Կարգը երրորդ խումբինն էր։ Այս միջոցին Հասանը բերող ինքնաշարժը եկաւ։ Հասանին գլուխը ճերմակ լաթ մը փաթթուած էր եւ կռնակը խաքի բաճկոն մը կար։ Ձեռքերը, ձեռնակապ անցուցած պէս քով քովի բռնած էր։ Հասան ինքնաշարժէն ելլելով սկսաւ դէպի կախաղանը առաջանալ։ Շուրջը սուինաւոր զինուորներ եւ ոստիկան զինուորներ կային։ Բայց յանկարծ առաջ նետուեցաւ, ինքզինքը խումբին մէջ նետելով։ Իրարանցում մը առաջ եկաւ, զէնք մը պայթեցաւ, «կը փախչի» ձայներ բարձրացան։ Միջոց մը, սուլիչի ձայներ օդը բռնեցին։ Փախստականը դէպի պատերազմական ատեանի շէնքը կը վազէր։

Ի ԶՈՒՐ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ

Փախստականը շէնքին ետեւ շուարեցնելու համար, պահակ զինուորներն ու ոստիկանները երկու տարբեր ուղղութեամբ ետեւէն ինկան։ Բայց շէնքին ետեւ երկու հետապնդող կողմերը իրարու դէմ ելան, մինչ Հասան քանի մը մետր հեռուն բոլոր ուժով կը վազէր։ Ետեւէն պոռացին որ կենայ, զէնք արձակեցին, բայց ան կը վազէր, կեանքը ազատած ըլլալու ուրախութենէն անգամ մը եւս ուժովցած։

Մահապարտներուն հսկելու պաշտօն ունեցող ոստիկան զինուորներէն հետապնդումի ելլողները ձեռնունայն ետ դարձան, իսկոյն ուրիշ ջոկատ մը հանուեցաւ փախստականին ետեւէն։

Միեւնոյն ատեն, Հասանին հեռուները երթալը արգիլելու համար, բոլոր ճամբաները բռնուեցան։ Կէտիզ գետին անցքը եւ բոլոր կայարանները հսկողութեան տակ առնուեցան։ Այնպէս որ, կարելի է ըսել թէ Մէնէմէնէն եւ շրջանակներէն «թռչուն չի կրնար անցնիլ» կը գրէ պոլսական թերթ մը, սակայն մարդ մը... անցաւ ու դեռ ետ չէ եկած...

ԽԻՍՏ ՓՆՏՐՏՈՒՔ

Մէնէմէն գտնուող Պոզալյանցիներէն 24 հոգիի տուներ խուզարկուեցան, այն կասկածով թէ կրնան Հասանը պահած ըլլալ։ Բայց ան չգտնուեցաւ։ Պատ. ատեանի շէնքին ետեւ գտնուեցան փախստականին կօշիկները որոնց դիրքէն այն կարծիքը առաջ եկաւ թէ Հասան քաղաքէն դուրս փախած է։

Փախստականը 25 տարեկան երիտասարդ մըն է։ Հասանը պահողներն ալ, պատժական օրէնքին 269րդ յօդուածին համաձայն, մահուան պիտի դատապարտուին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մէնէմէնի երկրորդ դատավարութիւնը

Մէնէմէնի շարժման հետ կապուած երկրորդ խումբի ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը սկսած է պատերազմական ատեանին առջեւ։ Երրորդ խումբին դատավարութիւնը պիտի սկսի քանի մը օրէն։

Մէնէմէնի մէջ ձերբակալուած են երկու կիներ, որոնցմէ մէկը քոյրն է նախկին արարողապետի մը։

Պալըքէսիրի մէջ, ոստիկանութիւնը ձեռք անցուց բազմաթիւ փաստաթուղթեր, որոնք լոյս կը սփռեն վերջին դէպքերուն վրայ։ Պոլսոյ մէջ՝ կը սպասուի որ կրկին, ձերբակալութիւններ կատարուին։

Մէնէմէնի մահապարտներէն փախստական Խամայիլ Օղլու Հասան տակաւին չէ գտնուած։

Մէնէմէնի պաշարման վիճակը ամիս մը եւս երկարաձգուեցաւ։

Խորհրդային Տըմփինկին դէմ

Շինութեան վերաբերեալ փայտեղէնով բեռնաւոր բոլշեւիկեան նաւ մը հասաւ Թարրակոն (Սպանիա), խռովքի մատնելով փայտեղէնի գործատէրերը։

Սպանիոյ տնտեսութեան նախարարը յունուար 24ին հրատարակուած հրովարտակով մը կ'եռապատկէ ներածուած փայտեղէնի մաքսատուրքերը, բայց փայտեղէնի արտադրիչները նկատելով որ այս միջոցը անբաւական է եւ առաջքը չառներ տըմփինկին, պահանջ դրին որ ռուսական փայտի պարպումը սպանիական նաւահանգիստներուն մէջ՝ բոլորովին արգիլուի։

.˙. Պուէնոս-Այրէսէն տրուած լուրերու համաձայն, Արժանթինի գործատէրերը պահանջած են կառավարութենէն որ արգիլէ ռուսական ապրանքներու ներածումը։

Իրենց պահանջագրին մէջ կը յայտնեն թէ Ռուսիա՝ շուկան կ'ողողէ նախանիւթով եւ ապրանքներով, շատ աժան, եւ թէ վերջերս ներածուած մեծաքանակ ապրանքներ, որոնց դէմ ո՛չ մէկ գին կրնայ մրցիլ, կը սպառնան փճացնել արժանթինեան ճարտարարուեստը։

Սպանիոյ ընտրութիւնները

Կառավարութեան կողմէ հրատարակուած հրովարտակներու համաձայն, Սպանիոյ խորհրդարանական ընտրութիւնները պիտի կատարուին մարտ 15ին։ Իսկ Խորհրդարանը պիտի հաւաքուի մարտ 25ին։ Մարտ 1ին պիտի կատարուին երեսփոխաններու, իսկ 15ին՝ ծերակուտականներու ընտրութիւնները։

.˙. Մատրիտի ոստիկանութիւնը տան մը մէջ խուզարկութեան ընթացքին, երեւան հանեց զէնքի եւ ռազմանիւթի կարեւոր մթերք մը։ Տան մէջ կը բնակէր համայնավար մը, որ ձերբակալուեցաւ։ Երեւան հանուեցաւ նաեւ գաղտնի տպարան մը եւ միլիոնաւոր թռուցիկներ՝ բոլշեւիկեան փրոփականտի յատուկ։

Խորհրդային պարտադիր աշխատանքը

Նոր հրովարտակ մը որ 25 միլիոն ռուս գիւղացիներ կը ճնշէ նոր պարտաւորութիւններով, հրատարակուեցաւ Մոսկուայի մէջ։ Այս հրովարտակը կը ճշդէ աշխատանքը զոր կատարելու ստիպուած են համայնական ագարակներու մէջ աշխատող բանուորները։

Ձիաւոր արօրներ բանեցնող գործաւորները պէտք է հերկեն օրական քառորդ հեկտար հող։ Իսկ մեքենայ բանեցնողները 4 հեկտար։ Սնդեղէնի քանակը եւ օրավարձքերը պիտի ճշդուին համաձայն օրական աշխատանքի արդիւնքին։

Լոնտոնի հնդիկ խորհրդաժողովէն յետոյ

Ալլահապատի մէջ, տեսակցութեան մը ընթացքին, Գանտի յայտնեց թէ շատ չի յուսար որ ներկայ դժուարութիւնները կարելի ըլլայ հարթել, որովհետեւ Մաքտոնալտի յայտարարութիւնները զինքը գոհ չեն ձգած։ Հնդիկ պատգամաւորներէն մէկը, խորհրդաժողովին մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց հնդիկ ազգ. խորհուրդին, ուր ներկայ էր նաեւ Գանտի։

Խորհուրդին եզրակացութիւնները տակաւին յայտնի չեն։

Հարաւային սահմանի խլրտումները

Թուրքիոյ հարաւային սահմանի խլրտումներուն մէջ, Թուրքերը կը ջանան տեսնել օտարներու մատը։

Ցիհարպէքիրէն կը գրեն Թուրք թերթերուն թէ «Խալք Սէսի» թերթը հարաւային սահմանին վրայ կատարուող շարժումներուն մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Հարաւային սահմանին շատ մօտ գտնուած Հազնի գիւղի բնակիչներէն Ահմէտ անուն շէյխ մը, անցեալ տարի Սուրիոյ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ Հազնիէն հանուեցաւ, քանի մը ամիս Հալէպ բնակեցաւ ու վերջերս ալ գիւղը վերադարձուեցաւ։ Վերադարձէն յետոյ, Շէյխը բսած է.

— «Մենք մէկուկէս տարիէ ի վեր կ'աշխատինք պէտք եղած բարձր անձերէն մեր առած հրահանգներով եւ թելադրութիւններով։ Ինծի եկողներուն թելադրութիւններ կ'ընեմ այս հրահանգներուն սահմանին մէջ»։

ՅՈՅՆԵՒՊՈՒԼԿԱՐ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Աթէնքի անգլ. դեսպանը բարեկամական դիմում մը կատարեց յոյն կառավարութեան ցոյց տալով Պուլկարիոյ հետ առկախ խնդիրներու կարգադրութեան պէտքը, ընդունելով մէկտեղ թէ արդար է իրաւարարութեան դիմելու եւ հատուցում ստանալու համար, Յունաստանի պահանջը։ Նոյն իմաստ դիմում մը կատարեց նաեւ Իտալիոյ դեսպանը։

Յոյն արտաքին նախարարին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին Պուլկարիոյ դեսպանը սահմանագլուխի դէպքը որակեց իբր «անհաճոյ վայրկեան մը» երկու երկիրներու վէճերու կարգադրութեան ջանքերուն մէջ։

Յոյնեւպուլկար առեւտրական յարաբերութեանց խզման լուրը անհիմն է։

Սահմանագլուխի միջադէպը քննելու պաշտօն ունեցող յոյնեւպուլկար զինուորական յանձնախումբերը հանդիպում մը ունեցան յունական հողին վրայ։

Կը կարծուի թէ յոյն կառավարութիւնը պատասխանելով Անգլիոյ դեսպանին դիմումին, յայտնած է թէ իբր վէճերու կարգադրութեան միջոց, կ'ընդունի Անգլիոյ արտաքին նախարարին առաջարկը՝ իրաւարարութեան դիմելու։

Սօֆիայէն տրուած լուրերու համաձայն, Անգլիոյ դեսպանը նոյն իմաստով դիմում մը կատարած է նաեւ պուլկար կառավարութեան, Պուլկար հեռագրական գործակալութեան կողմէ տրուած զեկոյց մը կը յայտնէ թէ «անգլիական եւ իտալական դիմումները բարեկամական թելադրութեան բնոյթ կը կրեն, ցոյց տալով իրաւարարութեան տարողութիւնն ու եղանակը, որով կարելի ըլլայ հաշտեցնել պուլկար եւ յոյն կառավարութեանց տեսակէտները։

ԹՈՒՐՔ ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԸ

Էնկիւրիէն կը գրեն.— Փարիզի մէջ գումարուած պահանջատէրերու ժողովը յայտնած է թէ գոյութիւն ունեցող պայմանագրութեան տրամադրութիւնները փոխելու իրաւասութիւն չունի ինք, եւ թէ աւելի ուղիղ ընթացք մը կ'ըլլայ, եթէ կառավարութիւնը ուղղակի բանակցի բաժնետէրերուն հետ։

Պատուիրակներուն եւ բաժնետէրերուն միջեւ եղած շփումներու արդիւնքը դեռ պաշտօնապէս չէ հաղորդուած։ Կատարուած քննութեամբ հասկցուած է որ Հանր. Պարտքի բաժնետէրերուն մեծ մասը զանազան օտար դրամատուններէն են, որոնց հետ կարելի է քիչ ատենէն համաձայնութիւններ կնքել։ Յոյս կայ որ այս նոր համաձայնութիւնները մեծ ազդեցութիւն պիտի գործեն Փարիզի ներկայ համաձայնութեան պայմաններուն վրայ։

Բաժնետէրերու պատուիրակները տակաւին չեն առած կառավարութեան կողմէ օսմ. դրամատան յանձնուած վեց միլիոն ոսկին։ Անոնք վճռապէս որոշած են այդ դրամը չառնել մինչեւ որ պայմանագրութեան շուրջ ծագած սկզբունքի անհամաձայնութիւնը չհարթուի։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՃԻՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուլկար կուսակցապետ մը Իվան Միխայլոֆի մտերիմ բարեկամը Քուրքոֆ սպաննուեցաւ Սօֆիայի մէջ։ Սպանիչները ձերբակալուեցան եւ յայտնեցին թէ կը պատկանին Փրօթակէրոֆի խումբին եւ գործած են իրենց պետին հրահանգով։

Պուլկար կուսակցական շրջանակներ կը կարծեն թէ այս ոճիրը վերջ կը դնէ երկու խմբակցութիւնները հաշտեցնելու համար կատարուած փորձերուն։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԱՀՌԵԼԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Աշխարհ երբեք չէ տեսած ա՛յն աստիճանի ահռելի անգործութիւն, ինչ որ ներկայիս կը տիրէ Եւրոպայի շարք մը ճարտարարուեստական երկիրներու եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ։

Ամերիկան չունի ընկերային ապահովագրութիւն։ Անգործ բանուորները այնտեղ իրենք իրենց ճակատագրին են թողուած։ Այդ է պատճառը, որ ճշդիւ սահմանուած չէ թէ իսկապէս ի՛նչ թիւ կը կազմեն այնտեղ գործազուրկները։ 5—10 միլիոնի մէջ կը տատանի այդ թիւը, կը գրեն թերթերը։

Անցնելով Եւրոպայի, Գերմանիա եւ Անգլիա են այն երկիրները, ուր սկիզբէն իսկ, պատերազմը վերջանալէն ասդին, գործազրկութիւնը համատարած աղէտի կերպարանք առած է։ Վերջին տուեալներուն նայելով Անգլիոյ անգործներուն թիւը այժմ 2 միլիոն 600 հազար է, իսկ Գերմանիայինը շատ աւելի, 4 միլիոն 700 հազար։

Ուրիշ խօսքով, այսօր միայն Գերմանիա աւելի թիւով աշխատանքէ զուրկ մարդիկ ունի, քան Անգլիա, Իտալիա, Չեխօսլովաքիա եւ տոհմապետ Աւստրիան ու Կեղր. Եւրոպայի մնացեալ բոլոր երկիրները՝ հաւաքաբար։

Ռուսիոյ պարագան բոլորովին տարբեր է։ Թէեւ պաշտօնական վիճակագրութեան նայելով՝ այնտեղ գործազրկութիւն գոյութիւն չունի այլ եւս, բայց անժխտելի է որ կա՛յ։ Միայն թէ որովհետեւ՝ համայնավար Ռուսիա եւս չունի ընկերային ապահովագրութիւն (մեր հասկցած իմաստով), այլ բանի աշխատանքի դրութիւնը ընդունիլ տուած է, դարձեալ կարելի չէ ճշդիւ սահմանել գործազուրկներուն թիւը այդ երկրին մէջ։ Այսպէս կամ այնպէս, անգործութեան երեւոյթը մասնակի հանգամանք չունի։ Հետեւաբար, հասկնալի է անոր պատճառած ընդհանուր մտահոգութիւնը։ Իբրեւ համաշխարհային պատերազմին անմիջական հետեւանքներէն մէկը, այդ երեւոյթը կրնայ վերնալ կամ զգալապէս մեղմանալ այն ժամանակ միայն, երբ ամէն կողմէ հաշուեյարդարի կ'ենթարկուին պատերազմին թողած շարք մը քաղաքական եւ տնտեսական «ժառանգութիւնները»։

Մեր խօսքը մասնաւորենք Գերմանիոյ վրայ։ Ըսինք արդէն, որ 4 միլիոն 700 հազար անգործներ ունի այս երկիրը։ Այդ թիւը կը վերաբերի յունուար 15ի։ Կասկած չկայ որ, յունուար 31ի տուեալները, որ քանի մը օրէն յայտնի կը դառնան, հինգ միլիոնը պիտի գլեն անցնին։ Իւրաքանչիւր մէկ օր՝ 20 հազար նորեր կուգան ստուարացնելու անգործներու հսկայական բանակները։ Միմիայն յունուար 1էն մինչեւ 15՝ երեք հարիւր հազարէն աւելի բանուորներ զրկուեցան աշխատանքէ ու վաստակէ։ Աւելի հեռուները չերթալու համար ըսենք, որ 1930 թ. նոյեմբեր 30ին՝ Գերմանիոյ անգործներուն թիւը [illegible] երեք միլիոն եօթը հարիւր հազար էր։ Ուրիշ խօսքով՝ ընդամէնը մէկուկէս ամսուան ընթացքին (նոյեմ. 30 - յունուար 15) ճիշդ մէկ միլիոնով աւելցած է այս երկրին գործազուրկներուն թիւը։ Միայն մայրաքաղաքը՝ Պերլին, յունուար 15ին 468,000 գործազուրկներ ունէր. ամսուան վերջը, ապահովաբար կէս միլիոնէն աւելի։

Դեռ նկատի ունենալու է, որ թէ՛ Պերլինի եւ թէ՛ ամբողջ երկրին թիւերը կը վերաբերին ա՛յն գործազուրկ աշխատաւորներուն միայն, որոնք օրէնքով սահմանուած պետական օժանդակութիւնը կը ստանան։

Այդ իրաւունքէն կրնան օգտուիլ անոնք միայն, որ առնուազն վեց շաբաթէ ի վեր պարապ են։ Ուրիշ սահմանափակումներ եւս կան։ Այնպէս որ, ճշմարտութեան աւելի եւս մօտ պիտի ըլլար հաստատել, թէ վեց միլիոն անգործներ ունի այժմ այս երկիրը։ Եթէ նկատի ունենանք այն եւս, որ ամէն մէկը անոնցմէ իր մէկ միջամտութի (կին, երախայ) հոգը եւս ունի իր ուսին, պիտի համոզուինք թէ այսօր ոչ պակաս քան 10-12 միլիոն Գերմաններ կը տառապին աշխատանքի եւ վաստակի պակասէն։ Ամբողջ բնակչութեան 5-6էն մէկը։

Ինչ որ աւելի մեծ դժբախտութիւն է, այսուհետեւ մէկ-երկու ամիս երթալով պիտի աճին վերոյիշեալ թիւերը, քանի ձմեռ է։ Գարունը բացուելուն հարկաւ չափով մը պիտի մեղմանայ դրութիւնը. գիւղական աշխատանքները եւ զանազան շինութիւններ հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներ գործի պիտի կանչեն նորէն։ Այսպէս ըլլալով մէկտեղ, դժուար թէ զգալի կերպով բուժուի ընկերային այն ահռելի աղէտը, որ գործազրկութիւն կը կոչուի։ Վասն զի համաշխարհային տնտեսական տագնապը, որ մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ արտակարգօրէն սուր կերպարանք առած է, երթալով աւելի կը ծաւալի, եւ յայտնի ալ չէ թէ ե՛րբ իր գագաթնակէտին պիտի հասնի։

Անցեալ տարի այս ժամանակ, գրեթէ երկու անգամէն պակաս անգործներ ունէր Գերմանիա — ինչպէս նաեւ Անգլիա — քան այսօր։ Պատճառն այն է որ մէկ տարի առաջ՝ տնտեսական տագնապը նոր սկսած էր։

Եւ սակայն, 1926-1928 թուականներուն անգամ, երբ Գերմանիոյ տնտեսականը համեմատաբար բարգաւաճ օրեր կ'ապրէր, դարձեալ մէկուկէս-երկու միլիոն անգործներ կը հաշուէր։ Կը նշանակէ՝ աղէտին արմատները շա՛տ խորն են թաղուած։

Ցետպատերազմեան Գերմանիան զրկուած է իր գաղութներէն, կիսով չափով նուազած են իր արտածումները Ռուսիա, շատ մը ուրիշ յաճախորդ երկիրներու գնողական կարողութիւնը եւս թուլցած է, յետոյ՝ հսկայական պարտքերու տակ է ինկած եւլն.։ Ահա՛ երեւոյթին գլխաւոր պատճառները։ Անգլիականն ալ ունի իր մասնակի պատճառները։

Այսպէս կամ այնպէս, ինչ պատճառներու ալ վերագրենք անգործութեան աղէտը, փաստը կը մնայ փաստ։ Դիւրին է խօսքով ըսել՝ հինգ միլիոն անգործներ, ըլլա՛յ մինչեւ իսկ 63 միլիոն հաշուող մեծ ազգի մը ծոցին մէջ։

Այսպիսի վիճակի մը մէջ ապրիլ կարելի է թերեւս քանի մը ամիս, բայց ոչ երբեք՝ աւելի երկար։ Ամբողջ Ֆրանսա այժմ 30-40,000 անգործներ ունի. եւ դարձեալ մտահոգ է եւ իրաւամբ։ Իսկ աստին՝ Պերլինի բանուորական թաղերէն շատերուն մէջ, թերեւս մէկ հատիկ փողոց առանձին աւելի անգործներ կը հաշուէ։

Քաղաքական տագնապն եւս, որ խորհրդարանային վերջին ընտրութիւններէն ասդին տեւական դառնալ կը սպառնայ Գերմանիոյ համար, դարձեալ զգալի չափով մը արդիւնք է տնտեսական անել կացութեան։ Հասկնալի է ուրեմն, որ ոչ միայն այս երկրին ղեկավար եւ պատասխանատու վարիչները, այլ եւ շատեր անկէ դուրս՝ միջոցներ կը խորհին, գէթ չափով մը դարմանելու գործազրկութեան աղէտը։

Գերման կառավարութիւնը յատուկ յանձնախումբ մը նշանակած է, բաղկացած ծանօթ տնտեսագէտներէ եւ աշխատանքի ներկայացուցիչներէ, որ պաշտօն ունի ամէն կողմէ ուսումնասիրել խնդիրը եւ կառավարութեան պայքարի միջոցներ առաջարկել։ Ազգերու Դաշնակցութեան սեղանին վրայ եւս դրուած է խնդիրը։

Եւ սակայն, առանձին յոյսեր կապելու չէ այդ ամէնուն հետ։ Ջուր տեղը չէ ուրեմն որ Ամերիկայի մէջ եւս այժմ ձայներ կը լսուին, թէ պատերազմական պարտքերը առհասարակ եւ միահամուռ ձեւով մը ջնջելը՝ միակ արմատական միջոցն է համատարած աղէտին դէմ։

Ա.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՏԶՐՈՒԿ

Երբ տզրուկ կը տեսնեմ, միտքս կ'իյնան հարուստները։

Ժամանակին, երբ ես ալ ընկերվարական էի, հուշտ ու կուռ' միջազգայնական երգեր կը կանչէինք եւ հարուստները կը նմանցնէինք..., տզրուկներու, որ կը ծծեն գիւղացիներուն արիւնը։

Եւ սակայն բուն տզրուկը օգտակար անասնիկ մըն է։ Երբ տզրուկը արիւն կը ծծէ, բժիշկի դեր կը կատարէ։ Ի՛նչ ցաւեր, ի՛նչ ախտեր կը բուժէ ան։ Եւ ժողովրդական բժշկութիւնը, ծանօթ ըլլալով տզրուկին օգտակարութեան, գործածած է երկար տարիներէ ի վեր։ Ատեն մը, պաշտօնական բժշկութեան մէջ եւս շատ յարգի դարձաւ տզրուկը։ Ցետոյ մոռցուեցաւ։ Այսօր Անգլիա եւ Ամերիկա մեծ կարեւորութիւն կուտան տզրուկին։

Ճիշդ է թէ տզրուկին դերը կրնայ կատարել կտտոցն ալ։ Խնդիրը արիւն առնելն է։ Սակայն դուք չէք կրնար արիւն առնել ամէն տեղէ։ Եւ յետոյ Ամերիկացիները կը կարծեն թէ տզրուկի գործածութիւնը աւելի քիչ կը սակացնէ, բաղդատմամբ ածիլիով մորթը կտրատելու, վրայէն կտտոց դարնելու եղանակին։

Հիմա Ֆրանսական բժշկութիւնն ալ կ'ընդունի տզրուկներու գործածութիւնը։ Եւ ամէն հիւանդապահ պարտաւոր է սորվիլ տզրուկ փակցնելու ձեւը։

∴

Տզրուկը 8-12 սանթիմեթր երկար որդ մըն է։ Մէկ ծայրը հաստ ու կլոր, միւս ծայրը բարակ ու նեղ։ Երբ կծկուի, ձիթապտուղի մը ձեւը կ'առնէ։ Բազմաթիւ տեսակներ կան տզրուկի։ Բժշկութեան մէջ կը գործածուի այն տզրուկը, որ ձիթենիի գոյն ունի։ Հաստ ծայրովը կը խածնէ եւ կը կենայ, իսկ բարակ ծայրովը կը խածնէ եւ արիւն կը ծծէ։ Ուրեմն այս բարակ ծայրն է կաբերը։ Այդ բերանը ձեւաձեւ է, երեք ատամնաշար ունի, որոնք աղեղի պէս կոր են եւ բարակ ակռաներով զինուած։ Ահա այս ակռաներով, սղոցի պէս, նախ կը կտրէ մորթը, յետոյ շրթները այնպէս մը կը կծկէ, որ անոնց միջեւ կը կազմուի պարապութիւն մը, ուր կը հոսի արիւնը, ճիշդ կտտոցին եղանակով։ Բայց որպէսզի հոսող արիւնը չդադրի, չթանձրանայ եւ չկասի, բերնին մօտ գեղձ մը մասնաւոր նիւթ մը կը հոսեցնէ արեան մէջ, որ աւելի եւս հեղուկ կը դառնայ, եւ աւելի եւս դիւրին կը հոսի։ Պատճառն ալ այդ է անշուշտ, որ տզրուկին իյնալէն յետոյ արիւնը կը հոսի տակաւին։

Իւրաքանչիւր տզրուկ կը ծծէ 15 կրամ արիւն, սակայն իյնալէն յետոյ հոսած արեան քանակութիւնն ալ աւելցնելով, պէտք է ըսել թէ մէկ տզրուկը 100-150 կրամ, մինչեւ 200 կրամ արիւն կը հոսեցնէ երակներէն։

Ի՞նչպէս կը փակցնեն տզրուկը.— Պառկեցնել ենթական, եւ աշխատիլ, որ չտեսնէ տզրուկը։ Մասնաւորաբար կիները շատ կը սոսկան տզրուկէն։ Տաք ջուրով եւ օճառով լուալ տեղը։ Եթէ մազոտ է՝ ածիլել. քիչ մը շփել՝ որ արիւնը հաւաքուի։ (Արգիլուած է տզրուկ փակցնել թարթիչներու, եւ այսպէս կախուած թոյլ մորթով տեղերու վրայ, ինչպէս նաեւ մեծ երակներու մօտ։ Նկատելով որ տզրուկին խածած տեղը սպի կը ձգէ, կիները չպիտի սիրեն տզրուկ փակցնել երեւցած մասերու վրայ)։ Մաքրուած տեղը լաւ մը չորցնելէ յետոյ, բարակ ու երկար սրուակի մը մէջ կը դնէք տզրուկը եւ կը շրջէք մորթին վրայ։ Տզրուկը ուշ կը փակչի, երբեմն կը յամառի եւ չի բռներ մորթը։ Այն ատեն կաթով կամ շաքարախառն ջուրով կը թրջէք մորթը, որպէսզի ախորժակը բացուի անպիտանին։ Ոմանք քացախ կամ գինի կը քսեն տզրուկին, որ կը կատղի եւ կը սկսի խածնել։ Անհուհետեւ հանգիստ կը ձգէք։ Մինչեւ որ ինքն իրեն իյնայ ձիթապտուղի պէս։ Երբեք չփրցնել, վտանգաւոր է։ Երբ կ'ուզէք դադրեցնել ծծելը, այն ատեն քիչ մը աղի ջուր, մոխիր, ծխախոտ թափեցէք վրան, կամ մկրատով կտրեցէք միւս ծայրէն, անմիջապէս թող կուտայ։ Իր ծծած արիւնը մարսելու համար, պէտք է վեց ամիս։ Շատեր այս պատճառով կ'ուզեն փոխեցնել, որպէսզի նորէն գործածեն։ Եւ մոխիրի մէջ կը դնեն տզրուկը։ Սակայն գործածուած տզրուկ մը նորէն գործածելը յանձնարարելի չէ։

Ոմանք խնձորի մը միջուկը կը փորեն, տզրուկը մէջը կը դնեն եւ կը շրջեն մորթին վրայ։ Խնձորին նիւթը կը գրգռէ տզրուկը, որ շուտ կը փակչի։ Ուրիշներ պաղ ջուրով լեցուն բարակ սրուակի մը մէջ կը դնեն, այնպէս կը շրջեն մորթին վրայ։ Պաղ ջուրը եւս կը գրգռէ։ Ոմանք ալ 15 վայրկեան կը հանեն ջուրէն, պաղ ամանի մը վրայ կը դնեն, յետոյ բթամատով եւ ցուցամատով կը բռնեն ու մորթին վրայ կը դնեն։ Այսպէս ալ շուտ կը խածնէ։

Տզրուկին իյնալէն յետոյ, եթէ կ'ուզէք որ արիւնը տակաւին հոսի, տաք ջուրով լուացէք վէրքը կամ կտաւատի հունտով լափա մը դրէք։

Իսկ երբ կ'ուզէք դադրեցնել, Թէնթիւր տ'իոտ քսեցէք, եւ տաստ բամպակով փաթթեցէք։ Եթէ չի դադրիր արիւնը, վրան քիչ մը խաւ (արեթ) դրէք կամ քոլլոտիոն քսեցէք։ 4-5 օրէն կը կազմուի սպին, եռանկիւնաձեւ վէրքը կը ձգէ եռաթեւ ճերմակ հետք մը։

Տզրուկի ընտրութիւն.— Ամէն գործածելի տզրուկ, պէտք է կայտ ըլլայ, այսինքն արիւն խմած չըլլայ։ Լաւ տզրուկ մը 2 կրամ կը կշռէ մօտաւորապէս, երբ կը սեղմէք՝ բերնէն արիւն չի կաթիր։ Երբ մորթին կը փակչի, վայրկեան մը յետոյ չի փրթիր։ Տզրուկները պահել խոշոր շիշերու մէջ, տաստ ջուրով, զոր պէտք է փոխել ամէն օր կամ երկու օրը անգամ մը։ Ջուրին տակը աւազ ցանել։ Բերանը մաղմաղ լաթով մը փակել, որպէսզի չփախչին։ Երբ պիտի գործածէք, պահ մը հանեցէք ջուրէն եւ հանգիստ ձգեցէք։

Ե՞րբ կը գործածուի.— Երբ ուղեղին մէջ արիւն խռնուած է (աչքի, ճակատի ստրսափելի ցաւեր), այն ատեն տզրուկ մը փակցուցէք ականջաթօղին (ականջին ետեւի ոսկորին) վրայ։ Տզրուկին գործածութիւնը մեծ օգուտներ ունի երակներու բորբոքումի (phlébite) պարագային, որովհետեւ տզրուկին գործածութենէն յետոյ արիւնը երկար ատեն բնականէն աւելի հեղուկ վիճակ մը կը ստանայ։ Տզրուկի գործածութիւնը կը յանձնարարուի նաեւ պնդերակութեան, թոքերու եւ երիկամներու արիւնախռնումին, սրտի վերնախաւին բորբոքումին, (péricardite), մէջքի ջղացաւերուն, ականջի եւ աչքերու բորբոքումին, շնչահեղձութեան, լեարդի արիւնախռնումի պարագային։

Ե՞րբ պէտք չէ գործածել.— Երբ ենթական ծեր է, շատ քիչ արիւն ունի, հիւանդութենէ նոր ելած եւ տկարացած է, արիւն կորսնցուցած է, լեարդը լաւ չի գործեր, արիւնը շատ հեղուկ է եւ դիւրահոս՝ այնպէս որ կարելի չէ կասեցնել։

Տզրուկի գործածութեան առաւելութիւնները.— Երբ կարելի չէ կտտոց դարնել ամէն տեղ, տզրուկը կը փակի ուր որ ուզէք։ Եւ աւելի տաստ արիւն կը քաշէ։ Ցետոյ բորբոքած մորթին վրայ կարելի չէ կտտոց դարնել, մինչդեռ տզրուկը երբեք վտանգ չի ներկայացներ, ոչ ալ ցաւ կը պատճառէ։

Դժբախտաբար ամէն պահանջուած ատեն չի գործածուիր։ Տզրուկին փակիլը եւ ծծելը երկար տեւելուն պատճառաւ, երբ պէտք է արիւն առնել արագ եւ շուտ, այն ատեն կտտոց դարնել։

Ի՞նչ անպատեհութիւն ունի.— Եթէ տզրուկը կայտ եւ մաքուր չէ, կրնայ հիւանդութիւնով մը վարակել ենթական։ Ոմանք կ'ըսեն թէ տզրուկը իրեն յատուկ մանրէներ ունի, զորս ջուրէն կ'առնէ եւ կը փոխանցէ մարդուն, սանք կարեւորութիւն չունին, քանի որ լաւ բուծանուած տզրուկը զերծ է այդ անպատեհութիւններէն։ Միակ անպատեհութիւնը այն է, որ արեան օրական արժէքը կը փոխէ, բան մը որ կը տեւէ երկար ատեն։ Կարեւորը, ուրեմն, հոգածութիւնն է տզրուկներու մասին։ Ռուսիա եւ Թուրքիա տզրուկ կ'արտածեն մեծ քանակութեամբ։ Ֆրանսայի մէջ եւս (հարաւը) աւազաններ կան, ուր տզրուկ կը բուծանեն։ Տզրուկները կը յարձակին ձուկի, գորտի, ձիերու վրայ եւ կը խմեն անոնց արիւնը։ Այսպէս կը սնուցանեն տզրուկները Ֆրանսայի մէջ։ Թուրքիոյ մէջ տզրուկը կը ժողվեն լիճ մտնելով, երբ տզրուկը կը փակի սրունքներուն։ Այս եղանակը գէշ է։ Ֆրանսայի մէջ աւելի յարմար ձեւեր կան տզրուկ հաւաքելու։

Տզրուկի մասին մեր այս ասուլիսին մէջ, չեմ ուզեր մոռնալ կարեւոր դաս մըն ալ։

Ըսեր էի թէ բազմաթիւ տեսակներ կան տզրուկի։

Այնպէս տզրուկներ ալ կան, որ կ'ապրին խոնաւ անտառներու մէջ։ Երբ ճամբորդներ կ'անցնին անտառէն, կը նետուին անոնց վրայ։ Պէտք է անոնց մօտեցնել վառած լուցկի մը, անմիջապէս կը թափին։ Կարգ մը լիճերու մէջ ալ կ'ապրին մանր տզրուկներ, ու երբ մարդիկ կամ անասունները ջուր կը խմեն, կ'երթան կը փակչին կոկորդին։ Յաճախ պատահած են այնպիսի հիւանդներ, որոնք չեն գիտեր թէ տզրուկ կլլած են, առար համար շարունակ արիւն կը թքնեն, հետզհետէ կը գունատին, արիւնը կը նուազի, ձայնը կը մարի, կը հազան, ամէնքը կը կարծեն թէ հիւծախտէ (վէրէմ) բռնուած են։ Յաճախ շնչահեղձութեան նոպաներ կ'ունենան։ Երբ տզրուկները թափին, հիւանդը կ'աղէկնայ։ Ի՞նչպէս թափել։

Աղի ջուր խմցուցէք, աղի լուծողականներ տուէք։

Բժ. Ճ. ԱՑՎԱՋԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ն. Բ. (Վալանս).— Ձեռին համար դեղագիր մը կը ղրկեմ թղթատարով։

Մ. Ն. (Փարիզ).— Գնեցէք AgomensineCiba միջին տուփ մը, որ կը պարունակէ 40 նշխար։ Գործածել ամիսը միայն 10 օր, օրը 3 հատ։ Այդ երեւոյթը շատերուն կը պատահի, հոգ ընելու բան չկայ։

Ն. Ա.

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Վիճակագրութեան մը համաձայն իւրաքանչիւր օր օտարական մը կը դատապարտուի Փարիզի դատարաններուն առջեւ։ Դեկտեմբերին դատապարտուած են 347 օտարական, ուրեմն օրական աւելի քան 10 հոգի։

Այդ դատապարտուածներուն մէջ կան 93 Իտալացի, 49 Լեհ, 37 Ռուս, 33 Սպանիացի, 8 Գերմանացի, 3 Անգլիացի, 2 Լեթոնիացի, 1 Չինացի։

ԵՂԻՇԷ ԵՒ ՍԱՍԱՆԵԱՆ ...
ԱՆԿՈՒՄԸ

Հ. Ն. Ակինեան Վարդան...
պատմութեան խմբագրու...
թուականը եօթներորդ դար...
խադրելու համար, ի միջի...
լոց, կը յենու հետեւեալ...
տին վրայ։

Եղիշէ ծանօթ է Սասանեան...
հարստութեան անկման, ...
ներորդ դարուն տեղի ...
Հետեւաբար եօթներորդ ...
հեղինակ մըն է։

Եւ տան, («Յառաջ», 1-2...
հեգնելէ վերջ «բանասիրու...
նը» եւ Հ. Ն. Ակինեանը կ...
ցածին իսկական իմաստը ...
կընալու անկարող ներկա...
նելէ վերջ, վերոյիշեալ փ...
շատ ալ արհամարհելի չէ ...
եւ պատմական ուրիշ փաս...
րով կ'ուզէ չէզոքացնել ...
Անհաւատալի թէ ինչ կը գրէ...
Ակինեան՝ Եղիշէի ժամանա...
կից (այսինքն՝ հինգերորդ ...
րու հեղինակ) ըլլալուն ...
ի՞նչ փաստեր կը պահանջէ...
քիմննեանց յաջորդ Սասան...
Տունին անկումը արդէն ...
Ե.րդ դարէն չի՞ սկսիր ...
հարկ կա՞յ ի՞ նչ, երբ ...
Արաբին ուժին առջեւ ...
նելու վրայ էր Սասանեան...

Այս տողերը առնուազն ...
նշանակեն թէ Սասանեան ...
անկումը սկսած էր Ե.րդ դար...
եւ Եղիշէ, որ ժամանակակից ...
հասկցած էր թէ Սասան...
Տան անկումը սկսած էր ...
ները սկսած էին արդէն ...
նալ Սասանեանց, եւ Եղի...
կէ հետեւցուցած էր թէ ...
կական կայսրութիւն ...
հասած է։

Եւ տան կը հաճի՞ արդեօ...
զակի պատասխանել հետ...
հարցումներուն.

Ա. Ենթադրելով որ Սասան...
եան Տան անկումը սկսած ...
Ե.րդ դարուն, կարելի՞ էր ...
ժամանակակից մը, այդ ...
սկզբնաւորութիւնը հասկնա...
եթէ կարելի էր, Եղիշէ ...
մտաւորական այն պատրաս...
թիւնը որ անհրաժեշտ է ...
ժամանակակից մը պետու...
մը անկման առաջին ախտա...
ները ճանչնալու համար։

Եթէ այս հարցումներու ...
պատասխանները հաստատ...
են, ի՞նչ փաստեր ունի՞։

Բ. Եւ տան ուսուցիչ է ...
գէտ, եւ գիտէ անշուշտ որ ...
չէ գործածել ոեւէ բառ որ ...
ծումը իր ամենաճիշդ ձեւով ...
տալու չի ծառայեր ...

Արդ, ի՞նչ է նպատակը ...
մեննեանց յաջորդ բառին ...
սանեան Տունէն առաջ ...
աւելի Սասանեան Տունէն ...
որոնցմէ մէկը յաջորդած ...
մեննեանց, իսկ միւսը ...
րիշներու։ Թէ Եւ տան ...
կ'ուզէ թէ լաւատեղեակ ...
սից պատմութեան։ Բայց ...
ւանդութեանց եւ ...
պատմական ճշմարտութ...
պահպանման կուսակից ...
չեւ հիմա Սասանեանց ...
կը նկատուէին Պարթեւներ...
որոնք, իրենց կարգին, ...
եանց կարճատեւ տիրապե...
թենէն վերջ, յաջորդ կը ...
ուէին Աքիմենեանց։ Եւ տան ...
հիման վրայ եւ յանուն ...
ւանդութեան Պարթեւները ...
տաքսէ Պարսից պատմութ...

Գ.— Եւ մանաւանդ, ...
րաբներն են որ ջնջեցին ...
րուն ապաստանած են Պարս...
տանի եւ որոնց առջեւ ...
լու վրայ եղած է Սասան...
տունը,

Հ. ՊԻՐՊԻՐ...

ՋԱՐԹ ԱՂԱՅԻ ՑԻՇԱՏԱԿ...

Ջարթ աղան ալ, 156 ...
այս թի.րտը, սկսած է ...
յիշատակները։ Այժմ կը ...
նիւ-երը, ուր, իր կնոջ ...
գատին պատասխանելով ...

— 1000 դրշ. ձգեցի կնոջ ...
մեկնեցայ քովէն։ Այդ ...
կը բաւէ իրեն, ապրելու ...
2 տարի։ Հիմա ես ալ ...
աղբիւր չունիմ, միայն ...
ներս են, որ սկսած եմ գր...
տեղ կը խօսիմ նաեւ Նա...
մասին, երբ պաշարեց Սէն ...
տ'Աքրը (Աքքա)։

...ՐՀԱԻԻՐՔԻ ՓՈՍԻՆ ՄԷՋ

ՍԱԼՄԱՍ, յունուար (Սեփ. թղթ.).— Խնլացարան է այս ...

Ահաւոր գաղտնի մը նման, ... բռնուած կը տագնապին... Ու մենք, իր երախին մէջ ... կ'ամրացնենք մեր ... ցեցերը: Ընտանի ենք ... մոլեգին գնչուններուն ... կը պարենք միասին:

Անցան են ահաբեկումի ու ... առաջին օրերը: Վարժուած ... ժամէկ չարժի վայրագ ... ու իր հատուածի օրօրներուն ... կարէքներու մէջ, կ'ապրինք վաղուան մտահոգութեամբ, ... կը յուսանք տակաւին...

[illegible]

չարքաշութեան ու մշակոյթի ... րույ:

Ա՜հա, հրաշալի գիտնականներ ... տարբեր մասնաւոր չունինք այն բոլոր կազմակերպութիւններուն ու անհատներու հանդէպ՝ որոնք այս կամ այն կերպ մեր ծով կարիքներու պահուն իրենց մարդկային պարտականութենէն մղուած, օգնութեան հասան: Գարսից կառավարութիւնը, իր նախորդներու կրաւորական կամ անփոյթ վերաբերմունքը չունեցաւ, այլ ամբողջ երկիրն ու պետական շրջանակները շարժման մէջ դրաւ, օգնութեան կարելի միջոցներ ընծայելով բոլորին անխտիր:

Արագ բժշկական սպասարկութիւն, նպարեղէնի բաշխում, վերաշինութեան նպաստ, եւ մանաւանդ հոգածու ուշադրութիւն:

Իւրաքանչիւր ընտանիք միջին հաշուով 20-30 ոսկոր դրամական նպաստ ստացաւ, վերաշինութեան համար: Հայ, քիւրտ, Ասորի, Պարսիկ օգտուեցան անխտիր: Բաղաքութիւն կազմեցին ...

...

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

[illegible]

ՄԵՆՔ ԵՒՍ

[illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ԽՈՍՔԵՐ

[illegible]

Օննիկ Հ. Կարապետեան

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

[illegible]

Կ'ԱՂԱՂԱԿԵՆ

[illegible]

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԵՍՏ ԴԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

[illegible]

... նայ, շնորհակալութիւն կը յայտնեմ «Յառաջ»ի որ միշտ լոյն կը բանայ իր էջերը, մեզի պատասխանութիւն տալով արտայայտուելու:

Մեսրոպ Քորոսեան

ՆԱՄԱԿ ԹՄՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ ԱՂԱՂԱԿ ՄԸ

Խմբ.— կը ծրատալակենք իբրեւ մեր օրերու յատուկ երեւոյթ մը: Եւ գիտենք որ միակը չէ այս պարագան:

Հայ ծնելը դժբախտութիւն, իսկ հայ ապրելու յամառիլն ալ՝ հերոսութիւն է այսօր:

Մարդ մը որ իր բնավայրին մէջ բարեկեցիկ, ազգային բոլոր կարօտութեանց իր քսակը լայն բացած, իր ժամանակը անհաշիւ զոհած, եւ այդ իսկ պատճառով Թուրքին զայրոյթը իր վրայ հրաւիրած էր, իր եւ իրեններուն կեանքը ազատելու համար իր բոլոր ունեցածը լքած ու Եւրոպա ապաստանած է: Ինը տարիներ շարունակ ինք իր բուռը տապկուելէ յետոյ, այսօր կը գտնուի, տխրող տագնապին հետեւանքով, ատժամեայ նեղութեան մէջ: Ունի ապրուստի միջոց մը: ...

[illegible]

Գուսախառ Հայ մը.
Փարիզ 6 փետր.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԼԻՈՆԻ Պատ. միութեան գրախօսական ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՄՏԱՑԱՆՔ

Նիկոսիա. Մելք. Յատ.— 3 անգլ.:
Մոնթէվիտէօ. Ն. Ա.— 20 տոլ.:
կաներ, Գ. Գ.—117 ֆր. Ղրկեցինք։
Քլամառ. Մ. Ա.— 70:
Փարիզ. Ա. Ա.— 35:
Մարսէյլ. Գործ.— 1171.

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ
Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր։ Վեներական ախտեր, ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և մէզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր։ Դարմ. ռէօնթկէնեան եւ ամդրմա. Նիշակագոյն ճառագայթներով։ Կընդունինք ասիւրանս սօսիալի հիւանդն.։ Խորհր. ամէն օր 9-12 եւ 2-8։ Կիր. 9-12։ Ակնաբուժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9-12։

EMPIRE Միգիթ-Հօլ' 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12*

Կ'ուզուին ժէռսէյի շատ լաւ եւ վարժ գործաւորուհիներ։ Դիմել՝ Alexanianի, 66 Bld. du Port Royal, Paris (5e).

«ՍԵՎՐԱՆի Հայ Կրթական Միութեան» Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է — 3 ամսուան ընթացքին — հայրենակիցներէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները։

Վարչութեան անդամ Գ. Գ. Զուլճեանի միջոցաւ.

Գ. Գ. Պաղճեան եւ Յ. Յարութիւնեան 10ական։ Մ. Արծրունի, Շ. Խիստավէրտեան, Բ. Շահրիկեան, Ռմ. Ա. Աբրահամեան, Մ. Մինասեան, Ա. Աղամճանեան, Հ. Խուպիսեան, Մ. Սրանիս, Գ. Ճամպազեան, Ռմ. Գալէնտէր, Վ. Գասապեան, Կ. Սեդրակեան, Յ. Ճէզալըեան, Գ. Քերպզեան, Կ. Տօղրամաճեան, Մ. Մարտիկեան, Գ. Զուլճեան Կ. Սարգիսեան, Յ. Մինասեան, Մ. Մինասեան, Յ. Սայապալեան, 5ական։ Մ. Պէյլէրեան եւ Թ. Գըզըրեան 4ական։ Գումար 143 ֆրանք։

Վարչութեան անդամ Գ. Գ. Պետրոսեանի միջոցաւ.

Տիկին Արուսեան, Ա. Արապեան, Ն. Նիկողոսեան, Ե. Յովհաննէսեան, Օր. Սիրվարդ Սըրապեան, Մ. Աղաճանեան, Յ. Խաչատուրեան 5ական։ Գումար 35 ֆր.։

Գ. Ճ. Զարեհ Շահինեանի եւ Նշան Քէօսէեանի միջոցաւ.

Գ. Գ. Սիրաքեան, Ռ. եւ Կ. Մէզպուրեան 50ական։ Զ. Շահինեան 20։ Մ. Ազնաւուրեան, Օ. Գույումճեան, Ն. Տէր Սահփանեան, Զ. Սազայեան, Michel Varenty, փաքրիկն Ս. Թօփալեան 10ական։ Մ. Քէօլէեան, Վ. Փափազեան, Jean Depuy 5ական։ Գումար 195 ֆրանք։

(Շար.)

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Դիւրամատչելի պայմաններով. Դիմել՝ Օր. Փափազեանի, 8 rue Wulfran Puget, Marseille.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H STEPHAN

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ
Այսօր ժամը 8.30 — 9.15՝ Ներքին կանոնագրի մեկնաբանում (ընկ. Գ. Հիւսեան)։
ժամը 9.30 — 10.15՝ պատմութիւն մարդկային յեղաշրջման, (ընկ. Բ. Գավէզ)։

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՄԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
կազմակերպուած Հրայր խումբի կողմէ
Այս կիր. ժամը 3ին Սալ ժաքըմարի սրահը, 81 rue de Paris, Sarcelles
Կը խօսի՝ ընկ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ
Երգ եւ արտասանութիւն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ երգչախումբի
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Ingénieursի մէջ
Կը Նախագահէ ԳԵՐ. ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՍՐԲԱԶԱՆ
կը մասնակցին՝ Օր. Ղարիպեան (երգ), Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ), Օր Երամեան (ջութակ), Գ. Նաւասարդեան (երգ), Օր. Տէր Թովմասեան (արտասանութիւն)։
Տախքերու մասնակցութեան համար 3 ֆրանք

ORCHESTRE-JAZZ FRANCO-ARMÉNIEN
TANGO ARGENTINE FOX AMERICAIN
կազմակերպիչ *ԱՐՏԱՇԷՍ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ*
Կը մասնակցի տաղանդաւոր ջութակահար ՍԵՐՈԲԷ ԲԱՐԻԿԵԱՆ
կը ծանուցանենք թէ պատրաստ ենք խիստ մատչելի պայմաններով իրենց մասնակցութիւնը բերել noces, banquets, soirées dansantes եւ ամէն կարգի հայկական հանդէսներու։
Դիմել՝ S. Pariguian. 26 Rue des Carmes, Paris (6). կամ գրել A. Terzakianի, 12 Ave. du Bac, la Varenne St. Hilaire, Seine.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆԻ
"ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ,,
(Նոր վէպ) Գին 10 ֆր.
Հրատ. գրատուն Հր. Սամուէլ: 51. Rue Mr. le Prince. (Paris).

ՅԷՐՄԻՐՍ, իրաւագիտական գրասենեակ **Ր. ԽՐԼԱԳԵԱՆ**
33 Rue Rivoli, Tel. Archives 68—23, մէթրօ՝ Chatelet
Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, պատժական, ամուսնալուծմանց արկածներու դատեր։ Կը կատարէ նաև թիւրալիզասիոնի, ինքնութեան թուղթերու, ամուսնութեան օրինական գործողութիւնները։ Տուն մը գնելու, շէնքերու եւ հողերու առնելու։ Փաստաբանութիւն։ Դիմել ամէն օր բացի շաբաթէ առաւօտեան ժամը 10—12,

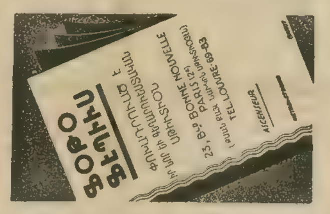

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ
ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱ
8 RUE CHATEAUDUNԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ
Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒ...
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին թոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (ուլթրա-վիօլէ) ultra-violets
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹ...
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի ... օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DENIS Tél. Nord ...
(կառ. տուն Նոռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէթրոյէն)

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT L...
13 Bld. Malesherbes, Paris (8)
Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd
Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար։
Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, ... Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:
Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ գեղչ Հայերու ...

Թ. ՄԻՆԷԼԵԱՆ
ԴԵՐՁԱԿ
96, Rue de C...
PARIS (19e)
մէթրօ՝ Botzar...
ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՐԲՈՒԹԻՒՆ
ԾԱՆՕԹ ԿԱՐ
ԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԳԵՐԱԶԱՆՑԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ
ՀԱՅ ՑԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ
ՄԻՄԻԱՅՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
"ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ,, ԳՐԱՉՈՒԼԱՐԱՆԸ
43 Rue de Trévise, PARIS (9)
Ըստ առաջնոյն կը հայթայթենք տպագրական ... մեքենայ եւ իրեղէններ։ Դիմել վերի հասցէով Գ. Վ. Վարդ...

ԾԱԽՈՒ ԱԺԱՆ ԳԻՆՈՎ

Նշանաւոր ՄԱՆՕԼի աշակերտին ... ուած 20 ուտ Սուրիայէն մնացած ... Ուտի եւ քանոնի համար ... նոր շինուած կարմիր, կապոյտ ... գոյն թելեր։ Ուտի եւ քանոնի համար ... գի մզրապներ, հատը 4 ֆրանք ... րու ապսպրանքները կը ղրկուին ...
ՔԱՆՕՆԻ ՅԱԿՈԲ ԱՍԼԱՆ...
56, Rue Julien-Lacroix, PARIS (20e)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցնի... Պատուոյ մէտալ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութ...
Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50։ Կիրակի եւ տօ... 10—12։ Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ... թիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանրէշակագոյն, ... մրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profo...) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրական... բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթի... ւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին ... բաւոր ազդակներն են։
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն ... ծախսային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (... լապէս անվտանգ)։
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննական ... լագրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, ... ատամի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ ... րային հիւանդութիւններու համար։
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ ...
Դարմանատան տնօրէնը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերու ... Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութ... կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07-...
Métro Place de Clichy—La Fourche. Autobus H. R. ...
Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**
29 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX. Tél. Nord 96-6...
Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամ... ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ՝ Աչքի մա... գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6 Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը 2 -3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 36—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՍ
Ստացած եմ մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակի սուրճեր

քաֆէ Մատակասքար Ա. տեսակ	12.75,	Բ. Գ. տեսակ աւելի աժան
» Սանթոս Good Ա. »	14.25	» » » »
» Santos supérieur »	18	» » » »
» » Domincul	[illegible]	
» » Caracoli	22	
քաֆէ Mocca Hodeldan	24	իսկականը եւ ոչ թէ կեղծը:
» Godlup	25	
» Ceylan	28	
» Margajid	31	

կը յայտարարեմ յաճախորդներուս թէ սուրճի գիները կը տարբերին համաձայն իրենց տեսակին: Զգուշացէ՛ք աժան սուրճերէն: Այցելեցէք մեր գործատեղին գաղափար կազմելու համար սուրճի տեսակներու մասին։
ՀԱՍՑԷ՝ **" CAFÉ SULTAN ,,**
TOROSSIAN
92 Rue d'Angoulème Métro: Couronnes, Tél. Ménil. 56—06

PLOMBERIE - COUVERTURE
ՋՈՒՐ ԿԱԶ
ԼՈԳԱՐԱՆԻ, ԵԻՆ.Ի ՋԵՏԵՂՈՒՄ
Կը ստանձնեմ կապարի եւ զինկի ամէն տեսակ գործեր, մասնաւորաբար ջուրի խողովակներու զետեղում եւ նորոգութիւն։ Դիմել նամակով՝
A. TATOULIANի
4 Ave. de la Porte d'Italie

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE
ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՀԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ
ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ԶԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ
AJOUTEZ A L'ÉLÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

REGISTERED TRADE MARK

APPAREIL DÉPOSÉ

ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ
MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE

ETABLISSEMENTS

206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, *Մէթրօ՝* LOUIS-BLANC
Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը
AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE
DÉPOSITAIRE GENÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.280

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

11 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1491

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԼՌՈՒԹԻՒՆ

Թանձր քօղ մը ծածկած է Կովկասի, հետեւաբար եւ Հայաստանի հորիզոնը։

Մէկ բառով՝ չարաշուք լռութիւն, եթէ չյիշենք զանազան փախստականներու կամ վրացական տեղեկատու գրասենեակին պարբերական զեկոյցները, որոնք հեռաւոր արձագանգներն են ամիսներ առաջ պատահած դէպքերու։

Առօրեայ լուրերու միակ աղբիւրը կը կազմեն խորհրդային թերթերը։ Իսկ անոնց իրական արժէքը գիտէ ան որ առիթ ունի զանոնք օրը օրին կարդալու։

Մեր խմբագրութեան մէջ առնուազն երեք հոգի աչքի լոյս կը թափեն այդ հայատառ հրատարակութիւններուն վրայ, քամելու համար անոնց նիւթը։ Անոնք ի զուր կը ճգնին, տխուր, կոպիտ իրականութեանց լաբիւրինթոսին մէջ, փնտռել մխիթարական կայծեր։

Եւ ամէնէն տաժանելի փաստը այն է որ, այդ հրատարակութիւնները երբեք եւ երբեք չեն խօսիր բուն ժողովուրդի, բանուոր՝ «պրոլետարիատի ցաւերու մասին։ Ծանրալից «աէքլամ»ներու եւ պոռոտախօսութեանց մխորին մէջ, հազիւ թէ կը լսուի հալածական բազմութիւններուն աղաղակը։

Ատեն մը եկող-գացող կար, եւ կարելի կ'ըլլար կցկտուր տեղեկութիւններ քաղել։ Նոյն իսկ մասնաւոր պաշտօնով ղրկուած պատուիրակութիւնները «խոստովանանքներ» կ'ունենային, մտերմութեան վայրկեանի մը մէջ։

Այսօր այդ պատեհութիւններն ալ դադրած են։

Փախստականներ միշտ ալ կան, բայց անոնք ընդհանրապէս գիտեն այնքան բան ինչքան որ կրցեր են լսել եւ տեսնել իրենց նեղ միջավայրին մէջ։ Ցաճախ ամիսներ գիւղ եւ քաղաք, լեռ ու ձոր թափառելէ յետոյ։

Եւ միօրինակ է անոնց պատմութիւնը, ինչպէս միօրինակ եւ անբովանդակ է հրաշապատում հէքեաթը սա միւսներուն, Խ. Հայաստանի ինքնակոչ «բարեկամներուն»։

Ահա թէ ինչո՛ւ, աւելի եւ աւելի սրընթաց, կը թուլնան կապերը Երեւանի եւ գաղութներուն միջեւ։

Ցիշե՞նք, տակաւին, թէ գաղութները նորէն կը հետաքրքրուէին, յաճախ կ'ոգեւորուէին Հայաստանի անցուդարձով. իսկ Երեւանը ոչ իսկ մեր անունը կուտայ։ Կամ կը յիշէ, երբ պարագայ խոկալ է,— բուժ սլաքներ արձակել՝ միջազգային աշխարհակալութեան դէմ։

Երեւանը ձեռք է քաշած գաղութներէն, քանի որ արձանագ չգտան իր թերխաշ մարզանքները՝ «չերտաւորումներ» ազմելու համար։

Սնանկացան բլիֆները։ Սնանկացաւ մեռելածին Հօկը։ Հաստատանը ոչ իսկ հայերէն գիտցող պաշտօնեայ մը ունի, օրինակ, Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ։ Տակաւին քանի մը տարի առաջ, միամիտներ կային որ կը հաւատային թէ Մի Յօնիկ Փիրումօֆը Հայաստանի... դեսպան է։ Այսօր այդ պատրանքէն ալ զրկուած են։ Եւ Փիրումօֆները կը կազմեն հեռաւոր յիշատակներ, նոյն իսկ իրենց քողարկեալ, խարդախ կերպարանքին մէջ...

×

Իսկապէս, ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ մեր բռնաշաւիկ հաւած հայրենիքին մէջ։

Վերջին ամիսներու ամէնէն ուշագրաւ իրողութիւնը այն է որ, իրարու ետեւէ, խմբովին, ասպարէզէն քշուեցան շարք մը վարիչներ, եւ անոնց տեղը նշանակուեցան նշանաւոր անանօթներ։ Գլխաւոր պատրուակը՝ «աջ թեքում», որ մեր հայերէնով կը նշանակէ քիչ-շատ միջավայրին վարժուած մարդիկ։ Եւ, ինչո՞ւ չէ, քիչ մըն ալ համարձակ խօսողներ։ Ս. Կասեանը փետրուար 18ի դէպքին յայտնի պատասխանատուներէն մէկն է, եւ այս երկրորդ պաշտօնավարութենէն արձակուեցաւ՝ իբրեւ պակաս ուղղափառ։ Սեւ մեյան քսեցին նաեւ իր գործակիցներուն ճակտին, եւ բոլորը մէկ նետեցին Երեւանէն դուրս։

Ու հիմա մեր հայրենիքին գլխուն թառեր են աչնչութիւններ, որոնց միակ արժանիքը՝ անսասան հաւատարմութիւնն Մոսկուայէն, Թիֆլիսէն, մինչեւ իսկ Բագուէն արձակուած հրամաններու։

Երկրորդ կարեւոր իրողութիւնը այն է, որ տակաւին փախստականներ կան Հայաստանի լեռներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք անցեալ տարուան դէպքերու (ըմբոստացում՝ հաւաքական տնտեսութեան դէմ)։

Այդ հալածականները անշուշտ պատերազմ չեն կրնար մղել օտար սուիններու եւ թնդանօթներու դէմ, եւ մաս-մաս անձնատուր պիտի ըլլան։ Կամ պիտի ապաստանին հիւրընկալ ափ մը։

Իսկ երրորդը՝ բուն խորհրդային օրէնքներու խստացումն ու խորացումն է, որուն դէմ ի զուր կրաւորական դիմադրութիւն կը փորձեն Հայաստանի գիւղացիները։

Այս պայմաններուն մէջ, ի՛նչ խօսք որ հեռաւոր երազ մըն է ներգաղթի ո՛ր եւ է յոյս։ Նոյն իսկ մասնագէտներու, արհեստաւորներու համար, որոնց առջեւ դուռները միշտ բաց էին, իբրեւ թէ...

Այս՝ երեւցածն է։ Մնացեալին վրայ կը տեսնենք թանձր քօղ մը։ Եւ խոր լռութիւն։

Շ.

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՀԱՄԵՒՐՈՊԱ

Մոսկուայէն հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ խորհ. կառավարութիւնը ընդունած է անցեալ ամիս իրեն ուղղուած հրաւէրը մասնակցելու Համեւրոպայի խորհրդաժողովին, վերապահելով միութիւնը լքելու իր ազատութիւնը, եթէ պէտք տեսնէ։

Ըստ «Թաս» գործակալութեան հաղորդագրութեան, աՀա գլխաւոր հատուածները այն պատասխանին, զոր Մոսկուա յանձնած է Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան։

Ռուսիա նախ կը շեշտէ թէ կը պահէ տնտեսագիտական իր ուրոյն ըմբռնումները եւ կը բողոքէ Ռուսիոյ ուղղուելիք հրաւէրին առթիւ ծագած վէճերուն դէմ։

— Եթէ հարցը կը դառնայ եւրոպական միութեան շուրջ՝ իբր աշխարհագրական միութիւն, առանց մասնաւորաբար շեշտելու այն պետութիւնները՝ որոնք հիմնուած են քաղաքական եւ ընկերային որոշ դրութեան մը վրայ, պէտք է ընդունիլ թէ որեւէ պետութեան մասնակցութիւնը այս միութեան, ինքնաբերաբար կը բխի անոր աշխարհագրական դիրքէն, որ չի կրնար փոխուիլ ոեւէ վիճաբանութեամբ։ Այս միութիւնը պէտք է բովանդակէ բոլոր այն պետութիւնները որոնք կը պատկանին այս աշխարհագրական ամբողջութեան, որքան ալ փոքր ըլլայ անոնց հողամասը։

«Իբր բոլորովին անպատշաճ, տեղին է մերժել բոլոր փաստերն ու եզրակացութիւնները, որոնք իրենց իրաւաբանական ցուցն վերացական բնոյթով աւելի պիտի յարմարէին իրաւաբաններու հաւաքոյթի մը, բայց ո՛չ միջազգային քաղաքական հաւաքոյթի մը, ուր խմբուած են բազմաթիւ երկիրներու արտաքին քաղաքական պատասխանատու վարիչները։»

Այս դասը տալէ յետոյ, Լիտվինոֆ կը յայտնէ թէ Ռուսիա կը մտածէ Համեւրոպայի մէջ մտնել միւս ազգերուն հաւասար իրաւունքներով եւ ըստ այնմ մասնակցիլ աշխատանքներուն։

«Անխուսափելի է թէ հարց կը ծագի,— Այս կազմակերպութեան գործակցող զանազան կողմերը պիտի՞ունենա՞ն նոյն հաւասար եւ համարժէք իրաւունքներ խորհրդ. կառավարութիւնը գիտնալով թէ կարելի չպիտի ըլլայ, յանձնախումբի նիստերէն դուրս՝ այս հարցերուն մասին լուսաբանութիւններ ստանալ եւ թէ հաւանաբար, յանձնախումբին համար ալ շփոթեցուցիչ պիտի ըլլայ յստակ պատասխաններ տալ, որոշեց մասնակցիլ եւրոպայի միութեան ուսումնասիրական յանձնախումբի յառաջիկայ աշխատանքներուն, վերապահելով իր վերջնական դիրքը՝ անոր յետագայ աշխատանքներուն հանդէպ, մինչեւ այն վայրկեանը որ ստանայ անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները եւ ինքն իսկ ուսումնասիրէ հրաւիրողներու նկատումները»։

ՀԻՃԱԶԻ ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գաղտառէն Երուսաղէմ տրուած լուրերու համաձայն, Իրաքի վարչապետը մինչեւ 15 օր Հիճազ պիտի երթայ։ Կը կարծուի թէ Իրաքի վարչապետը մտադրութիւն ունի Հիճազի թագաւորին առաջարկելու երկու պետութեանց դաշնակցութիւն մը եւ Իրաքի ու Հիճազի միջեւ բարեկամական դաշինքի մը կնքումը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մենեմէնի երկրորդ դատավարութիւնը

Մենեմէնի պատերազմական ատեանն սկսած է արդէն ամբաստանեալներու երկրորդ խումբին դատավարութիւնը։ Առաջին անգամ հարցաքննուեցան Հէնտէքէն բերուած կարգ մը անձեր որոնց տուներէն գտնուած են Շէյխ Էսատի մօրուքին թելերը, շէյխին հետ փոխանակուած նամակներ եւ սուրիշ փաստաթուղթեր որոնք Լազ Իպրահիմ Հօճայի հետ եղած յարաբերութիւնը ցոյց կուտան։

Ամբաստանեալները խուսափողական պատասխաններ տուած են։ Ընդհանուր դատախազը պահանջեց որ ամբաստանեալները պատժական օրէնքին 163րդ յօդուածին համաձայն պատժուին, բաց ի Էֆէնտի հանըմէն որուն անպարտութիւնը պահանջած է, իսկ Ապտիւրրահման Ջէքիի դատն ալ անջատուելու առաջարկ ըրաւ, անոր հիւանդութեան պատճառով։

Երկրորդ նիստին դատուած են Էսկիշէհիրի գիւղերէն բերուած Շէյխ Սատըգ էֆէնտի եւ նոյն գիւղի մուխթարները։ Շէյխ Սատըգ ըսած է թէ Նախշիպէնտի է, ըմբոստները տարին երեք անգամ իրեն այցելութեան կ'երթային, ամէն անգամ տասնական օր մնալով, բայց թէքքէները փակուելէն վերջ գործունէութիւն չէ ունեցած։

Մուխթարներն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն ըրած են։ Ընդհ. դատախազը ըսաւ թէ հասկցուած է որ Շէյխ Սատըգ էֆ. գործունէութեան մէջ գտնուած է, միայն թէ ո եւ է կերպով կապ չէ ունեցած Շէյխ Էսատի հետ։ Դատախազը պահանջեց որ ամբաստանեալները թէքքէներու փակման օրէնքին համաձայն պատժուին։

Կարգը եկաւ Քըզըլպաշներուն

Թրք. իշխանութիւնները շատ խիստ կերպով հսկողութեան տակ առած են կրօնական այն աղանդաւորները, որոնք գաղտնի ծէսեր կը կատարեն ... բազմաթիւ Քըզըլպաշներու տուները պաշարուեցան ոստիկաններու կողմէ եւ խուզարկութիւններ կատարուեցան։ Այս գործողութեանց ընթացքին, Քըզըլպաշներու պետը ծանրօրէն վիրաւորեց թուրք մը։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 31 անձեր, որոնց 15ը կիներ։ Պրուսայի մէջ եւս ձերբակալուեցան 9 կիներ։

Գրեր էինք թէ Գոզանէն այրերէ եւ կիներէ բաղկացած 32 հոգինոց խումբ մը ձերբակալուած է։ Ասոնք շէյխի մը աշակերտներն են եւ գաղտնի ժողովներ կը գումարէին։

Ձերբակալուածները Մենեմէն ղրկուեցան։

«Ենի Ատանա» թերթին արտօնատէր եւ պատ. տնօրէն Ահմէտ Րեմզի եւս ձերբակալուեցաւ։ Պատճառը այն է որ Նաքիպ Զատէ Մուզաֆֆէր յիշեալ թերթին մէջ յօդուած մը գրած է որ Ազգ. ժողովին բարոյական անձնաւորութիւնը անուանարկելու բնոյթ ունի։ Ցօդուածագիր Մուզաֆֆէր պէյ կը փնտռուի։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԸ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Էնկիւրիի մէջ, ժանտատենդը մեծ աւեր կը գործէ։ Այս պատճառով ալ, Ազգ. մեծ ժողովի նիստերը փակուեցան, սպասելով որ համաճարակը վերջ գտնէ։

Յոյնեւպուլկար միջադէպը

Լոնտոնի յունական դեսպանը այցելեց Անգլիոյ արտաքին նախարարին Հէնտըրսընի եւ տեղեկացուց թէ Աթէնքի կառավարութիւնը ընդունած է յոյնեւպուլկար վէճին կարգադրութեան առթիւ՝ Անգլիոյ թելադրութիւնները։

Ֆրանսական եւ իտալական կառավարութիւններն եւս հաւանութիւն յայտնեցին անգլիական առաջարկին։

Աթէնքէն հեռագրի մը համաձայն յոյնեւպուլկար զինուորական յանձնախումբերը վերջացուցած են իրենց քննական աշխատանքները, սահմանագլուխի միջադէպի պատճառներուն մասին եւ ստորագրեցին տեղեկագիր մը երկու կողմերու եզրակացութեանց վերաբերեալ։ Երկու կողմերն ալ կըռուան իրենց նախկին դիրքերուն վրայ, քանի որ Պուլկարիա կը շարունակէ միջադէպին ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգել Յունաստանի վրայ։

Մուսուլի քարիւղը եւ Ֆրանսա

Ֆրանսայի խորհրդարանական արտաքին յանձնախումբը զեկոյցները լսեց արտաքին եւ առեւտրական նախարարներուն՝ պետութեան եւ ֆրանսական քարիւղի ընկերութեան միջեւ կնքուած պայմանագրութեան վաւերացման օրէնքի նախագծի մասին։

Արտաքին նախարարը Պ. Պրիան խօսեցաւ հարցին միջազգային բնոյթին վրայ եւ մանրամասնօրէն պարզեց բանակցութիւնները որոնք կատարուեցան Սան Ռեմոյի համաձայնութենէն վերջ։ Այդ համաձայնութեամբ է որ Ֆրանսա ստացաւ մաս մը իրաւունքներ Միջագետքի քարիւղին վրայ։ Պ. Պրիան յոյս յայտնեց թէ մօտ ատենէն պիտի վերջանան քարիւղի խողովակին մասին Իրաքի հետ սկսուած բանակցութիւնները՝ Ֆրանս. շահերու համապատասխան եղանակով։

Քարիւղի շուրջ վիճաբանութիւնները ֆրանսական խորհրդարանին մէջ պիտի սկսին այսօր։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Յունուար 31ին, բոլորովին անգործ աշխատաւորներու թիւն էր 28.536, որոնց 6246ը կիներ։ Նախանցեալ շաբթու նըպաստընկալ անգործներու թիւն էր 29,456։ Ուրեմն այդ շաբթուան համար 920ի նուազում մը։

Այս նուազումը չի նշանակեր թէ գործերը բացուած են արդէն։ Նուազումը առաջ եկած է Հօթ-Վիէն նահանգին մէջ առաջ եկած փոփոխութեամբ մը։ Անցեալ շաբթու Լիմօժի մէջ արձանագրուած ցոյց կը տրուէր 4453 անգործ, մինչ այս շաբթու թիւը եղած է 995, այն պատճառով որ անցեալ շաբթու առժամաբար արձանագրուած անգործներէն 3558 անձեր ցանկէն ջնջուեցան այս շաբթու։

Այս նահանգը եթէ նկատի չառնենք ուրեմն, պէտք է արձանագրել անգործներու 2538ի յաւելում մը, մասնաւորապէս Սէնի նահանգին մէջ։

Այս թիւը սակայն շատ վար կը մնայ իրականութենէն, երբ նկատենք թէ պաշտօնական բերան մը Պ. Փիքնար աշխատանքի նախարարութեան տնօրէն, Ժընեւի մէջ կը յայտարարէ թէ ժամանակի անգործներու թիւն է աւելի քան մէկ միլիոն։

ՖՐԱՆՍ. ԲԱՆԱԿԻ ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսական բանակի վերին հրամանատարութեան մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ տեղի ունեցան։ Մարաջախտ Փէթէն որ կը վարէր բանակի սպարապետութիւնը նշանակուեցաւ ընդհ. քննիչ օդային պաշտպանութեան, համապատասխան կազմակերպութիւններուն մէջ գործակցութիւն եւ ներդաշնակութիւն ստեղծելու պաշտօնով։ Իսկ Մարաջախտ Փէթէնի պաշտօնը յանձնուեցաւ զօր. Վէյկանի իբր փոխ-նախագահ պատերազմական բարձրագոյն խորհուրդի եւ ընդհ. քննիչ բանակի։ Ֆրանսայի արդի սպարապետը որ ընդհ. պատերազմին՝ Ֆոշի գործակիցն էր, 1920ին ղրկուեցաւ Լեհաստան, կազմակերպելու համար բոլշեւիկ յառաջխաղացման դէմ դիմադրութիւնը, իսկ 1923ին մարզպան նշանակուած էր Սուրիոյ։

Իսկ զօր. Վէյկանիի նախկին պաշտօնը իբր ընդհ. սպայակոյտի պետ՝ յանձնուած է զօր. Գամըլէնի։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Գաղթականներու միջկառավարական Յանձնաժողովին կողմէ Նանսէնեան Միջազգային Գրասենեակի անդամ ընտրուած են,

Գերմանիոյ ներկայացուցիչ Պ. Ֆէյլքէրա, Յունաստանի ներկայացուցիչ Պ. Րաֆայէլ, Չեխոսլովաքիոյ ներկայացուցիչ Ի. Ֆիրշինկէլ եւ Միջկառավարական Յանձնաժողովի նախագահ ու ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչ Պ. Տը Նավայլ։

Փոխանորդ ընտրուած են,

Լեհաստանի ներկայացուցիչ Պ. Կվիալտովսքի, Ռումանիոյ ներկայացուցիչ Պ. Անտոնիատէս, Եուկոսլավիոյ ներկայացուցիչ Պ. Շումէնկովիչ եւ Լաթվիոյ ներկայացուցիչ Պ. Ֆէլտմանս։

Նանսէնեան Միջազգային Գրասենեակի վարչութեան առաջին նիստը պիտի գումարուի ապրիլին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ
(Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Օրերը անցան, կապոյտ հէքեաթի նման։

Մրրիկէն, ծովէն ու հուրէն ազատուած սերունդը նորէն հաւաքուեցաւ։ Հեռուներէն, մօտերէն, բոլո՛րը, բոլո՛րը եկան ցնցոտիապատ ու ոսկրացած։ Նորէն ճիգ ու շարժում, եռանդ ու կամք։ Պատսպարան ու որբանոց։

Ուժասպառ ու յուսաբեկ, մեր ջիղերը լարած, ուռկանը ձգեցինք ծովը նորէն։ Առինք Թիերը մեր ափերուն մէջ, ալիքներուն հետ, ալիքներուն դէմ։ Ու աքսորի նաւը, Թիապարաններու պէս, ափէ-ափ ու հանգրուանէ հանգրուան տարինք։

Նորէն քրտնեցանք, աշխատանքը մեզ կազդուրեց. մեզ ոգեւորեց։ Դարձան էջերը պատմութեան գրքին։ Երազը եղաւ իրականութիւն։

Արտերուն կարմիր հողը մեր ձեռքերուն տակ եւ մեր արցունքներով ոռոգուած, նորէն արգասաւորուեցաւ։ Մութը երգիքներէն ու երգը՝ մեր սիրտերէն՝ կապոյտը լեցուցին։ Ու մենք կանգնած Երեւանի կիսափուլ քարերուն վրայ տեսանք՝ «Հայրենի լեռները մեր խրոխտապանծ»

Ձիւնապատ գագաթը աստուածաշունչ Արարատ-Մասիսին։ Տեսանք ու լացինք։ Համբուրեցինք երկիւղած՝ ծիլն ու ծաղիկը, քարն ու ծառը տրեխաթափ։

Ազգ դարձանք. պետութիւն իշխանութիւն, օրէնք ունեցանք։ Սուր վերցուցինք մեր ձեռքերով։

Շինականը իր արտերուն եւ տունին ջուր սկսաւ տանիլ լուսնկայ գիշերներուն։ Սկսաւ երգել։ Երգերն ու գաւակները հալածական, արեւ. տեսան, կապոյտը՝ հողը։

Հայաստանի հանրապետութիւնը ինկաւ։ Փախուեցան կարգերը։ Նոր արիւն, նորէն ցիրուցան։ Նորէն օտար ափեր։ Բայց հայրենիքը, կ'ապրի. Հայաստանը կայ, հողը կ'եռայ, ծաղիկները կ'աճին։

Ոչի՛նչ, ի՛նչ փոյթ, մարդիկն ու կարգերը։ Մասիսն ալ շատ մրրիկ ու ձիւն տեսած է իր գագաթին ու միշտ ալ կանգնած է անմատոյց եւ գեղեցիկ։

Ու զաւակնե՛ր ինկաւ Իգմիրը։ Հրդեհ, աւերում ու կոտորած։ Նորէն տարագրութիւն։

Հայ ժողովուրդը իր տնտեսութիւնը, իր կեանքը կապեց այս երկիրներուն։

Ու կազմուեցաւ գաղթական գանգուածը. ամէն հորիզոնի տակ, անճրկած, անհոգ, ու աղամկարար։

Ու առաւելապէս նոր սերունդը։

Որքան տժգոյն, անկար ու անշէր է այս հասակ ձգած սերունդը։ Գանէ Եւրոպայի մէջ։

Աննախընթաց պայմաններու մէջ ժեծցած, իր հողէն ու արիւնէն դուրս ուրիշին հարկատու, ուրիշին կլանող եւ մոխրացնող պայմաններով շրջապատուած։

Ու մնաց անպաշար։ Հայրենակիրթարան մը լրացուցած փակեց «Թանգարաններ»ին եւ Մեղրագետններու քաղրանու էջերը։ Ու այսպէս մնաց այս սերունդին մեծագոյն տակոսը ամբողջութիւնը գրեթէ,

Իր աչքը մնաց խուփ։ Շուկայ իջաւ, հասարակութիւնն ու ազմուկը, եռուզեռը, իր երիտասարդի հոգեկան անկազմ ապրումները, գինքը մղեցին ընկերային հաւաքականութիւններու ծոցը։

Ընկերային այլազան կարգերուն մէջ նկարագիր շինեց, խառնուածք կերտեց, հիմնուեցաւ եւ արմատացաւ իր օրուան պահանջները. իր ձգտումները, իր այլազան ըմբռնումները։ Որբանոցներու կրօնաշունչ եւ պահպանողական սեմերէն դուրս եկած, աշխարհին բանբէն գրկուած, փոթորկոտ եւ անշրջահիծ այս սերունդը։

Ունեցած ենք սերունդ մը աններդաշնակ, անդիմագիծ։ Պատեհապաշտ իր խառնուածքով, ու անբարտաւան իր շունչով։

Մայթերուն վրայ, արտերուն մէջ եւ հանքերու մեքենաներու առջեւ ազատ ու անգիծ հասակ արձակած այս հազարաւորները կրակոտ, Թրծուած, կոշտացած, ջղուտ, պէտք էր հունի մէջ ձգել։ Արթնցնել ցեղին մշտադալար ոգին, անոնց շունչ ալ, Վահագնի արիւնէն ներարկել, նոր յոյսեր եւ հաւատք։ Նոր հորիզոններ բանալ ու գարձնել զանոնք ուխտուած հաւատաւորները, հայ դժբախտ եւ անհաւատ իրականութեան։

Անհրաժեշտ էր կազմակերպել, հաւաքել. քով քովի, իրար մօտեցնել, ծանօթացնել, իրար շղթայել։ Թօթափել տալ ծանրութիւնը օտար հաստատութիւններուն։

Անկերպարան հայրենազուրկը՝ որբացած ու փշուր-փշուր, պէտք էր դարձնել խոհալածկեր, հայրենասէր, միանուագ երգարան. եւ անոնց Թաքուն ուժը հասունցած ու անձեւ հանրային կազմակերպութիւններուն կապել. ազգային ինքնապաշտպանութեան, սԹափումի եւ վերածնունդի աշխատանքներուն լծել, ինքնանուէր եւ զուակից։

Նոր սերունդին ուժին ու ուրին դնել ժեկնողներու ասւրը կտակը. համբու ձգել, գալիքին ու հեռաւորին համար։

Ու ամէն տեղ, բոլոր անկիւնները անշմար, աշխարհէ աշխարհ, այս ժառանգութիւնը եւ ձգտումը ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Աշխատեցաւ այս Թրծուած ու ուժեղ սակայն անբովանդակ սերունդը՝ բովանդակալի եւ գիտակից գարձնել։

Ամէն տեղ. որբանոցներէն մինչեւ հեռաւոր վայրերը, իր ձայնը հասցուց, իր շեշտը զրուց ու անոնց անպաշտպան դատը, անոնց անկարեկիր նոյուածքը իրը դարձուց։ Մութին մէջ ուղիկից եւ լոյսին մէջ ուղեցոյց եղաւ։ Ապրեցաւ, ներշնչեց անոնց հետ, կողք-կողքի։

Եւ այսօր ամէն ափի վրայ, Դաշնակցութեան բոցէ շունչը կը սաւառնի, տիրական ու հզօր։

Եւ ի զուր չէ որ նոր սերունդը կը Թեւածի Դաշնակցութեան գաղափարական ժաջուր մԹնոլորտին մէջ ու կուզայ բան փնտռել ու անոր հարազատ եւ քաղցրահոս հարկին տակ, չէմին վրայ գլխահակ եւ ծանրածանր ազօԹքով։

Եւրոպայի հայկական խանդավառութիւնը, եռուզեռը, շըրջուն ոգին, մամուլն ու կազմակերպութիւններ ստեղծողը Դաշնակցութեան շունչն էր, Թըրծուած զանգուածը եւ կենդանի գործը նոյնպէս։

⁂

Այս խորհրդածութիւններուն տուն տուաւ, Մարսէյլի կուսակցական դպրոցը որ այս օրերուն կարեւոր եւ գեղեցիկ արիԹը կը ստեղծէ մեր ընկերներուն եւ շեշտուած՝ համակիրներուն, հոն հաւաքուելու, սրահի մը վերնայարկը, լսելու, սորվելու, միասին մտածելու։

Հոս կ'ուզեմ ներկայացնել այս ձեռնարկին էութիւնը կազմող քանի մը Թեթեւ գծեր առանք կը յատկանշեն կամիտէին կուսակցական ներքին մղումն ու մտահեռումը։

Մարսէյլի մէջ այս տարի յայտարարուած էր ներքին դաստիարակչական տարի։ Ծրագիր եւ յարակից ստորաբաժանումները քուէարկեց ներկայացուցչական ժողովը յատուկ բանաձեւով եւ առ ի գործադրութիւն յղեց տեղական բարձրագոյն մարմինին։ Ու կոմիտէն նկատի առնելով տեղական պայմանները ընկերներուն ընդհանուր ձգտումն ու պահանջները, հաստատեց գիշերային դասընթացք մը, որուն աշակերտ արձանագրուող ընկերները պարտադիր կերպով պիտի հետեւին դասաւանդութիւններուն՝ չորս ամիս շարունակ։ Դասաւանդութիւնները պիտի ըլլան շաբաթը երկու օր, երեքշաբթի եւ ուրբաթ, երկուական պահերով։45 վայրկեան իւրաքանչիւր պահը։ Եւ որպէսզի անխտիր օգտուին նաեւ մեր աշխատաւոր ընկերները լաւագոյն եղանակով, որոշուած է 8.30 մինչեւ 10.15 ժամը իրիկուան սկսիլ դասաւանդութիւնները։

Աշակերտներու ընտրութիւնը պիտի կատարեն վարչութիւններն ու կոմիտէն միասնաբար։ Պիտի աւանդուին հետեւեալ նիւթերը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրի մեկնաբանում, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կանոնագրի մեկնաբանում, Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւն, Հայկ. Շարժման նախապատմութիւն, Մարդկային ընդհ. պատմութիւն, Հայ գրականութեան պատմութիւն, Հայ աշխարհագրութիւն, Հայտուկային եւ զինուորական գիտելիքներ, Մեր դպրոցները։

Ասկէ դուրս, արտաարձաններուն համար, 15 օրը մէկ անգամ բանախօսներ դրկել, մասնակից դարձնելու համար շրջանի ընկերները եւս այս ներքին զարգացման աշխատանքին։

Ցեղայ դասախօսութիւններէն անջատ, վիճաբանական ժողովներ սարքել յաճախ, առիԹ տալով որ ընկերները լսեն, կարդան, գիտեն, արտայայտուին, խարացնելով և հիմնաւորելով իրենց մէջ տըրուած նիւԹը։

Այս քանի մը սեղմ եւ համառօտ տողերու մէջ ուզեցի մատնանշել հիմնական եւ խորապէս գնահատելի ձեռնարկին կարեւորութիւնը, Թէ մեր ընկերներուն եւ Թէ մեր համակիրներուն՝ որոնք առանց աշակերտ արձանագրուելու կրնան միշտ ներկայ ըլլալ իբրեւ ազատ ունկնդիր, ինչպէս մեր ընկերներէն շատերը, որոնց պայմանները չեն ներեր միշտ ներկայ ըլլալ։

Այժմէն արդէն խրախուսիչ եւ ոգեւորող է երեւոյԹը եւ ներկաներու Թիւը։ Այս ալ ձեւ մըն է հաստատուն, ձեռնտու, անվճար, «Հայը հայ պահելու», մեր մշակոյԹը. մեր երկիրը։ մեր դրացիները, մեր քաղաքական ու յեղափոխական անցեալն ու ներկան ծանօԹացնելու եւ քաղաքացիի մը համապատասխան հաժետ եւ ընդհանուր գիտելիքներ ամբարելու։

Ձեւ մըն է, անցեալը ներկային շղԹայելով նոր սերունդին առջեւ բանալու, ցեղին ապրումները, Թռիչքը. ապագային համար շարժելու, գիտակից եւ ջլապինդ, առանց շողշողուն բառերու, առանց արտաքին շղարշի եւ երեւուԹական, խուսափուկ եղանակներուն։

Պարզ ու անպաճոյճ. պատրաստել սերունդը հայ քաղաքացի, գիտակից, լրջախոհ եւ միշտ արԹուն։

Մանաւանդ այս պայմաններուն տակ։

Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, Փետր.— Բոլորեցինք 1930 տարեշրջանը, ու ահա նոր տարին, որ իրեն հետ կը բերէ սուր կաղանդչէք մը, աշխատանքի տագնապը։ 1931ի սեմին, անտեսական տագնապը. ափ կ'առնէ նաեւ դէպի Արեւելք։

Համեւրոպական պատերազմէն յետոյ, առաջին տնտեսական ճգնաժամը, որուն մենք ականատես եղանք, կը հանդիսանար 1927ի տագնապը, ու երեք տարուան գագարէ մը յետոյ, կրկին իր արհաւիրքը կը պատցնէ բովանդակ երկրագունդին մէջ, Ամերիկայէն Եւրոպա, Գալքանները ու մինչեւ Նոյնքանկոյն Արեւելք։

Անխտիր բոլոր ազգերը, անոնք յաղԹական Թէ պարտեալ, կը տառապին անոր ձիրաններէն։ Անշուշտ աւելի պարտեալները, որոնց վզին կայ նաեւ պարտքերու ճառուցումը։

Ցնտեսական այս տագնապը, սահղծած է ամէն տեղ, անգործներու զանգուածներ ու նաեւ ճո՛ս Սուրիոյ մէջ, որկը նկատուի կազմաւորուող երկիր մը. երբ նկատի ունենանք իր հոգատարութեան վարչաձեւը։

Կը կարդանք Թէ ինչպէս Ամերիկայէն մինչեւ Ֆրանսա անգամ, միւթեր կը կատարեն, աշխատանքի ժամանակամիջոցները կը նուազեցնեն, առաջքը առնելու համար այն մեծ աղէտին, որ պիտի գայ հետեւաբար արգործութեան մատնելու բոլոր ստորերը։ Ու անշուշտ, առաջին իսկ հերԹին, համբուողները կ'ըլլան օտարները, կրկնակի օտարները, Հայերը, որոնք չունենալով իրենց պետութիւնը, չունենալով որեւէ գուռ, պիտի մնան անպաշտպան։

Ունինք 130 հազարնոց գաղութ մը Սուրիոյ մէջ, ձգուած իր բախտին, եներգելով հազար ու մէկ պատահարներու, կրօնական այլազան ստորաբաժանումներու, որոնք օրէ օր ի բաց, մեր հանգիստը կը վրդովեն, կասր մը չոր լաթով կամ ալիւրով. Ննջելով մեզ կաթողիկութեան կամ բողոքականութեան անհարազատ յորձանքին մէջ։

Մաէ՛ք քէ՛ Լբերէ նեռ, ու պահ մը ականջ դրէ՛ք գործերուն որոնք կը կատարուին, հիւղակի մը անկիւնը եւ կամ որձարանի մէջ, ուր միակ եւ միայն անգործութեան մասին է որ կը խօսին, ու կը դատեն դժբաղդութիւնը իրենց ընտանեկան հոգերուն։

Ունեցանք բազմաԹիւ ու բազմաձայն միութիւններ, բայց չունեցանք աշխատանքի մէկ միութիւն, որուն պարտքն ըլլար մեր աշխատաւոր բազուկներուն գործ հայթայթել։

Այս խօսքերը, չորս ձայն կուգան, Թերեւս, «վերը» ապրին «գլուխը» կանգուած մեր «Մօրուսաւոր» ու «անմօրուս» վարիչներուն։ Բայց մենք որ ժողովուրդին լայն խաւերուն մօտէն շփուելու ու անոնց հոգեբանութիւնը մօտէն ուսումնասիրելու առիթ միշտ կ'ունենանք, գիտենք Թէ, յուսահատութեան հասած մեր աշխատաւոր ժողովուրդը, ինչ լուտանքներ կը տեղայ իրենց հասցէին, երբ իրենք իրենց ժամանակը կ'անցնեն, աւելի կարեւոր գործերու մէջ... որճարանի մը անկիւնը, եւ կամ ասքուէ սենեակներու մէջ, շրջապատուած աշխարհիկ հաճոյքներով, մասցութեան առած մեր մեծ զանգուածը։

Կը ճանչնամ հայրեր, տէր 7-8 զաւակներու, որ չկարողանալով հաց ճարել իրենց փոքրիկներուն, ստիպուած զանոնք կը յանձնեն օտար ձեռքերու, որպէսզի չտեսնեն իրենց զաւակին սովամահ ըլլալը։

Կը տեսնեմ օրերը, մեր օրերու այս գտնուած աղաքը՝ բարեգործական խնամքին ներքեւ, որոնք աչնան տերեւներու պէս, իրենց օրերը կ'անցնեն ասպէ տպուրով, երբ անգին հազարներու մախումներ կ'ըլլան, ամսաԹոշակներու համար...։

Հայ ժողովուրդը հոգի կազմելու աշխատանքը, որ յանձնուած է Ազգերու Դաշնակցութեան Սուրիոյ Շինարարական Ցանձնախումբին, դժբախտաբար ոչ մէկ արդիւնաւոր աշխատանք կատարած է մինչեւ այսօր։

Մեր ժամանակի անգործ այս երկրագործ ժողովուրդը, միշտ դիմումներ կը կատարէ Ազգերու Դաշնակցութեան, հողին կապուելու, կտոր մը արտ ու գոյգ մըլծկան ունենալու համար, բայց չենք գիտեր Թէ ի՞նչն է արգելքը, որ անպատասխանի կը մնան կատարուած դիմումները։

Դառն է՝ բայց ճշմարտութիւն, որ հայ ժողովուրդին անունով հաւաքուած դրամները օտար երկիրներու մէջ կը ծառայեն միայն կարգ. մը ամսականաւոր պաշտօնեաներ հոգալու։

Թէ ի՛նչպէս կը վարուին հայ բանուորներու հանդէպ, օտար հաստատութիւններէ ներս, շատ պերճերեւ է,— կը ճամբեն առաջին իսկ առԹիւ Հայը։

Հոս Պէյրութի մէջ, նուազագոյն օրավարձով աշխատողը, անշուշտ, Հայն է։ Ու ցաւալի է որ հակառակ այս իրողութեան, առաջին իսկ առԹիւ բոլոր հաստատութիւններու մէջ, Հայերն է որ կը յիշեն] գործէն հանելու համար։

Պէյրութի մէջ գործարաններ կան, ուր հայ գործաւորուհին հինգ Ֆրանքով եւ գործաւորը 10 ֆրանք օրավարձով, օրական 12 ժամուան սեւ աշխատանքով է որ կ'ապրին։

Ամենաբարձր օրավարձը 20 ֆրանքը չանցնիր եւ այս ոչ Թէ 8 ժամուան աշխատանքով, այլ 12։

Տնտեսական այս տագնապին առԹիւ, կան երեք մեծ ծրագրեր որոնք կրնան բաւական գործ հայթայթել, նաեւ մեր հայ բանուորութեան։

Ա. Մուսուլի, քարիւղի հանքերէն, մինչեւ Տրիպոլի երկարելիք գիծը, որուն մէկ գիծը պիտի անցնի Եաֆա։

Բ. Եսեաթուզիի նոր գիծեր որոնց համար արդէն աշխատանքի ծրագրեր կը պատրաստուին։

Գ. Նուահանգիստի նոր շինութիւնը, զոր հաղորդեց Պ. Փոնսօ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի հոգատար կառավարութեան մարզպանը, իր Ֆրանսայէն վերադարձէն առԹիւ։

Այս երեք աշխատանքները կոչուած են գնելու Սուրիան անտեսական կայուն վիճակի մը մէջ. Գործադրումը որքան կանուխ սկսի, նոյնքան մեծ բարիք կը հանդիսանայ աշխատաւորութեան, երբ գեռ տագնապը իր աւերը նոր սկսած է գործել Սուրիոյ մէջ։

ՊԱՐ. ՍԱՄԷԼ

ԿԱ՞ՃԻ ԹԷ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

1926ին մարդահամարը ցոյց կուտար, որ Ֆրանսայի բնակչութիւնն է 40.743,897։

Այժմ կը հաղորդուի 1929 եւ 1930 տարիներուն վերջին եռամսեակի բաղդատական վիճակագրութիւնը, որ ցոյց կուտայ մահերը, ծնունդները եւայլն։

	1930ին	1929ին
Ամուսնութիւն	83,370	83.217
Ամուսնալուծ.	5.054	4.926
Ողջ ծնած	188.751	186.31
Ընդհ. մեռե.	144,218	149.327
Մէկ տարեկ. չեղած մեռած	13.910	18.815
Ծնունդներու աւելին	44.383	37,504

Ուրեմն, 1930 տարուան վերջին եռամսեակին ընԹացքին բընակչութիւնը աճած է 7000 հոգիով, չնորհիւ անոր որ 1870 ծնունդ աւելի տեղի ունեցած է եւ 5000 հոգի նուազ մեռած են։

Կը տեսնուի որ դեռ մէկ տարին չլրացուցած մեռած երախաները ալ քիչցած են, 4905 պակաս, գրեԹէ մահերու ընդհանուր պակասին չափ։

Ամման այս երեւոյԹը կը տեսնուի նաեւ Սէն Նահանգին մէջ, ուր ծնունդները աւելի են մահերէն, բաղդատմամբ անցեալ տարուան։

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՅՊՈՒ[...]
ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Պէտրխանցիները, «Հէյ[...] փաշա»յէն իրենց առանց Ղի[...] ներով, քարոզութեան «Պի[...] հրատարակեցին եւ անգլ[...] լուրեր հաղորդեցին անգլի[...] եւ ամերիկեան ԹերԹերու[...] նոնց հրատարակած վերջ[...] գիրքը՝ քրտական ճարցը ա[...] կը կրէ։ Հեղինակն է Սիւրէ[...] բայց կ'երեւի գիտնալով [...] գիրքը վերէն վար սուտ է [...] ստորագրած է «Տոքթ. [...] Սիրկուհ» անունով։

Այս գիրքը որ տպուած [...] գիպտոսի մէջ եւ դաշնակ[...] բողութիւնը սարքող նոյն [...] ծարանէն դուրս ելած, նպա[...] ունի չփոթութեան մ[...] մեր միամիտ գիւղացիներ[...] քաջ լեռնականները։ Կ[...] քիչ մըն ալ այս գիրքի մ[...] խօսիլ։

Մեզի համար շատ գի[...] Հոյպունի անունով հրատա[...] ուած այս գիրքին իւրաք[...] բառը զօրաւոր փաստերով [...] քել եւ անոր մէջ ծածկուա[...] դէմքերը մէջտեղ հանել։ [...] ցարդ յիշած փաստերն [...] ցողներու համար պէտք [...] Թողուր աւելի մանրազնի[...] լուծման։ Հոյպունը Հ[...] է։ Այսինքն քրտական [...] խութիւն ցոյց տուող [...] ներքեւ ծածկուած է [...] կան բոյնը։ Իսկ այս [...] կազմողն է օտար քաղ[...] նութիւնը։ Ժամանակ[...] քաղաքականութիւնը ծ[...] էր նաեւ «Արարական [...] Թեան» ետին, եւ Արաբնե[...] ջատել էտքը Թրքակ[...] խոլամ հայրենիքէն, իրեն[...] ջեւ բաժնեցին զանոնք [...] սօրուան կացութեան ենթ[...] ցին։ Հոյպուն բացառու[...] Թրքական սահմաններէն [...] մնաց. փրոփականտի [...] Թմրած չարքերը միայ[...] խաւարել. Ասոր Թէ ոչ. Թու[...] մէջ գտնուող մեր հայրեն[...] ներէն ոչ ոք օգնեց այս [...] րութեան։ Ընդհակառակն[...] կռուեցան Հոյպունակա[...] դէմ իրենց զէնքերով եւ [...] միջոցներով։ Իրենց հ[...] րուն մէջ սխալեցան. ան[...] Շէյխ Սայիտի տղուն [...] հէտտինը կարԹեցին Պա[...] մէջ եւ ղրկեցին Թուրք[...] լահէտտին իր հարցաքննու[...] տեղն յայտարարեց Թէ [...] է, ոչ մէկ տեղն չարժէ [...] հասցնէ իր ցեղակիցներ[...] այս գործին մէջ սխալա[...] Թէ ինք, այլ անոնք որ [...] գինքը։

Ո՞Վ ԵՆ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

Վեցերորդ գիրքը [...] տայ Քիւրտերը իբր [...] ցեղ մը, որուն ծագում մը [...] է։ Քիւրտերուն ծագման [...] խօսած առեն կ'ըսէ. [...] կան նախնական շրջա[...] Սուրիոյ բարձր լեռներու[...] կը բնակէր «Կորդուս» [...] ցեղ մը։ Նինուէի անկում[...] քը, այսցեղը խառնուեցա[...] ցիներուն։ Այդ միջոցին, Կո[...] ներու շրջանակին մէջ [...] հաստատուեցան արիակա[...] ղեր, բայց յայտնի չէ Թէ [...] ո՛րկէ գաղԹած էին։ [...] քնութիւնները ցոյց կու[...] անոնք Սկանտինաւիայէ[...] էին ։ Քիւրտերը արիակա[...] այդ Կորդուներու ցեղէ[...] Ասիկա կարդացուելէ [...] տարակոյս չկայ Թէ Քի[...] ամօԹ պիտի զգան այ[...] խօսքերէն անոնց որ [...] շարժեն յանուն իրենց [...] միակ ուղիղ մասը այ[...] կ'ըսէ Թէ Քիւրտերը քա[...] բասէր եւ բարի մարդիկ [...]

Բայց երբ գրքին հեղ[...] կ'ըսէ Թէ Քիւրտերը միայ[...] արիականներուն եւ հետ[...] կ'ուզէ զանոնք անջատե[...] քերէն, ընդհակառակն [...] ցուցանէ որ Քիւրտերը [...] Թուրք են։ Քիւրտերուն [...] բերութիւնը Թուրքերէն[...] որ Քիւրտը միշտ լեռներ[...] բած է, եւ լեռնաբնակ [...] հեռու մնացած է ընկեր[...]

...անքէն։ Լեռները պատճառ ե... են որ անոնց մէջ ասկա... միմեան նախնական ցեղանի... Ուստի աժէն խօսքի կը ... ատան, իր հետուէն իրենց ... թելագրանքներուն կաբիի ... հաստատութիւններու մասնահի... բէլ մըն ալ լանկ իրական ... ամութիւնը եւ անկողմնակալ ... ամաբանները։ Բրիտանական ... աշխարհագրատարանը կը գրէ. ... Միջագետքին ծագումը առկա... ու որոշապէս չէ ճշդուածութեան ... նանչ Բիւրուցի (Ն. Թ.) առեն ... նանչցրները Վանայ կողմերը ... անգիտացած կորդուններուն... ապէս այդ կողմերը կային ... ա Քուրդական Կոթոնը։ Ասորի... ները զանոնք կ'անուանէին ... Քըրզըն կը գրէ.— «Նեստորականներէն եւ Հայերէն ... նը, բնական է խօսիլ Քիւր... ներուն վրայ որ ժառանգական ... նածին են Պարսիկներուն։ ... րքի, ցեղի եւ կրօնքի տեսա... ով, իրարու բոլորովին օ... այս երեք ժողովուրդնե... այսքան մօտիկ բնակակից ... ալը զարմանալի զուգադի... ութիւն մըն է։

«Ճամբորդներու իբր գրքի ... ողոս գործածած Քիւրտիս... ան անունը քրդաբնակ վայ... րու համար աշխարհագրական ... ստրութիւն մըն է պարզա... Այս անունով բնական եւ ... ղաքական սահման մը չկայ։ ... իւրտերուն մէկ մեծ մասը կը ... նուի Պարսկաստանի մէջ։ ... իւրտերուն ծագումը անորոշ ... նդիր է։ Ցարդ չէ լուծուած այն ... նդիրը թէ Քիւրտերը Իրան ե... յա՞ն թէ Թուրանեան ցեղին կը ... ատկանին, Մեդերո՞ւն թէ Պար... րուն սերունդէն են, Հեթիթ... րուն եւ Ակադեաններուն այն ... ջանակներուն մէջ տիրապե... ած առեն Ասորեստանի ... ռնային շրջանակներուն մէջ ... իւնէցիներուն անկաւմէն ետքը ... Արիականներուն գաղթած ա... ռեն անոնց հետ միացա՞ծ են, ... րիականացա՞ծ են, Կորդուեն... ուն կամ Կոթոններուն ծնունդ ... առա՞ծ են թէ ոչ։

Մորիս Վակնէր կը գրէ. «Օրե... նի մէջ Հայկական ղպրոցին ... օրէն Աբովեան կը պնդէ թէ ... Քիւրտերը Հուլաղու Խանին ցե... ին կը պատկանին եւ Մոնկոլ ... թաթար են։ Պատմաբան Ձա... եան եւս նոյն կարծիքը կը ... յտնէ։ Քիւրտ անունը Թուր... էն Քուրթ բառն է, եւ այն ... ղին տրուած է իբր կարող եւ ... րպիկ իմաստով եւ հին ա... նունները «Կուրթ» ձեւով ըն... ուած է։ Միայն հիւսիս... րեւելեան Քիւրտերն են որ ... քինքնին կուրմանչէ կոչած ... ։ Քիւրտերը խառնուած են ... թլաս լեռներու ցեղերուն հետ, ... նոնց հետ մէկ զանգուած կազ... ած են, ասիկա կ'ապացուցուի ... յն իրողութեամբ թէ իրենց ... ուն արաբերէնի, պարսկերէ... եւ Թուրքերէնի խառնուրդ է։ ... Պարսիկ Տաքթ. Աֆշար պարս... կան գրական ժողովին առջեւ

բանախօսութիւն արտասանելով ըսած է.— «Մենք Հայերուն հետ միեւնոյն ցեղին կը պատկանինք եւ միեւնոյն ծագումն ունինք։ Մեր լեզուին հիմը նոյնն է։ Ազգային միութիւնը օր մը քաղաքական զաւանանք պիտի դառնայ։ Պարսկաստանի մէջ պէտք է վերջ տալ աշիրէթի կեանքին։ Քիւրտի, Բաշկայի, Արաբի, Թիւրքմէնի զանազանութիւն պէտք չէ մնայ։

Փեհլեվի գլխաւորը դէպի ազգային միութիւն առնուած քայլ մըն է։ Թիւրք Օճաղները համաթուրանականփրօփականտ կ'ընեն։ Ասոնք Գանձակի, Պաքուի եւ շրջականներուն Ազրպէյճան անունը կուտան եւ կը պնդեն թէ Ազրպէյճանցիները Թուրք են։ Մեր գրողներուն պարտաւորութիւնն է ապացուցանել աշխատիլ որ Ազրպէյճան Թուրք չէ։ Ազրպէյճանի մէջ խօսուած Թուրքերէնը բնական լեզու մը չէ, այլ բռնի ընդունիլ տրուած է։ Աֆշարի այս երկար դատախօսութենէն միայն այս տողերը կ'առնենք։ Կը տեսնուի թէ բոլոր պատմութիւնները եւ ժամանակագրական Լորտ Քըրզընի նման ուժեղ բանաւէրներ։ Պարսիկները, Հայերը եւ Քիւրտերը իբր ցեղային թըլնամի ցոյց կուտան, մինչ Աֆշար Հայերը կը ներկայացնէ իբր արենակից եղբայր եւ Պատրխաններն ալ Քիւրտերը կը խառնեն այս արիւնին։ Եթէ այս տեսութիւնն ընդունուի, Աֆշարի տեսութիւնը գործադրել դժուար չըլլար։ Արենակից եղբայրներու միջեւ անունի տարբերութիւնը կը վերցուի եւ Պարսկաստանի մէջ Քիւրտ, Թուրք, Բաշկայ եւ Հայ անունները կը ջնջուին, ամէն բան կը թափուի հին արիւնին մէջ եւ նոր Պարսկաստան մը կը ծնի։

(6) «ՄԻԱԻՅԷԹ»

Զ. Ո. Մ. Ի
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անցեալ հինգշաբթի խօսեցաւ Պ. Օհան կարօ, նիւթ ունենալով Սայաթ-Նովայի սիրային երգերը։

Ուրիշ առթիւ մը ներկայացուցած ըլլալով Սայաթ-Նովայի կեանքն ու շրջանը, այս անգամ կարդաց ու մեկնաբանեց աշուղին սիրոյ տաղերը, որոնք մէկ մէկ գոհարներ էին։

Օհան կարօ նոյն առեն կարդաց տաղերը պարսիկ հին բանաստեղծներուն, բաղդատութիւն մը ընելու համար անոնց արուեստին միջեւ։ Խօսեցաւ այն հաւանական ազդեցութիւններուն մասին, զորս ան կրած կրնար ըլլալ պարսիկ արուեստէն։ Ցեռայ եղան կարծիքի փոխանակութիւններ Սայաթ-Նովայի գործին զանազան մասերուն շուրջ։

Հ. ՎՐԷԺ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

25,000 ՔԻՒՐՏ ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ

Մուսուլէն կը գրեն «Ազդակ»ի (31 Յունուար).—

Ամբողջ Իրաքի Թրքական սահմաններուն վրայ խմորուած քրտական ապստամբական շարժումը, վերջերս շատ սուր հանգամանք մը առած եւ ծաւալած է բոլոր քիւրտ գեղախումբերուն մէջ։

Ի զուր փորձեցին լռեցնել այս շարժումը անգլիական եւ Իրաքի զօրքեր։ Ցամաքակի բախումներն ու հետապնդումները մնացին ապարդիւն եւ միմիայն ծառայեցին շարժման ծաւալման եւ ապստամբներու բազմանալուն։ Մանաւանդ այս վերջին երկու ամիսներու ընթացքին, հակառակ լեռնային շրջաններու մէջ տիրող ցուրտին ու ձիւնին, ապստամբները արտասովոր շարժումներ ցոյց կուտան։ Եթէ այսպէս շարունակուի, կը կարծուի որ յառաջիկայ գարնան քրտական շարժումը բոլորովին նոր ուղղութեամբ եւ ընդարձակ տարածութիւններու վրայ պիտի պայթի եւ շատ լուրջ վտանգներ պիտի պատճառէ սահմանամերձ շրջաններու։

Ցայտնի է եւ որոշ որ Քիւրտերը, բոլոր շրջաններու մէջ, նըւիրուած են անզուսպ պատրաստութեան եւ կազմակերպական գործերը առաջ կը տանին ամենուրեք։ Սխալ է կարծել որ այս ասպարաթիւ ժողովուրդը, որ Թրքաստանի, Թրքօրիայ եւ հիւսիսային Սուրիոյ մէկ մասին ամէնէն անառիկ եւ լեռնային շրջաններով, կրնան այնքան դիւրաւ ընկճուիլ եւ վերջանալ։ Հոս մեր աչքերուն առջեւ ամէն օր կը տեսնենք այս ժողովուրդի ամենահաստատ լեռնցիէն սկսած մինչեւ ցեղապետներն ու դեկավարները, բոլորն ալ Թուրքիոյ դէմ ատելութեամբ եւ վրէժով լեցուած են եւ իրենց մէջ արթնցած է ազատութեան եւ անկախութեան տենչը։

Տարբեր կուսամ կարգ մը ընդհարումներ Իրաքի սահմաններուն վրայ վերջին մէկ ամսուան ընթացքին տեղի ունեցած դէպքերու եւ կռիւներու մասին, որոնք քաղուած են պատասխանատու քիւրտ վարիչէ մը։

Ապստամբ ցեղեր, Շէյխ Մահմուտի ղեկավարութեամբ, կը բնակին Սուր Տաղ կոչուած լեռներու վրայ, որոնք կը գտնուին Չուվարթայի հարաւային արեւմուտքը։ Իրաքի անգլիական եւ տեղական ուժերը շատ աշխատեցան սոսնք այդ շրջաններէն հեռացնելու համար, սակայն չյաջողեցան։ Վերջը սահպուեցան կարեւոր ուժեր կեդրոնացնել Գիրա Մէքրոն եւ Հաճը Օվա կոչուած գիւղերուն վրայ, անոնց յառաջխաղացումը արգիլելու համար։ Այնտեղ գինուորական ուժերու եւ Շէյխ Մահմուտի մարդոց միջեւ կռիւներ տեղի ունեցան։

Շէյխ Մահմուտ մեծ ազդեցութիւն ունի քիւրտ ցեղերու վրայ։ Օրամար լեռներու մէջ բնակող Օրամար ցեղը նմանապէս ենթակայ է Շէյխ Մահմուտի։ Օրամար լեռները կը գտնուին Իրաքի եւ Պարսկաստանի սահմանին վրայ։ Ասոնց բոլորն ալ նախշիպէնտ աղանդին ենթակայ են, որոնց պետն է Շէյխ Մահմուտը։ Ցամառ գրոյցներ կը շրջին նաեւ որ Շէյխ Էսատի վերջին շարժման հետ կապ ունէին նաեւ այս նախշիպէնտ ցեղերը։

Շէյխ Մահմուտ այս ամսուան սկիզբը լուր ղրկեց Օրամար ցեղին եւ անոնցմէ ուժ պահանջեց. անոնք իսկոյն հպատակութիւն յայտնեցին Շէյխ Մահմուտին եւ տրամադրեցին ութը հազար գինուած մարդ։ Շէյխ Մահմուտ այդ ուժերը ղրկեց Հօրմալ լեռները, ուր կը գտնուէին Իրաքի ուժերը։

Զօրաւոր ընդհարումներէ յետոյ Քիւրտերը գրաւեցին այդ լեռները, ուրկէ երկուքի բաժնուեցան. առաջին թեւը յառաջացաւ խորքէն եւ օգնութեան եկող Իրաքի ուժերը գիմադրելու համար։

Սուրտաշ եւ Օրանի լեռները գրաւելէն վերջ անոնք տիրացան Մէյվանի ամրոցը IIին եւ արգիլեցին Սիւլէյմանիէէն օգնութեան գալիք ուժերուն հաւանական յառաջխաղացումը։

Երկրորդ թեւը յարձակեցաւ քավլաթ ուղղութեամբ եւ գրաւեց զայն 13ին։ Անկէ ուղղուեցաւ դէպի Շահթէարի եւ Արու եւ զանոնք ալ գրաւեց։

Սակայն շուտով հասան Իրաքի ղրկուած անգլիական եւ տեղական մեծ ուժեր։ Կարեւոր բախում մը սկսաւ երկու կողմերուն միջեւ եւ հինգ ժամ անընդհատ կռուելէ յետոյ, ապստամբները գրաւեցին Շէյխ Մահմուտի ծննդավայրը Թէճէվինը։ Այժմ ապստամբները կը պատրաստուին յարձակիլ դէպի Գարաճըլան եւ Ճասու։

Իրաքի կառավարութիւնը շատ գրգռուած է եւ ամէն միջոցի կը դիմէ պաշտելու համար այս լեռնցի ապստամբները, մանաւանդ Ընկիւրի անվերջ կը պահանջէ անոնց զարունէն առաջ ընաջնջումը։ Սակայն զուր ձեռք առնուած բոլոր միջոցներն ալ ապարդիւնք մը չառին եւ ընդհակառակին ուելի զօրացուցին շարժումը։ Կ'ըսուի թէ Շէյխ Մահմուտ 25,000 հոգի ունի զինուած եւ պատրաստ, որոնց նորեր կը միանան ամէն օր։

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉ

Նիւթակի որ տեղի ունեցաւ Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի փարիզի «Մանուկներու Պաշպանութեան» մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, ուր վարչութիւնը իր համարատուութիւնն ըրաւ վերջին 1929 1930 տարեշրջանիիր գործունէութեան։

Ներկայ անդամները գոհունակութեամբ նկատեցին որ մասնաճիւղը իր ամբողջ ջանքը թափած է իրագործելու կ. Խաչի առաջադրած նպատակներուն կարեւորագոյնը.— Մանուկներու փրկութեան գործը Ֆիզիքապէս թէ բարոյապէս։ Ան իր համեստ միջոցներով կրցած է մինչեւ այժմ պահել Խաչի մէջ մանուկներու կաթի բաշխման գործը եւ զանոնք առաջնորդել բժշկական հաստատութիւններ, յատուկ թարգման — առաջնորդի մը միջոցով. ասկէ զատ Շանթ մօտ երկու տարիէ ի վեր կը կատարէ այդ պաշտօնը, կատարեալ անձնուիրութեամբ, սատարելով մայրերու երախտագիտութիւնը եւ կարմիր Խաչի անդամուհիներու շնորհակալութիւնները։

Մանուկներու այլասերման վտանգը ըլլալով մեր այս օրուան մտահոգութիւններէն մէկը, «Մ. փրկութեան» մասնաճիւղը Շավիլի մէջ պահած է հայերէնի շաբաթական դասընթացք մը, որմէ մինչեւ այսօր ալ կ'օգտուին աւելի քան 20 մանուկներ։ Ինչպէս նաեւ Խաչի մէջ ունեցած է ամառնային բացօդեայ դասընթացք, միշտ նոյն նպատակով։

Ընդհ. ժողովին մեզ ներկայացուած թիւերը որքան ալ համեստ ըլլային, դարձեալ քաջալերիչ էին, նկատի ունենալով ոչ միայն տիրող անտեսական պայմանները, այլ մասնաւորապէս այն ձեռնարկները որոնք հաւայթի ազգիւրներ ըլլալէ աւելի առատ մը համախմբումներ եղած են, հանրային կեանքէ քաշուած կիները իրարու մօտ բերելու եւ գործի մղելու համար։ Միւս կողմէ, իրական հաճոյք մըն է հաճելի անակնկալներու շուրջ հաւա-

քել մանուկները եւ լսել անոնց թոթով հայերէնը։

Մասնաճիւղը իր համարատուութեան մէջ ցոյց կուտար հետեւեալ թիւերը.— Գպրոցի համար ծախսուած է 3000 Ֆր., Խաչի կայանին համար 1850 Ֆրանք եւ իրեն դիմող հիւանդներու նպաստած է 1500 Ֆրանքով, հայ Արիներու օգնած է 400 Ֆրանքով անոնց օդափոխութեան մասնակցելու դիւրութիւն տալով քանի մը կարօտ տղոց։

Ընդհ. ժողովը իր գոհունակութիւնը յայտնեց նախորդ վարչութեան եւ ընտրեց նորը հետեւեալ անդամուհիներով— Տիկին Ա. Արծրունի, Օրիորդներ Ա. Առաքելեան, Մ Ցախրեան, Ց. Պետրոսեան եւ Պ Ե. Ցարութիւնեան։ Կը մաղթենք անոնց եւ մեր հատարակութեան աւելի լայն չափով աջակցութիւնը։

Անդամուհի մը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԽԻԹԱՐԱԿԱՆ ԽՐԵԽՈՅԹ ՄԸ

ՆԻՍ — Նիսի հայ գաղութի գոյութենէն ի վեր, առաջին անգամ է որ տարբեր հոսանքներու եւ զանազան միութիւններու պատկանող անհատներ իրարու քով կուգան ոչ թէ իրար խանգարելու այլ օգտակար խօսք մը ըսելու։

Յունուար 31ին, Նիսի Լսարանական Միութեան յայտարարութեան վրայ, Պուլըվար Մաչէնի 182 թիւ, սրճարանի սրահը լեցուած էր կոկիկ հասարակութեամբ մը, գլխաւորապէս երիտասարդներ։

Ժամը 9ին, Պ. Ա. Մանուկեան, Լսարանական Միութեան նախագահը ներկայացնելով օրուան բանախօս ընկ. Արօ Արօյեանը, հրաւիրեց բեմ։

Գեղեցիկ էր նիւթը — «Մեր ազգային բնաւորութեան գիծերը»։ Երկու ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ, ընկերը վերլուծեց մեր ազգային բնաւորութեան, դրական եւ բացասական կողմերը։ Ձոխ էին փաստերը եւ տպաւորիչ, համեմատուած ժողովրդական դարձուածքներով եւ առակներով։ Վեր հանելէ վերջ մեր ազգային բնաւորութեան անմրցելի առկունութիւնը եւ նախաձեռնութեան կարող ու բարձր ոգին՝ անհատական գործերու մէջ, ընկերը ծանրացաւ մեր բացասական կողմերուն վրայ։

«Հայ ազգը իր բացասական գիծերով, գոռոզ, եսական, անհանդուրժող — այն խենթն է, որ կատաղութեամբ իր միսերը կը կրծէ»։ Եւ իբրեւ օրինակ բերաւ Նիսի հայ կեանքը, մատնանշելով տիրող ոգեղ, անթոյլատրելի, կոպիտ, նոյնիսկ թշնամական յարաբերութիւնները։

Պ. Նախագահը անկեղծ յուզումով շնորհակալութիւն յայտնեց բանախօսին, որ մասը դրաւ բուն վէրքին վրայ։ Ներկաներուն կողմէ շնորհաւորութեան եւ շնորհակալութեան քանի մը խօսք ըրաւ դպրոցի ուսուցիչ Պ. Թ. Աբրահամեան։

Ցուսանքթէ այս գեղեցիկ երեւոյթը տեւական կեանք պիտի ունենայ մեր գաղութին մէջ։ Այս նպատակին համար մենք, կուսակցականօրէն եւ անհատապէս ոչինչ պիտի խնայենք։ Արձագանգը կը սպասենք մեզմէ դուրս գանուող սրտցաւ անհատներէն։

Հ. Անտրունի

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Թղթակիցներէ եւ յօդուածագիրներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ եւ մելանով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

I

Առաւօտ Թղթապատ պատուհանին ապակեայ մասերէն լոյսը ներթափանցելով ու մաղուելով մշուշի կուգար ցուրտ սենեակին ...ուերներուն մէջ ոգեւարիլ։

Աղտոտ վերմակին տակ, քուրջով ծածկուած, անկանոն փայտ ձիւղերէ շինուած բարձրութեան մը վրայ, ու լուսամուտին դէմ քովը Սամուէլ պառկած էր, ...աց ծուլութիւնը անէութեան պէս, շոյող, զգայախաբ հաճելի մը պէս պլլըւեր էր անոր հիւծած ու չարչարուած մարմինին։

Ոսկրուտ, կոշկոռ կապած ձեռքերը հանգ զգուշութեամբ, մինչեւ ականջները ծածկուած երեսի գդակը, կծկուեցաւ անոր ուսերուն շուրջ ծանր վերմա-

կը, հառաչելու նման երկար շնչեց, ու շարունակեց նայիլ, նայող չտեսնող նայուածքով մը դուրսը։

Քիչ կը քնանար ան արդէն։ քնացող արթնութեամբ մը սակայն աչքերը երկար ժամեր կը սեւեռէին մութին, լոյսին կամ ոչինչին, ու միտքը կը գործէր անօրինակ դանդաղութեամբ մը իր միակ կենդանի պատկերին, իր բջիջները կերակրող միակ գրգիռին համար։

Անտառն էր այդ։

Ու իր մտածումը այնքան մօտ էր իրականին, իր բոլոր արբող ու խլրտող յիշատակներով, այնքան մօտ իրականը զգացնող ձայն ու տեսիլքին, որ իրապէս իր մտածումը անտառն էր, ու անտառը իր մտածումն էր։ Անտառն գաղտնիք չունէր ան իրեն համար, իր փնտռուքները լոկ անգործածութեան ու ձոյլացումներ էին, իրմէ անտառը, ու անտառն էր իր հոգին, մինակ աչքի մը կապուած երկու ազբիւրներու կեանքին պէս։

Եւ գործելու այդ միօրինակ ընթացքը, այդ զարտուղի մաքին համար զարձած էր զգալու կերպ մը։

Զգացմաց որ մը սառը անտառը ջղայնացնող բամբէն յետոյ թափուող տաաա ձիւնին համար։

Այնքան շատ ու բազաձակօրէն անտառով շըլացուած էր, այնքան մինակ անտառին հետ, ու անտառն այնքան ճշմարտօրէն իր մէջ խորասուզուած էր, որ կարծէք իր յիշատակներուն, իր անձնական, ու իր մարդկային բնախօսական զգայութիւններուն վրայ իսկ, այդ անծայրածիր սահմաններով կենդանութիւնը իր անշեղ ծանրութիւնը անդաւորած ըլլար։

Իր աչքերն ու ականջները,— անթելի ընկալուչի մը ներդեներն ու ալիքները։

Սամուէլ կը զգար ձիւնը։

Իր նայուածքը պատուհանն իսկ չանցներ, բայց ան կը տեսնէ զայն։

Չորեն վար, լեռնէնվեր, հանդիպակաց կողմը, բոլոր շուարած տափաստաններն ու խառնակ ըլլուրները, ինչքան կարելի է քալել ու աչքով գրկել անտակին սահմաններուն վրայ, անոր շարքին, անտառն է։ Ընտառը՝ ձմեռուան սպիտակ լռութիւնովը պատուհասացուն։

Ու ծառերն ամէն հիւսիկ, անշարժ կը սպասեն մեծ յայտնութեան մը հրաշալի երեւոյթի մը, որ պիտի գայ պիտի բացուի վարդ ու լոյսէ անիւներով։ Մինչ կը գրկեն ազապատանքով ուրախ բանբերները, թիթեռները ճերմակ։

Ոչ մէկ աղմուկ, ոչ կապող ճիւղ, ոչ ալ ճիւղը մենաւոր թըռ-

չունի մը, միայն մեղմ, անըմբռնելի մրմունջ մը տարածութեան մէջ ծաւալուն, անալիք ու միօրինակ, ինչպէս անցքը զոյգ մը բայիկ ոտքերու արեւելեան բաղնիքի մը մարմարեայ միջանցքներէն...

Ու գարձեալ ճերմա՜կ լոյսը, ճերմակ գետինն ու երկինքը։

Թուփերու այս շարժը ոչխարներու անհամար հօտ մըն է մահացած, բրդոտ ու լուացուած, ցեղ առեղ վայրի սալորենիներ սաւանով ծածկուած հոգւոյ հիներու պէս են։

Աղջին բազմութիւն մը՝ հօվանոցներ բացած, անոնց քով՝ պարողներու շարք մը, խարքը խառնութեան վրայ բամպակի հակեր իրարու վրայ մազլցող, անոնց շրջանակ լայն գօտի մը զոյշ եւ ամէնուն քով, եւ շատ հեռուները մշուշոտ տարածութիւնը։ Լռութիւն։ Արձանացումը աշխարհին։

(Շար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հրայր խումբի կողմէ

Այս կիր. ժամը 3ին Սալ ժաքըմարի սրահը, 81 rue de Paris, Sarcelles

կը խօսի՝ ընկ. ՕՀԱՆ ՀԱՐՕ

երգ եւ արտասանութիւն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ երգչախումբի

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Géographie մէջ

կը նախագահէ ԳԵՐ. ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՍՐԲԱԶԱՆ

կը մասնակցին՝ Օր. Ղարիպեան (երգ), Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ), Օր Երամեան (ջութակ), Պ. Նաւասարդեան (երգ), Օր. Ցէր Թովմասեան (արտասանութիւն):

Մախքերու մասնակցութեան համար 3 ֆրանք

Հ. Յ. Դ.

ՊՈԻԱ - ԲՈԼՈՆԻ Վէշապ խումբի ժողովը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 71 Rue Charles Chefston, Պօլ Բոլոնեյ: Կարեւոր օրակարգ:

ԳԱՐԱՌ

Լիոնի Գատ. միութեան գրախօսական ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Դրադարանի սրահը: կը հրաւիրուիրուին ընկերներն ու համակիրները:

«ՍԷՎՐԱՆԻ Հայ Կրթական Միութեան» հանգանակութիւնը.—

Պ. Զարեհ Քէպապճեանի միջոցաւ 32 ֆր.: Հ. Քէպապճեան, Յովակիմ, Յարութիւն եւ Արմենակ Արութեան, Նշան եւ կարապետ Զէյթունեան 5ական, Յ. Թաշլեան 2 ֆր.:

Սէվրանի հայրենակիցներէ 368 ֆր.:

Յ. Մէճէլեան (ատաճնարօյժ) 50, Ն. Ադամեան 50, տիկ. Քուլյան 30, տիկին Վ. Յէսճեան, տիկին Թ. Գրիգորեան, Ս. Չափեան Ա. Չօրտիւկեան, Սայիտ Բօլատ, Թ. Թորոսեան 20ական: Վ. Քէօսէեան, Յ. Եսայեան, Մ. Մալխասեան, Մ. Ինճէեան, Պ. Զաքարեան, Մ. Պագրճեան, Մ. Պէքիարեան, Ե. Մելքեան, տիկին Զ. Սվազլեան 10ական: Գ. Պետրոսեան 8: Գ. Մանտիկեան, Հաննա Սապա, Գ. Ագրայեան, Կ. Մուրատեան 5ական:

Վարչ. անդամ Գ. Պետրոս Պատճեանի միջոցաւ 45 ֆր.:

Պ. Պ. Ասլանեան, Կ. Քէլլալեան, Մ. Հէքիմեան, Կ. Քէչեան 10ական: Պ. Կարապետեան 5ֆր.:

Պ. Մատթէոս Ինճէեանի միջոցաւ՝ 100 ֆրանք:

Բ. Տէվլէթեան 20: Տիկին Մ. Ինճէեան, Գ. Գուլեան, Օր. Ա. Ինճէեան 10ական: Յ. Կարապետեան Կ. Իգնկիէլեան, Ժ. Էլմասեան, Ս. Օհանեան. Յարութիւն, Ե. Օհանեան, Վ. Բագլաեան, Ա. Պէքտէմիրեան, Հ. Պետրոսեան, տիկին Արապեան 5ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 918 ֆրանք:

Ի դիմաց Վարչ. ք...

Խաչիկ Իգնկիէլեան

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական դասախօսութիւնը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: կը խօսի Պ. Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան: *Կազմակերպութիւնք եւ կազմակերպինք:* Մէկ ժամ սինէմա: կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Պիյեանքուրի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 186 Ave. Verdun: կը հրաւիրուին անդամները եւ մասնաճիւղին Ասի ֆութպոլի խումբը: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ կեդր. վարչութեան լիազորը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սպարտացի Ղազարոս Տօքթօրեան իր մեծ մօր Մարիամ Ղազարեանի եւ մօրաքրոջ Թագուհիի կողմէ: Կը կարծուի թէ Միտիլլի կղզին կը գտնուի: Իմացնել Սիրանուշ Մանուկեանի, Société France Orient: Saint Jérôme. Marseille. France.

— Սամսոնցի այրի տիկին Արուսեակ Սիսակեան կը փնտռէ իր տղան Օհանիկ, որ տեղահանութեան միջոցին տարագրուած է Պոլսէն անորոշ ուղղութեամբ: Լուր տուողին 500 ֆր. նուէր: Հասցէ՝ Mme Arousiak Sissakian, 27 Rue Beauséjour, Sarcelles (S.et O.). France.

— Գարտիզակցի Հռիփսիմէ Յովսէփեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները Բարուհի, Սրբուհի եւ Աղաւնի: Իրենց հօր անունը՝ Գրիգոր Չօրեկին, մօր անուն՝ Արուսեակ:

Բարուհի եւ Սրբուհի ամուսնացած էին: 1923ին կը բնակէին Գատըգիւղ (Պոլիս) Րիզա փաշա թաղը: Իմացնել՝ Տիկին Փափազեանի 83, Route de la St. Germain, Carières s)Seine, France.

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ի նպաստ Ռօանի մանկապարտէզին.—

M. S. Beuveuiste, Ժ. Քիւրքճեան, Արապեան 100ական, Հ. Աթէշեան, Ս. Պէյլէրեան, Սահակեան, Ա. Պօղոսեան, Ա. Դաւիթեան, Միսաք, Ջամէեան, Վարդապետեան, Պալըքճեան, Ք. Էսաեան 50ական, Ս. Եալընըզեան 30, Ք. Մոմճեան 30, Խորասանճեան 5, Abassado 20: Ք. Գալըքճեան 10, Pinto 10, գումար 905 ֆրանք:

Անիէռ Պուա-Քոլոմպի Սահակմեսրոպ գրադարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝

Մ. Սարեան 13 հատոր գիրք, Օ. Եազմաճեան 10, Յ. Վէզիրեան 15, Հ. Կոթողեան 10, Յ. Հիսաեան 10, Օ. Ղազէրեան 5, Բ. Վարդանեան 10, Մ. Սէֆէրեան 5, Ա. Թութճեան 5, Հ. Սամուէլ 1, Լ. Գեւոնեան 1, Մ. Պարսամեան 1, Տոքթ. Գրիգորեան 2, «Դրօշակ»ի խմբագրութիւն 10, Մ. Գազանճեան 10 հատոր:

Ռումանի մէջ Յառաջի գործակալն է՝ Պ. Խաչիկ Կարապետեան, 22 Rue St. Nicola, Romans.

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներական ախտեր, Ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և մէզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ուլթրա-վիոլէ ... Կընդունինք ապահովագրական ... ամէն օր 9-12 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Անվճար.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9-12:*

EMPIRE Մէտրօ-Հօ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի Ամէն օր9-12,2-8, Կիր.9-12*

Կ'ուզուին ժեռսէյի շատ լաւ եւ վարժ գործաւորուհիներ: դիմել՝ Alexanianի. 66 Bld. du Port Royal. Paris (5e).

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Դիւրամատչելի պայմաններով: Դիմել՝ Օր. Փափազեանի, 8 rue Wulfran Puget. Marseille.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

(Մոսկուայի եւ Փարիզի համալսարաններէն) 17 Rue Reaumur, *մէթրօ* Arts et Metiers *եւ* République, Tél. Arch 51 2. *Վեներ. հիւանդ. (արանց եւ կանանց), ֆրանկախտ. Ջերմամիզութ. մորթի հիւ. եւ անկարողութիւն: Նոր ձեւով բուժումն ելեկտրականութեամբ: Արեան եւ մէզի քննութ.: Դիւրամատչ. գին: Դարմ. ապահովագրական ... Ամէն օր 9—20, Կիրակի 8—13:*

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Շօփ Փարիզիէնի (Rue des Ecoles) *վերնայարկը:*

ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 — Մէթրօ՝ Odéon

Հանրածանօթ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆԸ փոխադրուած ըլլալով վերի հասցէին, իր բոլոր յաճախորդներէն կը խնդրուի այսուհետեւ դիմել ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆԸ:

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ, ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԳՈՐԾԵՐ:

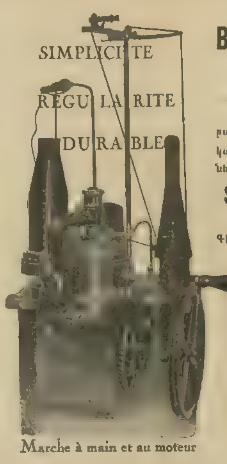

Marche à main et au moteur

BONNETERIE CARLTON

137 Fbg. St. Denis, Paris

Մեր ապրանքները կը պատրաստուին միայն մեր սեփական արտօնագրեալ ծղանակներուն համաձայն.

ՏԱՆ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Կ'ապահովենք պայմանագրութեամբ, այն անձերուն որոնք ունին կամ կը հայթայթեն մեր մեքենան ՔԱՐԼԹՈՆ. Գին 2.600 ֆրանք՝ երկրորդական գործիքները միասին, ու նաեւ մեքենային գործածութեան վարժութեամբ, առանց ուրիշ վճարման:

Ձրի կը հայթայթենք այն նիւթերը, որոնք մեզ պիտի վերադարձուին իբր շինուած ապրանք:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի Ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մետալ Ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29 Rue (Place) des Fétes, Paris, XIX, Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ՝ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—4 ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

8 RUE CHATEAUDUNի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ

Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ.

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին թոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (ուլթրա-վիոլէ) ultra-violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord ...

(կառ. տուն Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

RESTAURANT ROUMAINE

7 RUE DE LA MICHODIÈRE, PARIS

(ՕՓԵՐԱՅԻ ՄՕՏ)

Խնամքով պատրաստուած Ռումանական եւ արեւելեան կերակուրներ

Չափաւոր գին

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9,, մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. ...

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիստեմ գերմանական մեքենայով անաբատ եւ թարմ սուրճ:

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով:

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

La Voix de son Maître — Phonos & Disques Columbia — POLYDOR REGISTERED TRADE

20 ՖՐ. — 20 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil...

Մեր փլաքներու հոխ մթերանոցին մէջ կը գտնուին ամէն վաճառանիշէ ֆոններ,— DECCA, COLUMBIA, PATHÉ, POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, *եւն.: Գիները՝ 120,* 300, 450, 525, 750, 800, 1000 *եւ մինչեւ 2,800* *Նպարեղէններուն լաւը, ժողովրդ. գիներով: Բաց է ամէն ...*

ՖԷՐՄԻԻՍ, իրաւագիտական գրասենեակ **Ր. ԽՐԼԱՔ...**

33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, մէթրօ՝ Chatelet

Կը տանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, ... ամուսնալուծմանեւ արկածներու դատեր: Կը կատարէ նաթիւրալիզացիոնի ... հնագնութեան թուղթերու, ամուսնութեան օրինական գործողութ... Ֆոն մը քոմէրսի, շէնքերու եւ հողերու առուծախ: Փոխառութ... Դիմել ամէն օր բացի չորեքշաբթիէ առաւօտեան ժամը 10-12

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏ...

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէ... Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական ... ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ ... եակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confort*ով, ... տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդր... ջերմութիւն եւ վերելակ* (ascenseur)*: 50 հազարէն 100 ... ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը ... երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէ... բելի: ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով. հարկերէն 7 ...* Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière *Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգ... պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:*

THÉ YAVROU — ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880ԻՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԴԵՂԻՆ ԵՒ ԿԱՊՈՅՑ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐՆԵՐ (surprise)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

23, Rue Sénac :-: MARSEILLE

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

БԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376 280

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
12 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1492 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՑՈՒՇԻԿ—ՑՈՒՇԻԿ...

Եգիպտոսի «Արեւ»ը, «պաշտօնաթերթ ռամկավար-ազատական կուսակցութեան», իր փետրուար 2ի եւ 3ի խմբագրականներով կը յուզէ շատ կարեւոր խնդիր մը.

Սկսինք խորագիրներէն, — «ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ՊԷՏՔ Է ՏԱՅ ՈՐ ԱՌՆԷ» (փետրուար 2)։

— «ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՎԵՐԻՆ ՄԱՐՄԻՆԻՆ» (փետր. 3)։

Այս բացատրութիւնները, իրենք իրենց մէջ կը խտացնեն ուղեգիծ մը որ, ամէն պարագայի տակ, ռամկավարական չէր։

Բայց թողունք ենթադրութիւնները եւ իրենց բերնով ամփոփենք այն «ծուռ միտքերը» որ կը կազմեն այդ խմբագրականներուն նիւթը։

— «Աչքերնիս չգոցենք իրականութեան վրայ։ Բարեգործականի ծաւալողական ուժը կանգ առած է. ասոր պատճառը ուրիշ բան չէ, ըստ մեզ, քայց եթէ նոր պահանջներու ընդ առաջ երթալու իր դժկամակութիւնը, պատերազմի վաղորդայնին իրեն ծարկադրած գործունէութեան ճամբուն մէջ իր շարունակել մնալը, եւ միշտ, իր ծայրայեղ զգուշաւորութիւնը եկամուտէն աւելի... չենք ըսեր ծախսելու՝ այլ ծախս պահանջող աշխատութեան ծրագիր յղանալու։

Բարեգործականը բրոքականտի պէտք զգացած է ու ատոր համար միշտ դրած է որոշ գումար մը իր պիւտճէին մէջ. բայց այդ բրոքականտը ան կը կատարէ խօսքով ու գիրով՝ փոխանակ գործով զայն կատարելու, միշտ նոր գործերով. (2 փետր.)։

Իբրեւ նոր գործ, յիշելով Բարեգործականի խոշոր ձեռնարկը՝ Նուպարաշէնը,— նախաձեռնութեամբ Ամերիկայի շըրջանին — ռամկավար օրկանը կը նկատէ թէ «նոգեբանօրէն գէշ ընտրուած էր ժամանակը»։

—Հայաստանէն առաջ «կար ինքը, գաղութահայութիւնը, իր նիւթականէ աւելի բարոյական պէտքերով, որոնց գոհացում տալու էր, որպէսզի, շնորհիւ այդ պահուած ու աւելցուած զօրութեան, ան կարենար, վերջէն, նիւթապէս օգտակար ըլլալ Բարեգործականին եւ Բարեգործականի միջոցաւ ինքզինքին ու նաեւ Հայաստանին։ Բարեգործականին սխալը եղաւ եւ է տակաւին՝ գաղթական ժողովուրդին—*ժառանգաւորին* եւ ու թէ որուն կամ ատասանին ... —բարոյական այս պահանջն անտեսելը»։

Ու կը պարզէ ծրագիր մը, որուն համաձայն Բարեգործականը պէտք է գործի ձեռնարկէ, «գաղթական հայ ժողովուրդին կարգ մը կարօտութիւնները հոգալու» համար։

Ի՞նչ են այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը.

— «Գաղթաշատ կեդրոններու մէջ հաւաքավայրեր եւ ընթերցարաններ հաստատել. իրաւագիտական եւ խորհրդակցութիւններ եւ վարչական ծրի դիմումներ կատարող գրասենեակներ բանալ. գիշերային դասախօսութիւններով տեղական լեզուն եւ օրէնքները, հայերէն լեզուն եւ գրականութիւնը սորվեցնել. կիրակնօրեայ բանախօսութիւններով քաղաքացիական կրթութիւն եւ քիչ մըն ալ ընդհանուր գիտութիւն ջամբել. դասագիրքեր, գիրքեր եւ պարբերաթերթեր հրատարակել՝ դասագիրքերը՝ մանկութեան, միւսները՝ երիտասարդութեան, հայ հոգւով եւ մտքով զարգացումին համար, յետոյ հայ գրականութեան մը պահպանումին համար...

×

Այս հիմնաւորումէն յետոյ, երկրորդ խմբագրականով, ռամկավար օրկանը կը դնէ Բարեգործականի հեղը. Վարչութեան կազմը «ռամկավարացնելու» (ժողովրդականացնելու) հարցը, մեծ յոյսեր կապելով Նախագահ Գ. Գ. Կիւլպէնկեանի անձին։

...« Բարեգործականի կեդր. վարչութեան կազմը աչքի առջեւ բերելով, կը փափաքինք որ անոր անդամները չընտրուին անպատճառ հարուստ, անպատճառ գործի աշխարհին պատկանող կամ բարձր պաշտօնէութեան պատկանած անձերէ, ինչպէս եղած է մինչեւ հիմա՝ քիչ բացառութիւններով։ Ի հարկէ, չենք պահանջեր որ հարուստ առեւտրականը եւ նախկին աստիճանաւորը դուրս թողուին վարչութենէն, կը քաղձանք միայն՝ որ ապագայ ընտրութեանց մէջ աւելի տեղ տրուի մեր այն դասակարգին որ ազգային կեանքով զբաղած է նոյնքան եւ աւելի քան ուրիշները, խելք եւ սիրտ զոհած է ու արժանի չէ որ մարդիկ կասկածանքով վերաբերուին երեն հանդէպ՝ նիւթական փայլուն դիրք մը կամ տիտղոս մը չունենալուն պատճառաւ։

Մանաւանդ թէ այդ դասակարգը կրնայ ընտրանօք հայթայթել Բարեգործականին ինչ որ քիչ է անոր մէջ, այն է՝ մեր ժողովուրդին հոգին ու պէտքերը մօտէն ճանչցող տարրը»։ (3 փետր.)։

Ուրեմն ասպարէզ՝ ժողովրդական տարրերու։ «Պէտք է բարեխառնել հեղը՝ Վարչութեան մթնոլորտը՝ չենք ըսեր աւելի ազգասիրական, այլ աւելի տաք եւ խանդավառ շունչով մը»։

Այսքան լայն գիծերով ներկայացնելէ յետոյ ռամկավար պաշտօնաթերթին «եղոյթ»ը — անպատճառ գէշ իմաստ չունի այս բառը — մեզի կը մնայ նախ շնորհաւորել՝ օթափուելը, յետոյ վերլուծել դրուած խնդիրները։

Կ'ուզէինք, միայն, որ ռամկավար գրիչներն ու վարիչները իրենք բարեհաճէին բաղդատել «Արեւ»ի յուզած հարցերը դաշնակցական մամուլի մղած պայքարին հետ, որ կը հետապնդէր «Բարեգործականը քայքայելու» ձեռնարկ։

Նկատի առէք նոր պահանջները.— ազգակեցինք տարբերով։

Փոխեցէ՛ք, ժողովրդականացուցէք ազնուապետական կարգ սարքը.— կրկնեցինք ու բացատրեցինք, շարժման մէջ դնելով հայ լեզուի բոլոր պաշարը։

Այս բոլորը՝ իբրեւ «թշնամի»։ Ի՞նչ կ'ըսեն, այսօր, «բարեկամները»...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱԶԱՐԹՈՒԵԱԿ ՄԸ

Սելանիկի «Հորիզոն»ը յունուար 31ին լրացուց իր հազարթուեակը։ Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը հրատարակած է բացառիկ թիւ մը իր դաշնակցական ընկերներու եւ գանազան միութիւններու ջերմ գրահաւանքով։

— «Եթէ համեստ ծիգերով ու միջոցներով տեսնուած լաւ գործի մը գոհունակութիւնը ունինք այսօր, ցենք ըսեր թէ կատարելութիւն մըն է այդ գործը։ Ունի ան անշուշտ իր պակասները, որոնց լրացումը սակայն իր ձեռքը չէր։ Փոքրաթիւ գաղութի մը ծոցին մէջ հաստատուած ու ապաւինած լոկ իր ընթերցողներու քաջալերանքին, ան, հանրութեան տուաւ այն՝ ինչ որ մարդկայնօրէն հնար էր տալ։ Աւելի լայն պայմաններու տակ եւ աւելի բազմահայ գաղութի մը մէջ, «Հորիզոն» անտարակոյս կրնար լրացնել եւ այդ պակասները։ Բայց, տրուած պայմաններու եւ կարելիութեան սահմաններուն մէջ իսկ, այս թերթին տեսած գործն ու հրապարակ բերած արդիւնքը յիովին համապատասխանեց թափուած աշխատանքի արդիւնքին։

Մենք, աւելի յաւատեն ենք ապագայի նկատմամբ։ Որովհետեւ, մեր յաւատեսութիւնը կը յենու ոչ միայն հազարթուեակի... քին վրայ, որ կը յատկանշուի «Հորիզոն»ի գտած լայն ժողովրդականութեամբ եւ ասոր ապացոյց թերթի ներկայ մեծցած ծաւալով, այլեւ այն ինքնավստահ հաւատքով ու կամքով, որուն միակ պատուանդանն է ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ, մաքուր ներշնչումներու այն մշտավառ հնոցը, ուր մեր սիրտն ու բազուկները կը պողպատուին ամէն օր։

Նահանջ կամ ընկրկում չկայ «Հորիզոն»ին համար, ան գտած է իր ճամբան ու կրքալէ, անվրդով ու անվհատ, ապաւինած իր ընկերներուն եւ իր ընթերցողներուն եղբայրօրէն սիրագեղ գուրգուրանքին, որ այնքան անկեղծօրէն արտայայտուեցաւ անցեալին մէջ եւ որուն համար, այս թերթը, իր լաւագոյն գնահատանքն ու շնորհակալութիւններն ունի։

ՊԱՂՏԱՏ - ՀԱՅՖԱ ՇՈԳԵԿԱՌՔԸ

Պաղտատէն Հայֆա երկարելիք շոգեկառքի եւ քարիւղի խողովակներուն ճամբան որոշելու պարտականութիւն ունեցող անգլիացի երկրաչափները, քանի մը ամիսէ ի վեր 2-300 աշխատաւորներով Ճէրէշէն, Էզրաքէն եւ Սուխնէն գործի սկսած են։ Այս աշխատութիւնները կը կատարէ միայն շոգեկառքի ընկերութիւնը, որ զբաղած է չափելու գործերով, որոնք պիտի տեւեն մինչեւ յուլիս ամիսը։ Ամ պահովաբար մէկ տարիէն սկսին մեծ աշխատութիւնները։ Շոգեկառքի եւ քարիւղի գործերը միասին պիտի սկսին։ Պաղտատէն մինչեւ Հայֆա պիտի շինուին 23-25 կայարաններ որոնք պիտի ըլլան նաեւ երկաթուղագծին եւ քարիւղի խողովակներուն պաշտպանութեան համար պահակներու կեդրոններ։

ՁԵԿԱՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Փարիզի մէջ հրատարակուող ռուսական թերթ մը կը գրէ թէ «Հին տարիներ» գեղարուեստական թերթին հիմնադիրը Փ. Փ. Վէյնէ, հրացանով եղած է մեր կուսայի մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Փախստականը դեռ չէ բռնուած

Թուրք թերթերու կողմէ տրուած լուրերու համաձայն, փախստական մահապարտ Գօզալանցի Հիւսէյին օղլու Հասանի հետքը գտնուած է։ Ոստիկան զօրքերու ջոկատներ ղրկուած են Տիւմանլը Տաղ եւ ուրիշ բազմաթիւ վայրեր։ Առնուած լուրերէն կը հետեւի թէ փախստականը քանի մը օրէ ի վեր անօթի է, հաւանական է որ անօթութենէ մեռի։

Գօզալանէն ութը կիներ Մենէմէն բերուեցան հարցաքննուելու համար։ Փախստականին ծանօթ Մենէմէնցիներու տուները խուզարկուած, բայց ոեւէ կասկածելի բան չէ գտնուած։ Կը սպասուի որ փախստականը այս օրերս բռնուի կամ մեռած գտնուի։

Պատերազմական ատեանը յայտարարութիւն մը հանած է յայտնելով թէ փախստական մահապարտը պահողները, անոր օգնողները կամ տեսնելով լուր չտուողները մահուան պիտի դատապարտուին։ Այս յայտարարութիւնը պատերը փակցուած եւ մունետիկներով ծանուցուած է ժողովուրդին։

Քրտական նոր շարժումներ?

Թուրք թերթերը որ քրտական շարժման ամենէն եռուն շրջանին, քար լռութիւն կը պահէին, սկսած են հրապարակը լեցնել լուրերով, որոնց ստուգութեանը ոչ ոք կրնայ երաշխաւորել։

Պաղտատէն կը հեռագրեն «Սօն Փօսթա»յի թէ Պարսկաստանի եւ Սուրիոյ կառավարութիւնները ապստամբ քիւրտ ցեղապետները ազատ թողած են։ Այս մարդիկը ներկայիս կը հաւաքուին Թուրքիա-պարսիկ սահմանին վրայ։ Հաւանական է որ ձիւնհալէն վերջ աննախընթացուելիք վիճակներ յառաջ գան։

∴ Նոյն թերթը Պաղտատէն կ'իմանայ նաեւ թէ ընդհարումներ պատահած են ապստամբ քիւրտ չէյխ Մահմուտի եւ Միջագետքի սահմանապահ զինուորներուն միջեւ։ Երկու կողմէն ալ բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան։

Միջագետքի կառավարութիւնը օգնական ուժ ղրկած է սահմանագլուխը, ինչպէս նաեւ խուզարկու սաւառնակներ։

∴ Դամասկոսէն ալ կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած են հինգ անձեր, որոնք ծանօթ քիւրտի մը տունը ժողով գումարած ու ժողովուրդը ըմբոստութեան հրաւիրած են։ Տպարան մըն ալ խուզարկուած եւ բազմաթիւ վնասակար թուղթեր ձեռք անցուած են։

Ձերբակալուածներէն մէկը քիւրտ է, մէկը հայ, միւսն ալ զէնքի գործարանի մը մէջ աշխատող սուրիացի մը։ Միւս երկուքին ինքնութիւնը դեռ չէ ճշդուած։

Թուրք պետական դրամատան ծրագիրը

Թուրք գործավարներու խորհուրդը կազմեց յանձնախումբ մը, ուսումնասիրելու համար պետական դրամատան մը հաստատման պայմանները։ Այս յանձնախումբը կազմուած է Թուրք դրամատուններու, Օսմ. Դրամատան եւ Իտալական Առեւտրական դրամատան տնօրէններէն։ Պետական Դրամատան օրէնքին համաձայն, երկու օտար դրամատուններ պէտք է մասնակցին կազմութեան։

∴ Ցէթճի պէյ, լուծուած Ազատական կուսակցութեան նախագահը, որ կը մասնակցի Եւրոպական յանձնախումբի խորհրդակցութեանց, կը պատրաստուի յարձակիլ գանլիճին եւրոպական քաղաքականութեան վրայ։

Ազգ. ժողովի այն նիստը ուր, վիճաբանութեան պիտի դրուի եւրոպական..., կը կարծուի թէ փոթորկոտ պիտի ըլլայ։

Յոյն-պուլկար միջադէպը

Երէկ գրեր էինք միջադէպի վայրին վրայ քննութիւն կատարող յոյն-պուլկար զինուորական յանձնախումբերը վերջացուցած են իրենց աշխատանքները եւ ստորագրած տեղեկագիր մը։

Այս տեղեկագիրը կը հաստատէ թէ յոյն զինուոր մը սպաննուած է պուլկար հողի վրայ, թէ ան գործածած է իր զէնքը։ Երեք գործածուած փամփուշտներ գտնուած են զինակին քով, որուն դիրքը ցոյց կու տար թէ հողաթումբի մը կռնակէն, ուղղուած էր դէպի պուլկարական պահականոցը։

Յանձնախումբերու որոշման վրայ, յոյն-պուլկար սահմանագլուխի այն զինուորները որ միջադէպին տեղի տուին, պիտի հեռացուին պահականոցներէն։ Իտալական մամուլը երկարօրէն կը զբաղի այս միջադէպով։ Իրաւարարութեան թելադրանքով, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ կատարուած դիմումներուն կ'անդրադառնայ «Ճիորնալէ տ'Իտալիա» եւ կը գրէ թէ յոյն-պուլկար տակաւ վէճերու կարգադրումը այնքան ալ դժուարութեանց չի բախիր, մանաւանդ որ երկու կողմերն անկեղծ փափաք յայտնած են վերջ տալու անհամաձայնութեանց։

Հնդկական հարցը

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց թէ կը յուսայ մօտ ատենէն գեկոյց տալ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ՓԱԽԱՒ ՄԵՆԷՄԷՆԻ ՄԱՀԱՊԱՐՏԸ

Թուրք թերթի մը թղթակիցը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Մենէմէնի մահապարտներէն Հասանի փախուստը։

—Փախստականը կախաղանին մօտ բերուած էր ժամը հինգին քառորդ մնացած։ Այս երիտասարդին հայրն ալ իրեն պէս մահապարտ մըն էր։ Հասան սուինաւոր զինուորներու հսկողութեան տակ կախաղանին տակ բերուեցաւ, զինուորները մէկուկէս մեթր բացը կեցած էին։ Նո-բէլը գտնուած զինուորներն ու սպաները հարիւրէ աւելի էին։

Հասանին դէմքը դէպի դեղին էր եւ աչքերը գետինը փակած էին, ձեռքերը կապուածի նման իրարու վրայ բռնած էր։

Հասան գլուխը վերցնելով քանի մը մեթր առաջացաւ, կախաղաններուն ներքեւ տատանող քանի մը ճերմակ ստուերներ տեսաւ։ Գլուխը առաջ ծռեց, դէպի կախաղանը քալելու շարժում մը ըրաւ։ Ու յանկարծ փախչիլ սկսաւ, նախ 10 մեթր անդին գտնուած փոս մը նետուելով։ Այս անակնկալ շարժումը պահակները կարծատեւ շուարումի մը մատնեց։ Երիտասարդ սպայ մը պոռաց.

— Կը փախչի, կրակեցէ՛ք։

Զինուորները վազել սկսան։ Բոլոր ճամբաները կապուեցան։ Ամէն կողմ վազվզուք մը ծայր տուաւ, եւ հեռաձայնն ու հեռագիրը սկսան անդադար գործել։

Մենէմէն խոր լռութեան մը մէջ ընկղմած էր։ Սրճարանը գտնուող լրագրողների դիմացը գործող գնդացիրէն սարսափած գետինը կծկուած էին։ Այս վիճակը 15 վայրկեան տեւեց։

Յետոյ հրաման եկաւ որ կախուելու գործողութիւնը շարունակուի։

Դահիճ Ալի, 27 հոգին կախելէն վերջ, սրճարան եկաւ ժամը 5.30ին։ Ցխուր երեւոյթ մը ունէր, պատճառը հարցուցինք.

— Սա հէրիֆին փախուստը ջէյֆս խանգարեց, պատասխան տուաւ ու պատմել սկսաւ.— Այս տեսակ դէպքեր յաճախ կը պատահին կախաղաններու առջեւ։ Մահապարտը կախաղանին տակ բերուելու միջոցին գիտակցութիւնը կորսնցուցած կ'ըլլայ։ Կախաղանը տեսնելուն պէս փախչիլ կը փորձէ։

∴ Դեռ յայտնի չէ եղած թէ փախստականը ձեռնակապ ունէ՞ր թէ ոչ։ Ոստիկան զօրքերու հրամանատար Հալիտ կ'ըսէ թէ ձեռնակապ անցուցած էր։ Մինչդեռ վճիռի գործադրութեան ներկայ եղող սպաները կը յայտնեն թէ ձեռնակապ չունէր եւ այս պատճառով կրցաւ փախչիլ։

ՊԱՊԸ ԱՆԹԵԼԻՆ ԱՌՋԵՒ

Առաջին անգամ ըլլալով Հռոմի Պապը այս կէսօրէ վերջ, ժամը 3.45ին պիտի խօսի Վատիկանի մէջ հաստատուած անթելի գործիքին առջեւ. պիտի արտասանէ լատիներէն ճառ մը, որ պիտի կրկնուի եւրոպական գլխաւոր լեզուներով։

ՌՈՒՍԻԱ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ռուս հանրածանօթ երգիչը Շալիափին դատ բացած էր Փարիզի խորհրդ. առեւտրական ներկայացուցչութեան դէմ թէ առանց իր հաւանութեան, իր յիշատակները տպագրութեան յանձնած է, ցպագրուած օրինակները Շալիափին արդէն գրաւել տուած էր, սպասելով դատարանի որոշման։ Սէնի առեւտրական դատարանը տպագրիչը եւ խորհրդ. պատուիրակութիւնը դատապարտեց 10.000ական ֆրանք վնասուց հատուցման եւ վճռեց հատորներու գրաւումը։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐՈՒ ԼԵՋՈՒՆ

Սեփական տնտեսութիւնը ոչնչացնելէ ետք, խորհրդային իշխանութիւնը ժամանակէ մը ի վեր հազար ու մէկ կասր կ'ըլլայ պետական վարչութիւններու մէջ կեդրոնացնելու սպառման բոլոր անհրաժեշտ նիւթերը։

Այս դժուարին ձեռնարկը իր կարգին գլխաւոր պատճառը կը հանդիսանայ տնտեսական այս տագնապալի կացութեան, որու մէջ կը տապլտկին խորհրդային երկիրները ընդհանրապէս։

Անկախ այս ցաւոտ իրականութենէն, պէտք է ընդունիլ սակայն, որ այս ծրագիրը մասամբ իրականացած պէտք է նկատել այլեւս։ Մասնաւորաբար սպառման այնպիսի նիւթերու մասին, որոնք կը նկարածուին արտասահմանեան եւ կամ միութենական այս կամ այն երկիրներէն։ Հայաստանի մէջ օրինակ, այսօր անհնար է այլեւս ճարել մէկ մեթր կերպաս, կաշր մը շաքար կամ պուտ մը քարիւղ աժխնաբարձր արժէքով իսկ։ Ո՛չ ոք, ո՛չ իսկ ճարպիկ մաքսանենգ թուրքն եւ վանեցի մէր առեւտրականը կրնան զբաղիլ այդ նիւթերու առեւտուրով, շնորհիւ իշխանութեան խստութիւններուն։ Իսկ պետական գործակցականները, որոնց փոխանցուեցաւ մասնաւորներու այս զբաղումը, ցարդ կրցան չնչին չափով միայն հայթայթել այդ նիւթերը։ Արդիւնքը եղած է այն, որ պետութիւնը իրագործած կը նկատէ իր ծրագրին առաջին մասը, փոխարինելով մասնաւոր առեւտրականին։ Իսկ թէ մինչեւ ե՞րբ պիտի կրնայ իրականացնել ազատ առեւտուրի շրջանի առատութիւնը, կամ աւելի ճիշդ բաւարարել ժողովրդական անհրաժեշտ եւ նուազագոյն պահանջները, այդ մէկն է այն բազմաթիւ հարցականներէն, որոնք դրուած են իշխանութիւններու առջեւ։

Համեմատաբար աւելի դժուար եւ բարդ է ներքին արտադրութիւններու մասնաւորաբար հացի եւ մսի կեդրոնացումը։ Գիւղացիութիւնը հողագործական եւ անասնապահական իր արտադրութեամբ բաւարարուած է հայթայթել իր մնացած կարիքները։ Ազատ առեւտուրի շրջանին ան հեշտութեամբ կը կատարէր իր արտադրութեան փոխանակման գործը։ Մանաւանդ որ ազատ էր իր ուզած չափերով գնում ընելու իրեն պէտք եղած նիւթերէն։

Հիմա կացութիւնը այս տեղ ալ փոխուած է հիմնովին։ Գիւղացիին դէմ՝ ազատ առեւտրականի փոխարէն կեցած է կառավարութիւնը։ Գիւղացին իրաւունք չունի իր ունեցածը ուզած գնով ներկայացնելու, մինչդեռ կառավարութիւնը կը հարկադրէ ոչ միայն իր նշանակած ընդհանուր գները, այլեւ կը պահանջէ առանձին չափերով։ Հոս արդէն երեւան կուգայ ուրիշ բարդութիւն մը, իբրեւ հետեւանք կառավարութեան պահանջած նիւթերու աննման քանակին։ Բաւական է որ որոշուած ըլլայ թէ այսինչ գիւղացին աշնան, կառավարութեան պիտի տայ, օրինակի համար, 100 քիլօ ցորեն։ Ժամանակին որ եւ է առարկութիւն կը նկատուի արդէն ըմբոստացում — նոյնիսկ այն պարագային երբ գիւղացին ցանքէն չէ ապահոված իր ընտանիքի հացի նուազագոյն պաշարը։ Նշանակուած չափով նիւթերու կամաւոր յանձնումն ալ, սակայն, չի փրկեր կացութիւնը։ Որովհետեւ տասը փոխարէն իր ստացած դրամով ան ոչ միայն չպիտի կրնայ որեւէ գնում կատարել, այլեւ չպիտի կրնայ տուրքը վճարել իր ապարդիւն առեւտուրի համար։

Այս եւ բազմաթիւ այլ դժուարութիւններու հետեւանքով գիւղացին ստիպուած է կա՛մ դէմ դրծել կառավարութեան եւ կամ ենթարկուիլ անոր բոլոր կարգադրութիւններուն։

Եւ արդէն կենսանիւթերու, կամ աւելի ճիշդը գիւղական արտադրութիւններու մթերման մէջ պետութեան հետապնդած հիմնական գիծերէն մէկն ալ այս է։ Հրաժարելով բռնի՝ համատարած կոլեկտիվացման քաղաքականութենէն, համայնավար իշխանաւորները գիտակցաբար կը ստեղծեն այնպիսի տաժանելի կացութիւն մը գիւղին մէջ, որմէ ազատելու համար գիւղացին ստիպուած ըլլայ փրկութիւնը հաւաքական տնտեսութիւններու մէջ միայն տեսնել։

Այս տարեսկզբին մէկ մթերման «Կամպանիան» (քէմփէյն) հարազատօրէն կը պատկերացնէ ո՛չ միայն վերեւի տրամադրութիւնը, այլ եւ այն բացառիկ տագնապալի վիճակը, որուն պէտք է ենթարկուի անխուսափելիօրէն մեր երկիրը։ Մանաւանդ որ համաձայն տրուած հրահանգներուն՝

«Հայաստանի անասունների մթերման տարեկան պլանի 60 տոկոսը պէտք է կատարուի մինչեւ Ապրիլի մէկը»։

Պէտք չէ մոռնալ, որ ներկայ Հայաստանը այնքան նախանձելի պատկեր չի ներկայացներ անասնապահութեան տեսակէտով։ Համաձայն պաշտօնական վիճակագրութիւններուն 1927ին Խ. Հայաստանը ունի 1.641.486 գլուխ ոչխար, 766.770 եղջերաւոր կենդանիներ, 31.617 խոզ։ 1927-1930 թուերուն, անտարակոյս, այս թուերը զգալի յաւելում ենթարկուեցան, սակայն անցեալ տարի հաւաքական տնտեսութեան քաղաքականութեան հետեւանքով, գիւղացիութիւնը սկսաւ անխնայօրէն մորթել եւ սպաննել իր անասունները։ Ճիշդ թիւեր չկան այս մասին, իսկ եթէ կան ալ, գոնէ մեզի յայտնի չեն։

Այս կէտն ալ կարելի է լուսաբանել մասամբ... պաշտօնական թիւերէն, որոնց համաձայն 1927ի 1.641.486 ոչխարի դէմ, 1928ին ունեցած են 1.830.000 ոչխար, որով մէկ տարուան մէջ աւելցած է 188.514։ Կրնանք այս համեմատութեամբ ալ բարձրացնել նաեւ միւս թիւերը։

Այս աշխատանքը հաւանաբար մօտաւոր թիւը տայ մեզ մեր երկրի ունեցած անասուններու ամբողջական թւին 1930էն առաջ։ Բայց աւելա պատճառ մը չէ, որ բուն այսօրուան թիւը ընդունելու ըլլանք աւելի նուազ ո՛չ միայն 1928էն այլ եւ 1914էն։ Որովհետեւ դարձեալ համաձայն պաշտօնական թիւերուն, 1930ին Հայաստանի միայն ոչխարներու ընդհանուր թիւն էր 1.629.500, երկու հարիւր հազար աւելի պակաս 1928էն։

Ամէն պարագայի, իրականութեան դէմ մեղանչած չենք ըլլար, եթէ ընդունինք որ այսօր Խ. Հայաստանը ունի մօտաւորապէս երկու միլիոն գլուխ մանր կենդանի։ Ասոր փոխարէն՝ «մսի մթերման այս տարուան պլանով նախատեսուած է Հայաստանում մթերել 46,929 գլուխ խոշոր եղջերաւոր, 146561 գլուխ մանր անասուն եւ 12,598 գլուխ խոզ»։ *(«Խ. Հայաստան», 1930 Յունուար 8)։*

Համաձայն այս թիւերուն մեր գիւղացիութիւնը պարտաւոր է պետութեան յանձնել իր ունեցած անասուններու 100էն 10ը։ Եթէ պահ մը իսկ ընդունինք եղած կարգադրութիւնը արդար, անհնար է սակայն չմտահոգուիլ քանի մը ընդվզեցուցիչ իրողութիւններ։

ա) Ինչպէս ըսինք վերը, այս տեսակի մթերումներու պարագային կառավարութիւնը ինքն է որ կը նշանակէ գիւղացիի ապրանքի գինը եւ չափը։ Մօտաւոր ներդաշնակութիւն չըլլալով այս եւ կառավարութեան համագործակցականներու ո՛չ տեղական ապրանքներու գներու մէջ, տուժողը կ'ըլլայ մինչեւ եւ ամէն պարագայի մէջ գիւղացին։ Վերջինս ստիպուած է աժան գնով յանձնել իր ապրանքը այն ժամանակ երբ անոր անհամեմատօրէն անմատչելի գներ տուն նշանակուած իր գնելիք նիւթերու վրայ։

բ) Կառավարութիւնը ապրանքի փոխանակութեան միջոցով է որ կը ծրագրէ դիւրացնել «մթերման պլանը»։ Բայց հոս տեղ ալ կան այնպիսի խաղեր, որոնցմէ տուժողը կ'ըլլայ նոյնպէս գիւղացին ընդհանուր առումով։ Այսպէս, օրինակ փոխանակութիւնէն օգտուողները բաժնուած են կարգերու.

1. Հաւաքական տնտեսութիւններ, որոնք իրենց յանձնած ապրանքի արժէքի բոլոր տոկոսը կը ստանան իրենց պէտքական նիւթերով (կերպասեղէն, կօշիկ, շաքար, քարիւղ եւայլն)։ Ասկէ զատ այս տնտեսութիւնները շատ աւելի քիչ տոկոսով ապրանք կուտան կառավարութեան քան անհատ տնտեսութիւնները։

«կոլտնտների ծանրայնացած անասուններից մթերման են ենթարկւում միմիայն աշխատանքի անպէտք անասունները»։

2. Հաւաքական տնտեսութեան անդամներ.

«Անհատական անասունները մթերւում են ինքնապատրաստման կարգով, սակայն 20 տոկոսով պակաս, քան անհատական չքաւոր եւ միջակ տնտեսութիւնները։»

Մինչդեռ այս նոյն դասուն պատկանողները կ'օգտուին պետական ապրանքներէն աւելի քան նոյնիսկ չքաւոր եւ միջակ գիւղացին։

Գ. Այն եւ՛ տակաւին բազմաթիւ տարբեր անարդարութիւններու գնով մթերուած անասունները կէսէն աւելի կը յատկացուին խորհրդային միւս հանրապետութիւններու, մինչդեռ ամբողջական պաշարն իսկ չափազանց անբաւարար է մեր երկրին համար։

Բայց աւելորդ է մտածել իսկ այս ուղղութեամբ, որովհետեւ Երեւանի վարիչներու համար հիմնականը իրենց տեսական մարզանքներն են։

Անոնք կը խորհին թէ այս ճանապարհով պիտի յաջողին «սոցիալիզմ կառուցել»։ Այս պայքարի ընթացքին մէկ մտահոգութիւն ունին, վերջնապէս քայքայել մեր գիւղին միացորդները, կամ անհատական ազատ տնտեսութիւնները, իսկ իրենց արտայայտմամբ «կուլակները»։

Ո՞ւր էր թէ ներկայ տնտեսական տագնապալի կացութեան, եւ առհասարակ մեր երկրի սոցիալիստական վերակառուցման» միակ չարիքը ըլլար իրապէս հայ «կուլակը», եւ ո՛չ բուն իսկ այդ հասանքը որ փաստօրէն թշնամի է համաշխարհային «սոցիալիզմի» բարգաւաճումին։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղեստինի հոգատարութեան մասին, Անգլիոյ կառավարութեան կողմէ հրատարակուած Սպիտակ Գիրքին մեկնաբանութեան շուրջ, Անգլիոյ եւ պաղեստինի հրէական գործակալութեանց միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները վերջ գտան:

կարգ մը վիճելի կէտեր կարգադրուած են, թէեւ անգլիական հոգատարական ընդհանուր ուղղութիւնը փոփոխութեան չէ ենթարկուած:

կը սպասուի որ շաբթու մէջ, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակութեան տրուի, բացատրելով Նոր կացութիւնը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սեպտեմբեր 14ի խորհրդարանական ընտրութիւններու արդիւնքը բոլորովին անսպասելի էր ամենէն յոռետեսներուն համար անգամ։ Ո՛չ ոք կրնար ենթադրել, թէ ծայրայեղ աջակողմեանները կամ ֆաշականները, որ իրենք զիրենք «ազգային ընկերվարական բանուորական կուսակցութիւն» կը յորջորջեն, Ռայխսթակի մէջ իրենց աթոռներուն թիւը պիտի տասնապատկեն։

Այդ օրէն ասդին, Գերմանիոյ տնտեսական տագնապին վրայ աւելցաւ նաեւ քաղաքականը։ Իրականին մէջ՝ վերջինս առաջինին անմիջական եւ անխուսափելի հետեւանքն է։ Գերման «ցեղապաշտները» ո՛չ մէկ պարագայի տակ այդչափ մեծ յաջողութիւն պիտի ունենային, եթէ տնտեսական տագնապին տակ ճնշուած եւ ամենքէն եւ ամէն բանէ իրենց յոյսը կորած միլիոնաւոր բանուորներ ու քաղաքացիներ չունենային իրենց յենարան։ Հին ու նոր սեփականազուրկ զանգուածներէն շատեր այն միամիտ հաւատքով կը նետուին առնէ մը ի վեր, թէ Հիթլէր եւ իր ընկերները փրկութի՛ւն պիտի բերեն իրենց։

Եւ վերջիններս չարաչար կերպով կը շահագործեն իրենց երկրին ծանր կացութիւնը։ Մի միայն անգործ բանուորներուն օգնելու համար — անոնց թիւը գրեթէ հինգ միլիոն է այժմ — պետութիւնը տարեկան 250 միլիոն մարք (հակէս միլիառ ֆրանք) կը ծախսէ։ Աւելցուցէք ասոր վրայ ծանր հատուցումները, պատերազմի զոհերուն եւ անոնց ընտանիքներուն տրուող նպաստները եւ թոշակները, ու պիտի տեսնէք, որ պետութեան մուտքերուն գրեթէ կէսը նոյն բաներու վրայ կը ծախսուի։

Միւս կողմէն, ճարտարարուեստի նեղ վիճակը, արտաքին առեւտուրին նուազումը եւ ներքին շուկային անկումը պատճառ կ'ըլլան, որ ամէն օր տասնեակ հազարաւոր բանուորներ ու պաշտօնեաներ փողոց նետուին։ Պետութիւնը զանոնք երեսի վրայ չի կրնար ձգել. այլապէս՝ անխուսափելի պիտի ըլլայ յեղափոխութիւնը, ինչպէս քանի մը օր առաջ իր մէկ ճառին մէջ արտայայտուելու առիթն ունեցաւ Տիտրիխ, Գերմանիոյ ելեւմտական նախարարը։ Բայց ասոր դէմ այն եւս կայ, որ անսպառ չեն պետական աղբիւրները։ Օրէն մէկն ալ՝ անոնք անկէ մը առջեւ կրնան կեցնել այս երկիրը, անոր հետ միասին նաեւ՝ ամբողջ Եւրոպան ու Ամերիկան։

Ինչ ընել, այս վիճակէն դուրս գալու, ժամանակ մը եւս տոկալ կարենալու համար։ Առաջարկները մէկէ աւելի են։ Անոնք ամէնը երկու տեսակի կը բաժնուին — ներքին եւ արտաքին։ Ինչ կը վերաբերի ներքին միջոցներուն, ամէնէն բանականը — փոքրագոյն չարիքը — կը համարուի այն, որ կ'ըսէ թէ շաբաթական աշխատանքի օրերուն թիւը վեցէն հինգի իջեցնելու է։ Նման առաջարկ մըն է նաեւ այն, թէ շաբաթական աշխատանքի ժամերուն թիւը 48էն 40-42ի իջեցնելու է, օրերուն թիւը պահելով նախկինը (վեց)։

Այս առաջարկը կուգայ աշխատաւորական կազմակերպութիւններէ եւ ընկերվարական շրջանակներէ. այս եղանակով, կը խորհին անոնք, կարելի պիտի ըլլայ աւելի թիւով անգործ բանուորներու աշխատանք հայթայթել, միւս կողմէ ալ՝ նուազ գործադրութեան առաջքն առնել։ Հարկաւ, աշխատող բանուորներու շաբաթական վարձքը ասոր շնորհիւ պիտի պակսի համապատասխան չափերով, բայց գոնէ բոլորովին անգործ չեն մնար աւելի միլիոններ։ Համերաշխութեան եւ հաւատարմութեան ձայնն է որ կը խօսի այդ առաջարկը ընողներուն մէջ, որ իրենք ալ արդէն բանուորներ են եւ կամ անոնց շահերը պաշտպանող կազմակերպութիւններ։

Անոնք այն հիմնաւոր երկիւղն ունին, թէ հակառակ պարագային՝ գործատէր դասակարգը պիտի շահագործէ համատարած անգործութիւնը՝ աշխատավարձը կտրելու համար։ Եւ յատկանշական է, որ ամէնէն աւելի ա՛յդ տարրերն են որ դէմ կ'արտայայտուին յիշեալ առաջարկներուն մասնաւորած հիմունքներով։ Շատ քիչ գործարանատէրեր են տուած իրենց համաձայնութիւնը՝ վերապահելով իմաստով։

Դրամատէր դասակարգը յատկապէս առիթը եկած կը տեսնէ՝ գոյութիւն ունեցող ժամավարձը իջեցնելու համար։ Չէ՞ որ բանուորական ույժի մատուցումը շատ աւելի է, քան պահանջը։ Պաղջենի տնտեսագիտութեան այդ հզօր օրէնքէն օգտուիլ կ'ուզեն շահագրգռուած տարրերը։

Արդէն իսկ, անոնց ճնշման տակ, կառավարութիւնը սակէց առաջ արտախորհրդարանական ճանապարհով օրէնք մը ընդունեց, որով բանուորներու աշխատավարձը եւ պաշտօնեաներու ռոճիկը անխտիր՝ 100էն 6-8 պակսեցաւ։ Այժմ կ'ըսուի թէ նոյն եղանակով ու չափով կրճատումներ եւս պիտի կատարուին։ Գործատէրերը չեն գոհանար կառավարական այդ սեղմումներով։ Իրենց կողմէ ալ առանձին ճնշումներ կը խորհին անոնք։ Ժամանակը եւ պայմանները նպաստաւոր են իրենց համար։

Աւելին ըլլալով, դրամատէր դասակարգը եւ անոր խորհրդարանական ներկայացուցիչները շարունակ պահանջ կը ներկայացնեն՝ «խնայումներ» կատարել [illegible] մէջ։ Այդ ընելով ալ անոնք կը հասնին ընկերային ապահովագրութեան եւ առաջին հերթին՝ գործազուրկներուն տրուած նպաստները կրճատել։ Այս 1931 թուականին համար միայն այս վերջին նպաստով 2,2 միլիառ մարքի (13 միլիառ ֆրանքէն աւելի) համեստ հսկայական ծախքեր նախատեսուած են։ Ահա՛ թէ ինչու՛ սուղի կը նստի, դրամով արտայայտուած, անհնելի գործազրկութիւնը միայն մէկ երկրի մէջ։

Աւելցուցէ՛ք ասոր վրայ տարեկան 1.7 միլիառ մարք հատուցումները եւ երկու միլիառն ալ՝ պատերազմի զոհերուն եւ անոնց ընտանիքներուն տրուած դրամները, ու պիտի տեսնէք, որ վեց միլիառ մարք մէկ տարուան մէջ ոչ-արտադրական նպատակներու վրայ կը ծախսէ Գերմանիա։

Հասկնալի է ինքնին թէ այս կացութիւնը ինչպիսի վտանգներով լի է։ Տիտրիխ այսպէս կ'ամփոփէր իր վերոյիշեալ ճառը, լի մտահոգութեամբ.

— «Երկրի մը մէջ, ուր չորս միլիոն քաղաքացիներ յուսահատելու վտանգի մը մէջ կը գտնուին, դրակա՛ն միջոցները ամէն ինչ են, իսկ լեզում՝ ոչինչ։ Որկիւղ կայ թէ մեր այսօրուան տնտեսակարգը, որ մանաւանդ դրամատիրական է, դիւրաւ կրնայ մահացու վտանգի մը տակ իյնալ, եթէ չկարենայ աշխատանք հայթայթել գործազուրկներուն»։

Ա.

ԱՅՆՇԹԱՅՆ... ԲԱՆԱԳՈՂ

Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ Այնշթայնի դասախօսութենէն յետոյ, երբ գերմանացի այս գիտունը ներկայացուց իր նոր տեսութիւնը տիեզերքի մասին, ամերիկացի գիտուն մը դատ բացաւ Այնշթայնի դէմ, ամբաստանելով զայն թէ բանագողութիւն ըրած է 1929ին հրատարակուած գիրքէ մը, որ կը կոչուի «Իրերու ինչո՞ւն եւ ի՞նչպէսը»։

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

„ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ...

Գրական Ակումբը ունեցաւ ... հերթական հաւաքոյթը, ... եալ շաբաթ օր։ Խօսեցաւ ... Վ. Յովսէփեան, նիւթ ունենալով ... մերիկահայ գաղութը։

Այս գաղութը 100 տարի ... պատմութիւն ունի։ Առաջին ... թողներ եկել են խորհրդային ... միսիոնարական քարոզչութ... ազդեցութեամբ։ Երկար ժամ... նակ գաղթողները մնացել են ... պէս «ղարիբ», պանդուխտ ... ռանց իրենց կենդանի կապը ... լու բուն երկրի հետ։

Պատերազմի ժամանակ ... մանաւանդ նրանից յետոյ ... մասնութեան խնդիրը դառն ... մտահոգութիւն։ Ու սկսուած ... աղջիկների «հերածութիւն» ... տալով ամէն տեսակ չարչա... թեան եւ ընտանեկան գժտու... թիւններու։ Սակայն երիտասարդ... գութեան մեծ մասը կապուած ... ընտանեկան բոյնին՝ քաղաքա... րութեամբ։

Հայկականութեան ... անձեռնութիւնը ... բացառապէս ... չի կազմում նաեւ Ամերիկ... բնակչութեան մեծագոյն ... երախաներ են։ Ցեղ-պաշտ... եան սերունդը, թէեւ կրթ... բացառապէս ամերիկեան ... ներում, բայց պահում է ... կան հոգին աւելի, քան ... պատերազմեան սերունդը ... կայն այս բոլորը ժամանակ... երեւոյթներ են եւ արժ... իրենց ծնողների որոնք ... են հայրենի յիշատակները։

Հանրային կեանքը ... նում է բացառապէս ... կան հունով եւ այս կէտի ... հակամարտութիւնը ... առղ է գացել, որ հակառա... կողմերը ոչ մի բանի մէջ ... չեն զիջում եւ համահայկ... հաւաքականութիւնը ... տուժում է։ Մեծ ծանոթ ... գութիւններ են վարում ... կեանքը, Հ. Յ. Դաշնակցու... ռամկավարութիւնը եւ ... ծաները։ Սրանց վրայ ... են նաեւ Հօկը եւ Բարե... կանը, իբրեւ խմբակցու...

Համարեա ամէն քաղաք... պատկառելի թւով հայեր ... Նոյնիսկ հայկական թաղամ... բայց որովհետեւ պառակտ... եւ իրարու չհանդուրժող, ... մասնակցութիւն չունին եւ ... չեն կատարում տեղական ... կան եւ Նիրքին գործերում ...

Մշակութային ասպարէ... Հայերը շատ աչքի ընկնող ... խօսներ, գիտնականներ, երաժ... ներ եւ արուեստագէտներ ... որոնք մէկ-մէկ հաշուի առն... ուժեր են ամերիկեան չափանիշ... բայց որովհետեւ կազմակերպ... չեն, հայկական մշակոյթը ... ւան չի գալիս իր ազգային ... մոգութի.

Մամուլը չեշտուած է կուս... ցական գունաւորումով։ «Հայ... նիքի» ամսագիրը լուսաւոր ... մըն է ոչ միայն Ամերիկ... գաղութի, այլ եւ ամբողջ ... թահայութեան համար եւ ... գացւում է բոլոր ընտանիքներ... նոյն ազատուն ու ընթերցող... ունի նաեւ օրաթերթը։ Սա... Ամերիկահայ գաղութի այս ... կու օրգանները շատ քիչ ... են արտայայտում տեղա... կեանքը։ Եթէ Բոստոն քա... անունը փոխենք Փարիզով ... թէնքով, ոչ ոք կարող է նե... դրել, որ այդ թերթերը հր... րակւում են Ամերիկայում։

Ցարծուում են եւ կարգ...

...մ նաեւ «Պայքար»ը եւ «Նոր Կիրք»ը, մանաւանդ վերջինս՝ Հայ ...ամիքներում, նոյն թերթ... ...ններով են առաջացում նաեւ ...յս թերթերը:

...գուական շարժում քաղաքական ... չկայ: 2/ան գրողներ գա... ...ի կեանքից: Հայ լուսաւորական եկեղեցին, որպէս ազգային հաստատութիւն թոյլ եւ ան...կազմակերպ է, համեմատութեամբ միւս յարանուանական ...եկեղեցիների: Մեր գաւառացի ...գէտ ալբերները, արհեստա...ւորութեան այս լուսաւոր գա...ում, անկարող են մրցել միւս ...ազգութիւնների հետ, որոնք ...եղեցին օժտել են անթերթ եւ ... լուսաւորութեամբ, ...կազմակերպով, հաւասարել ...ութիւնները իրենց կապելով ...ոց միաւորութիւնը պա...ով:

...ապելից, կեանքից, առօրեա... ... մեր ցեր Գրիգորները ...ցեր Արգարները ոչինչ գիտեն ... չ կարող են անել:

Առեւտրական ասպարէզում ...երը հետզհետէ իրենց դիրքը չեզում են: Գործակցութիւնը, որ Հայերի մասնագիտութիւնն էր, անցնում է հրեաների ... մեծ վաճառականների ձեռքը: ...յան բոլոր նպաստաւոր պայմանների, արեւելքի, կապուած՝ ...ւելեան երկիրների հետ, մա...անց պարզապատճառ Հայերը ...ուած են Հրեաներից եւ նոյն... ...ազգերից, որովհետեւ ...ւթական, բաժնետիրական ...վաճառատուներ հիմնելու եւ ... դրամագլուխ ունենալու ...ից խուսափում են, ծալով ... անհատական ձեռնարկների ...մակից: Նրեւի այս գիծը ... ... եւ. Դրա համար է, որ ...երը երեւում են մանր գոր...ում, նպարավաճառ, խանութ... ...արհեստների մէջ ասփռւն, ...կար, հանդերձ մաքրող, ...րանատէր, եւ այլն:

...Սակայն ամերիկահայ ազգա...թիւնը անգերազանցելի է, ...իրասիրութիւնը եւ առա...նութիւնը՝ անմրցելի: Ա...կահայը խնայող է ու ա...գէտ, բայց չռայլ է հայ...ի եւ ժողովրդի կարիքների ... Ամերիկահայ գաղութը ...րինակելի եւ զանգուածային ...գաղութն է, որի հայկակա...իւնը, մեծ ճիգերով, կարելի ...ել հաշիւ 40-50 տարի, ...եւ այն՝ պայմանով, եթէ կազ...ին զուտ հայկական պետա...թեան եւ հայրենիքին, յա...երթեւեկելով, յարաբերելով նրա հետ, ու թարմ պահելով հայրենի յիշատակները:

* * *

Զեկուցումից յետոյ եղան հարցեր, որոնց պատասխանեց Գ. Ս. Վռացեան մանրամասնօրէն:

* * Գրական Ակումբի նոր վարչութիւնը, որոշած լինելով մի շարք զեկուցումներ եւ ասուլիսներ տալ յառաջիկայ գաղթահայութեան մասին, յառաջիկայ հաւաքոյթը նուիրում է յունահայ գաղութին, որի համար հրաւիրած է խօսելու Գ. Շաւարշ Միսաքեանը, որ վերջերս վերադարձաւ Յունաստանից:

Այս զեկուցումները վերջացնելուց յետոյ, գրական ակումբը կ'անցնի զուտ գրական-գիտական խնդիրների:

Ռ. Կ.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՔԱՆԻ՞ ՀՈԳԻ ԷԻՆ ԿԱԽՈՒԱԾՆԵՐԸ

Մենեմէնի դէպքին հետեւանքով, մահուան դատապարտուածներու եւ կախուածներու թիւը հանելով գարձաւ 54էն աւելի՝ եւան մինչեւ 22: Կ'երեւի կախուածներու ստոյգ թիւը 27 է, հետեւեալ բարդ հաշիւներով: Մահապարտներ 37: Երկու հոգի մեռած՝ մահավճռէն անմիջապէս յետոյ: Հինգ հոգի իրենց տարիքին բերումով զերծ մնացին մահավճռին գործադրութենէն: Երկու հոգիի մահավճիռը վերածուեցաւ բանտարկութեան: 28 հոգի ուրեմն ներկայացան դէպի կախաղան՝ մէկը փախաւ: Մնացին 27:

ՄԵԹՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Էնկիւրիի Ազգ. ժողովի որոշման համաձայն, մեթրական դրութիւնը պարտադիր կերպով ամբողջ Թուրքիոյ մէջ պիտի գործադրուի 1931 մայիսէն սկսեալ: Անհրաժեշտ փոփոխութիւններու համար, պայմանաժամ նշանակուած է 6էն 12 ամիս:

ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐԸ՝ ՈՍՏԻԿԱՆ

Թող ըսուի թէ Թուրքիա չի յառաջդիմեր, նոյնիսկ սկսած է քայլ հանել եւրոպական երեւէ երկրի եւ այն՝ գործերու արդիւնաբերութենէ յետոյ, ազատագրութեան միայն մէկ քանի տարիներու ընթացքին: Համաձայն քէմալական կառավարութեան մէկ որոշման, Թրքուհիները պիտի կրնան ոստիկանական պաշտօններ ստանձնել:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ԿՆՃԻՌԸ

Թուրքիոյ հանր. Պարտուց Վարչութեան փարիզի կեդրոնը մամուլին կը հաղորդէ թէ 1930 դեկտ.ին Թուրք կառավարութիւնը ի հաշիւ հանր. պարտքերու երկու անգամ վճարած է 630,000 թրքական ոսկի, եւ թէ վարչութիւնը պահանջած է Թուրք կառավարութենէն որ իր առանձնած պարտքերը լրիւ հատուցանէ:

ՔԷՄԱԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մուսթաֆա Քէմալ խօսելով Պալըքէսիրի ժողովուրդին առջեւ, յայտնեց թէ ազանգաւորներուն հետեւելով ազգ. կամքին դէմ շարժողները կը նկատէ ազէտներ եւ զոհեր:

— Սակայն, ճառեց, ազէտ նկատուին թէ զոհ, անոնք՝ անցեալին թէ ներկային, երկրին եւ ազգին դէմ վնասակար գործունէութիւն ունեցած են: Միշտ աշխատած են արգելքներ դնել յառաջդիմութեան եւ զարգացման ճամբուն վրայ, որ բացուած է ժողովուրդին առջեւ: Ազգը անոնցմէ աւելի մեծ թշնամի չէ ունեցած: Թող ազգը հասկնայ ուրեմն: Անոնց հանդէպ ներողամիտ ըլլալու համար, մարդ անտարբեր ըլլալու է եւ կամ նմանելու անոնց որ Մենեմէնի մէջ, Քուպլայի սպանութիւնը դիտեցին իբր ամբոխ մը, գոյն ծափահարելով:

ԽԷՆԷՇՈՒԹԻՒՆ

Պալըքէսիրի մէջ 25 հոգի ալ հսկողութեան տակ առնուած են: Անոնց մէջ իմը կիններ կան: Մէկուն անունը Նէճլա է, որուն ծիծերուն եւ գլխուն վրայ փառօջի հետքերով «այէթ»ներ (Քուրանէն տուներ) գրուած են: Քննութեամբ ստուգուած է այս պարագան: Այս կինը Ագհիսարի ծանօթ ընտանիքներէն մէկուն կը պատկանի, 23 տարեկան է, շատ գեղեցիկ. բայց աղէտ: Երկու տարի առաջ բաժնուած է ամուսինէն եւ նախշուններու ազանգը մտած:

Նէճլան այս ազանգին մէջ մտցնողը պէտք է ... որ, գոյն Թէվֆիք Հօճա անուն նախշի շէյխի մը ծանօթացուցած է: Այս Հօճան Շէյխ ըսած խալիֆէներէն է:

Այս մարդը Նէճլային ...վերջուցած է նաքշիութեան արարողութիւնները, որոնց համաձայն, կին մը մերկ վիճակի մէջ կը ներկայանայ, եւ ծիծերուն ու գլխուն վրայ գունաւոր մատիտով մը երեք հատ «այէթ» կը գրեն: «Այէթ»ներէն երկուքը ծիծերուն երրորդն ալ գլխուն վրայ են:

«Այէթ»ները գրուելէն վերջ, Թէվֆիք Հօճա «սիտալ եղաւ» ըսեր եւ ծիծերուն վրայ գրուածներէն մէկը լզելով ուրախ ու անգը ուրիշ մը գրած է:

Նէճլա այս բոլորը պատմելու տակն կուլայ: Իրեն հարցուեցաւ թէ ինչպէս յաճախեցաւ այս բոլորին:

— Մինակ ինծի չէ որ ըրին, իրենց ամուսիններէն գաղտնի Թէքքէ եկող կիններուն ալ նոյնը եղաւ, պատասխանեց:

Միւս կիններուն ծիծերն ալ քննուած եւ նոյն վիճակը տեսնուած է: Թէվֆիք Հօճա բռնուած եւ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է:

— Այս գիրերը ես գրեցի, բայց կիները իրենք փափաքեցան: Ձեզմէ հեռու ըլլայ, մոլութիւն մը ունիմ ես, կիներու համար խենթ կ'ըլլամ, ինչ ալ ընեմ՝ չեմ կրնար այս փափաքս զսպել:

— Նաքշիութեան մէջ ծիծերը ներկելու, գլխուն վրայ «այէթ» գրելու սովորութիւն կա՞յ:

— Նաքշիութիւնը ո՞վ կը հասկնայ, արաբերէն չգիտցող գիւղացիներուն խելքին փչածը ըսէ, քեզ հօճա կը կարծեն:

Այս Թէվֆիք Հօճան երկրորդ խումբի ամբաստանեալներուն հետ պիտի դատուի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԱՏՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՒԱԹՕ — Գործազրկութիւնը հոս ալ կ'երեւայ, սակայն աւելի մեղմ է: Ունինք հայրենակիցներ որ առաւօտ ժամը 6ին նաւահանգիստ կ'երթան գործի համար եւ մինչեւ 8 սպասելէ ետքը կը վերադառնան պարապ: Պատճառը՝ տարի եւ անգործի խնդիր:

Ունինք թղթախաղի մոլիներ, որոնք ամառձմեռ «անգործ ենք» կ'ըսեն, բայց իրականին մէջ ծոյլ են: Այս օրերս ունինք նորեկներ ալ, մասնաւորապէս չինէն:

Ազգային տեսակէտով ոչ մէկ շարժում, բացի Հ. Յ. Դ. խումբէն որ միշտ արթուն կը մնայ: Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ բանախօսութիւն մը Սիամանթօ գրադարանին մէջ: Բանախօսն էր Պ. Ա. Քէնտիրեան, նիւթը՝ «Մեր անկախութիւնը»: Դժբախտաբար այս անգամ ալ բացակայ էր երիտասարդութեան մեծ մասը:

* * Դեկտ. 20ին քաղաքիս եկաւ ... անուն մէկը, որ կ'ըսէր թէ Սպանիայէն կուգայ, եւ հինգ ամիսէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի: Իրականին մէջ Հարաւային Ամերիկայէն կուգար եւ Ֆրանսայի շատ մը քաղաքները պտըտած կ'երեւար իր ինքնագնութեան թուղթերուն նայելով: Շատ խեղճ վիճակի մէջ կը ցուցնէր ինքզինքը: Նախ ...ին հանդիպողին նոյնպէս միութիւն կը հարցնէր իբրեւ կատարեալ թղթախօս մը: Հոս այդ անուն միութիւն չկայ: Քաղաքիս որբերը մեզքնալով ամէն մէկը 5-10 ֆրանք տուին եւ սենեակ մը վարձեցին, ճաշարանատէրի մըն ալ յանձնարարեցին որ ճաշ տայ, գործ գտնելէ յետոյ վճարելու պայմանով: Եթէ չկարենար վճարել, որբերը իրենք պիտի վճարէին:

Նամակագիրս յանձնառու եղած էր գործ գտնելու եւ գտած ու անգամ տարած էր ծանօթ տեղ մը, կարգ մը պէտքեր ալ հոգալով: Երկու օր չանցած, իր գոյնը գուրս տուաւ: Դիմեց խարէական միջոցներու. կերաւ, խմեց եւ օր մը ալ գիշերանց անհետացաւ, ետին ձգելով 300 ֆրանք պարտք ճաշարանին եւ 50 ֆրանք ալ տանտիրոջ: Ետ ա՛ Օդեսայէն ընկեր մը կը գրէ թէ այս մարդը հոն ալ կարգ մը հայրենակիցներ շահագործելէ յետոյ, զինքը հիւրընկալող հայու մը տունէն զանազան իրեղէններ գողնալով փախեր է...

Շնորհք

Զ. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

ՌՕՄԱՆ — Զ. Ռ. Մ.ի մանկապարտէզին եռամեայ հանդէսը տեղի ունեցաւ փետրուար 1ին Մալաթիայ կրթ. ըն. սրահին մէջ:

Սրահը լեցուած էր ծնողներով եւ դպրոցասէր հանգիստականներով: Ատենապետին բացման խօսքէն վերջ, մանուկները երգեցին խմբերգ մը «Բարի Նկարչ»: Յետոյ տեղի ունեցան 30ի չափ արտասանութիւններ, մեներգներ եւ խմբերգներ:

Վարժուհիին լանջերը գնահատելի էին:

Իսկ Զափահասներու կողմէ ներկայացուեցաւ գաւեշտ մը, «Զուր Սոլըրները» մեծ յաջողութեամբ: Վարժուհին ցիկին Շ. Սիմոնեան կարդաց գրաւոր ճառ մը յորդորելով ծնողները սիրել դպրոցը:

Զ. Ե. Ռ. Մ. ատենապետ Յ. Ցերտէրեան ցաւ յայտնեց որ իրենց այնքան աշխատանքին փոխարէն շատ մը ծնողներ իրենց փոքրիկները չեն ղրկեր հայ լեզուն սորվելու, պատճառ գտնելով անոնց այլասերման: Հասոյթը գոյացաւ 115 ֆր.:

Զ. Ե. Ռ. Միութեան դպրոցին աշակերտներուն թիւը շատ քիչ է որովհետեւ ծնողներուն որոշքն մէկը հազիւ կը ղրկէ իր զաւակը, ...ին պատրուակներ բռնելով:

Ուրիշ տեղեր դպրոց չկայ ըսելով ամէն օր թերթերու մէջ գանգատներ կը լսենք, մինչ հոս կը տրուի բոլորովին ձրի ուսում, ձրի գիրք, եւ ձրի անօրակ ու գրիչ:

Թ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՂՈՔ ՄԸ

...Խմբագրութիւն «Յառաջ»ի

Բարի եղէք հրատարակելու ներփակ նամակը որ կը վերաբերի «Հաճընի Հայրենակցական Միութեան»: Այդ Միութեան վարչութիւնը ուզելով հանգանակութեան մը ձեռնարկել՝ Երեւանի նահանգին մէջ կառուցուելիք գիւղի մը մէկ թաղը շէնել իբրեւ «Հաճըն», պատճառ դարձած է անհանգստութեան այն բոլոր անդամներուն, որոնք կը ցանկան Հաճընցին ամփոփել ու զարգացնել Սուրիոյ մէջ, ուր կը գտնուին արդէն մօտ տասը հազար հոգի: Անոնք ներքին ուխտ մը կը զգան իրենց մէջ՝ օր մը Հաճընը վերստին կանգնած տեսնել, Տօրոսի բարձունքներուն մէջ, նոյնիսկ իր տեղին վրայ: Այս անուշ երազը ներշնչողներու գլխաւորներէն մին եմ նաեւ ես:

Այս առթիւ Հաճընի Հայր. միութեան ուղղած եմ հետեւեալ նամակը.—

Պարոններ,

«Ապագայ» թերթի յունուար 24 թուի երրորդ էջին մէջ զարմանքով կարդացի ձեր յօդուածը, «Հաճըն թաղի» մը կառուցման մասին:

Արդ՝ երկու բան ունիմ ըսելիք.

1.— Որպէս Պատուոյ Նախագահ՝ տեղեկութիւն իսկ չէիք հաղորդած ժողովիդ մասին, ուստի այդ տիտղոսը իր արժէքը կը կորսնցնէ, հետեւաբար կը հրաժարիմ:

2.— Ամէն առեն հակառակ եղած էի եւ եմ գիւղի մը կամ թաղի մը կառուցման Հաճընի անունով, սովիէթ Ռուսիոյ Երեւան նահանգին մէջ:

Հաճեցէք ուղղել տալ միեւնոյն լրագրին մէջ ծուռ գաղափարը զոր կը ներշնչէք իմ մասին իր ընթերցողներուն, հրատարակելով այս նամակը: Հակառակ պարագային պիտի ստիպուիմ ես ինքս հրատարակել զայն:

Վիլնէօվ-լը Ռուա — Աղասի

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷՆ

Խորհուրդներու վերընտրութիւնը վերջացաւ Մոսկուայի մէջ: Ընտրողներու հարիւրին 95ը մասնակցեցան ընտրութիւններուն: Անցեալ տարի հարիւրին 70 էր: Ընտրուեցան 2642 հոգի իբր խորհուրդներու անդամ: Այս թիւը կը բաժնուի հետեւեալ համեմատութեամբ,— հարիւրին 66 համայնավար, հարիւրին 34 անկուսակցական: Ընտրուածներուն մէջ, ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմեն գործաւորները: Ընտրուած են նաեւ բազմաթիւ գիտնականներ, ճարտարագէտներ, գրագէտներ եւ արուեստագէտներ: Պատուակալ անդամ ընտրուած են Մաքսիմ Կորքի եւ Ֆրանսացի ծանօթ գրագէտ Ռոմէն Ռոլան եւ մէկ քանի ուրիշներ: Ընտրուած կիները կը ներկայացնեն հարիւրին 25ի համեմատութիւն մը:

Ընտրութեանց ընթացքին, 34.000 բանուորներ առաջարկեցին մտնել համայնավար շարքերը:

Հնգամեայ ծրագրի 4 տարուան ընթացքին գործադրութեան ի նպաստ փոխառութեան յանկուածական արձանագրութիւնը բերաւ 8 միլիոն ռուբլի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

I

...ձիւնը կ'իջնէ, կ'իջնէ ան...մ, առատ թանձր փաթիլ...ծածկելով, վերմակի մը ...անելով շուրջը բոլորին, ... բոլորը:

...ակը չկայ հատ ու ... ...մօրուքը, գլուխը քաշեց ... մէջ ու երանութեամբ ... փակեց:

...պատերը շարունակեց ... նոր ներքին անտառին ... անտառը ինքը, հարսնե...սներով, սիրելի մը նա...ընթացքով:

...ղիկ ու կայծ ցանե...երուն վրայ, շղարշները ...եք ու սարսռեցէք ալ, ...երով ուղղութիւնները ... պիտի անցնի հարսը՝ ...ինքն իր մէջէն...:

— Ղօ՛ղ ու..

Հաւատարիմ շունը իր ոտքերուն քովէն յօրանջեց ցաւագին կողկողանքով: Սարսուռ մը անցաւ Սամուէլին մարմինէն, անտառը թանձրօրէն աղաղակեցաւ, ու դառնալով սրմուկին վրայ նայեցաւ շունին:

Կենդանին բարձրացած էր առջեւի թաթերուն վրայ ու պաղատագին կը նայէր տիրոջը:

Ծերացած էր Ցիանը: Տասներկու տարեկան...

Աշնան վերջի օրերէն առաւօտ մը Սամուէլ զայն գտած էր անդամալոյծ: Անոր ետեւի ոտքերը չէին զօրեր այլ եւս ու խեղճ շունը գամուած կը մնար իր խշտիին:

Աշխարհէն քէն ըրած այդ մարդուն սիրտը խորտակուած էր ընդմիշտ: Անոր աւերակներուն վրայ անտառն էր ծաղկեր, ու վիրաւոր լարէ մը կախուեր էր՝ այդ շունին, Ցիանին սէրը:

Անկարելի եղաւ բժշկել զայն. նոյն իսկ գրկած գնաց հեռաւոր գիւղը. սակայն անօգուտ. անդամալոյծ էր:

Գլուխը ձգեց նորէն բարձին, ու այս անգամ առատ անցաւ տրտմութեամբ, պառանքուած կոյսի մը թաղումին պէս:

.. Խորհուրդ պատեր ու ճամբաներ գորգազարդին: Շարժուն, ոսկեթաքելով ստուարթներ առանց վրայ կեղծ լոյսի մը փոշին կը մաղուի եւ արուն տակ կը մայրանան ամբոխի մը կիրքը ու կեղծաւոր դժբախտ ուղեղներ ու արցունքներ: Թունաւորուած սրտեր վիժուածքներով բեռնաւոր, ու գիտակներ մանուկի: Անարիւն վերքեր լայնօրէն բաց ու անբուժ: Երկաթը ուրիշի համոյքին համար ծամող ու կերտող աստուածներու տակ քաղցին կափկափը, ու գուցէ մեռնիլը գրկուած որբին մարդկութեան.. բու՛ւ է, բու՛ւ է անգըը Թէպլաբաններուն, շղթաներուն այս ամէն... անտառն ամբողջ աղօթք մ՛ըն ...

Կը հիւծէր զուրը. բոլորը քաղցած:

* *

Ցախու լոյսը թանձրացաւ, գոյն առաւ ու անտառին դիմագծերը երեւան եկան:

Սենեակ մը միայն: Անեխ կոշտ պատեր, անոնց վրայ փայտէ խոշոր գամեր խրուած իբրեւ կախոցներ: Անկիւն մը կեծած պաշարին ասպրակը, տակը կամիկ կարկատած մը՝ խեղճ խեղճ կապէէ մը նման: Սեղան մը մրոտ, երկու աթոռ պնակ, փշրած, ու անկիւն աշքը, օճառ, մարած, կուրացած, աղբոտ գրպանի մը պէս: Զոր ու խանձուած փայտի կտորներ աղին, հողէ յատակին, անցնելը մամուլու դիրքով, խառնակ:

Օճախին ձեղքին որսի անփայլ հրացանը՝ ծերութեան ձայնով, իսկ միւս կողմը արջի մորթէ լայն վերարկուն կախուած,— ոտքի վրայ քնացած պահակ:

Ու այս ամէնը գուրս, մեկնմեկու առար, թշնամական:

Ցիանը, օճրագոյն մորթով, նուրբ գոտեխաւ գայլաշունը՝ գունդը գնանին եռնեի ակերը քուրջի մը տակ, քուրջի պէս: Իր գառնած չրթունքներուն եռին շնատաթերը վար իյնալու դիրք մը առած՝ արթուն սխորժակ մը կը սեղմէին:

Սամուէլը նոյն, հոգու բարձին տակ ծալլած անձոնի նորագութիւններով բաճկոնը, քալեց տարը երկաթապատ կօշիկներ, ցանցառ ու երկար մազերը հաւաքեց մորթէ գլխարկին տակ, մատներով առնարեց մօրուքը, չխակեց ասպառը՝ զոր հանելու սովորութիւն չունէր, վառեց կրակը ու շունը քով կոճղի մը վրայ նստելով ձեռքը մեղմութեամբ դրաւ անոր գլխուն:

Բոցը բարձրացաւ, սենեակին թախիծէն լցեց մառ մը, հալեցուց առաւօտը իրերուն:

Կենդանին մղկտաց գոհունակութեամբ, աչքերը իր տիրոջ աչքերուն, պոչը անշարժ:

— Խե՛ղճ Ցիան, իմ խե՛ղճ բարեկամս:

Սամուէլ պեխերուն ծայրերը ծամելէն, նայուածքը պարուղ բոցերուն ու մատները Ցիանի գորովոտ լեզուին, նորէն կորսուեցաւ իր անտառին մէջ:

Ահա անոնք: ինք դեռ ուժեղ ու Ցիանը երիտասարդ՝ կը քալեն անտառին մէջ, քով քովի, խիտ ծառերուն շուքով զովացած, թաւ կանանչին վրայէն ուր վայրի ծաղիկներ ու խոտեր սեղմուած մէկմէկու բուրմունքը ժայթքեն:

(Եար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

քաղաքականութեան մասին, զոր կառավարութիւնը կը մտադրէ հետապնդել Լոնտոնի հնդկական համաժողովին աշխատանքները շարունակելու համար։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց նաեւ թէ կանոնի եւ հնդիկ ուրիշ պետերու յայտարարութեանց մասին, բացի լրագրական տեղեկութիւններէ, ուրիշ ոչ մէկ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացած է։

Պահպանողական երեսփոխանի մը հարցման պատասխանելով, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտնեց նաեւ թէ ո՛չ մէկ տեղեկութիւն ստացած է վերջերս, Հնդկաստան գաղտնի մտցուած մեծաքանակ զէնքի եւ ռազմանիւթի մասին, թէեւ նման փորձեր յաճախ կատարուած են ասկից առաջ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները Հինգշաբթի Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Շօփ Փարիզիէնի (Rue des Ecoles) վերնայարկը։

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հրայր խումբի կողմէ

Այս կիր. ժամը 3ին Սալ ժաքըմարի սրահը՝ 81 rue de Paris, Sarcelles

կը խօսի՝ ընկ. ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

երգ եւ արտասանութիւն։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Գրիւռէլի Հայ Տիկնանց Միութեան կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 10ին

Salle des Fêtes de l'Hôtel Atlanta

Հայ ժողովրդական երգեր, անակնկալներ, եւայլն

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ երգչախումբի

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Géographieի մէջ

184 Bld. St. Germain

կը նախագահէ ԳԵՐ. ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՍՐԲԱԶԱՆ

կը մասնակցին՝ Օր. Գարիպեան (երգ), Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ), Օր. Ջառափեան (դաշնակ), Օր Երամեան (ջութակ), Գ. Նաւասարդեան (երգ), Օր. Ցէր Թովմասեան (արտասանութիւն) եւ Սիփան երգչախումբը իր ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ Գ. ՍԱՔՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ։

Տախքերու մասնակցութեան համար 3 ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ապառաժ խումբի

Մարտ 8ին կը ներկայացուի՝ «ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»

Միութիւններէ կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը

ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Շավիլի երիտ. երկսեռ միութեան կողմէ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.45ին Salle Pathiնի սրահը

104 Grand'Rue, Chaville

Առնել ճանպրակառք թիւ 1 եւ իջնել Շավիլ Anciénne Mairie

Հ. Յ. Դ.

ԳՈՒԻԱ ՔՈԼՈՆՊԻ Վիշապ խումբիժողովըայսօրՀինգշաբթի իրիկուն ժամը 8 30ին 71 Rue Charles Chefston, Գուա Քոլոնպ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԳՈՒՅԱ ՔՈԼՈՆՊԻ Զէյթուն կոմիտէին վիճարանական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին 79 Rue des Chambards. Նիւթ՝ «Ներքին թէ՞ արտաքին թշնամի»։

ՓԻԹՕ եւ Սիւրէն բնակող բոլոր ընկերները պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին, այս կիրակի ժամը 3 30ին, 150 Rue Jean Jaurès (Puteaux) սրճարանը։

ԳԷՔՕՆ լէ Գըրիւէը բնակող բոլոր անհատ դաշնակցականները, պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին 66 Rue Sabliere (կայարանին դիմացի պիւրօ Թապայի սրճարանը)։

ՎԱՐԱՆ

ԼԻՈՆԻ Գատ. միութեան գրախօսական ժողովըայսօրՀինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Վարդանանցի առթիւ, Գրական ակումբին այս շաբթուան (14 փետր.) դասախօսութիւնը յետաձգուած է փետր. 21ի։

Կը խօսի Շ. Միսաքեան, նիւթ ունենալով «Ցեղնաշխարհ գաղութը»։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նիսի Լսար. Միութեան կողմէ այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանին մէջ, 182 Bld. Madeleine։ կը խօսին՝ Գ. Մանուկեան (Վարդանանց) եւ Գ. Մատէնճեան (Գաղութահայ կազմակերպութիւններ)։ կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սամսոնցի այրի տիկին Արուսեակ Սիսակեան կը փնտռէ իր տղան Օհանիկ, որ տեղահանութեան միջոցին տարագրուած է Պոլսէն անորոշ ուղղութեամբ։ Լուր տուողին 500 Ֆր. նուէր։ Հասցէ՝ Mme Aroussiak Sissakian, 27 Rue Beauséjour, Sarcelles (S.et O.). France.

— Գարտիզակցի Հոփսիմէ Յովսէփեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները Բարուհի, Սրբուհի եւ Ազատուհի։ Իրենց հօր անունը՝ Գրիգոր Չորեկեան, մօր անուն՝ Արուսեակ։

Բարուհի եւ Սրբուհի ամուսնացած էին։ 1923ին կը բնակէին Գատըգիւղ (Պոլիս) Րիզա փաշա Թաղը։ Իմացնել՝ Տիկին Փափազեանի 83, Route de la St. Germain, Carières s)Seine, France.

ՑՈՒՐՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան փարիզի մասնաճիւղին վիճաբանական դասախօսութիւնը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիայի մէջ։ կը խօսի Գ. Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան, Կազմակերպուինք եւ կազմակերպենք։ Մէկ ժամ սինէմա։ կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

Զ. Ե. Ո. Միութեան Գիյեանքուրի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովըՈւրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 186 Ave. Verdun։ կը հրաւիրուին անդամները եւ մասնաճիւղին Ասի ֆութպոլի խումբը։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ կեդրոնական վարչութեան լիազօրը

ԱՌՆՈՒՒԼ լէ կոնէսի հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Նիկողոսեանի սրճարանը, 121 Ave. de l'Union. կազմելու համար երիտասարդաց միութիւն մը։

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Դիւրամատչելի պայմաններով. դիմել՝ Օր. Փափազեանի, 8 rue Wulfran Puget, Marseille.

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

EMPIRE տպագրատուն 37 Av. Wagram

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԻՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376 288

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 13 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
13 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1493 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Ուրեմն, Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթն ալ կ'ընդունի թէ՝ Բարեգործականը կը կարօտի լուրջ բարեփոխման՝ թէ՛ ուղղութեամբ եւ թէ՛ վարչական կազմով։

«Բարեգործականը պէտք է տայ որ առնէ։ Պէտք է ընդառաջ երթայ նոր պահանջներու։ Պէտք է ստեղծէ կենդանի գործ, եւ մշակէ գործունէութեան ուղեգիծ մը՝ «գաղթաշատ կեդրոններու» համար։

Ու վերջապէս, Բարեգործականի Կեդր. Վարչութեան կազմին մէջ, պէտք է «աւելի տեղ տրուի մեր այն դասակարգին որ նոյն ազգային կեանքով զբաղած է նոյնքան եւ աւելի քան ուրիշները, խելք եւ սիրտ զոհած է»։

— «Մանաւանդ թէ այդ դասակարգը կրնայ ընտրանօք հայթայթել բարեգործականին ինչ որ քիչ է անոր մէջ. այն է՝ ժողովուրդին հոգին եւ պէտքերը մօտէն ճանչցող տարրը»։

«Պէտք է բարեխառնել կեդր. վարչութեան մթնոլորտը՝ չենք ըսեր աւելի ազգասիրական, այլ աւելի տաք եւ իանդավառ շունչով մը» (Արեւ, 3 փետր.)։

Այս խելօքիկ թելադրութիւններուն համար, անշուշտ պէտք չկար սպասելու Պօղոս Նուպարի մահուան։ Ոչ ալ Գ. Կիւլպէնկեանի «գահակալութեան»։

Բայց նորէն փառք տանք այս ուշացած սթափումին, եւ անցնինք դրուած հարցերուն։ Ամէնէն առաջ՝ թելադրուած նոր ուղեգծին։

Ռամկավար պաշտօնաթերթը կ'ուզէ որ Բարեգործականը աւելի շատ— եթէ ոչ ամէնէն աւելի— զբաղի «գաղութահայութեամբ»։

Դժբախտաբար, այս առաջարկութեամբ թելադրուած ուղեգիծը չափազանց խառնակ է եւ խճողուած։ Կը ներկայացնէ գործեր որոնք մանրամասնութիւններ են, կամ չունին Բարեգործականի հիմնական ծրագրին հետ։

Այս դիտողութիւնները հոս չենք առներ, եթէ նոյն իսկ «Արեւ»ի խմբագրին նպատակն է Բարեգործականը վերածել տեսակ մը ազգային կեդր. իշխանութեան՝ գաղութներու մէջ։ Բարեգործականէն կը պահանջեն «իրաւագիտական ձրի խորհրդակցութիւններ եւ վարչական ձրի դիմումներ կատարող գրասենեակներ բանալ», գիշերային դասախօսութիւններ հաստատել, «կիրակնօրեայ բանախօսութիւններով քաղաքացիական կրթութիւն եւ քիչ մըն ընդհանուր գիտութիւն ջամբել, դասագիրքեր, գիրքեր եւ պարբերաթերթեր հրատարակել» եւն.։

Բիչ մը ամէն գաղութի մէջ ալ, ունինք օրկաններ որոնք աւելի կամ պակաս կարողութեամբ եւ յարատեւութեամբ կը կատարեն այդ գործերը։ Քաղաքական կազմակերպութիւններէն դուրս, ունինք երիտասարդական, լսարանական եւ Հայրենակցական Միութիւններ եւ ուրիշ բազմատեսակ — յաճախ իրար հրմշտկող — հաստատութիւններ, որոնք բռնած են ասպարէզը։ Իսկ իրաւագիտական եւ վարչական խնդիրներու համար, կան ազգ.իշխանութիւնները,—առաջնորդարան, ազգ.խորհուրդ, Գաղթ.գրասենեակ, եւն.։Հարկ է ուժ տալ անոնց եւ լրացնել պակասները։

Իսկ ատոնց փոխարէն, ունինք այնպիսի պահանջներ որոնց առջեւ գիտակցաբար կամ անփառունակ մեկուսացումով մը անճրկած են մեր բոլոր կազմակերպութիւնները, գլուխն ըլլալով Բարեգործականը։

Այդ պահանջները ուղղակի կը շօշափեն «գաղութահայութեան», ցիրուցան բազմութիւններուն զօրացման կամ կազմալուծման կենսական խնդիրը։

Այսպէս, ունինք հազարաւորներու տեղաւորման հոգը՝ Սուրիոյ եւ Միջագետքի մէջ։ Ծրագիրներ կազմուած են, աշխատանք թափուած է՝ անճար բազմութիւններ հողին կապելու Բարեգործականի Կեդր. Վարչութիւնը եւ Ամերիկայի ու Եգիպտոսի Շրջ. վարչութիւնները ծանօթ են այդ ծրագիրներուն բովանդակութեան եւ կատարուած աշխատանքներուն։ Եւ սակայն, կը գոհանան բաղձանքներով ու մաղթանքներով։ Կամ իրենք զիրենք արդարացնելու համար, ականջ կուտան այնպիսի փափուքներու որոնց դժուար է պատասխանել հրապարակաւ...

Նէս ճամբան յիացած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ գաղթականներուն տեղաւորման աշխատանքը։ Նիւթական ծանր տագնապի մը մատնուած է նաեւ էլ Օմարի (Միջագետք) գաղթականներուն զետեղման գործը։

Փարիզի մէջ նստած, իրաւունք չունինք սպասելու որ մարդիկ հրաշքներ գործեն։ Թէեւ հրաշք է, ինչ որ կատարած են մինչեւ հիմա։

Եթէ Բարեգործականը, իբրեւ նոր ուղեգիծ, միայն այս երկու կենսական ծրագիրներուն իրագործման յատկացնէր իր եռանդն ու վաստակը, հազարներ եւ հազարներ փրկած պիտի ըլլար վաղուան հայրենիքին համար։

Կա՛յ, տակաւին, Միջագետքի անապատներուն մէջ մոլորած հազարաւոր բեկորներու փրկութեան գործը, որուն մանրամասնութիւնները նոյնքա՛ն ծանօթ են Բարեգործականի կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն։

Եւ այս գործերը ուղղակի կը բխին Բարեգործականի հիմնական ծրագրէն։ Միասին կարդանք 15րդ յօդուածը.

— «Օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն ընծայել ամէն Հայու, առանց դաւանանքի խտրութեան, հայազգի գիւղացիներուն նպաստել, անոնց հայթայթելով սերմնցու, կենդանի, երկրագործական գործիք եւ մշակելի հողեր»։ (Յօդ. 15)։

Ունինք, վերջապէս, նոր սերունդին կրթութեան խնդիրը, — դարձեալ հազարաւորներու փրկութեան հոգ։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԷՅՔԻԼԷՐ ԱԼԱՅԸ»

Թրքական «Եըլտըզ» թերթը հետեւեալը կը գրէ օտար դրամագլուխի եւ Հրեաներու գործունէութեան մասին (փետր. 3)։

—Մենք թշնամի չենք օտար դրամագլուխի տէր պատուաւոր մարդոց եւ իրենց հասարակութեան։ Այս մասին կ'ուզենք կարգ մը բացատրութիւններ տալ.— Նոր Թուրքիան եւ անոր դատին ծառայող մեր թերթը ո՛չ մէկ կերպով թշնամի է օտարականներուն եւ անոնց դրամագլուխին, միայն թէ մէկ պայմանով.— Այս դրամագլուխը պէտք է պատուաւոր մարդոց կողմէ հիմնուի։

Օտար դրամատէրերը պէտք է լաւագոյն կերպով ըմբռնեն թէ Թուրքիան շահաստան մը չէ, անկախ եւ զարգանալու ընդունակ պետութիւն մըն է, ինչպէս Անգլիան, Ֆրանսան, Ճափոնը։

Թուրքիան չի նմանիր Ռուսիոյ եւ Իրաքի, Ալճէրիոյ, Հնդկաստանի, Պաղեստինի։ Եթէ մեր հայրենակիցները, Օսմանեան դրամատունը այսպէս կ'ուզեն տեսնել Թուրքիան, պատրաստ է իրենց անցագիրը, երթան բարով։ Իսկ եթէ կ'ուզեն օրինաւոր պայմաններով գործակցիլ մեզի եւ օժանդակել ազգային տնտեսութեան, լայն ասպարէզ ունին։

Մենք չենք վախնար եթէ Օսմանեան դրամատան պէս հաստատութիւն մը գաղթէ այստեղէն, թող ուշ լինի, նուշ լինի։ Մեր տեղական պանքաները դիւրաւ կրնան անոր տեղը բռնել. երկրագործական եւ իշ պանքաները, Օանայի Մէատէն, կալուածական ու նոյնիսկ գաւառներու դրամատունները, ապահովութեան սնտուկը բացարձակ կատարելութեան մը ճամբուն մէջ կը գտնուին։

Շատ մը բաներ կը սպասենք այս հաստատութիւններէն, Օսմանեան դրամատունը, որ կը ծառայէ իշ պանքային հիմնարկութիւնը, անոր հաշուեցոյցին առջեւ որքա՛ն ընկճուած է։

Գալով Հրեաներուն, այդ համայնքին դէմ թշնամութիւն չունինք, բայց գիտցէք որ «Չըֆըթ»ի մտայնութիւնը եւ հոգին չենք սիրեր, շահադէտը որ հասարակութեան որ պատկանի վնասակար է միշտ։

Քանի մը հրեայ վաշխառուներու եւ շահադէտներու գործունէութիւնը չարատաւորեր ամբողջ համայնքը։ Որքան ատեն որ Հրեաները Թուրք հայրենասէրի մը նման Թուրքերէն կը խօսին ու լաւագոյն գործունէութիւն մը կ'ունենան, լայն տեղ ու գործ ունին։ Հակառակ պարագային եթէ ցնորքներու տարուին, ճամբան բաց է իրենց առջեւ, մենք ալ բարի ճանապարհ կը մաղթենք իրենց։

Օրինակի համար, եթէ սա մէթրը Սալէմ կոչուած տարօրինակ էակը ձեռքերը լուայ եւ չի խառնուի այս երկրին գործերուն ամբողջ Արեւելքի Հրեաները պիտի սրբուին մեծ արատէ մը։ Իսրայէլի շատ մը վարպետորդի զաւակներ կան անոր նման։ Այս մարդիկը եթէ երկրագունտին վրայ ուրիշ գործերով զբաղին, մեծ բարիք մը րրած կ'ըլլան իրենց ազգակիցներուն։

Իսրայէլի խելացի զաւակները պէտք է գիտակցին թէ հին հաշիւները տեղ չունին այս երկրին մէջ։ Կը մեղքնանք իրենց — կ'ըսենք.

— Էյքիլէ՛ր Ալայըմ, Սալէմ էֆէնտի, Նէսիմ էֆէնտի, Սօրպիէ էֆէնտի. Թուրքիոյ մէջ գոր բան չմնաց որ կարենան նէնէյ»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Պատերազմական Ատեանը կը գործէ

Մէնէմէնի դահճապարտներուն գոյքերը առնելու համար անոնց բնտանիքէն ոչ ոք դիմում կատարած է մինչեւ հիմա։

Պատերազմ. ատեանը կը շարունակէ երկրորդ խումբի դատավարութիւնը եւ արդէն մէկ քանի փոքր դատապարտութիւններ վճռած է։ Ասոնք այն ամբաստանեալներն են որ կիներու եւ աղջիկներու սրինքներուն վրայ «այէթ»ներ գրած եւ «աստուած» ըսելով համբուրած են զանոնք։

Պատերազմ. Ատեանի նախագահ Մուսթաֆա փաշա, հետեւեալ յայտարարութիւնն բրած է.

Պատերազմ. Ատեանը երկու երեք կարեւոր դատեր ալ ունի։ Ասոնց մէջ կը գտնուի Եշիլ հօճայի եւ Քէօմիւրճի հօճայի, Շէյխ Էսատի փոխանորդ Հաֆըզ Սատըգի, Մանիսայէն բերուած Շէյխ Սամիի խումբը եւ այս վերջինին աշակերտներէն քանի մը մանկամարդ կիներ։ Պալըքէսիրի մէջ ձերբակալուածներուն դատավարութիւնը կարեւոր պիտի ըլլայ։

∴ Մէնէմէնի մէջ որոշուած է հետապնդում կատարել «Սօն Փօսթա»յի թղթակցին դէմ, որովհետեւ յիշեալը իր թերթին սխալ տեղեկութիւններ ղրկած է տեղւոյն նախորդ ոստիկան զօրքերու հրամանատար Ֆախրի պէյի մասին։ «Սօն Փօսթա»յի այս թղթակցութիւնը պարունակող թիւին վաճառումը արգիլուած է Մէնէմէնի մէջ։

∴ Կ'ենթադրուի թէ փախստականը Մէնէմէնէն դուրս ելլելէն յետոյ դէմը ելած Տիւմանլը Տաղը բարձրացած է։ Այս պատճառով յիշեալ լեռը պաշարուած է։ Պաշարումը դէպքին օրն իսկ կատարուած է, յետոյ զանազան ջոկատներ սկսած են լեռան ամէն կողմը խուզարկել։

Եթէ հետապնդող թեւերը այս լերան մէջ չգտնեն փախստական դահճապարտը կարելի է խորհիլ թէ ուրիշ կողմ գացած է։

Փախուստ խորհրդ. դրախտէն

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Անցեալ գիշեր, խորհրդային սահմանապահ զինուորները նշմարեցին 16 հոգինոց խումբ մը, որ կը փորձէր Ռումանիա անցնիլ Տնիեստէր գետին վրայէն, որ սառած է։ Պահակները կրակեցին եւ վիրաւորեցին երկու փախստականներ։ Գետին մէջտեղը սառոյցի խաւը թեթեւ ըլլալով, կտրեցաւ։ 4 հոգի խեղդուեցան։ Մնացեալ տասը հոգիները յաջողեցան ռումանական հողը հասնիլ եւ յանձնուեցան ռումէն իշխանութեանց։

Հիտլէր կը խռովէ Գերմանիան

Գերման խորհրդարանի մեծամասնութիւնը նոր օրէնքով մը սահմանափակած ըլլալով երեսփոխաններու անձեռնմխելիութեան իրաւունքը ու նաեւ, խստացուցած ըլլալով խորհրդարանի ներքին կանոնագիրը, Հիթլերեանները որոշեցին չմասնակցիլ նիստերուն եւ բողոքի մեծ ցոյցեր կատարել երկրին ամէն կողմերը։

Հիթլերեան երեսփոխանները հրահանգ ստացան մեկնիլ իրենց ընտրական շրջանակները։ Կը սպասուի որ անոնք ամէն տեղ հրապարակային ցոյցեր կատարեն եւ խռովութիւններ սարքեն ընդդէմ կառավարութեան։ Այս կերպով կը յուսան ստեղծել ժողովրդային մեծ շարժում մը, որուն նպատակը ըլլայ Հիթլերը բերել իշխանութեան գլուխ։

Սակայն կառավարութիւնն արդէն խիստ միջոցներու դիմած է եւ թոյլ չպիտի տայ որ ցեղապաշտները դիւրաւ խանգարել յաջողին երկրին հանդարտութիւնը։

Հիթլերեանները լուր տարածած են թէ Վայմարի մէջ պիտի գումարեն Երեսփ. ժողով մը, որ աւելական կերպով, կանոնաւոր նիստեր պիտի ունենայ։ Այս զրոյցը սակայն չէ հաստատուած։

Սպանիոյ խռովութիւնները

Սպանիացի ընկերվարականներն ու հանրապետականները, Մատրիտի մէջ տօնեցին 1873ի սպանիական հանրապետութեան տարեդարձը։

Նէս օրէն վերջ հսկայ թափօր մը անցք մը կատարեց Մատրիտի մեծ բանուին առջեւէն, ի յարգանս քաղաքական բանտարկեալներուն։

Մտաւորականներէ կազմուած զրական, գեղարուեստական մեծ ակումբի մը Աթէնէի մէջ, աւելի ծանր խռովութիւններ պատահեցան։ Այս ակումբը փակուած էր կառավարութեան հրամանով։ Անոր ղեկավարները դիմեցին կառավարութեան, պահանջելով որ վերաբացման արտօնութիւն տրուի նախորդ օր մինչեւ ժամը 4.30։ Արտօնութիւնը տրուած չըլլալով, Ակումբի անդամները շէնքը մտան կողմէ մէկ դռնէն եւ բացին գլխաւոր դուռը, ուրկէ ներս խուժեց բազմահազար ժողովուրդը։

Այդ պահուն ոստիկանութիւնը հասաւ եւ ցրուեց ցուցարարները։ Բազմաթիւ փաստաբաններ որոնք կը դիմադրէին ձերբակալուեցան։ Ջախջախելու համար բազմութիւնը, կառավարութիւնն ստիպուեցաւ ձիաւորներու ջոկատ մը եւ հետեւակներու երկու գունդ ղրկել։

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Պոլսէն ընկիւրի մեկնած են Ազգ. վարչութեան ատենապետ Գ. Գէորգ Թորգոմեան եւ իրաւագէտ Գ. Մ. Նարլեան, Բանկալթիի գերեզմանատան խնդրին առթիւ նոր շփումներ ունենալու համար պատկանեալ իշխանութեան հետ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅ ՎԱԽԸ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ

Ռումանական «Իւնիվէրսուլ» թերթը երկարօրէն կը զբաղի Սեւ ծովու խնդրով, որ վերջերս առատ նիւթ կը հայթայթէ օտար զինուորական թերթերուն։ Այս առթիւ այդ թերթերը կը ծանրանան խորհրդային Ռուսիոյ նաւային ուժերու զօրացման վրայ։

Օտար մասնագէտները հանրային ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն սա իրողութեան վրայ որ Ռուսիա կը ջանայ տիրապետել ոչ միայն Սեւ ծովու, այլեւ Միջերկրականի մէկ մասին։

Ռումէն թերթը մէջբերումներ կ'ընէ զինուորական հանդէսէ մը, որ Ռումանիոյ կը յանձնարարէ զօրացնել իր նաւատորմը, եւ ամրացնել նաւահանգիստները, որպէսզի պատերազմի անկախ ազդակ մը դառնայ։ Կը յանձնարարէ նաեւ հիմնել նաւային կայան մը։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ՊԻՏԻ ՊԱՏԺՈՒԻ

Ընկիւրիի կրթական գործավարութիւնը շրջաբերական մը ղրկած է բոլոր միջնակարգ վարժարաններուն, լիսէններուն եւ վարժապետանոցներուն, յայտնելով թէ ուսուցիչներն ու աշակերտները պէտք չէ ժամանակցին իրենց դիրքին անպատշաճ մրցումներու։ Հակառակ շարժողները պէտք է պատժուին կարգապահական ժողովներուն կողմէ եւ աշակերտներն ալ դպրոցէն հեռացուին։

Ուրեմն, Թուրքիոյ գեղեցկութեան թագուհի նաշիտէ Սավֆէտ որ եւրոպայի գեղուհիներուն հետ քաղքէ քաղաք իր աղուոր աչքերը կը պտտցնէ, այս շրջաբերականին տրամադրութեանց համաձայն պիտի պատժուի, եւրոպայէն վերադարձին։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԵՐԸ

Միացեալ-Նահանգներու բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ անգործները ցոյցեր կատարեցին, ցուցարարներուն գլուխը կեցած ենթամայնավարներ՝ գրեթէ ամէն տեղ։ Ուաշինկթընի մէջ, համայնավարական թափօր մը քալեց կառավարական շէնքին վրայ, Նիւ Եորքի մէջ 5000 հոգինոց բազմութիւն մը շրջապատուած ոստիկաններով, խաղաղօրէն մտիկ ըրաւ ճառախօսները, Քալիֆորնիոյ մէկ քաղքին մէջ, ոստիկանները յարձակեցան ամբոխի մը վրայ որ կը քալէր դէպի կառավարութեան շէնքը ու ցրուեց զայն։

Պոսթընի մէջ, 12 անձեր, որոնց մէջ պատուելի մը, ձերբակալուեցան։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄՆԵՐԸ

Թերթերու կողմէ տրուած տեղեկութեանց համաձայն, հազարաւոր ձերբակալութիւններ կատարուած են Թուրքիոյ մէջ 100 չափ միայն Պոլսոյ մէջ։

ՏԽՐՈՒԻՆԻ

Ընկ. Օր. Ֆլօրա Շէօհլաեան եւ Տիկին Զարուհի (Տէր Թովմասեան) եւ մեր աշխատակից ընկ. Ս. Տէր Թովմասեան (Ս. Թաթուլ) դժբախտութիւնն ունեցած են կորսնցնելու իրենց մայրը եւ զոքանչ մայրը, Այրի Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ՇԷՕՀԼԱԵԱՆ, որ երկար հիւանդութենէ մը յետոյ աւանդած է իր հոգին Պուքրէշի մէջ, Փետր. 5ին։

Մեր ցաւակցութիւնները։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ՏՈՒՐՔԵՐԸ ԹԵԹԵՒՑՆԵԼՈՒ ՃԻԳԵՐ

Վերջերս գործավարներու խորհուրդը նիստ գումարեց Մ. Քէմալի նախագահութեամբ՝ ըզբաղելու համար 1931ի ելմտացոյցի պատրաստութեամբ։ Այս ժողովին մէջ որոշուեցաւ, ամէն բանէ առաջ, կրճատել ծախքերու բաժինը, որպէսզի հնարաւորութիւն ստեղծուի թեթեւցնելու տուրքերը, որոնք տզրուկի պէս կը ծծեն ժողովուրդին կենսական երակները։

Քէմալականութիւնը ութ տարուան իր տիրակալութեան շրջանին ստեղծեց զանազան եւ զարմանազան տուրքեր, իր անհաշիւ ծախքերը գոցելու համար։ Պետութիւն մը երկու միջոց ունի ելմտացոյցին ծախքին բաժինը գոցելու համար, տուրք եւ փոխառութիւն — ներքին կամ արտաքին։ Եւ որովհետեւ այս վերջինը ձեռք բերել անհարելի էր, Էնկիւրի ուժը տուաւ տուրքերուն։ Իսկ տուրքերը ա՛լ այնքան աճեցան ու բազմացան, որ քարերն անգամ լեզու ելան։

Ճիւմհուրիյէթ, Մ. Քէմալի եւ օրուան վարիչներուն անվերապահ խնկարկուն, ժողովրդային տրտունջներուն առջեւ այլեւս չկրնալով սուտ խուլ ձեւանալ, ստիպուեցաւ հարցարան մը բանալ, հասկնալու համար թէ ո՛ր տուրքերը դժգոհութեան տեղի կուտան եւ ինչո՞ւ։

Բազմաթիւ ընթերցողներ պատասխանեցին այս հարցարանին։ Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ գանձուած տուրքերը հարկատուներու կարողութենէն շատ վեր են եւ թէ արդարութեան ո՛չ մէկ հիմ կայ անոնց բաշխումին մէջ։

Համառօտենք գլխաւոր գանգատները.

1.— Ճամբու տուրք.— Ամենէն մեծ դժգոհութիւն պատճառողը այս տուրքն է։ Մուրացիկէն սկսեալ մինչեւ միլիոնատէրը հաւասարապէս նոյն գումարը կը վճարեն տարեկան նուազագոյն 10 ոսկի (125 ֆրանք), կարգ մը տեղեր 12-14 ոսկի։ Թուրքիոյ բնակչութեան 100էն 80-85ը աղքատ երկրագործներ կը կազմեն։ Ասոնցմէ շատեր իրենց կեանքին մէջ տասը ոսկինոց թղթադրամին երեսն իսկ չեն տեսած, եւ սակայն ստիպուած են այդ գումարը վճարել, այլապէս բանտ կը նետուին։ Բանտերը լեցուած են այս տուրքը չվճարողներու մեծ բազմութեամբ մը։ Տնտեսագէտ տոքթ. Ճէլալ Մուխթար այս առթիւ կը յայտարարէ. «Ճամբու տուրքը շատ ծանր է։ Եւ մեր գիւղացին դիւրաւ չի կրնար 12 ոսկի վճարել, որովհետեւ գարիին օխան կ'արժէ 5 ղրուշ։ Ճամբու տուրքը կարենալ վճարելու համար, պէտք է 240 օխա գարի ծախէ...»։

Ադափազարցի մը կը գրէ. «Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս ճամբու տուրքը 13 ոսկի է։ Բանտերը լեցուած են այս տուրքը չվճարող բազմաթիւ խեղճ հայրենակիցներով։ Ասոնք առհասարակ անգործ ու աղքատ մարդիկ են, որոնք առաւօտէ մինչեւ իրիկուն գործ կը փնտռեն եւ չեն գտներ։ Բանտէն չեն կրնար ազատիլ նոյնիսկ անոնք, որոնք այդ 13 ոսկին վճարելու համար իրենց գոյքերը կը ծախեն ու 10 ոսկի միայն կրնան հաւաքել» (Ճիւմհուրիյէթ 25 դեկտ. 1930)։

Անցեալ ամիս Էնկիւրիի մէջ գումարուեցաւ երկրագործական համաժողով մը։ Հոս ալ խնդրոյ առարկայ դարձաւ այս տուրքը։ Ընդունուած բանաձեւի մը մէջ կը պահանջուի 5 ոսկիի իջեցնել ճամբու տուրքը, որովհետեւ երկրագործ մը՝ իր երկու եզներուն հետ միասին՝ ի վիճակի չէ 30 ոսկի վճարելու։ Երկրագործը ճամբու տուրքը վճարելու համար յաճախ ստիպուած է իր անասունները ծախել եւ կամ իր գործին ամենակարեւոր մէկ շրջանը բանտի մէջ անցընել» (Ճիւմհուրիյէթ 11 յունուար 1931)։

2.— Հողային տուրք.— Այս որ կը փոխարինէ ծանօթ տասանորդը (աշար), խիստ ծանր է։ Ընթերցող մը կը գրէ թէ «այսօրուան հողային տուրքը հինգ տարի առաջուանին հետ բաղդատելով վաթսուն անգամ աւելի է»։

Հողային տուրքի գանձումին համար ո՛չ մէկ արդար եւ բանաւոր հիմ կայ։ Նախապէս տասանորդը կը գանձուէր ցանուած եւ ձեռք բերուած հունձքի վրայէն, մինչդեռ հիմա հողային տուրքը կը գանձուի գիւղացիի մը ունեցած հողին ամբողջութեան վրայէն, նոյնիսկ եթէ ցանուած չըլլայ։ Ի վերջոյ կը պատահի այն որ գիւղացին հողային տուրքը կարենալ վճարելու համար կը ստիպուի ծախել իր ամբողջ հունձքն ու գոյքերը։ Այս տուրքը կը գանձուի նաեւ բոլոր պարապ եւ անմշակելի հողերէն, անոնց նախկին արժէքներու համեմատութեամբ։ Մինչդեռ այժմ հողերու արժէքը մեծապէս ինկած է եւ մարդիկ տուրքէ զերծ մնալու համար կ'ուզեն ծախել իրենց հողերը, բայց առնող չեն գտներ։

3.— Գործառնութեան տուրք (մուամէլէ վէրկիսի).— Այս տուրքը յատուկ է մեքենաներով աշխատող գործարաններուն։ Սակն է հարիւրին 6։ Այս տուրքին պատճառով գործարաններու արտադրած ապրանքները շատ սուղի կը նստին, հետեւաբար եւ անվաճառ կը մնան։ Բազմաթիւ գործարաններ կը փակուին ասոր երեսէն, ու մարդիկ կը ստիպուին հրաժարիլ մեքենաներէն ու վերադառնալ արտադրութեան նախնական ձեւին։

4.— Շահատուրք.— Այս տուրքը առեւտրականներուն մէջքը կը կոտրէ։ Իբրեւ հիմ ընդունուած է խանութին վարձքը։ Ասիկա շատ անարդար է։ Ենթադրենք քով քովի երեք խանութներ, որոնք միեւնոյն վարձքը կը վճարեն. առաջինը նպարավաճառ մը, 3000 ոսկի դրամագլուխով, երկրորդը թղթավաճառ մը՝ 2000 ոսկի դրամագլուխով։ Բնականաբար ասոնք նոյն շահը չեն կրնար ունենալ, որպէսզի նոյն տուրքը վճարեն։ Շահատուրքի համար բանտարկուողներու թիւն ալ շատ մեծ է։ Անիրաւութիւնը այնքան աղաղակող է, որ Ճիւմհուրիյէթ պաշտպանելու կ'ելլէ շահատուրքի պատճառաւ կործանելու դատապարտուած հայ խանութպան մը։

Նման գանգատներ եւ դժգոհութիւններ կը յայտնուին նաեւ կալուածատուրքի, բնակարանային տուրքի, ժառանգական տուրքի, բժիշկներէ, փաստաբաններէ, արուեստագէտներէ, շրջուն վաճառորդներէ եւայլն գանձուած տուրքերուն մասին։

Էնկիւրի այժմ լրջօրէն կը մտածէ այս հարցին մասին։ Յունուարի վերջերը Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ համաժողով գումարեցին ելմտական քննիչները՝ հարկային դրութիւնը բարեփոխելու եւ տուրքերը թեթեւցնելու նոր ծրագիր պատրաստելու։ Բոլոր դասակարգերու մէջ ալ ծայր աստիճան դժգոհութիւն կը տիրէ տուրքերու մասին։ Ու Քէմալի հայցատակները՝ նոր Մէնէմէններէ խուսափելու համար, ամէն ճիգ կը թափեն այժմ, որպէսզի դժգոհութեան պատճառները հեռացնեն։

Եւ սակայն, ինչ ալ ընեն, կայ այսօրուան տխուր իրականութիւնը։ Ժողովուրդը անօթի է ու թշուառ, երկրին մէջ անհուն տարածութիւններ ամայի են եւ անմշակ։ Մէկ օրէն միւսը անհնար է մարդիկը կշտացնել եւ բարեկեցիկ դարձնել.

...նոյնպէս անկարելի է պարապութիւնները լեցնել։ Նոր Թուրքիոյ վարիչները ցոյց տուին իրենց անկարողութիւնը։ Ու այսօր, երբ տնտեսական անհաւասարակշռութեան տագնապի մը ճիրաններուն մէջ կը գալարուի երկիրը, ո՛չ մէկ հրաշք կրնան գործել անոնք։ [illegible] ժամու կատարուած ճիգերը կէսամիջոցներ են միայն։ Ժամանակաւոր սպեղանիներ՝ ժողովուրդը թմրեցնելու համար։ Մինչեւ որ վարչաձեւն ու վարիչները չփոխուին, անկարելի է որ հիմնական փոփոխութեան ենթարկուի կացութիւնը։

Թուրք նախկին նախարար մը կ'ըսէր անցած օր.

— Մէնէմէնը նախափորձ մըն էր որ վիժեցաւ։ Շատ չանցած Թուրքիոյ բոլոր քաղաքները մէկ մարդու պէս ոտքի պիտի կանգնին՝ ասպարէզէն քշելու համար այսօրուան վարիչները։ Այդ օրը միայն կրնայ փրկուիլ Թուրքիա։

Մենք այնքան վճռական եւ լաւատես չենք Թուրք նախկին պետական մարդուն պէս։ Եւ սակայն հաւատացած ենք որ Մէնէմէնը անտանելի բռնակալութեան մը տակ ճնշուած, անօթի ու ամէն բանէ զրկուած ժողովուրդի մը պոռթկումն էր։ Կախաղանները աւելի եւս սաստկացուցին կացութիւնը։ Ու նոր դէպքեր անակնկալ մը չպիտի ըլլան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ՆԵՐՍ

"ՀՆԳԱՄԵԱԿ,,ԻՆ ԲՈՒՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Անցեալ օր պարզեցինք խորհրդային իշխանութեան հնգամեայ ծրագրին էութիւնը։

Իրականին մէջ, հնգամեակը սակայն, տնտեսական ծրագիր լինելուց աւելի, ռազմական պատրաստութիւնների մի փորձ է, որ խնամքով թագցնում են համայնավարները։

Այսպէս, օրինակ, որոնց դըրամական յատկացումները երկաթուղիների եւ այլ փոխադրական միջոցների, անցնում են պահանջուած հաշուեկշռից. ճարտարարուեստական մեքենաների եւ երկրագործական գործիքների գնման համար տրամադրուած հսկայ գումարների մեծ մասը իրականօրէն ծախսւում են ռազմամթերքի եւ պատերազմական այլ պիտոյքների վրայ։ Ամբողջ երկիրը գնելով համայնական տնտեսութեան ճանապարհի վրայ, նըրանք դիւրութիւն են ստեղծում ամբողջ երկրի յաւելեալ արդիւնքը լեցնելու պետական գանձը, աշխատող ազգաբնակութեան թողլով միայն ապրուստի տարրական հնարաւորութիւն, այսինքն այն չափով, որ լծկան եզը ապրի եւ աշխատի։

Վերջին կարգադրութիւններով կոլխոզում (համայնական տնտեսութիւն) աշխատողները պիտի կերակրուին այնպէս, ինչպէս բանակը։ Տասնեակ հազարաւոր շարժական խոհանոցներ են պատրաստւում։

Նախկին ծովակալ Դիմիտրիեւսկին, խօսելով հնգամեակի բուն նպատակի մասին, գտնում է, որ հնգամեակը զուտ ռազմական պատրաստութիւն է, քօղարկուած տնտեսականով։

— 1927 թիւը, ասում է նա, երբ չինական յուզումի մէջ, եղաւ Խ. Ռուսիոյ քաղաքականութեան դարձակէտը։ Խորհուրդները համոզուեցին որ մի միայն պատերազմը կարող է յեղափոխութիւն առաջ բերել Եւրոպայում, փրկելով Խ. Միութիւնը։

Համայնավարները մէկը միւսի հետեւից զիջում են իրենց դիրքերը եւ իրենց փրկութեան խարիսխը գտնում հնգամեակի մէջ՝ իբրեւ երկրի «ճարտարարուեստացում»։ Նրանք ընդհանուր գործարանների հաշիւներ են կատարում, պղնձի արդիւնաբերութիւնը աւելացնում եւ նոյն իսկ ամէն խորհրդում անթիւներ են հաստատում։ Այս բոլորը կայ «հնգամեայ» ծրագրի մէջ, բայց այս ամէնը նրա էութիւնը չեն կազմում։ Դրանք միայն քօղարկում են այդ անուանի ծրագրի բուն նպատակը — պատերազմի պատրաստութիւնները։

Իսկ «Թայմզ» հնգամեակի առթիւ մի մեծ յօդուած է նւիրել, ուր ի միջի այլոց ասում է.

«Խ. Ռուսաստանի վտանգը ոչ թէ կայանում է այն բանի մէջ, որ նրանից աժանագին նիւթեր են գնում, այլ վտանգը հէնց նրա հետ յարաբերութիւն ունենալն է։ Եթէ միւս բոլոր պետութիւնները չեն ցանկանում համայնավարութիւնը, նրանք պէտք է հրաժարուեն Խ. Միութեան հետ առեւտուր անելուց, ինչ ձեւի տակ էլ որ նա կատարուի։

«Երբ հինգ տարի լետոյ, ներկայումս կառուցւող գործարանները սկսեն գործել, երկրի հըսկայական կարելիութիւններն եւ ուժը նկատի ունենալով, Խ. Միութիւնը պիտի արդիւնաբերէ ոչ միայն այն ամէնը, ինչ որ անհրաժեշտ է ազգաբնակչութեան, այլ ամբողջ աշխարհը պիտի լցնէ աժանագին ապրանքներով։ Այն ժամանակ նրա հետ ոչ մի արդիւնաբերական երկիր չէ կարող մրցել։

«Այդ պատճառով բոլոր նըրանք, ովքեր մեծամասնականներին վարկեր են բաց թողնում, ստեղծում են այն պահը, երբ խորհրդային ապրանքները պիտի ողողեն հին եւ նոր ցամաքամասերը։ Եւ այսպէս, [illegible] իրենց ժողովուրդին եւ երկրին»։

Հնգամեակի պիտակի տակ թաքնուած է ռազմական պատրաստութիւնը։ Օտար մամուլը, առանց հնգամեայ ծրագրին ներքին ծալքերին թափանցելու, զուտ այն տեսակէտով մօտենալով խնդրին, ինչպէս համայնավարներն են մօտենում, գտնում է որ «հնգամեակը» համաշխարհային վտանգ է եւ սպառնալիք։ Երկու դէպքումն էլ համայնավարները հասնում են մէկ նպատակի — լինի տնտեսական պայքարով, թէ ռազմադաշտում, առաջ բերել համաշխարհային յեղափոխութիւն։

Սակայն մոռանում են համայնավարները որ նրանց հնգամեակը, առնուազն, երկու տասնամեակ ժամանակամիջոց է պահանջում, որովհետեւ նըրանք իրենց ամբողջ գոյութեան ընթացքում չկարողացան լրիւ իրականացնել որեւէ ծրագիր, եւ երկրի տնտեսութիւնը չհասաւ նոյնիսկ նախապատերազմական շրջանի տնտեսութեան։

Մինչեւ նրանք հասնեն այնտեղ, ուր կանգնած էր ցարական Ռուսիան, Եւրոպայի պրոլետարիատը, խաղաղ յեղաշրջման սկզբունքով, ձեռք կը բերի այն, ինչ որ երազում են նրանք։

Ու երբ համայնավարները կանգնեն Եւրոպայի դէմ, կազմ ու պատրաստ, այլեւս չպիտի կարողանան խօսել համաշխարհային յեղափոխութեան մասին, որովհետեւ նրանք իրենց առաջ պիտի տեսնեն Եւրոպայի բանուորութիւնը՝ գլխաւորութեամբ այլ. ու ընկ. Միջազգայինի։ Եւ արդէն Եւրոպայի բազմամիլիոն պրոլետարիատի մի մասը — Անգլիայում եւ Գերմանիայում — կանգնած է իշխանութեան գլուխ, առանց շռայլ զոհերի եւ արիւնհեղութեան։

Տասնեւօթը տարի առաջ միապետական էր ամբողջ աշխարհը, մի քանի երկիրների բացառութեամբ։ Այդքան կարճ ժամանակամիջոցում պրոլետարիատը հասարակ ուժով մաքառում է հին կարգերի ջատագովների դէմ, էլ չենք խօսում միապետների անվերադարձ չքացման մասին։

Ներկայ դարը ռամկավարացման դար է։ Ռամկավարանում են ե՛ւ պետութիւնները, ե՛ւ ժողովուրդները։ Այնպէս որ, մինչեւ համայնավարները հասնեն ռամկավարացման տարրական սկզբունքներին, իրենց վարչական ընդգծած սահմաններում, Եւրոպայի ժողովրդապետութիւնը իշխող կը հանդիսանայ թէ տնտեսական եւ թէ՛ քաղաքական ասպարէզներում։

Այն, ինչ որ համայնավարները ձգտում են անել բռնի միջոցներով, նիւթական եւ մարդկային անհաշիւ զոհերով, պրոլետարիատը անում է խաղաղ, ընտրական ճանապարհով։

Ցէ՞ որ պատմական նիւթապաշտութեան առասպելներն են ասել՝ — այնտեղ, ուր պրոլետարիատը կարող է խաղաղ ճանապարհով ձեռք ձգել իր իշխանութիւնը, աւելորդ է եւ զուր արիւնհեղութիւնը։

Տեղին է յիշել ռուս ընկերվարական յեղափոխականների հռչակաւոր տեսաբան Չերնովի խօսքերը.—

— Ռուս ժողովուրդը եւ նրա ղեկավար քաղաքական կուսակցութիւնները չանցնելով եւրոպական պրոլետարիատի աստիճանական բոլոր փուլերը, ուզեցին այդ ամէնը կատարել մէկ անգամ եւ միաժամանակ, որի պատճառով ընկաւ եւրոպ-ասիական մի բռնակալ իշխանութեան տակ, որի անդունն է բոլշեւիզմ։

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բարեկամիս՝ Գ. Հ. Գերպէրեանի գիտողութիւնները անշուշտ որ ճիշտ են, ի մասին Պարթեւներու եւ Արաբներու տիրապետութեան։

Աքեմենեան ցեղը յիշեցի, իբրեւ հզօրագոյնը պարսիկ արքայական ցեղերուն, եւ անոր ուղղակի Սասանեանց, որոնց օրուան կը պատկանի Վարդանանց պատերազմը։ Ինչպէս Եղիշէ կը սկսի իր գործը. — ...«Ցիրեցին աշխարհիս Հայոց ազգն Սասանայ պարսիկք»։ Ի՞նչ հարկ կար Պարթեւներու խօսքը ընելու։

Եղիշէ Արաբ մարդ չի ճանչնար բնաւ, իրմէ երկու հարիւր տարի վերջ պատահած դէպք մը ինչո՞ւ գիտցած ըլլայ։ Արաբի եւ արաբական ուժի խօսքը իմս էր, ա՛յն մասին թէ Սասանեանք պիտի ընկճուէին ի մօտոյ, իրենց մէջ արդէն ակարացած եւ անմիաբան ըլլալով, քանի որ Եղիշէ կ'ակնարկէ անցողակի Հոներուն, Քուշաններուն ապստամբութեան, Ճորայ պահակին (կիրճին) [illegible]։ Վարդան սպարապետը քանիցս օժանդակած էր պարսիկ արքունիքին դէմ մղուած ապստամբութիւնները զսպելու եւ այս պատճառաւ սիրելի եւ թանկագին էր Յազկերտին։

Այս վտարանջութիւններուն ակնարկելով էր որ Եղիշէ գործածած էր թերեւս «Չեկեալ հասեալ է վախճան տէրութեանն» բացատրութիւնը, անկախաբար այն պարագայէն որ եկեղեցականը աստուածատուր պատուհաս ալ մաղթած գուշակած կ'ըլլար Յազկերտին անօրէն գործին իբրեւ հետեւանք։ Վարդանանց պատերազմին մէջ զինուորական կարեւոր որեւէ յաղթանակ չկրցաւ տանիլ Յազկերտ, նոյնը նաեւ Վահանեանց շրջանին. եւ ասիկա ներքին ակարութեան յայտնի նշան մըն էր, որուն ակնարկեցի, իբրեւ երկրորդական հանգամանք մը նիւթին։ Եւ Արաբներուն խօսքը ըրի այս կերպով։ Թէ ոչ այն մեծ վտանգն ալ կը մոռնար, քանի որ մենք ժամանակով դարեր ետքը կ'ապրինք պատահած դէպքերէն։

Արդեօք Գ. Հ. Գերպէ[րեան] կասկածեցա՞ւ թէ «Քրանս... թիւն» ընել կը փորձուիմ ... ներորդ դարու դէպքը հինգ... գին փոխադրելով, ինչպէս ... կինեան Ն ինը կը փոխադրէ ... ներորդը...»

Եթէ յօդուածս այդ ... ւորութիւնը թողած է, կը ... սամ թէ այս քանի մը ... կը ծառայեն ի շինութիւն ... քին։

Այո՛, Պարթեւը իր ... Արաբական Արշաւանք ... տեղը, ինչպէս կ'ընդունի ... պէրեան, բայց Եղիշէն ... իր տեղը, Ե. դարուն մէջ։

ԵՑ...

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՅՊՈ[Ւ] ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Միլլիէթ»ի փետր. 4ի ... ւէն — Հօյպունի վերջերս ... քը կը խօսի նաեւ Թ. Միջազ[գա]յինի մէկ որոշման վրայ, ... թէ Միջազգայինը «Ցիւրիխ... լու որոշում մը տուա[ծ] ... թէ մենք ենք եղեր որ ... կեր ենք սահմանագլխի ... գիւղերուն վրայ ու սպաննե[լ] ... զինուորներուն աչքերը փոր[ած] ... ու թէ Արարատի ապստամբ... Միջազգայինը այս տեսակ ... չում մը տուած է.

«Քաղքենի կառավարութ[իւն]ները բնաւ չեն բողոքեր ... վայրագութեանց դէմ, զոր ... քերը ի գործ կը դնեն ... գիւղերու վրայ։ Այն ... որ Թուրքերը յարձակ... պարսկական սահմանին ... խայտառակօրէն կը ցուցնէ ... ջազգային կազմակերպութ[եան] ... անբաւականութիւնը։ Հետեւ... Թ. Միջազգայինը կը հրաւիրէ ... խորհ... հանրային կարծիքը ... քել Թրքական այս յարձակ[ում]ներուն եւ քաղքենի երկիր[ներու] ... անտարբերութեան դէմ»։

Ի՞նչ է այս Թ. Միջազգայ[ինը], ի՞նչ գործով կը զբաղի, ուրկէ ... հայթայթէ իր ծախքերը։ ... գիտեր։ Բայց «Քաղքենի կառավարութիւններ խօսքին»շուրջ ... կրնութիւնը ցոյց կուտայ ... ան համայնավարական կազմակերպութիւն մըն է։ Իսկ որոշ[ումը] ... ցոյց կուտայ թէ այդ կազմակերպութիւնը միայն հայե[րու] ... եւ քրտական դատին համար ... խատի։ Թ. Միջազգայինը ծի[ծա]ղօքի ձայն բարձրացուցած ... նպաստ այն ազգերուն որ ... գարերէ ի վեր կը տառապին ... անկախութեան համար։ Հն[դիկ]ները, Սուրիացիները, Իրաքցի[ները], Մարոքցիները եւ Եգիպտ[ա]ցիները ամէն տարի հազարա[ւոր] ... զոհեր չե՞ն տար մի՞թէ։ Իրաքցի ... իրենց քիւրտերը ինչո՞ւ շա... նակ կ'ըմբռնեն։ Թ. Միջազգային կոչուած մարմինը ... գութ չի զգար անոնց հա[մար] ... Թուրք կառավարութիւնը ... շարժած է հոն, ուր անկարող[ու]թիւն եւ վարչաձեւի դէմ ... ժում տեսած է։ Բայց ... ըրած է, ծայրայեղա... թիւն ցոյց տալէ եւ ձախ... մալէ յետոյ։ Արարատի մէջ ... առնուած միջոցներէն նուա[զ] ... րեւոր էին գոնէ այն։ Զին... եւ այլուր ձեռք առնուած ... պողական միջոցները։ Թ. Միջ[ազ]գայինը չլսե՞ց Սուրիոյ հա... նաւէրները։ Դեռ քանի մը ... առաջ, Դամասկոսին կէսը ... նօթով քանդուեցաւ եւ հա... րաւոր Արաբներ նահատակուեցան ... փողոցներու մէջ։ Ո՞ւր էին ... մարդիկը, խուլ-համ՞ր էին ... կասանի մէջ ամէն օր հա...

...որ Հնդիկներ կը մեռնին, գըլ...ցիներու կրակին եւ սուսեր...ներու ռումբերուն տակ։ Ո՞ւր ... ինչո՞ւ չեն բողոքեր։

Ինչպէս բացատրած ենք, ա...ք որ արիւնով լեցուով նոյնա...ն քիւրտերը կ'ուզեն բաժնել ...ւրքերէն, Իրանէն եւ Իրաքէն ...յատակ ունին պարզապէս երեք ...երը միացնել. — Պաղտատ, ...թում եւ Պաքու։ Առաջին քա...ը ձեռք անցուցին արդէն, եւ ...րմա կը ձեռք պաթումը եւ Պա...ի նաւթահորերը։ Ասոնք ալ ...եռք անցնելու համար, Իրանը ...քը եւ Թուրքիան պէտք է ...փարանան խռովութիւններով։ ...հա քաղաքականութիւնը որուն ...րծիք եղած են քանի մը հայ ... քիւրտ թափթփուքներ։

Ժամանակին, երբ Գըզըլպաշ...ու դէմ կռիւ կար, Թուրքերը Գըզըլպաշները քիւրտ կոչած իրենք գիրենք, որպէս զի ազա...ն «սիւննի» քիւրտերու յարձա...մէն։ Սակայն այսօր կրօնական ...ղաքականութիւն չկայ Թուր...այ մէջ, եւ ամէն մարդ ազատ ...է իր խղճին հետեւելու։

...ՋՐՈՒՄ.— Անկէ առաջ,— կ'ը... «Միլլիէթ» — հերքելով Հօյ...ի այն լուրը թէ մեր կորուս...ը 50.000 հոգի է, ըսած էինք ... «Արարատի մեր կորուստը տասը ...ջարիւրին մէկն իսկ չէ»։ Այս ...տարբերութիւնը պէտք է ճշդել ...պայս «Մեր կորուստը այս ...ւանչանին հազարին մէկն իսկ ...»։

(6) «ՄԻԼԼԻԷԹ»

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի օր Սէվրի Մուրատեան ...վարժարանին մէջ Վարդանանց ...տօնին առթիւ բանախօսեց Հ. Սա...հակ Վ. Տէր Մովսէսեան։ Հայաստանի ...Թարթանը վերլուծականը ե... ...Եղիշէի Պատմութեան։ Երկու ...ժամ տեւող բանախօսութեան մէջ ...յիշատակեց մանրամասնօրէն բո...լոր գրուագները ե դարու անմահ ...դիւցազներգութեան։ Մի առ մի ...եց Եղիշէի պատմութեան ընդ...հանրապէս եւ մասնաւորապէս ...Վարդանանց անցքերու գլխաւոր ...դէմքերը, Սասանեան ցան հետե...ւած քաղաքականութիւնը։ Ընտիր ...ով, եւ միշտ Եղիշէի վաւերա...կան թուղթին վրայ հիմնուած, Վա...սակի քաղաքականութեան բոլոր ...«ներելի» եւ «թանասիրական» ...թեթեւացուցիչները ընդունելով ...հանդերձ, պատկերացուց Սիւնեաց ...ան այդ հզօր ու յաւակնոտ ...իշխանին պատասխանատուութիւնը ...ուրացողներու խումբին մէջ, եւ ...պարզաբանեց հետապնդող ա...նարժան այդ խումբին բովանդակ գործանքը ի վեր հանեց։

Ներկաներէն շատերը խնդրեցին որ Հ. Սահակ «Բազմավէպ»ի մէջ հրատարակէ իր բանախօսութիւնը, որ ջրուած է Հ. Ակինեանի հակաեղիշէական գրութեան։ Այս վերջինին բարեկամներէն Յովթ. Թորգոմեան, Հ. Սահակի բանախօսութենէն վերջ, մասնաւոր շրջանակի մը մէջ յայտարարեց թէ «Հ. Ակինեան յայտնապէս շփոթութեան մէջ է»։

Ե.

Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անցեալ հինգշաբթի Պ. Եր. Տէր Անդրէասեան Հայերէնի դաս մը տուաւ օտարերու գրադարանին մէջ։ Ներկայ էին մօտ 50 հոգի։

Դասախօսը «բացատրական ընթերցում» մը ընելով Հ. Արսէն Բագրատունիի «Հայկ Դիւցազն» գիրքէն, մանրամասն ներկայացուց հայերէն քերականութեան օրէնքները։ Կենալով իւրաքանչիւր բառի վրայ, ցոյց տուաւ մեր լեզուի կազմախօսական հարստութիւնը, խանդավառուելով եւ իրեն հետ խանդավառելով ներկաները։

«Մեր ամէն հարստութիւնները գողցան, բայց ո՞վ կրնայ գողնալ այսպիսի հարստութիւն մը, — ոչ ոք։ Եւ ո՞վ է որ թոյլ պիտի տայ կորսնցնել, կորսնցնել այսպիսի հարստութիւն մը,— որուն վրայ կը նախանձին բոլոր ազգերը եւ լեզուները»։

Ներկաները, ի տես այդ ճոխ լեզուին, որ կը պատմէր Հայկ Դիւցազնին քաջութիւնը, սիրով ու զարմացմամբ կը լեցուէին կարծես. լեզուն հետզհետէ կ'աստուածանար, կուռք կը դառնար։ Ասոր կ'օգնէին թէ դասախօսին խանդավառութիւնը, թէ Բագրատունիի ճարտասանութիւնը։

Դասախօսը ի վերջոյ տեղեկութիւններ տուաւ հին հայկական տաղաչափութեան մասին, զոր շարականներուն եւ հին երգերուն մէջէն քաղելով որոշ ձեւի մը բերած է Հ. Արսէն Բագրատունի։

Հ. ՎՐԷԺ

ՆՈՐ ԶԵԼԱՆՏԱՅԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Նոր Զելանտայի մէջ, երկրաշարժը պարբերաբար կը շարունակէ ցնցել նոյն սաստկութեամբ։ Նափիէ քաղաքը որ ամբողջապէս քանդուած էր անցեալ երեքշաբթի երկրաշարժէն, կրկին փլատակուեցաւ վերջին ցնցումներէն։ Բազմաթիւ տուներ բոլորովին քանդուեցան, փլատակներու տակ թաղելով բնակիչները։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՑԱԿԱՐԻՆ ԿԸ ՄԱՂԵՆ

Անդրկովկասեան Երկրային կոմիտէն ոչ միայն վտարեց Թիֆլիսի գրողներէն Թաթուլեանը, որ կը ներկայացնէր ընդդիմադիր հոսանքը գրականութեան մէջ, այլ նաեւ քննութեան առաւ Երեւանի գրողներուն գործերը, ոչ միայն նոր, այլ նոյն իսկ հին ամէն յօդուած։ Այսպէս, Ամասունի 1929 ին «Գրական Դիրքերում»ին մէջ յօդուած մը ունէր, որ բոլորովին հակառակ էր Երեւանի իշխանաւորներուն գաղափարներուն։ Ու 1929ին գրուած յօդուած մը գրաքննութեան տանելով, պատասխանատու համարեց ոչ միայն Ամասունին, այլ նաեւ խմբագրութիւնը։

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄՈՐԹԵՆ

Բասար-Գեչարէն կը գրեն «Խորհրդ. Հայաստան»ի (3 յունուար) թէ քանի մը գիւղերու մէջ ունեւոր գիւղացիները անխնայ կը մորթեն իրենց անասունները եւ կը քանդեն ջաղացքները։

Դարձեալ Դիլիջանէն կը գրեն թէ գիւղացիները դէպի Ղազախ կը քշեն իրենց խոզերը, ծախելու համար, փոխանակ պետութեան յանձնելու։ Միայն Չարխչէն 3-4 օրուան մէջ Ղազախ քշուած են աւելի քան հարիւր խոզ։

ՀԱՄԿՑՈՂԻՆ ԲԱՐԵԻ

Ընդդիմադիր հայ բոլշեւիկներու մասին հրահանգ տրուած էր գեկոյց կարդալ Հայաստանի կուսակցական բոլոր ժողովներուն մէջ։

Մտիկ ըրէք Մեղրիի ժողովին արձանագրութիւնը, որ «տպուած է 10 թերթի վրայ»։ Ճառախօսները 26 հոգի։ Այդ բազմաթիւ ճառերուն մէջ, որոնց նիւթն է հայ ընդդիմադիր բոլշեւիկներու հարցը, ոչ մէկ խօսք օրակարգին մասին, ամէնքը կը գանգատին որ «Մեղրիի ճաշարանը 100 հաւկիթ կուգայ, ատոր միայն երկու հոգի է, ճաշողներուն բաժին չի մնար», կամ «Ագարակի հանքերուն մէջ ձիապանը շատ դրամ կը ստանայ»։ Երբեմն սխալ գնահատութիւններ,— «Կասեանը, Բաբնահեանը եւ Լոմինաձէն են, որ կը կառավարեն Հայաստանը»։

Բայց կարեւորը հոս։

— Վելիկոռուսական (մեծն Ռուսիոյ գաղափարը) տրամադրութիւնները ներկայիս կը թափանցեն նաեւ Հայաստան։

Այս վերջին կարծիքը, որ հայ գիւղացիներունն է, որքան իմաստուն է բաղդատմամբ մեր ռամկավար խիկարներուն կարծիքին։ Պիտի հասկնան արդեօք այդ պարզ խօսքին իմաստը, մեր յիմար իմաստունները։

ՈՃԻՐ

«Պրոլետար»ի մէջ (10 յունուար) կը կարդանք.—

Բագուի մէջ գազանաբար սպաննուեցաւ ելեկտրակայքի վրայ աշխատող Աղաս Գաբրիէլեանը։ Ոճրագործները կ'ուզէին սպաննել «Կոմունիստ»ի թղթակից Լուտվիկ Գաբրիէլեանը, որ եղբայրն է Աղասին։ Սակայն կարծելով թէ թղթակիցը Աղասն է, յուսավիկին տեղ սպաննեցին Աղասը։

Ձերբակալուեցան ոճրագործները, շնորհիւ Բագուի թղթակիցներուն ջանքերուն։ Դատարանը որոշեց թոշակ տալ Աղասի ընտանիքին։ Եւ սակայն երկար ժամանակ անցաւ, առանց երբեք թոշակ տալու զոհին ընտանիքին։ Հիմա ալ կ'առարկեն, չեն ուզեր վճարել ըսելով թէ «Աղասի ընտանիքը իրաւունք չունի թոշակ ստանալու, որովհետեւ Աղասը սպաննուած է իր եղբօրը տեղը. սխալմամբ, հետեւաբար ընտանիքն ալ (կինը, երախան, ծերացած ծնողքը) օգնութեան արժանի չեն։»

Գործը կը հասնի մինչեւ Բունիաթ-Զադէին, որ նախագահն է Ադրբէջանի գործադիրներու խորհուրդին։ Անմիջապէս կը կազմուի կառավարական յանձնաժողով, բայց որոշում կը տրուի թոշակ չտալ, որովհետեւ սպանութիւնը կատարուած է... սխալ։

Ահա Թիֆլիսի «Զարիա Վոստոկա» թերթը (թիւ 277) կը միջամտէ եւ կենտրոնական կը պահանջէ զոհին ընտանիքին համար, յանձնարարելով նաեւ պատժել կառավարական «միջգերատեսչական» յանձնաժողովները, որոնք կողմնակցութիւն կ'ընեն ոճրագործներուն եւ զոհը կը ձգեն անպաշտպան։

Կը կարծէ՞ք թէ մտիկ կ'ընեն։ «Պրոլետար» թերթն իսկ յամառ է խորհրդային երկնքին տակ։

ԸՄԲՌՆԵՑ ՏԵՐՈՒՆԻՆ

Գրեցինք թէ խորհրդային իշխանութիւնը Լենինկրատի գիտական Ակադեմիայէն արձակեց չորս փրոֆէսորներ, իբրեւ հակայեղափոխական։

Մոսկուայի թերթերը այս միջոցին կրակուրց կը ժայթքեն ուրիշ փրոֆէսորի մը, Ակադեմիայի նախագահ Կարպինսքիի դէմ, որ համարձակած է բողոքել այդ կարգադրութեան դէմ։

Ակադեմիան արտակարգ նիստ գումարեց երեքշաբթի օր, բացատրութիւն պահանջելու համար փրոֆ. Կարպինսքիէն, որ 85 տարեկան է։ Փրոֆեսորը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, գանգատեցաւ թէ Ակադեմիան պարզ ծառայ մը դարձած է միակ կուսակցութեան մը եւ միակ վարդապետութեան մը եւ կորսնցուցած նախկին ազատութիւնն ու անկախութիւնը։

— Ուրիշ ամէն տեղ, ըսաւ փրոֆեսորը, «Ակադեմիա» բառը կը նշանակէ հաւաքոյթ մը ամէն գաւառական մարդոց, անհատական ասպէտներու եւ կարծիքներու. իսկ Լենինկրատի Ակադեմիան կորսնցուցած է իր Սահմանադրութիւնը եւ դարձած է պարզապէս մէկ ճիւղը համայնավար կուսակցութեան։

Եւ պահանջեց վերահաստատել «խղճի եւ կարծիքի ազատութիւնը» Ակադեմիոյ անդամներուն համար, եւ տանել կանոնադրի 19րդ յօդուածը, որ պարտադրուեցաւ խորհրդային իշխանութեան կողմէ եւ որուն հիման վրայ փրոֆ. Պլատոնօֆ եւ միւսները արտաքսուեցան իբրեւ անվստահելի։

Թերթերու հրատարակութիւններէն կ'երեւայ որ ծերունի փրոֆէսորը մինակ մնաց, եւ միւս ակադեմականները լուռ կեցան։ Բայց անոնց փոխարէն խօսք առին քանի մը «կարմիր» ակադեմականներ, այպանելով իրենց նախագահին արհամարհոտ ընթացքը համայնավար կուսակցութեան հանդէպ եւ անհաւատարմութիւնը խորհրդային իշխանութեան դէմ։

«Փրավտա» կը գրէ թէ փրոֆ. Կարպինսքի վերջապէս դուրս տուաւ իր հակայեղափոխական դէմքը եւ կը ներկայանայ թշնամի աշխատաւորութեան եւ թարգմանը յետաշրջական ուժերու։

Ցոյց կու տայ որ ըմբոստ փրոֆէսորը ազատ կը մնայ, իր տարիքին շնորհիւ։

ՁԱՅՆՍԻՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱԳՆԱՊԸ ՌԸՆԱԺԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ռընաժ, Թիւր, Կրանլէնս, Քրոմբ քանի մը քիլոմեդր հեռաւորութեամբ գիւղերն են կը պատկանին Իզէրի նահանգին։ Կարծի տագնապը այս կողմերն ալ ծայր տուած է, ընդհանրապէս երկաթի եւ մետաքսի գործարաններ են, որոնց մէջ մեր հայրենակիցներն ալ կ'աշխատին. ներկայիս գործէ չեն հաներ եւ ոչ ալ կ'առնեն, միայն թէ պակաս ժամեր կ'աշխատցնեն։ Տեղացիները այնքան ալ հոգ չունին, բոլորը իրենց եկամուտի ուրիշ աղբիւրներ ունենալով, իսկ օտարականներուն մէջ ամենադժբախտները հայրենակիցներն են։ Ուրիշներ ի հարկին իրենց երկիրը կ'երթան, իսկ մե՞նք, ո՞ւր է մեր վերջին կայանը, ո՞ւր է մեր պետութիւնը որ մենք ալ անոր ապաւինինք...։

* * Ռընաժի գաղութը սուգի մէջ է, երիտասարդի մը մահով, Պ. Տիգրան Խմաահարեան, բնիկ Արաբկիրցի։ Առաջին անգամ հաստատուած էր գիւղին մէջ, իր ազնիւ բնաւորութեամբ սիրուած էր թէ հայերէն եւ թէ տեղացիներէն։ Երկաթի գործարանին մէջ թարգմանի գործը իր վրայ ձգուած էր։ Քանի մը ամիսէ ի վեր գործարան չէր երթար անհանգստութեանը պատճառաւ եւ փետր. 6ին փակեց իր աչքերը։ Իր հայրենակիցներէն զատ ծաղկեպսակներ ղրկած էին գործարանի բանուորները ու տնօրէնութիւնը։ Գիւղի բնակչութեան մեծ մասը, ֆրանսացի թէ հայ, եւ գործարանի տնօրէնը տիկնոջը հետ մինչեւ գերեզման հետեւեցան դագաղին։

Մ. Տէր Գէորգեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

(Բարեգործականի գրասենեակէն)

Բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու համար Նուպարեան ուսանողական թոշակներու թեկնածու հայազգի երիտասարդները պարտին դիմել ուղղակի, եւ մինչեւ յառաջիկայ 1 Մայիս, Նուպարեան սաներու վարչութեան քարտուղարին, 11 Բիւ տ'Էկմոն, Փրիւզէլ։

Նախապատուութիւն պիտի տրուի այն թեկնածուներուն որ գրաւոր յանձնառու կ'ըլլան իրենց մասնագիտութիւնը կիրարկել Հայաստանի մէջ։

Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՆՊԱՍՏԸ ՅՂԻ ԿԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի հայ Տիկնանց Միութեան Հ. Կարմիր Խաչի Օգնութեան մասնաճիւղը անցեալ տարուան պէս որոշած է նպաստել հաւնաւոր վիճակի մէջ եղող 12 յղի կիներու, իրենց ծննդաբերութենէն 2 ամիս առաջ եւ 3 ամիս վերջ, ընդամէնը հինգ ամիս, ամսական որոշ գումար մը վճարելով անոնց։ Խնդրարկուները պարտաւոր են կանխաւ ներկայացնել գրաւոր խնդրագիր մը՝ ուղղուած Հ. Կարմիր Խաչի Օգն. մասնաճիւղին (Հայոց եկեղեցին), բժշկական վկայագիր մը եւ ցոյց տալ ինքնութեան թուղթ։ Բժշկական վկայագիր կարելի է ստանալ նաեւ եկեղեցւոյ բուժարանէն։

Արձանագրուելու համար ներկայանալ ամէն առաւօտ, ժամ 9—12, եկեղեցւոյ դիւանատունը՝ ընդհ. քարտուղարութեան, իսկ բժշկական քննութեան համար միայն երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտ՝ ժամ 9—12։

Արձանագրութիւնները կը տեւեն մինչեւ մայիս 31։

Խնդրարկուն նպաստ կը ստանայ այն ատեն միայն, երբ ի ձեռին ունի՝ իր խնդրագրին ընդունուած ըլլալը հաստատող Միութեանս պաշտօնագիրը։

(Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

I

Զեփիւռի ձեռք մը կը քսուի ...երբեւներուն, կը շարժէ, կը խառնէ անոնց հետ, ու կապոյտ ...երը.— Թուփը վարագոյրը սաւառն գոցող, — կը փոթփոթի. ...րփուր կը թափէ... ու կաղնիներուն բարձրէն, կաղնիներուն աչ...երուն ծովին մէջէն լողացող, ...հա, վայրի սագերուն տարմն է ... մօտենալ։

Ցիան կը պահուի գլուխը թա...երուն, հրացանը «կեցէ՛ք» կը ...աւոյտ օրօրուող փետուրներ ...ուած ծառերուն գութը հալ... Ու վիրաւոր սագը մահուան ...ինչով, սարսափը վզին, ու չունի ...կայ ստանալով, կլափը լեցուն ...րախութիւն՝ որսին ցաւովը։

Ի՞նչ արիւն էր որ կար՝ անոր կզակներուն մէջ երբ ան այսպէս անզգամօրէն չէր։

Ահա՛ անոնք. Գիշեր է. գեղ կը հեռանան, կը խորին անտառին գողունիքներուն, անթափանցելի խորութիւններուն մէջ առաջքն իսկ սիրտ չեն ըներ հոգ կաթիլ։ Օձերու սողոսկումներ փոսփորային մարմրումով կը ծակեն զանգուածեղ մթութիւնը՝ գալարուելով, կորանալով չղջիկները շլացած կը դառնան խելայեղ, ու ճպուռները կը սզօեն չորս աչ... խորտակուած խաւարը ու պատուհաններով կ'ամրացնեն ծառերուն սրտին...։ Ցիան կը յառաջանայ վախով, իր տերեւ ոտքերուն քըսուելէն, ռունգերը խանա, մինչ կը քալէ ան խարխափելով, գլորուելով, աչքերը դուրս, ցաւագինօրէն հպելով խաւարին, անհուն անտառի խորհուրդին...։ Ու հոգին ահարկուն կանչով ձգուած անդիմադրելիօրէն դէպի աւելի հեռուն, աւելի մութը, աւելի անպատելին, կը խոյանա՜յ։

Ու անտառը կը աքայ, ծառերը կը խեղդուին, կը սեղմուին, կը հեւան խուլ հառաչներով. երկունքի պահը կը պատռէ անտառին ամբողջ ծնունդով իրականը, կը քաշէ արմատները դուրս, ու անտառը կը բարձրանայ մութին մէջ անսահման չափերով. մինչեւ կատարը անհունին։ Ու անոնք կը քալեն միշտ, յոգնաբեկ, վիրաւոր ու վերացած՝ մինչեւ արշալոյսին յանկարծահաս միջամտութիւնը։

Ահա իրենք։ Ամպերը պայթեցան, ու պայթեցուցին երկինքի կաթսան ու ջուրը թափեցաւ հեղեղանման, քանդէչ տարափով։ Երբեք անգէ անտառը կրակին առնը կը սո՛ւէ կայծակին ի տաղտ հաջթումներ կը փշրուին, կը կլանուին հոսանքէն, մայրիները կը տապալին ճզմելով ամէն, բարերը արիւն կը փչեն բոլոր պատռուածքներուն մէջ, կը խանձեն գետնի խոտը, լափող համբոյրներով կը փաթթուին կոյսաւոր բորբոքներու իրանին։

Մինչ անոնք կը քալեն ջուրերուն մէջէն ցեխերը խրելէն, կրակին քսուելէն, ու հրդեհուած անտառին տաքութիւնը կը խողանակէ իրենց երեսները, կծկեցնելով միսերը, ու մախերը կը թափի իրենց ոտքերուն տակ հասեր է ամպերուն, ամէն կողմ կրակ է, ու մուխը ծխածան կը կապէ այս խոր սրտին վրայ...

Ի՞նչ գեղեցիկ է այս ամէնը։

Ահա իրենք. Վիրաւոր գայլի մը հետամուտ, աշնանային գեղեցկութեան վրայէն, ոտքերնուն տակ չոր ճիւղերու ոսկեղէն ճարճատիւնը։ Կուլայ անձրեւը դանդաղ կաթիլներով, ամէն ծառ գանգատ մը ունի, ողբերգ մը արեւոտ յիշատակներէն ծնած։ Կը դողան ծիւղերը, վիշտը իրենց թուքերն է խածեր, կը թափին տերեւները։

Սմքած կը թողու նիհար ու գծագրած վայրենին. Ցիան արհամարհանքով կը հառաչայ անկէ կաթկթած արիւնը։

Ու տարօրինակ հով մը կուգայ պահէ պահ ծուարիլ խորշերուն մէջ անտառին, յիշեցնել մահեր ու հեծկլտալ։

Բայց մանաւանդ փոթորիկի պահն է գեղեցկագոյնը. երբ հովը կը բանայ իր բոլոր առագաստները, կը ձգէ, կը տարածէ իր պարաններուն երկաթեայ ցանցը, ու անդունդները վախ ու դող լեցնող վայնասունով կը յարձակի անտառին վրայ կատաղութեամբ, թթուած վրէժի գեհեն մը ամբողջութեամբ, կը պլլուի ծառերուն, կը միացնէ անոնց գանգուր գլուխները, կ'օղակէ, կը պրկէ վիզերը ու արմատախիլ կը բարձրացնէ։ Ապա կը թողու որ իյնան շառաչիւնով, հակայի անկումներով։ Կաղնիները կը տապալին, կը հնձուին շամբիներու երկար շարքեր, ուռենիներու փոշին կը բարձրանայ ծուխի պէս։

Սակայն մրրիկը նորէն կը ջախջախուի, ու վիրաւոր անտառը կը ծիծաղի երկա՜ր, յաղթական։

Ու ամպերը կը ոժգունին, երկինքին պարտութիւնը ծանր կը ճնշէ իրենց ուսերուն։ Կը գահավիժին աղմուկով, զարմանքէն քար, դիակնացած։ Կարծուած է որ կը թմբկահարէ պարտուողին ամօթը...։

Իսկ հեռո՞ւն էն ծածուկ մէկ անկիւնը անտառին, սօսիներու մառախուղին ու հոլանի հասակին եղէգներ եւ սեր կուսական կուրծքի մրմունջն է խորախորհուրդ երաժշտութիւն, երբեմն ուխտի կ'երթային հոն ծերագիր լռելու հոգեբոյլ տարիքին, սաղմոսը սօսիներուն։

(Շար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հօտ Փարիզիէնի (Rue des Ecoles) *վերնայարկը։*

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՍԱՐՍԵԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հրայր խումբի կողմէ
Այս կիր. ժամը 3ին Սալ ժաքըմարի սրահը, 81 rue de Paris, Sarcelles
կը խօսի՝ ընկ. ՕՀԱՆ ՀԱՐՕ
երգ եւ արտասանութիւն։

ՀԱՆԴԷՍ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ երգչախումբի
վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Géographieի մէջ
184 Bld. St. Germain
կը նախագահէ ԳԵՐ. ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՍՐԲԱԶԱՆ
կը խօսի՝ Գ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

կը մասնակցին՝ Օր. Գաբրիելեան (երգ), Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ), Օր. Ջառափեան (դաշնակ), Օր Երամեան (ջութակ), Գ. Նաւասարդեան (երգ), Օր. Տէր Թովմասեան (արտասանութիւն) եւ Սիփան երգչախումբը իր ամբողջ կազմով, ղեկավարութեամբ Գ. ՍԱՔՕ ՑԱԿՈԲԵԱՆի։

Տախտակներու մասնակցութեան համար 3 ֆրանք

ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Շավիլի երիտ. երկսեռ միութեան կողմէ
վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.45ին Salle Pathinի սրահը
104 Grand'Rue, Chaville
Առնել հանրակառք թիւ 1 եւ իջնել Շավիլ Anciénne Mairie

ՀԱՆԴԷՍ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ

Փարիզի Հարաւ. Երջ. Յառաջդիմասիրաց միութեան կողմէ
Այս կիրակի ժամը 2.30ին Bourg-la Reineի Salle des Bargnesի մէջ
երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ կը ներկայացուին վարդանի կեանքէն պատկերներ դպրոցի աշակերտներու կողմէ։

Մուտքը ազատ է

Հաղորդակց. միջոց.— *Առնել հանրակառք թիւ 88 եւ իջնել* Place Condorcet, Bourg-la-Reine.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ
THEATRE RENÉE MAUBEL 8-10 RUE DE L'ORIENT
8րդ տարի 120րդ ներկայացում
Վարդանանցի տօնին առթիւ ժողովրդական մեծ ներկայացում
Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին կը ներկայացուի

ԱՆՄԱՀՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Պատմական շքեղ հագուստներով եւ նոր տեքորներով, դիւցազներգութիւն 5 արար եւ 2 պատկեր։

Գիները՝ 175 օթեակ, 20—15 ֆօթ. 10 պալց. Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ձեր տեղերը ապահովեցէք սովորական վայրերէն

ԾԱՆՕԹ.— Միեւնոյն ներկայացումը դարձեալ նոր հագուստներով Պոլս Գոլոնպի մէջ, 15 Փետրուար կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին Թաղապետական Թատրոնին մէջ (Րիւ տէ Հալ)

Մուտք Ա. կարգ 7.50 ֆր. Բ. կարգ 5 ֆր. Տոմսերը ստանալու համար դիմել Գառնիկ Յովհաննէսեանին 2 Րիւ Վիքթոր Հիւկօ։

ՇԱԲԱԹ. ԱՊՐԻԼ 11ԻՆ

տեղի կ'ունենայ փարիզի Հայ Ուսանողներու տարեկան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍը: կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը։

Շուտով լոյս կը տեսնէ

« ԼԻՈՆԱՀԱՅ ՈՒՂԵՑՈՅՑԸ ,,

ՅԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐ

Ազգասախնամ ընկերութեան Օգն. Օրիորդաց միութեան կողմէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր Hôtel Mac Mahanի *մէջ,* 29 Ave. Mac Mahon, Paris (17).

Հ. Յ. Դ.

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՆՊԻ Զէյթուն կոմիտէն վիճաբանական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.45ին 79 Rue des Chambards. Նիւթ՝ *«Ներքին թէ արտաքին թշնամի»*։

ՓԻՒԹՕ եւ Սիւրէն բնակող բոլոր ընկերները պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին, այս կիրակի ժամը 3.30ին, 150 Rue Jean Jaurès (Puteaux) սրճարանը։

ՊԷՔՕՆ լէ Պրիւէր բնակող բոլոր անհատ դաշնակցականները, պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին 66 Rue Sabliere (կայարանին դիմացի պիւրօ թապայի սրճարանը)։

ԳԱՒԱՌ

ՍԷՆ ԺԻՒԼԻԷՆԻ (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական վայրը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8ին 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի մէջ։

ՆԻՍԻ Իսրայէլ Օրի եւ Անդրանիկ խումբերու անդամները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին 202 Bld. Madeleine, սրճարանի սրահը։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ լէ կոնէսի հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Նիկողոսեանի սրճարանը, 121 Ave. de l'Union. կազմելու համար երիտասարդաց միութիւն մը։

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայրենակցական Միութիւն մը կազմելու համար իրենց համաձայնութիւնը գրաւոր կերպով յայտնող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ֆլորիա ճաշարանին մէջ՝ 61 rue Monsieur le Prince. (Métro Odéon).

Նախաձեռնող մարմին

Վարձու է *Պատուաւոր հայ ընտանիքի մը մէջ (կահաւորուած կամ պարապ) սենեակ մը մէկ կամ երկու հոգիի համար, նպաստաւոր պայմաններով։ Դիմել* 23, rue de la Varonne, St. Maur des Fossé, (Seine). *Առնել* Porte de Vincennesէն *հանրակառք թիւ 110, եւ չզեկառք՝* Bastilleէն։

EMPIRE Սինեմա՝ 37 Av. Wagram

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նիսի Լսար. Միութեան կողմէ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30-ին Գրադարանին մէջ, 182 Bld. Madeleine: կը խօսին՝ Գ. Մանուկեան (Վարդանանց) եւ Գ. Մատէնճեան (Գաղութահայ կազմակերպութիւններ)։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սամսոնցի այրի տիկին Արուսեակ Սիսակեան կը փնտռէ իր տղան Օհանիկ, որ տեղահանութեան միջոցին տարագրուած է Պոլսէն անորոշ ուղղութեամբ։ Լուր տուողին 500 ֆր. նուէր։ Հասցէ՝ Mme Aroussiak Sissakian, 27 Rue Beauséjour, Sarcelles (S.et O.). France.

— *Պարտիզակցի Հայկազ Յովսէփեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները Բարուհի, Սրբուհի եւ Աղաւնի։ Իրենց հօր անունը՝ Գրիգոր Զարեկեան, մօր անուն՝ Արուսեակ։*

Բարուհի եւ Սրբուհի ամուսնացած էին, 1923ին կը բնակէին Գատըգիւղ (Պոլիս) Րիզա փաշա թաղը։ Իմացնել՝ Տիկին Փափազեանի 83, Route de la St. Germain, Carières s)Seine, France.

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Դիւրամատչելի պայմաններով: Դիմել՝ Օր. Փափազեանի, 8 rue Wulfran Puget, Marseille.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարակիչ։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։*

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր։ Վեներական ախտեր, ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և մէզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր։ Դարմ. ռէօնթկէնեան եւ ածգրմա. նիշակագոյն ճառագայթներով։ Կընդունինք ամէն տեսակ հիւանդներ։ Խորհր. ամէն օր 9-12 եւ 2-8։ Կիր. 9-12։ Ակնարոյժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9-12։*

IMPRIMERIE - MASSIS -ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

Marche à main et au moteur

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	0ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276 266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
14
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

14 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1494 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ամէն անգամ որ առիթ եղած է խօսելու Բարեգործականի մասին, մատնանշած ենք հիմնական թերութիւն մը,— իր ազնուապետական կեցուածքը եւ շքեղ մեկուսացումը։

Այդ բարերար հաստատութեան վարիչները կը վախնան «պղտորուելէ»։

Կը նախընտրեն գործել չորս պատի մէջ։ Եւ հասընտիր «երեւելի»ներու միջոցաւ։ Չեն սօտենար ժողովուրդին, թէեւ կը խօսին ու կը գործեն անոր անունով։ Հաճոյքով ականջ կու տան գռեհիկ շողոքորթութեանց, եւ քէն կը պահեն, երբ դիտել տաս թէ ծուռ նստեր են։

Հաւագոյն պարագային, ամէնէն բարեմիտն ալ ձեռքերը կը լուայ, եղած քննադատութիւնները վերագրելով կուսակցական պայքարի։

Ծերոպա կը զոռուինք։ Պէտք է սորվինք, վերջապէս, թէ երբ մէկը տեսակէտ մը կը պաշտպանէ, թերութիւն մը կը մատնանշէ, առաջարկ մը կը ներկայացնէ,— ենթակային կը մնայ այդ բոլորին անարդարութիւնը ապացուցանել եւ ոչ թէ «նկատումն» փնտռել, սխալան ծածկամտութեամբ։

Ինչ որ քննադատեցինք ու պահանջեցինք տարիներու ընթացքին, անհաւասիկ արձագանգ է գտեր ոչ դաշնակցական, նոյն իսկ հակադաշնակցական շրջանակներու մէջ։ Նորագոյն ապացոյց՝ Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթին ժեզմանուշ դիտողութիւններն ու առողջ թելադրութիւնները։

Կը նշանակէ թէ՝ երբ կանխակալ կարծիքները մէկդի դրուին, մարդիկ աւելի պայծառ կը տեսնեն։ Կրնան զանազանել սեւն ու ճերմակը։

Եթէ Բարեգործականի վարիչներն ու անդամները նկատի առնեն միայն «Արեւի — իրենց հաւատարիմ բարեկամին — կամացուկ դիտողութիւններն ու առաջարկները, վստահ ենք որ պիտի մտնուին խղճի ծանր խայթի մը։

Պիտի համոզուին թէ վատառողջ, ծուռ, հայ ժողովուրդի կենսական շահերուն անհամապատասխան իրողութիւններ կան իրենց կազմակերպութեան մէջ։ Իրենց ուղղութեան եւ գործունէութեան մէջ։

×

Երէկ ամփոփեցինք ինչ որ կը մտածէինք ռամկավար օրկանին թելադրութիւններու մասին։ Բացատրեցինք թէ ո՛ր գործերն են որ աւելի պիտի զբաղեցնեն Բարեգործականը, մեր այս ցիրուցան, տարուբեր վիճակին մէջ։ Մատնանշեցինք Սուրիա-Լիբանանի եւ Միջագետքի երերուն բազմութիւններուն տեղաւորման կենսական, առիպողական ձեռնարկը, Անուազն 40.000 ժողովուրդի փրկութեան խնդիր մըն է այս։

Ինչպէս ուրիշներէն, Բարեգործականէն ալ հրաշք չենք սպասեր այս ճամբուն վրայ։ Բայց իրաւունք ունինք պահանջելու որ Բարեգործականը վերջ դնէ աւերիկեան գլ ատղի, հեռուէն հեռու, մասնակի յանձնառութիւններով նպաստելու կամ նիւթական անկարողութենէ ճառելու օտարոտի քաղաքականութեան, եւ տիրաբար ձեռք առնէ այս գործը։

Եւ ասոր հետ զուգընթաց, այդ հաստատութեան պարտքն է աւելի եւ աւելի լրջութեամբ եւ գիտակցութեամբ կապուիլ կրթական ճակատին, որ նմանապէս տասնեակ հազարաւորներու փրկութեան խնդիր է։

Բարեգործականին բարձր պաշտօնատարները եթէ չեն գիտեր, աւելի խոնարհները եւ զանազան պատուիրակներ անշուշտ լսած, տեսած եւ ակնկալած են թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ կը դասաւորուի գաղութներու նոր սերունդը։

Միութեան 1929ի տեղեկագրէն կը տեսնենք որ զանազան գումարներ յատկացուած են 78 դպրոցներու, Սուրիա-Լիբանանի (56), Պաղեստինի (1), Յունաստանի (15) եւ Պուլկարիոյ (6) դպրոցներուն։ Այդ նպաստներուն գումարը կը հաշուէն 2459 անգլ. ոսկի (կլոր հաշուով 300.000 ֆրանք, մէջն ըլլալով Միութեան սեփական նուպարեան վարժարանը։

Ենթադրելով որ կանոնաւորապէս վճարած են այդ գումարները — երեք ոսկիէն մինչեւ 120— նշանակուած գաղութներուն եւ նպաստընկալ դպրոցներուն իրական վիճակը տեսնողը միայն գիտէ թէ ի՛նչքան ողորմելի աջակցութիւն է եղածը։ Շատ մը պարագաներու մէջ, իրական հեգնութիւն՝ համատարած թշուառութեան հանդէպ։

Իսկ միեւնոյն տեղեկագիրը Բարեգործականի վարչական ծախք ցոյց կու տայ 9579 անգլ. ոսկի (Կեդր. վարչութիւն 3846. Եգիպտոսի շրջ. վարչ. 2117. Ամերիկայի շրջ. վարչ. 3614։ Կատորակները զանց առնելով)։

Բարեգործականի ամէնէն հլու, հաւատարիմ բարեկամն ալ, եթէ խիղճ ու խիղճ ունի, անշուշտ խորհրդածութեան անսպառ նիւթ պիտի գտնէ այս թուանշաններուն մէջ։

Եւ հիմա, եթէ դիտել տանք թէ Բարեգործականի վարիչ Տնօրէնը կրնայ ամսական հինգ հազարով ապրիլ իրեւ փափկակեր քաղքենի, իսկ մնացեալ հինգ հազարը —միշտ ամսական— ճշմարիտ օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ հին Յունաստանի դպրոցներուն համար, հազարաւոր մանուկներու փրկութեան համար,— կը փրփրին եւ մեզ կը հռչակեն թշնամի…

Մեծն Բրիտանիոյ ելմտացոյցը ծանրաբեռնուած է եւ ելմտական նախարարը 20 առ 100 զեղչ կը պահանջէ նախարարներու թոշակին վրայ։ Դուն, եթէ կրնաս, բերան բաց սա թըշուառ ժողովուրդի միակ մարդասիրական հաստատութեան տնօրէնին նախարարական թոշակին համար։

Եթէ կրնաս, հանդուրժէ այս պատկերազարդ խայտառակութեան, յիշելով փառերէն մէկը միայն։ Շ.

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԸ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Աթէնքէն կը գրեն «Հորիզոն»ի (7 փետր.)

Տնտեսական շատ ծանր տագնապի շրջան մը կը բոլորեն Ներկայիս, այս կողմերը գտնուող մեր չափահաս որբերը։ Անգործութիւնն ու մանաւանդ ծխախոտի բերքին չծախուիլը, զանոնք մատնած են բոլորովին անել վիճակի մը։

Մեր որբերը, բոլորն ալ անխտիր, 5000էն մինչեւ 30.000 տրախմի առնելիք ունին իրենց գիւղացի տէրերէն, որոնց մօտ աշխատած են։ Բայց ոչ մէկ միջոցով անոնք կրնան գանձել իրենց առնելիքները։ Նաեւ մը տղաք մինչեւ իսկ դատարանի միջոցով ուզած էին տիրանալ իրենց առնելիքներուն, բայց արդիւնք մը չտեսան։ Ծխախոտները ծախուած չըլլալուն համար, դատարանը միշտ պայմանաժամ կու տայ պարտատէրերուն եւ այսպէս առնելիքները կը մնան անգանձելի։

Միւս կողմէ, գործերն ալ բոլորովին կեցած ըլլալով, տղաքը չեն կրնար որեւէ աշխատանք գտնել եւ ճետեւաբար կ՚ապրին ծայրայեղ զրկանքի մէջ։ Բնաւ չափազանցութիւն չթուի երբ ըսեմ թէ, տղոց մէջ կան այնպիսիներ, որոնք 24 ժամուան ընթացքին միայն ժում մը կը ծախեն, անօթի չպառկելու համար…

Եթէ բարեբախտութիւն մը կայ, այն ալ այն քարի անունն է, զոր մեր չարքաշ երիտասարդները կրցած են ձեռք ձգել իրենց պարկեշտ կենցաղին ու աշխատասիրութեան շնորհիւ։ Եւ շնորհիւ այս իրողութեան, խանութպանները—մասնաւորաբար ճաշարան, սրճարան եւն.— ընդհանրապէս վարկ կը բանան մեր տղոց։ Գիւղի մը մէջ, օրինակի համար, Թրակիացի սրճարանտէր մը, որ կերակուր ալ կ՚եփէ, ապաւիկ կը կերակրէ մեր տղաքը, առնելիքը՝ ծխախոտներու վաճառումէն յետոյ գանձելու պայմանով։

ԳԸՉԸԼՊԱՇՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ

Գրած էինք թէ Էտիրնէի մօտերը ձերբակալուած են 31 Գըզըլպաշներ, ձերբակալումը կատարուած է ճետեւեալ պարագաներու տակ։

Էտիրնէի Հազըր Աղա գիւղին մէջ Գըզըլպաշներու ճաւաքոյթ մը կը կատարուէր, ուրիշ գիւղերէ եկած կիներու մասնակցութեամբ։ Գիւղացիները, գիշերանց պաշարած են ճաւաքոյթի սուսը։ Ասոր վրայ, Ներսի Գըզըլպաշներէն Մուսթաֆա անուն մէկը որսի հրացանով կը կրակէ գիւղացիներուն վրայ, որոնցմէ մէկը կը մեռնի եւ երկու հոգի ալ կը վիրաւորուին,

Այս դէպքին վրայ կը ձերբակալուին 31 Գըզըլպաշները որոնցմէ 15ը կիներ են։ Հարցաքննութեան միջոցին, Գըզըլպաշները խոստովանած են թէ այր ու կին մօրէ մերկ պէտք է մասնակցին արարողութեան, իրենց աղանդին սովորութեան համաձայն։ Քննութիւնները առաջ կը տարուին։

ԱՄԵՐԻԿԱ ՑԸՆՓԻՆԿԻՆ ԴԷՄ

Միացեալ Նահանգներու ելմտական նախարարութիւնը որոշած է որ Քօլա Թեղակղզիէն եւ Քարելիոյ հարաւային մասէն Ամերիկա ղրկուած ռուսական տախտակներն ու փայտի խիւսը երկրէն ներս չպիտի մտնեն, մինչեւ որ արտածողները կարենան հաստատել թէ ապրանքները արդիւնք չեն բանտարկեալներու աշխատութեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Պատերազմական Ատեանին առջեւ

Մէնէմէնի Պատերազմ. Ատեանը հարցաքննեց Սմզայի վարժապետանոցին զրական ուսուցիչ Խալիտը եւ «Միլլի Մեկտուբ» թաս ընկերութեան պաշտօնեաներէն մէկը։ Կը շարունակուի 25 Ալաշէհիրցիներու դատավարութիւնը։ Անոնց մէջ կը գտնուի Ալաշէհիրի Թըթատարական տնօրէնն ու գլխաւոր պաշտօնեաներէն մէկը։

Պոլսէն ձերբակալուած վիճակի մէջ, Մէնէմէն ղրկուած էր Պէհիճէ հանըմ, որուն յայտարարութեանց վրայ պէտք տեսնուած է Պոլսոյ մէջ, շարունակել Նախշիպէնտներու մասին քննութիւններն ու հսկողութեան տակ առնել բազմաթիւ անձեր, որոնք կապ ունէին շէյխ Էսատի հետ։

Մանապարտը դեռ կը փախի…

Փախստական մահապարտ՝ Պօզալանցի Հաճի Իսմայիլ օղլու Հիւսէյին դեռ չէ բռնուած։ Զանազան ջոկատներ հետապնդում կը կատարեն Ֆոչայի, Պէրկամայի, Էօտէմիշի եւ Իզմիրի շրջակայքը։ Գիւղացիներն ալ ոստիկան զինուորներուն կ՚օգնեն։ Քանի մը գիւղացիներ ըսած են թէ փախստականը ուժասպառ վիճակի մէջ տեսած են Մէնէմէնի Թուրալլի գիւղին մօտերը։

«Թայմզ» կը տեղեկանայ թէ կասկած կայ որ փախստականը յաջողած է անցնիլ Միտիլի կղզին։

Կը շարունակեն ձերբակալել ու դատել

ՊՈԼԻՍ, 12 փետր.— Պալըքէսիրի մէջ որ կը նկատուի հակաքեմալական շարժման կեդրոններէն մէկը, ոստիկանութեան քննութիւնները յանգեցան 8 նոր ձերբակալումներու։

Ձերբակալուածներուն մէջ են նախկին երեսփոխան եւ նախարար Վէհպի, «Ինքըլապ» թերթին տնօրէնը, եւ փախստական Վէտատ, որ յանկական զրպարման օրերուն արդէն, մատնանշուած էր ոստիկանութեան։ Բոլորն ալ մեղադրուածեն ներկայ վարչութեան դէմ դաւադրութեամբ եւ զրկուեցան Մէնէմէն դատուելու համար։

Մէնէմէնի պատերազմ. ատեանը այսօր իր վճիռը պիտի տայ նախապէս Պալըքէսիրի մէջ ձերբակալուած 14 անձերու մասին, որոնք կը կազմեն ամբաստանեալներու Բ. խումբին գլխաւոր դէմքերը։

Ներքին նահանգներու մէջ, ոստիկանութիւնը կը շարունակէ հակաքեմալականդաղանի կազմակերպութիւններ երեւան հանել։

Թուրք համայնավարներ դատապարտուած

Պոլսոյ պատժական դատարանը երկու սեռէ 12 երիտասարդ թուրք համայնավարներ դատապարտեց 1էն 2 տարի բանտարկութեան, պետութեան դէմ դաւադրած ըլլալու յանցանքով։ Դատը որ տեղի ունեցաւ դռնփակ, կը տեւէր ամիսներէ ի վեր։

Թուրքիա եւ զինաթափումը

Քաղաքական լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաւաստեն թէ Թուրք կառավարութիւնը, իր ներկայացուցիչներուն միջոցաւ յայտնած է պետութեանց, որ իր տեսակէտով, զինաթափութեան համաժողովի նախագահը պէտք է ընտրուի բոլոր մասնակից պետութեանց հաւանութեամբ։

Ռումանիոյ մէջ մենատիրութիւն՞

Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ կառավարութեան հրաժարումը մօտալուտ կը թուի ըլլալ։ Քաղաքական շրջանակները մեծ շփոթութեան մատնուած են։ Վախ կայ որ թագաւորը հրաւէր ուղղէ զօրավար Փրէզանի, որպէսզի խորհրդարանի իրաւասութենէն դուրս դահլիճ մը կազմէ։ Բացէիբաց կը խօսուի զինուորական մենատիրութեան մը հաստատման մասին։

Կանտիի նուազագոյն պայմանները

Քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը առժամաբար դադրեցնելու համար, Կանտի պայման դրաւ նշանակել անաչառ ատեան մը, որ պիտի ճշդէ Անգլիոյ վերագրելի հնդկական պարտքերուն քանակը։ Կանտի կը հաստատէ թէ պարտքերու մեծագոյն մասը կը պատկանի Անգլիոյ, թէ ծախքեր կատարուած են մեծ մասամբ ի նպաստ Անգլիոյ շահերուն, սակայն մնացուած են Հնդկաստանի ելեւմուտքին մէջ։ Այս վէճը կրնայ միանգամընդմիշտ ձախողեցնել բանակցութիւնները։

Հնդկաստանի հանրային պարտքը կը հասնի մօտ մէկ միլիառ անգլ. ոսկիի եւ Հնդկաստան պարտաւոր է ամէն տարի այս պարտքին ի հաշիւ Անգլիոյ վճարել 30 միլիոն անգլ. ոսկիի տոկոս միայն։ Այս պարտքերը առաջ եկած են երկաթուղիներէ եւ ոռոգումներէ, բայց նաեւ Սուտանի եւ Եգիպտոսի մէջ զինուորական գործողութիւններէն, Պօէրներու դէմ պատերազմէն, Սիամի վրայ արշաւէն, ծախքեր՝ որոնք չեն կրնար ուղղակի շահագրգռել Հնդկաստանը։ Կանտի կը պահանջէ որ Անգլիա ստանձնէ անոնց հետեւանքները։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՀԻՃԱԶԻ ՄԻՋԵՒ

Թուրքիոյ եւ Հիճազի միջեւ կնքուած է ապահովութեան եւ բարեկամութեան դաշինք մը։ Ահա դաշնագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները։

Թուրքիոյ հանրապետութեան, որ կ՚ընդունի կատարեալ եւ բացարձակ անկախութիւնը Հիճազի, Նէճտի եւ շրջակայից թագաւորութեան, մէկ կողմէ, եւ միւս կողմէ Հիճազի թագաւորութեան միջեւ հաստատուած է տեւական խաղաղութիւն։ Ոչ մէկ բան պիտի կրնայ խանգարել այս խաղաղութիւնը։ Երկու կառավարութիւններըպիտի հաստատեն դիւանագիտական յարաբերութիւններ ըստ միջազգայինօրէնքներու տրամադրութեանց։ Երկու կառավարութիւնները իրենց հող՝ րուն վրայ բնակող սառըագիր միւս կողմի հպատակներուն պիտի ընծայեն առաւելագոյն դիւրութիւններ անոնց տեղափոխութեան եւ իրաւական գործերուն մասին, երկու տէրութեանց միջեւ պիտի կնքուին հիւպատոսական եւ առեւտրական պայմանագրութիւններ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԻՆ ԾԱՆՐ ՎԻՃԱԿԸ

Անգլիոյ ելմտական կացութեան մասին ելմտական նախարար Սնոտընի զեկոյցը խորհրդարանին առջեւ, խռովքի մատնած է ժողովուրդը։ Մանրամասնօրէն պարզելէ յետոյ անգլիական առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի անկումը, կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը որ իր յառաջիկայ ելմտացոյցին մէջ 50 միլիոն անգլիականի բաց մը կ՚ենթադրէ, որոշած է զոհողութիւններ եւ խնայողութիւններ ընել։ Շաբիւրին 20 պիտի զեղչուին նախարարներու թոշակները (վարչապետը կը ստանայ 1 միլիոն 200.000. նախարարը 600 հազար ֆրանք), իսկ երեսփոխաններու թոշակներուն վրայ պիտի պարտադրուի հարիւրին 10 զեղչ մը։ Պիտի կազմուի ազգ. կոմիտէ մը, որ պիտի մշակէ խնայողութեանց ծրագիր մը՝ իսկ պատերազմ. ծախքերու վրայ մօտ 10 միլիոն ոսկիի խնայողութիւն մը պիտի կատարուի։

ԱՆԳԼԻԱ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Անգլիական կառավարութիւնը որոշեց ընդունիլ անգործութեան մասին ազատականներու կողմէ ներկայացուած բանաձեւը, որ կառավարութեան կը թելադրէ՝ անգործներուն աշխատանք հայթայթելու համար, ձեռնարկել մեծ շինութիւններու։ Այս ձեռնարկներուն համար անհրաժեշտդրամը պիտի հայթայթուի ներքին փոխառութեամբ։

Անգլիոյ վարչապետը այս առթիւ խորհրդարանին մէջ յայտնեց թէ, յունուար 1ին, հանրօգուտ շինութեանց յատկացուած գումարը կը հասնէր մօտ 17ուկէս միլիառ ֆրանքի, եւ թէ ազատականներու կողմէ պահանջուած ազգային բարգաւաճման քաղաքականութիւնը կը հետապնդուի արդէն կառավարութեան կողմէ։

Կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ խորհրդարանին որ թոյլ տայ քանի միլիոն անգլիականի նոր փոխառութիւն ի նպաստ անգործներու մնտուկին։ Այս կերպով, մնտուկին պարտքը կը բարձրանայ 90 միլիոնի։

ՁԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մեղմ ձմեռ մը անցընելէ յետոյ, Փարիզ եւ շրջանները նոր սկսան ձիւնի երես տեսնել։ Երկու օրէ ի վեր ձիւնը կը տեղայ պարբերաբար, կարկուտով եւ անձրեւով խառն։ Երէկ Վէրսայլի վրայ կարկուտ տեղաց, իսկ Փարիզի մէջ, հովը այնքան սաստիկ կը փչէր որ, տախտորմ մը քանդեց, վիրաւորելով կին մը։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Գայլի գլխուն աւետարան կարդալու կը նմանի գործադուլներուն ելմտական տագնապի պատճառներուն վրայ խօսիլը: Բայց եթէ այդ պատճառներուն վերացման համար գործադուլներն իրենք անկարող են միջամտել, դժկամարող տարրերու պարտականութիւնն է հետամուտ ըլլալ լրջօրէն ուսումնասիրելու խնդիրն իր ամէն կողմերով եւ կարելին ընել մեղմացնելու տագնապը, եթէ անկարելի է բոլորովին ջնջել զայն:

Ինչպէս հիւանդութեանց պարագային բժիշկը կրնայ օգտակար հանդիսանալ միայն եթէ ախտաճանաչութիւնը ճիշդ է, այնպէս ալ ելմտական տագնապներու ժամանակ այն պետութիւնները կամ երկիրները միայն կրնան աւելի տոկալ անոր կամ ամենաչնչին ազատիլ անկէ, որոնք կը գտնեն տագնապի իսկական եւ անմիջական պատճառները:

Նախորդ առաւլիններով պարզած ենք արդէն ներկայ միջազգային տագնապի բազմապիսի պատճառները: Առանց գլխաւորներն են գերարտադրութիւնն ու սպառապատումը, իսկ դարմանները՝ աշխատանքի կրճատում եւ գերապառում:

Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակը քանի մը տարիէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ աշխատանքի ժամերու կրճատման, գործաւորներու բարձր թոշակներու խնդիրները. բայց տակաւին անկարելի եղած է որոշ եզրակացութեան մը գալ: Գէ՛տք է արդեօք պակսեցնել օրավարձերը, որպէսզի կարելի ըլլայ աժան արտադրել եւ աժան ծախել թէ ընդհակառակն պէտք է գործաւորին լաւ վճարել, որպէսզի ան կարենայ աւելի սպառել այսինքն աւելի ծախսել:

Վերջին գրութեան Ջատագովներն են ամերիկացի Ֆորտ եւ Նախագահ Հուվըր, բայց փորձը ցոյց տուաւ թէ Եւրոպան Ամերիկայէն աւելի փորձառութիւն ունի եւ թէ Եւրոպայի կիրառած եղանակներն են աւելի ճիշդ — այսինքն աշխատիլ արհեստագործել ապրանքները կարելի եղածին չափ աժանի ապրանք ընելով, ամէն քանակի մատչելի դարձնել:

Ֆորտի գործարաններուն մէջ իսկ, պարզ գործաւորի մը վարձքը ժամը 13ուկէս ֆրանքէն իջած է 11ուկէսի, ինչ որ կը նշանակէ 15 առ 100 զեղչ մը: Եւ այս տակաւին սկիզբն է:

Աշխատանքի մը արժէքը ճիշդ գնահատել՝ կը նշանակէ ուսումնասիրել կեանքի պայմաններն եւ ըստ այնմ վարձատրել: Ո՛չ շահագործում, ոչ ճըղատյութիւն: Զգացումներով կարելի չէ փոխել կեանքի պայմանները քաղաքին վարչաձեւի տակ: Կը գնահատենք անշուշտ գործաւորական կենցաղի ամէն բարելաւում, եւ անվերապահօրէն կը փափաքինք որ անոնք շատ շահին, բայց կը բաւէ՞ միայն մեր այդ փափաքը: Կարելի է՞ մոռնալ շրջապատի պայմանները, միջազգային մրցակցութիւնները, գիւղացիի վիճակը, արտածութեան կարելիութիւնները, ուրիշ երկիրներու օրավարձերու չափը, զանազան դրամներու ներքին արժէքը եւն. եւն. որոնց ամբողջութեան համերաշխութենէն կախուած է ընդհանուր բարօրութիւնը:

Լաւագոյն չէ՞ որ տասը հազար գործաւոր շաբաթը երեք օր աշխատին, փոխանակ հինգ հազարը վեց օր աշխատելու, իսկ հինգ հազարը պարապ մնալու: Երեք օր միայն աշխատելով գործաւորը կարելիութիւն կ'ունենայ համեստ ապրուստ մը ապահովելու, իսկ պարապ մնալով հանրութեան վրայ բեռ կ'ըլլայ. ծուլութեան կը վարժուի, եւն.: Տագնապներու ժամանակ ինչպէս հանրութեան բոլոր դասակարգերը, նոյնպէս եւ գործաւորները ստիպուած են քիչով գոհանալ: Միահամուռ զոհողութեամբ է որ կարելի է յաղթել չարիքին:

Գերարտադրութեան հայեցակէտով ամէնէն աւելի անկում կրած է ցորենը: 1928, 1929 եւ 1930 տարիներու բերքերը եղած են միջակէն բարձր: Ըստ ստոյգ վիճակագրութեանց, պատերազմէն վերջ մարդիկ աւելի շատ միս կ'ուտեն, բայց աւելի քիչ հաց կը սպառեն քան պատերազմէն առաջ: Թերեւս ասոր ալ պատճառն այն է որ առհասարակ ամէն դասակարգ ալ այժմ աւելի շատ կը շահի քան 1914էն առաջ:

Այդ երեք տարիներու լաւ բերքերու հետեւանքով մէկ տարիէն միւսին փոխանցուած է ահագին քանակութեամբ պատրաստ ցորեն եւ որովհետեւ ագարակապաններն աշխատեցան գիները չկոտրել՝ յառաջիկայ երաշտ տարիներու ակնկալութեամբ, արտածուելիք ցորենի քանակն այնչափ բազմացաւ որ անկարելի եղաւ այլ եւս տոկալ բեռան ճնշումին: Ըստ Ազգերու Դաշնակցութեան Ելմտական Ցանձնաժողովին, օգոստոս 1ին կը գտնուէր չծախուած պատրաստ ցորեն.—

1926ին՝ 3.700, 1927ին՝ 4.900, 1928ին՝ 5.900, 1929ին՝ 10.100 եւ 1930ին՝ 11.200 միլիոն քիլօկրամ:

1929ին 162 արժող չափը 1930 յունիսին կ'արժէր միայն 94, որ աւելի վար է քան նախապատերազմեան գինը: Ցորենի գինին այս անկումն էր որ միանալով Նիւ Եորքի Սակարանի 1929ի համբաւաւոր փլուզումին, սկիզբը դրաւ միջազգային տագնապին:

Շաքարի արտադրութիւնն ալ հսկայական չափերու հասած էր, թէեւ սպառումը կ'աւելնար միայն 100էն 4, որով 1927ին 141 արժող չափը 1928ին կ'արժէր 119, իսկ 1929ին միայն 95:

Սուրճի գինը 1924-1925ին այնչափ բարձրացած էր որ Պրազիլիա քաջալերեց իր արտադրողները նոր արտեր տնկելու: 1926-1927ին 100էն 65 աւելի արտադրութիւն կար արդէն քան նախապատերազմեան քանակը եւ Սուրճի Պաշտպանութեան Պրազիլեան Պետական Հիմնարկութիւնն ահագին ճիգ գործ դրաւ գիները բռնելու: 1928ին նոր բերքն ալ շատ առատ եղաւ եւ անկարելի եղաւ այլ եւս դիմանալ: Ստիպուեցան ծախել շատ աժան գիներով, որոնք յաճախ բաւական չէին մինչեւ իսկ կուտակուած տոկոսներուն բաւելու:

Ցիշենք նաեւ պղնձի, անագի, զինկի, ալումինիումի, նիքէլի եւայլն մետաղներու գերարտադրութիւնները եւ գիներու համեմատական անկումը: Արծաթը որ ոսկիի գինին մէկ տասներկուերորդը կ'արժէր գրեթէ հարիւր տարիէ ի վեր, այսօր կ'արժէ անոր մէկ ութսուներորդը, այսինքն 1 քիլօ ոսկին կ'արժէ 80 քիլօ արծաթ: 5 ֆրանքնոց արծաթ դրամը այսօր կ'արժէ միայն 5 ֆրանքի թղթադրամ, այսինքն հինգ անգամ նուազ քան նախապատերազմեան գինը. արհեստական մետաքսի, քարիւղի եւ ձգախէժի գերարտադրութիւնները ծանօթ են ամէնքին եւ աւելորդ է թիւեր մէջ բերել: Այդ ապրանքներու գիները չեն ցուցեր մինչեւ իսկ արտադրման ծախքերը:

Այս ընդհ. գերարտադրութեանց եւ գիներու անկման պատճառաւ այնչափ թուլցած են զանազան երկիրները, որ մինչեւ իսկ սովորական քանակութեամբ արտահանուած ապրանքներու գիներն ալ ազդուած են միջավայրէն: Այսպէս օրինակ, բամպակն այսօր գրեթէ տասն անգամ աւելի պակաս կ'արժէ քան 1919—20 ի գինը թէեւ գերարտադրութիւն գրեթէ չկայ: Բամպակի գինին անկումը վերագրելի է մանաւանդ սպառումի նուազման, որ իր կարգին հետեւանքն է ծանօթ պատճառներով միջազգային շուկաներու գնման կարողութեանց նուազման:

Անտես առնել այս ամէն գործօնները, այժմ տալ ազգամիջեան տարակարծութեանց եւ ախտերուն, քաջալերել ազգերն իրարմէ բաժնող պատնէշներու ամրացումը՝ կը նշանակէ իւղ լեցնել կրակին վրայ...Կրակ մը որ կրնայ բռնկեցնել ահագին հրդեհ մը, իր մոխիրներուն տակ ծածկելով ամբողջ աշխարհի հնադարեան քաղաքակրթութիւնը:

Ցաւալի առիթ ունեցած ենք ըսելու թէ միութեամբ, համերաշխութեամբ եւ անկեղծութեամբ միայն կարելի է հեռացնել վտանգը: Զգնալ մեկուսացումի, գաղտնի դիւանագիտութեան եւ անհատական քաղաքականութեան ժամանակներն ընդ միշտ անցած են եւ այն վարիչներն որ չեն ըմբռներ այս հրամայական պահանջները, պատասխանատու պիտի մնան գալիք սերունդներուն առջեւ:

Մ. Տ.

ԳՈՐԾԸ ԵՒ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 3 Փետրուար. — Երկունքի մէջ է Մարսէյլը:

Տնտեսական տագնապը ծանրածանր՝ մեր ուսերուն, տարապայման եւ մաշեցնող մաքառումներով: Դպրոցի շէնքի հարցը, հրատապ եւ խանդավառող: Ազգային Տուտոն. ժողովի գումարումը, բազմաժխոր եւ բազմալար ձայներէ եւ ճիչերէ վերջ:

Եռացեռ, ճիզուարուած՝ միահամուռ շարժում, եւ խաղաղ ներքին շինարար աշխատանք: Ու գոյգանոն՝ ցուցադրե եւ խոստելի երեւոյթներ, որ յաճախ այս կամ այն ձեռնարկին ու գործին առթիւ երեւան կուգան, պատուհանէ մը կամ փլած տան մը ճեղքերէն, միշտ նոյն կաղապարուած եւ թանձրամիտ տիպարներէն:

Արձանագրենք ու անցնինք մի խորոց սրտիւ, կանգ առնելով փաստերու վրայ:

ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պիտի ջանամ տալ մինչեւ հիմա տարուած աշխատանքներուն պատկերը եւ արդիւնքը՝ որուն հասած է Կեդր. Հանգանակիչ Ցանձնախումբը:

Ժամանակին գրած ենք, որ այս ձեռնարկին իրենց աջակցութիւնը բերել խոստացած էին 28 Հայրենակց. Միութիւններ, իսկ միացեալ կազմակերպութիւնները, նաեւ քաղաքական երկու կուսակցութիւններ (հնչակ ռամկավար) եղած պաշտօնական դիմումները, հրաւէրները, նամակները թողած էին անպատասխան կամ հնարաւորութիւն չէին ունեցած անդրադառնալու, քննելու եւ որոշումներ տալու համար:

Մարսէյլը իր մէջ կը հաշուէ 56 Հայրենակց. Միութիւններ, 5 Պատանեկան կամ Երիտասարդական Միութիւններ, 3 յարանուանական հաստատութիւններ, 3 քաղաքական կուսակցութիւններ: Շատեր սունկի նման բուսած, երկու-երեք օր արեւ հազիւ տեսած, կազմալուծուած են կամ թմրած:

Եւ այս կրթական ու նոր սերունդի դաստիարակութեան, գերազանցապէս համազգային ձեռնարկին հանդէպ, շատերը մնացին ձեռնպահ, անորոշ ու ցրուած տրամադրութիւններով կամ բացասական դիրքերով:

Անտարբեր ու անձայն մնացին շատեր, որոնք պատահական ամէն տօնի եւ կերակերի, վարժուած են «պարսատիկ եւ շքեղ» ներկայացումներ տալ, «տաղանդաւոր» դերասաններ վարձել, ուտեցիկ ձեւեր առնել եւ սալոններուն տէրերը հարստացնել մեր քրտնաթոր լումաներով, միշտ բաց մնալով իրենց:

Խղճամիտ պրպտում մը երեւան պիտի հանէ տխուր եւ ծոյլեր, որ կը բնորոշեն մեր ընկերային կարգերու եղեւէջները:

Վաթսուն կազմակերպութիւններ. չնչողի աղմուկ. սանձարձակ եւ անպատասխանատու երեւոյթներ, որոնք յաճախ աւերիչ հետեւանքներ կ'ունեն, չորցնելով եւ արմատէն կտրելով թէ կազմակերպութիւնը, թէ հաւաքական հարազատ եւ շինարար ոգին:

Ինչ՛ը կարելի է ընել եթէ մեր ուժերը եւ մեր զանգուածը նոյնպէս ճիզուարուած, տկարացած եւ փշուր փշուր եղած չըլլար: Գոնէ խաղաղ, իրարու մօտեցող, իրար համակրող եւ գնահատող ըլլային: Այլամերժ են, իրար հակառող, ամէն մարզի մէջ: Տեղացիական եւ անձնական շահը գերադաս եւ տիրապետող դարձած է եւ հաւաքական ու համազգային ընդհանուր շահերն ու նպատակները ոտնահարուած:

Դպրոցի հանգանակութիւնն ալ եկաւ փաստօրէն հաստատել մատնանշուած տխուր երեւոյթները...

Իրենց դրական մասնակցութիւնը բերած էին հետեւեալ Միութիւնները, զորս կը զետեղեմ տրուած գումարներու քանակին համապատասխան դասաւորումով: Ցիշուած Հայր. Միութիւններէն մէկ քանին տակաւին հանգանակութիւնը կը շարունակեն եւ արդիւնքը վերջնական չէ, իսկ կան ալ որ արդէն վերջացուցած են: Հարկ չեմ տեսներ յիշատակել թէ իւրաքանչիւրը որքա՞ն գանձէն եւ որքա՞նը հանգանակութենէ լրացուցած են իրենց տուած գումարները: Ոչ ալ արձանագրուած անդամներու թիւերը, ուրիշ յօդուածի մը ձգելով զանոնք:

Վասպուրականի 1800 Ֆր.— Կարճկան 1785.— Քղի 1500.— Տարօն Տուրուբերան 1500.— Սեբ. Սինեքերիմեան 1475.— Սիվրիհիսար 1400.— Բալու 1060.— Քէորիկ 1000.— Բաբերդ 1000.— Բարձր Հայք 1000.— Ա. Գարահիսար 900.— Սալնոյ Ձոր 775.— Զարանճող 700.— Բարձր Հայքի Երիտասարդաց 460.— Հաճիի Աղքատախնամ 300.— Խօշմաթի Կարօտելոց 200.— Խնուս 200.— Խարասնա 200.—

Իսկ Սրդնկայի Եղիկեաց Միութիւնը նկատելով որ նախորդ թղթակցութեան մէջ մոռցուած էր յիշել իրենց անունը, կը խոստանար իր լաւագոյն բաժինը բերել, եթէ անմիջապէս մամուլի մէջ լոյս կը տեսնէր ճշգումը (Տես «Ցառաջ 28 Ցունուար»):

Ուրիշ մասնակցած են ուրազակի 18 Հայր. Միութիւններ, խօսք տուած 28ի մէջէն: Իսկ Կեդր. Ցանձնախումբը անջատ այս հանգանակութենէն, իր ձեռքով հանգանակած էր, մօտաւորապէս 13.500 Ֆր.: Այս թիւերուն վրայ աւելցնելով միւս գումարներուն ընդհ. թիւը, 17.480, ընդհ. գումարը կը հասնի 30,000ի: (ԽՄԲ.— Վերջին տեղեկութեան մը համաձայն՝ 37,000ի):

Խանդավառ էր մթնոլորտը Cafe Noailesի ներքի սրահին մէջ, ուր բոլոր Հայր. Միութեանց վարչութիւնները համախմբուած էին. 60ի մօտ անձ, բաժ: Բոլորը հետաքրքիր եւ լարուած ուշադրութեամբ կ'ունկնդրէին, Կեդր. Ցանձնախումբի զեկուցաբեր Գ. Արգար Արգումանեանը: Տրուած տեղեկութենէն յայտնի կ'ըլլար որ համաձայն նախապէս կնքուած համաձայնագրին, անմիջապէս պիտի վճարեն 150,000 Ֆր. իսկ մնացեալ 200,000 Ֆր.ը հինգ տարուան մէջ:

Արդէն նախապէս երկու սրտցաւ Հայերու նուիրատուութիւնը կար: Միայն Փարիզէն խոստացուած 100.000 Ֆր.ը տակաւին որոշ եւ հաստատուն փուլի մէջ չէր մտած: Ցոյս կար որ անակնկալօրէն կրնայ վրայ հասնիլ եւ փրկել կացութիւնը, աւելի շատ եւ ցանկալի եղանակով վերջացնելու համար գործը:

Հայրենակց. Միութիւններէն ոմանք՝ կատարեցին հարցապնդումներ եւ չեշտակի դրին խնդիր մը՝ թէ ի՛նչ անունով կամ որո՛ւ անունով պիտի արձանագրուի շէնքը, ապագային աւելորդ բարդութիւններու եւ արգելքներու չհանդիպելու համար: Գ. Տեղեկատուն հաճոյքով տուաւ ուրիշ մանրամասնութիւններ եւ յայտնեց թէ շէնքը պիտի արձանագրուի Ազգ. Իշխանութեան անունին: Ոչ մէկ անհատի կամ խումբի անունին: Պատասխանատու պիտի ըլլայ միայն եւ միայն ազգային տեղական իշխանութիւնը որ արդէն ճանչցուած եւ վաւերացուած է Ֆրանսական կառավարութենէն: Ցաջորդաբար, իրար փոխարինող Պատաւականը ու անոր գործադիր մարմինը՝ Վարչութիւնը որուն բաղկացուցիչ անդամները օրը օրին կը հաղորդուին տեղական իշխանութեան եւ կը հաստատուին պաշտօնապէս:

Հանգանակութենէն դուրս, Հանգանակիչ Ցանձնախումբը կազմակերպած էր հանդէս մը Սինէմա՝ Բուլոնյի-Պիօր մէջ, որ անցաւ շատ յաջող:

Այս շինարար ձեռնարկին առթիւ, որքա՜ն իրաւացի են անոնք որ կրքեր կը հրահրեն:

Ո՛վ կ'արգիլէ ձեռնար[illegible] մասնակցիլ, Ցանձնախում[illegible] հետ միացած աշխատանք [illegible] նել, կպչիլ գործին: Որո՞ւ [illegible] ւիրագիր չէ ղրկուած: Որո՞ւ [illegible] ջակցութիւնը մերժուած է:

Բոլորին՝ բոլորին [illegible] է կոչը. ամէնէն յետին կազմ[illegible] կերպութեան անխտիր:

Հրաւիրագիր առանց [illegible] պատասխան ձգել, ժողովին [illegible] եւ հաւաքոյթներէն ոչ մէկ[illegible] ներկայ ըլլալ՝ եւ թերթին [illegible] ղեկուցիւն հաղորդել, աւելի [illegible] հարցումներ ընել, առնուազն [illegible] անլրջութիւն է:

Մերժել հրաւէրը, թափ[illegible] եւ վարագոյրի ետեւէն [illegible] բանալ, մաքերը սրել, մա[illegible] գաղտ չէ մանաւանդ քաղաքա[illegible]կան կուսակցութեան մը [illegible] կին եւ «հնչակին» համար [illegible] տասխան, երբ պաշտօնա[illegible] սիւնակներու մէջ կը գրեն [illegible] գային դաստիարակութիւն[illegible] հայկական մշակոյթին [illegible] պանումը եւ զարգացումը [illegible] հիմնական սկզբունքներէն [illegible]

Որքա՜ն իրար կը համա[illegible] տասխանեն խօսքը, գիրն ու գործը: 350,000 Ֆր.ով դպրոց շէնք մը պիտի ունենայ [illegible] սէյլի հայ գաղութը, և ապագայ [illegible] կը. Կեդր. Հանգանակիչ յանձ[illegible] խումբի կոչը չորս տարի [illegible] պզտիկ գիրերով/Դ.րդ էջին [illegible] անուշադիր անկիւն մը [illegible] են...

Գ. ՄԻՆԱՍ[illegible]

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՊՕՔԱՅԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ (Սեփ. Թղթ). — Պօքա Պուէնոս Այրէսի հրեկայ քաղաքին մէկ թաղին մասն է, ուր կոկիկ համրանք մը ունինք կազմուած ամէն մի վայրերէ հաւաքուած հայ աշխատաւորներէ եւ արհեստաւորներէ:

Համեստ ընտանիքներ, որոնց հոգին դեռ մաքուր է ու [illegible], որոնց շատ շատերու յարկին տակ թերեւս կը պահուին մեր պապենական սովորութիւններն ու աւանդական վարքն ու բարքը:

Պօքայի հայկական դպրոցին նախաձեռնութեան առաջին պատիւը կ'իյնայ Հ. Ե. Ա. Մ. Մասնաճիւղին, որ այս գեղեցիկ նպատակին համար 1929 յուլիսի 28ին կազմակերպեց ներկայացում մը, բեմադրելով «Արցունքի հովիտը»:

Միտքը պատրաստուած էր, պահանջը աւելի քան հրամայական կը թուէր միայն գործնական քայլը որ չուշացաւ: Քանի մը ազնիւ հայրենակիցներու՝ Պ. Պ. Տ. Մանուկեանի, Ա. Մաղաքեանի, Ա. Գալեանի աշխատանքին շնորհիւ 1930 մարտին, դպրոցի հիմքը դրուեցաւ, իսկ ապրիլ 1ին արդէն շատերու համար անակնկալ կերպով տեղի ունեցաւ Պօքայի հայկական դպրոցին պաշտօնական բացումը:

Դպրոցը ներկայիս ունի 40 աշակերտներ, բայց 60ի բարձրացնելու հաւանականութիւն կայ:

Դասաւանդութիւնները առայժմ լաւ հիմքերու վրայ դրուած են: Կը պակսին մանաւանդ դասագրքեր եւ այս պատճառով շատ անգամ դասաւանդողները կը ստիպուին օգտուիլ պատահական դասագրքերէ:

Բայց կայ գնահատելի կէտ մը,— ազգային ոգին ամէն բանէ վեր կը դասուի:

Առիթ ունեցայ այցելելու Պօքայի դպրոցը:

Փոքրիկները խոշոր դրամագլուխներուն մէջ գրեթէ կորսուած, իրենց առաջին թեթեւ շփոթութենէն վերջ, սկսան հըպարտօրէն ցոյց տալ իրենց սորվածը:

«Մեր հայրենիք», «Զէյթունցիներ», «Լուսին չկար», առողջ ու մաքուր հնչիւններով, ամէն մէկ չափին հետ աւելի ու աւելի ոգեւորուելով իսկ [illegible] դում էին տա՛ա՛ Ցիկն[illegible] կուգար անոնց կրակ աչքեր[illegible]

Քիչ վերջ կը հեռանա[illegible] ցըր տպաւորութեամբ ու «[illegible] մերձի վերջին «ամէնք» գեւ[illegible] կանչիս ինչո՛ւ չէ, «Թող [illegible] զմեզ ի չարէն»... Մինչեւ որ [illegible] մատաղ սերունդն ալ եկէ, հա[illegible] քաջէ, ազգային կեանքի [illegible] պայքարի լուծին թէկուզ [illegible]

* * Պօքայի Հայկ. Վա[illegible]րանի առաջին տարեշրջան[illegible] ման հանդէսը, որ տեղի [illegible] 1930 նոյեմբերի 23ին, ա[illegible] օր մըն էր գաղութին համար

Ութամսեայ աշխատա[illegible] մը վերջ, անկարելի էր [illegible] նոյնիսկ արդիւնք մը: Ու իր [illegible] ման խօսքին մէջ Պ. Արմ[illegible] Մաղաքեանը. շատ գեղեցիկ [illegible] պարզեց շահուած յաջողութի[illegible]

Ցայտագիրը այնքան [illegible] որ անկարելի է առանձին [illegible] ձին յիշել: Միայն ըսենք, [illegible] սուցչուհին՝ Օր. Սիրան Ցէր[illegible] տիսեան կարելին ըրած էր [illegible] իր ջանքերուն, վարժարանի [illegible] գաւարձութիւնը նուիրենք [illegible] գեղեցիկ ինքնահոս գրիչ մը [illegible]

Եղան զանազան ուղերձ[illegible] Անուրդէն գոյացաւ 430 [illegible] որու գլխաւոր գումարը 170 [illegible] գրեթէ միանուագ տուաւ [illegible] խաչիկեանը:

Բացի Ցիկնանց Մի[illegible] դպրոցին կից կազմուած [illegible] մանաւոր միութիւն մը [illegible] գլխաւոր նպատակներէն [illegible] պիտի ըլլայ դպրոցի համար [illegible] փական հող մը գնել եւ շէնք [illegible] շինել:

Պօքայի դպրոցին ամսա[illegible] պիւտճէն հաւասար է 150[illegible] փեզոյի Այս գումարէն [illegible] չուհիին կը վճարուի 65 [illegible] տնտեսուհիին 25ի դպրոցի [illegible] 50 փ. եւ 10-15 ալ մանր [illegible] ծախքերը:

Դպրոցը 1929-1930ի [illegible] շրջանին ունեցաւ 4 ձրի [illegible] կերտ աշակերտուհիներ, իսկ [illegible] ծնողները վճարած են գրեթէ [illegible] ամսավճարներ: Դպրոցի [illegible] գոյուած է յարակից միու[illegible] ներու եւ զանազան նուիրա[illegible] թիւններուն միջոցաւ:

Հոգաբարձութիւնը [illegible] կ'աշխատի ապահովել գալիք [illegible] ուան թէ դպրոցական պիւ[illegible] եւ թէ աշակերտութեան բա[illegible] գոյնթիւը:

Ա. ԹՈՐԳՈ[illegible]

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible] Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան ելեւմտացոյցին վիճաբանութեան ու քննարկութեան [illegible], գերման խորհրդարանին [illegible] արտաքին նախարարը Քուրցիուս պարզեց իր արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը

Քուրցիուսի ճառը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ութ կէտերուն մէջ

ա) Գերմանիա պիտի շարունակէ աշխատիլ ի նպաստ Համեւրոպայի ծրագրի իրականացման, [illegible] ծանուցագրին արուած պատասխանի սահմաններուն մէջ

բ) Գերմանիա պիտի օգտագործէ ազատագրեալ Ռենանի [illegible]. եթէ զինաթափութեան համաժողովը որ պիտի գումարուի 1932ին [illegible] չյանգի վերջնական դաշինքի մը [illegible] պետութեանց զինաթափութեան:

գ) Գերմանիա իրեն համար պահանջէ ապահովութեան երաշխիքներու կիրարկումը, որուն ենթակայ ուրիշ մեծ պետութեանց զինուորական քաղաքականութիւնը:

4) Գերմանիա ինքզինքը կապուած չի զգար զինաթափութեան [illegible] յանձնաժողովին եզրակացութիւններով:

5) Զի մտածեր քաշուիլ Ազգերու Դաշնակցութենէն, ինչպէս պահանջեն ծայրայեղները:

6) Սակայն, կրնայ ըլլալ որ [illegible] հրաժարիլ ժընեւի կազմակերպութենէն, այն պարագային երբ տեսնէ թէ իր իրաւունքները չեն յարգուիր:

7) Գերմանիա երբեք չէ մոռցած թէ կրնայ իրագործել Յունկի ծրագիրը.

8) Իւ վրայ դրուած պատերազմական պարտքերը կը նկատէ [illegible] եւ անոնց ընդհանուր [illegible] պիտի պահանջէ [illegible] որ յաջողի հաւասարակշռել իր ելեւմուտքը:

Այս 8 կէտերու հիման վրայ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարը պարզեց իր արտաքին քաղաքականութիւնը, որուն սարսեւ [illegible] գլխաւոր հատուածները:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Որքան ալ այսօր աղօտ թուի այս գաղափարը, եւ որքան ալ եւրոպական զանազան երկիրներու մէջ անհաշտ ծագած ձգտումները [illegible], սակայն ամէն [illegible] պէտք զգալի դարձած է եւրոպական ցամաքամասի [illegible] մինչեւ յարաբերութեանց [illegible] նոր ձեւ մը:

«Այս պէտքը բխած է իրականութիւններէ, որոնք մօտէն կապ ունին Գերմանիոյ շահերուն հետ՝ տնտեսական, քաղաքական, մշակութային մարզերուն մէջ:

«Այս պատճառով էր, որ երբ գնորաժան, ի յառաջագունէ չմերժեցինք ծիգերը որ կը կատարուին իրականացնելու համար «Եւրոպական Միութիւն»ը:

Գերման նախարարը յետոյ կը յիշէ իր սիջամտութիւնը, ինչպէս նաեւ իտալիայինը որու ջնտեւանքով, հրաւիրուեցան Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի կառավարութիւնները.

— Նկատի ունենալով մեր եւ Խորհրդ. Միութեան յարաբերութիւնները, շատ գոհ եմ, որ այս վերջինս սկզբունքով ընդունած է իրեն ուղղուած հրաւէրը: Հիմնուած է խորհուրդ մը, որ յետագային թոյլ պիտի տայ այս պետութեանց մասնակցելու խորհրդակցութեանց:

ԳԵՐՄԱՆԵԻՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— Պատմական, քաղաքական եւ տնտեսական իրականութիւններու բերումով, ֆրանքօ-գերման յարաբերութիւնները կը գտնեն անկիւնաքարը եւրոպական բոլոր հարցերուն:

«Եթէ արտաքին կարեւոր հարցերու լուծման մէջ ուրիշ ֆրանսայի հետ գործակցութիւնը ամէնէն ուղիղ ճամբան է, այդ չի նշանակեր սակայն թէ այդ ճամբէն պարտաւոր ենք քալել ամէն պարագաներու մէջ:

«Սակայն անցեալ տարուան վերջին ամիսներու ընթացքին, Ֆրանսայի հետ մեր յարաբերութեանց զարգացման մէջ, հանդիպեցանք դժուարութիւններու, որոնք կը յուսամ թէ պիտի հարթուին մօտ ատենէն: Այդ դժուարութիւնները կրնան վտանգաւոր ըլլալ ո՛չ միայն ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց, այլ նոյն իսկ Եւրոպայի ապագային տեսակէտէն:

«Պահանջները որոնց համար կը կռուինք, անհաշտելի չեն ուրիշ ազգերու կենսական անհրաժեշտութեանց հետ: Անոնք կրնան գոհացում գտնել խաղաղ եւ օրինաւոր կարգադրութեան մը հիման վրայ:

«Գերման զանգուածները պատրաստ են հետեւելու եւրոպական գործակցութեան նոր եղանակներուն, բայց չեն ուզեր որ նոր Եւրոպան հիմնուի Գերմանիոյ ամենէն մեծ պարտութեան հիմերուն վրայ»:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒՄԸ

Խօսելէ յետոյ զինաթափութեան նախապատրաստական յանձնախումբի աշխատանքներուն վրայ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարը կ'աւելցնէ.

— Ժամանակն եկած է որ գործը հետեւի խօսքին: Հասած է թէ ի՛նչ եղանակով պիտի գտնենք զինաթափութեան համաժողովին արդիւնքները: Պիտի պահանջենք Գերմանիոյ ապահովութիւնը այն չափով որ ուրիշ պետութիւնները կը կիրարկեն իրենց իսկ համար:

«Սպառազինման մարզին մէջ, հաւասարակշռութեան հաստատումը կը կազմէ դաշնագրերէն բխող յանձնառութիւն մը: Սպառազինման հաւասարակշռութեան հաստատումը անհրաժեշտ է, եթէ կ'ուզուի Եւրոպան հանդարտեցնել ու ապահովել»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱ՞Յ»

«Ճելմաքա» այս վերնագրով խմբագրական մը ունի.—

Գիշեր ցերեկ տնտեսական չքաւորութեան մասին կը խօսինք, եւ բոլորս, սկսեալ պետութենէն մինչեւ ժամուլը եւ ժողովուրդը, տնտեսութի պակասէն կը գանգատինք:

Բայց գրականութեան մասին խօսող չկայ: Կը նշանակէ թէ գրական չքաւորութիւն չկայ, այլ եւ գրականութիւնը կը բարգաւաճի, միտքը կը բանի, բանաստեղծութիւնը չըվէժի նման կը հոսի...

Այսպէս չէ իրականութիւնը: Գրականութիւնը բոլորովին մոռացութեան արուած է, եւ այս ընթացքով պիտի մոռցուի ոչ միայն մարմինը, այլ եւ անունը: Հոսանքը գաղրեցաւ: Հին ատենները, փոքր վարժութիւն մը կար ժողովուրդին մօտ: Հիմա ան ալ վերցաւ: Կամուրջէն անցնող 30-40 հոգիի հարցուցէք թէ ի՛նչ է գրականութիւնը: Վստահ եղէք որ բոլորն ալ զայն պիտի նկատեն տարբեր բան մը, — անելիի տեսակ մը մեքենայ, ելեկտրական ամփուլ, նորատեսակ ինքնահոս գրիչ եւն.:

Էտիպ, շայիր, միւէլլիֆ, միւնէքքիտ (գրագէտ, բանաստեղծ, հեղինակ եւ գրագատ) եւ նման բացատրութիւնները ալ պատմութեան խառնուելու վրայ են:

Երեւակայեցէք որ ժամը մէկը գլուխ գործոց գիրք մը մէջտեղ հանէ, աւելի գեղեցիկ քան Վոլթէրի կամ Փասքալի մէկ երկը: Եւ ուրիշ մըն ալ հայրենասիրութիւն ընէ ու այս գիրքը տպէ... Քանի՛ հոգի պիտի գնէ, եւ ո՛վ պիտի կարդայ: Այս երկու հարցումներուն պատասխանները մի ուզէք մեզմէ:

∴

Անազին յաղթանակ մը ձեռք բերուեցաւ եւ հսկայական յեղափոխութիւն մը յաջողեցաւ անոր:

Միտքերը հետաքրքրող հարցումէկ խնդիրներ մէջտեղ ելան եւ բանաստեղծները յուզող հարցումէկ նիւթեր բացուեցան: Անոնց մասին ի՞նչ խօսուեցաւ ի՞նչ գրուեցաւ եւ ի՞նչ երգուեցաւ: Մարդուն հոյակէն՝ իր գործն է եղեր: Ո՞ւր են երկերը:

Պատերազմէն յետոյ, աշխարհ տագնապի մատնուեցաւ: Բոլշեւիկութիւն ծագեցաւ, աշխարհի կարգ կանոնը խանգարուեցաւ եւ տեսակ տեսակ գաղափարներ երեւան եկան: Իսկ մենք կը լռենք, կարծես նման հասկ դարձած ենք:

Ապաբէլ Համիտի շրջանին, ազգը պաշտօնապէս պարտադրուած էր լռելու: Հիմա, ազգը պաշտօնապէս կոչուած է խօսելու: Բայց բոլորս կը լռենք: Մեր ոչ մտածումները գրականութեան կը փոխուին, ոչ ալ զգացումները: Մամուլին մէջ, տառերը միայն հանրային ծանուցումներ կը շարեն:

Եւ սակայն, ունինք կարող եւ ընդունակ գրիչներ, ինչպէս մօտէն գիտենք: Մինչդեռ՝ անոնք ալ լռած են: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ պարապ արտին մէջ կարելի չէ բանախօսել: Մէկ փորձած են, երկու փորձած են, եւ տեսած են որ լսող չկայ: Անոնք ալ վերջապէս մինչեւ բէթին ծայրը քաշած են:

Մեր ընկերութիւնն ալ, գրականութեան այս պակասին պատճառով, թէ՛ կը յետադիմէ, թէ՛ կը կոշտանայ: Եթէ սակէ վերջ կոշտութեան հանդիպիք մեր Թուրքերու մէջ, մի զարմանաք:

— Գրականութիւն կա՞յ, քանի՞ կը ծախուի, քիլօյո՞վ թէ կրամով:

— Էֆէնտիմ, անոր նորութը շատոնց անցաւ: Ուրիշ բան մը կ'ուզէ՞ք...

Մինչդեռ համաշխարհային գրականութեան բան չէ եղած: Ոչ միայն Եւրոպացիներուն եւ Ամերիկացիներուն, այլ Պալքանցիներուն գլուխն անգամ կը բանի: Պուլկարիայէն մեր սատցած ֆրանսերէն օրաթերթէ մը կ'իմանանք թէ գիրք կը տպուի ամէն, գրական գործեր կը թարգմանուին, ներկայացուններ կը տրուին եւլն.: Նոյն ձեւով հելլէնական թերթ մը կը ստանանք: Յունաստանի մէջ աւելի լայն շարժում կայ:

Բերայի գրատուններուն ցուցափեղկերը աչքէ կ'անցընենք: Ամէն օր գրական նոր գործ մը կուգայ եւ հոս անգամ ձեռքէ ձեռք կը խլուի:

∴

Ո՞ւր պիտի յանգի այս կացութիւնը: Դէպի ո՞ւ կը յառաջդիմենք: Կառավարութիւնը գիւղին եւ գործնական աշխուժն մը նուիրեց մեզի: Լեզուն ինքնաբերաբար պարզուեցաւ: Հակառակ ասոր, ծաղուն չկայ գրական աշխարհին մէջ: Մտաւորականներուն թիւը հետզհետէ կը պակսի: Ազգը որ յաղթեց անկախութեան պայքարին եւ յեղափոխութեան մէջ, գրական գետնին վրայ պարտութեան, անկումի դատապարտուեցաւ: Մե՛ղք, հազար անգամ մեղք:

Գարանճա Անմէտի (գերեզմանատուն) նոճիներուն եւ քարերուն մէջ գերեզման մը: Անպատճառ ծաւու մուռ եւ կոտրած քանի մը քար, եւ վրան ալ աս արձանագրութիւնը. «Գրականութիւն...»:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

''ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ,,

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՍԵՊՏ. 1929—31 ԴԵԿՏ. 1930 ՇՐՋԱՆԻ

	Ֆրանք
ՄՈՒՏՔ	
Նուէր Գ. Վ. Խօրասանճեանէ (Պրիւսէլ)	5000.—
Նուէր Գ. Ն. Կիւլպէնկեանէ (Լոնտոն) մէկ գրքի փոխան	300.—
Նուէր «Ցարդ-գող» Գրական Միութենէն (Փարիզ)	866.85
Ցպրօն-Ցուրուքերան Հայրենակց. Միութենէն (Ամերիկա) գնդամ ՑԷր կարապետեանի հատորին տպագր. ի հաշիւ	2531.80
Զարդարեանի հատորէն ծախուած օրինակներէն գանձուած	5982.40
Գումար	14681.05
ԵԼՔ	Ֆրանք
Զարդարեանի հատորին տպագրութեան	7000.—
Հ. Ղ.-ի յառաջիկայ հատորներու հաւաքման ընդօրինակութեան առ. հաշիւ	1765.—
Հրանդի հատորին տպագրութ. առ. հաշիւ	2000.—
Նուիրատոմսերու, թուղթիկներու եւ գրենական պիտոյքի տպագրութեան	570.—
Զարդարեանի գրքին կողքի նկար, կենդանագիր եւ քլիշէի	409.80
Զարդարեանի գրքին առաքում, թղթատարական ծախք եւ թղթակցութիւն	2196.05
Գումար՝	13940.85
Պատրաստ գումար	740,20
Գումար՝	14681.05.

«ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»

Հաշուեքննիչ՝ Մ. ՏԷՐԴԷՏԷՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ե. Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Նախանցեալ կիրակի օր Վէրօտիլէյի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ հետաքրքրական մրցում մը Ե. Ե. Մ. Շավիլի եւ A. S. Transports (1 H. C.) խումբին միջեւ: Հակառակ որ Հայերը միշտ սեղմած էին հակառակորդին բերդը, սակայն խաղը վերջացաւ առանց արդիւնքի:

Իսկ անցեալ կիրակի 8, փոքր. խումբը մրցեցաւ S. S. Amical B.ի դէմ: Դժբախտաբար գտնուեցին կողմնակալութեան պատճառաւ խաղը իր արժէքը կորսնցուց: Առաջին խաղամասին հաւասար խաղարկութենէ մը վերջ երկրորդ կիսախաղին փոխնախորդ նշանակեցին 2 նշանակէտ մէկը օփսայտով: Իսկ Հայերուն մէկ կանոնաւոր նշանակէտը մերժուեցաւ իբր օփսայտ: Այսով S. S. A. յաղթեց Ե. Ե. Մ.ի 2ի դէմ Օով:

Կ. Թ.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵԽՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ «Պար Վէնտանի» թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատ. Միութեան բացման հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան Ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Մարսէյլի եւ Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւններու:

Հակառակ աննպաստ օդին, սրահը լեցուած էր, եւ շատեր նստելու տեղ չգտան:

Հանդէսը բացուեցաւ յանկարծ «Մեր Հայրենիք»ով որմէ յետոյ նախագահ ընկ. Ա. Յակոբեան պարզեց նորակազմ Պատ. Միութեան գործունէութիւնը, եւ կոչ ըրաւ բոլոր ծնողքներուն որ իրենց զաւակները այլասերման վտանգէն փրկելու համար արձանագրեն Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան շարքերուն մէջ: Ցետոյ խօսք առաւ ընկ. Յ. Խանոյեանի որ բացատրեց Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան նպատակը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, ընկերներ Ժիրայր Մոլոյեան, որ ջութակի վրայ մէկ ընդ մէջ նուագեց գեղեցիկ կտորներ: Ընկերներ Սիմոն Ավոյեան եւ Մելքոն Աշոտեան, Յ. Թումանեանի անմահ «Անուշ»էն ներկայացուցին սրտայոյզ պատկեր մը: Գիքոր ընկ. Յ. Թորոսեան ներկայացուց զուարճալի կատակերգութիւն մը: Ընկ. Գր. Քէնտիրճեան երգեց Յ. Թումանեանի «Բարձր Սարերը» եւ արտասանեց Ա.-Ահարոնեանի «Ցորդանը քեզ»ը: Արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Համբարձում Քէշեան, Թ. Աստուրեան, Կ. Մարտիրոսեան, Ոսկան Ջաքարեան, Ն. Պէրտիքեան: Ընկերներ Հրաչ Նազարեան եւ Գր Մակարեան ներկայացուցին «Գէշ Ատեր»: Ընկերուհի Մարի Սաղաթելեանի եւ ընկերներ Փ. Կիրակոսեանի եւ Յ. Թորոսեանի մասնակցութեամբ ներկայացուեցաւ Գ. Ռշտունիի «Վէց ուսէս պորտի ժառանգ ճանցած սնտուկը»:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուորով», եւ հասարակութիւնը գրուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Գր. Քէնտիրճեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

I

Թռի՛նք, միասին, անտառին [illegible], անտառին համար, արեւին, [illegible], անձրեւին թէ ձիւնին:

Ու հիմա չկար ցիանը:

Սամուէլ եղաւ, դրաւ եփի [illegible] սիւնը, հագաւ վերարկուն, ուսն առաւ հրացանը ու [illegible]:

Միշտ կը ձիւնէր: Մշուշը [illegible] հասեր էր ծառերուն [illegible], շղարշներ կազմելով:

Իր ետին անտէր կաթնամման [illegible] մէջ ծուխ կը մնէր, [illegible] ու տարածուն:

Անոր ոտքերը նստան ձիւնին [illegible] տեղ չինեցին, շարունակելին:

Ցուք ու կակուղ:

Ձեռքերը գրպանը, պինծերուն [illegible] շունչին շոգին, քալեց:

Ինչպէս վառարանի մը գոլը, ձիւնը կը հալէր անոր դէմքին վրայ, ու փետուրի տարափով կը ծածկէր վերարկուն:

Անուշ պատրանքովը քնքուշ գգուանքի մը գնաց այսպէս, աչքերը կիսախուփ, յուռ քայլերով, ամէնէն անցուկ շաւիղներէն:

Հասաւ մեծ կաղնիին որ իր պալի թեւերը տարածած շուրջի երիտասարդներուն, ճերմակ մօրուքին ամէն շաքար կը ծծէր հանդարտ:

Կեցաւ, ոչխարն առաւ ու կրակեց անոր բարեկամաբար:

— Ցիա՜ն...

Մոռցած էր, յիշեց ու մռայլեցաւ:

— Անցաւ է, անցաւ է:

Անտառը մ'թնեց կարծես, ու իր հառաչանքին հետ շունին երկար կողկանձին արձագանգեց կուրծքին տակ:

Վիրաւոր լռել գարնուեցաւ սրտի պատերուն:

— Խե՜ղճ բարեկամս, մտածեց, պիտի տառապիս ապաստելով տիրոջդ վերադարձին, զգալով միայնութիւնդ: Ցէրդ, որ ալ բան մը չի կրնար ընել քեզի համար, կը փախի խեղճութենէդ: Պիտի յաւետ կարօտով արցունքոտ աչքերդ, պիտի շարունակես սիրել ու ծերանալ, գուցէ գեռ երկար ժամանակ, գալով ու նուաստութեամբ կլլելով անտառի բիրտ սիրտը պատմող որ պիտի շարշաթանքդ կերակրէ միայն:

— Խե՜ղճ Ցիան, լաւ չէ՞ որ մեռնիս, սիրելիս, մեռնիս գեռ բոլորովին չմոռցած անտառը, անտառին որրութիւնը: Դեռ չկորսնցուցած բոլորովին քու հաւատարիմ պահին արհամարհանքդ ...չէ՞ անօգուտ է:

Ցիշեց գտնաւ անտառին մէկ որոշ անկիւնը ուր Ցիանին միսը հասած էր:

— Բոխուին ձգեմ:

Բայց հոգին քանի մը քայլ եւս հեռացաւ, տեսաւ զոյգ մը սկիւռներու խաղը՝ ծառի մը վրայ Վայրկեան մը յետոյ անհետ մին արիւնաթաթախ:

Ու զգլաց անտառին մտահոգութեան մէկ կողմ.

— Անօգուտ է կ'ըսեմ, լաւ է մեռնիս. չչ'չայ զայրացած:

Բազում զատն հեռ շունը բարձրացաւ ասելի թաթերուն, երջանկութեամբ հաչեց ու գետին ինկաւ նորէն ուժասպառ:

Ու Սամուէլ ամօթահար, յանցաւորի պէս գլուխը կախ վերադարձաւ, վերցուց մեռած սկիւռը ու տարաւ, դրաւ անոր առջեւ:

Դուրսը կը ձիւնէր թանձր փաթիլներով: Կրակին առջեւ կը խոկար այդ սեւ վերմակին տակ, իր մէջ ու Սամուէլին մտքին մէջ, կրակին վրայ ասոր կը կարդար գիրքի սերտկէր մը պէս, ու շունը կը ծամէր դժուարութեամբ, ագահութեամբ համեղ միսը սկիւռին, ապրելու անձը իր հեւքին մէջ:

2

Շատ դժբախտ անցեալ մը ունեցած էր Սամուէլին:

Ուրկէ՞, ո՞ր քարէն ծնած էր, ոչ ոք գիտցաւ: Մանուկ հասակէն մեծ քաղաքի մը ասպարէզներուն վրայ գտաւ ինքզինքը: Թշուառ: Ոչ ոք հասկցաւ զինքը, ոչ ոք հետաքրքրուեցաւ իրմով, հեւ ի հեւ վազեց այդ «գործ»ի գերիները, «շատ գանգատ է» ըսին, ու շատ թանձր գտնեցին անոր խելապատակը, անյարմար որեւէ «արդարութեան»:

Ու ան գտաւ անհոգութեամբ մը, մշտական թմրութեամբ մը զինուած հնազանդեցաւ, ծածկուած անկիւնի մը, անուշի փշրանքի մը համար, ու տարաւ բոլոր զրկանքները, տանջուեցաւ, կեղեքուեցաւ, արհամարհուեցաւ:

(Շար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Այս երեքշաբթի ժամը 8.30—9.15 կանոնագրի մեկնաբանում (ընկ. Գ. Ֆիւսեան):
ժամը 9.30—10.15 պատմութիւն Նախայեղափոխական շարժման (ընկ. Յ. Թադոսեան):

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հրայր խումբի կողմէ
կ'ազդեցիկ ժամը 3ին Ուալ ժողովարանի սրահը՝ 81 rue de Paris, Sarcelles
Կը խօսի՝ ընկ. ՕՀԱՆ ՆԱՐՕ
երգ եւ արտասանութիւն։

ՀԱՆԴԷՍ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ երգչախումբի
Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Géographieի մէջ
184 Bld. St. Germain
Կը նախագահէ ՏԻԲ. ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ՍՐԲԱԶԱՆ
Կը խօսի՝ Գ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

կը մասնակցին՝ Օր. Գարիպեան (երգ), Օր. Ղազարոսեան (դաշնակ), Օր. Զաւաքեան (դաշնակ), Օր Երամեան (ջութակ), Գ. Նաւասարդեան (երգ), Օր. Չէր Թովմասեան (արտասանութիւն) եւ Սիփան երգչախումբը իր ամբողջ կազմով. ղեկավարութեամբ Գ. ՍԱՔՕ ՑԱԿՈՐԵԱՆԻ։

Մուտքը մասնակցութեան համար 3 ֆրանք

ԵՐԵԿՈՅԹ — ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

կազմակերպուած Շավիլի երիտ. երկսեռ միութեան կողմէ
Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 8.45ին Salle Pathinի սրահը
104 Grand'Rue, Chaville
Աղնել ճանապարհը թիւ 1 եւ իջնել Շավիլ Anciénne Mairie

ՀԱՆԴԷՍ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ

Փարիզի Հարաւ. Երգ. Բաւաքչիմասիրաց միութեան կողմէ
կ'ազդեցիկ ժամը 2.30ին Bourg-la-Reineի Salle des Bargnesի մէջ
երգ, արտասանութիւն, բանախօսութիւն եւ կը ներկայացուին Վարդանի կեանքին պատիկ դրուագներ դպրոցի աշակերտներու կողմէ։ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակց. միջոց.— Առնել հանրակառք թիւ 88 եւ իջնել Place Condorcet, Bourg-la-Reine.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ
THEATRE RENÉE MAUBEL 8-10 RUE DE L'ORIENT
8րդ տարի · 120րդ ներկայացում
Վարդանանցի տօնին առթիւ ժողովրդական մեծ ներկայացում
Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.30ին կը ներկայացուի

ԱՆՄԱՀՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Շուտով լոյս կը տեսնէ

« ԼԻՈՆԱՀԱՅ ՈՒՂԵՑՈՅՑԸ ,,

ՎԱՐՁՈՒ Է մէծ խանութ—սենեակ մը, մէկ կամ երկու բնակութիւն համար։ Դիմել 29 rue Bernard du Bois Marseille.

Հ. Յ. Դ.

Փիւթօ եւ Սիւրէնի բնակող բոլոր ընկերները պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին, վաղը կիրակի ժամը 3.30ին, 150 Rue Jean Jaurès (Puteaux) սրճարանը։

Պէթոն լէ Պրիւէր բնակող բոլոր անհատ դաշնակցականները պարտաւորիչ կերպով խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին 66 Rue Sabliere (կայարանին դիմացի պիւրօ Թապայի սրճարանը)։
Գ Ա Ի Ա Ռ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գաւ. Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 8ին 63 Rue աը լա Պէփիւպլիքի մէջ։

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կեանքիս եւ Շրէանի Հայրենակցական Միութիւն մը կազմելու համար իրենց համաձայնութիւնը գրաւոր կերպով յայտնող բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ֆլորիա ճաշարանին մէջ՝ 61 rue Monsieur le Prince. (Métro Odéon).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
Պէյրութ, Վ. Ու.— 100 ֆր.
Ռոան, Ս. Թ.— 100։
Բարիզեթ, Ս. Փ.— 250։
Փանիըզ, Գ. Մ.— 4 անգլ.
Տիթրոյթ, Հ. Յ. Դ. Ջուլ. Ակ.10 տոլ.
Պարոյեան Փաթ. Հ. Տ.— 35։
Մարսէյլ գործ.— 950։
Լըպլին, Ե. Տ. Մ.— 100։
Մարսէյլ, Յ. Գ.— 35։
Մասա աը Մառ, Ա. Բ.— 35։
Միլան, Բժ. Ե. Ա.— 400։
Նիզ, Ե. Գ.— 200։
Վալանս, Ֆարմ.— 467,10։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Ս. Մարկէնի (Մարսէյլ) Համագաստ նմեակտութեան իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Ռսկեան ընտանիքին իր սիրելի որդւոյն դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ԼԻՈՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Աժան գիներով կը ծախենք էշարփներ, ժոռապաժաւ Թաշկինակներ, քաշքօլներ, ժոռարտեղէն կոտորներ, Թաւշիներ, պաստառներ, Թիլեր, նկարուած եւ պարզ շղարշներ, անգլիական քրէփներ եւ սուպի ֆամար ծաղկեթեղեր։ Դիմել A. Cuilléron, 150 Rue Boileau. Lyon.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ։ Աղմամա. եւ նոր մէթոտ. գաղտ. արտաց եւ կանանց մորթի, արիւն, վեներ. Հիւանդ. եւ վարժութ. Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ
Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol մէջ. Մէտ Ռէոմ. Թէօ. մեզի։ Վեներական ախտեր, Շերամաքաղուութիւն ատր եւ հիւնդ, անկարողութիւն, Փրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան եւ մեզի քննութիւն, Թիթէ, Կոկորդի եւ ականջի ցաւեր։ Դարմ. Ծանօթութիւն եւ անդրանիկ կազմամադասութեան բոլոր։ Աշխատավարձ պատիւ կամիւ հիւանդն. Ընդունելութիւն ամէն օր 9-12 եւ 2-8։ Կիր. 9-12։ Աննաչում.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9.12։

EMPIRE Մետրօ-ով՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H. STEPHAN

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԻ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesh (վառիս) եւ hémorroidesh (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին միջոցներով։
Ֆիազրմի (diathermie), (ուլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամերը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տուն Նուքի եւ կառ. տը լ'էսդ մէջտեղը)

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ. վ՛ճարել 5 տարիէն. կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել. ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ Թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը։ Ջեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ Թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար։

կարդացա՞ծ եւ օտարներուն յանձնարարա՞ծ էք
ԳԻՄԻԹԷԼԻՆ «A L'OMBRE DE LA CIVILISATION»
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՐՈՊԱԿԱՆՏԻ ՎԷՊԸ
(Ֆրանսացի ամենակարեւոր անձնաւորութիւններու եւ Թերթերու կողմէ գնահատուած)
կը ծախուի հրատարակչատունը՝ 42 Rue Saint-Jacques, Paris (Սորպոնի մօտ), բոլոր ֆրանսական մեծ գրավաճառներու մօտ եւ Հր. Սամուէլի գրատունը։ Գին՝ 15 ֆրանք։

ՖԷՐՄԻՈՆ, Բուժարանական գրասենեակ Ր. ԽՐԼԱԳԵԱՆ
33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, Մէթրօ՝ Chatelet
Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, պատմական, ամուսնական եւ մանուկ ատենական գործեր։ Կը կատարէ ինչպէս նաեւ ինտելեքտ. ֆրանսական գործեր...
Դիմել ամէն օր բացի Կիրակիէն առաւօտեան ժամը 10—12։

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulême, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք, տուկուն, Թաճակաւոր եւ ամէն ջաշակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ։

կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է։

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ
PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville. Մէթրօ՝ Բէլվիլ
Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր
Հայ յաճախորդներու դիւրութեան համար տրամադրելի է հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաջին յարկը. դեղագրերնեու պատրաստութեան ճիշդին մէջ։
ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ
Մեր կարող ներկայացուցիչներու հարցուցին 5 գեղջ։
Ի բացառութ հանգստին լուարքը եւ spécialitésները

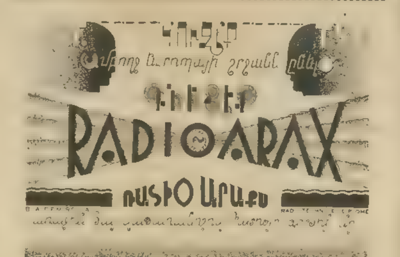

ՌԱՏԻՕ ՄԱՍՆԱԳԷՏ Պ. Ա. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
2 rue des Fossés St. Jacques. Paris (5)

Վարձու է Պատուաւոր հայ ընտանիքի մը մէջ (կահաւորուած կամ պարապ) սենեակ մը կէս կամ երկու հոգիի համար, նպաստաւոր պայմաններով։ Դիմել 23, rue de la Varonne. St Maur des Fossé (Seine). Առնել Porte de Vincennesէն հանրակառք թիւ 110, եւ իջնել՝ Bastilleէն։

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Դիւրամատչելի պայմաններով։ Դիմել՝ Օր. Փափազեանի, 8 rue Wulfran Puget, Marseille.

ԱՌԱՆՑ ՄԻՋՆՈՐԴԻՔԻ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԾԱԽՈՒ Է Պարապ խանութ մը (կոմիք բնակելի), իսկ ճէքս եւ Բիւ Ֆեչէն փողոցներուն մօտ, յարմար ճառականութեան կամ պզտիկ աշխատանքներու եւս կրնալ վերածելու համար։ Երկար պայմ։ Յարկեան 2500 ֆրանք։ Մանրամասնութեանց համար դիմել, Թիւ «Յառաջ» գրասենեակ 13 բիւ տէ ջօմինիքէն, Փարիզ։

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ITALIE 137 Ave. de Choisy, métro Tolbiac
Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քիթի, ականջի, մորթի, հիւանդութիւններ, ֆրանկախտ, Շերմամիջութիւն, անդամալուծութիւններ, Rayons X՝ Աժամասնական արտիւն, ակումբներ և այլ. Ատամ. Գործողութիւններ 100 ֆրանքէն սկսեալ մաստամասն։ 60 ֆրանքէն՝ Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10 12 եւ 2—8.

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ
8 RUE CHATEAUDUN-Ի
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ
Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq.
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՑԻՈՆ
Չափու վրայ տուկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գործածուի կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն մը Շրիւր։ Հնաձեւ կամ իսկ կրնաք խորդակցիլ... Թեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսական տուրքի օրէնքները խիստ քայլ են։ Յայտարարութեանց ձեր վրայ դրուած տուրքերու լուծման եւ անհամաձայնութեանց համար դիմեցէք փորձառու պաշտօնատան նախկին քննիչ Պ. ARNAUD.

167 Rue de Montmartre, PARIS (9)

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ բացի Ուրբաթէ

RESTAURANT ROUMAINE

7 RUE DE LA MICHODIÈRE, PARIS
(ՕՓԵՐԱՅԻ ՄՕՏ)
Խնամքով պատրաստուած ռումանական եւ արեւելեան կերակուրներ
Չափաւոր գին

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է
"ԾԵՐՈՒՆԵԱՆ,, ԳՐԱՑՈՒԼԱՐԱՆԸ

43 Rue de Trévise, PARIS (9)
Ըստ առաջնոյն կը հայթայթենք տպագրական մեքենայ եւ բոլոր պարագաները։ Դիմել վերի հասցէով Պ. Վ. Վարդանեան

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE
Ներքին եւ Ց'որեն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ
29 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX, Tél. Nord 96-
Բաց է ամէն օր, ուր չատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը կարեն ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ։ Այցի օրեր կէսօր 4-6 ... Ն Բ եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Թիւ ... կիրակի եւ տօնական օրերը ... Ամէն ... 2—3։ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հնաձայն Littré 3
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

THÉ YAVROU ԹԵՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880ԻՆ
ՅԻՄՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ
ԹԵՂԻՆ ԵՒ ԿԱՊՈՅՑ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԸ
ԳՏՆՆՑԻՔ ՆՈՒԷՐՆԵՐ (surprise)
ՄԵԾԱԲԱՆԱԿ
23, Rue Sénac :-: MARSEILLE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	
	3 ամս. 6 ամս. Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	5 տլ. 10 տ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ 200ֆ

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23

R. C. SEINE 376 266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931

15 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1495

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Հայրենիք» յունուար 6ին բացաւ հարցարան մը, «նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան» մասին։

Բիչ մը շատ է խճողուած հարցարանը,—17կէտ—երեւի տեղական պայմաններու բերումով։

Կ'արտատպենք հարցումներուն այն մասերը որ աւելի ընդհանուր հանգամանք ունին եւ կրնան պատշաճիլ նաեւ մեր միջավայրին.—

1. Ի՞նչ միջոցներ կը խորհիք թէ անհրաժեշտ են ձեր մանուկները հայ պահելու, հայերէն լեզուն խօսիլ, կարդալ եւ գրել կարենալու համար, զուգընթաց անգլերէնին։

2. Այս միջավայրին մէջ, ի՞նչ բաներ կարեւոր կը նկատէք ամերիկահայ մանուկներուն սիրցնելու հայ գիրն եւ գիրքերը։

5. Կրնա՞ք նիւթական աղբիւրներ թելադրել կամ տրամադրել նոր դասագիրքերու կամ գիրքերու հրատարակութեան համար։

6. Նպատակայարմար կը գտնէ՞ք որ հայերէն բնագիրներուն կից, անգլերէն թարգմանութիւններ ըլլան մեր դասագիրքերուն մէջ։

7. Կը կարծէ՞ք թէ յարմար պիտի ըլլայ բոլորովին հրաժարիլ հայ գրաւոր լեզուէն (նոր սերունդին համար է խօսքը) եւ հայեցի դաստիարակութիւն տալ անգլերէնով, ինչպէս կ'ընեն քանի մը ուրիշ ժողովուրդներ, օրինակ Հրեաները եւայլն.։

8 Մանուկներէն սկսեալ մինչեւ չափահասները, կը խորհիք թէ նպատակայարմար է Հայոց պատմութեան, հայ ժամանակակից գրականութեան եւ ընդհանրապէս հայ գրականութեան, նաեւ Հայաստանի աշխարհագրութեան վերաբերեալ գործերու պատշաճ եւ ստորոգեալ թարգմանութիւնը անգլերէնի։

17. Հայ ազգային բոլոր հիմնարկութիւններէն ի՞նչ կ'ակնկալէք, անուղղակի կամ ուղղակի, ամերիկահայ սերունդին հայեցի կրթութեան ի նպաստ։

×

Աւելորդ է բացատրել թէ այս խնդիրը նոյնքան կը հետաքրքրէ նաեւ մեր գաղութը։

Օտարացման եւ այլասերման միեւնոյն պատկերը ունինք այստեղ ալ, թէեւ բաղդատաբար նոր ըլլալով, դեռ ամբողջ սաստկութեամբ չենք տեսներ անողորմ իրականութիւնը։

Եւ մենք ալ պիտի ուզէինք նոյն իմաստով հարցարան մը ուղղել մեր ընթերցողներուն, մանաւանդ ծնողներուն, յարմար առիթով մը։

Մեր պաշտօնակցին հարցարանը արտայայտութիւնն է ծանր մտահոգութեան մը, որ այլեւս չի պարտկուիր։ Մանաւանդ քանի կ'երկարին անստուգութեան տարիները։

Նորագոյն շրջանը հաշուելով, յիսուն տարուան պատմութիւն ունի ամերիկահայ գաղութը։ Գացողը «ոսկի երկիր» վերադարձի յոյսեր կապեց տասնամեակէ տասնամեակ։ Եւ ամէն շրջանի, հազիւ յուսատու ցոլք մը նշմարած, յուսախաբութեան լոզքարը տեսաւ ճամբուն վրայ։ Եթէ ոչ ուղղակի մէջքին։

Եւ տասնամեակէ տասնամեակ, պակսեցաւ իր դիմադրական կարողութիւնը։ Զաւակը խմորուեցաւ ամերիկեան կրթութեամբ, տարրական դպրոցէն մինչեւ ճեմարանը կամ համալսարանը։ Հայրը կամաց-կամաց քաշուեցաւ իր պատեանը։ Զաւակը ամուսնացաւ, եւ անհաւասիկ թոռնիկը կ'երթայ նոյն ճամբով։ Երկու աստիճան աւելի ամերիկացած...

Փրկութեան վերջին լասոը կը ներկայանար սփական, ազատ հայրենիքի մը հեռանկարը՝ 1918—20։ Բայց ոչ իսկ վարգի մը չափ տեւեց հիւսիսայգը,— եւ անհաւասիկ խոր մթութիւն։ Գոնէ երկար ատենի համար։ Իսկ իբրեւ հետեւանք՝ ծանր մտահոգութիւններ, որ կ'աճին տարուէ տարի։

Այսպէ՛ս է որ, մանաւանդ վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, Ամերիկայի մէջ գլուխները քարին կը զարնուին, կարելի եղածին չափ շատ մանուկներ եւ պատանիներ փրկելու համար օտարացման անդունդէն։ Կը պահուին զանազան դպրոցներ եւ դասընթացքներ։ Կը հրատարակուին անգլերէն էջեր, հայկական կեանքը ծանօթացնելու համար հայ մանուկներուն։ Եւ անհաւասիկ հարց-պատասխաններ, ինքնապաշտպանութեան նոր միջոցներ գտնելու կամ եղածները աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար։

Ինչպէս բսինք, նոյն մտահոգութիւնները կ'ազնեն մեզ, այստեղ, Եւրոպայի մէջ։ Թէեւ դիմադրական կորովը չէ սպառած տակաւին, բայց անցած ութը տարուան աւերը աչքի առջեւ է արդէն։ Ակնարկ մը՝ տուներէն, պանդոկներէն ներս, դպրոցական սերունդին վրայ, —սարսափ պիտի մտնէր մեզ։

Ի՞նչ կ'ընենք մենք, իբրեւ աւելի նոր եւ աւելի առկուն, սահմանափակելու համար չարիքը։

Հարեւանցի դասընթացք՝ Փարիզի արուարձաններուն մէջ։ Քանի մը մանկապարտէզ կամ ծաղկոց՝ Մարսէյլի մէջ։ Զ. Ո. Մ. կամ ուրիշ միութեանց կողմէ կատարուած ժամանակի ձեռնարկներ՝ ուրիշ գաւառներու մէջ։ Եւ վերջակէտ։

Իսկ տուներու մէջ, մասի վրայ կը համրուին անոնք որ տրամադրութիւն կամ կարողութիւն, ժամանակ ունին իրենց զաւակները զբաղելու։ Գոնէ անոնց հայերէն խօսակցութեան վարժութիւնը պահելու։

Կը թուի թէ համակերպեր ենք վտանգին, հակառակ մեր բոլոր յաւակնութիւններուն, եւ ատառ մը պիտի հառաչենք, մեր գիւղի հացագործին պէս.

— Ի՞նչ ընենք... ըլլալիքը ըլլալիք է, չըլլալիքը չըլլալիք...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Մէնէմէնի Պատերազմ։ Առեանը կը շարունակէ դատել, մինչ Թուրք ոստիկանութիւնը, երկրին բոլոր կէտերուն վրայ նոր ձերբակալութիւններով կը ջանայ գործ... հայթայթել Քէմալի դահիճներուն։

Փախստական մահապարտ Իսմայիլ օղլու Հիւսէյին տակաւին չէ գտնուած, հակառակ Թուրք թերթերու հաւաստիքներուն թէ մէկ վայրկեանէն միւսը պիտի իյնայ ոստիկանութեան ձեռքը։ Նոյնիսկ դեռ չեն կրցած ստուգել թէ Մէնէմէնէն դուրս ելլելէ վերջ, ի՛նչ ճամբով հեռացած է։

Պրուսայի Ինէկէօլ գիւղէն 9 կիներ ձերբակալուած եւ Պրուսա տարուած են իբրեւ ազանդաւոր, հարցաքննուելու համար։ Իսկ Գոզանի մէջ ձերբակալուած 32 անձերը ղրկուած են Մէնէմէն դատուելու։

Շէյխ Էսատի հետ յարաբերութեան յանցանքով, Պոլսոյ մէջ ձերբակալուածները որոնք մեծ թիւ մը կը կազմեն, կը հարցաքննուին։

Յունաստանի 150նոց Թուրքերը

Յոյն պահեստի սպաներու եւ նախկին պատերազմիկներու մէջ յառաջ եկած շարժումի մը հետեւանքով, ներքին նախարարութիւնը որոշեց առժամաբար յետաձգել Արեւմտեան Թրակիոյ 150նոց Թուրքերուն վտարումը։

Կառավարութիւնը այս յետաձգումը որոշեց Սելանիկի ծերակուտական ընտրութեանց առթիւ ընդդիմադիրներուն հանած վերջին յարձակումներուն հետեւանքով։

Միւս կողմէ, Թուրքերը արդէն իսկ տեղեակ ըլլալով կառավարութեան որոշումին, արդէն իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկած եւ պատրաստուած են մեկնելու։

Թուրքիոյ բարեկամութիւնները

Էնկիւրիի Ազգ. Խորհրդարանին մէջ, Յունաստանի հետ կնքուած հաշտութեան, իրաւարարութեան, չէզոքութեան ու բարեկամութեան դաշինքներուն, ինչպէս նաեւ նաւային համաձայնութեան շուրջ վիճաբանութեան ընթացքին, արտաքին գործավարը Թէվֆիք Րիւշտի, յայտարարեց թէ այդ դաշնագրերը, ո՛չ միայն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի այլ նաեւ, Պալքաններու, մինչեւ իսկ Եւրոպայի համար մեծ կարեւորութիւն ունին։

— Այս դաշնագրերը, ըսաւ, Լօզանի մէջ Վէնիզէլոսի եւ Ըսմէթի միջեւ ճշդուած քաղաքականութեան արդիւնքներն են։ Ատկից ի վեր, այդ քաղաքականութիւնը հետապնդուեցաւ, երկու դրացի երկիրներուն համար բանալով նոր դարաշրջան մը, ապագայի մեծ խոստումներով լի։

«Կատարելապէս համամիտ եմ յոյն արտաքին նախարարին, Միխալաքօփուլոսի յայտարարութեան թէ, այս դաշինքները Լօզաննայէն ի վեր, եւրոպական դիւանագիտութեան արտադրած ամէնէն կատարեալ գլուխ-գործոցներն են։»

Գալով Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ հետ Թուրքիոյ մշակած բարեկամական յարաբերութեանց, Թէվֆիք Րիւշտի կը յայտարարէ.— Մեծ գոհունակութեամբ կը հաստատեմ թէ մեր մեծ դրացիին Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ կնքուած դաշինքը որ շարք մը բացաւ բարեկամութեան եւ չէզոքութեան դաշնագրերու եւ շարունակուեցաւ մեր եւրոպական մեծ դրացիին՝ Իտալիոյ հետ, այսօր ամբողջացած է Եւրոպայի եւ Ասիոյ մեր դրացի պետութեանց հետ կնքուած դաշնագրերով։»

Թէվֆիք Րիւշտի, յիշելէ վերջ թէ Պուլկարիա դրացի միակ երկիրն է, որուն հետ Յունաստան տակաւին չէ կապուած նման դաշնագրով մը, պարտք կը սեպէ շնորհակալութիւն յայտնել Մուսոլինիի եւ Իտալիոյ արտաքին նախարար Կրանտիի, որոնք նպաստեցին այդ դաշնագիրներու յաջողութեան։

Մօտ ատենէն Թէվֆիք Րիւշտի պիտի այցելէ Աթէնք, Ըսմէթ փաշայի ընկերակցութեամբ։ Երկուքը մէկ, դարձին պիտի հանդիպին Պուտափեշթ, այցելելու կոմս Պէթլէնի։

Թուրքասուրիական սահմանին վրայ

Թրքական թերթերու տուած լուրերէն կը հասկցուի որ Թրքօսուրիական սահմանին վրայ կացութիւնը վտանգաւոր է։ Թուրք կառավարութիւնը նոր ուժեր բերելու ստիպուած է, զսպելու համար խռովութիւնները։

«Ֆոլիթիքա» կը գրէ.—

«Ներքին նախարարութիւնը իմացած է որ սահմանէն ներս զինուած խումբեր մտած են եւ կը յարձակին գիւղացիներու վրայ, պահակները կը սպաննեն եւ ամէն զուլում ի գործ կը դնեն։ Սակայն մեր գիւղացիները սկսած են հետապնդել զանոնք եւ կռուիլ անոնց հետ։ Մեր առած տեղեկութեանց համաձայն, այս աւազակախումբերը կը ղեկավարեն 150նոց դաւաճանները, որոնք Դամասկոսի մէջ կազմակերպուած են եւ պատրաստած իրենց ծրագիրները։

«Անոնք կը պատրաստուէին նոր ապստամբութիւն մը յառաջացնելու, սակայն չյաջողեցան եւ չպիտի յաջողին։ Կառավարութիւնը խիստ միջոցներու դիմած է։»

Ուրֆայի մէջ հրատարակուող «Միլլի» թերթն ալ կը գրէ.

—Հարիւր զինուած աւազակներ, երեք խումբերու բաժնուած Սուրիայէն մեր սահմանները յարձակեցան։ Կացութիւնը շատ գէշ է։ Միրալայ Միւմթազ պէյ սահման գնաց։»

Սուրիական թերթեր «Աֆվալ», «Աքրար» եւ «Պայրագ» այս լուրերը հաղորդելէ վերջ, բուռն կերպով կը յարձակին Թուրք թերթերու վրայ այս տրուածլուրերուն համար եւ կը յայտարարեն որ սահմանի անկարգութիւնը խանգարողները իրենք Թուրքերն են։

Անգլեւհրէական վէճը

Անցեալ հոկտեմբերին, Անգլիոյ կառավարութեան կողմէ, Պաղեստինի հողատարութեան մասին հրատարակուած Սպիտակ Գիրքը, կը յիշուի թէ մեծ աղմուկ հանեց եւ բուռն դժգոհութիւն պատճառեց հրեայ գաղութներուն։ Այդ գրքին բովանդակութեան տրուելիք մեկնաբանութեան մասին, վէճը հարթելու համար նամակ փոխանակուեցաւ Անգլիոյ վարչապետին և Սիոնիստներու նախագահին միջեւ։ Վայզմանի միջեւ։ Նամակը հրատարակութեան տրուեցաւ այսօր։ Անգլիոյ վարչապետը կ'ընդունի թէ Սպիտակ Գիրքին մէջ, մէկ քանի հատուածներ երկդիմի են եւ կը վստահեցնէ թէ կառավարութիւնը մտադրութիւն չունի որեւէ փոփոխութեան ենթարկելու իր պաղեստինեան քաղաքականութիւնը։ Տքթ. Վայզման, իր կարգին, կը հաւաստէ թէ Անգլիոյ վարչապետին նամակը, ասկից յետոյ, աշխարհի բոլոր Հրեաներուն կողմէ պիտի նկատուի Սպիտակ գիրքին պաշտօնական մեկնաբանումը, եւ թէ առով, վէճը հարթուած կը նկատուի։

Անգլեւհնդիկ զինադադարի պայմանները

Քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը դադրեցնելու համար, Գանտիի ներկայացուցած պայմանները քննուեցան Հնդիկ Ազգային Խորհուրդին կողմէ և ընդունուեցան։ Կը յիշուի թէ նախապայման դրուած էր քաղաքական դատապարտեալներու հանդէպ ընդհ. ներում, վերջ՝ ամէն կարգի ճնշումներու եւ ոստիկանական բռնութիւններու, զանազան վիճաբանութեան ընթացքին, ոստիկանութեան բռնած գիրքին մասին քննութիւն, և օտար կտաւեղէն և ըմպելի ծախող վաճառատուներու առջեւ, առեւտուրն արգիլելու պաշտօն ունեցող կամաւորներ զետեղելու արտօնութիւն։

Կ'ըսուի նաեւ թէ որպէսզի Լոնտոնի խորհրդաժողովին որոշումներու գործադրութեան աջակցի, հնդիկ ազգ. խորհուրդը պայման դրած է որ ընդունուի Բրիտանական կայսրութենէն անջատուելու Հնդկաստանի իրաւունքը։

Անգլիական թերթի մը թղթակցին հետ, տեսակցութեան մը ընթացքին, Գանտի յայտնած է թէ աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Լոնտոնի խորհրդաժողովը Հնդկաստանի տար լիակատար անկախութիւն, առանց վերապահումներու կամ երաշխիքներ փնտռելու, Հնդկաստանէն քաշելով բոլոր բրիտանական ուժերը։

— Սահմանին վրայ, որեւէ վտանգ չկայ, կը յայտնէ Գանտի։ Օտար որեւէ պետութիւն աչք չունի Հնդկաստանի վրայ։ Աֆղանները կրնան սահմանագլուխին վրայ գտնուող քանի մը գիւղեր կողոպտել։ Բայց դիւրին է զանոնք կարգի բերել։

Մոսկուա կը սպառնայ

Գրեր էինք թէ հանրածանօթ ռուս երգիչ Շալիափին դատ բացած էր Փարիզի Խորհրդ. առեւտր. պատուիրակութեան դէմ եւ շահած։ Պերլինի ռուսական «Ռուլ» թերթը կը գրէ թէ Մոսկուայի Ֆրանս. դեսպանը խիստ բողոք ստացած է բոլշեւիկեան արտաքին գործավարութենէն՝ ֆրանսական դատարանի վճռին դէմ։

Խորհրդ. կառավարութեան նիւթական եւ բարոյական վնաս հասցուցած ըլլալու ամբաստանութեամբ, Մոսկուա մտադրած է եղեր Խորհրդ. դատարանին առջեւ, դատի կանչել երգիչը, զոր կը նկատէ բոլշեւիկեան հպատակ։

Աշխատաւորականներու պառակտումը

Անգլիոյ տնտեսական տագնապը խրարանցումի մատնած է քաղաքական կուսակցութիւնները, մանաւանդ աշխատաւորականները, որոնք երկուքի բաժնուած են ընդդէմ Մաքտոնալտի եւ Սնոտընի։ Կարգ մը աշխատաւորական երեսփոխաններու աչքին, ո՛չ մէկը, ո՛չ ալ միւսը, այլեւս չեն կրնար մնալ իրենց դիրքերուն վրայ։ Այս երեքշաբթի օր խորհրդարանի աշխատաւորական հատուածը նիստի կանչուած է։ Նիստը կը խոստանայ չափազանց փոթորկոտ ըլլալ, մանաւանդ որ Անգլիոյ ելեւմտական կացութեան մասին, Սնոտընի վերջին յայտարարութիւններէն ի վեր, կիրքերը աւելի բորբոքած են։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկայէն վերջ Անգլիա.— Ընկար երեսփոխան մը՝ Անգլիոյ խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը որով կ'առաջարկէ արգիլել ոգելից ըմպելիի պատրաստութիւնը, վաճառումն ու ներածումը Անգլիոյ մէջ։ Վիճաբանութեան ընթացքին, հաստատուեցաւ թէ Անգլիա, տարեկան կը խմէ 290 միլիոն ոսկի...։ Առաջարկը սակայն մերժուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ..

Անգործութիւնը.— Անգործութիւնը բռնած է նաեւ Հիւսիսային Ֆրանսայի հանքերը։ Այսօր, չորս հորեր դադրեցուցին աշխատանքը, անգործութեան դատապարտելով 3000 բանուորներ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ երեքշաբթի օր, Լասքարէլի ընկերութեան բոլոր հորերը, ուր կ'աշխատին 6300 գործաւորներ, պիտի փակուին։

Կ'ուզեն թոշակները զեղչել.— *Անգլիոյ գործատիրական սէնտիքան, կառավարութեան ներկայացուց անգործութեան մասին առաջարկներ։ Կ'առաջարկէ 1/3 զեղչել անգործութեան նպաստը եւ սահմանափակել նպաստընկալներու թիւը, զեղչել կառավարական, թաղապետական պաշտօնեաներու թոշակները, այլեւս չաւելցնել ճարտարարուեստի վրայ դրուած տուրքերը։*

Նոր Զելանտայի երկրաշարժը.— *Նոր Զելանտայի մէջ երկրաշարժը կը շարունակէ պարբերաբար մեծ աւեր գործել։ Միայն Նափիէ քաղաքին մէջ, ցարդ կը համրուի 133 մեռեալ։ Երկու օր առաջ, ուժգին ցնցում մը բոլորովին քանդեց Նափիէն, ուր բլուր մը կքեցաւ։*

ՀԱՄԲՈՐԴԻ ԶԳԱՑԱՐԱՆՔՈՎ

ԺԸ.

ՍԿԱՈՒՏՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Ի՞նչ անուշ է արթննալ վրանի մը տակ։

Կը բանամ վրանին վարագոյրը։ Մշուշ կայ ծառերուն մէջ։ Կաղամախիները դաժ կը զարնեն անշշուկ։ Մեկտա քանի մը թռչուններ ցաւի նման ճիչեր կը հանեն թուփերուն մէջ։ Ծօղը կը կաթի, կը կաթկթի թրջուած ճիւղերէն։ Հեռուն դաշտն է, որ ճգնաւորի քուրձ է հագած։ Բլուրին վրայ ապակի են կտորեր։

Յանկարծ փողը կը հնչէ հեռուէն...։

Ձեմ գիտեր ինչո՞ւ կը յուզէ զիս որսորդին փողը։ Կ'երեւակայեմ,— Հեռուն են անոնք, որսորդի շուները կը հաչեն, եղնիկը կը փախչի, հրացանը կ'որոտայ, ու փողե՛րը, փողե՛րը։ Թուփերը լացուն են ջուրէ աչքերով։ Վազէ՛, որսորդ, վազէ՛։ Ու ես ալ ահա կը յիշեմ առաւօտը Նաւասարդի, ծուխը հայրենի ծխաններուն, հալածանքը վախկոտ եղնիկներուն...։

Երբ վրանէն հեռանալով կը բարձրանամ բլուրին վրայ, կը տեսնեմ որ մեր սկաուտները բոլորն ալ եռուզեռի մէջ են։ Վրաններն են, որ կը քակեն։ Այսօր պիտի մեկնինք։ Կը դիտեմ փոքրիկ սկաուտ մը, որ կաթնապուրին ամանը կատուի մը պէս մաքրելէ և շրթները ծծելէ յետոյ, ծունկի կուգայ եւ իր բեռները կը կապէ ամենայն լրջութեամբ։

Ու միտքս կ'իյնան հայ տարագրականի մեր անցեալ օրերը։ Ամիսը անգամ մը կը սորվէինք բեռ կապել։ Ի՞նչ բեռ,— անկողին մը, սնտուկ մը, քանի մը գիրք կամ գեղջական առարկաներ։ Հայ սկաուտ, փոքրի՛կ տղայ, որ բեռ կը կապես, գիտե՞ս արդեօք, թէ այդպէս ամբողջ քու ցեղիդ պատմութիւնն է, որ կը կրկնես։ Ա՛խ, բեռ կը կապենք ու կը մեկնինք ամէն օր, նոր ճամբայ, նոր հորիզոն, թափառիկ՝ երկրէ երկիր, ե՞րբ պիտի հաստատուինք մեր հողին վրայ, պիտի շինենք մեր տունը, ու պիտի ըսենք— ահա մեր տունը։ Ա՛խ, ե՞րբ այլեւս պիտի դադրինք բեռ կապելէ։

Ժամ մը չանցաւ։ Վրանները քակուած են, բեռները կապուած են, եւ խումբը պատրաստ է։

— Պատրա՛ստ։

Հիմա հայկական դրօշն է, որ կ'իջնէ։ Արեւ կայ երկինքին մէջ։ Ծառերուն գագաթները կը վառին արեւէն։ Մենք ցածն ենք։ Դրօշը վիրաւոր արծիւի մը պէս կ'իջնէ, արեւէն կը զատուի, սրսփալով կ'իյնայ սկաուտին թեւերուն մէջ։

Ու խումբը ճամբայ կ'ելլէ երգելով։ Աւազակոյտին մէջէն երիցուկներ փրցնելով, կը հեռանայ խումբը։

Երբ Սթէլլա-Փլաժի պողոտան կը մտնենք, խմբապետը կը պատուիրէ ձեռներուն քալել դէպի Էթափլ։ Փոքրերը պիտի նստին բեռնատար ինքնաշարժ մը։ Ես ալ կառք կը մտնեմ։ Ֆրանսացիները ժպիտներով եւ ողջոյններով «Բարի ճամբայ» կը մաղթեն։ Մանք կը կրկնեն հայերէն խաղերու այն բառերը, զորս լսած էին սկաուտներու հանդէսին մէջ։

Aurevoir, mes amis aurevoir...

Սկաուտներն են, որ կ'երգեն կառքին մէջէն. արձագանգը կը լեցնէ բեւեկնիի անտառը։ Ինքնաշարժը կը սուրայ եւ մենք արագընթաց կ'անցնինք այն սկաուտներուն քովէն, որոնք քալելով Էթափլ կ'երթան։ Յանկարծ մեր ինքնաշարժին առաւէն կը հանի հայ պատանի մը, որ հեծելանիւ նստած, մէկ ձեռքով հաց կ'ուտէ եւ միւսով ղեկը կը վարէ։ Խմբապետ Սերոբեանին եղբայրն է, որ երէկ Փարիզէն ճամբայ ելած, գիշերը Գրօթուա պառկած եւ առաւօտուն Սթէլլա-Փլաժ հասած էր։ Աւելի քան 200 քիլոմեթր ճամբայ կտրելէ յետոյ, հիմա նոյն գիծով պիտի վերադառնայ Փարիզ։ Կը թելադրենք որ հրաժարի եւ կառք նստի։ Կը մերժէ, եւ հեծելանիւի ուժգին թափով մը կ'անցնի ինքնաշարժին քովէն, հացը մեզի կուտայ եւ կը սուրայ յառաջ։

Մնաս բարով։

Արեւին մէջ տաքցած բեւեկնիներուն հոտը աշխուժութիւն մը կուտայ ինծի։ Հրճուանք մը կը զգամ, խաղաղութեան տարօրինակ զգայութիւն մը։

Էթափլի մէջ շոգեկառք կը նստին մեր սկաուտները։ Բոլորը երջանիկ են, որ կը վերադառնան իրենց տունը։ Ամիս մը բացակայ էին։ Փոքրիկները կարօտի առաջին զգայութիւնն է, որ ունին։

Շոգեկառքը կը սուլէ, սկաուտները կ'երգեն։ Ու հայ ազգային երգը սկսաւ քալել, վազել, սուրալ դէպի Փարիզ։

ՓԱՐԻ-ՓԼԱԺ

Մեկնեցան անոնք։

Հիմա մինակ եմ։ Ձեմ ուզեր վերադառնալ Փարիզ։ Ու ես ալ իմ կարգիս՝ կը մեկնիմ Փարի-Փլաժ։

Ծո՛վն է նորէն, հեռուն, արեւաբորբ մշուշ մը իր կռնակին։ Ծովափ մը purée de pois, ընդարձակ եւ անծիր։ Ապարանքներ, որոնց պատուհանները կըրքոտ եւ վայրագ նայուածքներ ունին, եւ պատշգամներ կոզաւոր եւ ծաղկալի։ Երկրաչափութիւնը անոնց ճակատին վրայ գծեր է ի՞նչ անուշ բանաստեղծութիւն մըն է յօրիներ։ Եւ արձաններ, որոնք տանիքներէն կամ դաւիթներէն կ'օրհնեն լողաւորները ու կիսամերկ զբօսաշրջիկները։

Բազմութի՛ւն, բազմութի՛ւն ծովուն եզերքը։ Հին Աթէնքն է կարծես, որ փրփուրներէն դուրս կ'ելլէ եւ իր հեթանոսութիւնը կը ցուցադրէ։

Բայց հեթանոսութիւնը այն տանն սկսաւ, երբ մակընթացութեան պահուն՝ ծովը առհեղաւ առաջ, անշշուկ եւ անաղմուկ։ Աւազի շերտի մը վրայ կղզեացաւ մնաց հսկայ բազմութիւն մը։

Այն տանն շատեր զուարճութեան թերեւս խնդութեան համար, մերկացան եւ Իսրայէլի ժողովուրդին պէս անցան ջուրէն, մինչ ծափն ու աղաղակը կը խառնուէին ալիքներու երաժշտութեան։ Հեթանոսական այս տօնին մէջ, ես կը մտածէի զգայարանքներու ներդաշնակ մարզանքին մասին, զգայապաշտութեան խառնուրդին մասին, երբ օր մը վերջ, պիտի վերջանար իմ պզտիկ ճամբորդութիւնս, հանգչող նաւազարանի մը նման պիտի լռէին իմ զգայարանքներս։

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Փորձ մը, խօսեցնելու բոլոր զգայարանքները։ Բայց գիտեցի, որ դժուար է տալ զուտ զգայարանական գրականութիւն մը։ Ցաճախ մէկ կամ երկու զգայարանք միայն (աչք եւ ականջ) կը խօսին, եւ երբ հարկ կ'ըլլայ զգայախաղեր տալ տարբեր զգայարանքներով, յիշողութիւնն է որ կը թրթռայ։ Դժուարութեան պատճառը թերեւս այն է, որ մշակուած չեն միւս զգայարանքները։ Կամ թերեւս զուտ գրականութիւնը անկարելի բան մըն է, ինչպէս անկարելի է զուտ զգայութիւնը։ Եւ սակայն կը կարծեմ թէ դարը կը քալէ դէպի զգայարանական արթնութիւն, դէպի զգայութեանց մշակում։

Եւ վաղուան գրականութիւնը անպայման պիտի ունենայ հատընտիր օրինակներ այսպիսի արուեստ մը։ Երէկ արուեստի բանաստեղծութիւնը խեղդեց արուեստի զգայապաշտութեան առաջին ծաղիկը, բայց վաղը, — ո՞վ գիտէ — արուեստն է դարձեալ որ պիտի շօշափէ իմ նիւթս, — փոքրիկ ճամբորդութիւն մը, — ինչպէս կրնար թրթռացնել բոլոր զգայարանքները։ Ցեռայ այդ զգայախաղերը փորձուեցան օրաթերթի մէջ, որ իր պահանջներն ունի։ Տեղ տեղ ստիպուած էի մտնել զգայախաղի իմ աշխատանքս։ Սակայն մարզանք մըն էր այս, որ օգտակար եղաւ ինծի։ Ուրիշ շարքով մը, — Թափառականի զգայարանքով, — պիտի փորձեմ նոր խաղեր։ Օր մը երբ մեծ ճամբորդութեան մը բախտն ունենամ, թող արթուն ըլլան զգայարանքներս՝ կատարելու համար համազգայարանական խաղ մը, որուն հոգը պիտի ըլլայ ոչ թէ օրաթերթի պահանջները, ժողովուրդին հասկնալի ըլլալու միջոցները, այլ միայն ու միայն արուեստը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՐՕՏ

Կ'ուզէի որ ըլլայի նկարիչ մը հրաշագործ, ու ոչինչէն ստեղծէի հրաշքներ հոգեհմայ, լո՛կ երազիս, տեսիլքիս պատկերները սիրեկան։

Ու գիտէի անհուն, կարօտս անձկագին, իմ անցեալի պատկերներ քաղցրիկ դէմքերը չքնաղ։

Ու հոգեկան անձկերուս, մտքի անոյշ յուշերուս քաղցրիկ համբոյրը լո՛կ կարենայի դրօշմել ստեղծագործ նկարիս դէմքին, որուն վրայ անհուն։

Եւ մերթընդմերթ երթայի նկարին դէմ յանդիման, լո՛կ խօսքեր մ'չէի. ու փոխարէն խօսքերուս, լուռ նայուածքէն նկարիս կարենայի ըմբոշխնել գոհացումի վայրկեաններ։

* * *

Ժամանակն սպաննեց կեանքերն ամէն, խորտակեց իմ սիրելի դէմքերս ու թողեց, մոխիրի վերածեց։

Եւ հոգւոյս մէջ ստեղծեց կարօտանքի դառն իղձեր։

Անյոյս՝ իղձերս վայելելու, յոգնած երազիս թմբիրէն, իմ քայլերս ուղղեցի դէպի վայր մը հանգիստի։

Կ'ուզէի որ ո՛չ մէկ բան քաղցր յուշերս խանգարէր։

Անդէ՜ս կարօտը սիրտս ու հոգիս կը մաշէր։

Ժամանակը գէթ կենար, մտքերուս գէթ դադար տար...

Անսահման մտքերս այլ սակայն թռչին հեռո՜ւն բաց-դաշտեր, ուր ծառերը շատ բարի, կ'ըլլան աղուոր հովանի բոլոր յոգնած միտքերուն, տալով կեանք, սէր եւ իղձ։

* * *

Կեցայ ծառի մը տակ ահա, ու իղձերս հեռակայ յանկարծ դէմս պար եկան, ու պատկերի փոխուեցան։

Ընտրած ծառիս շուքին տակ նստած եմ ես մեն մինակ. ինծի ընկեր կան միայն այրող յուշերը հոգեկան։

Այդ յուշերէս ամէն մին կ'ըլլար մէկ ճիւղը ծառին, որուն հոգւոյս աչքերով կը նայէի ժամերով։

Քանի քանի սիրելի դէմքեր նայուածք կը նետեն ինծի։

Ու քանիներ ահրանոյշ երգեր ինծի փափսան փոխան հովի ձայներուն։

Կարօտս նկարներ գծեց երազծառիս հովերէն։

Արդ չեմ ուզեր արգիլքներ, որ միտքերս խանգարեն։

* * *

Եթէ չեղայ նկարիչ քաղցրիկ դէմքերս յօրինելու, իմ իղձերուս կարօտը այնքան սաստիկ բարձրացաւ, որ գիւթական ծառ մը վիթխարի ու բազմամորդ ճիւղերովը հագուեցաւ։

Երբ հովերը տարուբեր անցնին հազար աշխարհներ, կերտած իղձերուս ծառին լուռ շուքին տակ խոհուն, անթիւ նկար ստեղծեմ ու նայուածքներ ըմբոշխնեմ։

Նկարներուս հոգւոյն հետ հաղորդուիլ կը բաղձամ։

Չեմ ուզեր ստուերտալ գիտակցութեան դառնացին միտքերովը հոգեմաշ։

Իմ կերտած սա՛ գոլար ծառիս ջերմ շունչով թողէ՛ք հոն դիտեմ քնանամ։

Ցանկանքն ինչ է, ալ չզգամ։

ԳԵՂԱՆ ԵՒՆԻԿՅԵԱՆ - ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Աթէնք

Ա Շ Ն Ա Ն Ե Ր Գ

Ես կը քալեմ ծաղկաբոյր աշունն երգող միգամած
Արահետէն թեռաւոր. ո՞չ մէկ նըւագ, ծափ ու գոյն.
Դաշտերուն մէջ կը շըրջի ցատուերիս հետ թողմածութ
Ցերեւներու սարսքռուն պարն անանուն։

Մեղմ կ'ընդլայնի քաղցրանուշ արտերուն մէջ թասկածոյր
Լուսեղ թամբոյրն արեւին, փրփրուն թեշտանք մը բոյրի։
Մութագոյն որմերն թիւղակիս կը բռնկին տարօրէն
Սիրտըս ինքն իր մէջ լուսաթատ՝ կ'արիւնի։

Լուռ գիշերին ծիրպերէն կը թեռանամ կարեվէր,
Ջայներէն մեղկ, աղմուկէն թինչուն, տրտուռ յոյսերէն,
Ադուոր երազ կը դառնայ անուշ առտուն ծափծափող,
Երէկն՝ թիւանդ, փախչող այսօրն թրեղէն։

Ու կը քալեմ քիչ առ քիչ, աշունն երգող մշուշոտ
Բարձունքներէն ալեւոր։ Ծաղիկները կը թօշնին։
Ճամբաս անծայր, կարօտ՝ գո՛յնի, ծա՛փ ու ձայնի՛ անծանօթ,
Որքա՜ն ցուրտ է, անվերադարձ, անլուսին։

Պ. ՄԻՆԱՍ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ ելմտական նախ
րարը Սնոտըն, որ ծանօթ է
կոպտութեան համոզ անկեղծ
թեամբ, խորհրդարանին
պարզեց Անգլիոյ ելեւմ
խախուտ կացութիւնը,
գութեան մտանելով
շրջանակներուն հետ նաեւ
վուրդին խաւերը։ Անգլիոյ
ակսին լրջօրէն մտահոգու
քայլած ազգ։ Ճարտարա
ավ. որ վերջին հինգ
րու ընթացքին, գործ
հեռեւանքով աւելի եւս
գաւ եւ իր ապրանքներու
սուած յանձնարարութիւն՝
արժած է 3 միլիոն ոսկի
չվճարուած օրավարձք 1
ոսկի։ 2 միլիոն,600,000
ներ, որոնք կը պարպեն
վոգրութեան սնտուկը,
րայ բեռցնելով 90
պարագ մը, շաբաթական
միլիոն պէտք է վճարել
ներուն, միմիայն
սնտուկէն։

Հրատարակուած պաշտօ
վիճակագրութիւն մը աւելի
տակօրէն ցոյց կուտայ
ման նուազումը։ Ցուցուց
տածումներն եղած են 37
563 հազար ոսկի։ Անցեալ
ուարին բաղդատմամբ, 20
լիոն 698 հազարի նուազում
Ներածումները նոյնպէս նուա
են 26 միլիոն արժեքով
մեծ ճարտարարուեստի
սուած են, ածուխը, բամ

ԱՐԴԻ ԹԱՏՐՈՆԸ ԵՒ Ժ. ՏԸ ՓՈՐԹՕ ՌԻՇ

Անցնող տարուան ընթացքին ֆրանսական ժամանակակից թատրոնը կը կորսնցնէր իր մեծ դէմքերէն մէկը, Ժօրժ տը Փորթօ Ռիշ։

Ան կը յայտնուէր ֆրանսական գրականութեան ամէնէն հետաքրքրաշարժ շրջաններէն մէկուն մէջ։ Թատրոնը, ձանձրացած իր աւանդական ձեւերուն մէջ, կը զգար վերանորոգումի պէտքը։ Որովհետեւ հակառակ գրական զոյնզգոյն «manifeste»ներու, ան կը պահէր ժառանգական ձեւերը իբրեւ թանկարժէք անօթ մը, որուն մէջ ամէն շրջան իր գինին կը պարպէր։

Գրական բոլոր յեղաշրջումներէն ձեւի յեղափոխութիւնն է արդարեւ ամէնէն խորունկն ու դժուարը։

Ռոմանթիք թատրոնը, իր ճարտարապետութիւնով, շատ չի տարբերիր ԺԸ. դարու թատրոնէն, որ տժգոյն ժառանգորդն է դասական արուեստին։

Ռոմանթիք թատրոնի երեւութական ու վաղանցուկ յաղթանակէն ետքը եկաւ կուզար Տիւմա Որդի, նոր եւ յանդուգն տեսութիւններով։ Բայց ան ալ պարտաւորուեցաւ իր ուժեղ տրամները թափել աւանդական կաղապարին մէջ ու շատ ծերացաւ։ Ու այսօր, Գօմէտի Ֆըրանսէզի դերասանները իրենց կենդանի խաղարկութիւնով չեն յաջողիր փրկել Տիւմայի թատրոնը մատենադարաններու փոշիէն։

Հաւաքականութիւնը կը պարտադրէ նորաձեւութիւնը հագուստի, ձեւերու եւ դէմքի, բայց նոյն հաւաքականութիւնը իր հակակշիռը կը դնէ գրական արտադրութիւններու, բայց առաւելապէս թատերական գործերու վրայ, որովհետեւ թատրոնն է միայն գեղարուեստական վայելքի հաւաքական ձեւը։ Վիպասանը կը պատմէ անհատ ընթերցողին համար, բանաստեղծը կ'երգէ անհատ ունկնդիրին համար։ Թատերագիրը սակայն կը խօսի հաւաքականութեան մը, որուն հակակշիռին պարտաւոր է ենթարկել իր գեղեցկագիտութիւնը։ «Որքա՜ն դժուարութեան կ'ենթարկուինք» կ'ըսէ Տիւմա Որդի, «եւ ի՜նչ սարսռացուցիչ միջոցներու պարտաւորուած ենք դիմելու հասարակութեան ըսելու համար ամէնէն պարզ, ամէնէն նախնական բաները...» որոնց մասին ան իր բոլոր ծանօթութիւնները կը թողու թատրոնին դրան առջեւ։

Հասարակութիւնը, ուրեմն, պահպանողական է ու թատրոնը գրական միւս սեռերէն աւելի կը դիմադրէ ցնցումներու, յեղափոխութիւններու, պահելու համար իր աւանդական ձեւերը։

ԺԹ. դարու վերջին քառորդին միայն կը սկսի պայքար, բայց լուրջ աշխատանքը՝ թօթափելու համար այդ մաշած կաղապարներուն լուծը:

1865ին Բլոտ Պեռնար կը հրատարակէ իր «Ներածում փորձառական բժշկութեան» գործը որ պիտի դառնար գրական հաւատքի հանգանակը [illegible] սերունդին։ Գիտուններու շունչով կը կազմակերպուի այն շարժումը որուն բնապաշտ անունը տրուեցաւ։

1870էն 1885 Կոնքուրները, Զոլա, Տոտէ, Մոփասան նուաճած են վէպը ու կ'աշխատին բեմին վրայ ալ տանելու իրենց բնապաշտ տեսութիւններու յաղթանակը։

Օտար գրականութիւնները, մանաւանդ սլաւներն ու սկանտինաւցիները, կը ներշնչեն նոր հոգեբանութեան, նոր ձեւերու ճաշակը։

1889ին կը թարգմանուին Իպսէնի Les Revenants եւ Maison de Poupée թատերգութիւնները։ Lugné Poë սկանտինաւ խորհրդապաշտ շարժումը կը ծանօթացնէ ֆրանսացիին իր Maison de l'Œuvre թատրոնով։

Անթուան կը հիմնէ «Ազատ Թատրոնը»։ Թէեւ ան հրապարակ կուգայ առանց կանխամտածուած ծրագրի ու յաջորդաբար կը ներկայացնէ Գոնքուր ու Զոլա, Պէրժըրաք ու Թոլստոյ, Իպսէն եւ Բիւրէլ, բայց արդէն մթնոլորտը պատրաստ է թատերական ձեւերու յեղաշրջումին, որուն վերջնականապէս կը նուիրուի Անթուան իր Ազատ Թատրոնով։

Ժօրժ տը Փորթօ Ռիշ յայտնուեցաւ այն շրջանին, երբ դեռ բոլոր այս շարժումները, ներքին եւ օտար, չէին ներդաշնակուած իրարու։

Ան երեւան եկաւ իբրեւ նոր մը, իբրեւ իրապաշտ թատերագիր մը։

∴

Ֆրանսական գրականութեան մէջ կը հանդիպինք թատերական երկու ուղղութիւններու, որոնք կը բխին երկու տարբեր հոգեբանութիւններէ։

Առաջինը, որ կ'երկարի Ռասինէն մինչեւ Պաթայլ, «Սիրոյ Թատրոնն» է։ Թատերագիրը չի տար հոն նկարագիրներու պատկերը։ Ան կը ներկայացնէ միայն փոթորիկ մը, սիրոյ փոթորիկը։ Ձենք ճանչնար Phèdre, Roxane, Hermione, Ռասինի երեք հերոսուհիները։ Ձենք գիտեր թէ ինչպէս ապրեցան անոնք իրենց կեանքի հանդարտ ու երջանիկ օրերուն։ Օր մը, Աստղիկն անցաւ ու փոթորկեց անոնց կեանքը։ Թատերագիրը կը պատկերացնէ Աստղիկի յայտնութիւնը եւ անոր զոհերը, սիրոյ տրամը։

Հոս դիպուած մը, հանդիպում մը կ'որոշեն մարդու ճակատագիրը։ «Ճակատին գիրն այս է եղեր», կ'ըսէ Արեւելքցին, սահմանելով մարդուն կրաւորական ու անպատասխանատու դերը արտաքին դէպքերու հանդէպ։

Կրտա տը Փլէսանս, Պաթայլի հերոսուհիներէն, պիտի ապրէր իր սէրին եւ իր տարիքին բոլոր երազներովը, մինչեւ ամուսնութիւն ու յետոյ կեանքը պիտի ընթանար իր դասակարգին հանդարտ ու միօրինակ վայելչութիւնով։ Բայց հանդիպում մը, ծանօթութիւնը
նախկի աշակերտի մը, ու
կեանք մը կը յուզուի, կը
թորկուի, կ'անէանայ։

Երկրորդ ուղղութեան
դանդաղ ներկայացուցիչն
Պէրնշթայն։

Հոս դիպուած չկայ, ճակ
տագրականութիւն չկայ. ան
տը չի պայքարիր արտա
դէպքերու դէմ, որոնք կը
թարկեն մարդկային
Տրամը ներքին է ու հոգեկ
Ան ողբերգութիւնն է մարդ

Կապրիէլ, Le Secret թատ
գութեան մէջ, պիտի զգայ
տեսնելու եւ քանդելու
մարդոց փորձութիւնը, երջ
կութիւններ քանդելու չար
նազը։ Այդ պիտի ըլլայ
կեանքին ողբերգութիւնը։

Շարլ Պէրժէ, La Galerie
Glacesի մէջ, պիտի ապրի
կատար, անտաղանդ արուե
տագէտ մը ըլլալու տառապ
քով, սիրոյ մէջ թերահաւ
մարդ մը ըլլալու տանջանք
Տառապանքը պիտի ըլլայ
ողբերգութիւնը այդ կեանքի
որուն մէկ էջը միայն կը
կայացնէ հեղինակը։

Հոգեկան թատերագիր
Պէրնշթայն։ Ան կը գծէ
բաղդի մը պատկերը։

ղպատը, երկաթը, բուրդը, մետաղները։ 1930ի յունուարին ածուած էր 5 միլիոն 483 տոնուխ։ Իսկ այս յունուարին ածուխի արտածումը եղած է միլիոն 270 հազար թոնոյ, մետաղի արտածումներուն մէջ, միլիոն 380 հազար ոսկիի նըւազում մը կայ։

Ինչպէս բանը կ'ենք երկրաւոր այս կացութեան հանդէպ, տնտեսութիւնը որ 50 միլիոնի մը պիտի ունենայ իր յառաջիկայ եւ յամացոյցին մէջ, որուն է հետեւելով գերմանիայ ինքին զոհողութիւններ պարտադրել ֆռանսական պաշտօնէութեան, եւ մեծ խնայողութիւններ ընել զանազան յատկացումներու մէջ։

Լոնտոնի մէջ շատ յոռի տպաւորութիւն գործեց Ամերիկի յայտարարութիւնը։ Դեկական եւ ժողովրդապետական արժէքները անկում ցոյց կուտան։ կարանին մէջ ոսկիին արժէքը սկսաւ. սակայն ապաստանեցան թէ պահպանողական կը գոտ Ամերիկի անկեղծութիւնը։ սեւաւորները գեղեց անգործութեան նպաստներու գործուած գեղծումներուն նդէպ անոր բացած գիրքէն։

ԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀՈԳԻՆ

Միշտ խորհրդաւոր բան մը ճափոնական հոգին։ Եւրոպացի տեսակ մը հետաքրքրութիւն կուտայ ճափոնցիին, մինչ ինչպէս մանուկներուն մասին։ Եւ եկայն մեծամիտ արեւմուտքին հեգնանք կ'ըմբռնէ թէ մա, խորունկ եւ գեղեցիկ է ուրեանը, զոր կուտայ ճափոն Արդ, ճափոնական «արուեստը» յելին է ճափոնական հոգիին։ թեան սէրն է, որ կը թրթռայ ճափոնական հոգին, եւ կարող չկայ ուրիշ ժողովուրդ մը, այդքան սէր կապէ բնութեան։ Աղէկ գիտեր այդ յատկանիշը որ կը հաստատէ՝ երբ կը փորձէր ճափոնական հոգին։

«Ճափոն այն միակ երկիրն ուր մարդիկ երբեք չեն կորսնցներ բնութեան ամէնէն մանր գեղեցկութիւնը։ Լուսնակ գիշերները, ուր կը թաղուին մեր պարտէզն ու քաղաքները՝ առանց երբեք վայելելու պահին գեղեցկութիւնը, սփիւռ պէս կը լեցնեն լուսնկային բացուած ճափոնական հոգիները խինդը, որ կը շողայ տասուէն մէջ. կը գիտակցնէ ճափոնցին, որ կը կենայ, սիրահորի պէս կը գիտէ եւ կ'ուրախանայ։ Ու մի՛նչ արեւմտեան արուեստը կը փնտռէ մեծ գեղեցկութիւններ, ճափոնական արուեստը կը գոհանայ մանր գեղեցկութիւններով.— կեռասենիին շողը կանանչին մէջէն, անձրեւին հեծկլտուքը տանիքին եզերքէն, միջատի մը տարփը խոտերուն վրայ»։

ՍԹԱՆՑԱԼ

Լէոն Պլում աղուոր ուսումնասիրութիւն մը նուիրած է Սթանտալի, Սթանտալ եւ Պէյլիսմ. Այս ուսումնասիրութիւնը նախ հրատարակուեցաւ 1914ին փարիզեան պարբերականի մը մէջ, յետոյ գիրքով, եւ հիմա նոր տպագրութեամբ մը։ Կը քաղենք փոքրիկ հատուած մը որ հոգեբանական գեղեցիկ վերլուծում մըն է։

— Թափառիկ կեանք մը, որուն գծուար է հետեւիլ։ Ոչ տեւական աշխատանք, ոչ հաստատ արհեստ, ոչ իսկ գրողի շարունակական կեանք, թէեւ Սթանտալ քիչ օրեր միայն չգրեց։

Բառերն այստեղ իրենց իմաստն ունին.— Սթանտալ, Գրընոպլէն մեկնելէն ի վեր, փարիզի կամ Իտալիոյ մէջ երբեք չունեցաւ իր «տունը»։ Զգեստէն, թուղթերէն, գիրքերէն զատ Սթանտալ ուրիշ բան չունէր։ Ցուն մը, որ հոգի կը սպասէ, կարասիներ, առարկաներ։ Օտարական մըն էր իր տան մէջ, եւ ամէն տեղ՝ ճամբորդ մը։ Ապրեցաւ պանդոկներու եւ պանդոկներու մէջ։ Եւ մեռաւ, ինչպէս ապրեցաւ, օտարին տունը։

Ընտանիք չունէր, ոչ ալ դուռ, ոչ թերեւս սիրուհի մըն ալ չունէր։ Իր երկարատեւ սիրոյ պատմութիւնները միշտ գծագրեր սիրոյ ողբերգութիւններ եղան, որոնք գրաւեցին ոչ թէ իր կեանքը, այլ իր երեւակայութիւնը։ Կարելի՞ է արդեօք աւելի հետեւցնել եւ ըսել թէ իր մենակեցութեան պատճառը կը գտնուէր իր մէջ, թէ իր մէջ պէտք է փնտռել ընտանեկան սիրոյ, ընկերային մտերմութեան եւ հաստատ կենակցութեան պակասին պատճառները կը տեսնէ անգլիացի փոքրիկ պերճանքներու քաղցրութիւնը, անմիջապէս կը լեցուի սուր զգացումով։ Լոնտոնի

Իր ծնողական յարկէն, միայն քոյրն էր որ կը սիրէր։ Երբ քոյրն ալ ամուսնացաւ, Սթանտալ ինքզինք բոլորովին ծնողազուրկ եւ մինակ զգաց։ Մինչեւ իր մահն ալ այդպէս մինակ եւ առանց բարեկամի մնաց։

Ու եք կ'ըսէ հաւնել այս «անհամահունչ զգայնութիւնը» երբ նոր զգեստ մը հագած ցուրտ կլլէր, կը յօժարէր ասկի մը ալ, որ վրան գաւաթ մը ազատ ջուր թափէին»։

ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅԵՐԷՆԸ

Բագուի «Կոմունիստ» հայ թերթէն կ'արտատպենք հետեւեալ հատուածը, իբրեւ նմոյշ տեղական հայերէնի։

Մինչեւ Ճրոխնենց Թոփին շինըմ,
Զատրոն Թափըմ, գիւլյա շինըմ,
Ճրրոխսենցին ծեռք յըվանըմ,
Ըոտ աստըծուն շամեր վառըմ,
Նուրանք մնաց ժամըն քինըմ,
Սորփ ըն տեսնըմ, աղօթք անըմ։
Թա տուք խէ՛ քը կազէթ կիրըմ,
կործ չըք անըմ, հաց քը ոզըմ։
Թա դուզ մարթ ըք, ժամ ըք քինըմ
Թոփ շինելը ֆինչ ֆոխկա եա՞,
Թա ծիր աստծուն ֆրմատը՞մ ըք,
Գա գազըբը ֆինչ ֆոխկա եա՞։
Ցասուրչորս միլիոն սաղած ոնիք,
Ծեր աստւածը խէ տեսնըմ չի՞,
Իէ խոխա, ա՞,
Թա սարփա ա....

ՀԱԼԷՊԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Էլ Աֆրարտի Հալէպի Թղթակիցը Հալէպի ընտրութեանց շուրջ իր գրած մէկ թղթակցութեան մէջ կը գրէ.—

Անցեալները գրած էինք որ հայ գաղթականներու նոր վիճակագրութիւնը անհրաժեշտ է այս օրերս, որովհետեւ պաշտօնական եւ կառավարական շրջանակներ զանոնք 45,000 կը հաշուեն, մինչդեռ անոնց թիւը 10.000էն աւելի չէ։

Ահա նորէն կ'ըսենք որ կառավարութիւնը կամ Մարզպանութիւնը այս հիմարութիւնը հաւնելու չունի եւ գոյութիւն չունեցող գաղթականները ներկայ կը համարէ։ Այո, ճիշդ է որ այդքան հայ գաղթականներ եկան մեր քաղաքը, սակայն անոնք չմնացին, ցրուեցան ուրիշ քաղաքներ։ Պէտք օրինակ մը առ.ք այդ. մասին, քանի որ ընտրութեանց ցուցակները կախուած են։

Նշուած ցուցակներու մէջ կան բազմաթիւ հայերու անուններ, որոնք ներկայ չեն մեր քաղաքին մէջ։ Ընտրական շրջանի մը մէջ 500 հայ ընտրողներու անուններ գրուած են, մինչդեռ հաստատեցինք որ միայն 13 հոգի են անոնք։ Բոլոր շրջաններն ալ միեւնոյն վիճակին մէջ են։

Կառավարութիւնը այս ցուցակները կախելէ վերջ, յայտարարեց որ իրեն յայտնուին դժգոհութիւնները։ Ժողովուրդը բաւեմ կերպով բողոքեց հայերու խնդրին մասին եւ պահանջեց ջնջումը անոնց թիւին։

ԴԷՊԻ ԲԵՒԵՌ
ՍԶԹԼՕԹԻԷՆ, ԿԱՄ ԾՈՎԱՅ ՎՐԱՅԷՆ
ԱՅԼ ԾՈՎՈՒՆ ՏԱԿԷՆ

Համբաւաւոր խուզարկու Ուիլքինս կը պատրաստուի մեկնիլ դէպի հիւսիսային բեւեռ ընդծովեայով. կատարելու համար նոր խուզարկութիւններ։ Ցանդգնութեան ու նորութեան այս գաղափարին, յանդուգն նորութիւն մըն ալ այս փորձը, որուն հետաքրքրութեամբ կը պատրաստուի հետեւիլ աշխարհ։

Նախնթաց արշաւներ որոնք պատրաստած են Ուիլքինսի փորձը։ Բեւեռային շրջաններու մէջ, 5 հազար մղոնի խուզարկութիւններ, օդանաւով 15 մղոնի թռիչք բեւեռին վրայ, գետ անցնիլ սառի։ Սակայն ինչ որ Ուիլքինս կը փորձէ, թռիչ կամ քալել չէ։ Այլ ծովուն տակէն, սառցակոյտերուն տակէն հասնիլ բեւեռ։

Ընդծովեան որ Ուիլքինս եւ իր ընկերները պիտի փոխադրէ դէպի բեւեռ, իր անունն առած է Ժիւլ Վեռնի մէկ վէպէն։ Կը կոչուի Նօթիլիւս, որ պատ խուզութիւններ չէ որ պիտի չափէ, այլ յաճախ պիտի քալէ սառոյցին տակէն եւ բնական է ուրեմն, որ պատրաստուած պիտի ըլլայ այդ նպատակով։

Ըմբռնուած է այնպէս որ բախումներէն չենցուի եւ սառոյցին տակին անցնի դանդաղօրէն։ Ընդծովեային կապուած յատուկ գործիք մը ինքնաբերաբար պիտի մերժէ առաջ անցքերուն կամ սառոյցի թեթեւ խաւերուն մէջ եւ ճշգրտօրէն ցոյց պիտի տայ թէ ընդծովեան կրնա՞յ խորասուզիլ։ Այն պարագային որ գործիքը չկարենայ յայտնել ազատ անցքի գոյութիւնը, ընդծովեան, շնորհիւ սառոյցին թափանցող լոյսի յստակութեան սարքերուն, պիտի կրնայ չափել սառոյցին թանձրութիւնը եւ ճշդել թէ կարելի՞ է գայն ճեղքել եւ մակերես ըր բարձրանալ։

Ընդծովեան կրնայ 150 թոնայի ճնշում կրել, ինչ որ կը կարծէ Ուիլքինս, բաւական է ճեղքելու ամառնային սառոյցի խաւ։ Հակառակ պարագային շրջանակաձեւ սղոց մը որ զետեղուած է հրամանատարին աշտարակին վրայ եւ կը գործէ օդի ճնշումով, պիտի կրնայ կտրել սառոյցը, մինչ միւս կողմէ եւ լեկտրական ջերմութեամբ, պիտի հալեցնեն սառոյցի գլխաւոր կոյտը։ Ցատուկ գործիքներու միջոցաւ սուզակներ պիտի կրնան ծովուն խորութիւնները քննել։

«Նօթիլիւս» իր հետ կը տանի լուսանկարչական ամէնէն կատարեալ գործիքները, ինչպէս նաեւ ռատիօ, աշխարհի հետ կապ պահելու համար։

Բացի 12 շատ վարժ նաւաստիներէ, որոնց կը հրամայէ ամերիկացի ճարտար նաւապետ մը, Ուիլքինսի պիտի ընկերակցին 3 գիտնականներ, Նորվեկիացի, ամերիկացի եւ գերման եւ բժիշկ մը Հարոլտ Սվերտրուփ, որ 5 տարի Ամունտսընի գործակիցն եղաւ։

Ցրտային հիւանդութեան եւ բոյսերի որոշելու յատուկ գործիքով մըն ալ օժտուած է ընդծովեան։

«Նօթիլիւս» Նիւ-Եորքէն պիտի մեկնի ապրիլի վերջերը, պիտի անցնի Ատլանտեանէն, պիտի հանդիպի Լոնտոն, ուրկէ պիտի երթայ դէպի Սփիցպերկ։ Սփիցպերկէն դէպի Ալասքա մեկնիլ կը յուսայ յուլիս 2ին, ժամական 4 մղոն արագութեամբ։

Նաւարկութիւնը ինչպէս ըսինք անցք պիտի ունենայ սառոյցին տակէն ու դարձեալ բեւեռային շրջանէն անցնի, անծանօթ մասին հետազօտութիւնները պիտի կատարուին սառուցեալ ծովուն տակէն։

ՃՈՐ. ՎԷՅԳԱՆ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ

Թերթերը կը գրեն թէ զօր. Վէյկան թեկնածու է մարշալ Ֆոշի թափուր աթոռին Ակադեմիայ մէջ։ Կը կարծուի որ ընտրութիւնը կատարուի յունիսին, — մեծամասնութեամբ եւ առանց ուրիշ մրցորդի մը։

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Յ. Դ. ՏՈՒՆ
ՖԻԼԻՊՈՒԻ ՄԷՋ

Ֆիլիպէի մէջ կազմուած է յանձնախումբ մը, Հ. Յ. Դ. Տուն մը կառուցանելու համար։

Այս առթիւ հրատարակած է հետեւեալ կոչը —

Դաշնակցականութեան ամէնէն հին եւ ստուարաթիւ գաղութը կը կազմէ Ֆիլիպէն եւ մասնաւորապէս այս քաղաքին մէջ միշտ ու անտարակուսօրէն զգալի է սեփական Տուն մը անառարկելի անհրաժեշտութիւնը։

Ուրեմն, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆիլիպէի սեփական Տուն հիմնադրման Յանձնաժողովս, նպատակ ունենալով ընդառաջ երթալու այս կարեւոր պահանջին, կոչ կ'ընէ շրջանի եւ արտասահմանի իր բոլոր ընկերներուն եւ համակիրներուն, իրենց անսակ սարեկարձին եւ ուրախութեան օրերուն յիշել գերագանցապէս աղնիւ պարտականութիւն մը, այն է նիւթական օժանդակութեամբ մասնակցիլ Հ. Յ. Դ. Տան շինութեան գործին։

Աղիւս մը, տաշի մը քար, ժէքով արուած որեւէ նուէր սիրով պիտի ընդունուի եւ, հարկ կա՞յ ըսելու թէ ան իր որոշ տեղը պիտի գրաւէ այն շէնքին ամբողջութեան մէջ, որ պիտի դառնայ յեղափոխական օճախ, երիտասարդներու հաւաքավայր մը, հայ ազգային կեանքի զարգացման կեդրոն մը եւ ազգային գիտակցութեան պահպանման սրբավայր մը։

Ընկերներ եւ համակիրներ

Կոչ կ'ընենք ձեզի՝ անվերապահօրէն աջակցելու մեր այս բազմօգուտ ձեռնարկին, այն համոզումով որ ոչ ոք պիտի խնայէ իր լուման այդքան գործի մը համար, որուն ընձեռած բարիքները, մեծապէս եւ ամէն տեսակէտով օգտակար պիտի ըլլան, ոչ միայն մեր կուսակցութեան այլ նաեւ գաղութիս հայ հասարակութեան համար։

Յանձնաժողովի հասցէն՝ Մկրտիչ Ֆիտանեան, փող. Ժիթէն փազարը, Ֆիլիպէ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.

Այսօր կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի չորս խումբերը պիտի մրցին ֆրանսական չորս խումբերու դէմ։

1.— Այսպէս, Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի առաջին խումբը, Մարսիլիոյ 1-2 խաղացողներով զօրացած, պիտի մրցի Օլիմփիք Ալեսի հետ, որ ախոյեան խումբ մըն է։

2.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ab. խումբը պիտի մրցի St. Aubinի դէմ, որ նոյնպէս զօրաւոր խումբ մըն է։

3.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբը պիտի մրցի Պըզոն Աթլէթիք խումբին հետ։

4.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Գ. խումբը պիտի մրցի Էթուալ Սփորթիվ սեւ Ռէնոյի հետ։

Մրցումներուն արդիւնքը յաջորդով։

Հ. Մ. Մ.

Այսօր, կիրակի Հ. Մ. Մ. ֆութպոլի առաջին խումբը հրաւիրուած է Saint Quentin քաղաքը, մրցելու տեղական խումբին դէմ։

Սէն Քանթէն Փարիզէն 156 քիլոմէթր հեռու է։

Հ. Մ. Մ.ի խաղացողներէն կը խնդրուի կիրակի առաւօտ ժամը ճիշտ 9ին գտնուիլ Gare du Nord, սոււթի մէթրօ։

Վ. Հ.

Թատերական այս երկու անձնաւորութիւններէն ոչ մէկը կը ներկայացնէ Փորթօ Ռիշ։ Անոր հատորին Synthèseն է, ներդաշնակ միաւորումը այս երկու ոգութիւններուն։

Իբրեւ սիրոյ բանաստեղծ, կը նկարագրէ սէրը իր բոլոր տանկանքներով, կիրք մը անդրադարձի, հոգեբանական կրեթորէն մը, առաւօտներու երեւակայութիւնը, ինչպէս կ'ըսէին հինները։

Իբրեւ իրապաշտ գրող, ան ատեւ նկարագրերու պատկերը, կը ներկայացնէ մարդը, թերութիւններով եւ առաւելութիւններով եւ իր սիրոյ առաքինները կը պայթին այդ նկարագրերու բախումէն։

Փորթօ Ռիշ կ'ապրէր շրջանի մէջ ուր նորոյթ էին «կեանքի չերտ», «մարդկային վաւերագիր» տարազները։ Մոնթրիմն Մոփասանի որուն իրապաշտ արուեստը քիչ քիչ ու ներգործէր իր գրական ձեւութիւններուն վրայ։

Գեղեցիկ խօսող ու պատմող Փորթօ Ռիշ։ Մոնփասանի «կը ապրէր» պայն, արգասաւորելու համար իր ստեղծագործ երեւակայութիւնը։

«Փորթօ Ռիշ նախ շատ բան ծանկցաւ, կ'ըսէ Բլօտ Պէրթէն, իր պատմութիւններուն կերպարանափոխումէն կարճ, շարժուն եւ կենդանի մանրավէպեր— Ցետոյ սկսաւ քիչ քիչ տեսնել։ Կը գտնուէր նոր արուեստի մը դէմ որուն իր ճաշակը ու խառնուածքը ամբողջութեամբ յարմարէր։ Ու այս եղաւ անոր կերպարանափոխումը։ Սակաւախօս Մոփասան պէտք չէր ունենալ Փորթօ Ռիշի հետ վիճաբանութեան բռնուելու, զայն համոզելու համար։ Իր պատմուածքներէն մէկուն ընթերցումը բաւ էր։»

Ու սիրոյ բանաստեղծը դարձաւ նաեւ իրապաշտ թատերագիր մը։ Ան հետաքրքրուեցաւ հասարակ կեանքերով, միջակ մարդերով, զանոնք փոխադրեց բեմ, իրենց ներքին կեանքի բոլոր երեսներով։ Պատկերացուց սէրը ամուսնութենէն ներս թէ դուրս։

Anatomie Sentimentale հաւաքածոյին մէջ, Փորթօ Ռիշ կը սահմանէ իր թատրոնը իբրեւ «սիրոյ թատրոնը» որ պիտի ներկայացնէ այր եւ կնոջ յարաբերութիւնները ժամանակակից կեանքի մէջ, սիրոյ բոլոր տրամները, արդիւնք «մարդու յաւիտենական կենակցութեան եւ կնոջ խորունկ ըղձայնասութեան»։

Սիրոյ թատրոնին մէջ կինն է ծանրութեան կեդրոնը, թատերգութեան հերոսուհին, որովհետեւ սէրը սեռի մը տենդն է ու միւսին բնական վիճակը։ Ռասինի գրեթէ բոլոր թատերգութիւնները կնոջ անունով մը վերնագրուած են։

Փորթօ Ռիշի սիրոյ թատրոնը կնոջ թատրոնն է. հոն հեղինակը համակրելի գոյներով կը պատկերացնէ կինը. որովհետեւ «անոր սեփականութիւնն են միայն արտի տառապանքները»։ Ամուսինը՝ Amoureuseի մէջ, սիրուհին՝ Le Passéի մէջ, մայրը՝ Le Vieil Hommeի մէջ կնոջ երեք համակրելի տիպար են։

Տժգոյն է այրը այս հերոսուհիներուն քով։ Նսաւէր ու հաճոյամոլ ան «հազուադէպօրէն կը սիրէ»։ Ու սիրոյ բոլոր խաղերուն մէջ, կինը պիտի ըլլայ յաւիտենական զոհը անոր հաճոյամոլ ախորժակներուն։

François Prieur, Le Passéի մէջ, տիպարն է ժամանակակից «Տօն Ժուանին», մասնաղէտ սիրահար, անձնասէր ու խաբեբայ։ Ահա թէ ինչպէս կը գծէ անոր պատկերը Տօմինիք, իր սիրուհին. «Ան անհաւատարիմ ծնած էր ու ես անմիջապէս գծաբախտացայ. երկար չտեւեց... Առաջին անգամ ըմբռնեցայ պոռնիկ եւ ներքին։ Ցետոյ ուրիշ զուգորդութիւն մը, յետոյ ուրիշ մը եւ այսպէս շարունակաբար։ Մեր կեանքը դարձաւ տեւական, կատաղի մենամարտ մը որուն ընթացքին ես կ'անդրադառնայի ինչ որ իմ մէջս զգա կը մեռնէր հոգւոյս, եւ ան ինչ որ իմ մէջս կը մեռնէր բարի։ Այդ մարդը զոր կը պաշտէի, ինծի հանդէպ բոլոր ստորնացումներու բոլոր տառապանքները... Կ'ուզէի զայն պահել առէն գնով. բայց իմ բոլոր ճառանգներս բանի մը չծառայեցին. Ի զուր միշտ տեղի տուի. լքուեցայ, կարծօրէն լքուեցայ։ Եւ օր մըն ալ ան վերադարձաւ»։

Կ'ըսեն թէ երջանիկ ժողովուրդները պատմութիւն չունենին։ Պատմութիւն չունին նաեւ երջանիկ զոյգերը ու սիրոյ թատրոնը դատապարտուած է ներկայացնելու սիրոյ վերջաւորութիւնները միայն, խզումի տրամները։

Պէտք է զայ պատերազմը, յեղաշրջէ բարքերը, բրածոյ ըմբռնումները ընկերային կազմակերպութեան մասին, որպէսզի այր եւ կին զոյգին իրաւունքը նոյնէ. իբրեւ թշնամի տեսեր ու դառնան զիրար լրացնող կանգներ։ Ապացոյց՝ յետպատերազմեան թատրոնը ուր յաճախադէպ են սիրոյ աքշալոյսները։

* *

Փորթօ Ռիշի թատրոնին մէջ սիրոյ լեզու չէ այն աւանդական ձեւը որ կը գոհանայ կազմակի միջոցներով, որովհետեւ անկեղծ չէ։ Հոն չկայ տեսնենք սիրոյ այն ծածկագիր խաղը որ երկար ապրեցաւ ֆրանսական բեմին վրայ, marivaudage անունով։

Փորթօ Ռիշի հերոսները անկեղծ են, այրերը շնական լըրբութիւնով, կիները էգերու անմասնականութիւնով։ Մեծ տաղանդներու առեն մանաւանդ, որոնք կը մերկանան քաղաքակրթութեան բոլոր կեղծ կապանքներէն, կիրքերը կը պատռեն ձեւապաշտ ընկերութեան մը դիմակը ու կը խօսին բնական մարդուն լեզուն, յատակատես անկեղծութիւնով մը։ Ու խօսքերը կը նետուին իրարու թէներուն գնդակներու պէս արագ, սաղդմեալով շարժում եւ կեանք։

Ծաւալուած արուեստ մը, գատականացած, քնարերգակ չունեցող։

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋԸ

Սոլֆէժի եւ դաշնակի դասեր
ՕՐ. ՃԱՄՊԱՋ
61 Rue Flandre, Paris (19)
կը նուագէ հրեկոյթներուն մէջ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԷԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ, վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ. մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ցեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՁԵՂՋԷ ՁԵՂՋ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՅ

Մեր զեղչը ամենամեծն է որովհետեւ կը ծախենք ամենալաւ ապրանքները.

CHAUSSURES ZAGORIDIS

18 Rue MONCEY, 18 Lyon

Փլաս տիւ Փոնի մօտ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԱՈՒԼՕ

34 Rue St. Lazare, PARIS

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ՝ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՆԱՐԱՏ ԿԱՐԱԳՈՎ.

ԱՆՈՒԱՆԻ ԷՆ ԻՐ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ ՄԱԾՈՒՆԸ ԵՒ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐԸ.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX, Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ՝ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Ուրբ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3. ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19.

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԵՈՒՑՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

Գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

Դիմել.— L. Mozian, 5 rue Champlaine, Paris (20).

Docteur ès-sciences occultes

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

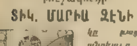

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ թուղթերու: Ամէն օր (կիրակի ալ մէջը) Ժ. 3—7, բացի Եշ.: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD ձախին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ. MÉTRO PIGALLE.

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Զուարճախնդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար. մասնաւոր գին Հայերու

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները: Ոսկէ ատամնաշար, ոսկեայ ակռաներ: Չափաւոր գին: Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8: 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարախ: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12*

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Կատարեալ վստահութեամբ դիմեցէք մասնագէտ բժիշկներուն, 123 Boul. Sébastopol *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներական ախտեր, Ջերմամիզութիւն սուր եւ հինցած, անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և միզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ռէօնթկէնեան եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթներով: Կընդունինք ամիսանս սահմանելի հիւանդներ, Խորհր. ամէն օր 9-12 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Ակնաբուժ.— Խորհրդակցութիւն եւ դարմանում, ամէն օր 9 12:*

EMPIRE միւզիք-հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

(Մոսկուայի եւ Փարիզի համալսարաններէն) 17 Rue Réaumur, *մէթրօ* Arts et Metiers *եւ* République, Tél. Arch 54—27. *Վեներ. հիւանդ. (արանց եւ կանանց), ֆրանկախտ. ջերմամիզութ., մորթի հիւ. եւ անկարողութիւն: Նոր ձեւով բուժումներ ելեկտրականութեամբ: Արեան եւ միզի քննութ.: Դիւրամատչ. գին Դարմ. ամիսանս սահմանելի հաշւով: Ամէն օր 9—20. Կիրակի 8—13:*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

308bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— Փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու,

2.— Ամսավճարով տուսշինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— Վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վաճառելու,

4.— Ցուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1*: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48*.

Ի գիտութիւն հայրենակիցներու կը ծանուցանենք թէ նպաստաւոր պայմաններով սկսած ենք ծախել հողաբաժիններ՝ Մարսէյլի եւ իր արուարձաններուն մէջ, Այս առթիւ Պ. Տէր Աբրահամեան մեկնած է Փարիզէն Մարսէյլ,

Մանրամասնութիւններու եւ հողաբաժինները մեր տրամադրած ինքնաշարժով տեսնելու համար դիմել Պ. Տէր Աբրահամեանի, Hôtel de Paris, 15 rue Colbert, Marseille

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

72 Rue du Ménilmontant, Paris XX Tél. Ménil. 96—74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր ամենալաւ պայմաններով

ՓՈՂՈՑ ԽԱՐԿԱՑ երու մասնագիտութիւն, առանց կանխավճարի

Ընդունելութեան ժամեր. առաւօտ ժամը 9-30էն *10.30,* կէսօրէ վերջ 2—3. իրիկուն 7էն 8.30,

Մէթրօ Ménilmontant եւ Martin-Nadaud

Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q թրամուէյ 5 եւ 26

Ց. ՄԻՆԷԼԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

96, Rue de Crimée PARIS (19e) մէթրօ՝ Botzaris

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՐԲՈՒԹԻՒՆ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ

ԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԳԵՐԱԶԱՆՑԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

ՀԱՅ ՑԱԾԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՄԻՄԻԱՅՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville, մէթրօ՝ Պէլվիլ

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր

Հայ յարգելի յաճախորդներու դիւրութեան համար տրամադրած ենք հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաջին յարկը, դեղագիրներու պատրաստութեան ճիւղին մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ,

Սոյն կտրօնով ներկայացնողներու հարիւրին 5 զեղչ ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ՖԷՐՄԻՒՍ, իրաւագիտական գրասենեակ Ր. ԽՐԼԱԳԵԱՆ

33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, մէթրօ՝ Chatelet

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, պատժական, ամուսնալուծման եւ արկածներու դատերը: Կը կատարէ նոթերական գործեր, ինքնութեան թուղթերու, ամուսնութեան օրինական գործողութիւնները: Տուն մը գնելու, շէնքերու եւ հողերու առուծախ: Փոխառութիւն: Դիմել ամէն օր բացի չորեքշաբթիէ առաւօտեան ժամը 10—12,

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՍ

Ստացած եմ մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակի սուրճեր

Քաֆէ Մատակասքար Ա. քրեպկ	»	12.75. բ.գ. տեսակ	աւելիաժան
» Սանթոս Good Ա.	»	14.25	» » » »
» Santos supérieur	»	18	» » » »
» » Domincul		20	
» » Caracoli		22	
Քաֆէ Mocca Hodeldan		24	իսկականը եւ ոչ թէ կեղծը:
» Godlup		25	
» Ceylan		28	
» Margajid		31	

կը յայտարարեմ յաճախորդներուս թէ սուրճի գիները կը տարբերին համաձայն իրենց տեսակին: Զգուշացէ՛ք աժան սուրճերէն: Այցելեցէք մեր գործատեղին գաղափար կազմելու համար սուրճի տեսակներու մասին,

ՀԱՍՑԷ՝ "CAFÉ SULTAN"

TOROSSIAN

92 Rue d'Angoulême Métro: Couronnes, Tél. Ménil. 56—06

ԱՐԻՒՆԱՄԱՔՐԻՉ «AVRANINE»

Նախապէս Փեթրոպուրկ, Կոլոկոլնայա 11, հիմնուած 189[...]

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՊԱԼՍԱՄ (անվնաս բոյս), որ կը մաքրէ արիւնը [...] կար միքրոպներէ եւ վարակումներէ: Պալսամը առաջին անգամ [...] լէ վերջ հիւանդին ցաւերը կը սաստկանան, բայց 3—5 օր վերջ հի[...] դը կը սկսի ապաքինիլ եւ մէկ ամիսէն ախտաժէտը կը բուժուի [...] մորթին եւ ոսկորներուն ցաւերը կը դադրին, Հղայնը դուրս [...] եւ սեռական կարողութիւնը կը վերականգնի: Պալսամը կը [...] ֆրանկախտը եւ ջերմամիզը, բոլոր աստիճան. մէջ, ոգեամոլութ. լուծքը, յառաջացած կաթուածը, պորփուղխտը, էքզէ[...] քաղցկեղը, մորուքի վէրքերը, լուսնոտութիւնը, ոսկրախտ[...] եւ իրենց բոլոր հետեւանքները: Ուր. ցուցահանդ. ոսկի մէ[...] Պահանջել գրքոյկները փոստի համար 2 ֆրանք: Գլխաւոր [...]

AVRAKHOFF 6 Rue Maublanc, Paris (15), Metro Vaugi[...]

կը ծախուի բոլոր դեղատուներուն մէջ.

ԲՈՒԺԱՐԱՆ TURBIGO 19 rue Turbigo, Métro Etienne [...]

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քթի, ականջի, մորթ[...] գութիւններ, ֆրանկախտ, ջերմամիզութիւն, անդրմանիշակագոյն ճառագայթներ, Rayons X: *Ատամնաբուժարան՝ ակռաներ դարմանել եւ ատամնաշարերու շինութ. քուրոններ 100 ֆրանքէն, ալիւմին ատամնաշար 60 ֆրանքէն: Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10—12 եւ 2—8.*

ԳՈՐԾԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ A. G. A. F. A. R.

110 Bld. Arago. Paris (14), Métro Deufert Rochereau Tél. Odéon 16—28, ընդունելութիւն ամէն օր, 2 7, բացի Եշ. [...]

Իրաւաբանական եւ ապահովագ., ամէն տեսակ գործողութիւններ [...] ծախուած ինքնաշարժերու գնում եւ վաճառում, կանխիկ եւ ապառիկ

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱ[...]

8 RUE CHATEAUDUN Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ

Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LL[...]

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,

Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Ցինաստան, Եգիպ[...] Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 8[...]

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու [...] մար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակ[...] միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն [...] ալ Շիշի, Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադ[...] թեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 0[...]

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում,

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար [...] խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին միութ[...] գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ,

Ալր ընքներուն ամենալաւր՝ անմրցելի գիներով:

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulême, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք տոկուն, [...] շակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրա[...] տուած իր արհեստանոցին մէջ:

կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է,

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, B[...]

Métro: Couronnes ou Parmentier

SEULE AGENCE EXCLUSIVE EN FRANCE

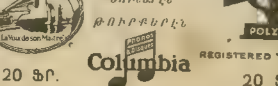

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՅՈՒՆԱՐԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

20 ՖՐ. 20 ՖՐ.

H. ARTINIAN, 26 28 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 6[...]

Մեր փլաքներու նախ մթերանոցին մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն վաճառանիշէ ֆոներ,— DECCA, COLUMBIA, PATHÉ, POLYDOR, NIRONA, DIAMOND, *եւն., Գիները՝ 120, 180, 300, 450, 525, 750, 800, 1000 եւ մինչեւ 2,800 ֆր. Նպարեղէններուն լաւը, ժողովրդ. գիներով: Բաց է ամէն օր*

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276 284

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
17 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1496 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է...

Մեր թերթը ամենալայն տեղեկութիւններն ու վերլուծումները հրատարակեց համաշխարհային գործազրկութեան տագնապին առթիւ, ի հարկէ առանձնապէս ներկայացնելով Ֆրանսայի պատկերը:

Չենք ուզած վրդովիչ համեմատութիւններ տալ տագնապին։ Բայց միեւնոյն ատեն, կարելի չէ ծածկել ինչ որ կը սպառնայ մասնաւորապէս օտար, անտէր ու անճար աշխատաւորներուն։

Մնաց որ, մեր լաւատեսութիւնը կամ յոռետեսութիւնը ո՛րեւէ դեր չունի կացութեան վրայ։ Տագնապը, չունենալով հանդերձ սրընթաց եւ ահաւոր համեմատութիւններ, կը պահէ իր լուրջ հանգամանքը. հետեւաբար եւ մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլորին։

Նոյն իսկ պաշտօնական բերաններ խոստովանեցան թէ՝ շաբթէ շաբաթ արձանագրուած թիւերը (25-30.000) շատ վար կը մնան բուն իրականութենէն։ Ֆրանսան այսօր կը հաշուէ 330.000 ամբողջական եւ մէկ միլիոն մասնակի գործազուրկներ։

Այս կացութեան առջեւ, իւրաքանչիւր հոսանք դարմաններ կ'առաջարկէ իր հայեցողութեամբ։

Ընկերվարականները, հիմնական միջոցներու կարգին, կը պահանջեն հարիւր միլիոն ֆրանք նպաստ յատկացնել (կառավարութիւնը կուտայ միայն 20 միլիոն)։ Յետոյ, պայմանաժամ պահանջուած է բնակարաններու վարձքի վճարման եւն. համար։ Կառավարութիւնը, իր կարգին, խստացուցած է ներգաղթի եւ աշխատանքի օրէնքի պայմանները։

Խնդիրը իր ամբողջ ծանրութեամբ սեղանի վրայ չէ եկած տակաւին, բայց ժամուը կը շարունակէ միտքեր պատրաստել այսօրուան եւ վաղուան համար։

Ինչո՞ւ ծածկել.— նոյնիսկ ձախակողմեան օրկաններու մէջ կը մտնուի տեսակ մը «սրբազան եսասիրութիւն», օտար աշխատաւորներու հանդէպ։

Իսկ աջակողմեան հոսանքներն ու օրկանները անշուշտ աւելի աններող են։

Թունդ պահպանողական եւ զուտ փարիզեան «Էքօ տը Փարի»ն իր երէկուան թիւին մէջ կ'առաջարկէ ծայրագ միջոց մը յարաճուն գործազրկութեան դէմ։

Ֆրանսական թերթը 1,900.000 կը հաշուէ թիւը այն օտար աշխատաւորներուն որոնք Ֆրանսա կը գտնուին այս միջոցին, օրինապէս կանոնաւոր պայմաններու մէջ։ Բայց անոնց վրայ կ'աւելցնէ 100,000 կամ 200.000 ուրիշներ, որոնք «Ֆրանսա մտած են անկանոն միջոցներով»։

— «Անգութ բան պիտի ըլլար դիմել զանգուածային արտաքսումներու, գոնէ այն նորեկներուն հանդէպ որոնց յարգած են օրէնքը։ Բայց միայն սահմանագլուխներու փակումը ինքնին կրնայ մեքենաբար եւ արագօրէն նուազեցնել այս տարապայման թիւը։ Փորձը ցոյց կուտայ որ, բացի եղանակի համեմատ երկրագործական աշխատանք կատարողներէ, բազմաթիւ օտարականներ ամէն տարի իրենց երկիրը կը դառնան առողջական եւ ընտանեկան պատճառներով կամ իրենց պայմանագիրը լրացուցած ըլլալով։ Այս Ճշդուած ելքերը 40,000ի բարձրացած են 1930ին, մինչդեռ մուտքերը 200.000էն աւելի էին»։

Ուրեմն —կ'եզրակացնէ «Էքօ տը Փարի»,—օտար բնակչութեան համեմատութիւնը արագօրէն պիտի նուազի, եթէ ազդուապէս փակենք ներխուժումը, թող տանք որ գացողները երթան ազատօրէն, եւ, միւս կողմէ, հաշուեյարդարի ենթարկենք այն քանի մը տասնեակ հազար անբաղձալիները որոնք երեւան պիտի ելլեն լուրջ հետապնդումներով։

Ի՛նչ խօսք որ առաջարկուած միջոցները շատ ձեռնտու են տիրող իշխանութեան համար, որուն զօրաւոր օրկաններէն մէկն է «Էքօ տը Փարի»ն։

Այսպիսի կարգադրութեան մը պարագային, բաղդատաբար անճար պիտի մնան մեր աշխատաւոր բազմութիւնները, քանի որ, ոչ ազատ հայրենիք ունին, ոչ ալ ուրիշ երթալիք տեղ։ Իտալացին եւ Լեհը երբ որ նեղը մնան, ճամբան բաց է «դէպի երկիր»։

Բայց իշխանութիւնները մարդասիրական զգացումներով չեն առաջնորդուիր, մանաւանդ այսպիսի պարագաներու մէջ, եւ հարուածը կրնայ հասնիլ անոնց որ կ'իյնան անբաղձալիներու շարքը։

Անբաղձալի կը համարուին ոչ միայն քրէական յանցաւորները, այլ եւ անոնք որ կասկածելի միջոցներով մտած են Ֆրանսա, կամ չեն կանոնաւորած իրենց թուղթերը, կամ ապօրէն փոփոխութիւններ եւ գործողութիւններ կատարած են։

Գիտենք որ մեծ թիւ մը չեն կազմեր այս կարգի հայրենակիցները։ Եւ եղածներն ալ յաճախ զոհեր են բարեմտութեան կամ թեթեւութեան։

Սրբազան եսասիրութեան այս նոր թափը մասնաւորապէս պէտք է շահագրգռէ անոնք որ ուրիշ գաղութներէ բեռ կը կապեն Ֆրանսա գալու համար, տարուած զանազան հաւաստիքներէ։

Յունաստան, Պուլկարիա, Սուրիա եւ ուրիշ տեղեր պատառ մը հաց ապահոված հայ աշխատաւորը պէտք է սթափի վերջապէս եւ միտք պահէ հետեւեալ անողոք իրողութիւնները.—

1. Գործ չկայ ներկայիս. 2. Եղած ատենն ալ, քթէ բերնէ կը բերեն. 3. Ամէն դուռ փակուած է անկանոն միջոցներու առջեւ. 4. Գործազրկութեան տագնապը քրոնիկ հանգամանք ունի միշտ, աշխարհի այս մասին մէջ, ինչպէս եւ մինչեւ հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկա։

Երէկ եկողը այսօր կը զղջայ։ Բայց մինչեւ ե՞րբ մէկուն օրինակը միւսին խրատ չպիտի ըլլայ...։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՇՈՒՐՋ

Աթէնքի «Նոր Օր»ը անդրադառնալով Եգիպտոսի ռամկավար օրկանին «Արեւ»ի ծանօթ դիտողութիւններուն Բարեգործականի ուղղութեան մասին, իր կարգին գրել կուտայ (փետր. 11).

— «Ի՞նչ էին մեր դիտողութիւնները.

1.— Բարեգործականը զատել ռամկավար կուսակցութենէն եւ դարձնել ժողովուրդի կազմակերպութիւն:

2.— Բարեգործականը ժողովրդականացնել, ազա-փաշաներու տիրապետութիւնը նուազագոյն չափի իջեցնելով:

3.— Աւելի մեծ չափով օժանդակել գաղթականութեան բազմատեսակ կարիքներուն:

4.— Վերցնել դրամագլուխի անձեռնմխելիութեան սկզբունքը եւայլն:

Այս տրամաբանական պահանջները ներկայացնելնուս համար թշնամութիւն ու հակառակութիւն վերագրուեցաւ մեզի: Բայց ուրախալի է որ այս պահանջներուն մէկ մասը այսօր կը ներկայացնէ նաեւ ռամկավար պաշտօնաթերթերէն «Արեւ»ը մատը վէրքին վրայ դնելով։

Այլեւս կարելի չէ ծածկել որ Բարեգործականը նիւթական ու բարոյական մեծ տագնապ կ'անցնէ։ Տարուէ տարի հասոյթները կը նուազին եւ օգնութեան ձեռնարկները կը սահմանափակուին: Ժողովուրդին խոշոր մէկ զանգուածը իրը չի նկատեր Բարեգործականը, որովհետեւ վերջինս իրը չի նկատեր ժողովուրդին այդ մասը։

Յետոյ կայ ուրիշ կարեւոր կէտ մը, որ մատնանշած էր «Արեւ»։ Բարեգործականը շատ քիչ գործ կը տեսնէ գաղթականներուն համար։ Ոչ մէկ տեղ զետեղման աշխատանք տարած չէ, Սուրիոյ մէջ լայն ասպարէզ ու հնարաւորութիւն կար, բայց զանազան անտեղի պատճառներով նախընտրեց հեռուէն դիտել, փշրանքներ տալու գոհունակութիւնը բաւ համարելով:

Յունաստանի մէջ զետեղման տագնապը մինչեւ այսօր ալ կայ: Քանի մը հազար սթեռլինով կարելի է քանի հարիւր ընտանիք զետեղել, թեթեւցնելով հելլէն կառավարութեան բեռը:

Դպրոցներ ունինք՝ որոնք պիւտճէի պակասին պատճառաւ, դուռը փակելու հարկադրանքին առջեւ կը գտնուին։ Հազարաւոր որբեր կան, որոնք հայերէն գիրքի կարօտը կը քաշեն: Ու դեռ ինչե՜ր:

Բարեգործականէն նպաստաւորեալ «Արեւ»ի ձայնը, որ մերն ալ է, Փարիզի սալօններուն մէջ արձագանգելով, պէյերն ու փաշաները պիտի սթափեցնէ՞ թէ ոչ արհամարհանքի պիտի արժանանայ:

ՕՏԱՐ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ԼԻՑԷՆԵՐԸ

Պոլսոյ մէջ կը գտնուին 20 օտար վարժարաններ, որոնց նախակրթարանի, միջնակարգ եւ լիսէի բաժիններ ունին։ Այս վարժարաններէն 12ը ֆրանսական, 4ը ամերիկեան, 2ը իտալական, 2ը գերմանական են, որոնց ընդհանուր աշակերտութեան թիւը շուրջ 10 հազար է, առ նուազն կէսը թուրք ըլլալով։

Ասոր դէմ, Պոլսոյ մէջ կան 15 թրքական լիսէներ, որոնց երեքը գիշերօթական են։ Կը նշանակէ որ, կ'եզրակացնէ Սօն փօսթա, *թուրք տղոց կէսը թրքական, կէսն ալ օտար վարժարաններու մէջ կը դաստիարակուին։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԵՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՆՈՐ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ ԱԼ

ԷՆԿԻՒՐԻ, 15 փետր.— Զանաք-Գալէի մէջ, երեւան հանուեցաւ նոր դաւադրութիւն մը եւս, որուն նպատակն էր տապալել օրուան կառավարութիւնը։

Տասնեւհինգ անձեր ձերբակալուեցան։ Այս դաւադրութեան հետեւանքով, բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարուեցան Էնկիւրիի եւ Պրուսայի մէջ։ Գլխաւորաբար քաղաքական ծանօթ դէմքերու եւ ղեկավարներու բնակարաններն են որ խուզարկութեան ենթարկուեցան։ Քննութիւնները կը շարունակուին։

Պոլսոյ մէջ եւս, կարգ մը խուզարկութիւններ կատարուեցան։ Արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ։

Վերջին ձերբակալութիւնները

Թուրքիոյ մէջ կատարուած ձերբակալութեանց մասին, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն հեռագրական գործակալութիւնները.

Թուրք իշխանութիւնները եռանդով կը հետապնդեն հակակառավարական շարժման եւ կազմակերպութեանց շուրջ բացուած քննութիւնները, երեւան հանելու համար մանաւանդ երկրին զանազան շրջաններուն մէջ տարածուած մասնաճիւղերը։ Կը հաստատուի Էտիրնէի մէջ 32 ղզլպաշներու, Ինէկէօլի մէջ 9 կիներու եւ Պրուսայի մէջ 10 անձերու ձերբակալման լուրերը։ Անցեալ շաբթու, Պոլսոյ մէջ 30 անձեր ձերբակալուած են, գլխաւորաբար, աշխարհականացման օրէնքին դէմ մեղանչած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Կը հաստատուի թէ թուրք բարձր դասու պատկանող բազմաթիւ անձեր եւս, որոնց ցանկը ներկայացուած է ներքին նախարարութեան, մօտերս պիտի հետապնդուին դատական իշխանութեանց կողմէ, Նախշիպէնտիներու գաղտնի հաւաքոյթներուն մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

Բոլոր ձերբակալուած անձերը ղրկուած են Մէնէմէն, ուր պիտի դատուին Պատերազմ. Ատեանի կողմէ։

Դեռ փախստական կը մնան

Մէնէմէնի փախստական մահապարտ Հիւսէյին տակաւին չէ գտնուած։ Փնտռտուքներէ եւ խուզարկութիւններէ յուսահատ, թուրք ոստիկանութիւնը մամուլին կը հայթայթէ զանազան պատմութիւններ եւ ենթադրութիւններ։ Այսպէս, կը կարծեն թէ Հիւսէյին գետը նետուած անձնասպան եղած է, ցուրտէն սառած ու մեռած է, կամ լեռան մէկ խորշին մէջ, անօթի ծարաւ կը սպասէ. իսկ վերջին ենթադրութեամբ, որովհետեւ քաջ լուղորդ է եղեր, ապաստանած է յունական կղզիներէն մէկը։

Պատերազմական ատեանի վճիռները

Պատերազմական ատեանը դատեց Ալաշէհիրցիներու մէկ մասը, վճռելով 3—5 ամիս բանտարկութիւն, եւ 50—75 ոսկի տուգանք։ Գարաման միւֆթին դատապարտուեցաւ 9 ամիս բանտի եւ 75 ոսկի տուգանքի։

Պատերազմական ատեանը սկսաւ դատել նաեւ Գալըքէսիրցիները, որոնք կը նկատուին հակաքեմալական շարժման ամէնէն մոլեռանդ կազմակերպիչները։

Պատերազմական ատեանը գրեթէ անդադար նիստեր կը գումարէ գնդ. Աթա պէյի նախագահութեամբ, որ կը փոխանորդէ Մուսթաֆա փաշային։

Առաջին խումբին ամբաստանեալները որոնք 3էն 24 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էին, փոխադրուեցան Էնկիւրիի բանտը։

Պատերազմական ատեանը որոշեց հրաժարիլ ցարդ իր որդեգրած դատավարական եղանակէն։ Դատավարութիւնները ցարդ կը կատարուէին խմբական հարցաքննութիւններով։ Ասկէ վերջ, ամբաստանեալները զատ զատ պիտի հարցաքննուին։ Իսկ դատավարութիւնները միշտ դռնփակ տեղի պիտի ունենան։

Արաբ եւ Հրեայ դէմ առ դէմ

Երուսաղէմէն «Տէյլի Էքսփրէսի» թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Անգլիոյ վարչապետին կողմէ՝ Պաղեստինի խնդրին առթիւ սիոնական պետ տօքթ. Վայզմանի ղրկուած բացատրական նամակը, զայրացուցած է Պաղեստինի Արաբները։

Պաղեստինի արաբական շրջանակները կը յայտնեն թէ Սպիտակ Գիրքին հրատարակութեան առթիւ, Հրեաներու մտահոգութիւնը փարատելու դիտումով, անգլիոյ վարչապետին տուած բացատրութիւնները բոլորովին չեն հաշտուիր վաւերագրին մէջ յիշուած քաղաքականութեան հետ եւ կուգան փաստել թէ Անգլիա տեղի տուաւ հրէական սպառնալիքներուն առջեւ։

Իսլամներու գերագոյն խորհուրդին ընդհ. քարտուղար եւ արաբական գործադիր կոմիտէի անդամ Ճէմալ Հիւսէյին յայտնեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ իր կրօնակիցները կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գրեր էինք թէ Պոլսոյ Պատրիարքարանին կողմէ պատուիրակութիւն մը մեկնած էր Էնկիւրի բացատրութիւններ տալու համար Բանկալթիի գերեզմանատան շուրջ յարուցուած խնդրին մասին։ Պատուիրակութիւնը վերադարձած եւ քաղաքական ժողովին տուած է տեղեկութիւններ իր դիմումներուն մասին։

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիոյ ներքին գործավարը Շիւքրիւ Գայա պէյ սիրալիր ընդունելութիւն ըրած է վարչութեան պատուիրակներուն, եւ երեք քառորդ ժամ լսած է անոնց բացատրութիւնները, յետոյ խոստացած է ուշի ուշով քննել գործը եւ օրինական բոլոր դիւրութիւնները տալ։

Յոյս կայ որ խնդիրը նպաստաւոր լուծում մը պիտի գտնէ, որովհետեւ բացի բերանացի բացատրութիւններէ, վարչութիւնը խնդրագիր մը տուած եւ մանրամասնօրէն պարզած է ազգին սեփականատիրութեան իրաւունքը։

Որովհետեւ, գերեզմանատան նոր օրէնքին 167րդ յօդուածը միայն անտէր գերեզմանատուներու մասին է, մինչդեռ Բանկալթիի գերեզմանատունը հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր ազգին պատկանած է:

ՆՈՐ ԼՔԵԱԼ ԳԻՒՂԵՐ

Էնկիւրիէն տրուած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ որոշուած է լքեալ գոյք նկատել նաեւ կալուածները այն Հայերուն եւ Յոյներուն որոնք անկախութեան պատերազմի միջոցին, երկրին մէջ, մէկ քաղաքէն միւսը գացած են։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25Ը ԿԱՐՄԻՐ ՕՐ

Համաձայն Մոսկուայէն տրուած հրահանգներու, զանազան երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները կը պատրաստուին Փետրուար 25ը կազմակերպել իբր ցոյցի եւ բողոքի օր, ընդդէմ անգործութեան։

Ֆրանսայի համայնավար օրկանը Իւմանիթէ ամէն օր թելադրութիւններ կ'ընէ իր կուսակիցներուն եւ ընթերցողներուն։ Իսկ Սթօքհոլմի համայնավարները որոշած են ընդունիլ Մոսկուայի հրահանգը եւ Փետրուար 25ը, ամբողջ Շուէտի մէջ կազմակերպել իբր անգործներու օր։

Շուէտի համայնավարներուն այս որոշումը տրուած է Գ. Միջազգայինի լիազօրներուն ներկայութեան, մղելու համար կուսակցութիւնը որ աւելի եռանդուն գործունէութեան մը փաստերը տայ այս կերպով։

ՍՊԱՆԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սպանիոյ դահլիճը հրաժարեցաւ ընտրութեանց շուրջ մղուած պայքարին, եւ ընդիմադիրներու ձեռնպահութեան հետեւանքով։ Երեսփոխանական եւ ծերակուտական ընտրութիւնները որոնք պիտի կատարուէին մարտ 1ին եւ 15ին, յետաձգուեցան արքայական հրովարտակով։

Թագաւորը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ դահլիճի կազմութեան շուրջ։ Մատրիտի եւ ամբողջ Սպանիոյ մէջ մտքերը չափազանց խռոված են։ Ընկերվարական կուսակցութիւնը իր անդամներուն յանձնարարեց կարգապահութիւն եւ հանդարտութիւն, իսկ հանրապետականները ամբողջ երկրին մէջ կը պատրաստուին կազմակերպել հրապարակային հաւաքոյթներ եւ ցոյցեր։

ՆԱԽՇԻՊԷՆՏՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՆԴՐԵՆ

ԱԹԷՆՔ, 15 փետր.— Նախշիպէնտիներու Դամասկոսի կեդրոնը բանադրեց Մէնէմէնի պատերազմական ատեանի անդամները, որոնք մահուան դատապարտեր էին իրենց գերագոյն պետը եւ մէկ քանի յայտնի աղանդաւորներ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄԻՋԱԳԵՏՔԷՆ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՊԱՍՐԱ, 3 փետր.—

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

2940 ՏՈԼԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՈՒ

Ամերիկայի Հայ կարմիր խաչի կեդր. վարչութեան Թիւ 3 շրջաբերականէն կը քաղենք յետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Տասներորդ Ընդհանուր Ժողովէն առաջ եւ այդ ժողովին որոշումներուն սահմանին մէջ մնալով, կատարած ենք հետեւեալ դրամական առաքումները. Նախատեսուած նպատակներու.—

Անցեալ տարեշրջանի պարտքին հաշուոյն՝ Պէյրութի մեր Հայկական Քոլէճին ղրկած ենք ակիզբը 500 տոլար. այս վերջերս ալ, դպրոցական նոր տարեշրջանի պիւտճէէն՝ հեռագրով փոխադրեցինք գումար 500 տոլար. ընդամենը ուրեմն՝ 1000 տոլար։

Ցանկատանի մեր Շրջանային Վարչութեան, վարժարաններու եւ առհասարակ Հայ Կ. Խաչի կրթական գործերուն համար ղրկած ենք 300 տոլար։

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՏՊ[...]

ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՑՈՒԼՈՅՑ

Ա.

[illegible] Սեպտեմբեր 20.— Մերկէմիա[illegible]
[illegible] Սեպտեմբեր 21.— Նէմրինան[illegible]
[illegible] Սեպտեմբեր 29.— [illegible]
[illegible]
(Շար.)

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԵՐԸ

[illegible]որհրդ. տնտեսութեան զա[illegible]ցման ճիւղերուն մէջ, մեծ դեր [illegible]ուած է օդանաւորդութեան: [illegible]նաւորաբար, օդանաւերը կը [illegible]ծածուին քարտէսներու եւ [illegible]ակագծերու պատրաստու[illegible]ան մէջ: 1924ին էր որ այս [illegible]րգի առաջին փորձեր կատարուեցան եւ այդ թուականէն ասդին, օդանաւային լուսանկարչութեան դերը երթալով [illegible]տուեցաւ: Այսպէս, 1925ին, [illegible] քիլոմեդր տեղ լուսանկարուեցաւ, 1928ին աւելի քան 30 հազար, 1929ին՝ 50.000, իսկ [illegible]30ին՝ աւելի քան 100 հազար: [illegible]սանկարներ առնուեցան շինութեան յատակագծերու եւ [illegible]տասթրոյի, Թուրքիստան-

Սիպերիա երկաթուղիին շինութեան եւ կեդր. Ասիոյ շրջաններուն մէջ՝ ոռոգումներու ցիւղեր հաստատելու համար:

Օդանաւորդութիւնը կը գործածուի նաեւ երկրագործութեան վնասակար ճճիներու եւ անասուններու դէմ: Այս նպատակին համար, օդանաւերն սկսան գործածուիլ 1924ին, ինչպէս Քանատայի մէջ: Ներկայիս, բոլշեւիկներն՝ իրենց իսկ ծրագրով շինուած բազմաթիւ օդանաւեր ունին, որոնք պատրաստուած են թունաւոր հեղուկներով անտառները ջրելու յարմարութիւններով: 1925ին, հազիւ հազար հեկտար տարածութիւն կարելի եղաւ խնամել այս կերպով, իսկ 1930ին այդ տարածութիւնն էր քանի մը սամնեակ հազար:

Օդանաւերը կը մասնակցին նաեւ անտառներու հրդեհներուն դէմ պայքարին: Ռուսիա հսկայական անտառներ ունի, որոնք յաճախակի կը վնասուին հրդեհներէ: Այս գործին մէջ մեծ օգուտներ ցոյց կուտան օդանաւերը:

1927էն ի վեր օդանաւերը նոյնքան մեծ օգուտներ ցոյց կուտան Ծայրագոյն հիւսիսի մէջ ձկնորսութեան եւ որսորդութեան: Անթելի գործիքներով օժտուած, անոնք նաւերը կ'առաջնորդեն հիւսիսային սառնակոյտերուն միջեւ եւ անոնց կ'ազդարարեն անասուններու ներկայութիւնը: Ներկայիս անոնք կ'օգտագործուին կասպից ծովու մէջ՝ ձկնորսութեան համար, ինչպէս նաեւ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ եւ այլուր:

ՀՆԳԱՄԵԱԿԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ

Համաձայն բոլշեւիկեան վիճակագրութեանց, անցեալ յունուարի ընթացքին, խորհրդային ճարտարարուեստի գլխաւոր ճիւղերը չեն արդարացուցած իրենց վրայ դրուած յոյսերը՝ արտադրութեան տեսակէտէն: Տոնէցի աւազանին մէջ, արտադրութիւնը աւելի պակաս եղած է 1 միլիոն 125.000 թոնոյէն: Նոյնպէս, պողպատեղէնը հարիւրին 25 նուազում մը ցոյց կուտայ: Միայն քարիւղի Թրըսթն է, Ազնաֆթ, որ յաջողած է իրականացնել հնգամեայ ծրագրին հարիւրին 96ը:

Խորհրդ. իշխանութիւններն ու մամուլը անընդհատ կոչ կ'ուղղեն աշխատաւորներուն, որ իրենց կարելին ընեն որպէսզի փետրուարի ընթացքին արտադրութիւնը աւելցնեն եւ գոցեն բացը:

ՀՆԳԱՄԵԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

«Փոփոլօ տ'Իթալիա»յի մէջ Մուսոլինիի եղբայրը Արնալտօ մեկնաբանելով Ստալինի վերջին յայտարարութիւնները թէ «Ռուսիա պէտք է հասնի միւսներուն եւ կամ կործանի», կը գրէ.—

«Միւսները» դրամատիրական երկիրներն են: Եթէ դրամատիրական երկիրները կը մնան իրենց տեղը, կը նշանակէ թէ համայնավարներուն համար հին աշխարհը գոյութեան բարձրագոյն տարբեր ունի: Արտասահմանէն ապառիկը՝ հանգրուան մըն է միայն: Մեր կարծիքով, կարելի չէ վարչաձեւի մը ճակատագիրը կապել հնգամեայ ծրագրի մը:

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԵԼԺԻԱՅ ՄԷՋ

Պատահական Թղթակից մը կը գրէ.—

Անցեալ կիրակի (փետր. 8ին), Նամիւրի եպիսկոպոսական կղերանոցին մէջ պատարագ մատուցուեցաւ: Հայկական երգեցողութիւնները ճշգրիտ կատարեցին վարդապետանոցի կղերականները:

Յունուարի վերջին երկու կիրակիները Պրիւսէլի եւ Անվերսի մէջ հանդիսաւոր պատարագներ մատոյց Գեր. Նալպանտեան: Ներկայ էր մեծ բազմութիւն: Քառասունի չափ պելժիքցի կազմուած երգչախումբը [illegible] եղանակով կատարեց երգերն, յստակօրէն արտասանելով հայերէն բառերը: Իսկ Սէն Լըմիի ժողովրդապետը ոչ միայն կը տրամադրէ իր եկեղեցին, հայկական պատարագներ մատուցանելու ցաղուարներու առթիւ, այլ եւ եկեղեցւոյն մէջ խորան մը որոշած է, Հայերու համար:

Յունուարին՝ Նալպանտեան վրդ. այցելեց 32 որբ եւ կարօտ Հայորդիներու որոնք [illegible] ուսում եւ ուսում կը ստանան:

Ազգերու Դաշնակցութեան Հայ եւ Ռուս գաղթականներու գրասենեակին պելժ ներկայացուցիչը Պ. Քերէն որ Պելժիքայի արտաքին նախարարութեան մէջ կը պաշտօնավարէ, պատրաստակամութիւն յայտնած է օգտակար ըլլալու Հայ գաղութին, վկայականներու եւն. կարգադրութեան համար: Կը լսեմ թէ նորընտիր վարչութիւնը ետ առած է իր հրաժարականը:

Կուսակցական Կեանք

ՎՏԱՐՈՒՄ

Աթէնքի կազմէն Ցարգիս Գըլըճեան, Միքայէլ Բարթիկեան եւ Առաքել Կիւրիւնլեան ի սպառ վտարուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն, իրենց հակակարգապահական եւ հակակուսակցական արարքներուն պատճառով:
(«Դրօշակ», 1931 Յունվ.-Փետր.)

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՔԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԷՆ ԳԻՒՂ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Սէն-Լու Մարսէյլի հայաշատ գաղթավայրերէն մէկն է: Հանրակառքի գիծէն հազիւ հինգ վայրկեան հեռու, պարտէզներու շուքին տակ, հարթ գաղթավայրի մը վրայ տարածուած են միայարկ կամ երկյարկ շէնքեր, որոնք իրենց արտաքին երեւոյթով ցոյց կուտան գիւղին հայկական հանգամանքը:*

Գիւղը մօտաւորապէս 400 տուն բնակչութիւն ունի, մեծ մասամբ, գործաւոր, արհեստաւոր, եւ սեփական գործ ունեցողներ: Հոս ու հոն կը նշմարուին գերձակի, սափրիչի, նպարավաճառի եւ հացագործի խանութներ, բոլորն, ալ հայկական: Ցուցանակները եւ գրագիրներն ալ, իրենց առաւելութեամբ կապուած են Հայերուն:

Ոգեւորիչ ու մխիթարական է գիւղին ազգային եւ կուսակցական կեանքը: Ունի իր դպրոցն ու եկեղեցին:

Դպրոցը, շնորհիւ այս տարուան ուսուցչական կազմին, ունի երկու հարիւրի չափ երկսեռ աշակերտութիւն մը, իր մանկապարտէզի ու նախակրթարանի բաժիններով: Գնահատելի է ուսուցչական կազմին անձնուէր գործունէութիւնը: Դպրոցը միեւնոյն ատեն թաղին եկեղեցին է, որ ունի պատարագող հովիւ մը:

Բացի Հ. Յ. Դաշնակցութենէն, ոչ մէկ կուսակցութիւն կը զգացնէ իր գոյութիւնը: Դաշնակցութիւնը իր լայն թեւերուն տակ համախմբած է գիւղին գրեթէ բոլոր գիտակից երիտասարդութիւնը եւ կը գործէ առանց աղմուկի, վառ պահելով ազգային ոգին նոր սերունդին մէջ: Ունինք նաեւ Հ. Յ. Դ. պատանեկան Միութիւն մը, որուն գործնական աշխատանքը աչքի կը զարնէ, շնորհիւ տասնեակ մը անձնազոհ ու պարտաճանաչ պատանիներու: Կ'ըսեն ինչ որ կարելի է, փրկելու համար մատղաշ սերունդը այլասերումէ ու ձուլումէ: Միութիւնը ունի իր հատուածային ու գրադարանը, որմէ անխտիր կ'օգտուին բոլոր Միութիւնները եւ հասարակութիւնը: Բայց գրադարանը ներկայիս աղքատ է եւ կարօտ ուշադրութեան ու օժանդակութեան:

Միութիւնը ձեռնարկած է, գիշերային դասախօսութեանց, որուն կրնան մասնակցիլ անխտիր, բոլոր փափաքողները: Դասախօսութեանց նիւթերն են հայերէն, ֆրանսերէն, թուաբանութիւն, ազգ. պատմութիւն, աշխարհագրութիւն ու գրականութիւն: Այս ձեռնարկը ողջունելի է, որովհետեւ գրագիտութիւն ու գրականութիւն վստահ ենք որ մեծ յաջողութեամբ պիտի պսակուի այս ձեռնարկն ալ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր շրջանակին մէջ առած է Սէն Լուն: Ունի մարզանք մը, եւ սկաուտներու ու գայլիկներու խումբեր: Մտերիմ ալ կ'ունենայ երէցներու խումբ: Սէն Լուի մարզանքը իր գործունէութեամբ խթան մը եղած է Մարսէյլի շրջանի յառաջացման եւ սկսած է գործել նոր եռանդով:

Քանի մը երիտասարդ արուեստասէրներ, ղեկավար ունենալով ծանօթ դերասան Պ. Մարութեանը, կազմած են խումբ մը, որ իր ներկայացումներով եւ համերգներով մեծ հաճոյք կը պատճառեն Հայ գաղութին:

Ձ Ն Ո Միութիւնն ալ լուռ ծիգեր կը գործէ, իր պարբերական ժողովներով: Սէն Լուի բոլոր Միութիւնները սերտօրէն կապուած են իրարու, բոլորն ալ ձգտելով Հայը հայ պահել:

Գիւղին ներքին կեանքը խաղաղ է: Ոչ մէկ վէճ: Գիւղին երկայնքն ի վար կը տեսնենք երկսեռ բազմութիւն մը, բոլորն ալ հայերէն կը խօսին: Ցնահական տագնապը չէ ազդած ազգային կեանքի վրայ, թէեւ շատեր կը տառապին անգործութենէ: Գիւղը օրէ օր կը բարգաւաճի: Կը շինուին նոր շէնքեր, աւելի մեծ եւ սիրուն:

Ն. Արծրունի

ԼՔԵԱԼ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

Փարիզի մէջ ծանօթ են աղջիկ-մայրերը: Անոնց ընդհանրապէս իրենց զաւակը կը յանձնեն Ֆրանսական ազգային խնամատարութեան:

Ցանքեր Թուշոյի փողոցին մէջ մասնաւոր շէնք մը կայ, ուր կը դիմեն լքուած մայրերը: Միայն Փարիզի մէջ տարին 10 հազար երախայ կը յանձնուի այդ տան:

Ազատ սիրոյ այս պտուղները յաճախ դառնութեան պտղեկում մը կ'ունենան, եւ ինչպէս Ֆրանսացի որդեգրող մը կը պատմէ, կը փափաքին երթալ գտնել իրենց մայրը եւ սպաննել:

Ֆրանսացի նոյն որդեգրողն է, որ կը պատմէ հետեւեալ խօսակցութիւնը, մտնելով երախաներու տնօրէնութեան սենեակին մէջ:

— Կը լսե՞ս զաւակս, լաւ խորհեցա՞ր, գիտցած եղիր որ այլ եւս չպիտի կրնաս տեսնել զայն:

Մայրը կուլայ, կը հեկեկայ, գլխով «այո» կ'ըսէ: Համաձայն է:

Եւ գեռ աղջիկներ, որ չեն ուզեր բաժնուիլ իրենց «սիրոյ զաւակէն», առանց չեն ալ կրնար աշխատիլ: Ուսուցչուհի մըն է, խաբուած է, իր «սիրականը» կնիկ կը դրած է Աղջիկը հոգիով կապուած է իր զաւկին, կ'ուզէ մեծցնել, ի՞նչպէս, — «ծնողքս չիմանա՞յ»— եւ յետոյ կը վախնայ նաեւ որ պաշտօնէն կը հանեն:

Խնամատարութենէն կը խնդրեն որ պետութեան թողու իր զաւակը: Ո՛չ, ո՛չ, կը բողոքէ աղջիկը, կը սիրե՛մ զաւակս այնքան որքան կ'ատեմ իր «հայր»ը:

Եւ այսպէս քանի՜ քանի երախաներ: Տարին 10,000: Քի՞չ է:

Ի՞ՆՉ Կ'ԵՐԱԶԵՆ ՉԻՆԱՑԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Չինաստանի մէջ ուսանողները ման կուգան մաքրի նման: Խիզախ երիտասարդներ, որոնց համար հոգի կուտան չինացի աղջիկները: Արդարեւ չինացի ամէնէն գեղեցիկ եւ ազնուական աղջիկները կը նախընտրեն ամուսնանալ ուսանողներու հետ: Եւ ամէն օր կը սպասեն որ ուսանող մը գայ եւ առեւանգէ:

Ոմանք կ'ըսեն թէ ուսանողները, սուղ փրկանքներ առնելու նպատակով, կ'առեւանգեն ազնուոր աղջիկները: Եւ աղջիկներն ալ գիտնալով որ պիտի առեւանգուին փրկանքի մը համար, կը նախընտրեն ամուսնանալ ուսանողներու հետ:

Սակայն Ճշմարիտն այն է, որ ուսանողները հրաշալի կեանք մը կը սահմանեն իրենց առեւանգած գեղուհիներուն համար: Կը բաւէ, որ... կառքով փախցնեն եւ տուփիկները չլլային: Ահա թէ ինչո՛ւ օրուան երգն է Չինաստանի մէջ

կ'ուզե՞ս զօրավար դառնալ,
Նախ աւազակ եղիր.
կ'ուզե՞ս շատ դրամ ունենալ,
Ազնուոր աղջիկ մը փախցուր.
կ'ուզե՞ս գեղանի կին մ'ունենալ.
փախցուր եւ տունդ տար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ"ի

31րդ տարի. Թիւ 1—2 (1931 Յունվ. — Փետրուար) հետեւեալ ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երկու տասնամեակ՝ Խմբ. *Փետրուարեան ապստամբութեան պատճառները.— Միջազգային նկմտական տագնապը* Մ. Ցէրպէտճեան, *Քրտական շարժումը՝* Կ. Սասունի, *Բոլշեւիկեան աքսորավայրում.— Թուրքիոյ շուրջ.— Տնտեսական ճակատում՝* Ս., *Այնտեղ ուր Սոցիալիզմ են կառուցանում.— Ինտերնացիոնալ.— Չեկիստի խոստովանութիւններ* Ս. Վր.

Գին՝ 2 Ֆր. 50: *Հասցէ.* — Mlle S. Agopian, 5 Rue des Goblins, Paris (13).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

I

Ու ատրինները հետ կուտակ[illegible] ... [illegible]

[illegible]

(Շար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

նկատեն որ Մաքտոնալտի նամակը վերջ կը դնէ հրէական եւ արաբական հաշտութեան ամէն յոյսերու։ Նոյն անձը յայտնած է նաեւ թէ քանի որ Մաքտոնալտի նամակը իրաւունք կուտայ Հրեաներուն որ պոյքոթի ենթարկեն արաբ աշխատաւորները, արաբական խորհուրդն ալ իր կարգին, իբր փոխվրէժ պոյքոթի պիտի ենթարկէ Պաղեստին հաստատուած Հրեաներու բոլոր արտադրութիւնները։

Ձերբակալութիւններ Սոֆիայի մէջ

Անցեալ շաբթու, հաղորդեր էինք թէ մակեդոնացի կուսակցապետ մը Իվան Միխայլոֆի ժամերիմը Թուրքոֆ սպաննուեր էր Սօֆիայի մէջ՝ հակառակորդներու կողմէ։ Սպանիչները ձերբակալուեր եւ յայտներ էին թէ կը պատկանին Փրոթոկէրոֆի խումբին եւ գործած են իրենց պետին հրահանգով։ Այս սպանութեան հետեւանքով Սօֆիայի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց բազմաթիւ Մակեդոնացիներ։

Երէկ առաւօտ, Սոֆիայի մէջ գրոյց շրջեցաւ թէ Գէորկ Բաբ Խրիսթոֆ, Փրոթոկէրոֆի կուսակցութեան ղեկավար տարրերէն մէկը, ինչպէս նաեւ ուրիշ պետ մը կինը, առեւանգուած են Իվան Միխայլոֆի կուսակիցներուն կողմէ, որոնցմէ էր սպանեալ Թուրքոֆ։ Կ'ենթադրուի թէ Իվան Միխայլօֆ, այս պատանդները պիտի օգտագործէ, նահանջ պարտադրելու համար հակառակորդ տարրերուն։

Յոյնեւպուլկար վէճը

Լուր տարածուեցաւ թէ Պուլկարիա մերժած է Հէնտըրսընի առաջարկը յոյնեւպուլկար վէճը ենթարկելու իրաւարարութեան։ Այս առթիւ Յունաստանի արտաքին նախարարը կը յայտարարէ թէ չի կարծեր, որ Պուլկարիա մերժէ Հէնտըրսընի առաջարկը, թէեւ տակաւին պատասխան չէ տուած։ Անմիջապէս որ Պուլկարիա ընդունի, Յունաստան Պուլկարիոյ հետ պիտի կնքէ առեւտրական դաշնագիր մը, որ մեծապէս պիտի նպաստէ վէճերու կարգադրութեան։

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, 181 Cours Lafayette. Café de la Gareի սրահին մէջ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները, այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Ֆլօրիայի մէջ, 61 rue M. le Prince։ Անդամատետրերը միասին բերել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սամսոնցի այրի տիկին Արուսեակ Սիսակեան կը փնտռէ իր տղան Օհանիկ, որ տեղահանութեան միջոցին տարագրուած է Պօլսէն անորոշ ուղղութեամբ։ Լուր տուողին 500 ֆր. նուէր։ Հասցէ՝ Mme Arousiak Sissakian, 27 Rue Beauséjour, Sarcelles (S.et O.). France.

— Պարտիզակցի Հոփփիմէ Յովսէփեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ աղջիկները Բարուհի, Սրբուհի եւ Աղաւնի։ Իրենց հօր անունը՝ Գրիգոր Զարեհեն, մօր անուն՝ Արուսեակ։

Բարուհի եւ Սրբուհի ամուսնացած էին, 1923ին կը բնակէին Գառըգիւղ (Պոլիս) Բիգափաշա Թաղը։ Իմացնել՝ Տիկին Փափազեանի 83, Route de la St- Germain, Carières s)Seine, France.

— Կը փնտռուի Պաթումցի Արտաշէս Զօհրաբեան, հօր անուն Ներսէս, մօր անուն Զարդար։ 1920ին իր 9 տարեկան հասակին Պաթումի մէջ անգլ. որբանոցի մը մէջ մտած է աշխատելու։ 1922ին Պոլիս տեսնուած է։ Այժմ իր մասին տեղեկութիւն չունինք։ Լուր տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» նուէր։ Իմացնել՝ Arménak Markarian, 6 rue Boussairolles, Montpellier, (Herault) France.

Կը խնդրուի արտատպել թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն Մարտիրոս Քէօսէեան որ տարագրութեան միջոցին մնացած է Բաքայի շրջանի Արաբներուն մօտ։ Իր մասին ստոյգ լուր տուողին 1000 ֆր. նուէր։ Իմացնել՝ Sahac Keusseianի, Latamarco 171, Corrientes, (Rép. Argentine)։ Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

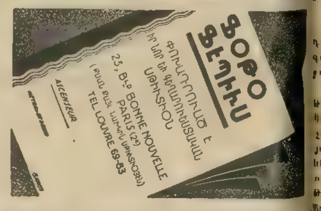

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		: 250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 374.266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

18 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1497

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ՅԵՏՈՅ

Այսօր տասնամեակն է 1921 փետրուար 18ի համաժողովրդական ապստամբութեան, որ փախուստի մատնեց Երեւանի կարմիր վարիչները։

Տարեդարձ մը, որ կը յիշեցնէ մեր ազատագրական պատմութեան ամէնէն եղերական մէկ պահը։

Մեր այսօրուան թիւին մէջ, երկու գրութիւններ կան քով քովի։ Մէկը՝ հայ բոլշեւիկ տեսաբան Բ. Բորեանի վերլուծումը՝ փետրուարեան ապստամբութեան պատճառներու մասին։ Միւսը՝ անկուսակցական բանուորի մը պատմութիւնը Հայաստանի ներկայ կացութեան մասին։

Եղերական է այս զուգադիպութիւնն ալ։

Բորեան, որուն գիրքը տպած է Մոսկուայի պետական հրատարակչականը, փետրուարեան ապստամբութեան պատճառները կը բացատրէ ճիշդ այնպէս ինչպէս պատմեր են բոլոր ականատեսներն ու իրազեկները, դաշնակցական թէ չէզոք։ Խորհրդային դրախտէն հեռացած բանուորը, իր կարգին, այսօրուան Հայաստանի կացութեան մասին կուտայ տեղեկութիւններ որոնք փետր. 18ի նախընթաց օրերը կը յիշեցնեն։

Կը նշանակէ թէ տասը տարին իրական փոփոխութիւն մը չէ բերած Երեւանցիներու հոգեբանութեան եւ գործելու եղանակներուն մէջ։

Ի՞նչպէս կը տեսնէ բոլշեւիկ Բորեան՝ Հայաստանի Նորեկ իշխանութեան հաստատումը եւ առաջին «քաջագործութիւնները».—

1. Յեղ. Կոմիտէն (Յեղկոմ) հրաման տուաւ բանագրաւել աղաքացիներու պարէնն ու գիւղացիներու հացի պաշարը, առանց կազմակերպուած մեքենայի, առանց «երկրի իւրայատուկ պայմանները հաշուի առնելու»։

2 Նորեկները գործ ունէին ոչ . գրամատէրներու, ոչ ալ հալուածատէրներու, այլ Հայաստանի գիւղացիութեան, բանուորութեան եւ որբ ու աղքատ զանգուածներու հետ։ Հայաստանի մէջ չկային խոշոր առեւտրա-արդիւնաբերական քաղքենի դաս եւ կալուածատէրներ։

3. Կարմիր բանակի զինուորները մայրաքաղաք Երեւանի գաւառներու մէջ քմահաճօրէն կը բանագրաւէին պարենաւորման մթերքները։

4. Յեղկոմը 1921 յունուար 6 թուակիր հրամանը կը տարածէր գրաւել մասնաւորներու գրելու թուղթը, եթէ 48 թերթէն աւելի է։ Կը հրամայուէր երեք օրուան մէջ յանձնել նոյն իսկ գործածուած մոմլաթը։

5. «Հաշուի կ'առնեն մասնաւոր անձերու գրադարանները, կայքը եւ այլ վառելանիւթերը, մինչեւ անգամ գիւղացիներու պաշարը, կը պետականացնեն բոլոր ջուրերը, մինչեւ իսկ աղբիւրները» եւլն.։

Բոլշեւիկ հեղինակը տալով դէպքերու այս «տժգոյն թուումը» — բառերը իրն են — կ'ուզէ բացատրել ապստամբութեան ներքին պատճառները։

Բայց կան նաեւ արտաքին - քաղաքական պատճառներ. — «Թուրքերուն գրաւած քաղաքներուն մէջ (Կարս, Ալեքսանդրապոլ, Սարդարապատ) եւ գաւառներուն մէջ ժողովուրդին դէմ կը գործադրուէին բառին բուն նշանակութեամբ «պաշըպօզուք» միջոցներ:

«Խորհրդային իշխանութիւնը ոչ մէկ որոշ միջոցի կը դիմէր, Թուրքերը Հայաստանէն հեռացնելու համար, մինչդեռ ժողովուրդը համոզուած էր որ Թուրքերը Հայաստանի մէջ այլեւս անելիք չունին եւ Ռուսաստանը թոյլ չի տար որ Թուրքերը գրաւեն Հայաստանի հողերը: Ժողովուրդը «համոզուած» էր թէ Թուրքերը եկած են Խորհրդային Ռուսաստանի գիտութեամբ եւ օգնութեամբ, որպէսզի տապալեն Հայաստանի դաշնակցական կառավարութիւնը եւ խ. Հայաստանի ճամբով կապ հաստատեն Ռուսաստանի հետ։ Բայց երեւան եկաւ որ Թուրքերը եկեր են իբրեւ նուաճողներ եւ երկրի վիճակը աւելի վատթարացաւ»:

Եւ ապստամբութիւն։ Տարերային պոռթկում, ե՛ւ կազմակերպիչ, ե՛ւ եղերական հետեւանքներով։ Մնացեալը ծանօթ է բոլորին։

×

Ինչպէս բսինք, տասը տարի է անցեր այդ օրէն ի վեր։ Խորհրդային իշխանութիւնը տիրաբար կը վարէ ինչպէս ամբողջ Ռուսաստանը, նոյնպէս մեր երկիրը։ Կատարեալ մենատիրութիւն է եւ խաղաղութիւն։

Մարդիկ ամէն ունին արեան մէջ խեղդելու ո՛ր եւ է խլրտում, ինչպէս անցեալ տարի, մասնաւորապէս Կովկասի մէջ, հաւաքական տնտեսութեան գործադրման առթիւ։ Օրէնքները կը թխուին Մոսկուայի մէջ, եւ կը պարտադրուին ամէն տեղ, մասնաւորապէս ծայրագաւառներու մէջ, առանց նկատի առնելու իւրաքանչիւր երկրի «իւրայատուկ պայմանները»։ Ինչ որ չի կրնար տանիլ 130 միլիոն ռուս ժողովուրդը, անշուշտ մանաւանդ հարուած է մօտ մէկ միլիոն թշուառ, բանուոր եւ գիւղացի զանգուածի մը համար։

Եւ արդիւնքը— տասը տարի յետոյ— յամր ծիւրում եւ թառամում՝ գերեզմանային լռութեան մէջ։

Ոչ պատերազմ կայ, ոչ փետրուարեան ապստամբութիւն։ Ոչ ո՛եւէ միջամտութիւն, ոչ ալ դաւ։

Եւ սակայն, —կարդացէք այսօրուան թղթակցութիւնը։ Հազարէն մէկը, եւ ամէնէն չափաւորը։

Կարդացէք, բաղդատեցէք, եւ եզրակացուցէք, եթէ սիրտ ունիք...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՔԱՅՔԱՅՈՒՄԸ»

Փետրուարի «Վէզըն»ները դաւամարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Պուլկարիոյ 25րդ ընդհ. ժողովը, խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Այս առթիւ «Նոր Արշալոյս» կը շեշտէ խմբագրականի մը մէջ (6 փետր.).

Պուլկարահայ գաղութի գրեթէ բոլոր անկիւններէն, ուր բուռ մը հայութեան կողքին անխուսափելիօրէն դաշնակցական կուռ ու կենսունակ կազմ մը կայ, եկած էին մեր ծեր ու երիտասարդ պատգամաւոր ընկերները, կենդանի գործ ստեղծելու դաշնակցականի յատուկ անյագ ծարաւով եւ իրենց պաշտած կուսակցութիւնը կրկին ու կրկին զոհաբերութիւններու ծանր բեռան տակ դնելու արդար պահանջով։ Զոհաբերութիւն՝ հայ քաղաքական դատին համար, հայ մշակոյթի զարգացման համար, հայ զանգուածները օտար ափերու վրայ հայ պահելու համար, հայ հանրային կեանքի անդորրութեան ու վերելքի համար, հայ նորահաս երիտասարդութիւնը հայօրէն ու յեղափոխականօրէն դաստիարակելու համար։ Ու այս բոլորը միակ սրբազան նպատակի մը համար, որ կը բարձրանայ հայոց պատմութեան ընդերքէն, կը մարմնաւորէ ամբողջ ժողովուրդի մը իտէալը, կը կազմէ Դաշնակցութեան գործի եւ ուսմունքի ողնաշարը եւ կը խտանայ յատուկ, արդար ու հզօր գաղափարի մը մէջ — Ազատ, Անկախ ու Միացեալ Հայաստան:

Երջանային ժողովին մէջ իշխող ոգին էր այս։ Եւ այս ոգին որքան բարձրօրէն կը խօսէր ամէն մէկ շրջանի պատգամաւորի հոգիին մէջ եւ որքան յստակօրէն կը կշռուէր ու կը բանաձեւուէր Երջանայինի կողմէն, նոյնքան խորապէս տիրական կը դառնար այն համոզումը ու հաւատք, թէ վաղը, ամբողջ տարիի մը ընթացքին, հայրենանուէր, ստեղծագործ այդ ոգին պիտի վարակէ ոչ միայն մեր շրջանի կուսակցութիւնը՝ պատասխանատու գործիչէն մինչեւ վերջին շարքային ընկերը, այլեւ պիտի թեւածէ մեր իրականութեան եւ մեր հանրային կեանքին վրայ ու պիտի պարտադրէ ինքզինքը ժողովրդական լայն զանգուածներուն:

Ոգիին հետ գործը, կենդանի գործ կատարողի հպարտութեամբ էր, որ 25րդ Երջանային ժողովին կը ներկայանային պատգամաւոր ընկերներու մեծ մասը։ Եւ անկարելի է չբաժնել անոնց արդար հպարտանքը:

Ահա մէկէ աւելի նոր ենթակոմիտէութիւններ:

Ահա ԵՐԵՔՀԱՐԻՒՐԻ հասնող նորագիր երիտասարդներ, միայն մէկ տարուան մէջ:

Ահա կուսակցական օրաթերթ մը, որ ինքնապահ է այլեւս։

Ահա կուսակցական գրեթէ ամէնօրեայ ձեռնարկներ, ամբողջ գաղութին մէկ ծայրէն միւսը:

Ահա հարիւրհազարաւոր լեւաններու հասնող գումարներ, կուսակցութեան գանձանակին մէջ, հայ ժողովուրդին դատին համար, նուիրաբերուած բեռնակիր, աշխատաւոր, մտաւորական եւ անգործ ընկերներէ։

Ահա՛ պզտիկ ենթակոմիտէ մը, որ գրեթէ կը կրկնապատկէ իր ընկերներու թիւը եւ իր վրայ դրուած սակը աւելիով կը վճարէ եւ ահա մէկ ուրիշը, որ կոմիտէութեան կը վերածուի»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՆՈՐ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ հաղորդեր էինք հակաքէմալական նոր դաւադրութեան մը մասին տրուած լուրը։ Պոլսէն կը հաղորդեն հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Մէնէմէնի դէպքէն անմիջապէս վերջ բացուած քննութիւնը, որ ցարդ յանգեցաւ աւելի քան 1000 անձերու ձերբակալման, կը կարծուէր թէ երեւան պիտի հանէ կրօնական բնոյթ կրող հակաքէմալական շարժման մը ներքին ծալքերը։

Ոստիկանութիւնը, երեւան հանեց սակայն աւելի ծանր դաւադրութիւն մը, որուն նպատակն էր խորտակել հանրապետական վարչաձեւը։

Այս նոր դաւադրութեան կեդրոնը կը թուի ըլլալ Զանաքքալէ, ուր 15 անձեր ձերբակալուած են։ Բայց բազմաթիւ ճիւղեր ունի ամբողջ Թուրքիոյ մէջ եւ այս պատճառով ալ նոր քննութիւններ բացուած են։

Այս դաւադրութեան հետ կապ ունեցող անձերուն մէջ կը յիշուին «Իւթիքլալ» թերթին տնօրէնը Իպրահիմ Սիւրուրի, Նախկին երեսփոխան եւ Նախարար Վէհպի, եւ յայտնի փաստաբան Վէտաթ։

Թէ Պոլսոյ եւ թէ գաւառներու մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը կատարուին։ Կ'ըսուի թէ նոր կազմակերպութեան գլխաւոր վարիչն է Թատրիններու աղանդէն Շէյխ Ալի։

Թրքուհիները Շէյխերուն մէջ

Երէկ հաղորդեր էինք թէ Պոլսոյ թրքական բարձր դասու պատկանող անձերու ցանկ մը ներկայացուած է Էնկիւրիի ներքին գործավարութեան, իբր Նախշիպէնտներուն հետ յարաբերութիւն մշակող։ Էնկիւրիէն տրուած նոր լուրի մը համաձայն Պոլսոյ ոստիկանութիւնը՝ ներքին նախարարութեան ներկայացուցած է նաեւ երկար ցանկ մը Թրքուհիներու, որոնք Շէյխ Էսատի գաղտնի հաւաքոյթներուն կը յաճախէին կանոնաւոր կերպով։ Երկար ատենէ ի վեր արդէն, ոստիկանութիւնը կը նշմարէր թէ Թրքուհիները համակրութիւն ցոյց կուտային հակաքէմալական շարժման եւ անոնց կազմակերպիչներուն հանդէպ։

Պալըքեսիրցիները Պատերազմ. Ատեանին առջեւ

Պալըքեսիրցիներուն մէջ որոնց դատը կը տեսնուի այս միջոցիս, կը գտնուին նաեւ Նախկին երեսփոխան Վէհպի, «Իսթիքլալ թերթին տնօրէնը Իպրահիմ Սիւրուրի եւ եղբայրը, փաստաբան Էլին Վէտաա եւ մենաշնորհի վարչութեան պաշտօնեաներէն մէկը։

Պալըքեսիրէն Մէնէմէն զրկուեցան 14 անձեր եւս, որոնք ամբաստանուած են թէ կառավարութիւնը տապալելու նպատակով, գաղտնի միութիւն մը կազմակերպած են։

Ձերբակալուածներէն Նախկին երեսփոխան Վէհպի եղած է նաեւ կրթական Նախարար։ Ձերբակալուածներուն մէջ կայ նաեւ փաստաբան Էյուպ Սապրի։

Պայքար Փրանսերէնի դէմ

«Միլլիյէթ»ի մէջ, յօդուածագիր մը, քննադատելով Ֆրանսերէնի ուսուցումը, առաջարկեր էր այդ լեզուին տեղ Թուրք աշակերտներուն սորվեցնել անգլիերէն եւ գերմաներէն։

Պատասխանելով կարգ մը քննադատներու, նոյն յօդուածագիրը, կը պնդէ.— Ռուսիա բնակութեանս ընթացքին, ռուս պետերէն մէկը որուն հարցուցեր էի թէ՞ինչո՞ւ Ֆրանսերէնի տեղ անգլիերէնի եւ գերմաներէնի նախընտրութիւն կուտան, պատասխանեց.— Որովհետեւ, այս երկու երիտասարդ լեզուներն են որ մեզ կը սորվեցնեն, ինչ որ օգտակար եւ հրահանգիչ է մեզ համար։ Ֆրանսացիները գրականութիւն մը ունին։ Բայց, ճիշդ այդ գրականութեան չարիքներէն է որ կ'ուզենք փրկել մեր սերունդը…» *Ուրիշ մէկ բարեկամս, որ Պոլսոյ համալսարանին մէջ տնտեսագիտութեան ուսուցիչ է, գեռ վերջերս կ'ըսէր.— Ուսումս Ֆրանսայի մէջ առի եւ կը հետեւիմ արտասահմանի տնտեսագիտական հրատարակութիւններուն։ Բայց տեսայ որ եթէ անգլիերէն կամ գերմաներէն չսորվիմ, քանի մը տարի վերջ, չպիտի կրնամ տնտեսագիտութիւնս ուսուցանել, որովհետեւ, ֆրանսերէն օգտակար գիրքերը հազուագիւտ են»։*

Հակակրօնական պայքարը Ռուսիոյ մէջ

Մոսկուայի լուսաւորութեան գործավարը կրթական հաստատութեանց տնօրէններուն ուղղեց շրջաբերական մը, որով կը հրահանգէ կորովի կերպով կռուիլ, կատարելու համար եկեղեցիի ազդեցութիւնը աշակերտներուն վրայ։ Այս նպատակով, կը թելադրէ աշակերտներուն տալ բացարձակապէս հակակրօնական դաստիարակութիւն։

Շրջաբերականը կը վերջանայ այս բառերով.— Զենք կրնար հանդուրժել որ տղոց բարոյականը խաթարուի կրօնքով։ Ամէն գինով, պէտք է վերջ տալ եկեղեցիին յանդուգն գրգռութիւններուն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՊԱՆԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Նախարարական ծանր տագնապ մը անցընելու վրայ է Սպանիա։ Թագաւորը դահլիճին կազմութիւնը յանձնած է Սանչէզ Կուէրրայի որ դժուարութիւններու կը բախի: Կուէրրա Մատրիտի բանտին մէջ իսկ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ կարգ մը քաղաքական եւ կուսակցական ծանօթ պետերու հետ, որոնք բանտարկուած կը մնան իբր յեղափոխական շարժման ղեկավարներ։ Այս տեսակցութենէն վերջ, որ որեւէ արդիւնք չէ տուած, յեղափոխական պետ մը Ալքա Զամորա, որ բանտը կը գտնուի, հետեւեալ ցեկոյցը հրատարակութեան տուաւ։«Հանրապետականներէ եւ ընկերվարականներէ կազմուած յեղափոխական ուժը, կը մնայ անյողդողդ եւ կը շարունակէ իր ընթացքը: Կառավարութեան մէջ չպիտի մտնէ նոյնիսկ հսկողի դերով։ Ան պիտի շարունակէ իր գործունէութիւնը հանրապետութեան յաղթանակին համար»:

ՁԻՒՆ ԵՒ ԱՆՁՐԵՒ

Աղտոտ օդերը նոր սկսան Ֆրանսայի մէջ: Մէկ շաբաթէ ի վեր, Փարիզ եւ շրջակաները կ'անցընեն անձրեւոտ օրեր։Պարբերաբար ձիւն ալ կը տեղայ։Իսկ գաւառներու մէջ տեղացող յորդ անձրեւները ողողումներ պատճառած են։ Գօնի մէջ Սէպուզ գետակը յորդեցաւ ու ողողեց ամբողջ թաղ մը։ 600 անձեր բացը մնացած են։ Իսկ Սավուայի նահանգին մէջ երեք գիւղեր, կը մնան թաղուած ձիւնի թանձր խաւերու տակ, աշխարհէն մեկուսացած, Արեւելեան Պիրենեաններէն Թուլուզ եւ Փարիզ եկող ճեպընթացը ստիպուեցաւ կանգ առնել ձիւնի պատնէշներուն առջեւ, նոյնպէս,Կըրնոպլ-Թափի ճամբուն վրայ,

Կեդրոնական Եւրոպայի կարգ մը շրջաններու մէջ եւս, ձիւնը կը տեղայ առատօրէն: Հունգարիա բռնուած է ձիւնի փոթորկի, շոգեկառքը դադրած է կարգ մը գիծերու վրայ,

Սլովաքիոյ մէջ մասնաւորաբար, երկաթուղային երթեւեկը դադրած է, Պրաթիզլավայէն Զիլինա մեկնող շոգեկառքը բռնուած մնաց ձիւնի հաստ դէզերու միջեւ: 250 է աւելի զինուորներ կրցան մէկ օրուան մէջ ճամբան մաքրել եւ անցք բանալ շոգեկառքին:

Բուռն փոթորիկ կը տիրէ Ադրիականի եզերքներուն վրայ,

ԵՈՒԿՕՍԼԱՒԻՈՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ներկայիս, Եուկօսլաւիա կարգ մը երկաթուղիի ճիւղեր կը շինէ։ Այս առթիւ օտար թերթեր ակնարկեցին թէ շինութիւնները կը կատարուին ռազմագիտական նպատակներով։

Եուկօսլաւ թերթերը կը հերքեն եւ կը յայտնեն թէ շինութիւնները կը կատարուին համաձայն տարիներ առաջ պատրաստուած ծրագրի մը։

Զաղրէպ-Նովսքա – Պելկրատ գիծը որ կը շինուի, սկսած էր 1926ին եւ կանգ առած էր Պելկրատի եւ Նովսքայի միջեւ, իսկ Պելկրատի եւ Նիշի միջեւ, որեւէ գիծ չներկարիր։

Գոլով Միթրովիցա — Փէչ գիծին, Պելկրատ— ադրիականի գիծին մէկ ճիւղն է, որուն շինութիւնը նախատեսուած էր 1922ին։

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՇՆՈՐՀՆԵՐԸ . . .

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 3500 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼ ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ.— ՇԱՏԵՐԸ ԽԵՆԴԵՑԱՆ.— ՆԿՈՒՂՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԿԸ ՄՈՐԹԵՆ.— ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԼԱՑ ՈՒ ԿՈՒԾ ԵՒ ԱՆԷԾՔ.— ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՆ ԱԼ ԲԱՆՏԵՐԸ ԿԸ ԼԵՑՈՒԻՆ.— ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՐԱՒԱՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎՐԱՍՏԱՆ.— ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ.— ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՇԵՆ ԱՆԸՆԴՀԱՏ.—

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Նորեկ աքսորականէ մը կը քաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները (31 Յունուար).—

Ես բանուոր եմ 1913 Թուականէն ի վեր երկար տարիներ ապրած եմ Ռուսաստան, գլխաւորապէս Արմաւիր, Ստաւրոպոլ եւ Մոսկուա: 1921-23 Թուականներուն ծառայած եմ Մոսկուա եւ շրջականները, Արժէնտարգի պարենաւորման բաժնին մէջ եւ ապա 1923ին անցած եմ Հայաստան եւ Լուկաշինի միջոցով երկաթուղիի մեթերանոցին մէջ պաշտօն եմ ստացած: Իբրեւ երկաթուղիի գործերու մասնագէտ եւ բարեխիղճ աշխատող, կարճ ժամանակէն զիս նշանակեցին Ալեքսանդրապոլ — Ջուլֆա բեռնատար կառախումբերու ստուգող: Եւ այդպէս մինչեւ 1928 մնացի այդ պաշտօնին մէջ, որմէ յետոյ փոխադրուեցայ մարդատար կառախումբերու վրայ (Նորէն Ջուլֆա Ալեքպոլ) իբրեւ պարավոտնիկ (ուղեկցող): Այս պաշտօնին մէջ ալ մնացի մինչեւ 1930 Օգոստոս 8ը, եւ յետոյ Չեկան զիս ալ դատապարտեց նստիլ իրենց նկուղներուն մէջ:

Ինչպէս ըսի, ամբողջ 17 տարի իբրեւ բանուոր աշխատած եմ խորհրդային ագրախտին մէջ: Ո՛րեւէ կուսակցութեան մէջ չեմ եղած եւ քաղաքականութեամբ ալ չեմ հետաքրքրուած: Հազիւ կրցած եմ վաստակովս ընտանիքս կերակրել:

Թէեւ կուսակցական չէի, բայց եւ այնպէս հակախորհրդային որեւէ աշխատանք չէի կատարած եւ լոկ մնջիկ իմ պաշտօնս կը կատարէի:

Սակայն եւ այնպէս, Չեկան զիս իբրեւ վտանգաւոր տարր, 63րդ յօդուածով ձերբակալեց, չնայելով որ տարիներէ ի վեր պարականպատակ էի եւ համապատասխան փաստաթուղթեր ունէի: Ամբողջ չորս ամիս առանց յանցանքս յայտնելու, զիս պահեցին բանտի մէջ:

Շատ դժուար է մէկ-մէկ յիշել բանտի օրերը, քանի որ բոլշեւիկներու կատարած բռնութիւններու եւ չարչարանքներու մասին կարելի չէ համառօտ պատմել: Այժմ Երեւանի բանտերուն մէջ 3500է աւելի անմեղ մարդիկ կան, որոնց մէջ կան նաեւ կիներ:

Այս բանտարկեալներու մէկ մասը բռնուած են իբրեւ հակառակ հաւաքական տնտեսութեան, մէկ մասը՝ իբրեւ խորհրդային կարգերու վնասողներ, իսկ կիներն ալ իբրեւ գոյքեր կազմակերպողներ: Իբրեւ թէ գործակցական խանութներու առջեւ պոչ կազմած ժամանակ քննադատեր են իշխանութիւնը, անիծելով իրենց սեւ օրերը: Բանտարկեալներէն շատերը խելագարուած են անօթութենէն կամ սարսափէն:

Չեկան ըստ իր սովորութեան ամէն գիշեր «մաքրագործումներ» կը կատարէ բանտերուն մէջ: Երբ գիշերուան ժամը 2ը կը մօտենայ, բոլոր բանտարկեալները ջղաձգութեան կը մատնուին: Ամէն մէկը կը խորհի թէ կարգը իրեն եկած է եւ քիչ ետքը պիտի տանին գնդակահարեն...

Մեր խցիկին մէջ բաւական թիւով գիւղացիներ կային՝ Էջմիածնի, Ալափարսի, Դարալագեազի եւ այլ շրջաններէն:

Յունուար 3ի գիշերը մեր խցիկին դուռները կամացուկ մը բացին: Բոլորիս լեզուն բռնուած էր եւ չէինք կրնար բառ մը անգամ արտասանել:

Չեկայի դահիճները աւելի սարսափ առաջ բերելու համար, սկսան մէկ-մէկ մեր դէմքերուն նայիլ, տեսնելու համար թէ ո՞վ աւելի շատ կը վախնայ: Իրենց քննութիւնը կատարելէ յետոյ, Ալափարսցի Շամիր Ստեփաննեանը դուրս հանեցին եւ ա՛լ չտեսանք:

Գիշերուան ժամը 2ին խցիկէն բանտարկեալ դուրս հանել՝ կը նշանակէ տանիլ Չեկայի մութ ու յատուկ նկուղները՝ վիզը կտրելու: Նոր օրէնք է հրատարակուած, որուն համաձայն Չեկան իր գազանութիւնները կատարեալ գաղտնապահութեամբ պիտի կատարէ եւ միայն կեդրոնը պիտի իմանայ:

Այս օրէնքը աւելի քան կը տանջէ բանտարկեալները, որովհետեւ անցեալները երբ բանտարկեալ մը գնդակահարէին, գոնէ կը յայտարարէին, կամ որեւէ կերպով կը հասկցնէին բանտարկեալին Ռատով երթալը: (Այս բառը չեկիստները հնարած են, եւ կը նշանակէ գնդակահարուած է): Բայց այժմ եթէ որեւէ մէկը տանին, անոր հարազատները բան չեն իմանար եւ անվերջ մտահոգութիւններու կը մատնուին:

Շամիրը տանելէ երեք օր յետոյ, երբ մեզ 30 հոգիով ցերեկ առեն հանեցին բակը, մեր ընկերներէն Էջմիածնի շրջանէն Գրիգորը, իբրեւ հիւանդ մնաց ներս: Երբ մենք վերադարձանք, զայն տեսանք յատակի վրայ ինկած, արիւնաթաթախ: Գրիգորը, թէեւ 70 տարեկան, շատ առողջ մէկն էր, միշտ ալ մեզ կը խրախուսէր եւ կը զբաղեցնէր իր գեղեցիկ պատմութիւններով: Մէկ տարիէն աւելի էր որ բանտարկուած էր, հաւաքական տնտեսութեան մէջ մտած չըլլալուն: Խեղճ մարդը ամէն օր ջղայնացած կը կրկնէր.

— Ես չեմ հասկնում իմ մեղքը ի՞նչ է, ո՞ր նաչալնիկին եմ խփել, կամ ո՞ւմ տունն եմ քանդել, որ մէկ տարի այս չորս պատի մէջ ինձ տանջում են:

Վերջին օրերը տեսակ մը խելագարածի պէս էր: Երբ մենք բակը ելանք, երկաթի կտորը կ'առնէ եւ իր ձեռքով վիզը կը կտրէ... Այդ երկաթի կտորը, մենք պահեր էինք մի անպէտ մահճակալէն եւ միասին տարած մեր խցիկը: Քանի մը օր քարերուն քսելով սրուած էր, առով չորցած հաց կը կտրէինք: Կիներու բաժինը մեզմէ հեռու էր, բայց ամէն օր կը լսէինք անոնց ճիչն ու անէծքները:

Դեկտեմբերի սկիզբները մեր բանտը լեցուցին կոմունիստներով: Մենք կը կարծէինք թէ զանոնք գիտմամբ կը դնեն մեր քով, բայց երբ անոնք եւ անոնցմէ յետոյ եկած բանտարկեալները (աջ-կոմունիստներ) պատմեցին, նոր հասկցանք թէ անոնց կուսակցութեան մէջ խռովութիւններ կան. իսկ Հայաստանի պատասխանատու կոմունիստներէն շատերը քշած են իբրեւ Ստալինին դէմ գացողներ:

Հայաստանէն ամիսը երկու անգամ յատուկ վագոններով բանտարկեալները կը տեղափոխեն Վրաստան. իսկ այնտեղէն ալ ուր որ կ'ուզեն:

Առաջին աքսորը տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին, իսկ երկրորդը՝ 24ին: Այդ յատուկ վագոնները ճիշդ ժամանակին կ'անցնին Նախիջեւան եւ այնտեղի բանտերէն ալ իրենց բեռը առնելով, կ'անցնին Երեւան, Ալեքպոլ, Սանահին եւ ապա Թիֆլիս: Իւրաքանչիւր վագոն կ'առնէ 52 հոգի, ձուկի պէս թխմուած: Վագոններէն մէկուն վրայ գրուած «Ս. Կ. Վ. N 154», իսկ միւսին վրայ՝ «Զ.Կ. N 643»: Առաջինը կը համարուի Մոսկուայի յատուկ, իսկ երկրորդը Կովկասի, որ Նախիջեւանէն մինչեւ Բոլոջարի կայարան կ'երթայ: Այդ վագոններով փոխադրուած բանտարկեալներուն կ'ուղեկցին բացառապէս ռուս զինուորներ.

Նախիջեւան-Ջուլֆա եւ ընդհանրապէս Արաքսի մօտիկ շրջաններու մէջ նմուշի համար հայ կամ թաթար զինուորի չեք հանդիպիր. ամբողջովին ռուսեր են եւ իրենց վստահելի զօրամասերը:

Հայաստանի ազգաբնակչութիւնը ցնցոտիներու մէջ կ'ապրի: Գիւղացին մէկ զոյգ տրեխը հազիւ կրնայ 20 ռուբլիով գնել, իսկ երբ իր եզը մորթէ որպէսզի ընտանիքին կարիքները հոգայ, անմիջապէս անոր տունը մը կը փակցնեն եւ եզան կաշին ձեռքէն կը խլեն: Քաղաքներու մէջ ապրուստը շատ սուղ է, բայց գիւղին հետ բաղդատելով քաղաքացիները աւելի լաւ կ'ապրին: Ասոր ալ պատճառը այն է որ քաղաքի ազգաբնակչութեան մեծագոյն մասը պաշտօնեաներ եւ կուսակցականներ են, որոնք գործակցական խանութներէն պաշար կը ստանան:

Արարատի կռիւներուն ժամանակ, բոլշեւիկները Թիֆլիսէն, Ալեքպոլէն եւ Երեւանէն մօտ 10 էշելոն (շարք) զօրք էին բերած եւ Արտաշատէն մինչեւ Նորաշէն բանակ էին: Մօտ ամիս ու կէս զօրքը այդտեղ պահեցին:

Այդ օրերուն երբ ոստիկները կը ճամբորդէին շոգեկառքով, հետաքրքրուեցայ այդչափ զօրքերու կեդրոնացման մասին: Բոլորն ալ կը ստէին եւ կը պատասխանէին թէ [illegible] համար են եկած: Մինչդեռ ես գիտէի որ Թուրքերը Քիւրտերուն հետ կը կռուին, իսկ իրենք ալ օգնութիւն կը հասցնեն: Ամբողջ կռիւներու ընթացքին զբաղուած կառախումբերէն մէկը (փոքրը) կանգնած էր ռուսական Ջուլֆա, իսկ մեծը գիշեր-ցերեկ շարունակ կ'երթեւեկէր Շահթախտի, Նորաշէն, Արտաշատին, Զանգիբասար, Ուլուխանլու, Երեւան գծի վրայ: Երկու աւտոմոբիլներ ալ Չեկային հսկողութեան տակ կանգնած էին Ղամարլու-Նորաշէն: Երբ կռիւները վերջացան, զօրքը վերադարձաւ կառախումբերուն հետ:

Խորհրդային Հայաստանի հայ կոմունիստները շատ անհանգիստ վիճակի մէջ կ'ապրին: Ամէն օր, իրենց միտինգներուն մէջ կ'ըսեն թէ զարնեն «իմպերիալիստները» եւ Դաշնակները պատերազմ պիտի յայտարարեն իրենց դէմ:

Հայաստանի գիւղերու մէջ ինչպէս կը պատմէին իմ բանտի ընկերները — այլեւս երիտասարդութիւն չէ մնացած: Ով որ կուսակցական չէ, քաղաքավարի հեռացուցած են գիւղերէն վախնալով որ զարնեն կ'ապստամբին կամ թէ կապ կը ստեղծեն ապստամբներու հետ:

Ամբողջ չորս ամիս զիս բանտը պահելէ յետոյ, Յունուար 24ին աքսորեցին Ղազախստան:

Ահա երկրորդ օրն է ինչ Ղազախստանի փողոցները կը պտըտիմ: Շատ զարմանք պատճառեց ինծի, երբ խանութներու մէջ տեսայ ռուսական այնպիսի ապրանքներ, որոնց անունը ու երեսը չենք լսած ու տեսած Ռուսաստանի մէջ:

Ռուս ժողովուրդը սովի ճիրաններուն մէջ օրական հազարներով կը մահանար, իսկ ղեկավարները երկրին ապրանքները կ'արտածեն ուրիշ պետութիւններու շուկան:

Երեւանի մէջ շաքարի, օճառի, կերպասի համար գլուխ կը պատռեն, իսկ այստեղ այդ նոյն ռուսական ապրանքներով լեփ լեցուն են խանութները: Անշուշտ ասոր գաղտնիքը երկիրը դժոխքի վերածող կոմունիստներուն միայն յայտնի է:

Այսքանը պատմելէ յետոյ, հազար երանի կուտամ այն մարդուն, որ այդ դժոխքէն եւ աւազակներու ձեռքէն կ'ազատի....

Ք. ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Այսօր տասնամեակն է 1921 փետր. 18ի համաժողովրդական շարժման:

Այս առթիւ «Դրօշակ» իր յունուար-փետրուարի թիւով, ընդարձակ ամփոփում մը կը հրատարակէ հայ ծանօթ բոլշեւիկի մը.Բ.Բորեանի երկհատոր գրքէն, (Հայաստան, միջազգային դիւանագիտութիւնը եւ ՍՍՀՄ) որ առանձին գլուխի մը մէջ կը վերլուծէ ապստամբութեան պատճառները:

Կ'արտատպենք էական մասերը.—

1920 Թ. դեկտեմբեր 2ին Հայաստանում յայտարարեց խորհրդային իշխանութիւն «Ժողովրդական զանգուածները, գրում է Բորեանը, խանդավառութեամբ ողջունեցին խորհրդային իշխանութեան հաստատումը եւ ուրախ էին «Ռուսաստանի վերադարձի» համար, իբրեւ մի ձեռքս ուժի, որը կ'ապահովէ խաղաղութիւն անջատ ազգերի միջեւ եւ «հաց ու մանուֆակտուրա» կը բերէ, իսկ գլխաւոր ուրախութեան պատճառը այն էր, որ Ռուսաստանի խորհրդային իշխանութիւնը յենարան կը լինի երկրի բանւորա-գիւղացիական զանգուածների համար եւ ցոյց կը տայ հնարաւոր աջակցութիւն նրա տնտեսական շինարարութեան:

Այսպիսի պայմաններում եւ նման դրութեան մէջ 1920 Թ. դեկտեմբերին Խորհ. Հայաստանի Ցեղկոմը անցնում է իր պարտականութիւնների կատարման: Այն ինչ, 1921 Թ. Փետր. 18ին Հայաստանում ծագում է խորհրդային իշխանութեան դէմ ուղղուած հակայեղափոխական ապստամբութիւն, որ ճընշւում է միայն կարմիր բանակի օգնութեամբ, ամիսուկէս անցած, նոյն տարուայ ապրիլ 2ին: Ի՞նչ պատճառներ առաջ բերին այդ ապստամբութիւնը»:

Եւ Բորեանը սկսում է թուել ապստամբութեան պատճառները:

«Ցեղկոմը, ասում է նա, բըռնեց անխնայ եւ վճռական գրաւումների ուղին, անխտիր եւ առանց դասակարգային սկզբունքի, առանց հաշւի առնելու գիւղացիութեան ընդհանուր տնտեսական վիճակը եւ նրա հոգեբանական դրութիւնը: Բռնագրաւումները կատարւում էին անկազմակերպ, չունէին համաչափ, յեղափոխական դասակարգային բնոյթ եւ կիրառւում էին աւելորդ բռնութիւններ: Առանց կազմակերպուած ու կարգաւած մեքենայի, առանց նախօրօք մտքերը պատրաստելու եւ երկրի իւրայատուկ պայմանները հաշւի առնելու, Ցեղկոմը կարգախօս է հրապարակ նետում. թէ՝ պէտք է բռնագրաւել ու գրաւել քաղաքների մասնաւոր անձանց պարէնն ու գիւղացիութեան հացի պաշարը: Անկարգ բռնագրաւում, գրաւում վճռականապէս ամէն բանի— զինւորական հագուստ, բրինձ մաքրելու մամուլ եւ ամէն տեսակ գործիքներ, գիւղացիներին պատկանող մեղուի փեթակներ, սպիտակեղէն, զգեստեղէն, առանց դասակարգային խտրութեան բոլոր քաղաքացիների տնային գոյքերը եւ այլն — այս ամէնը, ի հարկէ, բոլորովին դասակարգային բընոյթ կրող քայլեր չէին եւ արդիւնք էին խորհրդային քաղաքականութեան ու կոմունիստական դասակարգային գաղափարախօսութեան անծանօթութեան եւ անգիտակցութեան:

Ցնական է, որ այս բռնութեամբ գործադրուող քայլերը հիմնական պատճառներն էին երկրի ապստամբութեան:

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, Բորեանը մատնանշում է ճիշտ այն փաստերը, որոնցով, ի մէջ այլոց, բացատրւում է փետրուարեան շարժումը եւ ոչ-բոլշեւիկեան ազատ միտքը. ապստամբութեան «հիմնական պատճառները» բխում էին Կասեան-Աւիս-Աթարբէգեան Ցեղկոմի քաղաքականութիւնից:

Բորեանը հարցնում է. «Իրաւական ի՞նչ կանոններ գոյութիւն ունէին Ցեղկոմի համար, ի՞նչով էր ղեկավարւում նա եւ ի՞նչ իրաւակարգ էր հաստատուած երկրում: Եւ մանրամասն փաստերով ու խորհրդային օրէնսդրութեան ուսեալներով ցոյց է տալիս, որ Ցեղկոմի վարմունքը ապօրինի էր, գրաւման ու բռնագրաւման քաղաքականութեան մէջ նա սահ տակ էր տալիս խորհրդային իշխանութեան հրատարակած օրէնքներն ու սահմանած կարգերը: Այսպէս, օրէնքով կարելի էր պետականացնել միայն այն արդիւնաբերական ձեռնարկները, որոնք հինգ բանւոր ունէին, եթէ շարժւում էին մեքենայով, կամ տասը՝ առանց մեքենայական շարժիչ ուժի, այն ինչ Ցեղկոմը գրաւեց Հայաստանի բոլոր ձեռնարկները: Կամ թէ չէ, օրէնքը կարգադրում էր, որ գրաւման դէպքում տիրոջ եւ նրա ընտանիքի անդամներին պէտք էր թողնել «տուն եւ արհեստի կարիքներին վերաբերող առարկաները», մինչդեռ Ցեղկոմը առնում էր ամէն ինչ, ոտքի տակ տակ տալով օրէնքի սկզբունքները:

«Թէեւ, ասում է Բորեանը, Ցեղկոմն ու «իշխանութիւնները» այս սկզբունքները համարում էին իրենց համար պարտաւորեցուցիչ, որովհետեւ Խորհրդային Ռուսաստանի դեկրետների զօրութիւնը Ցեղկոմի դեկրետով տարածուած էր եւ Հայաստանի սահմաններում, բայց կեանքում՝ «իշխանութիւնները» կիրառում էին սեփական «յեղափոխական» եւ անգիր օրէնքներ: Նոյնը տեղի է ունենում եւ պարենաւորման միջոցների բռնագրաւման խնդրում, որ կատարւում էր առանց ընտանիքի կարիքները հաշւի առնելու եւ առանց ի նկատի ունենալու ցանքսի պահանջները: Իշխանութիւնները մեկնում էին 1918 Թ. մայիս 9ի դեկրետի առաջին մասից, որ ասում էր՝ «ոչ մի փութ ցորեն չպիտի մնայ տէրերի ձեռքին», եւ աչքաթող էին անում շարունակութիւնը, թէ՝ «ի բաց առեալ այն քանակը, որ անհրաժեշտ է նրանց արտերը ցանելու եւ ընտանիքները կերակրելու համար մինչեւ նոր բերքը»:

«Այս տեսակ բաները, իբրեւ անկարեւոր խնդիրներ բանւորա-գիւղացիական իշխանութեան յաջող սոցիալիստական շինարարութեան կատարած յեղափոխական ստեղծագործութեան մէջ, իշխանութիւնները համարում էին քիչ արժէք ներկայացնող եւ ուշադրութիւն չէին դարձնում նրանց վրայ:

«Մի երկրում, ուր բանւորութիւնը, որպէս կազմակերպուած ու կարգապահ ուժ, ոչ միայն փոքրաթիւ էր, այլեւ թոյլ. իսկ գիւղացիութիւնը կազմում էր բնակչութեան ահագին մեծամասնութիւնը, ուր դրամատիրութիւնը բացակայում էր եւ հասարակական կարծիք ստեղծողը քաղքենիութիւնն՝ էր եւ մանր-բուրժուական մտաւորականութիւնը, իշխանութիւններ եւ իշխանութեան մարմիններ պարտաւոր էին հաշւի առնել երկրի բոլոր առանձնայատկութիւնները, նրա քայքայուած վիճակը, գիւղացիութեան կառաբակուած լինելը եւ այս վերջիններիս բոլոր ձգտումները»:

Այսինքն, Բորեանը գրեթէ բառացի կրկնում է այն, ինչ որ փետրուարեան ապստամբութեան նախօրեակին ու յետոյ ասում պնդում էին դաշնակցական գործիչները. գիւղացիական երկրում կարելի չէ բանւորական յեղափոխութիւն առաջ բերել, ալան թալանով ու բռնութեամբ պետութիւն չի կառավարւի ու սոցիալիզմ չի կառուցւի:

Իր տարրական, հաս
մար նախնական, բայց
գային աշխարհում հեր
կատուող այս միտքը
ընկերներին հասկնալի
դուրժելի դարձնելու համ
հանը առիպուած է
էջ լեցնել մէջբերումներ
խորհրդածութիւններով
սեր, Էնգելսից ու առաջ
«բանւորա-գիւղացիական
րի փոխադարձութեան
կան սկզբունքները»
բաներ, որոնք
«իշխանութեան մարմի
համար, բառ երեւոյթ
տարկ եւ հասարակական
նականութիւն չունեցող
էին: Ու շարունակում
«Մենք այստեղ գործ
ոչ դրամատէրերի, ոչ
ծառէրերի, այլ Հայաս
գիւղացիութեան, բանւոր
եւ որը ու ողջատ
զանգուածների հետ...
տանում բացակայում
շոր առեւտրա-արդիւ
կան բուրժուազիան
ծառէրերը, որպէս
խմբակցութիւն ու
կան ուժ: Թէեւ այնտեղ
խոշոր կալուածատէր
ցրուած էին, ոչ մի
պւած ուժ չէին ներկայ
եւ հասարակական
ոչ մի դեր չէին խաղում
«Այսպիսի պայմանն
Հայաստանում խորհր
ցումից երկու ու կէս ամ
ցած, մենք ունենք
կան մի շարժում
ջում, որ յանդգնեց
մայրաքաղաքի եւ
րոնների գրաւման
ների կողմից:
«Ինչի՞ց առաջ եկաւ
յեղափոխութիւնը եւ
նրա պատճառները:
թիւնը չկարողացաւ կազ
պոլ հանրային-պետակ
քննան տեղերում եւ
նում եւ ամուր հիմքեր
գնել կազմակերպական
տիարակչական աշխա
աշխատաւորական
զուածների մէջ: Նա
շադրութիւն չդարձրեց
ցիութեան եւ գաղթական
զանգուածների վրայ:
յին մանր բուրժուազիա
բեկուած էր: Ձեռքն ընկ
ւելու եւ բռնագրաւելու
ու միջոցները կրում
րային բնոյթ,
էին անկազմակերպ
յական կերպով:
Ցեղկոմների հրահանգով
բնակչութեան կարգադր
անյապաղ իրենց
թեան տակ դնել փոխ
միջոցները: «Այդ
չկատարողները պիտի
ժւեն յեղափոխական
նակի օրէնքով»
ռազմական ժողկամի
Թ. դեկտեմբեր 14
Այս պարտաւորութիւն
րենց բովանդակ ծանր
ընկնում էին գիւղացի
վրայ, եւ գոյութիւն
պայմաններում նրանց
ծումը գիւղացիութեան
նշանակում էր զրկել
նասուններից, այսինքն
թեան միակ միջոցից:

(Վերջը յաջորդով)

ՌՈՒՍՄԷՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱ
ՆԱԽԱԳԱՀԸ
ԿԸ ԴՐՈՒԱՏԷ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Մ
ՏԻԿԻՆ Ս. ՏԻՒՍԱՐԻ Մ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 10 փետր.
Թղթ) — Հայ Մշակոյթի
կամերու ընկերակցութեան
կիրակի օրուան ժողովրդակ
րանը տեսակ մը զոյգ էր
ռումէն բարեկամութեան
բազմութիւն մը լեցուած
Մանաճայ կեդրոնական
նագարանի սրահը՝ ուր
նաեւ տեղացի Հայեր:
Խօսելու հրաւիրուած
ռումէն խորհրդարանի նախ
Պ. Շթեֆան Ցիչօ-Փոփ,
մէն փեմինիստներու նախ
հուհի եւ քաղաքապետ
խորհուրդի անդամ Տիկ
Մորի, որոնց բարի գալուստ
Թեց Թեմական Առաջնորդ
Մշակոյթի բարեկամներու

[illegible]

ՍՈՒՐԻՈՅ ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

ՍԱՀԱԿԱՇԷՆ ԵՒ ՄԵՍՐՈՊԱՇԷՆ

ԽՄԲ.—Բարեգործականի պաշտօնաթերթը, «Միութիւն», իր յունուարի թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ տեղեկութիւնները, քաղելով նոր գաղթականներու խնամատարութեան քննիչ մարմնի տեղեկագրէն (15 նոյ).—

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, 1929ի վերջերը Անատոլուէն քշուած քրիստոնեայ բեկորներն են ասոնք, որոնց համար համազգային հանգանակութիւն կատարուեցաւ ջերմագին մասնակցութեամբ «Յառաջ»ի (75,573 ֆր. 30 սանթիմ) եւ միւս գաղթակական թերթերուն: Այդ հանգանակութիւններէն Բարեգործականը խնամատարութեան տրամադրած է 518,919 ֆրանք, ինչպէս կը հաղորդէ «Միութիւն»ը.—

Սահակաշէն գիւղին մէջ շինուած է 75 միայարկ բնակարան, Հողէայ գետին եզերքը: Մասնաւոր շէնք մը առժամաբար կը ծառայէ իբր դպրոց եւ եկեղեցի: Գիւղը ունի 5 շտեմարան, սննդեղէն, սերմցու եւն. պահելու համար եւ 10 մասնաբաժինէ բաղկացեալ գոմ մը:

Գիւղին բնակիչները, որոնց ներկայ թիւն է 344, [illegible]

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Ֆրանսայի ընկերվարական պետերէն Լէոն Պլում, Խորհրդարանին մէջ անցեալ շաբթու հարցում ուղղեց աշխատանքի նախարարութեան թէ, ինչ միջոցներ կը խորհի կիրարկել անգործներու ճշգրիտ վիճակագրութիւն մը պատրաստել կարենալու համար: [illegible]

[illegible]

Այս՝ մեզ թոյլ կուտայ եզրակացնելու թէ կարելի է լրիւ անգործներու թիւը ունենալ՝ եթէ Յովբազմապատկենք հանրային մնտուկներէն նպաստ ստացող անգործներուն թիւը:

Վիճակագրութիւնները թոյլ կուտան նաեւ հաստատելու թէ այս տարի անգործութիւնը՝ երկու անգամ նուազ արագութեամբ կը զարգանայ քան 1927ի տագնապի շրջանին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

«Ապագայ»ի 11 փետր. 1931ի թիւին մէջ լոյս տեսած խմբագրականը ցոյց կուտայ որ որոշ շրջանակներու մէջ բացարձակապէս սխալ հասկացողութիւն կը տիրէ Նորակազմ «Գաղթականներու Միջազգային Դրասենեակի (օֆիս) իրաւասութեանց մասին:

Այդ խմբագրականին մէջ արդարեւ կը հանդիպինք հետեւեալ նախադասութեան՝ որուն վրայ հենուած է ամբողջ յօդուածը, եւ որ բացարձակապէս սխալ է դժբախտաբար.

Հայ գաղթականութիւնը իր այսօրուան պայմաններուն մէջ կը հանդիպի բազմաթիւ իրաւական դժուարութիւններու զոր ճարթելու նպատակով է որ Ազգաժողովին կից գաղթականական կազմակերպութիւնը այսօր միջազգային իրաւական մարմնի մը պաշտօնական- դիրքը կը ստանայ: Այդ իրաւունքները արժեցնելու եւ անոնց արդիւնքը հայ գաղթականին իր առօրեայ կեանքին մէջ շօշափելի դարձնելու համար...եւն:

Նորակազմ «Գաղթականներու Միջազգային Դրասենեակը» ոչ մէկ իրաւական դժուարութեան յաղթելու իրաւասութիւն ունի, քանի որ սահմանուած է միայն ու միմիայն գաղթականներու նիւթական օգնութեան մարդասիրական հոգըստանձնելու համար: Իսկ անոնց քաղաքական եւ իրաւական պաշտպանութեան խնամքը յանձնուած է Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհ. Քարտուղարութեան՝ որուն ոչ մէկ հայ կը մասնակցի:

Անկէ առաջ «Գաղթականներու Բարձր Խնամատարութիւնը իր վրայ առած էր գաղթականներու թէ՛ մարդասիրական եւ թէ՛ քաղաքական ու իրաւական պաշտպանութեան հոգը: Վերջ տալով Բարձր Կոմիսարութեան՝ անոր վայելած իրաւունքները երկուքի բաժնուեցան, քաղաքական եւ իրաւական պաշտպանութեան գործը յանձնուելով Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհ. Քարտուղարութեան եւ մարդասիրական հոգերը միայն ձգուելով «Գաղթականներու Միջազգային Օֆիս»ին:

Այս ճշդումը պէտք կը տեսնենք կատարել՝ փարատելու համար մտքերու մէջ առաջացած շփոթութիւնը:

Ցեսլութիւն
Հայ Գաղթ. Դրասենեակի
(71 Avenue Kléber)
Փարիզ 14 Փետր. 1931

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

2

[illegible]

3

[illegible]

(Շար.) ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Կողոպուտը երկաթուղիներուն վրայ

Գրեր էինք թէ բարեկարգելու համար երկաթուղիի սպասարկութիւնը, Մոսկուա հրովարտակով մը, կարգ մը տրակտեան միջոցներ կը պարտադրէր պաշտօնէութեան, ընկերութեանց տալով դատական իրաւունք. մինչեւ իսկ մահավճիռ արձակելու իրաւասութեամբ։

Հակառակ աւոր սակայն, բոլշեւիկեան թերթ մը անգամ մըեւս կ'անդրադառնայ երկաթուղային ընկերութեանց մէջ տիրող անկարգութեանց։

Բեռնատար կառքերուն մէջ, գողութիւն ու կողոպուտ սովորական երեւոյթ են դարձած։ Ամենէն աւելի կը գողցուին գործածութեան պատրաստ ապրանքներ, կօշիկ, դգեստ, ծխախոտ եւայլն։

Թերթը կը յայտնէ թէ այս գողութիւններուն գլխաւոր հեղինակներն են երկաթուղիի պաշտօնեաները։ Ցաճախ, վակոններուն մէջ կը գտնուին մեծ քանակութեամբ գինիի, գարեջուրի պարպուած շիշեր, որոնք կը փաստեն թէ գողերը խնջոյք սարքած են։

Մոսկուայի կայարանին մէջ, ամբողջ վակոն մը օճառ գողցուեցաւ։ Փուսքինի կայարանին մէջ, միայն յունուարի ընթացքին, 500 տեղեկագիր ստորագրուած է գողցուած ապրանքներու մասին։

Պուլկար քոմիթէճիները կը գործեն

Սելանիկէն տրուած լուրի մը համաձայն, յոյնեւպուլկար սահմանագլուխի վերջին միջադէպէն ի վեր, յոյն ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ մակեդոնական կուսակցութեան մը գործունէութեան վրայ։

Յունական իշխանութիւնները փաստեր հաւաքած են թէ այդ կազմակերպութիւնը, հիմակուց իսկ կը պատրաստուի, այս գարնան, խռովութիւններ յարուցանել յունական եւ սերպիական Մակեդոնիոյ մէջ։

Յոյն ոստիկանութեան հակողութենէն խուսափելու համար, կարգ մը քօմիթէճիներ մեկնած են Պոլիս,ուր կը յուսան աւելի դիւրաւ պատրաստել դաւադրութիւնը։ Թուրքիա անցած մակեդոնացի պետերուն մէջ կը գտնուին երկու ծանօթ դէմքեր՝ Ծարոֆ եւ Ցիտանոֆ։ Ուրիշ քոմիթէճիներ ապաստանած են Ալպանիա։

Կանտի կը ձեռնարկէ փոխարքային հետ

Պատասխանելով Կանտիի նամակին, Հնդկաստանի փոխարքան յայտնած է թէ պիտի կրնայ այսօր ունկնդրութեան ընդունիլ հնդիկ յեղափոխական պետը։ Կանտի Ալլահապատէն մեկնեցաւ փոխարքային հետ տեսակցելու համար Հնդկաստանի քաղաքական կացութեան եւ իր ծանօթ պայմաններուն մասին։

Միւս կողմէ սակայն, անգլիական թերթ մը կ'իմանայ թէ Պէնարէսի մէջ Հնդիկներու եւ Իսլամներու միջեւ ծագած կռուի մը ընթացքին սպաննուած են 30 հոգի եւ վիրաւորուած 150 հոգի։

Ոստիկանական կարեւոր ուժ մը ղրկուեցաւ քաղաքին վրայ։ Անգլիական զինուորները խումբ խումբ կը շրջին քաղաքին փողոցները, հսկելով կարգապահութեան։

Պէնարէսի մէջ ծագած խռովութեանց հետեւանքով, տեղացի Հնդիկ ցեղապետները կը խնդրեն Կանտիէն որ դադրեցնէ ազգայնական շարժումը։

Հնդիկ ըմբոստները զսպուած

Անգլիոյ գաղութներու նախարարը յայտնեց խորհրդարանին թէ Պիրմանիոյ տեղական իշխանութիւնները յաջողած են անզօրութեան դատապարտել Պիրմանիոյ ըմբոստներուն մեծագոյն մասը, որոնք ապաստանած են անտառները եւ ուրկէ դժուար է զանոնք դուրս հանել։

Երկրագործական Խորհրդաժողովը

Եւրոպայի ուսումնասիրական յանձնաժողովին կողմէ նշանակուած երկրագործական խորհրդակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ փետրուար 23ին, քննելու համար կեդրոնական եւ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ մնացած արմտիքը սպառելու եւ յետագային, երկրագործական աւելորդ արտադրութիւնները արտածելու հարցերը։

Խորհրդակցութեանց կը մասնակցին Գերմանիա, Աւստրիա, Պելճիքա, Անգլիա- Ֆրանսա, Իտալիա, Նորվեկիա, Զուիցերիա, Չեխօսլովաքիա եւ Եուկօսլաւիա։

Բացման նիստին պիտի նախագահէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը։ Նիստերը տեղի պիտի ունենան դռնփակ։

Ռուսիա կրկին կը դժգոհի թէ չէ հրաւիրուած այս ժողովին ալ։ Խորհրդային պաշտօնաթերթը «Իզվեստիա» գիտել կու տայ թէ թէեւ Ռուսիա կը մտնէ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ, սակայն չէ հրաւիրուած մասնակցելու երկրագործական խորհրդակցութեան. «Այս խորհրդակցութեան ընթացքին, կը պնդէ կարմիր օրկանը, սովորական փորձեր պիտի կատարուին պոյքոթի ենթարկելու խորհրդային ցորենի արտածումները։ Ասով կը բացատրուի Պ. Պրիանի փափաքը՝ խորհրդակցութիւնը կատարելու մտերմական մթնոլորտի մէջ։ Հաւանական չէ որ ի նպաստ Խորհրդ. Միութեան մասնակցութեան արտայայտուող կողմերը, ընդունին այդ տեսակ վերաբերում մը»։

Անգործներուն համար

Ֆրանսական խորհրդարանի ելեւմտական յանձնախումբը քննեց կառավարութեան օրինագիծը եւ ընկերվարականներու առաջարկը, 1931—32ի տարեշրջանին համար՝ ի նպաստ անգործներու, յաւելուածական վարկի մասին։ Կառավարութիւնը կը պահանջէ 13 միլիոն ֆրանք։

Իսկ ընկերվարականները անբաւարար գտնելով այս գումարը, կը պահանջեն հարիւր միլիոն յատկացնել անգործութեան մնտուկներուն, եւ նկատելով որ «կացութիւնը ողբերգական է», օրական մէկ միլիոնի նպաստի պէտքը կը շեշտեն։ Յանձնախումբի անդամներէն մէկուն առաջարկին վրայ, յանձնախումբը քուէարկեց երկու հարիւր միլիոն։ Սակայն, որոշեց նաեւ լսել Ֆրանսայի վարչապետին եւ աշխատանքի նախարարներուն զեկոյցները։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէն, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը, Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Ֆլօրիայի վերնայարկը։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները՝

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30—9.15՝ ծրագրի մեկնաբանում (Ընկ. Գ. Հիւսեան)։

Ժամը 9.30—10.15 Հայ գրականութեան պատմութիւն (Ընկ. Գ. Մինասեան)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,ը

31րդ տարի, Թիւ 1—2 (1931 յունվ. — փետրուար) ճոխ բովանդակութեամբ.—

Երկու տասնամեակ՝ Խմբ.։ Փետրուարեան ապստամբութեան պատճառները.— Միջազգային ելմտական տագնապը՝ Մ. Ցէրպէտէրեան. Քրտական շարժումը՝ Կ. Սասունի. Բոլշեւիկեան աքսորավայրում.— Թուրքիոյ շուրջ.— Տնտեսական ճակատում՝ Ս., Այնտեղ ուր Սոցիալիզմ են կառուցանում.—Ինտերնացիոնալ՝— Զեկոյցներ խառնաշփոթութիւններ Ս. Վր.։

Գին՝ 2 Ֆր. 50։ Հասցէ. — Mlle S. Agopian, 5 Rue des Gob lins, Paris (13).

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՔԱՆԱՆԻ Արծիւ խումբին ժողովը որ տեղի պիտի ունենար այսօր Չորեքշաբթի յետաձգուած է գալ երկուշաբթի 23 փետր.։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Հաստագասպ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, 181 Cours Lafayette. Café de ta Gareի սրահին մէջ։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. Ե. Ռ. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը սրտագին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները, վաղը հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին Ֆլօրիայի մէջ, 61 rue M. le Prince։ Անդամատոմսերը միասին բերել։

ՆՈՒԳԱՐԵԱՆ Մատենադարանին յառաջիկայ բանախօսութիւնը վաղը Հինգշաբթի ցերեկ վերջ ժամը 4ին։ Կը խօսի Հ. Յովհաննէս վրդ. Թորոսեան, նիւթ ունենալով Կորիւն, իր անձը եւ իր գործը։

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ընկերութեան տարեկան ճաւաքոյթը՝ այս Ուրբաթ ժամը 5ին, Արեւելեան կենդանի Լեզուներու վարժարանին մէջ, 2 rue de Lille, Նախագահութեամբ փրոֆ. Շառլ Ցիլի՝ կը խօսին փրոֆ. Մէյէ, աբբայ Մարիէս, ցոքթ. Թորգոմեան եւ Գ. Հ. Պէրպէրեան։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ Սանուց Միութիւնը կը ճրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները անխտիր ներկայ ըլլալ իր կազմակերպած դպրոցական ցուցաճանդէսին, փոքրիկ գեղարուեստական բաժինով մը այս կիրակի ժամը 3ին, վարժարանի սրաճին մէջ։ Ճոգեկառքը Gare de l'Estէն կը մեկնի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

“HARATCH”

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376 255

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
19 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1498 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐՈՒ ՃԻԳԵՐԸ

Անցի օր թղթակցութիւն մը հրատարակեցինք հեռաւոր Գասրայէն (Միջագետք), ուր 8-900 հայրենակիցներ կը շնչեն։ Անոնց միայն 120 հոգին տեղացիներ են, իսկ միւսները՝ տարագիր։ Մեծ մասով՝ Վասպուրականցիներ։

Թղթակիցը կը մատնանշէր շարք մը կարեւոր իրողութիւններ.— 1. Մխիթարական է ժողովուրդին տնտեսական վիճակը. — 2. Դպրոց ունին 1923էն ի վեր, ուր կը յաճախեն 50 աշակերտներ, տեղացի թէ գաղթական.— 3. Գաղութը խաղաղ է։ Ոչ տեղացի-գաղթականի խնդիրներ, ոչ ալ կուսակցական վէճեր.—4. Ունին երիտասարդական միութիւն մը որ բոլորին գնահատութեան արժանացած է։

«Յառաջ»ի միեւնոյն թիւին մէջ, կար ուրիշ թղթակցութիւն մը՝ այս անգամ մեր գաղութէն։— Թղթակից մը նկարագրելով Մարսէյլի Սէն-Լու գիւղին կեանքը, գայն կը գտնէր ոգեւորիչ եւ օրինակելի։ «Գիւղին ներքին կեանքը խաղաղ է։ Ոչ մէկ վէճ։ Մեծ մասը տուներ շինած են, եւ ուրիշներ ալ կը պատրաստուին շինելու։ Ծառուն աշխատանքի կապուած են Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Գատ. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Զ. Ռ. Մ.ը։ «Սէն Լուի բոլոր Միութիւնները սերտօրէն կապուած են իրարու, բոլորն ալ ձգտելով Հայը Հայ պահելու։

Փետր. 12ին, Ռումանէն — դարձեալ մեր գաղութէն — թղթակից մը կը նկարագրէր Զ. Ռ. Մ. բացած դպրոցին հանդէսը։ «Ուրիշ տեղեր դպրոց չկայ ըսելով ամէն օր թերթերու մէջ գանգատներ կը լսենք. մինչ հոս կը տրուի բոլորովին ձրի ուսում, ձրի գիրք եւ ձրի տետրակ ու գրիչ»։

Եւ այսպէս, «Յառաջ»ի մէջ յաճախ կ'երեւան տեղեկութիւններ՝ «աչքէ հեռու, սրտէ հեռու» վայրերէ, աւելի կամ պակաս մխիթարական բովանդակութեամբ։ Գատմելով հիւղը խոնարհ, երիտասարդ եւ սրտցաւ տարրերու։ Գարգելով պատկեր մը որ սիրտ կը զովացնէ, մեծ կեդրոններու անճառնի ժխորին, ամուլ վէճերուն եւ վայրերան կանչերուն մէջ։

Ի՞նչպէս չխանդավառիլ այս իրողութեանց հանդէպ, երբ գիտենք որ ներկայ պայմաններուն մէջ գործ ստեղծել, մարդիկ աշխատանքի, հայկական կեանքի կապել՝ ժայռեր գլորելու չափ դժուար է։

Ի՞նչպէս իբրեւ օրինակ չցուցնել հեռաւոր Գասրան եւ մեր հարեւան Սէն Լուն կամ Զ. Ռ. Մ.ը, երբ գիտենք որ ուրիշ տեղերու, աւելի հոծ գաղութներու մէջ, մարդիկ իրար կը գզեն։ Գործ կը համարեն իրար գզել՝ լուտանք մը աւելի տեղալով աջ ու ձախ։

Միշտ խոնարհներն են եղած մեր ժողովուրդին կենսունակութեան եւ ներշնչման աղբիւրը։ Գիւղացին ու աշխատաւորը, ոչ թէ «երեւելի»ն եւ «ուսումնական»ը։

Եւ այսօր ալ, «ի սփիւռս աշխարհի», անոնք են որ պիտի կրնան կազմել համահայկական գործունէութեան իրական շախիղ։ Գոնէ պիտի կրնան դառնալ կեդրոնացման ազդակ։ Լուսաւոր կէտեր, որոնց նայելով պիտի գտնենք մեր ճամբան, ազգային կոչուած լաբիւրինթոսին մէջ։

Արդարեւ, քատմելի է ինչ որ կը տեսնենք խոնարհ համայնքներէն դուրս։

Երբեմն փոքրերն ալ կը սայթաքին եւ անա փոթորիկ՝ գաւաթ մը ջուրի մէջ։ Բայց ընդհանրապէս, եւրոպական կամ «եւրոպացած», աչքի զարնող եւ բազմանդամ գաղութներն են, որ անհաշիւ եռանդ կը վատնեն իսկ եւ իսկ սնոտի կիրքերով ու վէճերով։

Կ'արժէ՞ն արդեօք, եթէ ազդարար, սթափեցնող զանգի մը պէս հնչեցնենք պատմութիւնը Գասրային եւ Սէն Լուին։

Կ'արժէ՞, եթէ պատմենք լուռ ու մունջ, հերոսական աշխատանքը Հավրէզքին,— Մուսուլի այն գիւղախումբին, որ գնա անցեալ տարի ձեւ ու մարմին առաւ, Նահր-էլ-Օմարի ճախճախուտքէն փոխադրուած տարագիրներու քրտինքով։

Կը զգաստանա՞ն, եթէ յիշեցինք Սահակաշէնն ու Մեսրոպաշէնը, — երկու գիւղեր որոնք ծնունդ առին անցեալ տարի, Սուրիոյ մէկ անկիւնը, Միջագետքի սահմանագլուխին վրայ։ 1929ին Անատոլուի խորերէն քշուած բեկորներն են որ տեղաւորուեցան այս գիւղերուն մէջ, շնորհիւ համազգային հանգանակութեան մը։ (Սահակաշէնը ունի 75 տուն եւ 344 բնակիչ, Մեսրոպաշէնը՝ 52 տուն եւ 230 բնակիչ, մեծ մասով հողագործ)։

Դժուա՛ր է պատասխանել։ Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ, դժուար է գտնել պատկեր մը որ այնքան կաշկանդած ըլլար մեր լեզուն։

Ցիրուցան՝ անծայրածիր տարածութեան մը վրայ, իբրեւ յարդ կամ տաշեղ, ոչ իսկ ինքնապաշտպանութեան ճիգ մը կը փորձենք։ Բաժանեալը կոտորակելը դարձեր է գերագոյն առաքինութիւն։ Ամէն մէկը քաջութիւն կը սեպէ ձեռքը նետել միւսին վրայ, բարոյականն ու իմաստութիւնը վերապահելով իրեն։

… Նայի՛նք, նորէն, խոնարհներուն վրայ։ Ու ներշնչուինք անոնց համեստ այլ վճիռ աշխատանքներով։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՎԷԳԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Ցուսաբեր» գիտել կուտայ Պոլսոյ «Միլլիյէթ» լրագրի «Դաշնակ-Հոյպուն» հրատարակութեան առթիւ (5 փետր.)

— «Քէմալական օրգանին «Եշմարտապատումով»՝

ա) «Հոյպունը ամբողջութեամբ կը գտնուի Դաշնակցութեան ղեկավարութեան տակ։

բ) Անունն իսկ «Հոյպուն»ի հայկական է, ան կը նշանակէ… «Հայ ցուն»։

գ) Քրտական շարժման հետեւանքով, համաձայն եղած որոշումներու, երկու Հայաստան պիտի ստեղծուի, մէկը Կիլիկիոյ մէջ, իսկ միւսը՝ Երեւանի սահմաններուն վրայ։

դ) Այս երկուքին միջեւ պիտի ստեղծուի անկախ Քիւրտիստան մը, յետագային այս երկուքին կողմէ կլանուելու համար»։

Ինչպէս կը տեսնէք«Միլլիյէթ» իր երկրի ողբերգութիւնը ծայր յիմարութեան տանելով՝ մեզ զրկած է լրջօրէն իրեն պատասխանելու բոլոր հնարաւորութիւններէն։

Քէմալական օրգանին աչքին ժողովուրդ մը, որ շուրջ հինգ դար կ'ապրի օտարացեղ պետութեան մը իշխանութեան տակ, առանց անկէ այբուբեն մը ուսած ըլլալու, մինչեւ իսկ այդ ժողովուրդը բողոքելու պատճառներ չունի այդքան վայրագ, այդքան յետամնաց ու անխիղճ բռնակալութեան դէմ։ Աշխարհի մէջ ամէն բան կը դառնայ Անգլիոյ դրդումով, իսկ Թուրքիոյ մէջ՝ նաեւ մեր ներշնչումով։ Եթէ մենք ու Անգլիացիները չըլլայինք, քիւրտը միշտ նոյն «հեզ գիւղացին» պիտի մնար, իսկ Թուրքն ալ՝ անոր ուսերուն վեհափառօրէն բազմած ամեհի գազանը։

Հսկայածաւալ օսմանեան պետութեան՝ եօթ-ութերորդէն զրկուելով Թուրքը չզգաստացաւ ու չլրջացաւ տակաւին։

Ան ուշքի պիտի գայ, ըստ երեւոյթին, այն օրը միայն, երբ տարբեր կողերէ կոցահարուի նաեւ այն մէկութերորդը—հսկայ երկիր մը— որ ապօրինի ձեւով իր ձեռքը մնացած է։

Իր իսկ շահուն համար մեզմէ կը պահանջուի աջակցիլ, որ այդ աշխատանքը շուտ կատարուի եւ այդ օրն ալ շուտ գայ։»

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԿԸ

Գրեր էինք թէ Ֆրանս. խորհրդարանի ելեւմտական յանձնախումբը որոշեր էր սկզբունքով ընդունիլ 200 միլիոնի յատկացում մը անգործներուն օգնութեան համար, առաջադրելով լսել նաեւ կառավարութիւնը։ Վարչապետ Փ. Լավալ ներկայացաւ յանձնախումբին եւ տուաւ կարգ մը բացատրութիւններ։ Նոյնպէս աշխատանքի նախարարը Փ. Լանտրի, որ յայտնեց թէ նախորդ կառավարութեան կողմէ պահանջուած 13 միլիոնի յաւելուածական վարկը բաւէ մինչեւ 31 մարտ 1931 եւ յիշեցուց թէ փետր. 1էն սկսեալ անգործներու նպաստի գումար նշանակուած է 11 ֆրանք։

Հարց տրուեցաւ կառավարութեան թէ ի՞նչ կը մտածէ նախորդ օր քուէարկուած 200 միլիոն գումարին մասին։ Կառավարութիւնը այն կարծիքն ունի թէ այդ կերպով, աւելի պիտի սաստկանայ գործազրկութիւնը, փոխանակ նուազելու եւ խնդրեց յանձնախումբէն անդրադառնալ այդ որոշման վրայ։

Կառավարութեան ներկայացուցիչներու մեկնումէն յետոյ, յանձնախումբը 25 միլիոնի իջեցուց անգործներու յատկացուած վարկը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Գալըքէսիրցիներուն դատավարութիւնը

Մենէմէնի Գատերգմ. Առեանը կը շարունակէ դատել 14 Գալըքէսիրցիները։ Ասոնց մէջ կը գտնուի «Իսթիքլալ» թերթին տնօրէնը Իպրահիմ Սիւրուրի, որուն համար ըսուեցաւ նաեւ թէ, Զանաք-Գալէի մէջ բռնուած զաւադրական կազմակերպութեան ալ կը մասնակցի։

Նախագահը զայն կ'ամբաստանէ թէ կոզմնակի միջոցներով ու թելագրութիւններով ժողովուրդը հրաւիրած է ըմբոստութեան եւ թէ Կիպրոս համբորդած է 150ականներուն հետ տեսակցելու։

Մենէմէնի հարցաքննիչ դատաւորը աւարտած է իր քննութիւնները Ֆոչայի կառավարիչին ու ոստիկաններու հրամանատարին մասին։ Ընդհ. դատախազը պատրաստած է իր ամբաստանագիրը, որով երկու ամբաստանեալներուն համար կը պահանջէ 5ական տարի բանտարկութիւն։

Պարզեւ մահապատժը գեղջին

Փախստական մահապարտը գտնողին հազար ոսկի խոստացուած է։ Անոր երբոր լուսանկարները, Գատերգմ. Ատեանին կողմէ բաժնուած են գիւղի մուխթարներուն, հետապնդող ջոկատներուն ու թերթերուն։ Փախստականին եղբայրը շատ կը նմանի իրեն։

Մակեդոնական մասնաճիւղը Յոյներուն դէմ

Ամբողջ մակեդոնական մամուլը պուլկարեւ-հելլէն սահմանագլուխի միջադէպին մասին խօսելով, կը պահանջէ փոխվրէժի անմիջական միջոցներ ձեռք առնել Յունաստանի դէմ։ Ի մէջ այլոց կ'առաջարկէ.— 1. Չընդունիլ Յունաստանի տընտեսական բնոյթ ունեցող պահանջները։ 2. Պուլկարիայէն վըտարել բոլոր հելլէնահպատակները։ 3. Արգիլել յունական նաւերու մերձեցումը Սեւ ծովու պուլկարական նաւահանգիստները։ 4. Խզել Յունաստանի հետ առեւտրական յարաբերութիւնները եւ Պուլկարիայէն դուրս հանել ինչ որ հելլէնական է, քանիոր Մակեդոնացիները չեն կրնար հանդուրժել ոչ իսկ մէկ Յոյնի ներկայութեան Պուլկարիոյ եւ մանաւանդ հարաւային Պուլկարիոյ մէջ։

Սպանիոյ նախարարական տագնապը

Սանքէզ Կուէրրա որուն յանձնուած էր նախարարական խորհուրդի կազմութիւնը, հրաժարեցաւ գործէն, յայտնելով որ թէեւ նախարարներու պատրաստ ցանկ մը ունի, բայց կը նախընտրէ տեղը տալ ուրիշին։ Որովհետեւ, չէ կրցած ձախ տարրերուն մէջ գտնել աջակցութիւնը որ կը յուսար. բայց կը թուի նաեւ թէ Կուէրրայի հրաժարման մէջ դեր ունի Թագաւորին դժկամակութիւնը՝ հանդէպ նախարարական ցանկին, որ հակումով ձախ էր։ Այս կերպով նախարարական տագնապը կը ստանայ վարչաձեւի տագնապ։

Միւս կողմէ, նախկին վարչապետին նախագահութեամբ միապետականները խորհրդակցութիւններ կ'ունենան. կ'ըսուի թէ այս խորհրդակցութեանց հետեւանքով, միապետական դահլիճ մըն է որ պիտի անցնի գործի գլուխ, ամէն գինով ներկայ կարգերը պահպանելու մտադրութեամբ։ Այդ պարագային, կարելի է ենթադրել թէ Սպանիա շատ պիտի դառնայ նոր եւ աւելի ծանր խռովութիւններու։

Զրոյց կը շրջի նաեւ թէ կրկին պաշարման վիճակ պիտի յայտարարուի եւ թէ զօրավար Սարոյի նախագահութեամբ մենատիրութիւն պիտի հաստատուի։ Արդէն գրաքննութիւն հաստատուած է եւ հեռաձայնական լրատուութիւններն անգամ պէտք է նախապէս ենթարկուին ներքին նախարարութեան։

Մատրիտի ուսանողները մեծ ցոյցեր կատարեցին փողոցներուն մէջ, ի նպաստ Հանրապետութեան։ Ոստիկանութիւնն ստիպուեցաւ միջամտել եւ յարձակում գործել խումբերու վրայ։ Բազմաթիւ ձերբակալումներ կատարուեցան։ Մէկ քանի թէեւ վիրաւորներ կան։ Կ'ըսուի թէ զօրագունդիմը սպաներնեւս համակրանքով կը նային հանրապետական շարժման։

Կանտիի տեսակցութիւնը փոխարքային հետ

Կանտի նախապէս տրուած ժամադրութեան մը վրայ, տեսակցութիւն ունեցաւ Հնդկաստանի փոխարքային հետ։ Տեսակցութիւնը տեւեց չորս ժամ եւ դեռ չէ վերջացած, նոր տեսակցութիւն մը եւս կարգադրուած է։

Կ'ըսուի թէ այս տեսակցութեան հետեւանքով, Անգլիոյ դիրքը աւելի նպաստաւոր կերպով զօրացած է Հնդկաստանի մէջ։

Փոխարքային հետ տեսակցութենէն առաջ, Կանտի հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է անգլիական թերթի մը թղթակցին, ընդհ. կացութեան մասին.

— Առանց լքելու մեր հիմնական տեսակէտները, յուսահատական ճիգեր կը կատարեմ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

''ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ,,

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Սեփ. Թղթ.).— Կիրակի 15 փետր. կէսօրէ վերջ Մարսէյլի կուսակցական շէմքէն ներս մտան 22 նոր Դաշնակցականներ,

Ցարօն-Ցուրուբերանէն են բոլորն ալ,

Արիւնոտ եւ հերոսական շրջաններէն։

Անունը դրին «Աղբիւր - Սերոբ»։ Այս ափերուն վրայ, ազգային այս շփոթ եւ անշուք օրերուն, բացառիկ պարագայ մըն է, անոնց հաւաքական մուտքը։

Ուշագրաւ է, որովհետեւ անոնք հինէն կուգան, ծամբայ կտրած են, եւ թրծուած ու կենդանի վկաներն են փառայեղ եւ «հեթանոս» շրջանի մը։

Ցեսած են մահը, զէնքի ուժը, Անդրանիկը, Գէորգ-Չավուշը, Հրայրը, Արամը, Սերոբ Աղբիւրը։ Ցեսած են կոտորածը, բռնութիւնը, կեղեքումը, եւ տակաւին իրենց աչքերուն մէջ կայծը կայ վառօդին ու կրակին, ու մեզի, նորերուս անծանօթ շուքը՝ մեր ծինապատ գագաթներուն։

Անոնց մէջ կիրքը հայ յեղափոխական շարժումներուն, պայքարին ու արիւնին։

Այս քաղաքներու լոյսն ու մուխը շատ բան առած է իրենց, մէ. սակայն Սերոբ Աղբիւրը կ'ապրի անոնց նայուածքին, ձեռներուն, խօսքերուն եւ սրտերուն մէջ։

Հայրենի ոգին եւ հերոսներուն շունչը կայ փարակիչ եւ աչքէ արցունք բերող։

Ուշագրաւ է նաեւ որ՝ անոնք նոր կուգան այս հարկին տակ, իրենց աջ ձեռքերը բարձրացնել տասը տարի վերջ երանելի օրերէն։ Ցարօնի յանդուգն, խիզախ եւ ջղուտ տղաքը որ տեսած, ապրած, կռուած, արիւն թափած են, *իրենց հողին* վրայ, հայրենիքին, ժողովուրդին եւ ազատութեան համար,

Անցուցած են լաւ ու գէշ օրեր, ծիւնին, անձրեւին եւ բուքին տակ, *միշտ քալած են*, յանուն ենշուած կարգերուն, յանուն արդարութեան եւ *համայնքով* կեանքին։

Այսքան վիվլուկին մէջ, գիտեն զանազանել երեւոյթներն ու իրերը։ Փորձառու են եւ տեսնող։

Ու այս վերադարձը (ներեցէք բառին) սրտայոյզ, կուգայ անգամ մը եւս փաստել որ նորերուն հետ բան տեսած հիներն ալ, հաւատքն ու գործը, գալիքը, կը փնտռեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ։

Աղբիւր - Սերոբ դրին անունը

Գ. Մ.

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պէյրութի պատժական խառն ատեանը անցեալ օր սկսաւ դատավարութեանը այն հինգ Հայերուն որ անցեալ յուլիս 9ին համայնավարական թռուցիկներ կը ցրուէին Պէյրութի մէջ։

Այս հինգ Հայերնեն Յովհան Աղպաշեան, Յովհաննէս Գոճայեան, Պետրոս Աղաղեան, Արթին Անանեան եւ Յովհաննէս Քիրիքեան, առաջին երկուքը կը հետապնդուէին նաեւ ոստիկաններուն ատրճանակով դիմադրած ըլլալու յանցանքով։

Յաջորդ օրը պատժական ատեանը զբաղեցաւ ուրիշ դատով մըն ալ, վեց Հայեր, Անդրանիկ Ատարպիսեան, Աբրահամ Յալամեան, Արթին Թաքոսեան, Սարգիս Պարսումեան, Թուֆիք Քէշիշեան եւ Յովհաննէս Ցհանեան որոնք նոյեմբեր 6ին ձերբակալուած էին։ Ասոնք խմորատիպ թռուցիկներ պատրաստած ու ցրուած էին թաղերու մէջ ու նաեւ տոնած էին բոլշեւիկ ապրստամբութեան տարեդարձը Մոսկուայի գործադիր կոմիտէի հրահանգով։ Ասկէ զատ անոնք ոստիկաններուն դիմադրած էին իրենց ձերբակալման պահուն։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Անգործութեան համատարած տագնապը, կ'չուած է հին ու գուռ ճշմարտութիւններ քրքրելու կապիտ ճշմարտութիւններ որոնք չեն գտնուիր մարդկային ըլլալէ: Քաղաքակրթութեան ներքին, բարձրագոյն ձգտումն է ամէն բանէ առաջ ապահովել մարդուն նիւթական բարգաւաճումը: Տնտեսական, այսինքն գետնաքարշ ճշմարտութիւն, անոնց համար որ բանաստեղծ խառնուածքի տէր, քաղաքակրթութեան իրական ուժն ու գոյութեան իրաւունքը կը չափեն հոգեբարոյական գոհացումներով: Այլ է սակայն իրականութիւնը: Մարդը ամէն տեղ, եւ ամէն բանէ առաջ, մարմին է, իր անմիջական պահանջներու բնութեամբ, ու ընկերային զարգացման ճամբուն վրայ, ամէն մէկ քայլի արժէքն ու տարողութիւնը կը չափէ համաձայն նիւթականապահովութիւններու, որոնք կը յուսայ թէ պիտի հետեւին յառաջդիմական ամէն մէկ գոհացումին:

Նախ ստամոքսն է, բնախօսական գոհացումները որոնք կը կշռեն քաղաքակրթութեան բարոյական ճիգերու տարողութիւնը, եւ տեսակ մը ընկերային ինքնաբերութեան կամ հաւաքական անփութութեան անորոշ շրջանէ վերջ, ճգնաժամային պահերու մէջ յանկարծ կը յայտնուին իրենց նախնական, անաղարտ կոպտութեամբ:

Անգործութեան ներկայ տագնապը, որուն դէմ պետութիւնները կը փորձեն համագործակցութեան պատնէշը ամրացնել, այն պահերէն է, որոնք պարբերաբար երեւան կուգան փտութիւնը ցուցադրելով ներկայ կարգերուն, անոնց տնտեսական հիմերուն եւ բարոյական ըմբռնումներուն:

Վերէն՝ պաշտօնական բերաններ՝ կուշտ ու յափրացած, գործակցութիւն կը կանչեն:

Վարէն՝ կիսաքաղց ու չորցած ստամոքսներ, թելադրութեամբ մոլեռանդ. շահախնդիր ու ամբոխավար պետերու, արձագանգ կը տան ուրացումներու, կոպտացած տենչութիւններու: Ու ելեկտրական հրաշքի այս շրջանին, երբ վայրկեանի տարբերութեամբ, աշխարհները կրնան իրարու հաղորդակցիլ, երբ մինչեւ իսկ, անօթելին առջեւ, Պապը կրնայ ողջոյն տալ համայն մարդկութեան ու կանչել «խաղաղութի՛ւն ամենեցուն», Մարդը՝ քարոզներու անպէտ, քաղցրալուր շեշտերը կը խեղդէ իր ստամոքսին պոռչտուքներովը: Արդարեւ արդի քաղաքակրթական բարոյականը վարժեցուցած չէ զայն ունեցածէն տալու, այլ միայն աւելցուքէն տալու, մինչ ի նպաստ իրեն սակայն: Տնտեսական տագնապի օրերուն, ամենէն աւելի անհասին եսապաշտութիւնն է որ կը ցցուի՝ ընդդէմ մարդասիրական սկզբունքներու, որոնց, լաւ օրերուն մէջ, սովոր է հանդուրժել տեսակ մը անփութութեամբ:

Այսպէս է որ տնտեսական առատութեան շրջանին, տեղացին կը հանդուրժէ օտար աշխատաւորին ու առեւտրականին, գիտնալով որ նեղ օրերու մէջ, իր երկրին կարելի ապահովութիւնը նախ իրն է:

Օտարի եւ տեղացիի հակամարտութիւնը կը մնայ թաքուն, քողարկուած, երբ օտարը, առատութեան շրջանին կը ծառայէ երկրին արտադրութեան: Կը ցցուի իր ամբողջ գռեհ կոպտութեամբ անմիջապէս որ գործերու թուլութիւնը օտարը կը դարձնէ մրցորդ տեղացիին:

Ընկերային հասարակ երեւոյթ, հետեւանք տնտեսական արդի կառուցուածքին, ուր արտադրութիւնն ամենէն վերջ միայն պէտք է ոգեկոչել, իբր փրկութեան պարան անձար նաւամոյներն, որ լողալ չի գիտեր:

Այսպէս՝ աշխարհի չորս կողմերը, ու նոյն իսկ Ֆրանսայի մէջ.. Անգործներու թիւը նուազեցնելու նախնական եւ անմիջական լաւագոյն եղանակը կը նկատուի հաւանաբար ստիպել օտարները որ վերադառնան իրենց երկիրները.., ենթադրելով որ երկիր մը ունին...:

Պարզ է թէ Ֆրանսա դռները լայն բացաւ օտար աշխատաւորներու հոսանքին առջեւ, երբ արտադրութեան բարգաւաճ շրջանին, պէտքն զգալի էր ձեռքերու կազմակերպեց նոյն իսկ տեղափոխման գրասենեակներ այն երկիրներուն մէջ, ուր ամէնէն աւելի կը յուսար մարդ ճարել: Ու բացի այն օտարներէն որոնք ինքնաբերաբար կը խուժէին Ֆրանսա, կառավարական արտօնութեամբ եւ մասնաւոր պայմանագրութեամբ 1.5 միլիոն էր հաշուեթիւն անոնց, որոնք հոս մտան իրենց բազուկները տրամադրելու երկրին ճարտարարուեստական ու երկրագործական արտադրութեան:

Պէտք չէ մոռնալ թէ, մինչ փոխադարձ օգուտի սկզբունքն է որ համաձայն օրուան պէտքին, տեղի կուտայ մարդկային բազմութիւններու երկրէ երկիր տեղափոխութեան: Ու նաեւ, օգուտը կը դադրի ու կը դառնայ չարիք, մինչ համաձայն օրուան պէտքին: Ու այժմ [illegible], օտարականը կը վերցնէ իր ծննդական յանցանքին դառնութիւնը: կը մխիթարուի չափով մը, երբ ունի երկիր մը, ուր կրնայ գոնէ հայրենակիցներու կարեկցութեան նուաստացումը վայելել...

Վա՜յ անոր որ կրկնապէս օտար է ամէն տեղ, ինչպէս Հայը, որուն բոլոր դառնութիւնները կը կապուին ազգ—քաղաքական վիճակի հիմնովին փոփոխութեան: Դատ մը որ կրկնուելով, թերեւս դարձած է այսօր անպէտ ու ձանձրալի եւ սակայն, որուն ազգային առթիւ, դուրկ չէ նիւթ մատակարարելէ լուրջ խորհրդածութեան:

Ստոյգ տուեալներ չկան այսօր, որոնցմով ճշդուէր հայ անգործներու թիւը:

Բայց կարելի է ըսել թէ երբ այսօր Ֆրանսա կը համրէ 350 հազարի մօտ լրիւ եւ 1 միլիոնի չափ կէս-անգործներ, մեծ մասամբ օտարականներ են որ կը կրեն տագնապին առաջին ու ամենէն ծանր հարուածները եւ անոնց մէջ մեծ մասամբ Հայեր:

Եթէ տագնապը երկարի (եւ շատ ալ յոյս չկայ որ կարճ կապէ) վաղը ամէն կողմէ օգնութեան ու թշուառութեան կանչեր պիտի բարձրանան:

Ու շատ ալ չպիտի կրնանք ըսել թէ յանցանքը բոլորովին տագնապինն է.., որուն դէմ եթէ անշուշտ, չենք կրնար մաքառումի կարուկ քայլեր առնել, կրնայինք սակայն մեղմացուցիչ միջոցներ փնտռել, գտնել ու կիրարկել, թշուառութեան նախատեսութեամբ օժանդակութիւն կազմակերպելով:

Այս տեսակէտէն, հայ միտքն ու գործական ոգին բոպիկ են: Օրը օրին կը հետեւինք, աշխարհի վերաշինական թռիչքներուն, կ'արձանագրենք օտար յառաջդիմութեան քայլերը: կը հիանանք օժանդակութեան ու փոխադարձ օգնութեան կազմակերպութիւններուն, անոնց գործունէութեան եւ ուժին վրայ: Բայց այսքան: Իսկ առհասարակ, հայ կեանքին վրայ կը նայինք, միմիայն, դառնացած մարդու գժգոհ ակնարկներ պառացնելու գոհունակութեան համար:

Այն օրէն ի վեր որ ստուար գաղութ մը նստած է այս երկիրին մէջ, ո՞ր մէկը որ զգացած, լսած ու տեսած ըլլայ նոր կեանքի պայմաններէն բխող պէտքերը: Ո՞վ նաեւ մէկը որ միջոց մը խորհած ու թելադրած ըլլայ:

Եւ սակայն, կորովն ու դրամը որ անհաշիւ կը սպառենք մանրմունր Միութիւններու կազմակերպութեան ու պահպանման, տարիներէ ի վեր, լիովին պիտի բաւէին ստեղծելու, ուռճացնելու եւ մեր ձեռքերու յանձնելու կազմակերպութիւն մը, որ փոխադարձ օգնութեան հիմերու վրայ դրուած՝ ամենէն մեծ յենարանը պիտի կրնար ըլլալ հայ աշխատաւորին՝ իր նեղութեան օրերուն մէջ:

Հայու գործական ու ձեռներէց ժողովուրդի համբաւը, այստեղ արդէն կը գտնէր հերքում փաստարկոյթ թող չըլլար թէ հոն ուր Հայը կոչուած է գործակցութեան, երեւան՝ կը բերէ իր խառնուածքին անհաշտ, այլամերժ ու քայքայիչ ձգտումները, եւ կամ հաւաքական կեանքի աննպաստ պայմանները եւ այլ դժուարութիւնները՝ առաջուց արգելք սայթաքման կը դատապարտեն ընկերովի ամէն ձեռնարկ: Հակափաստը փնտռեցէք Միութիւններու անօրինակ բազմութեան մէջ, որոնք առնուազն՝ միանալու, քով քովի գալու, իրարմով յենարան փնտռելու զգացումը կը հաստատեն իր տարրերային, ենթագիտակցական վիճակին մէջ:

Կը մնայ ձեւ ու կերպարանք տալ, ուղղութիւն թելադրել, պարզել նոր պայմաններու համեմատ կազմակերպելու պէտքը տնտեսական ընկերային գետնի վրայ: Մանաւանդ որ, հայ աշխատաւորութիւնը որ մեծագոյն զանգուածը կը կազմէ գաղութին, իր մորթին վրայ իսկ զգացած է դառնութիւններ եւ շնորհիւ անոնց համոզուած՝ հաւաքական ձեռնարկներու համար՝ որոնց գաղափարը բխած իր ընկերային վիճակէն, պիտի գիտնայ թէ կը ձգտին զինք ապահովելու ընդդէմ նեղ օրերու:

Դժբախտութիւն է անշուշտ, բայց իրականութիւն: Ընկեր, տեսակ մը թափառական, ենթակայ բոլոր օրէնքներու պարտաւորութեանց, զուրկ սակայն անոնց առաւելութիւններէն, գաղութներու Հայը՝ ինքն իսկ պիտի կատարէ տեսակ մը կառավարութեան դեր՝ իր հաւաքական կեանքին համար, որուն գոյութեան խարիսխ պիտի ծառայէ տնտեսական ապահովութիւնը:

Հազարաւոր ճշմարտութիւններ, տարիներէ ի վեր ամէն օր եւ օրը մէկ քանի անգամ կրկնուած: Չի բաւեր սակայն հաստատել ու անդրադառնալ: Պէտք է նաեւ խորհիլ գործնականացման մասին, որուն ատենն եկած է:

Պետութիւններ են որ իրենց հասոյթի աղբիւրներով, կը խորհին բարելաւել աշխատաւորութեան նիւթական վիճակը ու զայն ապահովել թշուառութեան դէմ: Հայ աշխատաւորը ինքն իսկ իր ճշգրիտ միջոցներով պիտի մտածէ իր մասին: Եւ եթէ կրցաւ կազմակերպուիլ ամբողջէն, կրնայ վստահ ըլլալ, առատութեան տարիներու փոքր այլ յարատեւ զոհողութեամբ կրնայ ժպտուն աչքերով դիմագրաւել պարբերական տագնապները, որոնք աշխատաւորական կեանքի անխուսափելի արկածները կը կազմեն:

ՄԿՐՏԻՉ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն եւ վերջ)

«Դեկտեմբեր 1920թ. 18 հրամանով առաջարկւում է (ո՞ւմ — յայտնի չէ) արագ եւ անյապաղ միջոցներ կիրառել, որ ինքնապաշտպանութեան պետական միանւագ հարկը եւ պետութեան հասանելիք միւս տուրքերը հաւաքուեն ու համապատասխան գանձարանը մըտցուեն: Այս անորոշ, հասցէ չունեցող հրամանը, հասկանալի, իրաւունք ու առիթ տւեց հարկ ու տուրք հաւաքել բոլոր նրանց, ովքեր չէին ծուլանում հարկահաւաք լինելու: Բնական է, որ հարկահաւաքման նման ձեւը լի էր կառավարութեան համար ոչ-բարենպաստ հետեւանքներով եւ չէր բացառում հարկահաւաքների կողմից ի չարը գործադրելու հնարաւորութիւնը: ... Կասկած չկայ, որ դժգոհութիւնը խիստ մեծ էր: Եւ Յեղկոմը ստիպուած եղաւ դեկտ. 30ին վերացնել յիշեալ հրամանը եւ արդէն հաւաքւած տուրքերը փոխանցել պետութեան գանձարանը: Այսպիսով, տուրք չվճարողները շահաւոր դուրս եկան...

«Ներքին պետական մեքենայի թուլութեան, կազմակերպական միջոցների ու կարգապահութեան բացակայութեան՝ մայրաքաղաք Երեւանի մէջ եւ գաւառներում կարմիր բանակայինները ինքնակամ ու կամայական կերպով բնակիչներից բռնագրաւում էին պարէնաւորման մթերքներ, ինչպէս յայտարարւում է ռազմական գործերի ժողկոմի 1920 թ. դեկտ. 28 հրամանը: Նման դրութիւնը չէր կարող բացասական հետեւանքներ չունենալ եւ առաջ էր բերում անբարեացակամ վերաբերմունք ազգաբնակութեան մէջ Յեղկոմի գործունէութեան հանդէպ:

«Հանրային կրթութեան ժողկոմի հրամանով հաշւի էին առնւում բոլոր երաժշտական գործիքները՝ ազգայնացնելու, որ եթէ պէտք լինի, բոլոր այդ գործիքները կարող են բռնագրաււել (1920 թ. դեկտ. 31 հրաման):

«Ձեռնարկութիւնների պետականացումը կատարւում էր քմահաճօրէն, առանց որոշ ըմբռնումի, եւ ձեռնարկութիւնների բնոյթը (նրանց մեծութիւնը) դեր չէին կատարում: Յեղկոմի 1921 թ. յուն. 6 հրամանը կարգադրւում է մասնաւոր անձանց՝ պետութեան յանձնել գրելու թուղթը, եթէ մասնաւոր մարդկանց ունեցածը 48 թերթից աւելի է: Հիմնարկութիւններին եւ մասնաւոր անձանց հրամայւում է երեք օրւայ ընթացքում իրենց մօտ գտնւած նոյնիսկ գործածւած մամլաթը յանձնել պետական մարմիններին: Եթէ հրամանը չկատարւի, ազդարարւում է Յեղկոմի հրամանը, յանցաւորները պատասխանատւութեան կ'ենթարկւեն յեղափոխական ժամանակի օրէնքների բովանդակ խստութեամբ...

«Հաշւի են առնւում մասնաւոր մարդկանց գրադարանները, փայտը եւ այլ կարգի վառելանիւթերը, անգամ գիւղացիութեան պաշարը, յայտարարւում է որ դրանք կարող են գործածւել պետական կարիքների վրայ, պետականացւում են բոլոր շէնքերը, մինչեւ իսկ «աղբիւրները» եւայլն եւայլն...

«Փաստերի այս բաւական դժգոյն թւումը, որ արտացոլւել է իշխանութիւնների դեկրետների եւ հրամանների մէջ, բացատրւում է Հայաստանի ժողովրդական ապստամբութեան պատճառները: Խորհրդային իշխանութեան դէմ եղած ապստամբութեան ներքին պատճառներից դատ պէտք է արձանագրել եւ ապստամբութեան հիմնական արտաքին պատճառները, որոնք խաղացին կարեւոր դեր:

«Թուրքերի գրաւած հայկական քաղաքներում (Ալեքսանդրապոլ, Կարս, Սարիղամիշ եւ այլն) եւ գաւառներում ժողովուրդի վերաբերմամբ գործադրւում էին բառի բուն նշանակութեամբ բաշիբոզուքային վայրենական միջոցներ, որ վերին աստիճանի բացասական կերպով էր ազդում հայ ազգաբնակութեան վրայ: Թուրքերը չէին հեռանում գրաւած քաղաքներից ու գաւառներից...

«Խորհրդային իշխանութիւնը ո՛չ մի որոշ միջոց չէր գործածում թուրքերին Հայաստանից հեռացնելու համար, մինչդեռ ազգաբնակութիւնը հաւատացած էր, որ խորհրդային Ռուսաստանի հետ բարի-հարեւանական յարաբերութիւններ հաստատելուց յետոյ թուրքերն այլեւս Հայաստանում անելիք չունեն, եւ Ռուսաստանը թոյլ չի տայ թուրքերին գրաւել Հայաստանի հողերը, ժողովուրդը «համոզւած» էր, որ Թուրքերը եկել էին խորհրդային Ռուսաստանի գիտութեամբ եւ օգնութեամբ, որպէսզի տապալեն Հայաստանի դաշնակցական կառավարութիւնը եւ խորհրդային Հայաստանի վրայով կապ հաստատեն Ռուսաստանի հետ իսկ՝ դուրս եկաւ, որ թուրքերը եկել են որպէս նւաճողներ, եւ երկրի վիճակը աւելի եւս վատացաւ, մի բան, որ ժողովուրդը չէր կարող սպասել խորհրդային իշխանութեան Հայաստան գալուց»:

Այնուհետեւ Բորեանը խօսում է Թուրքերի հակահայ քաղաքականութեան, Վրաց մենշեւիկների ոտնձգութիւնների, Հայաստանի տնտեսական մեկուսացման մասին եւ եզրակացնում է.

«Այսպիսով ստեղծւեցին այն արտաքին պայմանները, որոնց հետեւանքով խորհրդային մի երկիր — Հայաստանը — մատնւեց պաշարւած բերդի վիճակի. Վրաստանը, Թուրքիան եւ անանցանելի լեռները խորհրդային Ադրբէջանի կողմից, իբրեւ թշնամի ուժեր, առաջ բերին իշխանութեան համար ծանր կացութիւն, իսկ ժողովուրդի համար՝ ճգնաժամային վիճակ.

«Հողային խնդիրները, գաղթական զանգւածները, շրջափակումը, ցուրտը, սովը եւայլն իբրեւ արտաքին գործօններ, առարկայօրէն անբարենպաստ դրութիւն ստեղծեցին իշխանութեան համար: Եւ ահա այսպիսի ծանր պայմաններում Հայաստանի Յեղկոմը դիմեց պետականացման ու բռնագրաւման, հին հարկերի հաւաքման, բանտերում թողնելով այնպիսի մարդկանց, որոնք պէտք է որ ազատւած լինէին, չէր աշխատում կազմակերպել պետական մեքենան եւայլն: Բոլոր այս հանգամանքներն առած միասին հանդիսանում էին այն պատճառները, որոնք առաջ բերին Հայաստանի հակայեղափոխական շարժումը եւ 1921 թ. փետրւարի յեղաշրջումը»:

54 ՄԻԼԻՈՆ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ

Կլասքովի առեւեղէնի ճարտարարուեստին մէջ ծանօթ 12 անձեր ձերբակալուեցան եւ յանձնուեցան դատարան, խարդախութեան ամբաստանութեամբ: Կ'ամբաստանուին թէ առեւտրական մեծ ընկերութեան մը սնանկութեան առթիւ, 54 միլիոն ֆրանք կուլ տուած են:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս տարի [illegible] խան տարեկան տեսութ[illegible] պիտի ջանամ տալ իրա[illegible] պատկերներ գաղութիս [illegible] յին, կրթական ընկերային [illegible] ընտանեկան կեանքէն, [illegible] Մարսէյլի կեդրոնէն:

Այս մեծ նաւահանգիստ[illegible] դժուար է գտնել թաղ մը [illegible] հայ ընտանիք մը բնակի[illegible] հաստատուած ըլլայ: Հին [illegible] հանգիստէն մինչեւ Նո[illegible] Անտուանէն մինչեւ Գա[illegible] տարածուած է հայութիւն[illegible] մէնէն կարեւոր կեդրոնը կը [illegible] մին Տօմինիքէն եւ Բ[illegible] րի թաղերը, Տը լա Ֆա[illegible] Պէնյուարը, Թափի Վէր[illegible] Լօնկ աէ Կաբիւսինը, [illegible] լէթն ու Բօռ աը լա Ֆա[illegible]

Այս թաղերուն մէջ [illegible] գտնես հայ նպարավաճառ[illegible] սավաճառը, ոսկերիչն ու [illegible] մագործը, կօշկակարն ու [illegible] ձակը, բժիշկն ու գրավաճ[illegible] թիթեղագործն ու շաքարա[illegible] ծը, սափրիչն ու ներկարա[illegible] Այս թաղերուն մէջ է որ [illegible] տեսնենք հայերէն յայտա[illegible] րութիւններ պատերու կամ[illegible] նութներու ապակիներուն [illegible] փակցուած, ազդեր ներկայ[illegible] ցումներու, հանդէսներու, [illegible] րեղարձներու, ժողովներու [illegible] դասախօսութիւններու: Այս [illegible] ղոցներուն մէջ է որ [illegible] նենան մերթ Թուրքերէն[illegible] մերթ ալ աղճատ հայերէն[illegible] զանազան նիւթերու շուրջ [illegible] ճառութիւններ, կռիւներ[illegible] հայհոյութիւններ:

Այս փողոցներուն մէջէն[illegible] լուրին ձայնագիրներով, [illegible] քերէն շարքիներն ու [illegible] րը: Ու վերջապէս այս [illegible] ներուն մէջ է որ կը շրջի[illegible] դործ հայ երիտասարդներ[illegible] սրճարանէն միւսը, պլե[illegible] գէրի եւ նարտի փոխելով[illegible]

Անցքի զարնող անպատ[illegible] թիւն մը կայ վերոյիշեալ [illegible] կական թաղերուն մէջ: [illegible] խարհիկ կիներ կը վաճ[illegible] գարշահոտ միսեր պանդոկ[illegible] ցած լուսամուտներէն [illegible] կախուած, սուլելով կամ [illegible] ղաքչական խօսքեր նետ[illegible] անցորդներուն: Եթէ անգի[illegible] ցաբար երկու բարեկամներ [illegible] պատուհաններու առջեւ [illegible] գրոյցի մը սկսին, կ'ենթարկ[illegible] պոռնիկներու սուր յանդ[illegible] նութեան:

Կեդրոնի հայկական [illegible] թաղերուն մէջ արբունքի [illegible] նող երկսեռ երիտասարդութի[illegible] ամէն օր ականատես [illegible] լպիրշ տեսարաններու [illegible] հարկէ կ'ազդուի բարոյապ[illegible]

Արդի մարսիլահայ երի[illegible] սարդութիւնը կարելի է բաժ[illegible] երեք մասերու: Ա. Թրքախօ[illegible] րու բազմութիւն մը, [illegible] տարիքի եւ դաւանանքի [illegible] րութեան: Անոնք ի բնէ Թր[illegible] խօսներ են, պարագաներու [illegible] բումով: Այս երիտասարդութ[illegible] մեծ մասը պարապահներէն [illegible] չելլեր եւ իր վաստակածը [illegible] վատնէ Ֆրանսուհիներու [illegible] Շատերը ունին երկու [illegible] հայկական եւ Ֆրանսական[illegible] Հայերէն գրել-կարդալ գիտ[illegible] բայց Թուրքերէն խօսողներ[illegible] ւական հասակ նետած երի[illegible] սարդներ են տասնը եւ [illegible] սաօրեայ, «պաշտօնական» [illegible] զուն Թուրքերէնն է: Նկար[illegible] բաւական համեստ են: [illegible] մէկը կը հետեւի ո եւ է [illegible] տի մը կամ կը յաճախէ [illegible] տանոց մը: Ոմանք ամ[illegible] ցած, ընտանիք կազմած են [illegible] ամուրիներն ալ բարի բաղ[illegible] ունին ամուսնանալու:

Շատեր Թուրք ազգամէ[illegible] եւ իրենց նիւթականն ու [illegible] րոյականը կը տրամադրեն [illegible] րենպաստ ձեռնարկներու [illegible] րենց անհերքելի յանցանք[illegible] Թրքախօսութիւնը: Ցանց[illegible] կ'ըսեմ անոր համար էր [illegible] յերէն գիտեն, բայց Թրքա[illegible] սութեան հիւանդութենէն [illegible] բակուած են: Գ. Սակաւա[illegible] գիտակից երիտասարդներ[illegible]

քուր հայերէն կը խօսին, ընթերցասէր են ու կը մասնակցին զանազան միութիւններու,— գաղափարական, բարեգործական կամ հայրենակցական։ Ներկան կ'ըլլան հայկական գրեթէ բոլոր հաւաքոյթներու եւ կը քաջալերեն նիւթապէս ու բարոյապէս։ Սակայն ատոնց մէջ ալ կը պակսի համերաշխութեան ոգին, եւ այդ իսկ պատճառով շատ մը միութիւններ քանի մը մասերու բաժնուած են։ Ջանքեր եղած են մտաւորականներու միութիւն մը կազմելու, բայց շարժումը սաղմին մէջ խեղդուած է, որովհետեւ «եսն» ու համայնքական նեղմտութիւնները տիրապետած են։

Տարի մը ի վեր կը լսենք կազմութիւնը «Հայ Ակումբ» անուն ընկերակցութեան մը, որուն անդամակցելու համար պէտք է վճարել 100 ֆրանք մուտք. իսկ 20 ֆրանք ամսական։ Անոնք կ'ապրին առանձնացած մասնաւոր շրջանակի մը մէջ, հեռու Տօմինիքէնի մխորքէն, Rue de Romeի իրենց ակումբին մէջ։ Անոնք կը դժուշանան նաեւ Տօմինիքէնցիներ ընդունելէ իրենց մէջ, վախնալով որ կը պղտորուին…

∴ Պատանիները աւելի եռանդ ու աշխոյժ ունին քան երիտասարդները ու չափահասները։ Անոնք ամէն տեղ են, հանդէսներու եւ երեկոյթներու մէջ, դասախօսութիւններու եւ վիճաբանական ժողովներու մէջ, նուագախումբերու եւ այլ մարմնակրթարանի գրեթէ բոլոր ճիւղերուն մէջ։

Տասնեակներով Միութիւններ ծնան ու մեռան, բայց չմեռաւ Պատանեկանը, այլ աւելի յառաջդիմեց, ժողովրդականացաւ եւ իր թեւերը տարածեց հայաշատ արուարձաններ։

Նոյնքան կենսունակ է եւ իր պարականութեան գիտակից, Յաֆօնտս Որբերու Միութիւնը, որուն անդամներուն մեծամասնութիւնը պատանիներէ կը բաղկանայ։ Անոնք շատ արագ իւրացնելով մը իրենց սեփականութիւնը դարձուցած են համազգային պատուոյ նախաձեռնութիւնն ու «Մշակոյթի Օրի» հանդիսակատարութիւնը։ Մարսիլահայ պատանեկութեան մէջ շատ քիչեր կան այլասերման ենթակայ եւ կամ շուայտ կեանքին յանձնուած։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՀԱՅՈՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՐՕՖ. ՆԻԿՈԼԱ ԵՕՐԿԱՅԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ

Պուքրէշէն կը գրեն թէ այս տարուան յունիսին մէջ ռումէն ժողովուրդը մեծ հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնէ փրօֆ. Ն. Եօրկայի ծննդեան վաթսունամեակը։

Բացի պաշտօնական մասնակցութիւններէ՝ Ռումանիոյ զանազան կարեւոր հիմնարկութիւնները իրենց կարգին պիտի տօնեն մեծանուն գործիչին յոբելեանը։

Համալսարանը պիտի տօնէ իր վերատեսուչը մեծ հանդիսաւորութեան մը մէջ եւ այս առթիւ լոյս պիտի ընծայէ յարգանքի շքեղ հատոր մը։ Ռումէն ակադեմին հրապարակային հանդիսաւոր նիստ պիտի յատկացնէ։ Աթենէօնը պիտի սարքէ դասախօսութեանց շարք մը՝ վերլուծելով ուսուցչապետին կեանքը իր զանազան գիծերուն մէջ։ Հանդէսներ կը պատրաստեն նաեւ Վլէնի-ռէ-Մունթէի ժողովրդական համալսարանը, Լիկա Քուլթուրալան, եւայլն։

Նկատի ունենալով այն բացառիկ սէրը զոր ռումէն գիտնականը ամէն առթիւ ցոյց տուած է հանդէպ հայ ժողովուրդին, իր աջակցութիւնը հայ արուեստն ու մշակոյթը ծանօթացնելու, Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը որոշեց ինքն ալ մասնակցիլ իր պատուոյ նախագահին յոբելեանին, եւ այդ առթիւ տուաւ հետեւեալ որոշումները.

Ա. Ընկերակցութիւնը լոյս պիտի ընծայէ հայերէն հատոր մը ծանօթացնելու համար ուսուցչապետին կեանքն ու գործը։

Բ. Պիտի կազմակերպէ առաքելութիւն մը դէպի Վլէնի-ռէ-Մունթէ, մասնակցութեամբ բոլոր անոնց որոնց համար թանկագին է հայասէր գիտնականին անունը եւ որոնք կ'ուզեն այս կերպով բերել իրենց յարգանքի երախտայայտութիւնը։

Գ. Պուքրէշի մէջ պիտի սարքէ գրական գեղարուեստական հանդէս մը նուիրուած յոբելեարին։

Դ. Պիտի դիմէ Թեմին առաջնորդին՝ խնդրելով հրահանգ տալ Ռումանահայ բոլոր դպրոցներու տնօրէնութեանց՝ օր մը յատկացնել աշակերտ սերունդին բացատրելու համար յոբելեարին անձն ու գործը։

Ե. Պատրաստել ալպոմ մը ուղերձներու եւ հայ մամուլին մէջ լոյս տեսած յօդուածներու այն յոբելեանին առթիւ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ իրիկուն, Salle de Géographieն շատ նեղ կուգար։ Սփիւռն երգչախումբը աւելի մեծ յաջողութիւն չէր կրնար արձանագրել իր նոր գործունէութեան առթիւ։ Ընտրեալ բազմութիւն մը երկիւղած ունկնդրեց հայկական այնքան սիրուն կտորներ։ Իսկապէս Սփիւռն երգչախումբը նուիրական պարտք մը կատարեց, Վարդանանց տօնը պանծացնելով եւ այդ նահատակներու քաջարի եւ հերոսական կեցուածքը ոգեկոչելով։

Գ. Ե. Տէր Անդրէասեան, կուռ եւ խնամուած ճառով մը երկարօրէն բացատրեց Վարդանանցի նշանակութիւնը եւ այդ հերոսամարտին հակազդեցութիւնը ապագայ հայկական կեանքին եւ ոգիին վրայ։ (Խմբ.— Պիտի հրատարակենք առանձին)։

Գեղարուեստական մասը բաւական ճոխ էր։ Հայ համակրելի արուեստագէտներ իրենց մասնակցութիւնը բերած էին։ Սփիւռն երգչախումբը երգեց մէջ ընդմէջ՝ իր լաւագոյն կտորները։ Մեծապէս գնահատելի են խումբ մը օրիորդներու եւ պարոններու անվերապահ եւ անձնուէր ջանքերը՝ երգչախումբը աւելի ազնուացնելու զարգացնելու համար. իսկ վարիչ Գ. Սարգօ Ցակոբեան իսկապէս գնահատելի գործ կը կատարէ Փարիզի ամենադժուար պայմաններուն մէջ՝ քով քովի բերելով երեւանէ աւելի երգիչներ եւ երգչուհիներ եւ պահելով խումբ մը՝ որ հակառակ իր թերի կազմին՝ մխիթարական երեւոյթ մըն է մեր լճացած իրականութեան մէջ։

Օր. Զարաֆեան տիրաբար նուագեց Կոմիտաս Վրդ.ի դաշնաւորած հայկական պարերգները։ Օր. Գարիպեան երգեց «Հայաստանս» եւ «Ծովը որ բացուին» հաճելի ու քնարական ձայնով։ Գ. Նաւասարդեան զգայուն ելեւէջներով երգեց «Ո՛հ ինչ անուշ» եւ «Մայր Արաքսի»։ Օր. Ալիս Երամեան խղճամիտ արուեստագիտուհիի մը պէս նուագեց ջութակի վրայ Արամ Պարթեւեանի «Քաջերգութեան» եւ՝ հերոսական կտորներ։ Օր. Տէր-Թովմասեան սիրուն արտասանութեամբ ոգեւորեց ներկաները։ Իսկ Օր. Գ. Ղազարոսեան անթերի նուագածութեամբ մը ընկերացաւ երգերուն եւ ջութակին։

Քառորդ մը տեւող միջնադադարին առթիւ, Գ. Ս. Ցակոբեան քանի մը խօսքով ոգեկոչեց Կոմիտաս Վրդ.ի յիշատակը եւ ժողովուրդին մէջ ծախուեցան Կոմիտաս Վրդ.ի լուսանկարները։ Ցուցիչ վայրկեաններ՝ ուր կարծէք տարաբախտ վարդապետին սիրելի հոգին կը թեւածէր սրահին մէջ։ Փակման խօսքը ըրաւ Վաստակաւոր Եղ. Քիպարեան՝ որ կը նախագահէր հանդէսին. եւ իր մխիթարող օրհնութիւններէն յետոյ՝ ժողովուրդը մեկնեցաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ։

Հ. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ՋԵՂԾԱՐԱՐ ՄԸՆ ԱԼ

«Թիֆլիսի Պրոլետարը կը գրէ 6 յունուար թիւով.—

«Երբ կը քննես Մելիք Եոլչեանի խնդիրը, կը հարցնես ինքզինքդ.— Ո՞վ է յանցաւորը, Մելիք Եոլչեանը իր գործունէութիւններուն պատճառով, թէ «Հայգիւղկոոպը» իր խնամակալութեամբ այդ գողին վրայ։

Ո՛վ ըլլալը։ Անցնինք. Փաստը կը մնայ փաստ, թէ Մելիք-Եոլչեան գեղծումներ է գործեր, թէեւ «Հայգիւղկոոպը» միշտ պաշտպանած ըլլայ զայն։

Ո՞վ է Մելիք-Եոլչեանը։ Եղբայրն Միքայէլ Մելիք-Եոլչեան «Հայգիւղկոոպի» առեւտրական լիազօր ներկայացուցիչն է Գիլանի մէջ (Պարսկաստան)։ Ան իր լիազօրութիւնները օգտագործած է այնպէս մը, որ շահին պարսիկ վաճառականները եւ ինք։

Այսպէս Պարսկաստանի խորհրդային առեւտրական ներկայացուցչութիւնը մեծ վնասներ կրեց, Կենաֆչեանի վճարելով 100.000 ղրան. հակառակ այն փաստին որ Կենաֆչեան 52 հազար ղրան ստանալով հանդերձ խոզակ գնելու համար՝ երբեք խոզակ չէր յանձնած։ Եոլչեան գիտէր այդ բանը, բայց պայմանագիր մը կը կնքէ, որպէս զի յետոյ տուգանք վճարէ։ Դարձեալ պայմանագիր կնքեց ուրիշ ընկերութեան մը հետ, որ խորհրդային մարմիններու հանդէպ լաւ վերաբերում չունէր։ Ասկէ զատ 6000 տուփ շերամի հունտ այրեց. քանի մը հարիւր հազար ղրան վնասեց։

Ու երբ հրաման տրուեցաւ վերադառնալ Ռուսիա, Եոլչեան չհնազանդեցաւ եւ Կենաֆչեանի ու Բալասանեանի հետ առեւտրական գործ բացաւ Գիլանի մէջ։

Թիֆլիսի Գերագոյն Դատարանը «ի բացակայութեան պիտի դատէ Եոլչեանը ներկայիս»։

ԿԱՐՄԻՐ ՍԻՐՈՅ ՎԷՊ

«Պրոլետար», 27 յունուար, յանկարծ բանաստեղծ դարձած, սիրով հետեւեալ պատմութիւնը կը շնորհէ մեզի.—

Աշունը հիասքանչ է Արարատի եւ Շիրակի դաշտերուն մէջ։ Մեր հին բանաստեղծները, վանք երթալէ առաջ, կը մտնէին այս դաշտերը, երգելու համար բնութեան գեղեցկութիւնը։ Այսօր փոխուած է բնակարանը։ Մասիսի եւ Արագածի դիմաց, Հովուիմէի եւ Ղօշ'այի վանքերուն առջեւ մեքենաշարժ արօրներն են որ ժուռ կուգան։ Բայց դեռ կը մնան զզուելի, նողկալի, սար, նեխած, ջղայնացնող, չտաշուած, փտած փաստեր, գործեր, մտքեր, երեւոյթներ։

Օրինակի համար։

1928 տարուան Փ. կ'երթայ Շիրակի դաշտը, Նորաշէն գիւղը։ Փ. բոլշեւիկ ուսուցչուհի է, կուսանոց չէ որ կը մտնէ, այլ Նորաշէն գիւղը, աշխատելու համար։

Մանկամարդ ուսուցչուհիին գիւղ գալը ուրախութիւն պատճառեց շատերուն։ Ուրախութեան պատճառը մարդէ մարդ կը տարբերի։

Մասնաւորաբար գիւղական խորհուրդի բոլշեւիկ նախագահը ուրախութեան խորո՛ւնկ պատճառ մը ունէր. ահ՛, թէ պիտի ունենար լուսնակ գիշերները երգելու։

— Օ՛, սիրում եմ քեզ…։

Շիրակի դաշտերը աշնան մէջ հիասքանչ կ'ըլլան։ Լուսնկայ գիշերով ուսուցչուհիին քղանցքէն կախուելով՝

— Օ՛, սիրում եմ քեզ…։

Կանչելը անո՛ւշ կը հնչէ։ Եւ բոլշեւիկ նախագահը, Սիմոն Եղոյեան, շատ անգամներ կրկնեց այդ երգի պէս խօսքը։ Լուսնակ գիշերներու մութ անկիւններու հերոսը, Եղոյեան, այնքան երգեց իր երգը, որ ի վերջոյ հասաւ գրական արդիւնքի.

— Ես քեզ հետ կ'ամուսնանամ, ես առանց քեզի բնաւ չեմ լինի, չեմ կարող լինել եւ հիմի էլ չկամ, թէ չլինես ինձ համար…

1928-1929 դպրոցական տարին բոլորեց իր շրջանը։ Ուսուցչուհին բոլորեց… յղութեան շրջանը։

Եղոյեան մեկնած է արդէն Լենինական է։ Բնակութեան տեղը փոխելով, կը փոխէ նաեւ սիրտը։

— Ես քեզ չեմ սիրում, ես քեզի հետ ամուսնանալ չեմ կարող…

Եւ խնդիրը կը հասնի դատարան։ Ուսուցչուհին, երախան ձեռքը, կը մտնէ Լենինականի դատարանէն ներս։ Կ'որոշուի աղջկան վճարել բոլշեւիկեան առատաձեռնութեամբ ամսական 12 ռուբլի։ Որոշումը գործադրելու պաշտօնը կը յանձնուի Դաստակեանի, որ սոցիալիստներու հետ խնամիական կապերով միացած՝ չի գանձեր դրամը։ Ու մինչ դժբախտ ուսուցչուհին զաւակը ձեռքին՝ կը պտըտի դուռնէ դուռ, Եղոյեան եւս կը շարունակէ երգել.

— Ես քեզ սիրում եմ…

Այս անգամ ուրիշ քղանցքներու տակ։ Չէ՞ որ հիասքանչ են Արարատի եւ Շիրակի կարմիր գիշերները, բոլշեւիկներուն օրով։

ԾԱԽՈՒԻ Է ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՄԷԿ ՆԿԱՐԸ

Կը ծախուի Այվազովսկիի լաւագոյն նկարներէն մին, 1851ին նկարուած։ Կը պատկանէր Աղեքսանդր Բ. Ռուսաց կայսեր համահարզին՝ Նիքոլա Կրասնակուտսկիի հազարապետին։

Բարձրութիւնն է 88 սանթիմեթր. լայնքն է 1.35 մեթր, կը ներկայացնէ Սեւ ծովի եզերքը, Գուրզուֆ ըսուած հռչակաւոր ամառանոցը՝ լուսնակ գիշերով։

Փափաքելի էր որ մեր ազգային գեղարուեստից սիրողները գնէին եւ թոյլ չտային որ օտարանայ այս հրաշագեղ նկարը մեր հանճարեղ նկարչին։

Նկարը կը գտնուի Միլան (Իտալիա), մանրամասնութեանց եւ գնի մասին դիմել Մխիթարեան Վարժարան, Միլան, 62 Viale Umbria-Collegio Armeno- Milano, Italia։

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ծանօթ երգչուհի Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի երգահանդէսը 18 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն Pleyel տան (Salle Chopin)ի մէջ։ Հայկական եւ եւրոպական ծրագիր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

3

Ու զգուշութեամբ, ինչպէս գող մը, կամ հոգածու մայր մը հիւանդ մանկան սնարին քով, դուռը բացաւ, ծանր կօշիկներուն ծայրերուն կոխելով մօտեցաւ։

Շունը բարձրացաւ առջեւի թաթերուն, գունչը երկարեց, գլուխը ծռեց, զարմացաւ ու սպասեց։

Սակայն մարդը գրեթէ աչքերը գոց, կզակը պրկած անգութ բռնեցքի մը պէս, դրաւ հրացանին փողը անոր ծոծրակին։

.. Ցնցեց հինէն քաշեցին, պատերը իրարու զարկին ու հեռացուցին իրարմէ, ու թող տուին որ իյնայ..։

Սամուէլ դողահարու ամփոփ, ծնկաւ շլմորած աչքերով արիւնի ու լոյսի վէրքի բացուածքին որ իր ոտքերուն մօտ կը սրսփէր, ուր երկար լեզու մը կը դպէր իր կօշիկին՝ վերջին ճիգ բարովի համբոյրի մը պէս։

Շատ ուշ գիշերին միայն, երբ, որբեց աչքերը ու իր սիրական շունը թաղեց։

4

Երկու օր եւս անցաւ։ Պառաւհանը մինչեւ մէջքը ծածկուած էր արդէն ձիւնով, ու ծառերն ալ մինչեւ լոյս, ու լոյսէն մինչեւ մութը հագցին, գալարուեցան, կորանցան ճերմակ պատուհասին ծանրութեանը տակ։

Դադրեցաւ ձիւնը։ Բայց Սամուէլ դուրս չելաւ։ Հիւանդ էր։

Ժամերով սրսփաց, պառկած անկողինը լարելով ու կծկելով գուագին։ Այդ անկողն ու ցերմը։

Պառաւհանին ճեղքուածքէն ձիւն առաւ ծակին, շրթներուն տարաւ։ Հալեցաւ։

Ու ան, իրեն սովորական երազային իրականութեան ու անսովոր մղձաւանջի մը մէջ կը տարուբերէր։

Կը ջանար չնայիլ շուրջին պատող տեղը. սակայն ամէն կողմ, սեւ պատն ու անորոշ առարկաները, ամէն բան, Ցիանին՝ պատկերը կը նկարէին։ Այն անկիւնը անոր երիտասարդութիւնն է, լեռան դուրս, առողջ ուրախ միւսը, պատին վրայ. քարերու այն շարուածքին մէջ՝ անոր բարեկամութիւնն է, զոյգ աչքերուն անուշ նուիրումով. առաստաղին վրայ ան է, հիւանդ թուշ, իր անմեղ սպասումով, իսկ կայերուն տակ, երբ կը դպէ Սամուէլը, ան է նորէն արիւնաշաղախ։

. . . . . .

Մարած օճախին բուխերիկին մէջ կեանք առնող հովին կանչն է, երկա՛ր, սրտակեղեք։ Ցիանը չէ՞ մի թէ…

…Հովը կը քշքշէ ծառերը, կը ծաղկէ ձիւնի չերտերը կը թափէ աղմուկով, մաղուող ատամնափոշին կը զովացնէ ուսերը։ Ան կ'երթայ երկնէ. գիտէ որ արեւ պիտի բացուի, արշալոյս է արդէն, ահ, անձրեւ մը կը անցնի հասարակ սպիտակին վրայ, անհամար ձիւնածաղիկներ կը բուսնին կայծկլտող թերթիկներով, իսկ անդին խորխորատին վրայ կաղնիները գլուխ գլխի, ճերմակ պատմուճան մը ետին հեքիաթ մը կը սկսին.

Ցի՜ա՜.

Գայլի մը ոռնոցը շատ մօտէն կը զարնուի երկու հովերու միջանցքին մէջ պահուըտած վախկոտ յամութեան ճակտին։

Ռունգին արձագանգ կուտայ քամին, անտառը թափով կը ծռի, կը կ'անգնի նորէն, կուրծք կուտայ, կը լռէ, կատաղօրէն կը հայհոյէ ու կուլայ…

…Ափսոսանքով ու տրտում կ'անցնի վերուար ծառերուն քովէն, կը շտկէ ծռած ճիւղեր, ու փայտ կը հաւաքէ անոնց համար. Ու յանկարծ կը փոխուի անտառը, կը փոխէ հագուստը, ամառուան վերջալոյս մըն է, ու շիկնած արեւ մը անկողին կը մտնէ, ճամբու փոշին թօթուելէն, վերը մայրիներուն ծայրը, պայծառ է… Ցօրօրինակ սակայն, զանգակներ կը հնչեն, հարսանի՞ք թէ պատարագ է, որքա՜ն բազմութիւն, ո՞ւր են. պալատ՞ մը թէ շուկայի մը մէջ, ի՞նչ խլացնող պոռչտուք կը կաւի՞ն թէ կը պգտուին… Հա՛, Ցիան չերեւնար, ո՞ւր ես, հա՛, հա, ո՞ւր, ո՜ւ ո՜ւր.

Փոկ դուռը կը գցէ պառաւհանին թուղթը կը պատռէ, ու զոյգ մը թաթերու վրայ՝ բաց կոպի մը մէջ կրակէ աչքեր կը շողան։

Սամուէլ կորսուածին կը հեծկլտայ… կոչկռնձիւն մը ու շափշափող պատկերներ.

Հովը գագերով ձիւն կը թափէ պառաւհանին երեսին։ Շերտ մը լուսին հագիւ իջած վար, հագիւ ոտքերը քառ ձիւներուն կը փակչին սառած։

Նորէն հովը կը կղկղայ օճախին մէջ, նորէն անտառը խուլ ուռաց։

Ու կ'ոռնան գայլերը, կը խածնեն մէկզմէկ. հովին հետ կը պայքարին գայլերը։

Շարք քայլեր կը սահին դուրսը, ձգձգելով ձիւնը. ձիւնը կը ծածկէ մոլորուած ստուերներ։

Հովը կը դայրանայ, կը խառնէ ամէն բան, բուք ու բորան, Աստղերը կը մարին, լեռներ կը կործանին, վերջն է, գահավէժ վազքն է իրերուն դէպի քաոսը, Սամուէլ կը չարչարուի անտառին գաւիթը.

Մո՛ւթ, մո՛ւթ, մո՛ւթ..

… Հեռացեր է, շատ հեռացեր. խուլը այնքան խառցեր է, որ հոգին կը ճեղքէ զայն, կը խրին ոտքերը, ամէն մէկ քայլ գործ մը երկարութիւնը ունի. կը զարնուի մայրիներուն սուր ճիւղերուն, կը կառչի արմատներուն, ճակատն ու վիզը կը խարազանուին. եւ կը փախի ան, կը փախի՛, քրտնաթոր, արիւնաթաթ… ինչո՞ւ, ինչու թողուլ այս սպանիչ մենութեան մէջ… չէ՛, չուզեր… սակայն չի կրնար չփախչիլ.. խրուած սիրտը կուրծքէն ելեր է ու վզէն կախուեր. կը շարժի ու մէկ մի քայլին կը զարնուի, ծառերուն… ծառերը կը սեղմեն, պիտի խեղդեն, ամէն մէկ ծառ ճիւաղ մըն է սուր ճանկերը երկարած.. կը բանան ծնկները. կը խրին Սամուէլ կը կծոյ.. անտառը կը դղրդէ, կը թնթնայ ու արմատախիլ վրան կը թափի, ճիւաղներու բազմութիւն մը… Օ՛հ, օ՛հ, անտառ այլեւս չի սիրեր զինքը.. Սամուէլ կը ծափ ու կը տեսնէ վզէն կախուած սիրտը՝ որ արիւնակարմիր գլուխն է Ցիանին..

Ցնցահար, խեղդ. աչքերը Սամուէլին.

Դուռը կը քերթեն, կը դնչեն. Ճանկառոց մը կայ անհամբեր

— Ցիա՛ն…

Ռունգ մը պղղառանքի մը պէս՝ Դրան ձայնը կը դոփէ։

Հո՛ւ ու գայլերը գրկուած ծննդոցին մէջ զիրար կը բզքտեն։

Ճանկառոցը կը վերսկսի։

Ու ահա, ինչպէս անիծուած դիակ մը հողերէն դուրս ու կիսաւին քայքայուած, սեւ պատանքը կարկառ, Սամուէլ կը քաշքշի վերմակին տակէն, դողդողացող կմախային ոտքերուն վրայ, պատերը շօշափելէն, կը մօտենայ՝ մեծ ճիգերով կը քաշէ մղլակը, կը բանայ դուռը.

— Եկո՛ւր, հոգիս, եկո՛ւր..

Զոյգ զոյգ կրակէ կէտեր կը շարժին, քայլ մը եւ քայլ մը առաջ, բոցէ ու սառոյցէ ամպ մը կը խուժէ դռնէն ներս, անտառը կը հանգչի մոլթաւող գմէշի մը նման, ու Սամուէլ թեւերը բաց կը փռէ իր Ցիանը որուն տաք կլափը իր կոկորդին կը փակի անմեկնելի սիրով մը…։

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՎԵՐՋ

Ցետոյ. յիշելով թէ Հնդկաստան այն ատեն միայն ազատ կրնայ ըլլալ, երբ իր ձեռքին մէջ ունենայ իր ելեւմտական հակողութիւնը, կ'աւելցնէ.—

«Անգլիացիները չեն կրնար գաղափար կազմել ժողովրդային զանգուածներու արտակարգ թշուառութեան մասին: Անոնք լորտ Սալըզպըրիի խօսքով, սովլուեցան ճերմակ արիւն թափել, հայթայթելու համար հաստ,թներ, որոնք այս դժբախտ երկրին բնակիչներուն կարողութեան համեմատական չէր:Անոնք ո'չ միայն անկարող են տանելու յաւելուածական տուրքեր, այլ ընդհակառակն, թեթեւնալու պէտք ունին այն տուրքերէն, զորս իրենցմէ կը պահանջեն ներկայիս: Այս տեսակ երկիր մը, չի կրնար հանդուրժել օտար վարչութեան մը վատնգինս:

Սնոտընի զեկուցումէն յետոյ

Կը յիշուի թէ Անգլիոյ խորհրդարանին առջեւ, երկրին ելեւմտական կացութեան մասին՝ նախարար Սնոտընի տուած զեկոյցը, մեծ յուզում պատճառեր էր: Նոյն իսկ Աշխատաւորական շրջանակները խռովքի մատնուեր եւ որոշեր էին բացատրութեան կանչել իրենց կուսակից նախարարը: Աշխատաւորական երեսփոխաններու այդ նիստին, ներկայ էին նաեւ վարչապետը եւ ուրիշ նախարարներ:

Սնոտըն, աւելի մութ գոյներով ներկայացուց կացութիւնը: Զծածկեց իր ընկերնէն թէ այս տարուան համար կը նախատեսէ 40—50 միլիոն ոսկիի բաց մը, թէ յառաջիկայ ելեւմտական տարին աւելի դժուար պիտի ըլլայ եւ թէ գործազրկութիւնը փոխանակ նուազելու աւելի եւս կը սաստկանայ եւ նախատեսելով ելեւմտական կացութեան վատթարացումը՝ պէտքը շեշտեց ծայրայեղ խնայողութեան: Նախարարը իր զեկոյցը վերջացուց աւելցնելով.— Եթէ կայ մէկը որ կը փափաքի տեղս գրաւել, պատրաստ եմ քաշուելու:

Հակառակ այս բացատրութիւններուն սակայն, մէկ քանի երեսփոխաններ շարունակեցին խստիւ քննադատել ելեւմտական նախարարը, զոր ամբաստանեցին թէ կը փորձէ իր յայտարարութիւններով սարսափեցնել կուսակցութիւնը եւ առաջարկեցին երկրորդ նիստի մը մէջ քննել Սնոտընի զեկոյցը եւ առաջարկները: Այս առաջարկը մերժուեցաւ 53ի դէմ 72 ձայնով:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէն, վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը, վաղը իրիկուն, ժամը 8.30ին Ֆլօրիայի վերնայարկը:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30—9.15՝ ծրագրի մեկնաբանում (Ընկ. Գ. Հիւսեան):

Ժամը 9.30—10.15 հայ գրականութեան պատմութիւն (Ընկ. Գ. Մինասեան):

BAL MASQUÉ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

կազմակերպուած Փօյու Յէվրէկ եւ Երզ. Հայր. Միութեան կողմէ 21 փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Salle des Ingénieurs Civiles, 19 Rue Blanche, Métro Trinité.

Ջոյգ նուագախումբ, Թանկօ Արժանթին, ֆօքս, ժազ, օրքէսթր «Թիփիքա» իրենց ազգային տարազով, զաւեշտ, անակնկալներ, եւն., Պարի մրցում, attraction, «Անուշ»էն քանի մը պատկեր, ճոխ եւ աժան պիւֆէ: Ճնուրդ չպիտի կատարուի: Մուտք 10 ֆրանք:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ, Մարսէյլ կազմակերպուած՝ «Արարատ» միութեան կողմէ

ի նպաստ Գրադարանին

կը մասնակցի «Սիփան» երգչախումբը

Հայկական ճազպանտ ; Գին 5 ֆրանք

Շոգեկառք՝ Կառ տիւ Նօրէն 8.13, 10.22

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եոզկատի եւ Երզ. Հայր. Միութեան Իսի - լէ - Մուլինօի մասնաճիւղին կողմէ: 28 փետրուար, Շաբաթ գիշեր Իսի-լէ-Մուլինօի թաղապետական սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕԻ Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ընկերական վիճաբանական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը սարկաւագաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները, այսօր հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 9ին Ֆլօրիայի մէջ, 61 rue M. le Prince: Անդամատոմսերը միասին բերել:

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ Ընկերութեան տարեկան հաւաքոյթը՝ վաղը Ուրբաթ ժամը 5ին, Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին մէջ, 2 rue de Lille, նախագահութեամբ փրոֆ. Ճառլ Ցիլի, կը խօսին փրոֆ. Մէյէ, աբբայ Մարիէս, Տոքթ. Թորգոմեան եւ Գ. Հ. Պէրպէրեան:

ՇԱՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շավիլի, Վիրօֆլէյի, Վէլիզիի, Վիլ տ'Ավրիի եւ Սէվրի 20 տարեկանը լրացուցած ամէն հայրենակից մասնաւոր հրաւէր ստացած ըլլան կամ ոչ անխտիր ժողովի կը հրաւիրուին, այս կիրակի ժամը Տիրդ Զուկէսին, խիստ կարեւոր խնդրի մը առթիւ խորհրդակցելու համար:

Հաւաքատեղին է՝ Շավիլ Puits sans vin, Ave. Ville d'Avry թիւ 20 սրճարանի ետեւի սրահը:

Կը խնդրուի, անպատճառ անձամբ ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին:

ՆԱՄԱԿ ունի (Ամերիկայէն) Խարբերդցի Գարեգին Նաճարեան: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Պաթումցի Արտաշէս Չուլարեան, հօր անուն Ներսէս, մօր անուն Զարզար: 1920ին իր 9 տարեկան հասակին Պաթումի մէջ անզլ. զրահաւոր մը մէջ մտած է աշխատելու: 1922ին Պոլիս տեսնուած է: Այժմ իր մասին տեղեկութիւն չունինք: Լուր տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» նուէր: Իմացնել՝ Arménak Markarian, 6 rue Boussairolles, Montpellier, (Herault) France.

Կը խնդրուի արտատպել թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն Մարտիրոս Քէօսէեան որ տարագրութեան միջոցին մնացած է Բաքայի շրջանի Արաբներուն մօտ: Իր մասին տեղեկ. տուողին 1000 ֆր. նուէր: Իմացնել՝ Sabac Keusseian, Latamarco 171, Corrientes, (Rép. Argentine): Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

Հայ օրիորդ մը կ'ուզէ pensionով մնալ հայ պատուաւոր ընտանիքի մը մօտ, կը ստանձնէ գերմաներէնի, անգլիերէնի, ֆրանսերէնի եւ հայերէնի դասեր տալ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ — 3 ամս. 6 ամս. Տար. — ՖՐԱՆՍԱ 35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ. — ԱՆԳԼԻԱ 20 շ. 40 շ. — ԵԳԻՊՏՈՍ — ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 250 ֆրանք — ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տլ. 10 տլ. — ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200ֆ.

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction et Administration — Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 235, Faub St-Martin PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 20 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
20 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1499 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կարգ մը թիւրիմացութիւններ կը տիրեն միաքերու մէջ, գրական հարցին առթիւ։ Գոնէ դատելով լրագրական հրատարակութիւններէ։

Իբրեւ տեղեկութիւն՝ կրկին կը յիշեցնենք թէ՝ վերջերս հրապարակ հանուած շռնդալից լուրերը՝ Իհսան Նուրիի փախուստի եւ յարակից դէպքերու մասին՝ թրքական աղբիւրէ ծախու հանուած սուտեր են։ Անճարակ խաղեր՝ կրակէն շագանակ հանելու համար։ Էնկիւրի սահմանավէճի, աւելի ճիշդ՝ հողային բռնագրաւման խնդիր ունի Թէհրանի հետ, եւ կը փորձէ վարկաբեկել զայն եւ բռնի շահիլ անիրաւ դատ մը։

Անցնելով բուն հարցին, կ'ուզէինք սրտաբաց խօսակցութիւն մը ունենալ մեր ընթերցողներուն եւ պաշտօնակիցներուն հետ։

Ոչ մէկ վէճ՝ քրտական շարժման արժէքի մասին, թէ իրենց՝ Քիւրտերուն, եւ թէ մեր դատին տեսակէտով։

Նոր աղգակ մըն է այս շարժումը, եւ ափսո՛ս որ շատ ուշ երեւան եկաւ։ «Բանը բանէն անցնելէ յետոյ», ինչպէս պիտի ըսէր ժողովուրդը։

Բայց եւ այնպէս, այսօրուան պայմաններուն մէջ ալ, ազդակ մըն է դրական եւ հատու։ Ընդունակ՝ ոչ միայն խարանելու եւ տարածուելու, այլեւ բախտորոշ անակնկալներ պատրաստելու։

Ահաւասիկ հինգ տարի է որ Թուրքիան իր ուշադրութիւնը չի կրնար հեռացնել «արեւելեան նահանգներէն»։

Շէյխ Սայիտի տարերային շարժումը խեղդուեցաւ արեան մէջ, եւ շարք-շարք կախաղաններով։ Էնկիւրի կարծեց թէ խաղաղութիւնը այլեւս անարգել պիտի թագաւորէ այդ նահանգներուն մէջ, եւ ձեռնարկեց «բարենորոգչական» աշխատանքներու։ Գաշտօնի կոչեց մարգպան մը։ Որոշումներ տրուեցան ճամբայ շինելու, դպրոց բանալու, տնտեսապէտութիւնը ունենալու։ Տեղահանութեան ենթարկեց 1500 քիւրտ ազնուապետական ընտանիքներ։ Աշիրէթապետ կամ շէյխ՝ իրենց ծառաներով։

Այս բոլորին՝ Քիւրտերը պատասխանեցին մէջտեղ բերելով յեղափոխական կազմակերպութիւն մը, որ կը գործէ մինչեւ այսօր, աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ։

Հինգ տարիէ ի վեր, յեղափոխական վառարան մը հաստատուած է Արարատի կատարը։ Ուրիշ վառարաններ կը գտնուին Վանի եւ Պիթլիսի շրջաններուն մէջ. — Սասուն, Ջիլան եւլն.։

Անցեալ տարի, արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան այդ շրջաններուն մէջ, եւ երեք պետութիւններու միացեալ ուժն էր որ կրցաւ կաշկանդել ապստամբութեան ծաւալումը։ Հարուածը ծանր էր, բայց չկրցաւ մարել հնոցը։ Թուրքերը, իրենց իսկ խոստովանութեամբ, շարժման մէջ դրին չորս զօրաբանակ։ Անցեալ ամառ, թուրք թերթերը գրեցին թէ վերջին երկու ամիսներուն ընթացքին ծախսուած է հինգ միլիոն ոսկի, աւելի քան 50.000 զինուորի պարենաւորման համար։ Այս գումարը հիմ բռնելով, հաշուեցէք փոխադրութիւնը և միւս ծախքերը։

Ցետոյ կռիւներուն հետեւանքը։— Դարձեալ Թուրքերը իրենք են որ կը հաշուեն 22.000 մարդու կորուստ։ Ըստ ամէն փաշա իրենց յաղթանակը աւետած ատեն, չծածկեց անոր գինը — «ծանր զոհողութիւններ»։

Ցիշեցէք, վերջապէս, աւերն ու ամայութիւնը ռազմական շրջաններուն։ Արդէն քար քարի վրայ չէր մնացած Մեծ Պատերազմին, իսկ ինչ որ տեղի կ'ունենայ հինգ տարիէ ի վեր, այդ նոյն հողերուն վրայ, Թուրքերը իրենք ալ չեն համարձակիր նկարագրել։

Եւ կրակը կը մնայ տակաւին։ Ո՛րքան ալ յետամնաց ըլլան, Քիւրտերը բնազդաբար կը զգան թէ ուրիշ ելք չունին, եթէ ոչ շարունակել պայքարը, մինչեւ վերջնական ազատութիւն։

Բայց այս իրողութիւններուն դիմաց, չիյնանք միւս ծայրայեղութեան մէջ, կարծելով թէ հրաշքներ կարելի է գործել։ Մանաւանդ ներկայ պայմաններուն մէջ։

Խնդիր չի կրնար ըլլալ «ազգովին» հրապարակ նետուելու, կամ գլխիվայր խոյելու։

Իբրեւ քաղաքական-յեղափոխական կազմակերպութիւն, գիտենք, կրնանք չափել մեր անելիքն ալ, սպասելիքն ալ։

Զօրաւոր, հատու ազդակ մըն է — բոլինք արդէն — քրտական ճակատը։ Բայց միամտութիւն կ'ըլլար համարել զայն ամէն բան, առանց որուն կորսուած է մեր Դատը. կամ կորսուած ենք իբրեւ ազգ...

Տարիներով չարաչար տուժեցինք մեր անսահման խանդավառութեան կամ «քաղաքագիտութեան» հետեւանքով. եւ ներելի չէ որ այս պարագային ալ կորսնցնենք մեր հաւասարակշռութիւնը կամ պայծառատեսութիւնը։

Գործակից մը ունինք մեր ազատագրական ճամբուն վրայ, եւ շատ լաւ կը հասկնանք իրար, ճշգուած ըլլալով բոլոր հնարաւորութիւնները։

Աւելի քան ամուր՝ կը մնանք այդ գետնին վրայ։ Բայց, պահելով համեմատութիւնները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տեղական պայմաններու բերումով Ամերիկայի մէջ գեռ նոր սկսած են տօնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան քառասնամեակը։ Այս առթիւ «Հայրենիք» ամսագիրն ալ հրատարակած է բացառիկ թիւ մը (փետրուար)։

Օրաթերթ «Հայրենիք» խմբագրականի մը մէջ պարզելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան քառասնամեայ ծրագիրն ու կատարած գործերը կը շեշտէ (1 փետր.)

— «Գաղտնիք մը չէ, որ մեծ պատերազմէն առաջ ներկայ խորհրդային Հայաստանի բռնած տարածութեան վրայ հայ ժողովուրդի կողքին վտանգաւոր համեմատութիւններով կ'ապրէր հայութեան մահացու թշնամի եղող գանգուած մը, որուն անմիջական սպառնալիքէն ազատ չէր նոյնիսկ մեր մայրաքաղաքը՝ Երեւանը։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր որ իր մղած անդուլ պայքարներով ներկայ Հայաստանի հողը մաքրեց այդ գանգուածէն, որ անկարելի կը դարձնէր հայկական ամենահամեստ իսկ պետութեան գոյութիւնը։

Ցարակոյս չկայ, որ եթէ կովկասեան Հայաստանի ազգագրական պատկերը մնար այն, ինչ որ էր Հայաստանի Հանրապետութենէն առաջ, այսօր խորհրդային Հայաստանն ալ պիտի չունենայինք եւ ան բաժնուած պիտի ըլլար Վրաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ այնպէս, ինչպէս որ Ախալքալաքն ու Ղարաբաղն են բաժնուած։

Հայաստանի Հանրապետութեան միջոցով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ոչ միայն Հայաստանի գոյութեան ազգագրական հիմը ամրացուց, այլ եւ չեղած տեղէն ստեղծեց ազգային պետականութեան մեքենան, հայութեան մտքին մէջ խորապէս տեղաւորեց հայկական պետութեան գաղափարը, կովկասեան եւ Թուրք հարեւանները հաշտեցուց Հայաստանի մը գոյութեան հետ եւ միջազգային հորիզոնին վրայ, դարերու խաւարումէն յետոյ, առաջին անգամ ըլլալով բարձրացուց եւ ճանչցուց Հայոց ազգային առանձին տան շէնքը։

Այսօր, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը բոլորած է իր այնքա՜ն բեղմնաւոր գործունէութեան քառասնամեակը, կը խորհինք, թէ ամբողջ ազատասէնչ եւ հայրենաքաղց հայութեան զգացումներն ու ցանկութիւնները լաւագոյն կերպով արտայայտած պիտի ըլլանք, եթէ մաղթենք, որ Դաշնակցութեան սկսած հոյակապ գործը կիսատ չմնայ եւ հայկական պետութեան վերապրող կորիզը դառնայ շուտով իրապէս ազատ, իրապէս անկախ եւ իրապէս միացեալ Հայոց պետութիւն մը։

Այդ է պատմական այն մեծ առաքելութիւնը, որուն իրագործումը հայ ժողովուրդը կը սպասէ Հ. Յ. Դաշնակցութենէն։»

ԿԱՆՏԻԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻՆ ՀԵՏ

Կանտի կրկին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հնդկաստանի փոխարքային հետ։ Տեսակցութիւնը տեւեց այս անգամ երկուքուկէս ժամ։ Հակառակ երկու կողմերու գաղտնապահութեան, ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել։

∴ Գոմպէյէն կը տեղեկացնեն թէ Հնդկաստանի կեդրոնական կառավարութիւնը՝ իր ելեւմուտքը ներկայացնելով օրէնսդիր խորհուրդին, յայտնեց թէ ելեւմտական տարին պիտի փակուի 115 միլիոն ֆրանքի բացով մը եւ թէ յառաջիկայ տարի, պէտք է նախատեսել 65 միլիոնի բաց մը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Փախստական մահապարտը բռնուած

Թուրք թերթերը մանաւոր թիւեր հրատարակեցին ծանուցանելու համար Մէնէմէնի փախստական մահապարտին ձերբակալումը։ 15 օր Մէնէմէնի շրջակայ լեռներուն վրայ թափառելէ յետոյ, ցուրտէն ու անօթութենէն ուժաթափ, Հիւսէյին ապաստանած է գիւղացիներու մօտ, որոնք զինքը յանձներ են ոստիկանութեան։ Մէնէմէն տարուեցաւ, կախաղան բարձրանալու համար։

Գալըքէսիրի ատեանաններուն մէջ գտնուող նախկին նախարար Վէհպի եւ «Իթթիքլալ» թերթի տնօրէն Իպրահիմ Սիւրուրի, երկուքն ալ նախկին երեսփոխաններ Գալըքէսիրի, դատապարտուեցան 6 եւ 12 ամիս բանտարկութեան։

Ռիսթի ելեւմտական տեղեկագիրը

Ֆրանսացի մեծանուն ելեւմտագէտ Շարլ Րիսթի Թուրքիոյ ելեւմտական կացութեան մասին տուած տեղեկագրին թարգմանութիւնը մաքուրի կը քաշուի։ Որքան որ գաղտնի կը պահուի տեղեկագիրը, իմացուած է որ ան շատ կարեւոր խորհրդածութիւններ կը պարունակէ երկրին արտադրութեան զարգացման մասին։ Ասոնց կարգին կան ելմտական դրութեան, տուրքերու դրութեան, թղթադրամի կայունութեան եւ տուրքերու գանձումի եղանակի մասին շատ կարեւոր թելադրութիւններ։

Իրաքի քրտական ապստամբութիւնը

Իրաքի քիւրտ ցեղապետներէն Շէյխ Մահմուտի ապստամբութեան մասին Իրաքի կառավարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է.

Շէյխ Մահմուտ յաջողելով յաղթել Իրաքի զօրքերուն՝ Ավայի շրջանին մէջ, յառաջացած էր մինչեւ Սուլաշ, ուր ձգեց իր զօրքերուն մէկ մասը եւ վերադարձաւ Սիւլէյմանիէ։

Իրաքի զօրքերը աւելի վերջ յաղթեցին Շէյխ Մահմուտի մարտիկներուն, որոնք երեք օրուան զինադադարէ մը վերջ վերակազմուեցան եւ գրաւեցին Սիրավ գիւղը, Սիւլէյմանիէէն 37 մղոն հեռու։ Ամսոյս 9ին, օդերոսները յարձակեցան Նատիրիի վրայ զօր գրաւեցին, բայց յետոյ ստիպուեցան պարպել, զօրքերուն ժամանումին վրայ։ Երկուստեք մեռեալներ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

Բռնութիւն Քիւրտերու վրայ

Թուրք ընդդիմադիրներու թերթին La République Enchaînéeի մանաւոր թղթակիցը կը գրէ.—

Հալածանքը կրկին ծայր տուաւ արեւելեան նահանգներուն մէջ։ Էնկիւրիի վարձկանները ամէն տեսակ հարստահարութեան կ'ենթարկեն բնակչութիւնը։ Հետեւելով բոլշեւիկներու օրինակին, կարեցին Քիւրտերու մօրուքները։ Շէյխերը եւ անոնց աշակերտները կը ձերբակալուին եւ կը բանտարկուին։ Գալով մզկիթներուն գրաւուածեն զօրախումբերուն կողմէ եւ կը ծառայեն իբր բանակետղ։ Այս խստութիւնները հեռու են անշուշտ կացութիւնը բարուոքելէ եւ մտքերը հանդարտեցնելէ։ Կը սպասուի որ կառավարական այս խաղերուն դէմ ընդդիմութիւնը սաստկանայ։

Համայնավարները Յունաստանի մէջ

Սելանիկէն վերջ ուր ոստիկանութիւնը երեւան հաներ էր համայնավարական գաղտնի դպրոց մը, նման կազմակերպութիւն մը եւս բռնուեցաւ Աթէնքի մէջ։ Ձերբակալուած տասնեհինգ անձերէն երեքը դատապարտուեցան աքսորի, իսկ մնացեալները բանտարկութեան։ Աթէնքի դպրոցը կապ ունէր Փարիզ գործող ռուս բոլշեւիկեան կեդրոնի մը հետ։

Սպանիոյ դահլիճը կազմուեցաւ

Սպանիոյ դահլիճը կազմուեցաւ միմիայն միապետական տարրերէ, վարչապետութեամբ ծովակալ Ազնարի։ Պատերազմական նախարարութիւնը ստանձնեց նախկին վարչապետը զօր. Պէրէնկուէր։

Վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ. — Վճռած եմ խստօրէն զսպել անկարգութեան ամէն փորձ եւ պատժել բոլոր անոնք որ խռովութիւններ կը յարուցանեն։ Տպաւորութիւնս այն է թէ ընդդիմադիրներու սպառնալիքները չպիտի իրականանան։ Դահլիճը որոշած է թագաւորը պաշտպանել ընդդէմ իր քաղաքական հակառակորդներու յարձակումներուն։ Առ այժմ, պիտի կատարենք թաղապետական ընտրութիւնները։ Անկից վերջ պիտի ձեռնարկենք խորհրդարանական ընտրութեանց, որոնք անշուշտ, թոյլ պիտի տան աւելի ռամկավարական հիմերու վրայ դնելու սպանիական Սահմանադրութիւնը։

Ընդդիմադիրները, ընկերվարական թէ հանրապետական, որոշած են, գիտողի դերին մէջ մնալ հանդէպ ներկայ կառավարութեան։ Վախ կայ սակայն որ ծայրայեղ ձախերը հրահանգ տան ընդհ. գործադուլի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Դամասկոսի մէջ կազմուած է քաղաքական նոր կուսակցութիւն մը, որ իր ծրագիրը ներկայացուցած է Մարզպանութեան, վաւերացնել տալու համար։

Իր ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Այս կուսակցութեան անունն է «Հազպ էլ Ահտ էլ Վաթանի»։

2.— Սուրիական միութեան իրականացումն ու ազատութիւնը։

3.— Սահմանադրական կառավարութիւն ունենալ. կրօնքը մահմետականութիւն եւ լեզուն արաբերէն։

4.— Ազգային բանակ ունենալ։

5.— Բոլոր քաղաքական աքսորեալներու եւ բանտարկեալներու ազատութիւնը։

6.— Աշխատիլ հասկացողութեան գալ Ֆրանսայի հետ եւ երկու երկիրներու միջեւ գոյացնել դաշնագրութիւն մը, պայմանաւ որ Սուրիան ժամանակի Ազգ. Դաշնակցութեան։

7.— Տեղական արտադրութեան պաշտպանութիւնը, ամէն գնով եւ միջոցով։

8.— Նախնական կրթութիւնը ձրի եւ պարտադիր։

9.— Հիճազի երկաթուղագծին վերստացումը։

Այս նոր կուսակցութիւնը պիտի մասնակցի ընտրութեանց եւ պիտի աշխատի աթոռներ ունենալու երեսփոխանական ժողովին մէջ։

ԿԻՒԻ ԱԻՍՏՐԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Աւստրիոյ խորհրդարանը թատր հանդիսացաւ կռիւներու, որոնց ընթացքին 12 երեսփոխաններ վիրաւորուեցան։ Նորընտիր երեսփոխան մը խօսք առեր էր հարցապնդելու համար կառավարութիւնը, տնտեսական տագնապին մասին։ Ազգայնականները յայտներ էին նախապէս թէ թոյլ չպիտի տան որ խօսի, այն առարկութեամբ թէ Գէլա Քունի օրով համայնավար շարժման վարիչներէն մէկն էր եղած։ Երբ երեսփոխանն սկսաւ խօսիլ, ազգայնականները փորձեցին զայն արգիլել կանչերով ու պոռչտուքներով։ Ընկերվարականները իրենց կարգին, չուզեցին վար մնալ ազգայնականներէն, երբ այս վերջիններէն մէկը կաղամար մը առնելով նետեց անոնց վրայ։ Այս եղաւ ազդանշանը կռուին։ Ընկերվարական եւ ազգայնական ծգեցին նստարանները եւ բռնուեցան գիրկ գիրկի կռուի մը։ Նախագահի ստիպուեցաւ ոստիկանութեան դիմել, սրահը պարպելու և կռուարարները իրարմէ բաժնելու համար։ Վիրաւորներէն մէկուն վիճակը ծանր է։

ՀՆԴԻԿ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԴԺԳՈՀ

∴ Լոնտոնի խորհրդաժողովին Գէնկալի ներկայացուցիչը (մահմետական) իր կրօնակիցներու հետ հրապարակեց յայտարարութիւն մը, ըսելով որ եթէ չերաշխաւորուին 70 միլիոն մահմետականներու իրաւունքները միակողմանի սահմանադրութիւն կիրարկելի չպիտի կրնայ ըլլալ։ Գէնկալի ներկայացուցիչը յայտնած է նաեւ թէ, եթէ Հնդիկները լիովին գոհացում ստանան եւ մահմետականները զրկուին այս վերջինները շատ աւելի ծանր խռովութիւններ պիտի յարուցանեն։

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ՆԵՐՍ

ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ-ՍՏԱԼԻՆԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ամբողջ աշխարհին յայտնի է՝ որ սովն ու համաճարակը, թշուառութիւնն ու տառապանքը անդաւաճան «ուղեկիցներ» են խորհրդային իրաւակարգի:

Երկիրը առնուած է չինական պարիսպների մէջ եւ դրսի մարդուն դժուար է տեսնել, թէ այդ երեւոյթները ի՞նչ չափով ու ծաւալով են արտայայտւում Ռուսաստանի այս կամ այն մասում:

Մնում է գիտել պաշտօնական տեղեկութիւնների, որոնք, շատ հասկնալի պատճառներով, միակողմանի են, միտումնաւոր եւ շատ յաճախ՝ վրան-բաց սուտ:

Սակայն, կան պարագաներ եւ դէպքեր, որոնք լուսաւորում են մեռեալ երկրի մթին ծալքերը: Այդպիսի դէպքերից մէկն է կարմիր հրամանատար Վորոշիլովի տարեկան զեկոյցը կարմիր բանակի մասին:

Գաղտնիք չէ, որ կարմիր բանակը համայնավար կուսակցութեան առանձին եւ ուշադիր գուրգուրանքի առարկայ է. Կրեմլինը կարող է ուրիշ բան չունենալ ժողովուրդը, բայց բանակ միշտ պիտի ունենայ, այն էլ «հաստատուն կարգով»: Սակայն կարմիր պետի զեկուցումը ուրիշ բան է պարզում:

Ձնայած անընդհատ սպառազինման թէ՛ ծովի եւ թէ՛ ցամաքի վրայ եւ այն արտակարգ արտօնեալ վիճակին, որ վայելում է զօրքն ու զինուորականութիւնը, այնուամենայնիւ բանակը դժգոհ է եւ նրա պետերը այդ արտայայտում են բացայայտօրէն եւ հրապարակով:

Վորոշիլովի՝ 1930 թ. տարեկան զեկուցումից պարզւում է, որ բանակը սոված է, անօթի եւ անտուն: Առանձնապէս ողբալի է նրա կացութիւնը Ուկրաինայում: Հրամանատարական կազմի վեցերորդ մասը բառին բուն իմաստով զուրկ է բնակարանից: Գլուխ դնելու տեղ չունեն ոչ միայն ամուրի կարմիր հրամանատարները, այլ եւ ընտանիքի տէրերը: Իսկ բնակարան ունեցող բախտաւորները ոչ մի գնով չեն կարող ձեռք բերել վառելիք, լուսաւորութիւն եւ այլ կենսական պիտոյքներ:

Այստեղից առաջ է գալիս այն խուլ եւ յարատեւ պայքարը, որ մղւում է կուսակցութեան եւ բանակի միջեւ, յանձինս Վորոշիլովի եւ Ստալինի: Այս երկու ախոյեանները շատ յաճախ իրար առում են ցոյց տալիս եւ վերջողը միշտ լինում է Ստալինը:

Եւ արդէն այս բացայայտ դժգոհութիւնները, հրամանատարական կազմի անկիւններից դուրս գալով, դարձել են սեփականութիւն նաեւ պարզ զինուորների:

Տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներին լաւատեղեակ համայնավարները իրենց վախը արտայայտում են հետեւեալ կերպով.

«Եթէ դրամատիրական պետութիւնները խաղաղ ժամանակ, առանց նախածրագրի, ամէն բարիք ունեն, ինչո՞ւ մենք նախածրագրով ոչինչ չունենք. ո՛չ հաց եւ ո՛չ վառելիք: Ո՞ւր կարող է տանել մեզ այս ամէնը մանաւանդ պատերազմի պարագային»:

Խորհուրդների մէջ, Վորոշիլովի զեկուցումը վիճաբանութեան է դրւած. թեր եւ դէմ կարծիքներ են յայտնւած եւ այս ամէնը ուրիշ բանի չեն յանգել եթէ ոչ բոլշեւիկեան սովորական, ձանձրալի բանաձեւին՝— բարձրացնել բանակի գործօն ոգին, համբերութեամբ տանելու զրկանքները:

Իսկ գործօն միջոցներից մէկը եղել է այն, որ Մոլոտովը առաջարկել է պաշտօնապէս յայտարարել, թէ «իրենք հասել են սոցիալիզմին»:

Վորոշիլովի պատասխանը լինում է սուր եւ հեգնական.

— Հրաշալի է,— պատասխանել է պետը,— այդպէս էլ յայտարարենք, իսկ միաժամանակ ընկեր Ստալինը, հաւանաբար չի հրաժարւում կուսակցական ուղեգիծը սեղմելէ սպեցզինհրամանատարական կազմը, ռազմական կարգով, տանեայ բնակարան, վառելիք եւ ուրիշ բաներ:

Խորհուրդը որոշում է բանակի մատակարարման նոր ծրագիր կազմել: Հրամայւած է բանակի կարիքները հոգալ դաժանօրէն, նկատի չառնելով ժողովուրդի եւ միւս դասերի շահերը: Հակառակորդներին յայտարարել՝ «զինուորական ճակատի թշնամիներ» եւ նրանց հետ հաշիւները մաքրել բոլշեւիկեան ձեւով:

Այս երկրի ամբողջ դժբախտութիւնը հէնց այստեղ է: Եթէ բանակն այսպէս է, հապա ժողովուրդը ի՞նչ պայմանների մէջ է: Այդ միայն կարելի է եզրակացնել երեւակայութեամբ:

Իսկ միւս կողմից մեծամասնականները անտեսական ճակատ են յարձակւում Եւրոպայի դէմ, շուկաները լեցնելով աժանագին ապրանքներով: Ո՞ւմ հաշւին, ի՞նչ առեւտուր է կատարւում, այդ միայն իրենք, համայնավարները կարող են գիտնալ ու հասկանալ:

Ըստ Կերենսկիի թերթի թղթակցի ստացած տեղեկութեան, այժմ Մոսկուայի բնակչութիւնը մի խնդրով շատ է զբաղւած: Ինչ են այն պատճառները, որով կարմիր բանակի պետ Վորոշիլովը, ամէն տեղ եւ ամէն պարագայի մէջ, կանգնելով Ստալինի դէմ, միշտ յաղթական է դուրս գալիս, անգամ այն պարագային, երբ հարւածում է Խ. Միութեան միահեծան տիկտատորին:

Այս մասին երկու ենթադրութիւն կայ:

Ոմանք կարծում են, որ Վորոշիլովի ձեռքն են ընկած մի քանի վաւերագրեր, ցարական ոստիկանական բաժնից, որոնք կրնան բարոյապէս ոչնչացնել համայնավար մի քանի ղեկավարներ, որոնց շարքին եւ Ստալինը:

Սկզբում այդ ջախջախիչ վաւերագրերը ձեռք է բերել Չեկայի ընդհանուր պետ՝ Ջերջինսկին, որ իր մահւանից առաջ յանձնել է մէկ հաւատարիմ ընկերոջը: Վերջինս նոյնպէս զգալով իր մօտալուտ մահը այս թղթերը տւել է կարմիր բանակի ներկայ ընդհ. հրամանատար Վորոշիլովին:

Կարմիր պետը, վերցնելով այս մերկացնող ու դաժան վաւերագրերը, խնամքով պահում է, որպէս անձեռնմխելի աւանդ, որ կարող է բացւել կա՛մ իր հրամանով եւ կամ իր մահւանից յետոյ:

Այս պատճառով է, որ Ստալինը չի յանդգնում խաղալ Վորոշիլովի հետ այն միջոցներով եւ ձեւով, ինչպէս խաղաց Տրոցկիի հետ:

Միւս ենթադրութիւնը աւելի պարզ է:

Ներկայումս Ստալինն իր դիրքը խախտւած է տեսնում եւ ամէն կերպ աշխատում է սիրաշահել կարմիր բանակի պետին, դայն գործիք դարձնելու համար: Մանաւանդ այժմ, հակառակ Ստալինի ապառածին, Մոլոտովը եւ Կագանովիչը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընտրւեցին եւ վարում են կուսակցութիւնը:

Նրանց հեղինակութիւնը գերակշռող է, որովհետեւ ներկայումս Կագանովիչի ձեռքն են Մոսկուայի ամբողջ կազմակերպութիւնները, իսկ Մոլոտովը ղեկավարելով կազմակերպչական բաժանմունքները, Խ. Միութեան մէկ ծայրից միւսը, ամէն տեղ նշանակել է քարտուղարներ, իբրեւ Ստալինի կողմնակիցներ, բայց իրապէս իր մարդիկն են, իրեն ենթարկող եւ իր հեղինակութիւնը հանաչող:

Սրանք նախկին ձախակողմեաններն են, որոնք զղջում էր 1929 թ. վերջին եւ 1930 թ. սկզբին, եւ հիմա տէր դառնալով կացութեան, թելադրում են ձախերի քաղաքականութիւնը:

Ռ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁ

ԵՐԲ ՀԱՐՈՒՍՏԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Կ'ԸՆԷ

Աշխարհահռչակ հարուստ Ռոչիլտի զաւակներէն է Անրի տը Ռոչիլտ, միեւնոյն ժամանակ բժիշկ եւ թատերագիր, Անրի Փասքալ ծածկանունին տակ:

Հետաքրքրական է անշուշտ տեսնել որ մեծահարուստ ծագումով մարդիկ կը գրեն եւ կը բժշկեն: Հին ժամանակները գրել թէ հոգւոյ պարագայ մըն էր: Եթէ ազնուական ծագումով գրողներ շատ եղած էին ամէն ազգի մէջ, անոնք ալ աղքատացած պարագային գրիչը ձեռք կ'առնէին: Ընդհակառակն այդ երանելի շրջանին երբ գրող մը կը հարստանար, կը լքէր գրականութիւնը, կարծես իրար խուսափող ուժեր ըլլային: Մինչդեռ նոյնպէս պայմանները բոլորովին փոխուած են: Անրի տը Ռոչիլտ, գրեթէ ամէն տարի թատերական գործ մը կը ներկայացնէ փարիզի զանազան թատրոններուն մէջ, բայց իր հիմնած «Թէաթր Փիկալէն» որ արժած է 45 միլիոն ֆր. եւ ներկայիս աշխարհի լաւագոյն թատրոնը կը սեպուի, որովհետեւ կը լրացնէ ամենավերջին արդիականութեան բոլոր պայմանները: Ռոչիլտ իր թատրոնին մէջ անհանգիստ կը զգայ ինքզինքը: Ցուցահանդէսային պարագայ մըն է. Ռոչիլտ կը հոյաստանէ եւ իր տաղանդը չառաքելի՝ ուրացումի «Ռոչիլտ» բառը մոգական հարուածով կը սրբէ որեւէ տաղանդ եւ գրական արժէք ու կը մարմնացնէ միայն նիւթը:

Երեք տարի առաջ իր գործերէն մէկը ընդունուեցաւ «Քոմէտի Ֆրանսէզ»ի ընթերցանութեան յանձնախումբէն. սակայն այնքան աղմուկ հանեցին քիչ մը ամէն տեղ որ, մարդը ստիպուեցաւ ետ քաշել եւ ետ առնել իր թատերգութիւնը, թէեւ քննադատները մեծ մասամբ կ'ընդունին թէ տաղանդ ունի:

Հետաքրքրական է թէ ինչո՞ւ Ռոչիլտ չէ յաջողած նոյնիսկ Տոքթոր Անրի Փասքալ ըլլալէ վերջ:

Պարզապէս անոր համար որ իր անսահման հարստութիւնը ստուեր կը ձգէ իր տաղանդին վրայ:

Այս երեւոյթը հայ կեանքին մէջ անգամ յաճախ արձանագրուած է իբրեւ տխուր մտայնութիւն մը:

Օր մը մեր երիտասարդ գրողներէն մէկը գիս խստօրէն քննադատեց թէ գրականութիւն կ'ընեմ եւ իր ցաւը այնքան խորունկ եւ դառնութիւնը այնքան արդար դարձ որ, իրաւունք տուի պահ մը եւ յանցաւորի պէս ծռեցի իր քով: Այս կերպ վերջացուց իր աղքատ բայց տաղանդաւոր ընկերը:

— Եղբա՛յր, դուք նիւթական, ուրեմն երկրային ամէն հաճոյք եւ երջանկութիւն կը վայելէք, թողէք որ գաղափարի, փառքի եւ հոգեկանութիւնը մեզի ձգայ, մի պղծէք զայն...

Եւ ասկէ ետքն շատ դառն խօսքեր որոնք թէեւ անհեթեթ, բայց յարաբերաբար ճշմարտութիւններ էին:

Մեր մէջ, երկար ժամանակ, գրականութիւնը առանձնաշնորհեալ դարձած էր մտաւորականներու, ձեռքը, որոնք կամ վարժապետ էին եւ կամ յեղափոխական գործիչ: Անշուշտ, բացառութիւններ կային, սակայն ընդհանրապէս անոնք ի ծնէ տաղանդներ չէին հաշուուած, այլ դրամին ուժով հասած գրասէրներ:

Պատերազմէն ի վեր հսկայ յեղաշրջում մը ունեցանք, որ ամէն նախապաշարում տակն ու վրայ ըրաւ: Հին կարգերը խանգարուեցան եւ այդ փլուզումէն վերջ կեցանք միայն ազատօրէն բայց առանց որեւէ յետին մտքի վիճաբանիլ թէ սխալ էր այդ սեփականումը, այդ միակողմանի նախապաշարումը: Եւ դէպքերը հետզհետէ իրենց մեզ իրաւունք տալ թէ տաղանդաւորները ամէն տեղ է ուր կայ շարժում կեանք, զգացում...

Ինչո՞ւ ուրեմն ընդվզիլ, երբ գրող մը միլիոններ կը վաստկի կամ միլիոնատէր մը գրող կ'ըլլայ:

Անգլիացիները մեծ հաճոյքով կարդացին Ռընէ Պուվիէի «Պալզաք գործի մարդ» գիրքը. Ֆրանսայի ամենամեծ վիպասաններէն մէկուն մահուան 80ամեայ տարեդարձին առթիւ լոյս տեսած: Պալզաք ազնուական ծագում ունի եւ աղքատ ծնած է, գործի կեանքին մէջ թրծուած, եւ մանաւանդ առեւտրական աշխարհին մէջ ենթարկուած յուսախաբութիւններուն կը պարտինք իր քանի մը գլուխ-գործոցները:

Յաճախ նկատուած է խոշոր ազդակ մը այն յաջողագործ պարագան թէ ամբողջական գործ մը թէ՛ խորքի եւ թէ՛ արուեստի տեսակէտներով պէտք ունի որոշ հասունութեան եւ փորձառութեան: Պալզաք կամ Մոփասան, Թոլստոյ կամ Զօհրապ եւ ուրիշ շատ հարուստներ եթէ կրցած ալ ծայրը գործեր, որոնց արժէքները կը յայտնաբերուին միշտ, որքան ատեն որ մարդկային զգացումներ եւ կիրքեր կը տիրապետեն եւ պատճառը այն է որ միջոցներ եւ պայմաններ ունեցան ապրելու կեանքը իր ամբողջական փուլերով: Եւ զարմանալու չէ որ ազնուական Պալզաք շատ աւելի յաջողութեամբ պատկերացուցած է իր շրջանին տխուր եւ փճացած քաղքենի տիպարները, որովհետեւ իր մորթին վրայ զգացած է անոնց հաճոյքն եւ փառասիրած ընկերութեան տխուրը:

Դժբախտաբար հարուստ գրողը միշտ կ'ենթարկուէր միշտ կասկածանքի իր սկզբնական շրջաններուն: Դրամը մեծ ստուեր մը կը ձգէր անոր տաղանդին վրայ: Եթէ միջակ էր, պէտք էր ռումբի պէս պայթէր որ գլուխները խոնարհէին յարգանքով: Մինչդեռ աղքատական տղան, ծոյլ եւ երազային, զրկուած, դառնացած եւ տառապած, անմիջապէս պատուանդանին վրայ տեղ ունի եւ իրաւունք իր ատեն մէջ կը դնայ...

Չեմ ըսեր որ Ռոչիլտ մեծ տաղանդ մըն է եւ զրկուած է այդ փառքէն իր անսահման հարստութեան պատճառաւ միայն: Եւ կամ ունեւոր գրող մը անպայման չի ճանչցուիր իր արժէքին համեմատ: Երեւոյթը այն է որ շատ մը անկումի արուեստագէտներու մէջ այն կանխակալ կարծիքը կը տիրէ թէ դրամը կը խաթարէ, կը փճացնէ բնածին տաղանդը: Ընդհակառակն արուեստին լրացուցիչ մէկ պայմանն մասը կը կազմէ դրամը, ապրումը բառին բազմապատկեալ իմաստով, — ճամբորդութիւններ, շրջանակ, միջոցներ, տրամադրութիւն, հոգեկան եւ ֆիզիքական հանգիստ եւն. եւն., որոնք կը նպաստեն շատ մը գրողներու: Անպատճառ քնելու համար պէտք անօթի մնալու չէ վէպ մը գրելու համար: Հարուստ Պէրնշթայն մը այսօր ֆրանսական թատրոնին ամէնէն յայտնի վարպետներէն մէկն է: Իրէն Նեմիրովսքին ռուս մեծահարուստ դրամատիրոջ մը աղջիկն է, որ քանի չորս տարեկանին, ձանձրոյթի իր պահերուն, պիտի ըսէր գեղածիծաղ սիւանքին գրեց «Դաւիթ Կոլտեր» վէպը, ինքին գլուխ գործոց մը որ թէ թատրոնի եւ թէ շարժանկարի մէջ անցաւ վերջերս: Կոմսուհի տը Նոայլ ֆրանսական բանաստեղծութեան փառքերէն մէկն է ներկայիս, եւ ասկէ ետքն շատ շատեր որոնք թէեւ լաւ ապրած են, սակայն կ'արտադրեն, որովհետեւ թէ տաղանդ ունին եւ թէ՛ ձգտում կը սիրեն արուեստն ու գրականութիւնը: Այսպէս հասկցուելու համար, ըսեմ որ դրամապաշտութիւն չեմ քարոզեր: Գործն մ... գը. Եթէ դրամը իբրեւ միջոց գործածէ, եւ ոչ թէ նպատակ, գիտէ անոր համեմատ զգալ մտածել մարդկօրէն, կրնայ ... ստեղծել արժէքաւոր գործեր, եթէ տաղանդ ունի եւ իր ստեղծագործութիւնները այս տեսակէտով հետաքրքրական են, տարբեր բանգ եւ տարբեր հմայք ...

Երկար ատեն այն համոզում գոյացած էր թէ Հրեաներէն արուեստագէտներ չեն ծնիր, անոնք գործի մարդիկ են, դրամապաշտ են եւլն: Սակայն ... օր բոլոր աշխարհ գիտէ ... խոստովանի որ անոնք ամէն ... մէջ ալ առաջին տեղերը կը գրաւեն իբրեւ ստեղծագործող արուեստագէտներ եւ նուրբ մտածողներ:

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԱՒԵՐԱԿ ԵՒ ԱՄԱՅԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Յոյն թղթակից մը, որ վերջերս առիթ ունեցած էր այցելելու Իզմիրի եւ Պրուսայի շրջանները, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ կացութիւնը.—

Մարդ կը ցաւի երբ տեսնէ ամբողջ Պանտրմա քաղաքը ամայացած: Հսկայ այգիները, յոր դաշտերու վերածուած են: Պանտրմայի նոր բնակիչները երկրագործ չեն: Այգիները շրջապատուած եւ ծածկուած են վայրի բոյսերով: Ցեղ տեղ կանաչ դաշտեր կ'երեւին, բայց անոնց տէրերը կամ հին Պանտրմացիներ կամ Մակեդոնացի թուրքեր են: Աղցաձեւերը գետնի ... ձեռք առնուած չէ: Երբ ասոր անձրեւ գայ, կամուրջները կը փլին եւ ասոնք ջուր կը լեցուին: Պանտրմայի շրջակայքը կրնաք քանի մը այգիներ տեսնել, բայց եթէ քաղաքէն քիչ մը հեռանաք, ամայութիւնը սարսափելի է: Քաղաքին փողոցներուն մէջ աղտոտ կոյտեր ջուրեր կան, Այս վատ պայմաններու տակ մեկնեցայ Պանտրմայէն:

Երկու ժամուան ճամբորդութենէ մը յետոյ հասայ Սէյիրճի: Հին ատեններէն ի վեր Սէյիրճի միշտ թրքական գիւղ մը եղած էր: Սակայն հոս ալ կեանքը մարած է: Քրիստոնեաներն էին որ շարժում կը ստեղծէին այդ շրջանին մէջ: Պանտրմայէն, Ագարէն, Մանիսայէն եւ Իզմիրէն կուգային գնումներ ընելու, եւ հիմա մարդ կը զարմանայ երբ կը տեսնէ այդ շրջանը մեռած:

Մեծ հանգար մը, գամ տուն մը, ահա կայարանը: Այդ հանգարը որ 1922էն առաջ չէր բաւեր պատսպարելու անհամար պարկերը, այսօր կատարելապէս պարապ է:

Կայարանը հազիւ 10 հոգի տեսայ կայարանապետը եւ քանի մը գիւղացիներ մերկ ու բոպիկ. հակառակ սաստիկ ցուրտին: Բոլորին ալ երեսը գունատ էր ջերմի հետեւանքով: Քանի մը խեղճ խրճիթներ եւ ուրիշ ոչինչ: Ոեւէ շարժում չկայ:

Գիւղացիները եւրոպական գլխարկներ դրած են, սակայն կը շարունակեն պահել իրենց հին մտայնութիւնը: Ահա թէ ինչ ըսաւ ինծի զարգացած թուրք մը.

— Չենք կրնար հաշտուիլ վերջին նորաձեւութիւններուն հետ: Առաջինը եւ՛ անմիջապէս որ տուն երթամ, գլխարկս կը նետեմ եւ ֆէս կը դնեմ:

Հազիւ տասը վայրկեան կեցայ Սէյիրճի: Այդ կարճ ժամանակամիջոցին, ... մէկը ... է հասկնալ թէ քրիստոնեաներուն մեկնելէն յետոյ հողը ... իր տէրը:

Ընդհանուր գանգատ ... կը յառաջանար գիւղի ... ներ: Հաղուագիւտ է տեսնել ... դաշտ մը գաշտին մէջ: Հոս ... միայն կանաչ անտառ ... թիւններ կ'երեւան:

... 30 ... անք Պալըքէսիր: Հոս տեսարանը ... տարբեր է, կեանք կայ:

Հրապարակին վրայ ինք... շարժեր կը սպասեն: Նոյն ... պարտէզին մօտ կը գտնուի ... զինուորական դպրոցը: Պալըքէսիր ... տաք կլիման կը հասկնայ ... 2000 ... ըլլայ թէ կը գտնուի ... 500 ... կան քաղաքի մը մէջ, զինուոր... կան ինքնաշարժերու հսկայ ... կարներ, օդակայան, ամէն ... պաններ: Այս շարժումը ... երեւութական է. Հոս ալ կեան... կը պակսի: Ըօֆէօրներ ձեռ... ձեռք կը յափշտակեն ճամբ... ները:

Կայարանէն քիչ մը անդ... կը գտնուի «Թուրք Օճախը»ի շէ... քը, շինուած արաբական ... Թուրքիոյ ամէն կողմը ... հանդիպիք նման շէնքերու: ... ի՞նչ է «Թուրք Օճախը»: Հոն է ... երիտասարդները իրենց ազգա... նական կրթութիւնը կը ստանա... եւ կը սորվին ատել Թուրքիոյ ... լոր թշնամիները: Սակայն ... «օճախները» միաժամանակ ... առաջդիմութեան ու զարգացմ... հնոցներ են:

Կամաց կամաց կ'ուղղուի... դէպի քաղաքին կեդրոնը ուր ... գտնուէին հին տուներ յունակ... եւ հայկական թաղերը: Պալըք... սիրի մէջ կային 2500ի չափ Յ... ներ եւ միա 5000 Հայեր: Ա... նամեծ եւ ամենահարուստ ... ները քրիստոնեաներուն կը պատ... կանէին:

Երկու քրիստոնեայ թաղ... րու մէջտեղը եւ գրեթէ ... պարտէզին մէջ կը բարձրանայ... Յոյներուն եկեղեցին եւ իր դպ... րոցները եւ Հայոց եկեղեցին ... դպրոցներով: Այսօր երկու եկե... ղեցիներն ալ կանգուն են, սակայն ... ոեւէ քրիստոնէական խորհրդանշ... մը չէք տեսներ անոնց վրայ. Դպ... րոցները դրուած է թուրք ... ռավարութիւնը:

Քրիստոնեաներուն տուներ...

...բնակին Սելանիկէն եւ կրե... ...ից եկած գաղթականները։ Փո... ...րուն մէջ շարժում գրեթէ ...։ Երբեմն, երբեմն գիւղացի... ...ք կ'անցնին դանդաղ քայլերով, ...ց առաջարկելու համրիչ ...նել։

Գիւղաքաղաքը մարսած չէ եւ ...ունակ է չմարսել Եւրոպայի ...ակերպութեան նորութիւնները։ Գիւղաքաղաքէն դէպի Իզմիր ...թելու ատեն պահ մը կանգ ...ինք Սանջաքլը գիւղին բաւէ... ...ը մը նստիլ խորհրդածելու վրայ, ...պահ մը կազմելու համար ...է որքան աղքատ է ժողովուրդը ...որքան մեծ են առողջապահա... ...ան պայմանները։

Խումբ մը գործաւորներ կը ...ողէին Պերկամա Գրնըք ճամ... ...։ Այն պահուն որ այնտեղէն ...անցնէի գործի ժամ էր։ Գործաւորները կ'ուտէին ամէնքն ալ ...յ ամանէն։ Ճաշուն՝ տաք ...ով որուն մէջ մանրած էին սոխ ...հացը։

Ըրղիկանքը ճամբայ ելաւ ...ից յետոյ կը տանէի սիրէգուի ...գեղջուկ գիւղերը։

...ըմա կը մտանանք։ Հե... ...ն կ'երեւէին արդէն երկաթէ ...ղայ սիւներ որոնցմէ կախուած ...հանքածուխ փոխադրող պզտիկ ...ներ։ Երկու տարիէ ի վեր ...յդ վագոնները անշարժութեան ...տուած են։ Ըրղիկանքի ըն... ...թիւնը սուղ կը գնէ Սոմա... ...հանքածուխին գինը։ Սակայն ...մայի հանքերը փակցի... ...ւած էին։ Մեծ պատերազմին ...թացքին, երբ Թուրքիան ամէն ...ողմէ պաշարուած էր եւ չէր ...կրնար անգլիական հանքածուխ, ...Սոմայի փայտաքարով կը շար... ...էին երկաթուղիներու շոգեկառքերը։ Այդ հանքերը կը ...ատկանէին Ըլտոնիոս Ջիմերիին։ ...Սոմա հասանք։ Յիշեցի ան... ...լապէս այդ աղուոր քաղաքը ...տաւ ջուրերով եւ ճարպիկ ...աւտոմոբիլներով։ Հին ատենը ...000 բնակչութիւն ունէր, որոնց ...500—4000 Յոյներ էին՝ մեծ ...մասամբ վաճառականներ եւ այ... ...գեպաններ։ Անշուշտ ներկայիս ոչ ...յներ, ոչ ալ Հայեր կան հոն։ ...միայն Հրեաները կը շրջանակեն ...։ Բայց ի զուր յաճա... ...րդի մը ետեւէն կը վազեն։ Սո... ...մա, քրիստոնեաներուն թաղը ...ոչնչացած չէր աւերական թաղէն։ Միակ քաղաքն էր, ուր երկու ...րրերը միասին կ'ապրէին։ Սա... ...կայն քրիստոնեաներուն տուները ...զանազանուէին իրենց արտա... ...քին խնամուած երեւոյթով։

...կայարանը, ինչպէս ամէն ...ուրեք, նոյն անշարժութիւնը՝ քանի մը ճամբորդներ, մանրավաճառներ եւ մուրացիկներ։

Ցած խանութներու մէջ կը տեսնեմ թիթեղներ լեցուն, բայց ոչ մէկ յաճախորդ։ Կը շարունակեմ յառաջանալ դէպի շուկան։ Փողոցներու մէջ ցանցառօրէն կը հանդիպիմ գնդուիներ հագած գիւղացիներու։

Ակներեւ է որ հոս ալ աղքատութիւնը կը տիրէ։ Միայն պահերը լաւ հագուած են։ Սրճարաններուն մէջ խուռներամ բազմութիւն։ Ամէն մէկ քայլին ստիպուած են աղտոտ ջուրերով լեցուն փոսերուն վրայէն ցատկել։ Բայց ամէնէն աւելի շուկան է որ կը տառապի աղքատութենէ։

Գլխարկով գիւղացիներ, հին շալվարներ հագած, լայն գօտի մը կապած, անհոգ եւ ծոյլ իրենց էշերը կը քաշեն եւ առանց աչք մը իսկ նետելու կ'անցնին խանութներուն առջեւէն։ Ուրիշներ բերած են իրենց ագարակներուն բերքերը եւ գնորդ չեն գտներ։

ՑԻԿՆԱՆՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 16 փետր. — Փետր. 14ին «Ըլաղանթա»յի շքեղ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Պրիւսէլի Հայ Ցիկնանց Միութեան տարեկան պարահանդէսը։

Երեկոյթին գեղարուեստական մասը կը կազմէին երկսեռ երգչախումբին հայկ. երգերը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Գ. Վարդան Սարգսեանի։ Երգչախումբին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին գաղութիս ծանօթ տիկիններ ու օրիորդներ, ինչպէս նաեւ պելժ երաժշտասէրներ։ Բոլոր երգիչներն ու երգչուհիները հագած էին հայկական շքեղ տարազներ, ինչ որ մասնաւոր փայլ մը կու տար հանդէսին։ Երգերը խիստ յաջող անցան եւ խանդավառ ծափեր խլեցին ներկաներէն, որոնց մէջ կը նշմարուէին պելժ ծանօթ դէմքեր։

Երգչախումբին անդամները մասնաւոր նուէրներ ստացան Միութեան ատենապետուհի՝ տիկին Նուարդ Մարեանի կողմէ։

Պարերը շարունակուեցան մինչեւ առաւօտ մեծ ոգեւորութեան մէջ։ Եղան հաճելի անակնկալներ եւ վիճակահանութիւն։ Պարահանդէսը Միութեան անտուկին ապահովեց կարեւոր հասոյթ մը, որ պիտի յատկացուի տեղական կարիքներու։

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք որ Միութիւնը քաջալերուելով նորակազմ երգչախումբին ձեռք բերած փայլուն յաջողութենէն մղուած է աւելի ընդարձակել երգչախումբին կազմը եւ յառաջիկային կազմակերպել Պրիւսէլի մէջ մեծ երգահանդէս մը հայ եկեղեցական երգերու, ղեկավարութեամբ Գ. Վ. Սարգսեանի։

Աչքի առջեւ ունենալով պելժ ժողովուրդին եկեղեցական երաժշտութեան հանդէպ ունեցած սէրը, եւ Գ. Սարգսեանի երաժշտական կարողութիւնը, այժմէն կարելի է ապահովուած նկատել երգահանդէսին յաջողութիւնը, ինչ որ միեւնոյն ատեն առիթ պիտի ընծայէ օտարներուն ծանօթացնել հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը։

Ջերմապէս գնահատելի են Ցիկնանց Միութեան անդամուհիներուն եռանդուն ջանքերը, մանաւանդ գաղութիս ներկայ անկերպարան վիճակին մէջ, ուր ատենէ մը ի վեր ազգային ամէն շարժում կանգ առած է։

Հ. Ցէրոսկի

ԱՂԱԲԵԿՈՎԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒԶՈՒՄ ԵՒ ԾԵԾ

Պաղտատէն փետր. 5 թուականով կը գրեն «Յուսաբեր»ի.—

Այսօր, երեկոյեան ժամը դէպքեր տեղի ունեցան Պաղտատի Հայոց եկեղեցիի բակին եւ Առաջնորդարանին մէջ։ Նախկին չեկիստ Աղաբեկովի մերկացումները ցնցած էին թեմի ամբողջ հայութիւնը։ Ժողովուրդին եւ իր «հոգեւոր առաջնորդ»ին միջեւ այլեւս որեւէ կապ գոյութիւն չունէր։ Կէփէշեանի վեղարակիր գործակալը ժանտախտ մը դարձած էր, որմէ կը խուսափէին բոլոր պարկեշտ տարրերը։ Եւ ասոր հակառակ... իրեն կը մօտենային նոր մարդիկ, մինչեւ իսկ այնպիսիներ, որոնց հասցէին երէկ այս անարգը ամէն լուտանք կը թափէր, երբ իր դէմքին քօղը նախկին չեկիստին կողմէ տակաւին պատռուած չէր։ Այս նոր բարեկամներէն էր գաղութիս լաւապէս ծանօթ Արգար Յովհաննէսով անուն անձ մը, որ մինչեւ Ռուբէն չեպիսկոպոսի այստեղ ժամանումը Էջմիածնէն, ամբողջ երեք տարի, գլխաւորելով առժամեայ կոչուած մարմին մը, ամէն ապօրինութիւն եւ քմահաճոյք գործած էր։ Չեպիսկոպոսի ժամանումէն ետքը այս առժամեան լուծուած եւ գաղթականներու մասնակցութեամբ նոր առժամեայ մը կազմուած էր։ Այս գետնին վրայ խզուած էին յարաբերութիւնները Արգարի և Ռուբէնի։ Սակայն շուտով, երբ Աղաբեկով հրապարակ եկաւ իր մերկացումներով, խզուած յարաբերութիւնները վերահաստատուեցան եւ անհաշտ հակառակորդները, մութ ու կասկածելի անձերու միջնորդութեամբ, սիրալիր բարեկամներ դարձան։ Գաղութին մէջ միայնակ չմնալու համար, Ռուբէն կոչուած անարգը որոշեց Արգարեաններու ապօրինի մասնակցութեամբ նոր առժամեայ մը կազմել։ Այս առժամեայի նիստն էր ահա, որ նշանակուած էր երէկ երեկոյ, մասնակցութեամբ Արգար Յովհաննէսովի եւ Մինաս Մինասեանի։

Տեղեկանալով Կէփէշեանի վեղարակիր գործակալին այս նոր դաւերուն, երէկ իրիկուն շուրջ 400 հոգի խռնուելով եկեղեցիի բակը, ամէնէն առաջ բռնեցին Արգար Յովհաննէսովը եւ զայն ծանր կերպով ծեծեցին։ Դաւաճանօրէն յուզուած ժողովուրդի դատաստանին տակ, այս վերջինը ներում կը խնդրէր եւ կը խոստանար այլեւս հեռու մնալ ամէն դաւերէ։ Չեպիսկոպոսը ծեծին ձայնը լսելով, ձգած էր Առաջնորդարանը եւ պահուած Զապէլեան վարժարանի սենեակներէն մէկուն մէջ։ Շուտով ան եւս գտնուեցաւ եւ ենթարկուեցաւ ժողովրդական ծանր դատաստանի։

Յուզուած ժողովուրդը ծեծով իր դառնութիւնը կը թափէր եւ կը պահանջէր անյապաղ ձգել գաղութը ու մեկնիլ, թեմ մը ամբողջ Աղաբեկովի մղձաւանջէն ազատելու համար։ Ճակատին արիւնը սրբելով գաղութիս վեղարակիր արատը «սիրոյ եւ քրիստոնէական ներողամտութեան» բառերով կը յայտնէր, թէ Աղաբեկովի իր մասին ըրած մերկացումները... ճիշդ չեն։ Մինչ այս մինչ այն, ոստիկանութիւնը կը հասնի Առաջնորդարան եւ ժողովուրդը կը ցրուի։ Քանի մը հոգիներ արդէն հարցաքննուած եւ ոստիկանութեան տուած են անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները։

Ի զուր է ըսե՛լ, թէ խոր յուզման մէջ է ամբողջ գաղութը։ Յաջորդով կը գրեմ մանրամասնօրէն։

ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՍԱՆՐ ԵՆ

Թիֆլիսի մէջ, ինչպէս «Պրոլետար» կը հաղորդէ (25 յունուար), անուրդի հանուած են 95 տուներ, մեծ մասը Հայու տուներ։ Պիտի ծախուին տուները ամբողջովին կամ շէնքին մէկ մասը, մէջէն քանի մը սենեակ, այնքան որքան պէտք է՝ գոցելու համար տեղական չվճարուած տուրքերը։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԻԼՖՕՐԻ ՄԷՋ

ՊԻԼՖՕՐ, 17 փետր.— 1926ի գործազրկութեան գաղութիս թիւը մինչեւ 500էն 1000ի բարձրացաւ։ Բայց երբ գործերը բացուեցան, քաղաքին անպատսպար օդն ու ձիւնը պատճառ եղան որ Հայերը մեկնին աւելի մեծ կեդրոններ, ուր կեանքը աւելի տանելի էր եւ օրավարձերը աւելի նպաստաւոր։

1928ի շրջանին գաղութը գրեթէ պարպուած էր։ Այդ թուականին հոս գործերը բացուեցան եւ օրավարձերու յաւելում տեղի ունեցաւ։ Ուրիշ տեղերը շատ մը հայրենակիցներ՝ որոնց թուղթերը թերի էին, կրցան կարգի դնել։ Ոմանք մեկնեցան, իսկ ուրիշներ հաստատուեցան։

Այժմ գաղութին թիւը 150էն 200ի կը հասնի եւ գրեթէ երկու գործարաններու մէջ տեղաւորուած են։ Այստեղի գործարանները գործազրկութենէն բնաւ ազդուած չեն եւ մեր հայրենակիցները ամբողջ շաբաթը կ'աշխատին։ Միայն նորեկներ չեն ընդունիր, ըսելով թէ նախարարութենէն հրահանգ ստացած ենք օտարականները գործի չառնելու համար։

Անգործներու թիւը շատ քիչ է եւ անոնք ալ ուրիշ տեղերէ եկած են։

Վերջերս կարգ մը հայրենակիցներ որոնք՝ նախապէս հոս աշխատած էին, կ'ուզեն կրկին վերադառնալ։ Այդպիսիներուն կը յանձնարարենք որ իրենց տեղերէն չշարժին, որովհետեւ, այստեղ գործ գտնել անկարելի է։ Երկրորդ՝ քաղաքապետարանը ժամանման արտօնագիր չի տար, որով երբ ոստիկանութիւնը բռնէ, ուղղակի կ'ենթարկուին, եւ երրորդ՝ անգործութեան թոշակ չեն կրնար ստանալ։

Կեմերէկցիները մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ բոլորը կը բնակին գործատան տուներու մէջ։ Նախապէս ունէին Հայրենակցական Միութիւն մը որ 26էն 29ի շրջանին ունեցաւ բեղուն գործունէութիւն մը, բայց այժմ անոնց մեծամասնութիւնը Վիէն գտնուելով, կեդրոնական վարչութիւնը հոն փոխադրուած է։ Վերջերս փորձեցին այստեղ ալ մասնաճիւղ մը կազմել։ Յոյս ունինք որ պիտի յաջողին։

Ուրիշ ոչ մէկ կազմակերպութիւն կայ։ Անհատական գործ ընողներ գրեթէ չունինք։ Միայն մէկ կօշկակար կայ եւ մէկ ալ նպարավաճառի խանութ, նոր բացուած։

Հրատ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՄՐՑՈՒՄԸ ԱՌՈՂՋ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան մասնաճիւղը, անցեալ տարուան պէս ՄԱՔՈՒՐ եւ ԱՌՈՂՋ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ համար մրցում մը բացած է։

Բժշկական յատուկ Յանձնաժողով մը պիտի որոշէ մրցանակի արժանացողները, որոնք պիտի ստանան զանազան նուէրներ։

Այս մրցման կրնան մասնակցիլ ամէն հայ մանուկներ, որոնց տարիքը 5 ամիսէն վար եւ 12 ամիսէն վեր չէ։

Մրցման մասնակցիլ ուզող ծնողները կը հրաւիրուին ներկայանալ Թուականէս սկսեալ ամէն օր ժամը 9-12 (բացի կիրակիէն) եկեղեցւոյ խորհրդարանը ընդհ. քարտուղարութեան՝ արձանագրուելու համար։ Ի ձեռին պէտք է ունենան իրենց զաւակներուն մերիի կամ եկեղեցիին կողմէն տրուած պիւլըթէն տը նէսանսները կամ ծննդեան վկայագիրները։

Արձանագրութիւնները կը փակուին 1931 Սեպտեմբեր 30ին։

(Կնիք)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Այս տարի մարտին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ կառավարութիւնը կը կատարէ ընդհ. մարդահամար։ Սէնի նահանգին մէջ, համաձայն նահանգապետութեան մէկ հրամանագրին, մարդահամարը պիտի սկսի մարտ 8ի կիրակին։

Նման որոշումներ պիտի տան նաեւ միւս նահանգապետները։

Այսպէս այդ կիրակի օր, ընտանիքի պետերը պիտի լեցնեն 2 հարցարան, մէկը ամբողջ ընտանիքին յատուկ, միւսը ընտանիքի անդամներուն յատուկ։

Նախորդ մարդահամարին, իւրաքանչիւր բնակարանի համար առանձին հարցարաններ բաժնուեր էին։ Այդ հարցարանները այն ատեն լեցուցեր էին դռնապանները։

Այս տարի, անոնք պիտի լեցուին մարդահամարի յատուկ պաշտօնեաներուն կողմէ, որոնք բնակարանները պիտի այցելեն այդ առթիւ։

Այս առթիւ, գիտել կուտանք մեր ընթերցողներուն թէ պէտք է զգուշութեամբ վարուին, խաբէութեանց զոհ չերթալու համար։ Պատահած է որ իբր մարդահամարի պաշտօնեայ, կարգ մը խաբեբաներ տուները մտնելով, գողութիւն կատարեն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԻՄԱՍՏԸ

(Խօսուած փետր. 14ի գիշերը, Վարդանանցի հանդէսին առթիւ)

Մոռացա՞ր, եղբայր, ա՛յն տխուր գիշեր,
Որ սեւ թեւերով յուռ կը տարածուէր
Աւարայր դաշտի թաթաւուն յարեան
Յաղթապանծ Հայոց բանակին վրան։

Ո՛չ, եղբայր, չեմ մոռցած ա՛յն տխուր գիշերը, որ հայրե... ...ի սիրոյն անհաւասարութիւնը եւ ...հաւասարութիւնը փայլատակող ...արշալոյս մը ունեցաւ։ Չեմ մոռ... ...ցած հայկական դիւցազներգու... ...թեան երկրորդ աշխարհածնական ...դրուագը, որ ցեղին պատանե... ...կութեան յորդաբուղխ խանդը ...յօրինեց, եւ ազգերու ընտանիքին մէջ մեր ունեցած ...իրքը ամրապնդեց։ Ես չեմ ...մոռցած Աւարայրի գիշերը, եւ ...արագու դաշտին խաց հերոս... ...ները։ Դար դարի վրայ փոշի ...ելով, Վարդանանց յիշատակը անթեղին տակ մնաց կենդանի, ...տաւմը հետզհետէ յաղ... ...թական օրէնսդրութիւն մը ե... ...ղաւ, դիւցազնային օրօրոց մը, ...որ սերունդին ներարկեց իր անցեալ փառքերուն տարերքը։ Լաւագոյն է որ Վարդանանց տօնը ըլլայ երգ մը, երգառնութիւն մը, մայրենի կենդանութեան տաղ մը, զոր բեմի վրայ ներկայացնելով նպատակ ունենանք արցունք բերելու աչքերուն եւ կսկիծ՝ սիրտերուն։ Լաւագոյն է որ Վարդանանց Տօնը նոր խանդի, ոգեւորութեան շաղախ մը ըլլայ, որով պայծառանայ ամէն միտք, եւ դադրի պահիկ մը ամէն կսկիծ ներկայ ու անցեալ վէրքերուն վրայ։

Երեկոյթը սարքող երգչախումբը այս առթիւ արժանի է անկեղծ շնորհաւորութեան, որովհետեւ տարիներէ ի վեր առաջին անգամը ըլլալով, գաղափարը կ'ունենայ երգի, տաղի միջոցաւ ոգեկոչելու ազգային հերոսներուն յիշատակը, երգին տաղին տալով շունչ ու կայծ սլանալու դէպի երկինք եւ մաքուր սիրտերուն մէջ պարզուած՝ անոր արբունութեամբ անշահախնդ յատակութեամբ ոռոգելու հայկական սիրտերը։

Պէտք է հրաժարիլ պատմական այն սովորութենէն, որ ազգային հանդէսներու առթիւ մեզ հակառակ կ'ընէ լսելու այնպիսի արտասանութիւններ, որոնց մէջ հայ մայրեր, հայ քոյրեր, հայ կոյսեր կը նկարագրուին խենէշ բառերով թշնամիին խժդժութեանց ենթարկուած։ Պէտք չկայ այլեւս ծանրանալու ամօթին վրայ։ Ան կապեց արդէն մեր սիրտին մէջ յաւիտենական վէրք մը. անով կը զօրանանք եւ կ'այլակերպինք եւ կ'ուխտենք անսասան դաշինք, սուրբ ուխտ մը որ մինչեւ գերեզման կը տանի ծերերը, իսկ երիտասարդներն ու պատանիները մինչեւ Արարատ կամ մինչեւ Կիլիկիա, աշխարհներ՝ ուր մեր հետքերը կը գտնուին յայտնօրէն։ Զուարթ է մեր տօնը եւ զուարթ պէտք է ըլլան մեր սիրտերը, երբ քերթողին Շնորհալիին հետ կ'աղաղակենք կամ կը մնչենք.— «Նորահրաշ պսակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց, վառեցար զինու հոգւոյն արիաբար ընդդէմ մահու։

«Վարդան քաջ նահատակ, որ վանեցեր զթշնամին, վարդագոյն արեամբդ զօ պատկեցեր զեկեղեցին։ Միթէ ու խանդ, ահա ծնծղան մեր այս իրիկուան տօնին, դիւցազնութիւնն է որ կը հնչեցնենք, ցեղին անմահ ու անպարտ կորովն է որ ազնուածին պճնութեամբ եւ լայնալիճ առատութեամբ՝ իր հովանին է սփռած սերունդին բեկորներուն վրայ, որոնք, թէեւ թափառական, սլացքի ու այրումի տենչով վարակուած, հանդարտօրէն կը դիմաւորեն ազգային հերոսները, անխռով ու անվրդով, որովհետեւ իրենց մէջ կը զգան նոյն ոգին թելը, եւ նոյն քնարին լարը։ Ուրեմն երգենք Վարդանանց յիշատակին եւ թող երգով փայլատակէ դարերու մէջէն անոնց մաունջը Աւարայրի դաշտին վրայ։ — Երգէն անմիջապէս վերջ կուգայ այս յիշատակին բարոյական նշանակութիւնը։ Այս սերունդը պէտք է գիտնայ այսուհետեւ առանց կասկածանքի, առանց գիտական կամ արուեստական կապանքի թէ Ե. դարու այն մեծ պատերազմը իսկապէս հայրենական, հայրենասիրական կռիւ մըն էր, մղուած ցեղին պահպանութեան համար ընդդէմ այն ատենուան թշնամիին, որ կրօնքի պատրուակին տակ կ'ուզէր խլրտեցնել հայկական կամքը, հայկական արիւնը։ Յազկերտ գիտէր հայուն մարտական ոյժը. ան սահմաններու պաշտպանութեան գործին մէջ առաւելապէս օգտուած էր հայկական բանակէն, հայ ուժէն, մանաւանդ սպարապետ Վարդանէն՝ որուն հանդէպ կը տածէր գրեթէ հայրական համակրութիւն մը։ Սահմաններու վրայ Հոնք, Քուշանք, Աղուանք, քանի մը հատը միայն յիշելով կիսավայրենի եւ անպայման ցեղերու խառնուրդ մըն էին. անդին Հայը կար միայն, արիական քաղաքակրթութեամբ, գիտութեամբ եւ գիտակցութեամբ զօրացած տարր մը, որուն գիտէր արդէն նպատակը, եւ զոր կը փափաքէր ձուլել, պարսկացնել։ Ազգ մը երկու կերպով կը ձուլուի, նախ լեզուով ու կրօնքով, եւ ապա խառն ամուսնութեամբ։

Յազկերտ, խելացի թագաւոր, գիտէր որ կրօնքով ու ամուսնութեամբ Հայերը Պարսիկ մեծ զանգուածին խառնուելէ վերջ, այլեւս ոչինչ կը մնար իր ծրագրին ընդդիմացող։ Այս գետին վրայ արագ արագ ակնարկ մը արձակելով այս գիշեր, ամէնուս համար շատ դիւրին է ըմբռնել, թէ Վարդանանք եւ Ղեւոնդեանք,— աշխարհական թէ կրօնական դասակարգը, հասկցան իսկոյն Յազկերտի թագուն նպատակը, կրօնքի պատրուակին տակ, հասկցան թէ հայութեան դէմ վտանգը՝ բուն ցեղին գոյութեան դէմ էր, եւ որոշեցին ինքնապաշտպանութիւն եւ յաջողեցան։ Ճարտասանական կամ հռետորական սովորական հնարքներով չէ որ կը փափաքիմ այս կէտին վրայ լուսաբանել իմ ունկնդիրներէս շատերը։

(1) (Շար.)

Հանրապետական եւ ընկերվարական այն պարագլուխները որոնք տակաւին չեն ձերբակալուած, բազմաթիւ խորհրդակցական հաւաքոյթներ կ'ունենան, ոստումնասիրելու համար կացութիւնը։

Նախորդ իրիկուն, Մադրիտի կեդրոնին մէջ ցոյցեր տեղի ունեցան հանրապետական երիտասարդներու կողմէ։

Պաղեստինի հրեաները դժգոհ են

Գրեր էինք թէ Պաղեստինի հոգատարութեան վերաբերեալ անգլիական Սպիտակ Գիրքը մեկնաբանող Մաքտոնալտի նամակին առթիւ, Պաղեստինի Արաբները դժգոհ մնացեր էին եւ սպառնացեր էին մինչեւ իսկ պոյքոթի ենթարկել Պաղեստինի հրէական բոլոր արտադրութիւնները։ Հրեաներն ալ իրենց կարգին միշտ դժգոհ են։ Երուսաղէմի մէջ գումարուած հրէական ազգ. խորհուրդը վերահաստատեց անցեալ հոկտեմբերի բանաձեւը եւ անգամ մը եւս դատապարտեց Սպիտակ Գրքին մէջ բացատրուած Անգլիոյ հոգատարական քաղաքականութիւնը Պաղեստինի հանդէպ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

ԻՍԻ ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕԻ Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ընկերական վիճաբանական ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 63 Rue de la Républiqueի մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան ժողովը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիա ճաշարանի մէջ։

Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ պարահանդէսի մասին խորհրդակցութիւն։

Լիոնի Պոլսոյ եւ շրջ. երկսեռ Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Յրդ. Թաղ. գրադարանին մէջ։

կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ գտնուիլ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի օծման տարելիցին առթիւ Գեր. Վռամշապուհ եպիս. Քիպարեան հրաւիրուած է այս կիրակի յատուկ Ս. Պատարագ մատուցանել։ կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

Հոգաբարձութիւն Ալֆորվիլի
(կնիք)

ՇԱՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շավիլի, Վիրոֆլէյի, Վէլիզիի, Վիլ տ'Ավրիի եւ Սէվրի 20 տարեկանը լրացուցած ամէն հայրենակից մասնաւոր հրաւէր ստացած ըլլան կամ ոչ անխտիր ժողովի կը հրաւիրուին, այս կիրակի ժամը ճիշդ 2ուկէսին, խիստ կարեւոր խնդրի մը առթիւ խորհրդակցելու համար։

Հաւաքատեղին է՝ Շավիլ Puits sans vin, Ave. Ville d'Avry թիւ 20 սրճարանի ետեւի սրահը։

կը խնդրուի անպատճառ անձամբ ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին։

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

71, Ave. Kléber վաղը, իրիկուն ժամը 9ին կը խօսի Շաւարշ Միսաքեան, նիւթ ունենալով «ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ»

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէն, այս իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ խումբը, այս իրիկուն, ժամը 8.30ին Ֆլօրիայի վերնայարկը։

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի կոմիտէի կողմէ
Մարտ 28ին ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Սալ Փլաս տէ Ֆէթի մէջ
95 Bld. August Blanqui մէթրօ Blanche
Մանրամասնութիւնները ետք օրէն

BAL MASQUÉ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

կազմակերպուած Պոլսոյ Տէվրէկ եւ Շրջ. Հայր. Միութեան կողմէ վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Salle des Ingénieurs Civiles, 19 Rue Blanche, Métro Trinité.

Ջոյգ նուագախումբ, Թանկօ Արժանթին, ֆօքս, ժազ, օրքէսթր «Թիփիքա» իրենց ազգային տարազով, զաւեշտ, անակնկալներ, եւն.։ Պարի մրցում, attraction. «Անուշ»էն քանի մը պատկեր, ծոխ եւ աժան պիւֆէ, Ածուրդ չպիտի կատարուի, Մուտք 10 ֆրանք։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԸ

Զ. Ե. Ռ. Միութիւնը Ապրիլ Տասնըմէկը կը տօնէ Փարիզի մէջ Ապրիլ 27ին, Կիրակի երեկոյ, Սալ տը Կրընէլի մէջ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ, Սարսէլ կազմակերպուած՝ «Արարատ» միութեան կողմէ

կը նախագահէ եւ կը խօսի Գ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
ի նպաստ Գրադարանին
կը մասնակցի «Սիփան» երգչախումբը
Հայկական ճազպանտ Գին 5 ֆրանք
Ճամբորդ՝ Կառ. տիւ Նորէն 8.13, 10.22

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Կուկունեան խումբի կողմէ
Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէի
կը ներկայացուի՝ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ
14 Մարտ շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Emile Zolaի սրահին մէջ։
կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Խաժակ ակումբի վարչութեան կողմէ։ վաղը իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Խաժակ ակումբին մէջ։ կը ներկայացուի երկու զաւեշտներ՝ «ՎԵՑՈՒԿԷՍ ՊՕՐՏԻՆ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՍՆՏՈՒԿԸ» եւ «ԽԵՉՕՒ ԹՈՒՋԸ»։
Արտասանութիւններ փոքրիկներու կողմէ։ Մուտք 2 ֆրանք

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18» ՓԻՒԺԷԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վռամեան խումբի կողմէ
Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ա. ԱՐՕԵԱՆ
Երգ, նուագ եւ արտասանութիւն

ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Բոլսոյ Հայր. Միութեան կողմէ
Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Րիւ Թափի Վէո,
Սալօն Էսբաննոլի մէջ Մուտքը ազատ է

IMPRIMERIE - MASSIS -ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԻՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276 266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ
21
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

21 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1500

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅՐԵՐ ԵՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐ

«Յասնըհինգ օր Մէնէմէնի շրջակայ լեռներուն մէջ Թափառելէ ետքը, ուժասպառ՝ ցուրտէն եւ անօթութենէն, մահապարտը ապաւինեցաւ ապաստանիլ գիւղացիներուն մօտ։ Այս վերջինները զինքը յանձնեցին ոստիկանութեան, եւ Հիւսէյին Մէնէմէն տարուեցաւ կախուելու համար»։

Դէպքը ծանօթ է մեր ընթերցողներուն։

Փետրուար 3ին, երբ Մէնէմէնի 28 մահապարտները դէպի կախաղան կ'առաջնորդուէին, Իսմայիլ օղլու Հիւսէյին, որ պիտի կախուէր հօրը հետ մէկտեղ, յաջողեցաւ փախչիլ։ Անմիջապէս շարժման մէջ դրուեցան ոստիկաններ եւ զինուորներ, փախստականը ձերբակալելու համար։ Պաշարուեցան բոլոր լեռներն ու ճամբաները։ Մահուան սպառնալիք եղաւ անոնց որ գիտէին փախստականին տեղը, կամ ապաստան տուած էին անոր։ Միւս կողմէ՝ պարգեւ սահմանուեցաւ մատնողին։

Երկու շաբաթ անցաւ ապարդիւն։ Կը թուէր թէ ամէն յոյս կորսուած է։ Եւ ահա փետր. 18ին՝ նոր լուրը— Մէնէմէնի գիւղացիները իրենց գթութեան ապաւինած մահապարտը բռնելով, յանձներ են ոստիկանութեան։

Ամբողջ պատկեր մը՝ այս անցուդարձն ալ։

Անցեալները Թուրք մտաւորական մը, երեսփոխան եւ հրապարակագիր, դառնօրէն կ'ողբար թէ Մէնէմէնի դէպքին օրը, երբ անխնայ կը գլխատուէր երիտասարդ սպայ մը, Քուպլայ պէյ, ամբոխը «ոչ միայն չազդուեցաւ, չընդվզեցաւ այս բարբարոսութեան առջեւ, այլեւ մէկ մասը ծափահարեց նոյնիսկ»։

— «Մէնէմէնի ժողովուրդին այս ընթացքը ցոյց կուտայ թէ ի՜նչ աստիճանի անկում կայ։ Պէտք է լրջօրէն խորհինք այս աճասուր անկումին պատճառներուն եւ զայն դարմանելու միջոցներուն վրայ»։ (Նեճմէտտին Սատըգ պէյ, «Ազգամ»)։

Եւ ահա նոր ապացոյց մը։ Հատ մը եւս՝ հազար եւ հազար դէպքերու կարգին։

Ուրիշ ո՛ր եւ է ժողովուրդի մէջ, այսպիսի դէպքի մը պարագային, գիւղացիները ապահովաբար հանրագրութիւն պիտի ներկայացնէին իշխանութեան, խնդրելով որ թեթեւցնէ պատիժը։ Մինչեւ մահ բանտարկէ զայն, փոխանակ անմիջապէս կախելու։

Ուրիշ ո՛ր եւ է երկրի մէջ, իշխանութիւնը «Թիգ» տարբերական պարտք պիտի համարէր ներել յանցաւորին — նոյնիսկ եթէ հասարակ ոճրագործ մը ըլլար ան։ Դիւակ մըն էր, վերջապէս, 15 օր Թափառական լեռ ու ձոր, անօթի ծարաւ,— եւ երիտասարդ։ Մարդ մը, որ ամէն վտանգ յանձն առած էր բռնի մահուան սարսափէն խեղդկալէն։

Կա՛մ հանրային խիղճը պիտի արթննար։ Եթէ չհամարձակէր բողոքել, գոնէ պիտի փորձէր բարեխօսել։

Ո՛չ,—Հալածականըպէտք է հանուէր ապաստանած տունէն, պէտք է յանձնուէր ոստիկանութեան։ Եւ,—ուղղակի կախաղան։

Հետաքրքիր էինք իմանալու,— ի՞նչ զգացին Նէճմէտտին Սատըգները այս նոր դէպքին առթիւ։

Նորէն ողբացի՞ն «ահաւոր անկումը», թէ խոհեմութիւն համարեցին ձայն-ծպտուն չհանել։ Ինչպէս ա՛յն օրերուն, երբ ջարդն ու կախաղանը սանձակոտոր կատաղութեամբ կը գործէին ոչ-Թուրքերու գլխուն վրայ։ Երբ կարաւան-կարաւան տուներէն կը հանուէին եւ զանգուածօրէն կը կոտորուէին Հայն ու Յոյնը։ Մինչեւ անգամ կրօնակիցները՝ Արաբն ու Լազը... Երբ տասնեակներով կախաղան կ'առաջնորդուէին բանտային չարչարանքներէն ուժասպառ մարմիններ, կիսամեռ մակոյտները Վիշապեաններու եւ Մուրատներու, Շահպազներու եւ Ցոխիկեաններու... Երբ Էնկիւրիի մէջ, Քէմալի աչքին առջեւ, կը կախուէր 18 տարեկան հայ պատանի մը...։

Միամի՛տ հարցումներ։— Եւ սակայն հարկ է որ անգամ մըն ալ արձանագրենք,— արժանաւոր սերունդ արժանի վարիչներու, պետական, մտաւորական թէ հրապարակագրական։

Արիւն լակելով-լակելով, Թուրքը դարձեր է գազան մը, որ չպիտի հանդստանայ, մինչեւ չուտէ իր իսկ, իր հարազատին գլուխը։

Կախաղանի սարսափէն հալածական, խելագար փախստականին ողբերգութիւնն անգամ բա՛ն չի խօսիր իր հարազատներու ոչ սրտին, ոչ մաքին։

— «Հայ մը պահողը պիտի կախուի», կը սպառնային երէկ, 1915ին, հայաջինջ սարսափները գործադրած ատեն։

— «Հիւսէյինը պահողը պիտի կախուի, կամ անոր թաքստոցն իմացնողը պիտի վարձատրուի», կ'ազդարարեն այսօր։

Եւ Թուրք ժողովուրդը գլուխ կը ծռէ խոնարհաբար։ Ջերքով կը բռնէ եւ դահիճին կը յանձնէ հալածականը։ Իսկ այնուհետեւ,—«Փատիշահըմ չօք եաշա՛»։ Կամ—«Եաշասո՛ւն Մուսթաֆա Քէմալ»։

Թուրքիոյ «ազատարարը» անշուշտ այս առթիւ ալ գիշեր մը լուացուց օղիով եւ յարակից խնճոյքներով, ընկերակցութեամբ գրագէտ Րուշէն Էշրէֆներու եւ գոյնզգոյն գործավարներու կամ գործակալներու։

«Ահաւոր անկո՞ւմ»... Ընդհակառակն։ Բարձրացո՛ւմ է, բարձրացո՛ւմ։ Ցանուած սերմն է որ կը քաղեն։ Սրսկուած թոյնն է որ կը բանի, կը ներգործէ, կը ծաւալի «ընդ հովանեաւ» նո՛ր Թուրքերու։

Ինչո՞ւ կ'ողբան։ Ինչո՞ւ միջոցներ կը խորհին դարմանելու անդարմանելին...

Ընդհակառակն։ Պէտք է փառք տան որ անարգել, յարաճուն թափով, աւելի կատարելագործուած մեթոտներով կը զարգանայ պապերուն աւանդութիւնը։ Շ.

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԵՐԻՒՐԱՆՔՆԵՐ

Թրք. Թերթերէ.— Ֆրանքօ-Թուրք յարաբերութիւնները Հափազանց լարուած վիճակ մը ստացած են, տրուած ըլլալով որ, սուրիական հողէն հրոսախումբեր տեւական կերպով կը յարձակին ու կ'ասպատակեն Թրքական գիւղերը։ Այս հրոսախումբերը զինուած են եւ պաշտպանուած՝ Սուրիոյ հոգատար պետութեան Ֆրանսայի կողմէ։

Հաստատուած է մանաւորապէս որ Անէզի ցեղախումբը, որ շարունակաբար կը յարձակի սահմանապահ Թրքական ուժերու դէմ, զինուած է ֆրանսական նորագոյն սիսթեմի զէնքերով։

Կարգ մը Թերթեր կը յայտնեն թէ, Ֆրանսան կը պատրաստուի Սուրիան օգտագործել իբրեւ խարիսխ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ դէմ եւ Սուրիոյ տնտեսական վերազարթնումին համար յատկացուած 500 միլիոն ֆրանքին ալ սահմանուած է զինուորական նպատակներու։

Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, Էնկիւրիի կառավարութիւնը որոշած է ծանուցագիր մը ուղղել Ֆրանսայի։ Նմանապէս, անգլիական կառավարութիւնն ալ իր կարգին ուրիշ բողոք մը պիտի ուղղէ ֆրանսական կառավարութեան, գանգատելով այս յարձակումներուն դէմ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Փետր. 7ին, Ֆրանսայի անգործներու Թիւն էր (պաշտօնական վիճակագրութեամբ, համաձայն Թաղապետական սնտուկներու) 32292, որոնց 7176ը կիներ։ Այդ Թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, նպաստընկալ անգործներու Թիւն էր 28536։

Ֆրանսայի տնտեսական ազգային խորհուրդը անգործութեան տագնապը մեղմելու մտահոգութեամբ, ուսումնասիրեց կարգ մը միջոցներ եւ որոշեց կառավարութեան թելադրել հետեւեալ աշխատանքները, գործ հայթայթելու համար բանւորներուն 1) Հանրօգուտ շինութիւններ, 2) Թզթատարական վարչութեան հաշւոյն, ելեկտրականացում գիւղերու, 3) Գաղթային աշխատանքներ, որոնք ֆրանսական գաղութներուն ապահովելով մէկտեղ անհրաժեշտ գործիքները, կարեւոր յանձնարարութիւնները պիտի հայթայթեն մետաղագործական ճարտարարուեստին, 4) Ներկայ օրէնքներու թոյլտուութեան սահմանին մէջ, շինել աժան բնակարաններ, հիւանդանոցներ եւ վարժարաններ, 5) Նորոգութիւն եւ ընդարձակում դպրոցներու եւ հիւանդանոցներու, 6) դպրոցներու եւ հիւանդանոցներու հաշւոյն, կոտաւեղէնի, ջերմակեղէնի եւ այլ յանձնարարութիւններ, 7) Ջուրի բաշխման եւ այլ աշխատանքներ։

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ԶԱՐԳԱՆԱՅ

1913ին, Ռուսիոյ մէջ գրողկարդացողներու Թիւը կը կազմէր ամբողջ բնակչութեան հարիւրին 27ը։ 1920ին, այս Թիւը բարձրացած է հարիւրին 62ի։ Մանաւանդ այս վերջին տարիներուն է որ տգիտութեան դէմ պայքարը տուած է իր առաւելագոյն արդիւնքը։ Այսպէս, անգրագիտութեան դէմ կազմակերպուած միութիւնները 1927-28ին ունեցած է 1.300,000 չափահաս աշակերտներ, 28 29ին 2,700000 իսկ 29 30ին 10ուկէս միլիոն։ 25 միլիոն կը նկատուի Թիւն անոնց որոնք այս լուսաւորիչ... կազմակերպութիւններուն ձեռքէն պիտի անցնին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հայու մը զարշելի ոճիրը

ՓՐԻՎԱ. 19 փետր.— Փուզէնի ոստիկանութիւնը Շօմէրաքի Ձապէր ջրանցքին մէջ գտաւ Տիկին Մաքրուհի Թազըճեանի դիակը։ Հայուհին որ կ'աշխատէր տեղին հիւսկեղէնի գործարանը 2 օրէ ի վեր անյայտացեր էր։

Կինը խեղդուած էր ջրանցքին մէջ և վիզը ուժեղ սեղմուած էր պարանով մը։ Ոճիրը բացայայտ էր։ Ոստիկանութիւնը կասկածեցաւ հայուհիին ամուսնէն՝ Թազըճեանէ որ վատ համբաւ հանած էր քաղաքին մէջ։ Կինը նախապէս ամուսնացած էր ուրիշի մը հետ, որմէ ունեցած էր երկու աղջիկ։ Իսկ Թազըճեան կ'երեւի թէ մեղապարտ յարաբերութիւններ կը մշակէր իր կնոջ աղջիկներէն մէկուն հետ։

Թազըճեան ձերբակալուեցաւ եւ հարցաքննութեան ընթացքին խոստովանեցաւ թէ իր կինը խեղդելէ յետոյ ջուրը նետեր էր։

Յոյնա-պուլկար վէճին կարգադրութիւնը

Անգլիոյ արտաքին նախարար Հէնտըրսընի, որ առաջարկեց յոյնա-պուլկար վէճը յանձնել իրաւարարութեան, պուլկար կառավարութիւնը տուաւ իր պատասխանը։ Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ միջեւ առկախ մնացած խնդիրները կարգադրելու համար, Պուլկարիա սկզբունքով եւ ընդհանուր կերպով կ'ընդունի իրաւարարութիւնը, կարգ մը վերապահումներ ընելով մէկտեղ։

Կանտիի տեսակցութիւնները

Հնդկաստանի փոխարքան եւ Կանտի նոր տեսակցութիւն մը եւս ունեցան, տեսակցութիւնն այս անգամ տեւեց կէս ժամ։ Հնդկական շրջանակներու մէջ զրոյցներ կը շրջէին թէ, Կանտիի եւ փոխարքային տեսակցութիւնները նպաստաւոր արդիւնքի չեն յանգած եւ թէ բանակցութիւնները իզուած են։ Այս երրորդ տեսակցութիւնը ծառայեց այդ զրոյցները հերքելու։ Փոխարքան իր մօտ կանչել տուաւ հնդիկ ուրիշ մէկ քանի պետեր եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր գործադիր խորհուրդին հետ։

Իր կարգին, Կանտի խորհրդակցութիւններ կ'ունենայ ազգ. խորհուրդի անդամներուն հետ։

Սպանիոյ դահլիճին շուրջ

Սպանիոյ նորակազմ դահլիճին հանդէպ դիրք ճշդելու համար, սահմանադրական տարրերը որոշած են խորհրդակցական հաւաքոյթ մը ունենալ այս օրերս։ Կը կարծուի թէ առհասարակ սահմանադրականները տրամադիր են մասնակցելու, Թաղապետական նահանգային ընտրութեանց, պայմանաւ որ կառավարութիւնը փաստէ իր յայտարարութեանց անկեղծութիւնը։ Եթէ որեւէ միջոցի դիմէ ճնշում բանեցնելու համար ընտրողներուն վրայ, սահմանադրականները չպիտի մասնակցին ընտրութիւններուն։

Պաղեստինի խնդատարութիւնը

Երուսաղէմէն տրուած հեռագրական լուրի մը համաձայն, բրիտանական մարզպանը հրատարակութեան տուաւ Անգլիոյ գաղութներու նախարարին կողմէ իրեն հաղորդուած պաշտօնական զեկոյց մը։ Նախարարը կը ճշդէ թէ, ինչպէս վարչապետը Մաքտոնալտ յայտարարեց փետր. 12ին, խորհրդարանին մէջ, իր կողմէ սիոնական պէտ Վայզմանի ուղղուած նամակը որեւէ փոփոխութիւն չի մտցներ անգլիական կառավարութեան պաղեստինեան քաղաքականութեան մէջ, այլ կարգ մը բացատրութիւններ կուտայ Սպիտակ Գրքին մասին, թիւրիմացութիւնները փարատելու մտքով։

Երկրագործական միջազգ. խորհրդաժողովը

Երկրագործական միջազգային խորհրդաժողովը որ կը գումարուէր Պուքրէշի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները։ Խորհրդաժողովը ընթացք տալու համար իր որոշումներուն, կազմուած է մնայուն յանձնախումբ մը, որ ժողով պիտի գումարէ ապրիլ 24ին Պելկրատի մէջ։ Այս խորհրդաժողովը որուն կը մասնակցէին Պուլկարիա, Հունգարիա, Լեհաստան, Լեթոնիա, Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլավիա իր անդամ պետութեանց կը յանձնարարէ փետր. 23ին Փարիզի մէջ գումարելի տնտեսական խորհրդաժողովին աշխատանքները դիւրացնել՝ նախապէս համաձայնելով քննուելիք կէտերուն շուրջ։

Ռուսիոյ վառելանիւթի տագնապը

Բոլշեւիկեան «Փրավտա» թերթը կը հաստատէ թէ Տոնէցի աւազանին մէջ, ածուխի արտադրութիւնը կը նուազի, արտադրութեան ծախքերը կ'աւելնան նշանակելի կերպով. Նախատեսուած ծախքերէն 40-50 առ հարիւր աւելի։ Այս վիճակը առաջ եկած է անկարգութիւններէն, անփութութիւններէն աւելորդ ծախքերէն։ Թափ տալու համար ածուխի արտադրութեան, բոլշեւիկներուն իշխանութիւնները որոշեցին շարժման մէջ դնել երիտասարդ համայնավարները։ Միեւնոյն ատեն հանքագործներու օրավարձքերը պիտի աւելնան 20 առ հարիւր, իսկ ածուխ փոխադրող շոգեկառքի պաշտօնեաներունը 35 առ հարիւր։

ՀԱՅ ԱՒԱԶԱԿ ՄԸ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐ

Մինհրան Սարուխանեան անունով հայ մը, որ տարիներ առաջ մահուան դատապարտուած ըլլալով, բանտարկուած էր Սար Սելանիկի Եէտի Քուլէի բանտին մէջ, գնդակահարուեցաւ անցեալ ուրբաթ օր։

Երբ գնդակահարման որոշումը հաղորդուեցաւ, Մինհրան որ հազիւ 21 տարու է, բռնուեցաւ ուղեղային բուռն տագնապէ մը, եւ սկսաւ անդուլ խօսիլ։ Կ'ուրանար իրեն վերագրուած յանցանքները, կ'ըսէր թէ ինք անմեղ էր, կը յարձակէր հելլենական արդարութեան դէմ, որ զինք դատապարտած էր, ու կը հայհոյէր Փ. Վենիզելոսի, զոր կը նկատէր պատասխանատու փոքրասիական աղէտին համար, որուն հետեւանքով Հայերը իրենց տեղերէն քշուեցան։

Մինհրան Սարուխանեան, բընիկ Հայաստանցի, բանուոր եւ Նիկրիթայի բնակիչ, մահուան դատապարտուած է Սէրէզի ահաբեկիչ ատեանին կողմէ, նշանաւոր աւազակ Նազարէթ Այվազեանի եւ Մկրտիչ Ալթունեանի հետ, որովհետեւ 25 հոկտ. 1926ի գիշերը, Նիկրիթա—Սէրէզ խճուղիին վրայ կողոպտած է 6 յոյն եւ 2 ռուս ճամբորդներ։ Որովհետեւ 19 հոկտ. 1926ին, պատերազմական զէնքով սպաննած էր Սէրէզի մօտերը, ճամբուն վրայ, Հաճը Խրիստոդին, զայն կողոպտելու համար, իսկ 26 հոկտ.ին ալ՝ Նիկրիթա—Սէրէզ խճուղիին վրայ սպաննած էր ոստիկան Ն. Վօյաճաքիսը։ Դարձեալ, միեւնոյն օրը կողոպտած էր Կ. Խաչիկեանը եւ յետոյ սպաննած՝ երկրագործ Քարափափան, անոր անասունները գողնալով։

Մահապատժի այս որոշումներուն առթիւ, յիշեալները վերաքննութիւն եւ ներում խնդրած էին վճռաբեկ ատեանէն եւ հանրապետութեան նախագահէն, բայց մերժուած էին,

ՀԱՑԸ ԿԸ ՍՂԷ

Ալիւրի եւ ցորենի գիներու բարձրացման հետեւանքով, հացին քիլօն որ 2,35 էր Փարիզի մէջ, պիտի բարձրանայ 2,40ի, այս կիրակի օրուընէ սկսեալ։

ՄԱՐՔՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Գրեր էինք թէ Աթէնքի ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավարական դպրոց մը եւս։ Յոյն թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան.

Ապահովութեան պաշտօնեաները երեւան հանեցին մարքսիստներու բրոպականտի վարժարան մը Նոր Սֆայիայի կողմը։

Ձերբակալուեցան 15 ուսանողներ, որոնք համայնավարական բրոպականտի դասեր կ'առնէին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եղեր կէս գիշերին։ Գաղտնի ոստիկանները գիշերը ժամը 10ին կը պաշարեն բրոպականտի դպրոցը։

Ուսանողները կը փորձեն դիմադրել, բայց զէնքի սպառնալիքին տակ տեղի կուտան։ Խուզարկութիւններ կատարելով գտնուած են կեղծ անցագիրներ, գաղտնի թռուցիկներ, որոնք պիտի բաժնուէին զինուորներուն եւ նաւաստիներուն, պետութեան դէմ ապստամբեցնելու համար։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ՎՐԱՅ

Գերմանիոյ մէջ, Պրոմպէրկի շրջակաները, բռնատար կառախումբ մը յարձակում կրեց 60 հոգինոց խումբի մը կողմէ, որ պաշտօնեաները կաշկանդելէ յետոյ, կողոպտեցին կառախումբին ապրանքները։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը իր վերջին նստաշրջանին մէջ զբաղեցաւ նաեւ Լեհաստանի գերման փոքրամասնութեան խնդրով։ Գերմանիա կը բողոքէր վերին Սիլեզիոյ Լեհաստանեան մասին մէջընտրութեանց առեն գերման փոքրամասնութեանց վրայ գործ դրուած ճնշումներուն եւ բռնութիւններուն դէմ։ Արտաքին նախարար Քուրցիուս գնաց Ժընեւ երթալէ առաջ, յանուն իր կառավարութեան խիստ բողոքագիր մը ներկայացուցած էր։ Գերման մամուլը եւ քաղաքական գործիչներն ալ մեծ աղմուկ բարձրացուցին այդ առթիւ։ Լեհ արտաքին նախարար Զալեսքի նախապէս ջանաց պաշտպանել իր կառավարութիւնը եւ Սիլեզիոյ բարձր պաշտօնատարները։

Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը հարցը մանրամասնօրէն քննելէ յետոյ, բառ էութեան իրաւունք տուաւ Քուրցիուսի եւ իր կողմէ ալ հաստատեց կատարուած ապօրինութիւնները եւ բռնութիւնները։ Միեւնոյն առեն պարագ դրաւ լեհ կառավարութեան վրայ՝ շտկել կատարուած սխալները, պատասխանատուութեան ենթարկել յանցաւորները եւ այդ բոլորի մասին զեկոյց ներկայացնել յաջորդ նստաշրջանին։

Փոքրամասնութեանց խնդիրը ա՛ռ հասարակ՝ սկզբունքի տեսակէտէն մեծապէս շահեցաւ այդ արդար որոշումէն։ Աշխարհի համար խրատական պիտի ըլլայ ան ուրիշ երկիրներու համար եւս, որոնք ազգային փոքրամասնութիւններ ունին իրենց սահմաններուն մէջ։ Դժբախտաբար՝ փոքր եւ նորակազմ պետութիւններու վրայ այդ արդար պարագը գնող մեծ պետութիւնները իրենք կը զլանան, նոյն յանձնառութեանց տակ մտնել՝ սփիւռքի փոքրամասնութեանց հանդէպ։

Անկախ այդ ամենէն, խնդիրը ուրիշ կարեւորութիւն ունի Գերմանիոյ ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան համար։ Եթէ հարցը բացառական ելք ունենար Ժընեւի մէջ, գլխաւոր պիտի զօրանային հակակառավարական՝ ցեղապաշտ եւ համայնավար թեւերը ու աւելի եւս պիտի դժուարացնէին գանձլերին վիճակը, որ շատ ալ ամուր չէ։ Միայն ընկերվարականներուն լուռ եւ բարեհաճ օժանդակութեամբ է որ՝ Պրիւնինկ եւ իր ընկերները կը շարունակեն պետական ղեկը իրենց ձեռքին մէջ պահել։

Առէք զոր, շատոնց է որ ցեղապաշտները, ազգայնականները եւ համայնավարները կըպահանջեն որ Գերմանիա հրաժարի Ազգերու Դաշնակցութեան անդամակցութենէն։ Թող զարմանալի թուի եթէ ըսեմ, որ Քուրցիուսի կուսակցական բարեկամներէն իսկ նոյն այդ տեսակէտը կը պաշտպանեն։ Դեռ Շթրեզեմանի կենդանութեան օրով՝ այդ հակամիտութիւնը նկատելի էր։

Ժընեւի մէջ արուած որոշումը եւ գերման ներկայացուցչին պահանջին բաւարարումը առանց մը պաղ ջուր լեցուց Ազգերու Դաշնակցութեան հակառակորդներու գլխուն։ Անոնք չերմօրէն կը փափաքէին, որ Քուրցիուս ձեռնունայն վերադառնայ Ժընեւէն։ Եւ այդ բանը լաւագոյն առիթը պիտի ըլլար՝ նո՛ր թափով մը շարունակելու իրենց քարոզութիւնները ընդդէմ կառավարութեան եւ Ազգերու Դաշնակցութեան։

Հակառակ իրենց յուսախաբութեան, ընդդիմադիրները կը շարունակեն այնուամենայնիւ հրապարակաւ պնդել թէ գերման կառավարութիւնը որեւէ աչքի զարնող յաջողութիւն չահած չէ Ժընեւի մէջ։ Անկախ առէք ալ, անոնք կը շարունակեն պահանջել, որ Գերմանիա քաշուի Ազգերու Դաշնակցութենէն։

Այդ խմբակով ալ, թէ՛ Փաշիստները (Փաշիստ) եւ թէ՛ համայնավարները այս օրերս առաջարկ մը մացուցած էին Ռայխսթակի արտաքին գործերու յանձնաժողովին մէջ,— հետեւեալ բովանդակութեամբ. Գնկատելով որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը լիովին ձախողած է ամէն բանի ու ամենէն առաջ՝ ազգային փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան, այլեւ զինաթափման խնդիրներուն մէջ, կառավարութիւնը կը խնդրէ որ Ազգերու Դաշնակցութեան կանոնագրին առաջին յօդուածին 3րդ պարբերութեան հիման վրայ՝ յայտարարութիւն մը ներկայացնէ Գերմանիոյ հրաժարման մասին, Ազգերու Դաշնակցութեան կազմէն»։

Առաջարկին ձայն տուած են՝ Փաշականները, ազգայնականները եւ համայնավարները, սերտ համաձայնութեամբ մը։ Սակայն չեն կրցած մեծամասնութիւն շահել, շատ քուէ պակաս ունենալով։

Ազգերու Դաշնակցութեան կանոնագիրը ճիշդ է, բաց դուռ մը կը թողու իւրաքանչիւր անդամի համար։ Բայց շատ ալ գործնական նշանակութիւն չունի ան։ Խնդիրը այն է որ, նոյն կանոնագիրը պահանջ կը դնէ՝ քաշուելէ առնուազն երկու տարի առաջ ներկայացուի պահանջուած կանոնագիրը։ Եթէ ուրեմն Գերմանիա այդ ընէր այժմ, միայն երկու տարիէն ետքը պիտի կրնար դուրս գալ Ազգերու Դաշնակցութենէն։

Իսկ երկու տարին ներկայ պայմաններու տակ աՀագին ժամանակամիջոց մըն է, ուր խօսքերու եւ պարագ ցոյցերու փոխարէն՝ քաղաքական իրական յաջողութիւններ ապահովելու համար։ Գերման առողջ միտքը, անգամ մը եւս յաղթանակ տարաւ խուժանավարական մտայնութեան վրայ, որ պատրաստ է սփիւռքան երկիրն ու ժողովուրդին կենսական շահերը զոհ բերել կուսակցական հաշիւներու եւ խելագար փորձարկութեանց։

Գերմանիոյ փափուկ վիճակը անշուշտ կ'առնեն նկատի բոլոր անօրինող մեծ պետութիւնները. անոնց կարգին Ամերիկա, իրենց նիւթական ու անուղղական շահերն ալ հաշուի առնելով։ Այդպէս միայն կարելի է բացատրել, օրինակ, որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը գոհացուցուած Գերմանիոյ պահանջներուն՝ փոքրամասնութեանց խնդրին մէջ։ Յուսալի է, որ համաձայնութիւներու եւ արեւելեան սահմաններու վերաքննութեան խնդիրներուն մէջ եւս, երբ անոնք կատարելապէս հասունցած ըլլան, նոյն ձեւով ընդառաջ երթան նոյն պետութիւնները եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։ Միայն այն ատեն, երբ Գերմանիոյ վրայ նայիլ իբրեւ հաւասար հաւասարի եւ ոչ թէ պարտուելի մը վրայ, միայն այն ատեն կրնայ այս երկիրը գտնել իր ներքին եւ արտաքին հաւասարակշռութիւնը։

Ա.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սելանիկի վարչութիւնը, երկար ատենէ ի վեր ծրագրած իր տարեկան պարահանդէսին հիմը յաջողեցաւ դնել, փետր. 7ին։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան հրաւէրով, ձեռնարկին շ՛ուրջ հաւաքուեցան գաղութիս ամէնէն գործունեայ եւ ներկայանալի տարրերը, որոնցմով կազմուեցան զանազան յանձնախումբեր։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը նախապէս մտադրած էր ընդարձակ յայտագրով մը հրապարակ գալ, սակայն որովհետեւ առաջին անգամ էր որ կը սարքէր նմանօրինակ պարահանդէս մը, նախապատիւ համարուեցաւ այս անգամ աւելի ժուժկալ յայտագիր մը մշակել, ու անով փորձառութիւն ձեռք բերել յառաջիկային համար։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը սիրով ընդառաջ գնաց ազգ. իշխանութեանց այն գիմումին՝ որով գպրոցներու անցուկ վիճակը ներկայացնելով, բաժին կը սպասէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսէն։ Առանց սակարկութեան հաստատեց կէսը արամադրուեցաւ իրենց, ու այս պատճառաւ պարահանդէսը կոչուեցաւ՝ «Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ազգ. վարժարաններու տարեկան միացեալ պարահանդէս»։

Պարահանդէսին հովանաւորութիւնը առաջարկուեցաւ քաղաքապետ Պ. Վամվաքասի որ սիրայօժար ստանձնեց։ Պիւթէի ըմպելիները եւ ուտելիքները ձրի հայթայթուեցան յանձնախումբի անդամներուն կողմէ։ Պարահանդէսի վայր ընտրուեցան «Էլեկտրիկ», Սելանիկի ամէնէն կոկիկ ու շքեղ սրահներէն։ Հեռաւոր ժամանակի տպաւորութեան, ամառը շուտով տեղաւորուեցան շնորհիւ յանձնախումբի անդամ տիկիններու եռանդագին աշխատանքին։

Վերջապէս հասաւ փետր. 7ի շաբաթ իրիկուն։ Ժամանակէն առաջ սրահը խուժեցին հանդիսականներուն։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներէն երեք խմբակներ առաջնորդութեամբ իրենց խմբապետին կը հսկէին դուրսի կարգապահութեան, եւ պատշաճ պատիւներով կ'ընդունէին ստար բարձրաստիճան հրաւիրեալները։

Նախարար եւ ընդհ. կառավարիչ Գ. կոնաթոս, որ հրաւիրուած էր յատկապէս, ճիշդ ատենին մուտք գործեց հանդիսասրահէն, իր տիկնոջ եւ հետեւորդներու ընկերակցութեամբ։ Քիչ յետոյ հասաւ նաեւ հովանաւորող Պ. Քաղաքապետը նոյնպէս իր հետեւորդներով, որոնք առաջնորդուեցան իրենց մասնաւոր տեղերը։

Մուտքի գլխաւոր սրահի շքեղ լոյսերուն եւ ճաշակաւոր յարդարումին մէջ, աչքի կը զարնէր ճիշդ կեդրոնը պարզուող Հ. Մ. Ը. Մ.ի խոշոր նշանակը, որուն վրայ վարպետօրէն զանդուած վարդի թերթերուն մէջէն քաղցրօրէն կ'երեւար մեր սիրելի եռագոյնին արի ու հմայիչ ժպիտը, եզերուած կապոյտ-ճերմակ բաժնաւոր եւ հիւրընկալ գոյներով։

Ընտիր նուագը անդադար կը հրահրէր եռացող զուարթութիւնը։ Եօթնասարք երգչուհի Օր. Մառի Աշուղեան իր կիթթ ու թափիչ ձայնով երգեց հայկական եւ ուրիշ սիրուն կտորներ՝ խլելով ջերմ ծափեր։

Ցնծայ իրարու յաջորդեցին պէսպիսուած անակնկալներ։ Անոնց մէջէն ամէնէն հետաքրքրականն էր թագուհիի մը ընտրութիւնը։ Կը փնտռուէր՝ առաքինութիւն, գեղեցկութիւն եւ ճաշակիրքութիւն կատարուելով ընտրուեցաւ Օր. Նուզիկ Մեծիկեան, որ ստացաւ նուէրներ եւ ծափեր։

Ոգեւորութիւնը տեւեց մինչեւ առաւօտ։ Ընդհանուր կերպով գոհ մնացին թէ՛ բոլոր ներկաները եւ թէ կազմակերպիչները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը այսպէսով հիմը դրաւ այլեւս իր տարեկան պարահանդէսին։ Զուտ հասոյթը՝ 12 հազար տր. բաժնուեցաւ զոյգ նպատակներու միջեւ։ Այս արդիւնքը սպասուածը չէր անշուշտ։ Գլխաւոր պատճառ տիրող տնտեսական տագնապը եւ շատ ծանր տուրքերը։ Առաջինը հաշուել կուտայ ծախողներու խոկ երկրորդը՝ կ'առնէ կը տանի մասամբ կարեւոր մէկ մասը։ Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, ձեռնարկը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ. քանի որ նպատակին հասաւ, ի մի հաւաքելով նաեւ գաղութիս ընտրանին եւ օտար հիւրերը։

ՎԱՀԱԳՆ

ԴԱՇՆԱԿ - ՀՕՅՊՈՒՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻԱԻԻԷԹ վերջացուց իր պատմութիւնը։ Տանք վերջին մասերն ալ.—

Փետրուար 8ի Թիւէն.—

Ո՛չ Թուրք, ո՛չ ալ քիւրտ կարելի է կոչել Իհսան Նուրին, որ վախէն Նստորականներուն մօտ ապաստանեցաւ։ Կարելի չէ նաեւ Արար համարել զայն։ Արդէն ինքն իսկ չէ կրցած ճշդել իր ազգութիւնը։ Անոր հետեւորդներուն վրայ ազդեցութիւն գործելու համար, Հօյպունը «Փաշա» տիտղոսը տուաւ եւ ընդհ. հրամանատար կարգեց Արարատը ապստամբած զաւակներ մաքուրներուն։ Ժամանակին, օտար գործակալութիւններն ալ «Փաշա» կ'անուանէին ամէնէն շատ քիւրտ կոտորող հայ հրոսապետները, ինչպէս «Ժէնէրալ Անդրանիկ», «Ժէնէրալ Թորգոմ»....

Մէկ խօսքով, երբ Արարատի փորձը ծանօթ ելքին յանգեցաւ եւ մեր խաբուած քիւրտ եղբայրներն ալ արթնցան, Իհսան Նուրիին կազմակերպութիւնը ամբողջովին ցրուեցաւ։

Արձանագրենք անունները քանի մը աշիրէթներու, որոնք Հօյպունի դէմ դարձան, երբ Սըմկօ Պարսկաստանի մէջ բանտարկուեցաւ.— Պարզանի Շէյխ Մէհմէտ, Սիւլէյմանցի Շէյխ Մէհմէտ, Ռաւանտուզցի Շէյխ Սայիտ, Սավուշպուլագցի Գարայեան։

Խալիզանցի Խալիտ մեր հետեւորդներով մեր մօտ ապաստանած էր։ Արարատի գործողութիւնները սկսած ատեն։ Իսկ հետեւեալները տակաւին կ'աշխատին օտար գործակալութիւններու հաշուին.—

Շէյխ Ապտիւլ Բէրիմի տղան Սէյիտ Ապտուլլահ, Սէյիտ Թալայի մարդոցմէն Շէյխ Ապտուլլահ, Զիպար աշիրէթի պետ Բէօր Իւզէյթուլլահ, 150 հոգիներէն Նէժտեթ Մուսթաֆա, 150 հոգիներէն Ջէրքէզ Էտհէմ եւ ծանօթ Շէրիֆ «Փաշա»։

Մեր առած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսայի նշանաւոր մարաջախտ Ֆրանշէ տ'Էսփրէ, որ Պոլիս ալ հանդիպեցաւ, Սուրիայէն անցած միջոցին, Տէր Զօրի մէջ զաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ջէրքէզ Էտհէմի հետ։

Կը հաղորդուի թէ Ֆրանսացի ուրիշ զօրավար մըն ալ պիտի այցելէ Սուրիա։

Յունաստանէն վտարուած 150 հոգիները թէեւ Սուրիա չեն ընդունուած, բայց լուր կայ որ պիտի ընդունուին Անդրյորդանանի կառավարութեան կողմէ։ Կ'ըսուի թէ ծանօթ Ֆէյլէսոֆը (Րիզա Թէվֆիք) ապահոված է անոնց տեղաւորումը։

Դարձեալ, հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, այդ մարդիկը Անդրյորդանանի մէջ տեղաւորուելէ յետոյ, տեղացիներուն միանալով Սինճար պիտի երթան, Եզիտիներն ալ պիտի առնեն իրենց հետ, եւ Ֆրանսացիներուն օգնութեամբ գործողութիւններ պիտի պատրաստեն Թուրքիոյ դէմ։

Մեր կասկածները կ'ուժովնան անով որ Ֆրանսացի զօրավար մը Սուրիայէն անցաւ եւ շփումներ ունեցաւ 150նոցներուն եւ հայկական կազմակերպութեանց հետ։

Ֆրանսացի մարաջախտը, որ իր նշանաւոր ձիով կեսարավայել մուտք մը գործեց Պոլիս, արդեօք խաչակրութի՞ւն սարքել կ'ուզէ մեր Արեւելեան Նահանգներուն մէջ։ Բայց հոն երթալու համար Մուսոլինի անցագիր չունի իր ձեռքը։ Իսկ Ֆրանսական թերթերը, որոնք կ'ըսեն թէ Թրքական բաւական քարոզութիւն կը կատարուի Իտալիոյ Դոդեկանեզեան եւ Անթաքիոյ շրջաններուն մէջ, արդեօք մեզ կոյր եւ աշխարհն ալ ապու՞շ կը կարծեն իրենց այս տեսներու գրգռութեանց առջեւ։

Հայերը՝ Թրքական ակնոցով

Եատ «Ժողովրդ» պատմութիւնը կը ցուցնէ թէ Հայերը Թուրքիոյ մէջ շատ հանգիստ եւ երջանիկ հայրենակիցներու դաս մը կը կազմէին մինչեւ այն օրը, երբ ռուս ցարականութի՛ ն ը հայ յեղափոխական կազմակերպութիւններ ստեղծեց եւ անոնց միջոցով սկսաւ մեր երկրին անդորրութիւնը խանգարել։

ՄԵՐ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԹՇՆԱՄԻՆ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԷՋ ԴՆԵԼՈՎ ԻՐԵՆՑ ԱՄԲՈՂՋ ՈՒԺԵՐԸ ՄԵԶԻ ԴԷՄ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

Փետրուար 9ի Թիւէն.—

Աշխատասէր, ուշիմ եւ ընդունակ ազգ մը եղող այս հայրենակիցները (Հայերը) համեմատ կազմ տեղական արհեստներ ընտեղծած եւ հարստացած էին։ Բայց ռուս ցարականութիւնը ամէն մարդէ աւելի այս ազգին գլխուն փորձանք դարձաւ, եւ աղէտի մատնեց այս խաղաղ ու երջանիկ անձերը։

Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց մէջ Հայերն են որ ամէնէն աւելի կրցած են յարմարիլ երկրին Թուրքերուն, սովորութեանց եւ արհեստներուն։ Արեւելեան Նահանգներուն մէջ, հայ կիները Թրքուհիներու նման չարշաֆ կը կրէին։ Պոլսոյ մէջ անգամ շատ են այն ընտանիքները որոնք միշտ Թուրքերէն կը խօսին եւ հայերէն չեն գիտեր։

Բազմաթիւ հայ վարպետներ կան որոնք Թուրքի մը չափ առած են մեր երաժշտութեան, գրականութեան եւ թատրոնի նման գեղարուեստական ճիւղերու մէջ։ Օրինակ, հանգուցեալ Թէրզիպաշեան էֆ.ին (Գերապայծառ) Թուրք բանաստեղծ Ֆուզուլիի մասին գրած երկու տասնեակ հատորները, Թուրք գրականութեան պատմութեան մէջ չմոռցուելիք գլուխ-գործոցներ են։ Հայաթ պարբերաթերթը պահ մը խօսեցաւ այս գիրքի մասին։ Կը կարծեմ թէ կըրթական գործավարութիւնն ալ որոշած է զայն թարգմանել Թուրքերէնի ու հրատարակել։

Լօզանի դաշնագրէն յետոյ, Հայ-Կաթոլիկները եղան որ ամէնէն առաջ ուզեցին հրաժարիլ փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն ու Թուրք հայրենակիցներուն հետ հաւասար իրաւունքներ ունենալ։ Անոնք էին դարձեալ որ ընդունեցին աշխարհիկ (լայիք) վարչութիւնը։ Ամէն հայ որ զերծ մնացած է քարոզութեան եւ քաղաքականութեան ազդեցութենէն եւ կամ հասկցած է անոնց ի՛նչ ըլլալը, կ'ընդունի թէ Թրքական վարչութենէն աւելի թոյլատու աւելի երջանիկ եւ զթոտ վարչութիւն մը չի կրնար ըլլալ։ Հետեւաբար, երբ կը խօսինք անոնց մասին որոնք օտարներու ձեռքը իբրեւ գործիք խաղին մեզի դէմ, պէտք է հետեւցնել թէ մեր խօսքը վերաբերի առհասարակ բոլոր Հայերուն։ Մեր գրութիւնը յայտնի եղաւ որ ճիշդ չէ բոլոր Դաշնակներն իսկ նոյն ... գտնել։ Հետ, հայոց հետ սիրով խօսքը վերջացնենք այս ... ցին շուրջ։

Դաշնակցական Արեւ թերթը իր ... դեկտ. 1930ի թիւով կը գրէ՝

«Ռուս Չեկայի անդամ ... Ազաբէկովի յայտարարութիւններէն կ'իմանանք որ, Դաշնակցութիւնը կեդրոնի նախկին ... զամներէն եւ կարող քոմիթ ... տաքթ. Արշակ Ղազարեան ... ջերս միաժամանակ կ'աշխատի ... թէ Դաշնակ քոմիթէին ալ ... թէ տալարի ուժով՝ բոլշեւիկներու հաշուին։ Նոյնիսկ ... բեր թերթին համաձայն, ... զարեան կ'աշխատի եղեր ... խական լրտես։ Ոչ միայն ... տաքթէօրը, ի հարկին Դաշնակները կրնան բոլշեւիկ ... Մինչդեռ անոնք մեզի կը ... բագրէին այս հակամիտութիւն ...

Դաշնակները ինչո՞ւ ... ւիկներու հետ բանակցելու ... մար Ռիկա գացին։ Ինչո՞ւ ... կը ներկայացնեն իբրեւ ... ւիկ։ Ազաբէկով կը գրէ թէ ... րենք ձեռք անցուցած էին ... նակներուն ծածկագիր բանալի ... եւ երկուն հանած այս ... թէին անիծապարտ նպատակ ... րը։ Այսինքն, Դաշնակները ... զէին Թուրքիոյ համբով եւ Դաշնակ թափթփուքներով խաղաղ ... բել բոլշեւիկ Հայաստանի ... զադութիւնը։ Ասոր համար ... ձեռքով փարած են ... շարժման։ Դաշնակները, ... բու կառքին լծուելով, կով ... եան ուրիշ կուսակցութիւններ ... հետ Պոլսէն պիտի փրկեն ... Կովկասը։ Միւս կողմէ, ... Դաշնակները քիւրտ ... խնդիրներուն մէջ մտնելով ... խաթել սկսան, ամէն մարդ ... նոյնիսկ ամէն հայէ առաջ ... բողջ աշխարհը իմացաւ ... Հետեւաբար, այս քոմիթէի ... ը ինչ՞ ուրիշ մեծ ... կը փնտռեն։ Իրական լրտես ... ը իրենք են։

Այս յարգելի քոմիթէի ... քանի որ կը յայտարարեն ... ընդդիմադիր են Ռուսիոյ ... րուն, ինչո՞ւ Փարիզի, Պոլսոյ ... նոյնիսկ Պէյրութի մէջ կ'... ուրիշներու կարած ... կապել հայկական հարցը ... ինչո՞ւ կը զարմանան ... ընկերքին զաւը զոց ... նման միջոցներու ...

Ազաբէկովը իր վերջին ... նութեամբ մեծ ծառայութիւն ... մատոյց մեզի։ Անգամ մը ... եւ աւելի փայլուն ... տակ կրցանք տեսնել մեր ... թշնամին, մեր ներքին ... գաւոր որդը, մեր ներքին ... թշնամին, այսինքն Դաշնակները։

ՎԻՐՔ

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ

ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՆՊԱՍՏԻ ՄԱՍ...

Սէնի նահանգապետութեան վերջին հրամանագիրը ... հալ կերպով կը ճշդէ Փարիզ ... եւ արուարձաններու անգործ ... րուն տրուելիք նպաստի քանակ ...

8 ֆրանք օրական այն անգործ ... ծին որ կը նկատուի ընտանի ... պետը, ամուրի ըլլայ, ... նացած թէ այրի։

4 ֆրանք օրական 16 ... րեկանէ վեր անգործ ... համար, որ կը բնակի ընտան ... քի պետին տանը (հայր, ... խնամակալ, մեծ հայր, ... մայր, հօրեղբայր, մօրեղբայր ... հօրաքոյր, մօրաքոյր)։

3.50 ֆրանք, անգործ ... համար, 16 տարեկանէ ... ամէն մէկ տղու համար, ... անգործին վրայ է, ինչպէս ... անգործին վրայ եղող ամէն ... անձի համար, բացի անոնցմէ ... ուրիշ ծնողներէ սերած ազգ ... կաններ են։

2.50 ֆրանք այս վերջի ... կարգի ազգականներուն համար ... որոնք կը բնակին անգործի ... տան մէջ եւ ապրուստով անոր ... կապուած են։

Այս նպաստները ամբողջ ... վին պիտի վճարուին դրամով ...

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ԻՍԻ ԼԸ ՄՈՒԼԻՆՕ.— «Ցառաջ»ի 10 փետրուար թիւին մէջ մեր հայրենակիցներէն մէկը կ'առարկէր թէ Կէյվէցիները թէ քանակով եւ թէ որակով մեծ թիւ մը չեն կազմեր Փարիզի եւ շրջանին մէջ, հետեւաբար անկարող են Հայրենակցական Միութիւն մը կազմելու եւն.։

Իբր Կէյվէ Գընըլարցի, ես ալ կուզեմ իմ խոնարհ խօսքս ըսելու այդ առթիւ։

Պատերազմէն առաջ Կէյվէ իր շրջանով ունէր մօտ 45 հազար հայութիւն, որ լեզուական տեսակէտով իրենց մէջ լուծած էր շրջանի 10 հազար յոյն բնակչութիւնը։ Գիւղերն ու քաղաքները զուտ հայաբնակ ըլլալով, առանձին ազգային արժանաւորութիւն ունէին եւ տիրաբար կը վարէին իրենց գործերը Օսմ. սահմանադրութենէն քիչ վերջ ձեռնարկուած դպրոցական մեծ հիմնարկութիւնները անուրանալի փաստեր էին մեր շրջանի հայրենակիցներու յառաջդիմութեան, բայց թշնամին ջարդեց եւ աւերակ դարձուց ամէն բան։

Զինադադարի շրջանին վերադարձող Կէյվէցին դարձեալ լծուեցաւ գործի, բայց այս անգամ ալ զոհ գնաց Մ. Քէմալի ոճիրներուն եւ Կեավուր Ալիի գազանային արարքներուն։ Երբեմնի բազմամարդ շրջանը բոլորովին այրեցաւ, մեծ մաս մըն ալ ձորերու մէջ սրախողխող եղան կամ Սաքարիայ գետեզերքը ողջակիզուեցան։ Իսկ անոնք որ բախտը ունեցած էին փրկուելու փախչելու եւ ապաստանելու Ատափազար, կրկին ձերբակալուելով մեր կիրճերուն մէջ սպաննուեցան ամէնայն վայրագութեամբ։

Հայրենակիցներ, մենք ալ ունինք մեր թողած անմոռանալի պատմութիւնը։ Մենք ալ ունեցած ենք պատւոյ դաշտին վրայ ինկած հերոսներ, որոնց յիշատակը տօնելը վերապրող բոլոր հայրենակիցներու պարտքն է։

Ուրիշներ չեն գիտեր մեր երէկը, ոչ մեր պապերուն անցեալը, ոչ ալ մեր մամիկներուն օրհնանքը որոնց ամէն մէկ բառը նուիրական են վերապրողներուս համար։ Իբր օրինակ «Ցառաջ»ի պիտի ղրկեմ տողեր մը։

Վերջին վիճակագրութեան մը համաձայն, միայն Իսի-լէ-Մուլինոյի շրջանին մէջ ունինք 50 տուն հայրենակից։ Նոյնքան եւս Փարիզ շրջականերով։ Դեռ չենք խօսիր գաւառներու եւ արտասահմանի մասին։ Այս քանակով մենք արժանի չե՞նք մեր բնագաւառի անունը կրելու։ Շրջան մը լուծել ուրիշ շրջանի մէջ կը նշանակէ մոռնալ անոր երէկը, իսկ մեր հայրենակիցին առաջարկը կ'իրականանայ այն ատեն միայն, երբ մենք կը ներկայացնենք կազմակերպուած ուժ։

Միայն ուժ ներկայացնելէ վերջ է որ մենք պիտի աշխատինք լեզու գտնել մեր շրջանին ամբողջ Հ. Միութեան. Առաջարկ կամ Բիւթանիայի հետ, եւ միեւնոյն ատեն ճամբայ բանալ ընդհ. Հայրենակցական Միութեանց կեդրոն մը ստեղծելու Փարիզի մէջ, օգտակար հանդիսանալով ամբողջ հայութեան։ Իսկ այդ նպատակին իրագործման համար անհրաժեշտ է որ բոլոր հայրենակիցները մէկ մարդու պէս ուժ տան ձեռնարկուած գործին։ Ահա ուղիղ ճամբան։

Գառնիկ Թէրզիեան

ՌՈՒՍԹՐԻՔԻ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբը ամիսներով աշխատելէ յետոյ, որոշեց Գերագոյն Ատեանի յանձնել Ուսթրիք գրամատան հետ կապուած պաշտօնատարները։

Անոնց մէջ կը գտնուին նախկին նախարար Ռաուլ Փէրէ, Հռոմի նախորդ դեսպան Պ. Պեսնառ, նախարարական խորհրդական Պ. Վիտալ եւ ուրիշ բարձրաստիճան անձեր։ Անոնք ամբաստանուած են թէ օգտուած են իրենց պաշտօնէն եւ ազդեցութենէն, սակարանին մէջ արձանագրել տալու համար իտալական կասկածելի արժեթուղթ մը, ընթացիկ հաշիւներ ունեցած են Ուսթրիքի գրամատան հետ եւն։

Խնդիրը կը սպառնայ դառնալ նոր փանամա մը։

Վերջին պահուն ամբաստանութեան տակ ինկաւ նաեւ դատական ոստիկանութեան տնօրէն Պ. Պընուա, որ ծանօթ է Ալմազեանի գործին առթիւ։

Ուսթրիքի գայթակղութեան վերաբերեալ թուղթերու մէջ կար հաշուեթուղթ մը որ կը յայտնէր թէ գաղտնի տեղեկատուութեան համար, մէկուն տրուած է 17200 ֆրանքի գումար մը։ Այդ «մէկը» կը մնար անծանօթ։ Քննիչ Ատեանը կրցաւ այդ կէտն ալ լուսաբանել եւ երեւան եկաւ թէ այդ «մէկը» շատ յայտնի դէմք մըն է փարիզեան շրջանակներուն, դատական ոստիկանութեան նախորդ տնօրէն Անրի Պընուա որ խոստովանեցաւ թէ իրօք ստացած է 17200 ֆրանք. սակայն ո՛չ մէկ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած է։ Այդ գումարը ստացած է իբր սակարանական գործողութեան մը հետեւանքով շահուած գումար։ Սակայն յանձնախումբի անդամները գիտեն թէ իր այդ տարբերութիւնը հաստատող որեւէ արձանագրութիւն չկայ Ուսթրիքի գրամատան մէջ։

Հարցաքննութեանց ընթացքին յայտնուեցաւ թէ փարիզի ոստիկանութեան ընդհ. պետը տեղեկանալով թէ կասկածներ կը ծանրանան իր աշխատակցին վրայ, երկարօրէն հարցաքննեց զայն։ Պ. Պընուա, այն ատեն տուաւ կարգ մը բացատրութիւններ, որոնց հետեւանքով պահ մը կարծուեցաւ թէ որեւէ մեղադրանքէ զերծ կը մնայ։ Սակայն յետոյ, տեսնելով թէ Ուսթրիքի կ'ծրագրը հետզհետէ կը քակուի եւ ամբողջ պաշտօնը բացուելու վրայ է, յունուար 11ին, նամակ գրելով իր պետին՝ Քիափի, խոստովանեցաւ թէ ճշմարտութիւնը ծածկած էր իրմէ։

Այս նամակը որ յանձնախումբի ծրարներուն մէջ կը գտնուի, կը կազմէ ջախջախիչ փաստաթուղթ մը ընդդէմ Պ. Պընուայի։

Այս խոստովանութեան հետեւանքով էր որ Պընուա իբր դատական ոստիկանութեան տնօրէն, հանգստեան կոչուեցաւ, առանց սակայն լրացուցած ըլլալու օրինական պայմանները։

ԿԵԴՐ. ԱՍԻՈՅ ՈՌՈԳՈՒՄՆԵՐԸ

Խորհրդ. Կեդր. Ասիոյ երկրագործութիւնը գրեթէ ամբողջովին հիմնուած է արհեստական ոռոգման ցանցի մը վրայ։ Մինչեւ այս վերջին ժամանակները արհեստական ոռոգումը կը կատարուէր շատ նախնական եղանակով. սակայն բոլշեւիկները յաջողեցան ոռոգումները կատարելագործել այս ընդարձակ երկրամասին մէջ, ուր երաշտը կը կազմէ իսկական պատուհաս մը։

Ներկայիս, Կեդր. Ասիոյ ոռոգումները կը կատարուին ամենէն արդիական եղանակով եւ ամենէն կատարելագործուած մեքենաներով։ Այս աշխատանքներու ղեկավարութեան մէջ, մեծ դեր վիճակած է Թաշքէնդ հիմնուած Ջրագիտական Ճեմարանին։ Այս հաստատութիւնն է որ կը մշակէ ոռոգման յատակագիծերը եւ կը կատարէ յատուկ ուսումնասիրութիւններ ջուրերու հոսումին, ջրային հոսանքներուն, ոռոգման արհեստագիտական եղանակներուն վրայ, եւայլն։ Իր ուսումնասիրութիւններուն համար, իր տրամադրութեան տակ ունի յատուկ ջրանցքներ, արհեստական գետակներ եւ լճակներ, ջրարգելք յատուկ նմոյշներ, գիտական աշխատանոցներ եւայլն։

Անթելի կայանը որ կապուած է Կեդր. Ասիոյ ուրիշ 53 կայաններու, ամբողջ երկիրը տեղեակ կը պահէ մթնոլորտային փոփոխութեանց, ջուրերու հոսանքներուն, զարմանալի վե-հաններուն մասին։ Այս հաստատութեան կապուած արհեստանոցներն են որ կ'արտադրեն մասնաճիւղերու անհրաժեշտ բոլոր ջրաբաշխական եւ այլ գործիքները։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ
1243 ՄԻԼԻՈՆԻ ԲԱՑ
ՄԷԿ ԱՄՍՈՒԱՆ ՄԷՋ

Յունուար ամսուան ընթացքին Ֆրանսայի թէ ներածումները եւ թէ արտածումները բաց ցոյց կուտան։ Այսպէս ներածումները եղած են (ուտեստեղէն, ճարտարարուեստի նախանիւթեր, եւայլն) 4 միլիոն 336,839 թոնօ, 1930 յունուարի ներածումներէն պակաս 767,817 թոնօ, իսկ դրամական արժէքով գումարը կը ներկայացնէ մօտ 937 միլիոնի բաց մը։

Գալով արտածումներուն, ուտեստեղէն եւ իբր ճարտարարուեստի անհրաժեշտ ապրանք արտածումները եղած են 2 միլիոն 359,146 թոնօ, 2 միլիառ, 573 միլիոն 756.000 ֆրանք արժէքով։

Բաղդատմամբ 1930 յունուարի, պակաս՝ 555, 765 թոնօ, 1 միլիառ, 130 միլիոն 82900 ֆրանք։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԱՊԱՌԱԺ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՎԻԷՆ — Ցեղային 6 Գ. «Ապառաժ» խումբը, անցեալ շաբթու սարքեց երեկոյթ մը։ Ժամանակէն առաջ երկսեռ բազմութիւն մը հաւաքուած էր։ Օրուան նախագահ ընկ. Ե. Խոյեան պարզեց երեկոյթի նպատակը, որմէ յետոյ «Ապառաժ» խումբի կողմէ երգուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ը։ Արտասանութիւններ ըրին Պ. Գ. Գազազեան «Ափ մը մոխիր»ը, ընկ. Մուշեղ Մուրատեան «Հայ հերոսներ»ը։ Մեներգեցին ցիկիններ՝ Մարի Վարդապետեան, Արմենուհի Պերպերեան։

Հակառակ իրենց փոքր տարիքին, մեծ յաջողութեամբ ողբերգական արամախօսութիւն մը ներկայացուցին Պ. Պ. Սանճեանի երկու զաւակները։ Արտասանութիւններ ըրին նաեւ փոքրիկներ Մհերան-Թաֆֆի Ուզունեան, Օրլիկ Մուրատեան, Արամ Քէլխանճեան, Առաքել Գարիպեան։

Ներկայացուեցաւ նաեւ «Խեղճ Ջոյին Թուղթը» ծիծաղաշարժ զաւեշտը։ Լիոնէն բանախօսելու հրաւիրուած էր ընկ. Արամ Գառոնէ, որ անդրադարձաւ Միութիւններու բազմութեան եւ հակառակ ձուլման վտանգին, անոնց մինչեւ արբող պառակտումին։

Բանախօսութենէն վերջ անակնկալ մը Պ. Սողոմոն Թէլպիեանի կողմէ, նախագահին փակման խօսքէն վերջ. ժողովուրդը մեկնեցաւ ուրախ զուարթ։

Թղթակից

ԲԱԼՈՒՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ — Բալուի Հաստ գիւղի հանդէսը տեղի ունեցաւ փետր. 15ին. ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը։ Նախագահ Պ. Ցիգրան Ճ. տեանը քանի մը խօսքերով բացատրեց Ուսումնասիրաց Միութեան նպտ. վարչութիւնը որոշեց հաւնուի օրը տօնել Վարդանանցի հետ միասին, այսինքն փետր. 15ին։

Ցետոյ խօսք առաւ տարէց ընկեր մը, Պ. Մկրտիչ Ցովպաշեան, որ քաջ տեղեակ էր գիւղի անցեալին եւ Ուսումնասիրացի գործունէութեան։ Միութիւնը կազմուած էր 1900ին եւ հետզհետէ զարգանալով օգտակար գործեր իր շրջանին։ Դժբախտաբար բոլորն ալ նահատակուեցան հայ ազատագրութեան համար։ Հանդէսը վերջացաւ երգերով, արտասանութիւններով եւ արեւելեան պարերով։

Յ. Փաշալեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ե Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Անցեալ կիրակի Շավիլի Երկ. Երիտ. Միութեան գնդախաղի խումբը մրցեցաւ U. S. Genevilliers (B.) խումբին դէմ։ Հակառակ որ Հայերը միշտ առաւելութիւնը ունեցան ամբողջ խաղի ընթացքին, անզմելով հակառակորդին բերդը, սակայն Ֆրանսացիք շահեցան մրցակը եւ յաղթական նշանակէտը առաջին կիսախաղին վերջանալուն։ Շնորհաւորելի էին հայ մարզիկները որոնք մինչեւ վերջին վայրկեանը ամէն ջանք թափեցին հաւասարելու համար։ Մենք վստահ ենք թէ մօտ ժամանակէն պիտի կարողանանք տեսնել զիրենք աւելի ուժեղ խումբերու դիմաց։

Այս կիրակի, ժամը 1ուկէսին Վիրոֆլէի դաշտին վրայ (Rue de Versailles) տեղի կ'ունենայ գնդախաղի մրցում մը ֆրանսական խումբի մը դէմ։

Կ. Թ.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան վերջին ժողովին մէջ Վարչութիւնը, պայմանաժամը լրացած ըլլալով, հրաժարեցաւ տալով իր բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան պատկերը։ Ցետոյ, տոքթ. Վ. Թորգոմեանի նախագահութեան տակ ժողովը ընտրեց նոր Վարչութիւնը, որ կը բաղկանայ հետեւեալներէն —

Տոքթ. Քոչօլեան (ատենապետ), Տոքթ. Արթին (փոխ-ատենապետ), Տոքթ. Չիլինկիրեան (քարտուղար), Տոքթ. Խանճեան (գանձապահ) եւ Տոքթէօրներ Եաղուպ եւ Գրգոյեան (խորհրդականներ)։

Ցետոյ միաձայնու. փոխանակութիւն կատարուեցաւ թոքախտի դէմ պայքարի ծրագրին մասին եւ որոշուեցաւ կազմել ազգային մարմին մը նոյն այդ պայքարին համար։

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՉԱՐԹԱՆՃԵԱՆ
ԵՒ
ՂԵՒՈՆԴ ԱՂԱՊԱԼԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

Լիոն 14 փետր. 1931

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 Փետր.— Թիւ 1490 Ցառաջի մէջ (10 Փետր. 1931) ցաւով կարդացինք «Անձրեւ» ծածկանունով գրութիւն մը՝ ուղղեալ Հաճընցիներուն։

Եթէ յօդուածագիրը Հաճընցի մըն է եւ գրածները ճիշդ՝ ապա ուրեմն ինչո՛ւ տարբեր անունի մը տակ կը ծածկուի։ Իսկ եթէ օտար մըն է, այն ատեն արդէն յայտնի է թէ պղտոր նպատակներ կը հետապնդէ։ Այսու հանդերձ Միութիւնս նուիրական պարտք սեպեց յիշեալին գրութիւնը հերթական ամենավերջին նիստին (15 Փետր.) բովէն անցընել եւ եկաւ հետեւեալ եզրակացութեան.—

Ա.— Հաճընի Հայրենկց. Միութեան Նիւ-Եօրքի Գ-րդ Պատգմ. Ժողովը (28 Փետր. 1930) օրինաւոր էր, տրուած ըլլալով 22 կազմակերպուած մասնաճիւղերու 18ին օրինաւոր մասնակցութիւնը։

Բ.— Մասնաճիւղիս գոյութիւնը բնաւ ընդհատուած չէ։ Ընդհակառակն, հակառակ իր փոքրաթիւ անդամներուն, միջավայրիս համապատասխան կուռ գործունէութիւն ունեցած է, որուն բարոյական համարատուութիւնը տեղի ունեցաւ 17 Յունուար 1931 յաջող հանդէսով մը, խուռն ու ընտիր բազմութեան մը ներկայութեան։

Գ.— «Հաճըն» ամսաթերթին նախաձեռնած է մասնաճիւղս, տոհմանուած՝ քիչ յետոյ դառնալու օրկան Միութեանս։

Դ.— «Նոր Հաճըն» թաղին կառուցումը Նուպարաշէնի մէջ (Ե. Հայաստան), հայրենակիցներու ջախջախիչ մեծամասնութեան բաղձանքն է, որով այս մասին եղած անհատական բողոքները կը մնան «Ձայն բարբառոյ յանապատի»։

Ե.— «Անձրեւ»ին իր գրութեան համար ծանրագէս պատասխանատու է Միութեանս մասնաճիւղերուն եւ Կեդրոնին առջեւ։

Դիւան Ժողովի Ատենապետ՝ Ս. Գրիգորեան Ատենադպիր՝ Ե. Յակոբեան։

Բնագրին հարազատ ընդօրինակութիւնը ըլլալը կը հաստատենք.—

Հաճընի Հայրենկց. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան Ատենադպիր՝ Ս. Ալթունեան, Ատենապետ՝ Ենովք Չուլֆաեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՉՈՒԱՐԹՆՈՑ, պարբերական գրականութեան եւ արուեստի, Բ. տարի ա. թիւ, ճոխ եւ գեղազարդ բովանդակութեամբ։ Բաժանորդագրութիւնը տարեկան 65 Ֆր.։ Դիմել H. Palouian, B. P. 50, Paris (10e)։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԻՄԱՍՏԸ

Նիւթը շատ պարզ էր։ Քրիստոնէական նախնական դարերուն, մանաւանդ քրիստոնեայ ազգեր կրօնքի եւ հայրենիքի գաղափարը յաճախ կը նոյնացնէին։

Ով որ հայրենիքին դէմ էր, կրօնքին ալ դէմ էր, ով որ կրօնքին դէմ հայրենիքին դէմ։ Անկէ հայրենիքը չէր վտանգուեր, ընդհակառակն կը զօրանար։ Հողը, լեզուն, ընտանիքը պաշտպանելու ձգտումը կը թրծուէր կրօնքի … այլապէս … թափովը, ինչ որ օգտակարութիւնը կ'ունենայ այն պահերուն, երբ հայրենիքը վտանգի տակ ըլլայ։ Կրօնք եւ հայրենիք շաղախուած միեւնոյն տարրերով կարծր ու բիրտ միաձուլում մը, տարրալուծ, անբաժանելի, պիրկ միութիւն մը ամէն արկածի, ամէն յարձակումի առջեւ։

Ըսածներու համար եւ մանաւանդ անոնց համար՝ որոնց իմաստութիւնը խոհեմութիւն է միայն, հանդարտութիւն ու հանգիստ պարգեւող խոհեմութիւնը, որ միշտ ժամանակ կ'ընծայէ մորուք շոյելու եւ արծաթ համրելու եւ ոսկի ձուլելու, այդպիսիներուն համար Վարդանանց պատերազմը իբր թէ մոլեռանդութիւն մըն էր, պէտք էր հետեւիլ Վասակի քաղաքականութեան ընդունիլ պարսկական դենը, տինը, եւ անհոգ հանդարտ քնանալ կակուղ բարձերուն վրայ, քանի որ անդին Վասակն ալ երբեմն Հայաստանին պարսիկներէ արքան պիտի ըլլար։ Որքան դիւրին է չափել եւ ձեւել, մանաւանդ երբ գործը անցեր են այն յուզումներէն եւ կենսական ցեխերուն վրայ։

Ամբողջ աշխարհ մը, իր մեծերով ու պզտիկներով, կաթողիկոսով, երէցներով ու կղերիկոսներով, այ ի բերան, արիւնք յեռացն հրապարակ, երբեմն մի այր ոսկի կանգնած, հաւաքական տոոխին կը խիզախեն, Արդար բովանդակ զօրմօք զուարթ, փափկասուն տիկիններով եւ ամբիծներու աղջիկներով մեծցած Ներսաստիրը օրիորդներով նազելի քամբիշներով ամէն ինչ զէնքի ու զրահի վերածած, մոգին, մոգպետին, Շահին, Շահնշահին, Մուշկանին եւ խուժիկին դէմ կը խիզախեն, կրօնք ու հայրենիք, կամ հայրենիք ու կրօնք պաշտպանելու համար, եւ մենք այսօր, խելօք դուրիթներս, հետզհետէ կը տարուինք մտածելու թէ Վարդանանք ըրեր գործ մը կատարեցին, Ցազկերտին ու Վասակին ընդդիմանալով, թէ այսօր մենք հանգիստ կեանք մը պիտի վարէինք եթէ պարսիկ կրօնքը ընդունէինք, ինչ որ կը նշանակէ եթէ պարսիկ ըլլայինք։ Կրնա՞յ այս երկուքն ձեր մէջէն որեւէ մէկը լրջօրէն կամ առանց ոչխարներուն մէջ տեղացինք զգալու, կրնա՞յ խորհիլ թէ Վարդանանց նահատակութիւնը անօգուտ էր, թէ այն կռիւը մեր ազգին աղէտը, այսինքն այսօրուան գժբախտութեան պատճառներէն մին եղած է։ Ո՛չ, եղբայրներ, դուք ձեզ աւելի խելացի մի կարծէք քան այն մեր նախահայրերը որոնք վերահաս գժբախտութիւնը իրենց մորթին վրայ կրեցին իրենք ալ, ինչպէս մենք այսօր մեր մորթին վրայ ու ձենէ ո՛վ բաւական քաջ է յանդգնելու համար, թէ այս գժբախտութիւնը մեր գլխուն չէր գար, եթէ իսլամութիւնը ընդունած ըլլայինք կամ, եւ խառն ամուսնութիւններ ըրած ըլլայինք մեր ատեն հետ։ Այսինքն իբրեւ ազգ մնացած ըլլայինք, իբրեւ անհատականութիւն դադրած ըլլայինք ապրելէ։

Ի՞նչ ճշմարտութիւն եւ անտանելի թեթեւամտութիւն։

Հայ եկեղեցին իր ազգութիւնը պահելու համար զրգեր է Վարդանը եւ ամբողջ հայ ժողովուրդը որ ի գին հայրենիքի կրօնաւոր, պատերազմին զարնեց դէմ... Ուրեմն ի՛նչ պէտք էր ընել այդ ճշմարտիներուն կարծիքով — ընդունիլ Պարսից կրօնքը, քահանային տեղ քուրմ կամ մոգ, խորանին տեղ ատրուշան, որպէսզի կրօնամոլ եղած չըլլա՞ր ազգը։ Ի՛նչ այլանդակութիւն։ Հայուն նախարարները կը հաւատքին իր սեփական կրօնին պաշտպանութիւնը եւ կը հաւկցնեն թէ պէտք էր հպատակիլ Ցազկերտի պահանջումին։ Ընկերաբանական արդի ո՞ր վարդապետութեան համաձայն է այս շքեղ արտառոցութիւնը՝ որուն հեղինակը անպատճառ խելօք դուրիթ մը պէտք է եղած ըլլայ։ Հայրենական բաղձանքներով իրարու հետ կապուած, միեւնոյն գերագոյն իտէալին մէջ ձուլուած կամքեր եւ ուժեր պէտք է եղեր իրարմէ բաժնուին, զիրար ատեն, զիրար մատնեն եւ վարպետ հնարամտութեամբ մը վասականման փառասիրութեամբ համակերպին զէնքերին եւ ստորինակ խոյլեր հոգնին, ծանօթ նամակին մէջ յիշուած ծիծաղելի միանգամայն լիպէշտի ծէսերու համակերպին, եւ այն ատեն խոհեմ քաղաքականութեան մը հետեւած կ'ըլլան եղեր։ Բայց ո՞ւր կը տանի մեզ այս երկու արհամարհելի գաղափարներուն ընթացքը։

Հայ Մայրունախանձախնդրութիւնն է որ Հայը ի կրօն նաեւ մոլեռանդ ցոյց տրուած է երբեմն իր պատմութեան ընթացքին։

(2) (Եար.)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ave. des Gobelins փողոցներու անկիւնի սրճարանին վերնա- յարկը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ-Լէ-ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ընկերական վերածագական ... ժողովը այսօրշաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ֆ. Դ. Պատ. Միութեան ժողովը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 63 Rue de la Républiqueի մէջ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ցրտայիզոնի Հայր. Միութեան ժողովը այսօրշաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ցլորիա Ճաշարանի մէջ:

Օրակարգ՝ Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ պարահանդէսի մասին խորհրդակցութիւն:

ԼԻՈՆԻ Պօլուի եւ Չէզ. երկսեռ Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին 3րդ. Թաղ. գրադարանին մէջ:

Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ գտնուիլ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի 60ամեայ տարեդարձին առթիւ Գեր. Վ. Համբարձումեան Ծայրա. Եպիսկոպոսի հրաւիրուած է վաղը կիրակի յատուկ Ս. Պատարագ մատուցանել: Կը հրաւիրուի հայ ժողովուրդը:

Հոգաբարձութիւն Ալֆորվիլի (կնիք)

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

71, Ave. Kléber, այս իրիկուն ժամը 9ին կը խօսի *Շաւարշ Միսաքեան, նիւթ ունենալով «ՑՈՒՆԱՀԱՑ ԳԱՂՈՒԹԸ»*

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Տեսնիի Սենթ. Նաւսոց. Ուսանողական միութեան կողմէ Վարդանանցի թօքին, 1 մարտ կիրակի ժամը 2ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գայթանճեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Գայթանճեան (Լիոն), Դրիգոր եւ Ղեւոնդ Գայթանճեան եղբայր (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Սաֆակ Քէշիշեան, Գ. Արմենակ Սարաֆեան (երեւան), Ալբի Տիկին Հաւիզեան Արիստակէսեան եւ զաւակունք (Թիֆլիս) Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թէրզեան (Նիւ-Եորք), խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր, եղբօր, եղբօրկնոջ, հօրեղբօր կնոջ եւ զոքանչին

Կարինեան Արիք Տիկին ՄԱՔՐՈՒՀԻ ԳԱՅԹԱՆՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Մարսէյլ 14 փետր. 1931

ՇԱՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Շավիլի, Վիրօֆլէյի, Վիլէդաւի, Վիլ տ'Ավրէի եւ Սեվրի 20 տարեկանը լրացուցած ամէն հայրենակից մասնաւոր ծրաւէր ստացած ըլլան կամ ոչ անխտիր կը հրաւիրուին, վաղը կիրակի ժամը 3ին, Զուկէտին, խիստ կարեւոր խնդրի մը առթիւ խորհրդակցելու համար:

Հաւաքատեղին է՝ Շավիլ Puits sans vin, Ave. Ville d'Avry թիւ 20 սրճարանի խանութ սրահը:

Կը խնդրուի անպատճառ անձամբ ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Կը փնտռուի Խաչատրեանի (Մարաշ) Դրիգոր Պարսամեան կը կարծուի թէ 1925ին կը գտնուէր Պէյրութ, Իմացնել իր քրոջ Տիկ. Կատարինէ Պլուզ* Բաժին, 52 rue Centrale, Le Cannet (A. M.) France.

— *Կը փնտռուի Պաթուլցի Արտաշէս Զալաբեան, հօր անունը Նէրսէս, մօր անուն Զարդար: 1920ին իր 9 տարեկան սաւակին Պաթուլի մէջ անջատուած: ... 1922ին Պոլիս տեսնուած է: Այժմ իր մասին տեղեկութիւն չունինք: Լուր տուողին 1 տարեկան «Յառաջ» նուէր: Իմացնել'* Arménak Markarian, 6 rue Boussairolles, Montpellier, (Herault) France.

Կը խնդրուի արտատպման թերթերէն արտատպել:

ՅԵՐՄԻՍ, իրաւաբանական գրասենեակ Ր. ԽԼԱՊԵԱՆ 33 Rue Rivoli, Tél. Archives 68—23, Մէթրօ՝ Chatelet

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ քաղաքային, առեւտրական, պատժական, ամուսնալուծման եւ ...գործերու ...: Կը կազմակերպէ ... ընկերութիւններ: Թարգմանութիւններ, ... Դիմել ամէն օր բացի Շաբաթէ առաւօտեան ժամը 10—12:

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ, վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել: Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Գ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ Թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Զեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսական տուրքի օրէնքները խիստ բարդ են: Յուրքի յայտարարութեանց, ծեր վրայ դրուած տուրքերու առուգման եւ անհամաձայնութեանց համար դիմեցէք հարկային պաշտօնատան նախկին քննիչ **Պ. ARNAUDի**.

167 Rue de Montmartre, PARIS (9)

Կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ բացի Ուրբաթէ

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulème, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք, տոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ:

Կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է:

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, BC

Métro: Couronnes ou Parmentier

«ՓԵՅՐՈՒԱՐ 18» ՓԻԺԷԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վռամեան խումբի կողմէ Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Կը խօսի ԸՆԿԵՐ Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

Երգ, նուագ, եւ արտասանութիւն

BAL MASQUÉ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

կազմակերպուած Պօլսոյ Չէվրէկ եւ Շրջ. Հայր. Միութեան կողմէ Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Salle des Ingénieurs Civiles, 19 Rue Blanche. Métro Trinité. Ջազ նուագախումբ, Ծանկօ Արմանթին, Ֆօքս, Ճազ, Սրբելուր «Ցիփիֆաւ» իրենց ազգային տարազով, զաւեշտ, անակնկալներ, եւն.: Պարի մրցում, attraction, «Ռնուշ»էն քանի մը պատկեր, Զոհ եւ աժան պուֆէ: Աճուրդ չպիտի կատարուի: Մուտք 10 ֆրանք:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Salle des Fêtesի մէջ, Մարսէյ կազմակերպուած՝ «Արարատ» Միութեան կողմէ

Կը նախագահէ եւ կը խօսի Գ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Ի նպաստ Գրադարանին

Կը մասնակցի «Սիփան» երգչախումբը

Հայկական Ճազպանտ Գին 5 ֆրանք

Շոգեկառք՝ Կառ տիւ Նորէն 8.13, 10.22

ԵՐԵԿՈՅԹ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Խաժակ ակումբի վարչութեան կողմէ: Այս իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Խաժակ ակումբին մէջ: Կը ներկայացուի երկու զաւեշտներ՝ *«ՎԵՑՈՒԿԷՍ ԳՈՐՏՆ ԺԱՌԱՆԳ ՄՆԱՑԱԾ ՄՆՏՈՒԿԸ» եւ «ԽԵՁՕՐ ԹՈՒՋԸ»*:

Արտասանութիւններ փոքրիկներու կողմէ: Մուտք 2 ֆրանք

ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Բալաթի Հայր. Միութեան կողմէ Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ռիւ Թափի Վէռ, Սալոն Էսբանեօլի մէջ Մուտքը ազատ է

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ ԹԵՐԹԻ ԵՒ ՏՐԱՄԱԹԻՔԻ ԿՈՂՄԷ

28 Փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, HAROLի շքեղ սրահներուն մէջ

3 Rue la Vieuville, Մէթրօ Abbesses

Միջազգային մասնակցութեամբ ՏԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ԲԷՅԻ եւ ԼԻԼԱՅի

Երկու մեծ նուագախումբ Արեւելեան նուագ

Գեղեցիկ մրցանակներ լաւ ծպտուածներու եւ լաւ պարողներու

Մուտք՝ այր եւ կին՝ 25 ֆրանք, առանձին 15 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր ճաշարանները եւ «Հայ Կեանք»ի խմբագրատունը 221 rue Lafayette Paris (10)

կարդացած եւ օտարներուն յանձնարարած էք

ԳԻՒՄԻՒՇԵԱՆԻ «L'OMBRE DE LA CIVILISATION» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶԱԿԱՆԻ ՎԷՊԸ

(Ֆրանսացի ամենակարեւոր անձնաւորութիւններու եւ Թերթերու կողմէ գնահատուած)

Կը ծախուի հրատարակչատունը՝ 42 Rue Saint-Jacques, Paris (Սորպոնի մօտ), Բոլոր ֆրանսական մեծ գրավաճառներու մօտ եւ Հր. Սամսոնէլի գրատունը: Գին՝ 15 ֆրանք:

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

"ՇԵՐՈՒՆԵԱՆ,, ԳՐԱԶՈՒԼԱՐԱՆԸ

43 Rue de Trévise, PARIS (9)

Ըստ առաջնոյն կը հայթայթենք ազգագրական տառեր, մեքենայ եւ իրեղէններ: Դիմել վերի հասցէով Պ. Վ. Վարդանօֆի:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville, Մէթրօ՝ Պէլվիլ

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր

Հայ յաճախորդներու ... ուշադրութեան ... դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաւելն յարկը, դեղագիրները պատրաստուածթեան ճիշդին մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Սոյն կարօնով ներկայացնողներու հարիւրին 5 զեղչ Ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տիկին **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՕՅԵԱՆ**

29 Rue (Place) des Fêtes, Paris, XIX, Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ հիւանդներ ... Երեք. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 4—6: Թէյ, ... կիրակի եւ տօն ... մասնագէտ ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրեր ժամը 2—4 ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ամէն օր ժամը 2էն 19

ԼԻԱՆԴՆԵՐ

Դիմեցէք մամ. բժիշկներուն 123 Bl. Sébastopol, մէջ. Մէն Տընի, Ուֆոսիա: Կենտրոնատեղի, ... հոգեկան, Ֆրանկսիա, արեան, ... գեղուկ, թաց Երեխա եւ ...: Անհատ Դրոք. ... Ամէն օր 9 12 եւ 2-8: Կիր. 9-12: Այնպիսի.— Խորէր. և զարմանում ամէն օր 9 12:

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ITALIE 137 Ave. de Choisy, métro Tolbiac

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քիթի, ականջի, մորթի գրութիւններ, ֆրանկսիա, ... Rayons X ... մասնագէտ ... 100 ֆրանքէն ... 60 ֆրանքէն՝ Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10 12 եւ 2—8.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԻ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին միջոցներով:

Ջիադէոմի (diathermie), (ուլթրա-վիոլէ) ultra-violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամը ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-...

(Կառ. տիւ Նորի եւ կառ. տը լ'Էսդի միջեւ)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 34—...

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

RESTAURANT ROUMAINE

7 RUE DE LA MICHODIÈRE, PARIS

(ՕՓԵՐԱՅԻ ՄՕՏ)

Խնամքով պատրաստուած

Ռումանական եւ արեւելեան կերակուրներ

Զ ա փ ա ւ ո ր գ ի ն

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿ 96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ ... *Ամէն օր 9-12, 2-8...*

EMPIRE (Պեսթօ-Հօլ) 37 Av. W...

IMPRIMERIE - MASSIS - ... 208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant H STEP...

LE COMPTOIR DE PROVENCE, 37 RUE PARADIS, MARSEILLE

1. Կը ծանուցանէ իր հայ յաճախորդներուն թէ՝ կը ծախէ բազմաթիւ տուներ, ծովեր, ինչպէս նաեւ կալուածներ արուարձաններուն մէջ նպաստաւոր գիներով:

2. Խորհրդակցութիւն ամէն տեսակ շէնքերու կառուցման գրաւականով փոխառութեանց համար:

3. Փոխատուութիւն դրամական որեւէ գումարի:

4. Կը կատարէ ամէն տեսակ քննութիւններ (expertises) կարգադրէ ամէն տեսակ վիճելի գործեր:

5. Փոխատուներու միջոցաւ le Comptoir de Provence իր յաճախորդներու համար, կը ստանձնէ ձեռնարկել մեծ արժէքով գործեր, գնում եւ վաճառում ծովերու, կալուածներու մէջ, գրաւականով փոխատուութիւն (hypothèque) պանդոկներու եւ վաճառատուններու համար:

ՁԵՂՉԷ ՁԵՂՉ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՅ

Մեր զեղչը ամենամեծն է որովհետեւ կը ծախենք ամենալաւ ապրանքները

CHAUSSURES ZAGORIDIS

18 Rue MONCEY, 18

Փլաս տիւ Թօնի ...

THÉ YAVROU ԹԷՅ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880ԻՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԴԵՂԻՆ ԵՒ ԿԱՊՈՅՏ ԾՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐՆԵՐ (surprise)

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ

23, Rue Sénac :-: MARSEILLE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ՆԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone ; NORD 67-23
R. C. SEINE 376 286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
22 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1501

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

1500

Երէկ լրացաւ «Յառաջ» 1500րդ Թիւը։ Սովորական անցք մը օրուան ժխորին մէջ։ Մէկուկէս տարի առաջ ալ տօնեցինք հազարթուեակը։

Ցամբարար, այլ ամուր եւ ինքնավստահ, անաւասիկ շրջան մը եւս կը բոլորենք։ Կը քալենք աւելի եւ աւելի խանդավառ, մեր ուժն եւ ներշնչումը առնելով հազարաւոր ընթերցողներէն եւ համակիրներէն.— Չախչախիչ մասով ժողովուրդի զաւակներ։

Ցանդգնութիւն էր այս ձեռնարկը համայնակուլ երկրի մը մէջ, ուր նոր ոտքի կը կանգնէր հայկական գանգուած մը,— արմատախիլ եւ հալածական։ Ցանդգնութիւն էր մանաւանդ մտածել հայկական օրաթերթի մը մասին, Լոյս-Թաղաքի պաղատանքներուն վրայ, ուր լրագրութիւնն իսկ վերածուած է հսատարակ ճարտարարուեստի, բաժնետիրական ընկերութիւններով եւ հսկայական դրամագլուխներով։ Իսկ եւ իսկ դրամատիրական հաստատութիւն, որու վիթխարի գլանին տակ անխնայ կը ճզմուի ամէն կողմնակի ճիգ։

Ցափազանց համեստ էին մեր միջոցները, ինչպէս մեր յաւակնութիւնները։

Մեր առաջին խմբագրականին մէջ, 1925 Օգոստոս 1ին, ունէինք երկու խօսք, իբրեւ ուղեգիծ.

— «Ամէն բանէ առաջ, մեր գործը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն բոլոր սրբութիւնները որոնք ցուցնչ կուտան ժողովուրդներու եւ վառ կը պահեն անոր հաւատքը լաւագոյն օրերու համար։ Գաղութները հանգրուաններ են, ուր նետուած ենք ակամայ, դէպքերու բռնադատման տակ, մինչեւ որ կարենանք համնիլ մեր հայրենիքը։ Մեր ձեռքն է նուազագոյն չափին վերածել անխուսափելի չարիքը, կազդուրուելով ֆիզիքապէս եւ նիւթապէս, եւ ներշնչուելով սեփական հայրենիքի գաղափարէն։ Այս հիւրընկալ այլ համայնակուլ ափերուն վրայ, մեր հայրենակիցները պիտի ջանան զարգացնել իրենց ազգային գիտակցութիւնը, պահել լեզուն որ միակ թանկագին աւանդն է, ուժ տալ մայրենի դաստիարակութեան, գրականութեան եւ արուեստին, մոռնալ շատ մը ասիական ունակութիւններ եւ նորոգուիլ նոր կեանքի քարիքներով»։

«... Բայց աւելի լաւ է թողուլ որ գործը ինք խօսի»։

Ահա գործին տարրական մասը.— 1500 թիւ «Յառաջ», հրատարակուած անխափան, առանց ո՛րեւէ ընդհատումի։ 1925 օգոստոս 2էն մինչեւ 1926 դեկտեմբեր՝ իբրեւ երկօրեայ, 1927էն ասդին՝ իբրեւ օրաթերթ։

Համեստ էր ծաւալն ալ։ Մինչեւ 1926 յունուար 31՝ աւելի փոքր։ Փետրուար 1էն ասդին՝ ներկայ ծաւալով։

Չենք ուզեր խօսիլ գործին բարոյական արժէքի մասին։ Կը բաւէ ըսել, որ «Յառաջ» կրցաւ դառնալ արտայայտիչը ամբողջ սերունդի մը, փոթորկուն՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թռիչքներով։ Ասպարէզ մը ուր լայն տեղ գտան երիտասարդութիւնն ու աշխատաւորութիւնը։ Բեմ մը, ուր հնչեց յեղափոխական խօսքը, գրական-գեղարուեստական ճիգին հետ։ Ժամադրավայր մը, վերջապէս, ուր իրար կը դիմաւորէին անծայրածիր տարածութեան մը վրայ ցրուած տաղանդներ եւ բազմազան արժէքներ։ Ձայներ՝ որ պատմութիւնը կը կազմեն մեր ցիրուցան բազմութիւններուն։ Կը պատմեն անոնց կեանքի չարն եւ բարին։ Միեւնոյն ատեն արձանագրելով, քրքրելով, վերլուծելով այն շարժումը որ տեղի կ'ունենայ մեր բոլորտիքը, մեր աչքին առջեւ, մեր ճամբուն վրայ։

×

Ինչպէս առաջին օրէն, այսօր ալ կը խուսափինք ուռուցիկ խոստումներէ՝ յառաջիկային համար։

Ճամբայ մը կտրած ենք արդէն՝ եօթներորդ տարին է այսօր։ Ունինք ուղեգիծ մը հաստատուն եւ պայծառ։ Պիտի քալենք նոյն խանդով եւ կամեցողութեամբ, հետզհետէ կատարելով զանազան լրացումներ։

Մտադրած ենք, արդէն, ընդարձակել ծաւալը — փարիզեան օրաթերթի մը չափով — երբ ապահովենք տպարանական յարմարութիւնները։

Այս ձեռնարկներուն համար ոչ նոր դրամագլուխ ունինք, ոչ ալ գաղտնի վարկեր։ Այն սրտագին եւ յարաճուն աջակցութիւնը որ տեսանք առաջին օրէն մեր ընկերներէն, աշխատակիցներէն եւ աշխատաւորներէն մինչեւ ամէնէն խոնարհ ընթերցողը,— պիտի կազմէ մեր լաւագոյն դրամագլուխը։

Տոգորուն՝ անհրաժեշտ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ, կը շարունակենք մեր ճամբան, իբրեւ երիտասարդ ուղեկից մը արմատախիլ բազմութիւններուն։ Ամբողջովին տրամադրուած՝ անոնց վիշտերուն ինչպէս ինդութիւններուն։ Անոնց ճիգին ու վաստակին, անոնց բաղձանքներուն եւ տագնապներուն։

«Մինչեւ բացուին դռներն յուսոյ» — համաձայն մեր դաշնակցական դաւանանքին։

Տաժանելի է մեր ճիգը՝ ներկայ պայմաններուն մէջ։

Ցիրուցան միտքեր ու խօսքեր՝ տասն անգամ աւելի ցիրուցան բազմութիւններու ծոցին մէջ...

Բայց ունինք, ընկերներ եւ քաղաքացիներ, քար եւ մայր հանկատելու, լուսաւոր հետքեր ձգելու, ակօսներ բանալու հաճոյքը։

Փրկութեան լաստ մըն է տարագիր հայ մամուլն ալ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մահափորձ Ալպանիոյ թագաւորին վրայ

Վիեննայի մէջ յանդուգն ու վտանգաւոր մահափորձէ մը ազատեցաւ Ալպանիոյ Թագաւորը Ահմէտ Զօկու։ Ներկայացումէ մը վերջ, Վիեննայի Օփերայի շէնքէն հազիւ դուրս ելեր էր մէկ քանի հետեւորդներով, երբ երեք անծանօթներ ատրճանակներով զինուած՝ կրակ բացին Թագաւորին ուղղութեամբ։ Թագաւորին հետեւորդներէն մէկը մեռաւ, ուրիշ մը վիրաւորուեցաւ ծանրօրէն։ Ինքը մնաց անվնաս եւ ինքնաշարժով պանդոկ գնաց։

Թագաւորին պաշտպանութեան յատկացուած գաղտնի ոստիկանները փութացին ոճրագործներու ձերբակալման եւ կարճ հետապնդումէ մը վերջ, յաջողեցան անոնց երկուքը ձերբակալել։ Ալպանացի ուսանողներ են։

Ֆրանսայի պատերազմական նշանակութը

Պատերազմական Նախարարութեան յատկացուած վարկը, համաձայն Խորհրդարանի ելեւմտական յանձնախումբի տեղեկագրին, այս տարի պիտի ըլլայ 4751 միլիոն ֆրանք, 120 միլիոն ֆրանք աւելի բաղդատմամբ անցեալ տարուան։ Այս հսկայական գումարին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ 1,708 միլիոն Ֆր.ի գումար մը որ պիտի յատկացուի անդրծովեան երկրամասերու.— Ալճերիա, Մարոք, Թունուզ, Արեւելք եւայլն. պաշտպանութեան, 44 միլիոն Ֆր. նուազ քան նախորդ տարի։ Ուրեմն 6,459 միլիոն Ֆր.ի պատերազմական վարկ մը։

Խորհրդային զինուոր. պատրաստութիւններ

ՄՈՍԿՈՒԱ, 20 փետր.— Քաղաք. Դիւանը որոշեց զօրացնել զինուորական օդանաւային սպասարկութիւնը եւ այս նպատակով արձանագրեց 150 միլիոն րուբլիի գումար մը։ Որոշեց նաեւ, տնտեսական եւ վարչական զանազան սպասարկութեանց պահպանման համար նախատեսուած գումարներէն կտրել 100 միլիոն րուբլի, այս կերպով կարենալ հայթայթելու համար օդաւարութեան յատկացուած 150 միլիոնը։

∴ Բոլշեւիկեան թերթերէ կը հասկցուի թէ ամբողջ խորհրդային երկրին մէջ, Երիտասարդ Համայնավարները կը պատրաստուին կարմիր բանակի ընդհ. ռազմափորձերուն։ Յատուկ սպայակոյտեր յատկացուած են Երիտասարդ Համայնավարներու կազմակերպութեանց։ Յատուկ հրահանգներ տրուած են ընդհ. ռազմափորձերու պատրաստութեան համար։

Ֆրանսա ցընփինկին դէմ

Ֆրանսայի առեւտրական նախարարը Պ. Լուի Ռոլէն, հազիւ պաշտօնի գլուխ անցած, զբաղեցաւ Ռուսիոյ հետ Ֆրանսայի փոխանակութեանց հարցով եւ 1930 հոկտեմբեր 3ի հրովարտակին արդիւնքներով։ Կը յիշուի թէ այս հրովարտակով, կարգ մը արգելքներ կը դրուէին խորհրդային ներածումներուն դէմ։ Նախարարին քննութիւնները երեւան հանեցին թէ այս հրովարտակը չէ տուած սպասուած արդիւնքները։ Պ. Լուի Ռոլէն որոշեց վերաքննել Ռուսիոյ հետ առեւտրական փոխանակութեանց հարցը։ Ներկայիս, առեւտրական նախարարութիւնը ուսումնասիրելու վրայ է կարգ մը միջոցներ, որոնք պիտի ծառայեն լրացնելու հոկտեմբեր 3ի հրովարտակը։

Համայնավարները Պուլկարիոյ մէջ

ՍՕՖԻԱ, 20 փետր.— Վրացայի նահանգին մէջ, ոստիկանութիւնը երեւան հանեց համայնավարական կազմակերպութիւն մը։ Այդ շրջանին մէջ էր որ 1923ին համայնավար ըմբոստութիւն ծագած էր։ Կազմակերպութեան պատկանող անդամներու բնակարաններուն մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան եւ բռնուեցան փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ կազմակերպութիւնը տեւական յարաբերութիւններ կը մշակէր Մոսկուայի հետ։

Համայնավարները Յունաստանի մէջ

Սելանիկի եւ Աթէնքի մէջ բռնուած համայնավար դաղտնի վարժարանները ստիպեցին յոյն կառավարութիւնը որ լրջօրէն մտահոգուի բոլշեւիկներու կատարած բրոբականտով։ Յոյն նախարարաց խորհուրդը զբաղեցաւ այս հարցով։

Մաս մը նախարարներ առաջարկեցին խիստ միջոցներ ձեռք առնել եւ գործէ հանել համայնավարութեան յարած հանրային պաշտօնեաները։ Կրթական նախարարը ըսած է թէ պաշտօնէ հանած է համայնավար ուսուցիչները։

Խնդիրը դարձեալ պիտի քննուի նախարարաց խորհուրդի յառաջիկայ նիստին մէջ։

Հնդիկները կը շարունակեն պայքարը

Գոմպէյէն «Տէյլի Մէյլ» իթղթակիցը կը գրէ իր թերթին թէ կանտիի ծննդավայրին եւ շրջականներուն մէջ, Հնդիկ Ազգային Խորհուրդի կուսակիցները կը շարունակեն անարգել վաճառականները, այս կերպով արգիլելու համար օտար ապրանքներու վաճառումը, հակառակ որ Կանտի բանակցութիւններ կը կատարէ փոխարքային հետ։

∴ Անգլիական թերթ մը, ուր օր առաջ հաղորդեց թէ կառավարութիւնը մտադրած է Սէն Թ'էյէն կղզին աքսորել Կանտին եւ 200 հնդիկ պետերը, այն պարագային որ Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդը մերժէ Լոնտոնի մէջ մշակուած սահմանադրութեան նախագիծը։ Այս լուրը տակաւին չէ հերքուած պաշտօնապէս։

∴ Այս անգամ, Հնդկաստանի փոխարքային իսկ հրաւէրով, Կանտի նոր տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ։ Այս տեսակցութիւնը տեւեց քանի մը ժամ։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին ուրեմն եւ հաւանական կը նկատուի մինչեւ երեքշաբթի օր, կարելի պիտի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ։

Զինուոր. դատարան մը օդը կը հանէ

Կալացի մէջ (Ռումանիա) յանդուգն ոճրափորձ մը կատարուեցաւ հետեւեալ պարագաներով։ Երեք ռուս բանտարկեալներ, զինուորներու հսկողութեամբ տարուեր էին Կալացի պատերազմ. ատեանի շէնքը, կարգ մը աշխատանքներ կատարելու եւ շէնքին մեծ վառարանը վառելու համար։ Բանտարկեալներէն մէկը օգտուելով պահակներու անուշադիր մէկ պահէն, յաջողեցաւ վառարանին տակը զետեղել ժամացուցաւոր ռումբ մը, որ հաւանաբար լարուած էր, պայթումը առաջ բերելու համար պատերազմ. ատեանի նիստի ընթացքին։

Ռումբը սակայն պայթեցաւ պատերազմական ատեանի նիստէն մէկ քանի ժամ յետոյ, երբ միայն, սպայակոյտի տեղակալ մը, մինակը կ'աշխատէր սրահին մէջ։

Պայթումին սաստկութենէն, շէնքը ամբողջովին քանդուեցաւ։ Կարելի եղաւ սպան ազատել փլատակներուն տակէն, ծանրօրէն վիրաւոր։ Երեք ռուս բանտարկեալները մասնաւոր հսկողութեան տակ առնուեցան։ Բացուած քննութեան հետեւանքով ձերբակալուեցաւ կին մը, որուն անունն ու ազգութիւնը գաղտնի կը պահուին։

Հրդեհ ելեկտրական կայանի մը մէջ

Ուրբաթ օր, ելեկտրական բաշխման Փարիզի Ընկերութեան մէկ գործարանին մէջ (Նոռի կողմը) հրդեհ ծագեցաւ, որուն հետեւանքով Փարիզի մէկ մեծ մասը զրկուեցաւ լոյսէ եւ ելեկտրական ուժէ։ Սէնթ Ուէնի եւ Փարիզի հրշէջները փութացին առաջքն առնել հրդեհին, որ կրնար մեծ համեմատութիւններ առնել եւ լուրջ վնասներ պատճառել։

Այս հրդեհին պատճառով, «Յառաջ»ի տպագրութիւնը ուշացաւ այդ օր։

Ուսթրիկի գայթակղութիւնը

Խորհրդարանական քննիչ ատեանին առջեւ, դատական ոստիկանութեան նախկին տեսուչը Անտրէ Պընուա, յայտներ էր դրամատէր Ուսթրիքէ իր առած 17200 ֆրանքի գումարը, շահն էր սակարանական գործողութեան մը եւ իր յայտարարութիւնը հաստատելու համար, խոստացեր էր կարգ մը փաստաթուղթեր տալ։ Քննիչ ատեանը անբաւարար նկատեց այդ փաստաթուղթերը։ Պընուայի պարագային մասին ատեանը իր որոշումը պիտի տայ յետագային։

Քննիչ ատեանը պէտք տեսեր որ քննելու նաեւ Ֆրանսայի Դրամատան եւ ուսթրիքի յարաբերութիւնները եւ լուսաբանելու մանաւանդ, Ֆրանսայի Դրամատան կողմէ Ուսթրիքի տրուած զեղչի մասնաւոր դիւրութիւնները։ Ֆրանսայի Դրամատան վարիչները մերժած են ներկայանալ քննիչ ատեանին, ուզուած բացատրութիւնները տալու համար, այն առարկութեամբ թէ մասնաւոր հաստատութիւն մըն է, որ միայն իր բաժնետէրերուն բացատրութիւն տալու պարտաւոր է։

Քննիչ ատեանը պիտի ուսումնասիրէ նաեւ այս հարցը։

Թուրք-խորհրդային համաձայնութիւնը

ՄՈՍԿՈՒԱ, 20 փետր.— «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ խորհրդային նաֆթի սէնտիքան համաձայնութիւն մը կնքած է Պոլսոյ քաղաքապետութեան հետ։ Այդ համաձայնութեան հիման վրայ սէնտիքան պիտի կրնայ Պոլսոյ մէջ կառուցանել նաֆթի մթերանոցներ, 600.000 թրքական ոսկի ծախքով։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Չարլի Չէփլին Անգլիոյ մէջ.— Յինեմայի աշխարհահռչակ կատակերգակը Չարլի Չէփլին այս միջոցիս կը գտնուի Լոնտոն, ուր ժողովրդական մեծ եւ խանդավառ ընդունելութիւն կը գտնէ։

Խրուաթներուն դէմ.— Զագրէպի մէջ տասը հազարնոց հսկայ բազմութիւն մը, բողոքի ցոյցեր կատարեց ընդդէմ խրուաթներուն, որոնք Վիեննայի եւ Պուտափէշթի մէջ կը գործեն խափանելու համար Եուկոսլաւ միութիւնը։ Բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ որով կը պահանջուի կառավարութենէն ամէն միջոց ձեռք առնել, արգիլելու համար, վերջերս Զագրէպի մէջ կատարուած մահափորձին նման, արարքներու կրկնութիւնը։

Բոլշեւիկները Գերմանիոյ մէջ.— Գերմանիոյ ներքին նախարարը Վիրթ, զեկոյց մը տուաւ ելմտական յանձնախումբին, բոլշեւիկեան գործունէութեան մասին։ Բոլշեւիկեան բրոբականտը, յայտարարեց նախարարը, վտանգ մըն է արեւմտեան մշակոյթին համար, վայրենութեան վերադարձն է քաղաքակիրթ երկրի մը մէջ, որ դարերէ ի վեր, նեցուկն եղած է քաղաքակրթութեան։ Նախարարը յայտնեց նաեւ թէ, աչքէ չի հեռացներ ծայրայեղ աջերը, որոնց դէմ պայքարելու անհրաժեշտ միջոցներուն մասին մտածուած է։

Ինքնաշարժի գործարան.— Նիժնի Նովկորոտի մէջ ինքնաշարժի շինութեան մեծ գործարանի մը բացումը կատարուած է. տարին 140 հազար ինքնաշարժ պիտի շինէ։ Ինքնաշարժի շինութեան քանակը բարձրացած է վերջին տարիներուն. 1927ին շինուած է 18 հազար, 1928ին 21.400, 1929ին 54 հազար ինքնաշարժ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18

(ՃԱՌ)

Մեր յառաջդէմ գրագիտուհիներէն մէկը, «Որքա՜ն ալ արագ դաւաճանեցին» խորագրով գրուածք մը ունի, դասի եւ դասագրքերու մէջ անցած, իր ճշմարիտ գեղեցկութեան պատճառով։

Այդ գրուածքին մէջ, (երբ տակաւին զգայուն էր գրագիտուհիին սիրտը) ան նկարագրած է ընտիր խօսքերով ու ծաղիկներով բռնաւորուած մարդեր, որոնք յատկապէս պարարտացուած գառնուկներ կը տանին մորթելու, Պայրամի տօնին համար։

Կարող է պատահիլ որ գրագիտուհին չընդունի կամ չզգայ, բայց մեր գառնուկն Հայաստանն ալ նոյն ձեւով պարարտացուցին, նոյն ծաղիկներով պատրեցին ու նոյն ձեւով զոհելու տարին կարմիր Պայրամին։

Լէնին «ինքնորոշման ու անկախութեան» ծաղիկներ ցանեց այնքան երկար ժամանակներէ ի վեր անոնց կարօտէն մաշած մեր հոգիներուն։ Եւ մենք մայելով վազեցինք, խայտացինք «խորհրդային յեղափոխութեանց համար ու երախտագիտութեամբ նայեցանք անոր։

«Անկեղծ՝ պատերազմը» կանչեցին, եւ ամէնէն աւելի լեռնականութեամբ մեր մէջ արձագանգեց այդ կանչը։ Մեր մէջ, որ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, հոգեկան մեր վայելքը փնտռած ենք ո՛չ թէ հարստութիւններ կուտակելու, այլ հաւատութիւններ կերտելու մէջ։

Մեր ազգային ընդունակութիւնները տկար են դաւելու եւ սորկացնելու մարզին մէջ։ Մեր ընդունակութիւնները զօրաւոր են ուրիշ ճակատներու վրայ եւ տարբեր տեսակի պատերազմներու մէջ։ Մենք կը սիրենք մենամարտիլ մացառներու հետ, ընդմիջել խոպան տարածութիւնները. ստիպել ժայռերը որ մեզի հարկ տան հաւատարմութեամբ։ Գիտութեան եւ արուեստի բացած ծիրանակարաններուն մէջ, վայե՛լք է մեզ որ յափուինք ուրիշներու հետ։

Մենք չե՞նք սիրեր «բարբառական» կամ «նոր» ժամանակներու սուրերով զարդարել մեր սենեակներուն ու ննջարաններուն պատերը, այլ՝ գրքերո՛վ, գործերո՛վ։

Անա թէ ինչո՞ւ ամէնէն աւելի յատակութեամբ մեր մէջ ձայնագանգեց «Անկեղծ՝ պատերազմը»։

Աշխարհի ամէնէն «քաղաքակիրթ» կոչուած երկիրներուն մէջ, միշտ միապետ մը, կամ «միապետական» կուսակցութիւն մը կայ։ Փնտռեցէ՛ք. ո՞ւր մեր միապետներն ու միապետականները։ Մենք ի ծնէ ժողովուրդն էինք, զոր ստեղծել կը ձգտին մեծամասնականները։ Մեր ո՞ր անարդարութիւնն իրենց արդարութեան ենթարկելու եկան։

Հայաստանի հասարակաց պարտէզի նստարանին վրայ, Հայաստանի Նախարարն ու հաւաքորդը այնքան սիրով ու իրարու մօտ խօսելու կը նստէին, որ ալիքի փուշին հաւասարութեամբ կը նստէր անոնց։ Միեւնոյն խաղալիքով կը խաղային երկուքին ալ երախաներն իրենց մօտ։

Հայաստանի վարչապետը խնդրագիր մը կը գրէր Ամերիկեան Կոմիտէին, որ սպառական կէս ֆունտ սպիտակ հացէն բարեհաճին բաժնել իրեն համար. որովհետեւ ստամոքսի տկարութիւն ունէր. եւ բոլորին պէս իրեն ալ տրուած հացն արգիլեր են բժիշկները։

Ազատն քաղաքացիական կռիւներու հեղինակ Ալիսը ներկայ էր իր բոլոր ստորագրելիներուն։ Եւ ո՛չ ոք կը մտածէր, ոչ ոք կը թելադրէր Համազասպին, որ վիզը բանտի սեմին դնելով, կախուի։

Զարհուրելի ժամանակի բոլոր հոգերէն ազատ, տաք անկիւն մը ունէր եւ յարմարութիւններ, իր «Ամենապօէմ», «Երկիր Նայիրի»ն գրելու եւ «Երեք աստիճան պօէմը» հրատարակելու։ Մինչ նոյն ժամանակներուն Մոսկուայի մէջ բարեկամութեան համար պարզուած Շանթի ձեռքը օդին մէջ կը մնար. որովհետեւ բոլոր կարմիր յեղափոխականները զբաղած էին Թրքական արիւնոտ ձեռները լզելով մաքրելու։

Որովհետեւ ոչ ոք մտածեց Պարթեւներու պէս ըլլալ, մեզ տիրել կարենալու համար, եւ որովհետեւ բոլորն ալ Յազկերտի պէս եղան, այդ պատճառով ալ չարաւանդ Աւարայրի դիւցազնամարտեր ունեցանք։

Պողպատէ սրտով Ան ներս մտաւ ու լալով ըսաւ.

— «Խորհրդարանի տանիքին վրայ ծածանող եռագոյնը պատռեցին. պզտիկ ծուէն մը մնացեր է սիւնին վրայ, որ կը դողայ ու զուր կը շարժէ...

— «Ի՞նչ կը մտածէք, ըսաւ Գ.Ն., վեց անձ ընտանիքիս համար տրուած ամսական հինգ տուփ կաթէն չորսը բռնագրաւեցին, տեղին վրայ լափելով»...

— «Հայաստանի ծերուկ ըմպարապետը երեք հազար պաշտօներու հետ, աշխարհի հօտերու պէս քշեցին։ Կիներէն ո՛չ մէկուն թոյլ տրուեցաւ որ ձեռք մը ճերմակեղէն, զոյգ մը գուլպայ, քիչ մը պանիր ու հաց յանձնէ ժողովի հրաւիրուած ու նայնօրն իսկ աքսորի ճամբան բռնած իր եղբօր կամ ամուսնին։ Այս մարսելի՛ք բան էր,—պատմեց Չօբրորդը. խորհրդային տիրապետութեան չորրորդ շաբթուն։

Եւ ճշմարիտ որ հայ ժողովուրդը չկցաւ մարսել այս բոլորը։ Իր խիղճն ու արժանապատուութիւնը չարաւնակուեցան մինչեւ Փետր. 18ը, այսինքն այն օրը, երբ խորհրդային օրէնքներն ու պաշտօնեաներն իր երկրէն դուրս փախան։

Այս մեր յանցանքը չէր-(ինչպէս որ կը խոստովանին Նորքի ամսագրի թիւերը եւ բազմաթիւ բերանացի ու գրուած խոստովանութիւնները եւ ոչ ալ նորութիւն մեր պատմութեան մէջ։ Մեր հոգիի կերտած աստուծն անգամ, այսպէս կը ներկայանէ մեր ծագումը.

— «Բէլ բռնակալի օրէնքներուն ենթարկուիլ չուզելուն համար, Հայկն առաւ իր համախոհները, եւ բնութեան բարի դաշտի ու դժուարին լերան մօտ շինեց Հայաստանը...

Իր տարեդարձով նոյնպէս այս օրերուն զուգադիպող Վարդանանցը մէկ պատճէնն է Փետր. 18ին։

Ճիշդ է, ինչպէս միշտ, մենք ժամանակէս յաղթեցա՛նք, մեզմէ հզօրներու առջեւ, բայց, ինչպէս միշտ, մեր հոգին անպարտելի ու անխախտ մնաց մեզմէ հզօրներու առջեւ։

Փետր. 18էն էր որ մեր հոգին թօթափեց օտար կամ պարտադիր ամէն վարդապետութիւն, ու ճաշակ ու օրէնք, փարելով իր վարդապետութեան, իր ճաշակին ու օրէնքին։

Այդ օրէն սկսեալ էր որ Ռուսէն հանդիսաւ հայ գիւղացին, արհամարհանք ու կարեկցութիւն տանեց դէպի անոր լայնամտակ մեղկութիւնը. եւ «օփսեղն ու «ինչ»երը, դարձան «եւան»...

Այդ օրերէն սկսեալ է որ Փարիզը տեսած ըլլալը հպարտութիւն ըլլալէ դադրա՛ծ է. եւ «կեդրոնական տաքութեամբ» օժտուած կամ սեփական առուներու մէջ բնակող Հայերը զգացին, մէտապէս բարձրանալով իրենց աւերակ տունն ու հայրենիքը։

Այդ օրերէն սկսեալ է որ հայ բանւորն օտար գործատէրին, եւ հայ մտաւորականը չկարենալով հանդուրժել օտար մաքին, իրենց սեփական գործն ու սեփական միտքը կը բերեն երկիրէն, մեղմելով դրամով կամ մտքով ու ճաշակով նուաճելով բարբարոսութիւնը...

Եւ այս հոգեբանութիւնն է, եղբայրներ, որ բոլոր ժողովուրդներու պէս, ո՛չ միայն մեզ համար ալ չէրտ մը պիտի գծէ երկրագունդին վրայ, այլեւ չէրտ մը պիտի տայ մարդկութեան բացած լոյսի, արդարութեան եւ գեղեցկութեան սեղաններին։

ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԷ՛-ՀԷ՛Յ

I

— «Հէ՛-հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ» կը կանչէ խոթունառուած, եօթնոտուսը անցած մարդ մը, Պէյօղլուի վրանաքաղաքի աղքատներու շուկային, պզզած՝ ձմրան ցուրտին արեւուն պատի մը տակ, չորքոտի տուփին առջեւ, խոնաւ, գետնի վրայ, որ կարծես թերթեղէն մը ըլլար զեխերու փիրուն թանձրութիւնով մը շրջապատուած։

— «Հէ՛-հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ», կը կանչէ՝ ցուցնելով պղնձեայ կոկորդին մկանները, որոնք թուլցած են՝ առաձգականութիւնը կորսնցուցած ձգախէժի մը նման, ապիսակ մազերուն տակ խորշոմած դէմքին առջեւ մատնանուած. լցուած տուփի մը երեսթիւ՝ որ կ'անի գործած, կը թօնէ, կը չորնայ ամառը ու կը մեռնի աշնան, երբ սիւին առաջին եղեամները իջնեն իր կլոր դէմքին վրայ։

Բարակ փողշագոյն ծածկոց մը ունի գլխուն՝ ագուցուած որ կզակին առէն փոխիլ պէտք կ'ուզէ, երբ հովը կը շանթէ, կ'ուռեցնէ երբեմն եւ յարմարցուած վերարկուի պէս լաթի կտոր մը կռնակը՝ բժուորուած գեխի մալթքերով. կարկտանքներ կան գոյնի մէջ, մէկը եւ գերձան մոմներուն ծայրը՝ որ պոհուրատ կը խաղան, երբ կը հեռանցնէ եւ իրենց սեղաւորանքին մէկ կ'ոռչինեն խաթուն սուտանին կապուած, տառն ձեռքերուն թմրած մատները, դառներէն փախած փողոցի առաջնակ լաճերու նման որ հաւաքուած են աչք չորքոտի տուփին շուրջ. կը ծաղրեն կը քաշքշեն ու կը չարչարեն ծամերով եւ կը ցրուին մէկէն՝ երբ կը հնչէ դպրոցին արձակուրդի զանգակն ու փողոցին անկիւնէն կ'երեւին իր թոռնիկները, որոնք կը վազեն հեւալով եւ հուգած կախուելու մեծ մայրիկի առեւ-րեն։ Խաթուն սուտանն վար կը դնէ վայրկեան մը կարկանդը, կը սրբէ բուքին արցունքոտած աչքերն ու կը համբուրէ զանոնք, կառազէ ֆոխէ մը վերադարձած սարեկի մը նման՝ որ կը գրկէ իր կորիւնները, պոչովը կը մաքրէ ատողն ու կը մանէէ երես՝ սեղանին մէկ, փախի առօրէ մը սարսեկով մատղաշ սիրող թռչնակներու բնակիչներուն։

— Հէ՛յ-հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ

II

— Չէ՞ք մսիր, մայրի՛կ այս օրին։

— Ինչ ընեմ զաւակս, յոգնիմ, մտիմ որ թոռնիկներս պզտիկ էրթան, մարդ ըլլան։

— Բայց մեղք է ձեզի այս տարիքին մէջ, թող քիչ մըն ալ անոնց հայրը, մայրը...

— Հա՜յրը, մա՜յրը...

Կը բռնէ խաթուն սուտանի կոկորդը, կը կծկուին, կը խառնեն դէմքին խորշոմները, կը լեցուին աչքերն ու այս անգամ հայրը կը պայթեցնէ, կը սղոցէ խաղալ սուլիչի մը նման՝ հեռաւոր ծովեզբի մէջ մնացած, հինցած, ծակած եւ ցուր առած չագեճաւէ ըղձերու կը պառած ծովեզրու ընկերները ու կը յուսահատ տանիքայեթը մէկ կողմ հրելով ողջունելով ձեռներնու նառախիները՝ որ կը տաուրական երթալով. զամուքին՝ որ ձեռքերը կ'երկարէ քաղաքի ցրցող աշակերտներուն եւ հանգրուած՝ որ գիրքը կը բռնայ հեռուհեւոք եւ գրքել կ'ուզէ խաղանգիսներէն։

— Հէ՛ հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ։

— Այս ի՞նչ աղուոր, ի՞նչ խոլոք, ի՞նչ բարի աղաներ են թոռնիկներդ, մայրի՛կ։

— Օրհնեցէ՛ք ձագուկներս, օրհնեցէք այս աղեկ պարոնը, կը զաղնայ խաթուն սուտան թոռնիկներուն։

— Ըսէ՛ք, ըսէ՛ք, երբ մեծնաք ի՞նչ պիտի ըլլաք աղաներուն։

— Ժէնէրա՛լ պարոն, ժէնէրա՛լ պիտի ըլլանք, կը կրկնեն յօնքերուն տակէն փայլատակող աչքերը ինծի յառելով այնպիսի հանդիսաւոր, լուրջ ձեւով մը, որ կը յորդի սիրտս կը ծաղիմ, կը համբուրեմ ու ձեռքերնուն ըլլանած կը սահիմ խաղալիկներու կրպակի մը առջեւ։

— Հիմա, ի՞նչ կ'ուզէք որ առնեմ ձեզի։

— Բան չենք ուզեր, պարոն, մեծ մայրիկը կը բարկանայ, չենք ուզեր։

— Զեւքի թեթեւ հարուած մը կը տամոլ ուսոս, կը դառնամ ետիս. խաթուն սուտանն է, կարկտուքը գոգին եւ չորքոտի տուփը ձախ թեւին տակ։

— Չէ՛ զաւակս, չէ՛, ես չինայ խաթունը իր թոռնիկներուն խաղալիք կ'առնայ առնել։ Շնորհակալ եմ, եւ բռնելով պզտիկներուն ձեռքերէն՝

— Հայտէ՛ ձագուկներս, կը պչէ. Հայտէ՛ տուն երթանք։

. . . .

— Դուք ծանօթ էի՞ք նախապէս այդ կնոջ, լռութիւնը կը խզէ խաղալիկ ծախողը։

— Ո՛չ. ծանօթ չէի։

— Պատերազմէն առաջ էր... քաղաքի ամենէն հարուստ եւ ազնուական ընտանիքի մը տանտիկինն էր։ Տղաներէն երկուքը կախուեցան նեարկա, իսկ միւսը՝ պզտիկներուն հայրը՝ աքսոր էր Պիլիքեան զօրաւոր հայկական լեռներին մէջ։ Սպանուեցաւ Մարաշի դէպքին, հիմա իր առաջարին ներս որ մա՛է պիտի փչէի։ Ըա՛ս դէշ ըրէք, պարոն, շա՛տ դէշ...

Ամառ օր մը, երեկոյեան դէմ, երբ վար կ'իջնէի Էշրէֆիյէի բլուրին մանուածապատ ուղիներէն՝ դիտելով համայնապատկերը մաղաւորներու թեթեւ դէ, ժանգոտած, կուսագոյն աստիճաններէն եւ պատուհաններէն, օրօրուող քուրքերը, վարէն ձայն մը կ'երկննայ որ կը փշաքաղէ մարմինս. կը չքնթին քայլերս ու կը թուծ կը նմայ հեռացումներին, կարծես ճամբայ տալու համար պատերազմական թափօր մը, որ կը ճանկուէ, կը քանդէ թաւմբերը ու կը մոցնի բլուրէն ի վեր։

— Հէ-հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ։

Մօտէ կ'ընեմ։ Ըն տաուրին նախաքին զաւակը խանդիծաղած եղանակ մը կը սանայ երկաթէ թելերը ծամելով. եղանակները կը զառին, կ'որոշուին աւելու եւ քովի շէնքին՝ դաշնակի թաւ ստեղներուն վրայ Պէթհովենի դիւցազնական համանուագը կը հնչէ։

Դիմացը հօրինութին փրայ վերջնայոյը կը հրդեհուի եւ շատտարոյն ամպերու թափանցիկ վարագոյրները պատռելով հրեղէն ձիավորներ դուրս կուգան ու կ'արշաւեն դէպի հիւսիս՝ յարդգողի ճանապարհէն, պողպատէ չէնքերէն լոյսի շառաւիղներ արձակելով միջերկրականի վրայ եւ երեւակայական պղտորներով ասողերը, որոնք պատուհաններէն գլուխնիր դուրս դրած գեղուհիներ՝ ծաղիկներու փոխարէն խուրձ խուրձ աստղեր կը նետեն գարնան. կը ծափահարեն, կը ծիծաղին ու կ'ողողեն փրփուրով հերոսական հանդէսը ծոցին մը՝ որ կը բարձրանայ ահա, փխուկ վեր, հերարձակ հպարտ յաղթանակի նման վիթխարագոյն աղքատներու շուկայէն.

— Հէ՛-հէ՛յ, ամէն մէկը մէկ ղրուշ։

ԵՂԻԱ ՄԱՃԻ

ՈՒԽՏԻ ՏԱՊԱՆԱԿ

Յամեհակ տարինե՛ր, սերունդներ ամբողջ,
Քու վրայ դրինք յոյս. ու երազներ.
Դուն մեզի եղար խնկաման, սկիհ,
Մեր իտէալներուն ցապան ծին ուխտի...

Դուն Թուեցար մեզ երկնատուր ու սուրբ,
Ցեղացինք ծուր բոց քեզի դպչողին,
Մինչ քաշքշէիր մեզ ծիւօրէն
Ընել ուղիէն, ցապան ծին ուխտի...

Դուն երեւցար մեզ ծրաշքով լեցուն,
Վաղեմի դիքով, Թագերով Նախնեաց,
Անցեալ փառքերով, զէնք ու զանակով...
Ոսկ եղար պատրանք ցապան ծին ուխտի...

. . .

Բռնաշունչ ծովը օր մ'ալ քեզ սարսեց
Ցուցնելով մեզ պա՛րապը Ներսիդ,
Ուր կը վխտային լիլիպիւտեան սի՜ն
Մանրուկ կուռքերը, ցապան ծին ուխտի...

Ինկա՛ր ի վերջոյ ծետդ քաշելով
Մածուան բովին մէջ ցեղիս ընտրանին,
Մինչ ծիլ մը անշէջ փոսէդ քիչ անդին
Թարմ ծիւղ կ'արծակէր, ցապան Նոր ուխտի...։

ԶԱՑԿ ՃԱՐՕ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՍԸ
ԵՒ
ԳԻՐՔ ՄԸ

Հայկական փրափականտի թափը միջազգային հանրութեան առջեւ, տասնամեակէ մը ի վեր կանգ է առած, շնորհիւ Հայաստանի Հանրապետութեան սովետականացման, Կիլիկիոյ պարպումին եւ Ցեւնական նահանջին, որոնք պսակուեցան Լօզանի դաշնագրով։

Ամբողջ կէս դար, հայ յեղափոխութեան վերածնունդի եւ գործունէութեան շրջանին, երբ առաջքին որ եւ է միջամտութիւն ի նպաստ Թրքահայութեան Հարցերով եւ հարստահարութիւններու սաստկացումով կը վերջանար, հայ մտաւորականութիւնը իր գործունէութեան էական միջոցներէն մէկը կը համարէր եւրոպական փրափականտը ի նպաստ Թրքահայ Դատին։ Այժմ, երբ կատարուած եւ Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս շպրտուած ենք, մեր կողմէ կը տիրէ թուլութիւն այս ճակատին վրայ։ Մեր գատի բարեկամները, մէկիկ-մէկիկ կ'աննետանան իրենց ետին ձգելով ցաւս մը, կարծես կ'անգիտանանք թէ յաճախ գէմքերն ու գէմքերն են որ կը վճռեն ու կը գարենեն ժողովուրդի մը ճակատագիրը։ Մեր կողմէ ո՛չ մէկ ջանք կը թափուի դէմքեր ստեղծելու եւ մարդիկը գործի մղելու համար։

. . .

Անցնող տարին մեզ տուաւ մեծ հաճոյնագէտ եւ հայասէր Փրոֆ. Նօրկայի Կիլիկիոյ Թագաւորութեան համառօտ պատմութիւնը, իր իսկ կոչումով (Brève Histoire de la Petite Arménie)։ Կ'արժէ փոքրիկ ակնարկ մը նետել այս գործին վըրայ որ՝ հայ ժողովուրդի որ ժէքներու եւ պատմական իրաւունքի մեծագոյն գրաւականը կը հանդիսանայ։

Փրոֆ. Նօրկա իր պատմական հետու եւ գիտական վերլուծումով այն երկին մէջ վեր կը հանէ հայ ժողովուրդին քաղաքակրթութեան ջահակիրի դերը շնորհիւ Արեւմտեան սահմանին առանձնակեան հայ իշխաններու, որոնք ամրացած Տաւրոսեան շղթայի եւ Սեւ

Հերան բարձրաւանդակին վրայ, ամբողջ երեք դար ... ուար կանգնած են դէպի ... մուտք խուժող Մոնկոլներուն թուրքմէն ցեղերու արշաւանքին առջեւ, յաճախ կենաց մահու կռիւ մղելով։

Յափազանց խրթին է ժամանակից պատմաբանի համար Կիլիկիոյ Թագաւորութեան բական պատմութեան ամբողջ նաարութիւնը վեց չորրորդ Թրքական միահեծան իշխանութենէն վերջ։ Բայց աւելորդ է ըսել որ Փրոֆ. Նօրկայի գործը յաջողութեամբ պսակուած է, եւ իր երկը սկիզբէն մինչեւ վերջ ներդաշնակ է գէմքերու եւ դէպքերու, ինչպէս պատմական նիւթերու յարաբերական համեմատութեանց մէջ։

Հոն կը գտնենք մեծ իշխանները եւ հայ եկեղեցիները, որոնց համաձայն իշխողութեանց եւ առաջքին ազդեցութեանց՝ կը քալեն երբեմն դաշնակ եւ մէկ ճակատով, դէմ առաջքին թշնամիներուն երբեմն ալ եղբօր, լեցուն՝ իշխանական եւ կրօնական ապրումներով։

Արտաքին աշխարհին հետ, հայ Թագաւորութիւնը կը գիտնայ խաչակիրներու հետ ջամարտիկը։ Ան է որ կ'արծարծէ եւ շնորհիւ իր ջակցութեան է որ յաճախ թանակով կը պսակուին անոնց արշաւանքները։ Մինչեւ անոնց առանձին կը կատարէ իր շակրութիւնը եւ յանձին իր գաւառին մէկէ աւելի անգամ տէր կը դառնայ Սուրբ Երկրին։ Մեծ է մրցակցութիւնը Բիւզանդիոնի եւ Արեւմուտքին մէջ, գերման եւ Ֆրանք խաչակիրներու միջեւ, Կիլիկիոյ հայկական իշխանութիւններն ու անոնց ղեկին իրենց ձեռքին մէջ պահելու համար։ Բիւզանդիոնը հանդուրժեր որ Լատին խաչակրութեան պատուանդանը հոգային եւ կրօնական ազդեցութիւններու տէր ըլլան Կիլիկիոյ մէջ, որ իր բերդերով եւ վանքերով իրեն հարկատու է եղած։ Իր հայ իշխանները ընդ առաջ թալով Խաչակրութեան յանձին Լեւոն Գեղեցիկի, առաջին գաւառ հայոց կը ստանան թագաւորական անկախութիւն։ Միակ կապեր կը հաստատուին հայ եւ լատին իշխանական գերդաստաններու միջեւ, Բիւզանդիոնի նախանձոտ քին առջեւ։ Մերթ հայ գահաժառանգը կ'ամուսնանայ լատին իշխանուհիի հետ եւ մերթ լատին իշխանը կը բազմի բիւնեանց գահուն վրայ, շարանը կը սկսի հայ եւ լատին եկեղեցիին, հայ եւ լատին խանագուններու միջեւ՝ նաեւ կիներ միշտ կը ճգնին պահել իրենց գերդաստանական իրաւունքն ու լեզուն ու կրօնական աւանդական գրոշմը։

Այս ներքին պայքարներու հետ, Կիլիկիոյ Թագաւորութիւնը կենաց եւ մահու կռիւ կը

չէ հիւսիսէն ժամանակաւն թուրքմէններու դէմ, ինչպէս արեւելքի ռազմիկ եւ բարբարոս Մոնկոլներու դէմ, որոնք քաղաքական հորիզոնի վրայ նոր կ'երեւան եւ մինչ այդ հեթանոս էին ու կը յաւակնին ամբողջ աշխարհի իրաւական տէրերը ըլլալ: Կռիւը սաստիկ է հարաւի Եգիպտացիներու դէմ, որոնք իրենց արշաւանքներով յաճախ կ'աւերեն հայկական նաւահանգիստները, յառաջանալով մինչեւ Սիս եւ Ատանա, հայ թագաւորները յաճախ զանոնք պարտութեան կը մատնեն դաշնակցելով Մոնկոլներու երբեմնի մեծ խանին հետ, որ՝ սկիզբը թշնամին է Եգիպտացիներուն եւ խոստում կուտայ հայ թագաւորին Քրիստոնէութիւնը ընդունիլ: Բայց պէտք է ըսել որ դժբախտաբար Մեծ խանին մահով անոր յաջորդները իսլամացած կ'ըլլան եւ հարաւի սխալ թշնամին վերջին անգամ մահացու ապտակ մը կը դնէ Ռուբինեանց թագաւորութեան վրայ:

Այստեղ Փրոֆ. Եօրկա լուսաւոր հարց կը դնէ որ՝ Մոնկոլները փոխանակ ժամանակաւորութիւնը ընդունելով Թուրքմէններու արշաւանքներուն մէջին ուժը դառնալու, եթէ քրիստոնէութիւնը ընդունէր, այժմ Արեւմուտքի ժողովուրդներու եւ մասնաւորապէս հայ ժողովուրդին պատմութիւնը տարբեր ընթացք առած կ'ըլլար:

Միւս կողմէ, մեր ամբողջ երեք հազար տարիներու պատմութեան մէջ, կը տեսնենք շարունակ պայքար անոնց դէմ որ կը սպառնան մեր ինքնատիպ գոյութեան, բայց մանաւանդ անխորտակելի դիմադրութիւն այն բոլոր արտաքին եւ ներքին ուժերուն դէմ, որոնք կը ջանան ներգործութիւն մը ունենալ մեր կրօնական դաւանանքին վրայ: Այսպէսով է որ հայ ժողովուրդը ամբողջ տասնեւհինգ դարեր իր քաղաքական անկախութիւնը միշտ ստորադաս համարած է կրօնական անկախութեան, առաջինը զոհելով միշտ վերջինին:

«Brève Histoire de la Petite Arménie» գիրքը պէտք է տարածել մեր բոլոր օտար բարեկամներու քով, մասնաւորապէս Ֆրանսացի բարեկամներու: Գիրքը նոյնքան շինիչ է հայ նոր սերունդին համար եւ պէտք ֆրանսական գպրոց յաճախող հայ երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու գրասեղանի ընկերը պէտք է դառնալ:

Չայն հրատարակող Հայ Տիկնանց Միութիւնը արժանի է գովասանքի, իսկ փրոֆ. Եօրկան հայ ժողովուրդի ջերմ շնորհակալութեան:

ԶԱՔԱՐ ՏԱՐԱԳՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստան կը տպուի Թուղթի սղութեամբ: Եւ սակայն երբեմն գեղեցիկ Թուղթի մթերք (սթօք) մը կը հանէ Երեւան,— Մոսկուա գիտէ առեն առեն շաքար բաշխել իր ազգ,— եւ անա գեղեցիկ Թուղթի վրայ աղուոր տպագրութիւն մը, որ նախանձ կը պատճառէ արտասահմանի:

Այսպէս, ի՛նչ գեղեցիկ տպագրուած են Հայաստանի երիտասարդ գրողներուն գործերը: Աչքի առջեւ ունինք Զարենցի, Ալազանի, Նորենցի, Զարեանի եւ ուրիշներու հատորները: Գ՛րադարձումը հոս ճոշակաւոր է:

Յպագրական քննադատութիւնը նոր է մեր մէջ: Եւ այդ քննադատութիւնը կը գնահատէ յառաջդիմութիւնը, որ կատարուած է Հայաստանի տպագրական արուեստին մէջ: Նոյնքան գեղազարդման ալ համապատասխան է բովանդակութեան: Դասական գրականութիւնը անշուշտ չի կրնար գրուիլ խորհրդապաշտ ոճով կողքի մը մէջ:

Արտասահմանի մէջ մեր գրողները իրար կը կապեն վերջերս, երբ գեղազարդել կուտան իրենց գործերը պատուական գրականութիւնն իսկ կը փորձեն հագուեցնել խայտաճամուկ շապիկով: Երբեմն գեղազարդումը կատարուած միայն մէկ երեսին վրայ, ճիշդ ինչպէս մէկ կողմը միայն տպուած ձեռագիր մը:

Թէ արտասահմանի, թէ Հայաստանի տպագրական զարգացումը կը գործադրուի միայն գիծի վրայ: Կ'ընդունինք գիծերու արուեստին խորութիւնը, բայց կը զարմանանք, որ ինչո՞ւ ուրիշ միջոց չի փորձուիր:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԷՃԵՐԸ

Ծանօթ է Սուրխաթի արհամարհանքը Հայաստանի գրողներուն վրայ: Չարենցէն զատ ուրիշ գրող արուեստագէտ չի ճանչնար, ոչ Երեւանի, ոչ ալ արտասահմանի մէջ (երբեմն գլուխը կ'առնէ եւ կը քննադատէ արտասահմանի գրականութիւնը՝ առանց կարդալու կամ տեսնելու արիթ ունենալու, ճիշդ ինչպէս մենք ալ գուրան ունինք գրիչշարժողներ, որ կը խօսին Հայաստանի գրականութեան մասին, առանց զայն տեսնելու): Վ.Ճիլ դժուա՞ր է Հայաստանի մէջ Ալէն քան արտօնութեամբ է: Բայց կը պատահին փոխցունքներ հէ՛յ. Ալազանը երգեր կառուցման եւ Յաղթանակի հատորիկին մէջ առանձնօրով մը կը յարձակի բանաստեղծի մը վրայ, զոր կը ճանչնայ առաջին իսկ ընթերցումով:

շուրջդ մութերը ու երկաթ,
վաստակի ծով ծաւալուն,
Հողի բոցըն ու շունչը թաց,
Եւ աշխատանք, եւ յարում,
Իսկ դու շրջիր փողոցում,
Հնչիր շեփոր ու փողեր,
Պարապ օդը սրդոցող,
Եւ տաղանդըդ նեղքող,
Գաղափարի մարգարէ՛:

Յարձակումը Չարենցի դէմ է. Չի՛ քննար Սուրխաթ. Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ կը յարձակին Չարենցեկին վրա, Գրական Արշաւի մէջ կը յարձակի Ալազանի վրայ, եւ «խմբակային եղոյթ» (թայֆայականութիւն) կը համարի այդ ասպետութը, յայտնելով թէ ամէնք Ալազանի ամբողջ ասպետները կը համարին նոյնքան անարժէք եւ մեծաշուքի արժանի:

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ բան կարդացա՞ծ էք ստամոքսին եւ արուեստին յարաբերութեան մասին: Գիտէ՞ք թէ բան արուեստագէտները մեր զգայարանքներն են: Եւ ստամոքսն ալ... արուեստագէտ մը նոյնպէս: Յիշեցէք Հիւյսմանը, որ կերակուրներու (ստամոքսի) արուեստագէտ էր: Ֆրանսացի գրող մը կը կարծէ թէ Հիւյսման գիտէր գոյութիւնը համերու դաշնակի մը (orgue à-bouche), զոր հնարած էր ֆանթըզին: Այդ դաշնակը այնպէս մը շինուած էր, որ ստեղնաշարին վրայ սեղմելով ներշնչումով մը մասնաւորելէ յետոյ, երգեհոնին վրայ բիւրեղեայ սկիհի մը մէջ կը հոսէին փոխանակ ձայնի... անուշ հեղուկներ, որոնք կուտան զանազան համեր:

Արդէ՞յ ֆանթըզէ կ'ըսէր թէ համերն ալ ունին իրենց երաժշտական ստորճանութիւնը, այսպէս,—

Տօ (թթու), ռէ (անլի), մի (քաղցր), ֆա (լեղի), սոլ (թըթուաշ), լա (ժանտահամ), սի (կծուահամ):

Թերեւս ձեզի քմայք կը թուի այս, բայց մեր աշխատակիցը, Շ. Նարդունի, որ երկար ուսումնասիրութիւն մը ունի զգայարանքներ եւ գրականութիւնը խորագիրով, շատ կը հետաքրքրուի այդ երեւոյթով:

Ջ. Ե. Ռ. Մ.
ԵՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ջ. Ե. Ռ. Միութեան անցեալ հինգշաբթի օրուան դասախօսն էր ընկ. Տէր Յովհաննէսեան, որ խօսեցաւ «Կազմակերպուինք եւ կազմակերպենք» նիւթին շուրջ, յստակութեամբ պարզելով իր տեսակէտը: Ընկերը քաջալերուած մեր Միութեան վայելած ընդունելութենէն հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, կը թելադրէր Միութեան անդամները մտնել զանազան միութեանց մէջ եւ այնտեղ եւս կատարել քարոզչութիւնը հայրենիքի գաղափարին: Ընկերը նոյնպէս կը կարծէ թէ արբերը կրնան ազգային համաձայնութեան մը շաղախ դառնալ եւ սահղծել ազգային սուրբ մթնոլորտ մը:

Նոյն միտքով կապել ընտանիքները, նոյն միտքով՝ երիտասարդութիւնը, որովհետեւ այդ գաղափարը անկեղծ է, ազգային է, մարդկային է:

Դասախօսութենէն վերջ սկսան վիճաբանութիւնները ամանք գտան որ ուժերու սպառում է մտնել զանազան կազմակերպութեանց մէջ: Սակայն ընդհանուրին կարծիքն այն էր թէ արբերը անսպառ ուժ ունին, եւ կրնան մեծ դեր մը խաղալ ազգային կեանքի վերակազմութեան մէջ:

Գ. Օհան Կարօ գեղեցիկ եւ յստակ պարզաբանում ըրաւ այս հարցին և փակեց վիճաբանութիւնը:

∴ Ջ. Ե. Ռ. Միութիւնը հետզհետէ կ'ընդարձակէ իր ցանցը, ճիւղեր արձակելով ազգականներու, քաղաքի երիտասարդութեան, մարզական եւ գեղարուեստական ասպարէզներու մէջ:

Վերջին ամիսներուն, Պէլվիլի Արարատ ֆութպոլի ուժեղ խումբը, որ մեծ մասամբ կը բաղկանայ արբերէ, միացաւ Ջ. Ե. Ռ. Միութեան եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի Ջ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի Արարատ ֆութպոլի խումբը, եւ պիտի ունենայ մարզական մասնաճիւղի մը իրաւունքները:

Յետոյ Եփրատ նուագախումբը, որ նոյնպէս կազմուած է արբերէ, միացաւ Ջ. Ե. Ռ. Միութեան, եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի Ջ. Ե. Ռ. Միութեան Եփրատ նուագախումբը, ստանալով մասնաճիւղի իրաւունքներ:

Գրյանքուրի Ջ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղը վերջերս կազմեց ֆութպոլի զօրաւոր խումբ մը, Տալուրիկ, որ արդէն սկսաւ իր մրցումներուն:

Գրյանքուրի նոյն մասնաճիւղը տեղւոյն մէջ բացաւ նաեւ գրադարան մը Սիամանթօ-Վարուժան անունով: Գրադարանին մէջ պիտի տրուին, ինչպէս Փարիզ կ'ըլլայ, զանազան դասախօսութիւններ:

Գաննայի մէջ եւս կազմուեցաւ Ջ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղ մը, որ տեղւոյն Յառաջդիմասէր Միութեան սրահին մէջ կանոնաւորաբար պիտի սկսի դասախօսութիւններու:

Պէլվիլի Ջ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղն ալ ձեռնարկած է Փարիզի ձեւով դասախօսութիւններ տալու:

Կ'իմանամ, որ Պոլէնի մէջ եւս պիտի կազմուի մասնաճիւղ մը:

Յունաստանի մէջ ալ վերջերս մեր մասնաճիւղերուն թիւը հասաւ 4ի: Ուրիշ մասնաճիւղ մը եւս Մոնթէվիտէօյի մէջ:

Գէյրութի մեր ընկերները կը շարունակեն հանգանակութիւնը Տէր-Զօրի մատուռ յուշարձանին համար:

Հ. վրէժ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ջ. Ե Ռ. Մ. ՏԱԼՈՒՐԻԿ

Կիրակի 15 փետր կէսօրէ յետոյ Ջ. Ե Ռ. Միութեան Գրյանքուրի մասնաճիւղին Տալուրիկ ֆութպոլի խումբը կատարեց իր առաջին մրցումը Սեւրանի մէջ քոսոք ֆութէի խումբին հետ:

Մրցումը սկսաւ Ֆրանսացիներու յարձակումով: Ֆրանսացիներու յառաջխաղացման հակառակ Տալուրիկ ուժեղ հակայարձակումով մը եւ գասական եղանակով գրնդակը տարաւ հակառակորդին բերդին առջեւ: Թէեւ մեր ընկերները երկար ժամանակէ ի վեր խաղացած չէին, բայց եւ այնպէս յաջողեցան սեղմել հակառակորդին բերդը եւ կիսախաղը վերջացած՝ շահեցան առաջին նշանակէտը:

Երկրորդ կիսախաղին, Ֆրանսացիները նորոգեցին իրենց ոյժերը եւ վայրենի խաղարկութեան մը սկսան, այսպէսով վիրաւորելով մեր ընկերներէն մէկուն ոտքը: Տալուրիկ պարտութեամբ շարունակեց, թէեւ դատաւորը որոշ կողմնակալութիւն ցոյց կուտար:

Այդ պայմաններուն մէջ անկարելի էր դիմադրել հակառակորդին, որ սրանեցած էր: Խաղը վերջացաւ 1ի դէմ 2ով: Տալուրիկ պարտուած էր: Բայց բարեխիղճ հանդիսականները կը պնդէին, որ Հայերը աւելի իմաստուն եւ ճարպիկ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին:

Հայկազուն

Հ. Մ. Ը. Մ.
ԸՆԴՀ. ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր վարչութեան գլխէն հեռանալէն վերջ, նիւթապէս անկարելի եղած էր անոր վերակազմութիւնը, Միութեան գլխաւոր անդամները իրարմէ հեռու երկիրներ գտնուած ըլլալով: Վերջերս պարագաները բաւական նպաստաւոր էին, ընթացք տալու այն ջերմ փափաքին՝ որ կը յայտնուէր բոլոր շրջաններու, առանձին մասնաճիւղերու եւ մանաւանդ մամուլին կողմէ, կազմելու համար կեդր. վարչութիւն մը:

Հ Մ Ը Մ.ի Փարիզի Շրջ. Վարչութիւնը նկատի ունենալով նախորդ կեդր. վարչութեան գլխաւոր անդամներուն, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին եւ նոր անդամներէն շատերուն Փարիզ գտնուիլը, առաջարկ ըրաւ, եւ տասը շրջաններու կողմէ ընտրուած 23 ներկայացուցիչներով կազմուեցաւ Ընդհ. Պատգմ. Ժողովը: Առաջին նիստը բացուեցաւ յատկապս յարգանքով մը Հ. Մ. Ը. Մ.էն առ յաւէտ բաժանուողներու յիշատակին:

Ներկայիս օրակարգի նիւթն է Ծրագիր Կանոնագրի վերաքննութիւնը, յարմարցնելու համար զայն օրուան պահանջներուն եւ մանաւանդ ժողովուրդի նիւթական եւ բարոյական պայմաններուն:

Ուրախալի երեւոյթ մըն է տեսնել ժողովականներուն համամտութիւնը Միութիւնը շահագրգռող բոլոր կէտերու մասին:

Այս առթիւ չեմ կրնար չը յիշատակել ժողովի անխոնջ նախագահ Պ. Ներսէս Օհանեանը որ երիտասարդական կորովով լծուած է գործի, զոհելով իր ժամանակին մեծ մասը:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

⁂ Շրջաններէն կը մասնակցին Ռումանիա, Պուլկարիա, Յունաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Կիպրոս, Պարսկաստան, Հարաւ Ամերիկա, Հիւս Ամերիկա, Պելճիքա եւ Ֆրանսա:

Գիմպէ

ԽՐՈՒԱԹ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Խրուաթ կուսակցութեան ծանօթ դէմքերէն փրոֆ. Միլան Սուֆլէյ յարձակում կրեց Զագրէպի մէջ անծանօթի մը կողմէ որ զայն սպաննեց երկաթի հարուածով մը: Միլան արդէն երկու տարի ժամանակիր աշխատանքի դատապարտուած էր:

Ի ՓԱՌՍ ԾԽԻԹԻՆ

Կը ծխե՛ն, կը ծխե՛ն, գինովնալով, ներշնչուելով եւ աշխարհը մոռնալով:

Կը ծխե՛ն, համը ծխողը տէ, կ'ըսեն գլուխ շարժելով:

Բայց ո՛վ աւելի շատ կը ծխէ: Կ'ըսեն թէ Ալպանիոյ թագաւորը հարիւր սիկար կը ծխէ Նոբական Պերլինցի մը: Սթարք, որ մեռաւ վերջերս, կը պարծենար թէ «թուրքէն աւելի կը ծխէր» ինչպէս ինք կ'ըսէր: Եւ կ'աւելցնէր.

— «Աւելի կը նախընտրեմ սիկար մը քան կին մը»: Յետոյ բանաստեղծի մը պէս կ'ըսէր. «Ի՛նչպէս կը վառի օրհնածը, երբ կ'ըսեղծեմ շրթներս ակը ծծեմ իր ծուխը»:

Աւստրիացի մը, Նանուա, սովորութիւն ունէր հաշուելու իր ծխած սիկարները: Արդ, վեց հարիւր քառասուն հազար սիկար ծխած էր: 43.500ը ուրիշ մը կ'առնէ՞ր բաղդէն ձրի առած ու ծխած էր: Եւ մեռած ատեն կրկնած.— «Մե՛ղք, ալ չպիտի կրնամ ծխել»:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԻՄԱՍՏԸ

Հայ եկեղեցին այլապէս ամենէն ազատ եկեղեցին է, բոլոր կրօնական սկզբունքները ան հանդուրժած է խաղաղական եւ ազատական ոգիով:

Միեւնոյն ատեն մէջ, երբ Յովհաննէս գալը ի գերեւ կը հաներ արտաքնայարդար կրօնական մոլեռանդութեամբ, բայց ներքնապէս ներքին ազգասիրութեամբ, յունական կամ բիւզանդական եկեղեցիին եւ Լատինական հռոմէական ալ կը մերժէր, նոյնքան սաստկութեամբ մերժեց նոյնը մերժեց Ասորիներու եւ աւելի հեռու շրջանին երբ կաթոլիկ եկեղեցին աւելի զինուորեալ, աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ նոյն հրաւէրը, ըսե՛նք, նոյն թակարդը կը լարէր:

Հայ եկեղեցին այդ թակարդներուն մէջ չիյնկաւ, ազգին անկախ խուսափիւնը պահելու մոլեռանդութեամբ:

Ըսի արդէն թէ մեր ցեղին ձուլման մեծագոյն միջոցները կրնան ըլլալ լեզուի, կրօնքի, եւ ամուսնութեան այլանէս փոփոխութիւնները: Օրինակ մը նախ համեմատաբար նոր պատմութենէն — Բագրատունեաց անկումէն վերջ, Անին ուրացուելէն, հայութիւնը բիւզանդացի կիւրապաղատներու գերիշխանութեան զոհուելէն վերջ, ստուար գաղթականութիւն մը, նոյնքան եւ թերեւս աւելի թիւերով քան այսօր ունինք, ողողեց Եւրոպան, գլխաւորաբար Թրանսիլվանիա, Ռումանիա, Լեհաստան, Մաճառստան: Նախ մեր այսօրուան պէս, կենդանի, առոյգ, արեւելագոյն բարեմասնութիւններով առկայծ, առկայծ, առկա՛յծ մինչեւ այն ատեն որ ինքը ինք մեռաւ, լեզուն հայ, կրօնքը հայ, հարսը հայ, գաւակը ոչ խառն. բայց թիւը, քաղաքակրթութեան ուժը գործեց արագօրէն եւ դար մը վերջը արդէն եղածը եղած էր ի վնաս ո՛չ միայն հայ եկեղեցիին, այլ եւ ի վնաս հայ ազգին, եւ այսօր իսկ ամէնքս կ'ողբանք այն բիւրաւորներուն կորուստը, սակայն մխիթարանք մը գտնելով միայն որ հայկական անունով գիւղեր եւ հայկական արձանագրութիւններով եկեղեցիներ կան այն կողմերը անձեր ու ընտանիքներ, նշանաւոր թէ աննշան, որոնք իրենց հայ ըլլալը կը կը յիշեն եղեր: Այսչափ միայն, եւ դուք ըսէք թէ արդէ՞ք ի՞նչ նշանակութիւն ունի հայ ցեղին ներկային ու ապագային համար: Այսքան միայն համառօտ, Ե. գարուց գիւղացնութեան իմաստը հասկնալու եւ ուղղակի ընելու համար այն անբաղդատելի ենթադրութիւնը թէ Վարդանակի քաղաքականութեամբ, այսինքն՝ ուրացումով եւ ազգամոռացումով կարելի պիտի ըլլար այլեւս մեծամեծ եւ հակայ Պարսկաստանի մէջ. Ով հէք այսբուն, որ մահէն աւելի գուռն է, քանի որ բնական ալ չէ: Ուէէ ցեղ իր ներքին թերութիւններով եթէ մահանայ, թերեւս անհամ մը անմահութիւն ապահովէ այս ձեւ մահը, քան երբ հովին ու ծովին խաղալիկ, ուրիշին ու գալիքին դէմ անպաշտպան, համակերպինք միւսներուն, վրայ առնլով ինչ որ մեր անձնականն ալ չէ, այլ նուիրական ուանդ ու պատմական ժառանգութիւն:

Հայութեան, հայ անուան պահպանութիւնը մէն մի հայ անհատի սեպուհ պարտականութիւնն է: Պահպանութեան երեւելի նշաններն են լեզուն, կրօնքը, աւանդութիւնները, վերջապէս ինքնայատուկ մաս՝ ակնութիւնները, որոնց ամբողջին միացումէն կը ծնի կ'անուանակոչուի սեւէ ցեղ: Եթէ ցեղի մը քաղաքական անկախութիւնը երաշխաւորուած է, եւ անոր քաղաքացիական իրաւունքը միջազգային գետնի վրայ ճանչցուած, հոգիր չէ կրօնքը գանէ. այդ պարագային կրօնքը կը դադրի, սահմանով մը, պահպանութեան անհրաժեշտ գործօն մը ըլլալէ, այլ կ'ըլլայ սատեւելապէս խիղճի խնդիր մը, աւելի կամ նուազ գիւղին ճամբայ մը դէպի երկնային գրախտ առնող, խաղաղութեան եւ պատմագրութեան հարց: Բայց զուրկ մենք մեր անկախութիւնը եւ քաղաքացիական յարգուած, պարտադրուած իրաւունքները չունինք, հանդուրժեցէ՛ք, ցիկիններ եւ պարոններ, որ յայտարարեմ ի լսելիս ձեր թէ կրօ՛նքով հայ մնալը բաղմութիւններու համար անխուսափելի է որպէսզի հայ մնանք: Նոյնը մտածեցէք Վարդանանց շրջանին համար:

Բայց հիմա առնենք մեր վիճակը, գաղթականական սաւեր ծաւալի եւ տարտամ կացութիւնը: Մոռնանք լեզուն, հրաժարինք եկեղեցիէն — ազգային-պատմական, ցեղական եկեղեցիէն, ուրիշին քաղաքացի ըլլանք, խառն ամուսնութիւններ կնքենք — հետեւա՞նքը — հո՞ւն է արդեօք բառերով բացատրել եւ նախագասութիւններով ողբալ: Սա՛ խեղճ գաղթականը օտարին հետ պիտի կարգուի, միշտ զօրաւոր օտարին կամ օտարուհիին հետ, ի հարկէ անոր լեզուն պիտի խօսի, սովորութիւն կ'ըլլայ ըսելը թէ զաւակները անոր, այսինքն օտարին, օտարուհիին լեզուն պիտի խօսին, արդէն օտար գպրոց կ'երթան, օտարը վերջապէս իր լայն, խոշոր ու նուրբ զանգուածով կը ճնշէ իմ վրայ, քու վրադ: Ըսէք, այս վիճակին ո՞ւր կը յանգի վախճանը:

(3) (Շար.)

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ եւ ԱՆԴԻՄԱԿ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ՝ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ ԹԵՐԹԻ ԵՒ ՏՐԱՄԱԹԻՔԻ ԿՈՂՄԷ

28 փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, HAROLAի շքեղ սրահներուն մէջ

3 Rue la Vieuville, մէթրօ Abbesses

Միրայօժար մասնակցութեամբ ՑԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՑԻ եւ ԱՐԼԱյի

երկու մեծ նուագախումբ — Արեւելեան նուագ

գեղեցիկ մրցանակներ լաւ ծպտուածներու եւ լաւ պարողներու

Մուտք՝ այր եւ կին՝ 25 ֆրանք, առանձին 15 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր ճաշարաններու եւ «Հայ կեանք»ի խմբագրատունը 221 rue Lafayette Paris(10)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12:*

EMPIRE Սինեմա-Հոլ՝ 37 Av Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԱՐԻՒՆԱՄԱՔՐԻՉ «AVRANINE»

Նախապէս փեթրսպուրկ, կոլօկոլնայեա 11, հիմնուած 1893ին
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՊԱԼՍԱՄ (անվնաս բոյս), որ կը մաքրէ արիւնը կուսական միքրոպներէ եւ վարակումներէ: Պալսամը առաջին անգամ խմելէ վերջ հիւանդին ցաւերը կը սաստկանան, բայց 3—5 օր վերջ հիւանդը կը սկսի ապաքինիլ եւ մէկ ամիսէն ախորժակը կը բացուի, մորթին եւ ոսկրներուն ցաւերը կը դադրին, ընդհանուր դրութիւնը եւ սեռական կարողութիւնը կը վերականգնի: Պալսամը կը բուժէ ֆրանկախտը եւ ջերմամիզ. բոլոր աստիճան. մէջ, ողնածուծի ... ,լուծութ. լիւփիւսը, յառաջացած կաթուածը, պորփաղխը, էգզէման, քանսէրը, մորուքի վէրքերը, լուսնոտութիւնը, ոսկրախտը, կարմրախտը, եւ իրենց բոլոր հետեւանքները: Ծրր. ցուցահանդ. ոսկի մետալ: Պահանջել գրքոյկները փոստի համար՝ 2 ֆրանք: Գլխաւոր պահեստ
AVRAKHOFF 6 Rue Maublanc, Paris(15), Métro Vaugirard
կը ծախուի բոլոր դեղարաններուն մէջ:

ՁՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու.

2.— Ամսավճարով տուս շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու.

4.— ցուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն առնելու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussé d'Aantin. ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10—1*: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48*.

Ի գիտութիւն հայրենակիցներու կը ծանուցանենք թէ նպաստաւոր պայմաններով սկսած ենք ծախել հողաբաժիններ՝ Մարսէյլի եւ իր արուարձաններուն մէջ. Այս առթիւ Պ. Տէր Աբրահամեան մնկնած է փարիզէն Մարսէյլ.

Մանրամասնութիւններու եւ հողաբաժիններ մեր տրամադրած ինքնաշարժով տեսնելու համար դիմել Պ. Տէր Աբրահամեանի, Hôtel de Paris, 15 rue Colbert, Marseille.

ԽԻՍՏ ՄՕՏ ԱՏԵՆԷՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

8 RUE CHATEAUDUNի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏԱՆ

Métro Cadet, Le Peletier et N. D. de Lorette

Restaurant CARLO 34, Rue St. Lazare

Անուանի իր արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներով, հաստատած է ԱՆՈՒՇԵՂԷՆԻ ՃԻՒՂ մը, ուր կը պատրաստուին Շամ բաքլավա, Թրիկօնա, Թուլումպա Թաթլըսը, քուռապիէ, էքմէք քատայըֆի եւ քայմաք. ԼՕՔՈՒՄ պիստակով, նուշով եւ կաղինով, որ յիշել կու տայ Պոլսոյ Հաճի Պէքիրը:

Մասնաւոր զեղչեալ գին՝ *տուներու եւ խանութներու համար:*

Լօքումի ապսպրանքներ կ'ընդունուին եւ կը ղրկուին քոստայով:

Ուզեցէ՛ք ԼՕՔՈՒՄ-ԳԱՌԼՕ ի նմուշի փոքր տուփը, որ կը պարունակէ այդ համեղ լօքումին զանազան տեսակները: Թաւթ-քուփոնալ մը հասցէով, եւ յաջորդ. օր կը ստանաք նմոյշը առանց վճարումի:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

72 Rue du Ménilmontant, Paris XX Tél. Ménil. 96—74

Ամէն տեսակ դատական եւ վարչական գործեր ամենալաւ պայմաններով

*ՓՈՂՈՑ ԽԱՐԿԱԾ*ներու մասնագիտութիւն, առանցքանխավճարի

ընդունելութեան ժամեր. առաւօտ ժամը 9.30էն 10 30, կէսօրէ վերջ 2—3, իրիկուն 7էն 8.30.

Մէթրօ Ménilmontant եւ Martin-Nadaud

Օթօպիւս BC, BG, O եւ Q Թրամուէյ 5 եւ 26

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ. վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել. Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ. Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLÉANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մետալ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կերպերումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:*

*Թոքախտաւորներու համար*pneumothoraxի *գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շճանկ (կատարելապէս անվտանգ):*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ փրեօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներական հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre *(17)* Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

Docteur ès-sciences occultes

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՁԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր. ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.էն: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ. ալ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ

Prof. Iliine, *նախկին անասնաբուժ ռուս. արքունիքին, կ'ընդունի ամէն օր ժ.2–6 փանսիոն, արդուզարդ.* 45 Av. Emile Zola. *Հեռ.* Vaugir. 18 99. MétroBeaugrenelle.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները: Ոսկիէ ատամնաշար, ոսկորէ ակռաներ: Չափաւոր գին: Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8. 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

ՀԻՒԱՆԴՆԵ՛Ր

Դիմեցէք մասն. բժիշկներուն 123 Bl. Sébastopol, *մէթ. Սէն Տընի, Ռէօմիւր: Վեներախտեր, ջերմամիզ., անկարողութիւն, ֆրանկախտ, արեան, մորթի հիւանդութ. արեան և միզի քննութիւն, քիթի, կոկորդի եւ ականջի ցաւեր: Դարմ. ալօնթ. եւ անդրմանիշակ. Ճառագայթ. Ասիւրանս սօսիալի հիւնդ. Ամէն օր 9 12 եւ 2-8. Կիր. 9-12: Ակնաբուժ.— Խորհր. և դարմանում ամէն օր 9 12:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

*(Մոսկուայի եւ Փարիզի համալսարաններէն)*17RueRéaumur, *մէթրօ* Arts et Metiers *եւ* République, Tél. Arch. 54 27. *Վեներ. հիւանդ. (արանց եւ կանանց), ֆրանկախտ. ջերմամիզութ. մորթի հիւ եւ անկարողութիւն նոր ձեւով բուժումներ ելեկտրականութեամբ Արեան եւ միզի քննութ.: Դիւրամատչ. գին Դարմ. ասիւրանս սօսիալի հաշւոյն: Ամէն օր 9—20. Կիրակի 8—13*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Littré 36—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ տնօրէն՝ ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ

29 Rue (Place) des Fétes, Paris, XIX, Tél. Nord 96 - 61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներէ կը խնամուին ամէն տեսակ ներքին եւ վեներական հիւանդութիւններ՝ Աչքի մասնագէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ., եւ Շաբաթ օրերը ժամը 4—6. Քթի, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 2—3 ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺը ամէն օր ժամը 9էն 19:

CHAUSSURES «DANEL»

69 rue d'Angoulème, Paris (11)

Դանիէլեան վաճառատան մէջ պիտի գտնէք, տոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած իր արհեստանոցին մէջ:

կիրակի մինչեւ կէսօր բաց է.

Tél. Ménilmontant 76—71 Autobus: AY, BC

Métro: Couronnes ou Parmentier

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԲՈԼՈՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՍ

Ստացած եմ մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակի սուրճեր

Քաֆէ Մատակասքար Ա. տեսակ	12.75,	բ.գ. տեսակ աւելի աժան
» Սանթոս Good Ա. »	14.25	» » » »
» Santos supérieur »	18	» » » »
» » Domincul	20	
» » Caracoli	22	
Քաֆէ Mocca Hodeldan	24	իսկականը եւ ոչ թէ կեղծը:
» Godlup	25	
» Ceylan	28	
» Margajid	31	

Կը յայտարարեմ յաճախորդներուս թէ սուրճի գիները կը տարբերին համաձայն իրենց տեսակին: Զգուշացէ՛ք աժան սուրճերէն: Այցելեցէք մեր գործատեղին գաղափար կազմելու համար սուրճի տեսակներու մասին.

ՀԱՍՑԷ՝ " CAFÉ SULTAN „

TOROSSIAN

92 Rue d'Angoulème Métro: Couronnes, Tél. Ménil. 56—06

ԲՈՒԺԱՐԱՆ TURBIGO 19 rue Turbigo, Métro Etienne Marcel

Ներքին, կանանց, երախաներու, կոկորդի, քթի, ականջի, մորթի [illegible] դութիւններ, ֆրանկախտ, ջերմամիզութիւն, անդրմանիշակագոյն [illegible] գայթներ, Rayons X. *Ատամնաբուժարան՝ ակռաներ դարմանել եւ [illegible] ատամնաշարերու շինութ. Քուրոններ 100 ֆրանքէն. սպիտակ ատամներ [illegible] 60 ֆրանքէն: Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 10—12 եւ 2—8.*

ԳՈՐԾԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ A. G. A. F. A. R.

110 Bld. Arago. Paris (14). Métro Deufert Rochereau

Tél. Odéon 16—28, ընդունելութիւն ամէն օր, 2-7, բացի Շբ. [illegible]

Իրաւաբանական եւ ապահովագ., ամէն տեսակ գործողութիւններ. նոր եւ [illegible] ծախուած ինքնաշարժերու գնում եւ վաճառում, կանխիկ եւ ապառիկ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մէթոտներով:

Ցիադէրմի (diathermie), (իւլթրա վիօլէ) ultra-Violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.45

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39.0[illegible]

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Թել [illegible] *տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ԴԵՂԱՐԱՆ

PHARMACIE «GAGNE-PETIT»

6 Rue de Belleville, մէթրօ՝ Պէլվիլ

Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 8 մինչեւ կէս գիշեր

Հայ յարգելի յաճախորդներու դիւրութեան համար տրամադրած ենք հայ փորձառու դեղագործ մը որ կը գտնուի դեղարանին առաջին յարկը, դեղագիրներու ապսպրանքներու ճիւղին մէջ:

ԱՄԵՆԱԹԱՐՄ ԴԵՂԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ.

Սոյն կտրօնով ներկայացնողներու հարիւրին 5 զեղչ

Ի բացառեալ հանքային ջուրերը եւ spécialitéները

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար.

Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

Յ. ՄԻՆԷԼԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ

96, Rue de Crimée PARIS (19e) Մէթրօ՝ Botzaris

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՐԲՈՒԹԻՒՆ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԿԱՐ

ԳԻՆԵՐՈՒ ԱՆԳԵՐԱԶԱՆՑԵԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԵՂՉ

ՀԱՅ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՄԻՄԻԱՅՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏԻ ՎԵՐՋ

ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. [illegible]

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթեմ գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ.

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տլ.	10 տլ.
ԿԻՊՐՈՍ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 378 258

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
24 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1502 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԻԳԵՐ ԵՒ ԲԱՂՁԱՆՔՆԵՐ

Քանի կը տեւէ Երեւանցիներու խորթ քաղաքականութիւնը գաղութներու հանդէպ, այնքան կը շեշտուի, զգալի կը դառնայ ինքնապաշտպանութեան բնազդը՝ հալածական բազմութիւններուն մէջ։

Ներգաղթը կանգ առած է այլեւս, եթէ ոչ բոլորովին դադրած։ Վերջին կարաւանը՝ Ֆրանսայէն մեկնեցաւ, անցեալ տարի։ Ջանցառելի, յառկապէս մաղուած քանակութիւն մը, տասնեակ հազարներու մէջէն։

Նախկին թափով չի շարունակուիր, նաեւ, հայկական քաղաքներու անունով նոր գիւղեր եւ աւաններ շինելու աշխատանքը։ Ձեռնարկներ կան որ կէս ճամբան մնացած են։ Իսկ ուրիշներ կը կազմեն պարզ ծրագիրներ։

Այս թուլութեան մէկ պատճառը այն է, անշուշտ, որ դարձուցելի գործադրկութիւն կը տիրէ ամէն կողմ։ Մինչեւ իսկ Ամերիկայի մէջ, ուր Հայր. Միութիւնները նիւթական աղբիւրն են առաջադրուած բոլոր ձեռնարկներուն։

Բայց կա՛յ նաեւ հոգեբանական պատճառ մը, աւելի խոր եւ աւելի ծաւալուն։— Թուլցած են կապերը Երեւանի եւ գաղութներուն միջեւ։ Մարդիկ հետզհետէ աւելի կ՚ամփոփուին իրենց պատեանին մէջ, եւ բաղդատութեան կը դնեն հեռաւորն ու մօտաւորը։ Գաղիքը, եւ իրենց աչքին առջեւ պարզուած տեսարանը։ Եգիպտոսի «Արեւն» անգամ, պաշտօնաթերթ ռամկավարներու եւ հաւատարիմ բարեկամ Բարեգործականի — պարտք սեպեց գիտել տալ թէ «հոգեբանօրէն գէշ ընտրուած էր ժամանակը», Նուպարաշէնի շինութեան համար։

Բաղդատելով հեռաւորն ու մօտաւորը, շատեր կ՚իյնան թարթափումներու մէջ։ Ուրիշներ՝ կը փորձեն կատարել այն ինչ որ կարելի է, իրենց աչքին առջեւ։

Այս շարքին մէջ կը գտնուին Հայրենակցական Միութիւններ ալ,— ինչպէս Հաճընը, որ բաժնուած է երկուքի։ Մէկ մասը, առաջնորդութեամբ Ամերիկայի կեդրոնին, որոշեր է Հաճընի անունով թաղ մը կամ փողոց մը շինել Նուպարաշէնի մէջ։ Միւսները, յիշելով Մեծ(?)... ... ծրագրին եւ կ՚ուզեն նախ եւ առաջ փրկել ողջ մնացած Հաճընցիները, տեղաւորել զանոնք այնտեղ ուր կը գտնուին մեծ մասով (Սուրիա-Լիբանան)։

Չենք ուզեր խառնուիլ այդ վէճերուն։ Բայց կը դիտենք մէկ իրողութիւն,— ինքնապաշտպանութեան բնազդը, որ մէկուն այ՛ս ճամբան կը ցուցնէ, միւսին՝ տարբեր ճամբայ։

Ուրեմն, ծրագիրներէն աւելի, գործերը, ճիգերն են որ կը հետաքրքրեն մեզ։ Եւ պէտք է հետաքրքրեն բոլորը։ Մանաւանդ Հայր. Միութիւնները։

Կը թուի թէ բոլորին ալ սրտին կը խօսի մէկ բանաձեւ,— պահպանել համրանքը՝ յանուն վաղուան հայրենիքին։ Պահպանել թէ բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս։ Ինչո՞ւ չէ, նոյն իսկ տնտեսական մտահոգութիւններով։

Այս ճամբուն վրայ, ոչ բաղձանքն է որ բարիք պիտի բերէ, ոչ ալ բանավէճը։ Այլ ճիգը, գործը։

Հետեւաբար, բոլոր անոնք որ կը ձգտին, կը ճգնին առաւելագոյն բարիքը քաղել տուեալ պայմաններէն, հայրենասիրական գործ կը կատարեն։ Հայրենիքը՝ ժողովուրդն է։ Եւ ժողովուրդը պէտք է ողջ մնայ, կանգուն մնայ, հաւատայ իր ճակատագրին եւ ուժին։

Վաղուան հայրենիքին համար շահ է ինչ որ կը կատարուի Հայաստանի վերաշինութեան համար։ Այս մասին երկու խօսք չի կրնար ըլլալ։

Բայց եթէ Հաճընը — կամ ուրիշ Հայր. Միութիւն մը — կը կարծէ թէ սխալ է Երեւանի մէջ թաղ մը կամ փողոց մը շինելու պատրուակով երեսի վրայ ձգել տասնեակ հազար տարագիրներ, — ապա ուրեմն ինք պիտի գտնէ լաւագոյն, գործնական ուղին, կարելի եղածին չափ շատ մարդ փրկելու համար։

Հաճընը չի կործանիր, եթէ Նուպարաշէնի մէկ թաղը կոչուի «Նոր Հաճըն»։ Բայց չարաչար կը տուժէ, եթէ պառակտումը ծաւալի այս առթիւ ծագած վէճերով, եւ տասնեակ հազարաւորներ մատնուին անտարբերութեան, կազմալուծուին եւ անգամ մը եւս տարտղնուին չորս հովերուն։

Հաճընը մասնաւոր պարագայ մըն է այստեղ, պատահաբար յիշուած։ Ապահովաբար ուրիշ Հայր. Միութիւններու մէջ ալ կը տիրեն այս կարգի խլրտումներ։

Ցիրուցան համրանքները, իրենց գլուխն ունենալով Հայր. Միութիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ, ամէն բանէ առաջ պիտի մտածեն ընդհանրական հայրենիքի մը համար։ Հետեւաբար պիտի ձգտին միացնել, ներդաշնակել իրենց բաղձանքներն եւ ճիգերը, կանխելով նոր կազմալուծումներ։

Համախմբուիլ, տեղաւորուիլ եւ զարգանալ,— ահա ինչ որ անհրաժեշտ է, ներկայ պայմաններուն մէջ։ Կեդրոնացնել բոլոր բարոյական եւ նիւթական միջոցները, ամէնէն գործնական ծրագիրն ընդունելով իբրեւ ուղեցիծ։ Խուսափիլ խառնակ բաղձանքներէ, եւ ոտքը չբաժնել հողէն, իրական գետինէն։

Ինչպէս առօրեայ կեանքին մէջ, այստեղ ալ գործ արտադրողն է որ ասպարէզ կը շահի, եւ ոչ թէ առատ կանուխ գիւտ մը յղացողը։ Տարագիր բազմութիւններու տեղաւորման ձեռնարկը հիմնական խնդիր է մեզի համար, նախ Հայաստանի, եւ յետոյ Լիբանանի ու Միջագետքի մէջ։ Բոլորն ալ՝ միեւնոյն մտահոգութեամբ, — վաղուան հայրենիքին համար։

Այս կէտին վրայ համաձայնելէ յետոյ, վստահ ենք թէ բաղձանքները աւելի շուտ գործի կը վերածուին։ Եւ մենք առիթ կ՚ունենանք առողջ, դրական ճիգեր արձանագրելու, փոխանակ ամուլ վէճերու։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՇԱՀԸ

Քալիֆորնիոյ «Մշակ» անկուսակցական թերթը կը գրէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (30 յունուար)։

— «Քրտական հարցը բաւական զբաղեցուց արտասահմանեան հայ մամուլն ու թերթերը։ Ցաւալի է ըսել թէ այս կենսական խնդրին շուրջ չկրցինք ազգային որոշ ու միակ հասկացողութիւն մը ունենալ՝ Նոյնիսկ այս խնդրին մէջ անհատական ու կուսակցական կիրքերը անվերջ քաշքշուքներու դուռ բացին եւ խնդիրը վերածեցին քաոսի։

«Մշակ»ի դիրքը սկիզբէն ի վեր շատ որոշ է եղած ազգովին հետաքրքրող այս կարեւոր հարցին հանդէպ՝ եթէ նոյնիսկ դա տապարտենք քիւրտերուն համակրութիւն ցոյց տալու եւ կամ մեր համակրութիւնը հրապարակով յայտարարելու քիչ մը սղայական ծեւերը, այդ չի նշանակեր թէ պէտք չէ որ որեւէ կապ եւ հետաքրքրութիւն ունենանք մեր հայրենիքին մէջ գոյութիւն ունեցող ներկայ շարժման հանդէպ՝

Մեր պահպանողական մեծ ու փոքր դիւանագէտները ու քաղաքագէտները չեն կրցած տեսնել քրտական յեղափոխութեան մեզի ունեցած արժէքը։ Արաբները, սակայն, որոնք ունին պետութիւն եւ զարգացման ու քաղաքակրթութեան ամէն նպաստաւոր ազդակները, մեր կարծածէն շատ աւելի շահագրգռուած են քրտական յեղափոխութեամբ եւ կը փափաքին տեսնել անկախ քիւրտ ստանի մը կազմուիլը իրենց սահմաններուն մօտ։ Արաբները ոչ միայն չեն խորշիր այլ ուժ կուտան պարագաներու ներած չափով՝ քրտական շարժման, որովհետեւ անոր մէջ կը նշմարեն ազդակ մը, որ իբր պատուար պիտի կանգնէր արաբական պետութեան եւ Թուրքիոյ մէջտեղ։

Առանց աւելորդ մեկնաբանութեան տրամաբանօրէն կարելի է հետեւցնել թէ ինչ որ նպաստաւոր է նոյնիսկ կազմակերպուած արաբական պետութեան, շատ աւելի կարեւոր եւ կենսական է մեզի համար որ ամէն բան ունինք ակնկալելիք, Թուրքիոյ անկումէն, կամ տկարացումէն. եւ ոչ մէկ բան վտանգուելիք կամ կորսնցնելիք։

ՎՏԱՐՈՒԱԾ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի վերջին նիստին, Փարիզի նահանգին ոստիկանապետը հաղորդած էր թէ ի՛նչ միջոցներու դիմած է աւելի խիստ հսկողութեան մը ենթարկելու համար Փարիզ եւ արուարձանները բնակող օտարականները։ Այս միջոցները հետեւեալ արդիւնքները տուած են այս տարուան սկիզբէն ի վեր։

21,500 օտարականներու կացութիւնը քննութեան առնուած է։ Ասոնցմէ 1122 անձեր որոնք օտարականներու վերաբերեալ կանոններուն չէին ենթարկուած, կամ իրենց թուղթերը չէին կանոնաւորած եւ կամ կասկածելի կը թուէին, երկրէն վտարուեցան։

Մօտ 300 գործատէրեր որոնք այս պարագաներու մէջ գտնուող օտարականներ կը գործածէին, տուգանքի ենթարկուեցան՝ համաձայն 1926 օգոստոս 11ի օրէնքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Երկրագործական Ցանձնախումբը

Երէկ Փարիզի մէջ, բացումը կատարուեցաւ երկրագործական յանձնախումբին, որուն գլխաւոր աշխատանքը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել կեդրոն. եւ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ ներկայիս մթերուած արմտիքի սպառման միջոցները. ինչպէս նաեւ յետագային, նոյն մթերումներուն առաջքը առնելու եղանակներ մշակել, մասնաւորաբար պիտի ուսումնասիրեն Ռումանիոյ, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Եուկօսլաւիոյ կացութիւնը այս տեսակէտէն։ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ եւրոպական պետութիւնները գրեթէ բոլորը ղրկած են իրենց ներկայացուցիչները. Ցանձնախումբին առաջին նիստը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան շէնքին մէջ, ուր Պ. Պրիան կատարեց բացումը։

Ալպանիոյ թագաւորին մահափորձէն վերջ

Վիէննայի մէջ, անցեալ օր, Ալպանիոյ թագաւորին Ահմէտ Զօկուի վրայ կատարուած մահափորձէն վերջ, բազմաթիւ խուզարկութիւններ կատարուեցան Վիէննա հաստատուած ալպանացի գաղթականներու բնակարաններուն մէջ։ Ասոնցմէ բազմաթիւ անձեր առժամաբար ձերբակալուեցան, մինչեւ որ հաստատեն թէ մահափորձի հեղինակներուն հետ որեւէ յարաբերութիւն չեն մշակած։

Երկու ահաբեկիչները, որոնք ձերբակալուեր էին դէպքէն քիչ յետոյ հարցաքննուեցան ամբողջ գիշերը, երեւան հանելու համար թէ մեղսակիցներ ալ ունի՞ն։ Հարցաքննութիւնը որեւէ արդիւնք չտուաւ։

Ահաբեկիչներէն մէկը կը յայտարարէ թէ երբեք թագաւորն սպաննելու մտադրութիւն չունէր, երբ տեսաւ անոր Օփերայէն դուրս ելլելը, ինքզինքէն ելաւ եւ կրակեց առանց երկար բարեկ մտածելու։ Երկրորդը սակայն, խոստովանեցաւ թէ երկուքը մէկ խորհրդակցութեան... ...ին վերջացնել թագաւորին գործը եւ երբ Օփերային առջեւէն կ՚անցնէին, ու ճանչցան թագաւորին ինքնաշարժը, փութացին տուն, իրենց ատրճանակներն առնելու. յետոյ վերադառնալով, սպասեցին որ թագաւորը դուրս ելլէ։

Երկուքն ալ նախկին սպաներ են։ Մէկն անոնցմէ Ազիզ Քամի, նախկին հարիւրապետ, 10 տարի առաջ, Զօկուի մտերիմ բարեկամն էր։ Անոր ոխերիմ թշնամին դարձաւ, երբ Զօկու սկսաւ դաւեր լարել, գահ բարձրանալու համար, օտար պետութեան մը օժանդակութեամբ։

Սպանիա հանդարտած

Սպանիոյ միապետական դահլիճին կազմութենէն ի վեր, հանդարտութիւն կը տիրէ երկրին մէջ։ Հանրապետականներն ու ընկերվարականները առ այժմ, կը զգուշանան գրգռութիւններ հանելէ։ Երկու հակակառավարական հաւաքոյթներ տեղի ունեցան շաբաթ օր Մատրիտի մէջ, ընկերվարականներու եւ աշխատաւորական սէնտիքաներու կողմէ։ Բայց որովհետեւ, հաւաքոյթները ոստիկանական հսկողութեան տակ էին, կազմակերպիչները որեւէ բանաձեւ չառաջարկեցին ներկաներուն, Ընկերվարական պետ մը այս առթիւ, յայտնեց թէ, որովհետեւ առաջարկուած բանաձեւերը կրնան վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ կառավարութեան համար, պէտք տեսնուած է որոշումները առնել գաղտնի նիստի մէջ։

Հակառակ գրոյցներ կը շրջին սահմանադրականներու դիրքին մասին հանդէպ նոր կառավարութեան եւ անոր ընտրական ծրագրին։ Սահմանադրականները մօտերս հաւաքոյթ մը պիտի ունենան ճշդելու համար իրենց դիրքը։

Ամերիկա եւ Խորհրդային Ցլնկինկը

Ամերիկայի ելեմտական նախարարութիւնը գործադրութեան դրաւ խորհրդային նախանիւթերու եւ ճարտարագործուած ապրանքներու ներածման դէմ արգելքի հրամանագիրը։ Արգելքը կը նախատեսէ նաեւ Ռուսիոյ մէջ բռնի աշխատանքով արտադրութիւնները։ Հրամանագիրը մշակած է նաեւ այն պայմանները որոնց պէտք է համապատասխանեն ռուսական ապրանքները՝ չնկատուելու համար բռնի աշխատանքով արտադրութիւններ։

Ցատկօրէն արգելքի տակ առնուած է հիւսիսային Ռուսիոյ շրջաններէն արտածուած փայտը, որովհետեւ Ամերիկա փաստուած կը նկատէ թէ խորհրդային իշխանութիւններն այդտեղ անտառային շահագործումները կը կատարեն բռնի աշխատանքով։ Նաեւ եւրոպական Ռուսիոյ փայտի արտածումները։ Այս շրջաններէն եկած այն ապրանքները որոնք շինուած են տեղական փայտով, նոյնպէս, արգիլուած են։ Թէեւ անտառներու սէնտիքան հաւանութիւն յայտնած է ելեմտական նախարարութեան այս հրամանագրին, սակայն Նիւ-Եորքի մէջ, կը կարծուի թէ թղթեղէնի արտադրիչները դժգոհ պիտի մնան եւ պիտի բողոքեն, ինչ որ սակայն ապարդիւն պիտի մնայ, քանի որ մաքսային օրէնքը ամէն իրաւասութիւն կուտայ ելեմտական նախարարին, նման քայլեր առնելու։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԴԱՐՁԵԱԼ «ԴԱՇՆԱԿ»ՆԵՐԸ

Ցիարպէքիրէն կը հաղորդուի թէ Արեւելեան նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ ժողովուրդին ուղղեալ յայտարարութիւն մը հրատարակած է որ կ՚ըսէ.

—«Տեսնելով որ Թուրք հանրապետութիւնը օրէ օր կը զօրանայ, անոր թշնամիները հասկցան թէ սխալած են իրենց յոյսերուն մէջ։ Այս առիթով, վերջերս անոնք դիմեցին ուրիշ միջոցի մը եւ փորձեցին Թուրք հայրենակիցները պետութեան դէմ ոտքի հանել եւ օրէնքին դէմ զէնք բարձրացնելու մղել։

Այն նպատակով, դաշնակ հայերը, որոնք հոգեւին թշնամի են Թուրքերուն, Փարիզի մէջ ժողով գումարելով կազմեցին Հօյպեան (Հօյպուն Դանլ կ՚ուզէ «Ց.») ընկերութիւնը, զոր ներկայացուցին իբրեւ քրտական շահերու ծառայող կազմակերպութիւն մը։ Այս ընկերութիւնը կը վերաբերի դաշնակ հայերուն, որոնք մահացու թշնամիներ են մեր ազգին եւ պետութեան։

Ինծի համար պարտականութիւն կը նկատեմ լուսաբանել հանրային կարծիքը։

Անցեալ ամառ, այդ ընկերութիւնը մեր հերոս բանակին սուիններուն առջեւ իր արժանի պատասխանը ստանալէ յետոյ, յուսախաբութեան ենթարկուեցաւ ժողովուրդին ուզգամտութեան առջեւ։

Այն հայրենակիցները, որոնք 4 տարի առաջ կեղծ խոստումներէ խաբուելով, արտասահման գացած էին, երկիր վերադարձած են։

Հայրենակիցներ, Հօյպեանները իրենց գործին կը դարձնեն նաեւ Թուրքիայէն մեկնած նեստորականները՝ Եահախնդիր տարրերը օգտագործելով, անոնք պիտի փորձեն կրօնական դիմակի տակ օգտուիլ ձեզմէ»։

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԾԱՆՐ ԱՂԷՏ ՄԸ

Էքս-լա-Շափէլի (Գերմանիա) շրջակայ Ռոթպէրկի հանքին մէջ 600 մեդր խորութեամբ, կրիզուի բուռն պայթում մը մեծ վնասներ պատճառեց եւ մարդկային զոհեր խլեց։ Զոհերու թիւը տակաւին յայտնի չէ։ Ցարդ 31 դիակներ միայն երեւան հանուեցան։

Հիթլէր կը գործէ.— Հիդլէրեանները Մանհայմի մէջ կազմակերպեր էին հաւաքոյթ մը, որուն ներկայ էին 3400 անձեր։ Հիդլէրեաններու եւ իրենց քաղաքական հակառակորդներուն միջեւ, ծանր խռովութիւններ պատահեցան։ Ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութեամբ յաջողեցաւ սրահը պարպել։ 162 անձեր ձերբակալուեցան, 20ի չափ վիրաւորներ կան։

Հնգամեակի հեղինակը.— Գործադիր կոմիտէն իր պաշտօնէն հրաժարեցուց խորհրդ. տնտես. խորհուրդի նախագահը Կրիզանովսկին, որ հեղինակն է համբաւաւոր հնգամեայ ծրագրին։

Գուխարին հիւանդ.— Համայնավար նշանաւոր տեսաբանը եւ Գ. Միջազգայինի նախկին մեծ դէմքերէն Պուխարին, պարագլուխ աջերուն, ծանրօրէն հիւանդ է։

Քօլերան Պոլսոյ մէջ.— Պոլսոյ մէջ քոլերայի կասկածելի դէպք մը երեւան ելաւ։

ՊԱԼԹԱՅ ԹՂԹԱԲԵՐԸ

Պոլսէն թղթաբեր չի գար քանի մը օրէ ի վեր։

Սօֆիայէն կը հեռագրեն թէ փլուզումի հետեւանքով, ճեպընթացը կանգ առած է Սօֆիայի մէջ։ Երթեւեկը կը կատարուի պայմանադրական կառախումբով։ Ճամբորդները սահմանագլուխէն Էտիրնէ կ՚երթան ինքնաշարժով։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՀԱՑԷՆ ԱՌԱՋ ԲԱՄՊԱԿ

Բամպակի մշակութիւնը զարգացնելու եւ ընդարձակելու հարցը, օրէ օր աւելի սուր կերպարանք կը ստանայ խորհրդային երկիրներու մէջ։

Այս պարագան հետեւանք է ո՛չ միայն անոր համար, որ բամպակը ճարտարարուեստական արդիւնաբերութեան համար վառելիքէն յետոյ գրեթէ երկրորդ տեղը կը բռնէ իր կարեւորութեամբը, այլ եւ այն պատճառով, որ խորհրդային երկիրները զգալի չափով պէտք ունին բամպակի, ծածկելու համար միլիոնաւոր քաղաքացիներու մերկութիւնը։

Ոչ մէկ գաղտնիք է կերպասեղէնի իրական պակասը խորհրդային բոլոր հանրապետութիւններուն մէջ, այն ալ անմատչելի գիներով։

Հիմա երբ արդէն խորհրդային վարիչները լիայոյս են թէ պիտի կրնան իրականացնել «Հնգամեայ տնտեսական ծրագիրը» որով եւ անմիջապէս ինքնաբաւ արդիւնաբերութեամբ պիտի փրկեն երկիրը իր այսօրուան անհանդուրժելի կացութենէն, աւելի քան ուժգնութեամբ կը հետապնդուի բամպակի արդիւնաբերութիւնը։ Գոյութիւն ունեցող եւ ստեղծուելիք գործարանները պէտք ունին բամպակի մեծ պաշարի, երկիրը իր մթերքը պէտք է հայթայթէ ներսէն։ Մինչեւ հիմա այս ուղղութեամբ շատ քիչ տառապող գիւղացին պէտք է ուրեմն հաշուի առնէ նոր պահանջը։ Այս է խնդիրը օրուան բոլոր կարգախօսքերուն բամպակի ցանքերու տարածութիւնները ընդարձակելու մասին։

Անկէ ալ արդէն կը սկսի բուն տագնապը, օրուան իշխանութեան եւ գիւղացիութեան մէջ։

Հայաստանի մէջ մանաւանդ բաբար կը թուի թէ այս տարի առանձնապէս սուր կերպով դրուած է բամպակի խնդիրը։ Մանաւանդ որ, համաձայն Անդրկովկասի Երկրային Կոմիտէի Բիւրոյի որոշման, 1931ին Հայաստանը պէտք է ունենայ 25 հազար հեկտար բամպակացան։

Որքան դիւրին է թուղթի վրայ նշանակել վերոյիշեալ թիւը, պարտադրելով զայն Հայաստանին «բոլշեւիկօրէն», դժուար է սակայն, անհամեմատօրէն դժուար ու ծանր անոր իրագործումը Հայաստանի եւ հայ գիւղացիութեան համար։

Նախ եւ առաջ, բամպակի մշակութիւնը տակաւին պատերազմէն առաջ մեծ կարեւորութեամբ չէր զարգացած մեր երկրին մէջ։ Այս իրողութիւնը իր կարգին հետեւանք էր անշուշտ այն ողորմելի ճարտարարուեստին, որ գոյութիւն ունէր նախապատերազմեան Ռուսաստանի մէջ։ Որով եւ ըմբռնելի է այն թոյլ եւ անփոյթ վերաբերմունքը երկրի բնական հնարաւորութիւնները օգտագործելու եւ զարգացնելու տեսակէտով։ Այս ալ ընդհանուր սակայն, որ Հայաստանի տնտեսական զարգացումը երբեք ալ իրական մտահոգութեան առարկայ չէ եղած տիրող իշխանութեան համար։ Հետեւաբար կարեւոր խնդիր չէր թէ հայ գիւղացին ի՞նչ կը ցանէ եւ ի՞նչ չի ցաներ։ Այս պայմաններուն մէջ, անբնական չէ բամպակամշակութեան զարգացման թոյլ մակարդակը մեր երկրին մէջ։

Այս իրողութիւնը կը հաստատուի եթէ նկատի ունենանք պատերազմէն առաջ, Հայաստանի ցանքերու ընդհանուր տարածութիւնը եւ բամպակի չափը այդ ընդհանուր համեմատութեան մէջ։ 1914ին ցանուած է ընդամէնը 266.221 տեսիատին տարածութիւն,— հացահատիկ 239,284 տես. զանազան տեսակի բանջարեղէններ եւ բոյսեր 16,201 տես. բամպակ 10.736 տեսիատին։ Ուրեմն ընդհանուր ցանքի տարածութեան հարիւրին 4 համեմատութեամբ միայն տեղ է տրուած բամպակի մշակութեան։

Երկրի խորհրդայնացումէն ետք, եւ համեմատաբար ամենալաւ շրջանին, 1927ին այս համեմատութիւնը քիչ մը բարձրացած է ի հաշիւ բամպակին։ Անցեալ տարի միայն կարելի եղաւ ընդարձակել բամպակի ցանքը, բարձրացնելով 17,276 տեսիատինի։

Այս պատկերը նկատի ունենալով, մասամբ ըմբռնելի կը դառնայ այն իրողութիւնը թէ հակառակ համայնավար իշխանութեան լարուած ճիգերուն մեր երկրի մշակութիւնը կ'ընդդիմանայ բամպակացանի տարածութեան ընդարձակուելուն։ Եւ հակառակ այս իրողութեան, ըսինք որ այս տարուան համար որոշուած է բամպակացան կատարել 25.000 հեկտար տարածութեան վրայ։

Բազմաթիւ են պատճառները բայց գլխաւորաբար մէկ ընդհանուր հիմնական կէտէ ծնունդ կ'առնեն բոլոր արգելքները։

Հոս ալ, ինչպէս տնտեսական միւս ասպարէզներուն մէջ, կառավարութեան հետապնդած տնտեսական քաղաքականութեան եւ գիւղացիութեան օրուան պահանջներուն միջեւ առաջ եկած հակասութիւններն են վէճի բուն գետինը։

Հայ գիւղացին այսօր աւելի քան երբեք մտահոգ է իր կենսական պահանջներու նուազագոյնը հայթայթելու խնդրով։ Հացը բնականօրէն կը բռնէ առաջին տեղը։ Եւ որովհետեւ իր արտադրութեան շատ չնչին մասն է որ կը ձգուի իրեն «իշխանութիւններու» կողմէ, գիւղացին կը նախընտրէ ցանել ամէնէն առօք եւ ամէնէն շատ հացահատիկ։

Բամպակը առանձնապէս չի շահագրգռեր հողագործը, ո՛չ միայն անոր համար, որ շատ աւելի աշխատանք եւ խնամք կը պահանջէ այս նիւթի բերքատուութիւնը, այլեւ հետեւեալ պատճառով։

Բամպակի ամբողջական բերքը կառավարութիւնը կը պահանջէ իր նշանակած գիներով։ Գիւղացին չունի տարբեր շուկայ իր արտադրութեան համար։ Իսկ կառավարութեան ներկայացուցած գինը, մանաւանդ դրամը— ոչինչ կ'արժէ տիրոջը համար։ Որով եթէ գիւղացին իր ունեցած հողին վրայ բամպակ ցանէ, կառավարութեան պահանջին գոհացում տալու համար, ան ստիպուած կ'ըլլայ իր օրուան հացն իսկ մեծ դժուարութիւններով ճարելու։ Մինչդեռ հացի կենսական հոգէն ազատուելու միտումով գիւղացին կը նախընտրէ ցանել նախ եւ առաջ հացահատիկ։

Այս կացութեան ծանօթ է կառավարութիւնը, բայց գործնական ի՞նչ նշանակութիւն ունի, երբ կառավարութիւնն ալ իր կողմէ կը նախընտրէ ամէն բանէ առաջ ապահովել բամպակը, իբրեւ հումնիւթ համամիութենական գործարաններու համար։

Անկարելի է ուրիշ կերպով բացատրել 1931ին 25.000 հեկտար բամպակացան ունենալու որոշումը, երբ տակաւին անցեալ տարի անհնար է եղած 17,276 հեկտարը լրիւ օգտագործել։

Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի Բիւրոն առանձին հրամանագրով մը կը պարզէ բամպակի հարցի կարեւորութիւնը եւ անցեալ սխալներն ու նոր միջոցները։

Խոստովանելով որ 1929—30 բամպակի մթերման ծրագիրը Հայաստանի մէջ «բացայայտօրէն անբաւարար է եղած», կը թուէ բազմազան պատճառներ, որոնք կը հաստատեն իրենց իսկ անշնորհ եւ անփոյթ վերաբերմունքը։ [illegible] այսպէս բացատրելով մէկտեղ, չի մոռցուիր յիշատակելու «Բաւարար ջարուած չի դրուիլ կուլակութեան եւ դաշնակների ոտնձգութիւններին՝ ուղղուած բամպակի կամպանեայի դէմ» (Խ. Հ. ցուն. 9)։ Բամպակի բերքին անյաջողութեան մէջ առանձնապէս աչքի զարնող պարագայ է նոյնպէս ջրաբաշխական աշխատանքներու անկանոնութիւնը, մեքենաներու եւ գործիքներու պակասը, եւ մէկ խօսքով՝ չէչ տնտեսավարութիւնը։ Այս բոլորին համար սահմանուած են բազմաթիւ պատիժներ պատասխանատուներու հանդէպ, եւ նոր ամենական միջոցներ՝ 1931ի պլանը անպայման գործադրելու համար։

Այս հարցին տրուած կարեւորութիւնը երեւան կուգայ նաեւ անկէ, որ գործին լծուած են բոլոր մեծ ու փոքր պաշտօնատարներն ու գործիչները, իսկ գործի ընդհանուր ղեկավարութիւնը յանձնուած է Կեդրոնական Կոմիտէի քարտուղար Ա. Խանճեանին։

Անկէ դիւրին է եզրակացնել թէ այս տարի Հայաստանի գիւղացին իրական քաշքշուք [illegible] օրուան իշխանութենէն։ Մանաւանդ որ ընդհանուր ցանքի համար Հայաստանի տրամադրելի հողը շուրջ 70 հազար հեկտար նուազ է գործնականացման ծրագրէն։

«Ի՞նչ ձեռնարկումներով կարող ենք մենք իրագործել մեր ցանքերի ընդարձակման այդ բաւականաչափ մեծ, իսկ բոլշեւիկեան տեմպերը, նախ՝ մենք լրացուցիչ կերպով պէտք է մշակենք ու սերմենք 71,500 հեկտար հող: Որտեղի՞ց պէտք է վերցնենք այդ 71,500ը հեկտարը» (Խ. Հ. ցուն. 7):

Հայաստանի հողային կոմիսար Գ. Գուլոյեանն է այս հարցումին հեղինակը։ Իր բազմաթիւ լուծման պատասխաններուն մէջ Գ. Գուլոյեանը առաջին առթիւ կը թուէ մատնոց ըլլալ բամպակի համար հող հայթայթելու հարցով։ 25.000 հեկտար բամպակ ցանելու համար, այս տարի պէտք ունին լրացուցիչ 8000 հեկտար հողի, որուն մէկ մասը ըստ Գ. կոմիսարին, պէտք է պատրաստել։

«Մինչեւ այժմ չօգտագործւող ճողերը, եւ երկրորդ՝ դուրս մղելով ճացաճատիկային մշակոյթները»։

Մանաւանդ որ.—

«Հացաճատիկային մշակոյթների դուրս մղելը ճանդիսանում է Անդրկրկոմի մարտական դիրեկտիվը, որը պէտք է կատարել անպայման»։

Մեր հայերէնով, Թիֆլիսի իշխանութիւններու հրամանով Հայաստանը պէտք է անպայման ցանէ իր վրայ դրուած բամպակի սակը. ատոր համար անհրաժեշտ հողը պէտք է տանել հացահատիկի տրամադրուած հողերէն։ Որո՞ւ հոգ թէ այդ կարգադրութենէն կը տուժէ հայ գիւղացին, զանէ տնտեսական ներկայ պայմաններու մէջ։ Անհրաժեշտը եւ կենսականը բամպակն է։ Անոր համար, հարկ է ո՛չ միայն նուազեցնել հացաբոյսերու ցանքը այլեւ բամպակին յատկացուած հողերը ցանուած իսկ ըլլան հացաբոյսերով, կրկին հերկել, համաձայն Կեդրոնական Կոմիտէի հրամանագրին «ցանուած լինելու դէպքում կրկին ճերկել»։

Այժմ արդէն բամպակի «կամպանիայի» եռուն շրջանն է։ Տակաւին կանխահաս է խօսիլ արդիւնքներու մասին։ Բայց արդէն իրենց իսկ զեկոյցները լուրջ կասկածներ կը յայտնեն ծրագրի լրիւ իրականացման մասին։

Որո՞ւ հոգ, թէ հայ գիւղացին կը զրկուի իր չոր հացէն։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ-ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԵՐԿՈՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐԷ ԵՒՍ

ՓՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ.— Այսանգամ սակայն կանգնած ենք անակնկալի մը առջեւ։

Մինչեւ հիմա չէ եղած երեւոյթ մը որով կարելի ըլլար Պուէնոս Այրէսի հայ գաղութն ալ մատնանշել իբրեւ անհաշտ եւ պառակտուած։

Ճիշդ է, երբեմն երբեմն կը լսուին Հայրենակցական Միութիւններու ներքին վէճեր, սակայն ատոնք տեղի կ'ունենան միայն որոշ եւ նեղ շրջանի մը մէջ։

Դժբախտաբար, վերջին ժամանակներս այս կամ այն ուղղութեամբ փորձեր կ'ըլլան ջուր պղտորելու։

Իսկ պըքիւրը միշտ նոյնն է. քանի մը տիպարներ, որոշ դիմակով ու եթէ կ'ուզէք «ծրագրով», որուն ծայրը անշուշտ շատ հեռուէն կուգայ։

ՊԱՐՐԱՔԱՍԻ ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Ինչպէս Պոքասի Հայկ. դպրոցին, նոյնպէս եւ ասոր նախաձեռնութեան պատիւը կ'իյնայ Զ. Ե. Ո. Մ.ի մասնաճիւղին, Բայց քանի որ տեղը եկաւ ըսենք, թէ հակառակ Զափահասներուն նախնական եռանդուն գործունէութեան — նախաձեռնութեան, որով նոյնիսկ որոշ իրաւունքներու տէր կրնան ըլլալ, այժմ անտարբեր կը մնան իրենց իսկ հիմնած այս գեղեցիկ ձեռնարկին։ Գոնէ մեզ համար տարօրինակ է այս երեւոյթը, որովհետեւ ասոնք գիտենք տեղւոյս մասնաճիւղի ոգին ու կազմը եւ գործնական շատ բան կրնանք սպասել։

Պարրաքասի հայկական դպրոցը կազմուած է համանուն քաղաքամասին մէջ, 1930 մայիս 19ին։ Իբրեւ ուսուցչուհի կը հրաւիրուի Օր. Մարգարիտ Տէրօյեանը։

Սիրենական բարեյաջող շրջանէն վերջ կը սկսի իսկական ազգային դաստիարակութիւնը, այսինքն երբ ընդունուած սովորութեամբ ուսուցչուհին կը ձեռնարկէ ազգային երգերու վարժութեամբ եւ ահա վէճը։ Մանաւանդ «Մեր հայրենիքը» առիթ կուտայ նախօրօք պատրաստուած թաշկինակը նետելու։ Կռիւը կը սկսի բացուիլ եւ նախորդ վարչութիւնը կը քաշուի, ազատ ճամբայ տալով նորեկներուն, որոնք, ինչպէս կ'երեւի, այդպիսի առիթի մը կը սպասէին, ազատ համարձակ գործունէութեան սկսելու համար։

Արդի՞ւնքը — այն որ 1930 Նոյեմբեր 30ին կազմակերպուած ամավերջի հանդէսը ազգային հանդամանք չունէր, եւ աւելին ըլլալով, մեր իրականութեան հետ կապ չունեցող մարդիկ ճառեր արտասանեցին «միջազգայնոցի» մասին։

Ինչո՞ւ չէ՛, հրամմեցէք.

Ուրեմն Պուէնոս-Այրէս կրնայ պարծենալ իր «կարմիր» դպրոցով, որու մեղքը Պարրաքասի հայութեան վզին կ'իյնայ։

Մենք վստահ ենք թէ Պարրաքասի հայկական դպրոցը, եթէ կ'ուզէ միւս դպրոցներուն նման գոյութին ընդհանուր համակրանքը վայելել, եկող տարի կ'ուղղէ այս սխալը,— ազգային դաստիարակութեան ուղիղ ճամբան բռնելով։

Բարեբախտաբար ունինք շրջաններ որոնք իրենց թափած աշխատանքներու շնորհիւ սակայն փոքրիկ դպրոցներով ոչ միայն հպարտ են, այլեւ ամէն բանէ կրնան պարծենալ, որովհետեւ այդ վարժարանները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ լոյսի փարոսներ, Ատլանտեանի այս հեռաւոր ափերուն վրայ։

Իբրեւ այսպիսին յիշատակենք, ահա լաւագոյն օրինակ մը։

ՍԱՀԱԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Իր երրորդ տարին բոլորեց այս դպրոցը կը գտնուի Նուէվա-Բոմբէյմայի, Գ. Այրէսէն բաւական հեռու աշխատաւորական թաղի մը մէջ։

Մօտաւորապէս 90-100 տուն հայկական համրանք մը կ'ապրին այս շրջանին մէջ, գլխաւորապէս Հաճընի, Թամարզայի Փիլիսի եւն. տուուար մեծամասնութեամբ սեւ աշխատաւորներէ կազմուած։

Բաւական թիւով նախապատերազմեան գաղթականներ ալ կան, որոնք փախած են կամ թրքական զինուորութեան պատճառաւ, եւ կամ տնտեսական պայմաններու հետեւանքովն։ Ասոնք տէր են սեփական հողերու, որոնց վրայ ունին իրենց տնակները մեծ մասը տախտակեայ։

Ընդհանրապէս թրքախօսներ են, բայց հակառակ ասոր թերեւս ամէնէն աւելի ասոնք են որ, հայ ապրելու ու իրենց զաւակներն ալ հայ ապրեցնելու ազնիւ գիտակցութիւնն ունին։ Իրենց առօրեայ աշխատանքներու կողքին՝ լաւագոյն մտածում մը ունին՝ պէտք եղած ուշադրութիւնը ընծայել հայ մանուկին դաստիարակութեան, որովհետեւ ամէն վայրկեան անոնց սրտին մէջ կը հնչեն «հայրենիք» եւ «Հայաստան» բառերը։

Նուէվա-Բոմբէյմայի Սահակեան վարժարանի 1930 դեկտ. 28ի հանդէսը եկաւ անգամ մը եւս հաստատել այն անխախտ հաւատքը, թէ տարագիր ու ամէն ինչէ զրկուած հայ աշխատաւորութիւնը գիտակից իր պարտականութեան՝ նուիրուած է նոր սերունդը այլասերումէն փրկելու փափուկ ու դժուարին գործին։

Ներկայիս Նուէվա-Բոմբէյմայի Սահակեան վարժարանը ունի 63 երկսեռ աշակերտներ 8-10 տարեկան։ Դպրոցական դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան առտուան պահերուն եւ կէսօրէ յետոյ։ Աշակերտութիւնը բաժնուած է Ա. եւ Բ. կարգերու Իրբեւ դասագիրք ընդունուած են [illegible] Ոսկի Գետակ, տարրական Ա. եւ Բ.։ Իսկ աշակերտներուն ամէնէն աւելի հետաքրքրող նիւթը, Հայոց Պատմութիւնը՝ կ'աւանդուի ըստ ողբացեալ Տէտէեանի ձեռնարկին։ Պ. Տ. Մուրատեան իբրեւ հին ուսուցիչ կրցած է արդարացնել իր վրայ դրուած պարտականութիւնը։

Դպրոցին տարեկան պիւտճէն մօտաւորապէս 1300 փեզոյի կը հաւասարի, որ բաւական մեծ դժուարութեամբ կը հայթայթուի հանգանակներէ եւ անդամավճարներէ։ Պ. Ե. Խաչիկեան ամսէ ամիս կը նուիրէ 50 փեզօ բացառիկ գումար մը։

Մինչեւ հիմա դպրոցի շէնքի համար, երեք տարուան պայմանաժամով, Պ. Գ. Քէշիշեան ձրիաբար տրամադրած էր որոշ հողամասին մը, որու ժամանակը լրացած ըլլալով, Հողաբաժնութիւնը բաւական մեծ դժուարութեան մը առջեւ կը գտնուի։ Ստիպուած է կա՛մ նոր հող մը գնել, եւ կամ ամսականով շէնք մը վարձել։ Երկու պարագաներն ալ դժուարին են, տնտեսական տագնապի այս ծանր օրերուն։ Անշուշտ ցանկալի է նախընտրել սեփական հողամաս առնելու ծրագիրը։ Միայն քիչ մը աւելի աշխատանք թափելու է, եւ նկատի ունենալու է, որ մեր ժողովուրդը դպրոցի համար պէտք եղած օժանդակութիւնը չի խնայեր։

Եթէ նոյն շրջանի հայուհիներն ալ, քիչ մը բարի ըլլան ձեռք մեկնելու Հողաբաժնութեան, կասկած չկայ որ Սահակեան վարժարանը եկող տարի անպայման իր սեփական շէնքը կ'ունենայ։

Եւ ինչո՞ւ չպիտի ընենք։ Շատ լաւ գիտենք, որ Պուէնոս-Այրէսի բոլոր մեծ ու պզտիկ մարդասիրական, որբախնամ ու ազգասէր հազար եւ մէկ տեսակ գործեր կ'իրագործուին տիկիններու եւ օրիորդներու աջակցութեամբ։ Եթէ մերիններն ալ ամենաթեթեւ տրամադրութիւն ցոյց տան, բաւական է ամբողջ լեռ մը շրջելու։

Ս. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻԷՆ

ՆՈՐԷՆ ԹԱՓԱՌԱԿ

ԱԼԺԷ — Ընկերական վ
կիրակիներէս մէկն էր, հա
ուած ենք վարչական կազ
նորապսակ ընկերով մը ն
շէն տնակը, որուն շուրջ պա
րուն վրայ ուրախութիւն է
ունէր։
Որչափ ուրախ էր ան
հպարտ։ Ա՛լ աշխատող իրեն
Իր հարսը մեզի ներկայացն
վերջ, ատենական սեղանի
շուրջ բոլորուեցանք կար
հիմա խօսքը իրն է։
— Ընկերներ, շատ ուրախ
եւ դուք ալ կը նշմարէք
խուռիւնս, այսօր մինչեւ
առտն իմս էք. վերցուցէք
ւաթները։ Կ'արժէ խմել
խաղողի ողկոյզներուն
կանանչութեան մէջ։
— Տեսէք պարտէզիս
աշխատանքիս արդիւնքը
տի կերակրեմ ձեզ. հաւ
ընկ. Պ., հաւերս առաջին
կիթներն են, պահեցի որ
սին ուտենք։ Այժմ խմենք
մաղթանքներս կը միացն
ձեր բարի գալուստին։
Ընկերը վերջացուց իր
րական համեստ արտայայտ
թիւնովը։ Գաւաթները
զարնուեցան, ասկորութիւն
նեցողը նոյնիսկ պարտաւոր
ցաւ խմել, ընկերը չձգեց
սիրով։
Ճիշդ գէմս մեր չէնքին
կատի ըսպարապետ Զաքեանի
անհամբեր կ'առաջարկէ
հարս ու փեսի կենացը։
Ու այսպէս գաւաթները
զարնելով, մաղթանքներ հա
լով, խմեցինք մինչեւ
տեն։ Երգ, ճառախօսութ
հայրենիքի կարօտը
թափ ամբողջ Վառապանակ
յութիւնը արթնցնելով վե
«Աղջիկ բախտաւոր» երգ
կ'ոգեւորուէինք հին յիշա
ներով։
Այսօր այդ վերջին ընկ
կան յիշատակով լեցուած
տատուք մը ունիմ
թեանս մէջ, ու չեմ կրնար
տուիլ իրականութեան հետ։
Ընկերներէս ոմանք գ
Որոշեր եմ լուռ ու մունջ
առնել հեռանալ, քիչ մը
թափառիլ, մտածելով
հանգիստ ու խաղաղ կ'
մենակութեանս մէջ, զանէ
օրուան զառնութիւններէն,
ախարութիւններէն ազատ
չինչ կ'իմանամ աշխարհէն,
չինչ հայութիւնէն ու
նիքէն...
Մեր ներկայ միջավայր
շրջապատը իրենց շատ
ռաւելութիւններով խաչող
զեցութիւն կը գործեն
մեկուսացնեն մեզ շատ
նարկներէ, անկախ. մեր
քէն։ Եւ նոյնիսկ շատ
մեր մտածումներու մէջ
տեղ չի բռնեն ուղղութեամբ.
Ընկերներ, ահա իրակ
թիւնը։ Մարդիս հետ
հաշտուիլ, ըմբռնումս ընդ
ցաւ մտածումներուս գժ
գլուխս, խենդ չիգերս գլխ
նեցին անորոշ ուղղութեան
Հովը փչեց, եւ չկրցայ
ու հասանքը բացաւ ճամ
ճամբայ մը որ երբեք մ
ծումներուս մէջ տեղ չէր բռնած
Եւ ճիշդ ատոր համար շա
ամէնաստոյններէս մինչեւ
բազմաներս գիս անուանն
«խենդութեան» ճամբայ բա
ներէն մէկը։ Ասիպէս որ չ
գրգիռ չկրցայ եւ կամ չուզ
ոչ մէկին «Միաք բարով»
եւ այդ մեղադրանքը
նաւ նստայ անորոշ օր մը։

Զօրս հայորդիներ ենք,
մը անծանօթ իրարու։ Միա
թէ հայ ենք ու այդ երաշխի
կը բաւէ որ աւելի մօտ ըն
րակիցներ ըլլանք իրարու։
Մարսէյլի քարափը
կայ, լեցուն սեւամորթներ
Բոլորը իրենց երկիրը կը վեր
դառնան յոգնած պանդխտու
թենէ, իսկ մենք չենք յոգ
թափառելէ. Խանդեղանք
մուկ եւ իրարանցում։

...Մեզ ճամբելու են եկեր մայր[ը], չորս քոյրեր, եւ երեք եղ[բայրներ], բոլորը տխուր են։ Պլուխը [տ]խրութիւն հայկական։ ...մէկը կը հեկեկայ. քոյրս ալ չմոռցայ, ինծմէ փոքր... գտած իրար ու նորէն բաժ[նուիլ] ...րիլ իրարմէ։ Պահ մը տատա[նում]... բայց ամէն ինչ պատ[րաստ] է։ Նաւը կը սուլէ։ Պէտք [է] բաժնուիլ։ Ի՛նչ ըսեմ, հայկա[կան] ...ան արցունքը առատ է ու ...հասնիլ չունի...

Հայ ենք. դժուարութիւն... բոլորս իրարու աւելի մօտե[նալու]... Ամէնքս գիտենք մեր ...ալու, ու նորէն մենք մեզի ...ծովը բացինք. ան... պատմութիւններ անցած ...րէն, դժնդակ, սրտաճմլիկ...

Օր մըն ալ անցաւ. Ափրիկէի ...րներուն վրայ։ Նաւը կը յառաջանայ աւելի արագ ցուցնե[լով]... լեռներու, բարձունքներու ...ները։

Քիչ մը նման Վասփորի նե[ղուց]ին, նաւը կը յառաջանայ ...արագ ...ար չպիտի զգայ ինք... հաշուելով շէնքերու ...ճամբան, որ կը գեղեց[կա]ցնէ քաղաքը արեւին կիզիչ ...մասագայթներուն տակ։

Այժմ. Կը յառաջանանք հե[տ]եւելով ուրիշներուն։ Մաքսա[տան] մէջ մէկիկ մէկիկ կը քըն[նեն] պայուսակները ու անոր կը ...ներ հայերէն գրքերու ղէզ (?) ...— «Հ. Հանրապետութիւն», Անարդեանի «Զուիցերիայի գիւղը», Հ. Յ. Դ. Մ.ի օր[ուան] «Երկունքի» հատուածոն, ...ւայլն։ Բոլոր պաշտօնեաները հաւաքուեցան, հարց ու փորձ ...մինչեւ որ համոզեցինք թէ վտանգաւոր գիրքեր չեն, բաւա[կան] դժուարութիւն քաշեցինք։ ...կը վախնան որ կարմրուկ աղ... ...երու վերաբերեալ գիրքեր ըլլան։ Բարեբախտաբար քա[նի] մը ֆրանսական բառեր գը[տ]ան ու համոզուեցան որ վնա[սա]կար պաշտուղներ չեն... ու չենք։

ԱՆՇԷՆ ՈՐԲՈՒԿ

ՀԱՒԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետր. 13ին իր դուռները բա[ցաւ] ...ւ հաւաբուծական կենդանիներու 62րդ միջազգային մեծ ցուցահանդէսը, ...րուած՝ Ֆրանսայի Հաւաբու[ծ]ական կեդր. Ընկերութեան կող[մէ], Փարիզ քաղաքին Ցուցահանդէսներու Պարքին մէջ (Փօրթ տը Վէրսայլ)։

Ցանեակ հազար մը կը ...չուին այն բազմատեսակ, ...գեղագոյն ու բազմացեղ հաւե[րը], ...հաւերը, աղաւնիները, ...գարները՝ ամէնէն գաճաճէն ...մէնէն հսկան, յետոյ բադերը, ...սագերը, հնդկահաւերը, պարզե[ւ]... հաւաբուծական կենդանիներու այն... այլազանութիւն մը որոնց ...մենք որեւէ գաղափար չու[նինք]...

նենք մեր երկիրներուն մէջ եւ ...րոնք կը կազմեն Ֆրանսայի ճոխութեան ու բարգաւաճման կարեւոր ազդակներէն մէկը։

Այս ցուցահանդէսին եւս մասնակցած է հայ ցուցադրող մը՝ Պ. Վահրամ Թաթուլ, այս անգամ միմիայն երկու ճագարներով, որոնց մէկը շահած է առաջին մրցանակ։ Այս մրցանակը, որ կրնայ ինքնին պարծանք մը ներշնչել՝ տրուած ըլլալով փորձագէտ դժուարահաճ քննիչներու կողմէ՝ ցուցադրուած կենդանիներու այնքան փոքր թիւի մը վրայ, անոր համար աւելի արժէք կը ստանայ՝ որովհետեւ Պ. Վահրամ Թաթուլ իր ճագարներով երեւան կը բերէր նոր ցեղ մը, զոր ինքն իսկ ստեղծագործած է՝ երեք տարուան համբերատար աշխատանքով. Շիկահեր Անկորա մը զոր կը կոչէ Angora Chamois։

Ճարտարարուեստն ալ իր մասնակցութիւնը բերած էր հոն՝ ցուցադրելով գիտականօրէն պատրաստուած կերեր, ինչպէս եւ առողջապահական հիմերու վրայ շինուած կենդանական բնակարաններ։

Ցուցահանդէսին մէջ կայ նաեւ մեղուաբուծական համեղ ու հրապուրիչ բաժանում մը՝ կենդանի մեղուներով, խորիսխով, մեղրի շերտերով, անխորիսխ մեղրի կոյտերով եւ ոսկեգոյն ծորանոյ մեղրի շիշերով։ Ցեւոյ, մեղրամոմ, մեղրօղի, մեղրաշաքար, մեղրահաց եւ ամէն գրութեամբ շինուած փեթակներ։

Նոյնպէս, գրաւչային սրահ մը կ'ընծայեր՝ աշխարհի չորս ծագերուն պատկանող զարդական թռչուններու երգեցիկ կամ աներգ գունագեղութիւնը, կապոյտ թութակներէն, սեւ կարապներէն ու ջայլամներէն սկսեալ մինչեւ երփներանգ ճանճահաւը ու գեղձանիկին՝ դեղին, կանանչ, ճերմակ, խառնագոյն հարթափետուր կամ գանգրափետուր տեսակները։

Եւ վերջապէս, խելօք թզուկ ձիերու հետաքրքրական անկիւն մը։

Ամբողջութիւնը ցուցահանդէսին՝ կ'արժէ ո՛չ միայն խոր ու զուարթ սքանչացում, այլեւ կը ներշնչէ խիստ օգտակար գաղափար՝ գիտել գիտցողին։

Այցելու

ՅԱՆԿԱՐԾ ԼՈՒՍՑԱՒ

Գեյկրատէն կը ծադորդեն թէ 76 տարեկան ծերունի մը, Մուսթար, որ կոյր էր 50 տարիէ ի վեր, առանց որեւէ դարման մը կրելու՝ յանկարծակի բացուեցան աչքերը։

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՔ ՄԱՐՏ ՄԷԿԷՆ ԱՌԱՋ ՁԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԵԼ ՀԱՐԿԱՀԱՒԱՔԻՆ

Եկամուտի տուրքին (Impôt sur le revenu) յայտարարութիւն ընել խստիւ պարտաւորիչ է։ Այդ տուրքին ենթակայ է ամէն անհատ որ՝

1.— Ամուրի, այրի կամ ամուսնալուծուած է (օրինաւորապէս ճանչցուած ուրիշ մէկու մը բեռը չունի իր վրայ) եւ տարեկան 10 հազար ֆրանքէն աւելի եկամուտ ունի։

2.— Ամուսնացած է (եւ օրինաւորապէս ճանչցուած ուրիշ մէկու մը բեռը չունի իր վրայ) եւ տարեկան 15 հազար ֆրանքէն աւելի կը շահի։

3.— Ամուսնացած, այրի կամ ամուսնալուծուած ըլլալով, մէկ զաւակի բեռը ունի եւ տարեկան 19 հազար ֆրանքէն աւելի կը շահի։

Այս գումարը երկրորդ անչափահաս զաւակի մը պարագային կը բարձրանայ 24,000 ֆրանքի, երրորդին 30,000ի, չորրորդին 37 հազարի։

Անկէ զատ զաւակներէն վերջ ձեր վրայ օրինապէս բեռ ճանչցուած ամէն մէկ անհատի համար յայտարարութեան գումարը կը կրէ 3000 ֆրանք յաւելում մը։

(Օրինակ.— Ամուսնացեալ եւ երկու անչափահաս զաւակ ունեցող մէկը պարտաւոր է իր եկամուտը յայտարարել եթէ ան 24 հազար ֆրանքէն վեր է։ Բայց եթէ չքաւոր հայր մը, մայր մը, մեծ հայր, մեծ մայր, կամ անչափահաս եղբայր, քոյր, ունի որոնք իր վրայ բեռ են, անոնց ամէն մէկուն համար իր յայտարարելիք գումարը 3 հազարական ֆրանքի բարձում մը կը կրէ)։

Եկամուտի մը ամբողջական գումարը կը հաշուուի, անձի մը տարեկան ստացած ամբողջ դրամական հասոյթը, ըլլայ ան առեւտրական շահէ, աշխատավարձքէ, տան վարձքէ, ռենթէ եւայլն։ Բայց ամբողջ գումարէն պէտք է զեղչել՝

1՝— Անցեալ տարի ձեր վճարած ամէն տեսակ տուրքերը։

2 — Ձեր երթեւեկի ծախքերը եւ գործի ճաշի ծախքերը (եթէ ստիպուած էք տունէն դուրս ճաշելու)։

Այս զեղչերէն յետոյ մնացած գումարն է որ կը նկատուի եկամուտի ընդհանուր եւ զուտ գումար։

Եթէ ձեր պարտքը յայտարարութիւնը չըներ. տուրքի քանակը կ'որոշուի ի պաշտօնէ եւ մէկ չորրորդ տուգանքի կ'ենթարկուիք։

Եթէ ձեր յայտարարութիւնը անճիշդ է, ձեր վճարելիք տուրքը հարիւրին քսանըհինգ յաւելման կ'ենթարկուի, երբ ձեր ծածկած գումարը մէկտասներորդէն աւելի չէ։ Եթէ այդ գումարը մէկտասներորդը անցնի եւ ձեր դիտումնաւոր խարէութիւնը հաստատուի, ձեր վճարելիք տուրքին վրայ հարիւրին չորս հարիւր տուգանք մը կ'աւելնայ։

Մի՛ մոռնաք նաեւ որ օրէնքը խստիւ կը պատժէ սուտ յայտարարութիւնները, եւ այդ պատժին նուազագոյն հետեւանքն է տասը օրուան մը համար՝ երկրէն արտաքսում մը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՔԱՋԱԼԵՐԵՑԷՔ ՄԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՎԻԷՆ.— Սիրելի ընկերներ եւ հայրենակիցներ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիէնի կոմիտէն 1930ի ընթացքին, Ֆրանսական հին լքուած արտի մը վրայ մօտ 4000 ֆր. ծախսելով բացաւ ակումբ մը, որ հայ գաղութի մէկ մասին կեդրոնատեղին է (կը բնակին աւելի քան 500 հայեր ամփոփ մէկ փողոցի մէջ)։ Երբ կոմիտէն այս ծրագիրը իրագործեց, մասնաւորապէս նկատի ունէր երկու նպատակներ.— Ա. Դպրոց բանալ, Բ. Մէջը գրադարան մը հիմնել եւ ընթերցասրահի վերածել։ Այս մեր երկու նպատակներէն առաջինը իրականացած է այսօր, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան (Յ. Մկրեան) 50 հայ մանուկներու 5էն 15 տարեկան, շաբաթը երկու օր եւ 2ական ժամ դասաւանդութիւններ կ'ըլլան մասնաւորապէս հինգ ամիսէ ի վեր։

Արդ, կը մնայ մեր երկրորդ նպատակին իրագործումը.— այն է, ակումբին մէջ գրադարան մը հիմնել, եւ միեւնոյն ժամանակ վերածել ընթերցասրահի. եւ տատարել հայ մշակոյթի տարածման հայ երիտասարդութեան մէջ։ Ակումբը շաբաթը երկու օր պիտի ծառայէ հայ մանուկներու դասաւանդութեան եւ 2 3 օր ալ բաց պիտի ըլլայ հանրութեան առջեւ իբրեւ ընթերցասրահ։ Բայց նկատի ունենալով տնտեսական գէշ պայմանները, կոմիտէն հազիւ կրնայ շէնքին տարեկան վարձքը վճարել, որ է 1100 ֆր.։ Իր միջոցները չեն ներեր որ գրադարանի համար պէտք եղած գիրքերը գնէ, եւ այս պատճառով կոչ կ'ընենք մեր բոլոր ընկերներուն եւ հայրենակիցներուն որ իրենց նուէրները ղրկեն մեր գրադարանը ճոխացնելու համար։ Առաջին օրինակը տուին մեր ընկերները նուիրելով 30 կտոր գիրք։

Լիայոյս ենք որ մեր սոյն կոչը անարձագանգ չպիտի մընայ։ Կը խնդրենք մասնաւորապէս «Հայրենիք»ի, «Յուսաբեր»ի եւ «Նոր Օր»ի մատենաշարներէն որ նկատառութեան առնեն մեր սոյն ձեռնարկին կարեւորութիւնը եւ միեւնոյն ժամանակ իրենք ալ արտատպեն այս կոչը։

Նուէրներ ղրկել հետեւեալ հասցէով.— Hatchikian Nersès rue Lafayette No· 124 Epicerie arménienne, Vienne (Isère) France.

Յ. Գ.— Նուէրները պիտի հրատարակուին «Յառաջ»ի մէջ։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ «Սալոն Վէնուս»ի մէջ, Պուլվար Օտտօ-Սէն Լուիի թաղի մանկապարտէզ նախակրթարանի նախաձեռնութեամբ ներկայացուեցաւ Յ. Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը, ղեկավարութեամբ հանրածանօթ դերասան Մ. Մարութեանի, եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու։

Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր։ Բեմին ճիշդ մէջտեղը դրուած էր եռագոյն ծածկոցով սեղան մը, ճիշդ դիմացը կախուած էր Արարատի մեծադիր նկարը։

Ներկայացումը սկսելէ առաջ նախակրթարանի սկաուտ երկսեռ տղաքը երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը եւ սկաուտական քայլերգ «Դէպի Մասիս»ը, որմէ յետոյ դպրոցի տնօրէնը Պ. Ազգին Մարտիրոսեան համառօտ ճառով մը բացատրեց դպրոցին օգուտները եւայլն, ծնողաց ուշադրութեան վրայ, թելադրելով որ ծնողքները ամէն տեսակ զոհողութեան յօժարին իրենց զաւակները չզրկելու համար հայ դպրոցէն։

Դպրոցի կողմէ վիճակի դրուեցաւ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի նկարածխքեանց «Մասիս»ը, որմէ ապահովուեցաւ կոկիկ գումար մը։ Նկարը շահեցաւ պ. Վար Օտոյի Հ. Յ. Դ. Գաստանեան Միութիւնը, 10 ֆրանք նուիրելով։ Յետոյ ներկայացուեցաւ Պարոնեանի զաւեշտը որ անցաւ շատ յաջող։ Հանդէսը վերջացաւ սկաուտներու «Յառաջ Նահատակ»ով եւ ներկաները ցրուեցան մեծ խանդավառութեամբ։

Գր. Քէնտիրեան

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԵՆՆԱ, 18 փետր.— Կիրակի օր Վարդանանցի առթիւ տեղի ունեցաւ գեղեցիկ հանդէս մը։

Յայտագիրը կազմուած էր ճոխ բաժիններով։

Նախ խօսեցաւ Մատուռին հոգեւոր հովիւը բացատրելով տօնին իմաստը։ Յետոյ սկսաւ հանդէսին երաժշտական մասը։ Ջութակի ուսուցիչ Պ. Սարգիսեան դաշնակի ընկերակցութեամբ նուագեց «Կռունկ»ը, ինչպէս նաեւ եւրոպական քանի մը կտորներ։ Դաշնակը կը նուագէր Գ. Խաղումեան վարժ մատներով։ Գ. Գարաքօլեան երգեց «Հայաստան»ն ու «Լռեց ամպերը» եւ երկու գերմաներէն երգեր։ Արտասանութիւններ ըրին երկու փոքրիկներ։

Ներկայ էին երկու Մխիթարեան վարդապետներ ալ։ Հ. Ակինեան որ դեռ նոր վերադարձած էր Փարիզէն, յայտագրին աւարտելէն յետոյ խօսեցաւ Վարդանանց տօնին շուրջ, ոգեւորելով ներկաները։

Կէսօրը բաւական անցած էր, երբ վերջացաւ այս սիրուն հանդէսը, խանդավառ տպաւորութեամբ։

** Երէկ իրիկուն ալ տեղի ունեցաւ գաղութիս ընդհ. ժողովը։ Կարդացուեցան նախորդ Վարչութեան միամեայ տեղեկագիրն եւ հաշուեկշիռը։

Գնահատուեցաւ Վարչութեան գործունէութիւնը, վիճաբանութիւններ եղան նոր պիւտճէին շուրջ։ Ի վերջոյ ընտրուեցաւ նոր Վարչութիւնը, նախորդ տարուան կազմով։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ ՀԱՎՐԷՋՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՎՐԷՋՔ (Մուսուլ) 2 փետր.— Ինչպէս գիտէք Նաֆթ-Սմալի գաղթակայանի մէջ գտնուած մեր ամբողջ ժողովուրդը արդէն իսկ փոխադրուած է Հավրէջք գիւղը։

Հակառակ ասոր, ցարդ մեր ժողովուրդի անունին արտասահմանէն գրուելիք նամակները տակաւին Պասրայի Հայոց եկեղեցիի հասցէով կուգան. բան մը որ զանազան անպատեհութիւններու տեղի կուտայ։

Այս անպատեհութիւնը վերջացնելու համար, ամբողջ Հավրէջքի ժողովուրդին համար Մուսուլի նամակատան մէջ նամակատուփ մը վարձած ենք։ Պիտի խնդրենք որ բարեհաճիք ձեր թերթի միջոցաւ յայտարարել որ բոլոր անոնք որոնք Հավրէջքի մէջ գտնուած իրենց բարեկամներուն գրել կ'ուզեն, թող բարեհաճին ուղղել հետեւեալ հասցէին.

P.O. Box No· 2 Mosul(Iraq)

Միջագետքի Հայ Գաղթ. Կոմիտէի Ատենապետ՝ Լեւոն Ճաղօեան

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԻՄԱՍՏԸ

Ոսկեդարի իրենց ազգային ժառանգութիւնը շռայլեցին, Վարդանանք ցենքի դիմեցին։ Մեր օրուն, մեր ժամանակին համար ...պարագան չանցնիր անշուշտ ...ներելի իսկ չէ վրան մոռնալ։ ...ուորներ կանցրուած, 60 000 ...Ֆրանսայի մէջ, նոյնքան ...Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ մէջ, ...թիւ մը Յունաստանի մէջ, 150.000ի մօտ Ամերիկայի մէջ. Երթա՛նք հարաւ, ...ջէն ու խորքէն, ու Արեւմ[տեան]... արծաթափայլ դաշտերը ...վերջ թռչի՛նք դէպի հե[ռա]ւոր Պանամա, ամէն կողմ ..., կորո՛ն.. ըսէ՛ք, ի՞նչ բան ...կը զօրէ քով քովի պա[հել]..., եթէ ոչ ազգային եկեղե[ցի] ...մը, ազգային լեզու մը, ազ[գային] ...ամուսնութիւններ։ Եթէ ...ուրիշ միջոց, չեղծանելու, ...ուելու, վեր առէք քողը եւ ես պատրաստ եմ խելոյն մաս վերամբարձ մինչեւ ձեռքուն երկարելու։

— Արդէ՛ն ի՞նչ է Վարդանանց մեզի պարգեւած դասը։ Ինքնամփոփում, ինքնապաշտպանութիւն, նորագոյն ժամանակներու, արդիական պահանջումներու կաղապարին մէջ ամփոփուելով, կարելի է սահմանել մեր նոր կացութիւնը։ Չկայ պատմութիւն եւ յեղափոխութիւն ունեցող ժողովուրդ մը, որ մեզի պէս քաղաքականօրէն անկազմ եւ անգործ ըլլայ։ Ամէնքը ունին իրենց հաստատութիւնը եւ կազմերը։

Հիմա՞ է միթէ ուրանալ եւ անտեսել Արարատեան մեր երկրին արդի գոյութիւնը։ Հայաստանը կա՛յ։ Բայց ասուական վարչաձեւին թախանին հետ կապուած է միայն։ Այսօր եթէ փչէր այդ վարչաձեւը, մեր երկիրը չունի տոկալու ուժ յենարան, հետզհետէ... Ձեմ ուզեր այս մասին երկարել, ամէնուս գիտցած պատմութիւնն է, եթէ անձնդա ըլլանք անկեղծ եւ անշահախնդիր։ Ներկայացնելով այդ Հայաստանին, պարտաւորուած ենք նկատի առնել թէ գաղութահայութիւնը ինքնին այն մեծագանգուած մարմինն է, որ միայն կրնայ բարգաւաճ ընել մեր ապագայ Հայրենիքը։ Մեր հերոսներուն, հին ու նոր Վարդանանց յիշատակը կը տայ հետաքրքրութիւն կուտայ մեզի խորհելու այս մասին։ Գաղութահայութիւնը կա՛մ պիտի ապրի, կամ պիտի մեռնի։ Արդէն յուշիկ յուշիկ մահացումներու դէպք ու նշաններ չեն պակսիր։ Եթէ մեռնի յամրօրէն բայց ապահովաբար, ցեղին ագնայութը կը խորտակուի։ Հայ անունը չի վերնար, բայց հմայքը չի մնար։ Գրականութիւնն ալ կը մեռնի, ինչպէս արդէն կէս մը մեռած է ան ալ։

Իսկ եթէ պիտի ապրի. եւ կ'ուզե՛նք որ ապրի, միջոցին վրայ մտածե՛նք, վե՛ր բռնելով մեր ախտաքան հերոսները, որոնց յիշատակը կը տօնենք այս իրիկուն։ Ի՞նչ է այդ միջոցը։ Գոնէ տարեկան առնուազն մէկ անգամ անխառն պահել գաղութահայութեան ատլաս մասը ամէն կողմ. ...որ կենդանի մնայ մեր լեզուն, մեր եկեղեցին, մեր աւանդութիւնը, ամուսնական կարգն ու սարքը, կրօնական բաժանումները պէտք է դադրին։ Անհող թող ըլլան նախանձախնդիրները, հայ եկեղեցին ծոցը մնալով՝ գուցէ հետ գաշինք կնքած չեն ըլլար։ Երկրորդաբար, հայ լեզուն պահել տալ նոր սերունդին։ Հայ խօսելով, մարդը աւելի հայ կ'ըլլայ. եւ մենք մեր սփիւռքեան ազգայինին պէտք ունինք ամբողջութիւն մը կազմելու համար։ Ուրիշ լեզու խօսելով մարդ կրնայ նշանաւոր հայ ըլլալ, բայց ո՛չ մեր երկրին ու ապագային սփիւռքին։ Զիրար չխաբենք։ Այսօր երկրորդ ճիւղաւ Համարին մէջ հայերէն չգիտցողները նուազագոյն հայ են քան իրենց հայրը, եւ ասոնց անմիջական սերունդը ո՞վ կրնայ պնդել թէ հայ կը մնայ։ Եթէ համախումբ ճիգ մը չընենք այս մասին եւ չվերապահենք ազգային դաստիարակութիւն մը, գաղութներուն ապագան գէշ է, ...նուազագոյն բառով Արդիւնաբեր հոգեկան բաղձանքները չեն բաւեր իրականութիւն մը վառ պահելու, կը մնայ ազգին նիւթական ու բարոյական ուժերէն օգտուիլ։ Նիւթական ու բարոյական ուժերն են նախ՝ մեծ ու պզտիկ ամէն հաստատութիւն, որ կրնայ դեր մը կատարել ազգային դաստիարակութեան տեսակէտով. Հայ բենակեցական Միութիւնները, որոնք գործնական հողի վրայ գիտար գտնելու են եւ ընդհանուր ծրագրի մը շուրջ համախմբուելով, նպաստելու են ո՛չ միայն Ֆրանսահայ այլ տարբեր գաղութներու իսկ։ Ամէն կողմէ դպրոց կ'աղաղակեն. Մենք, մեր հարուստները, մեր հարուստներուն վարած մեծ հաստատութիւնը, խուլ ականջ կը ձեւանան։ Մեղք. հազար մե՛ղք։

Չկայ հասարակաց վերին մարմին մը, որ ամէնուն կամքով տիրապետէ ամէնուն վրայ. եւ լսելի ընէ իր ձայնը բանալով սիրտերուն հետ մէկտեղ գոց աչքերն ալ։ Վարդանանք տուին ինչ որ ունէին, մինչեւ իրենց արիւնը։ Մենք ալ, այո՛, տուինք մեր արիւնը, բայց շատ սիրտեր եւ դրամարկղներ այսօր տակաւին գոց կը մնան։ Պէտք է քակուին փշրուին կամ օգտագործուին։

(4)

(Շար.)

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաւաստեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները որոշած են 1932էն սկսեալ արտածել նաև ռուսական թուղթ։ Եթէ ուրեմն ներկայիս փայտի գործատէրերն են որ կը դժգոհին, վաղը կարգը պիտի գայ թուղթի արտադրիչներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Այսօր ժամը 8.30—9.15 Տրագրի մեկնաբանում (ընկ. Հիւսեան)։ 9.30—10.15 Հայաստանի աշխարհագրութիւն (ընկ. Ազգին)։

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Խօզկատի եւ Երզ. Հայր. միութեան Իսի-լէ-Մուլինօի մասնաճիւղին կողմէ։ 28 փետրուար, Շաբաթ գիշեր Իսի-լէ-Մուլինոի Թաղապետական սրահներուն մէջ։

Կը ներկայացուի «ԱԶԳԻՍ ՄԵՆԾ ԱՂԱՆԵՐԸ», «ՎԱՆՑՈՒԼԱ ՊՈՄՊԱ» *(զաւեշտ)* եւ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԿԱՐՕՏԸ *(ոգերգութիւն)*

Փոքրիկն Սիրանուշ Լուսիկեան կը պարէ հայկական պարեր

Ընտիր ճազ, ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ Ենթկ. ընդհանուր ժողովը՝ վաղը երեկոյ ճիշդ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը, վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Անիէռ, Յ. Ճ.— 70,
Մարսէյլ, Ն. Կ.— 140։
Կրընօպլը, Միսք.— 35։
Իսի-լէ-Մուլինօ, Խ. Ե.— 35։
Լիոն, Գործ.— 1250.
Մոնփելիէ, Ա. Մ.— 50,
Տէր Զօր, Մ. Մ.— 70, Սկզանք ղրկել Գ. Գ.ի։
Սէն Մօրիս, Գործ.— 140,
Ռոման, Յ. Վ.— 70։
Թէլ Էպիատ, Մ. Մ.— 140։
Ռուան, Կ. Գ.— 35։
Քոկոյէն, Տէրճ.— 35,
Լիվրի կարկան, Ս. Ա.— 50.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Խառնիացի (Մարաշ) Գրիգոր Պարսամեան կը կարծուի թէ 1925ին կը գտնուէր Պէյրութ։ Իմացնել իր քրոջ Տիկ. Կատարինէ Պլուզեանի, 52 Rue Centrale, Le Cannet (A. M.) France.

— Ատապազարցի Խաչիկ Կուկուլեան կը փնտռէ իր հայրը Անդրանիկ Կուկուլեան, մայրը՝ Տիգրանուհի, քոյրը՝ Հեղինէ, մեծ մայրը՝ Փարիզ։ Պոլսէն լուր առնուած է թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Իմացնել Խաչիկ Կուկուլեանի, Couvent Arménien, Jérusalem, Palestine.

— Կը փնտռուի Գրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն Մարտիրոս Քէօսէեան որ տարագրութեան միջոցին մնացած է Բաքայի շրջանի Արաբներուն մօտ։ Իր մասին տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆր. նուէր։ Իմացնել՝ Sahac Keusseianի, Latamarco 171, Corrientes, (Rép. Argentine)։ *Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։*

— Կը փնտռուի Փարաշցի Սեդրաք Ինկիլիզեան, հօր անունը՝ Յակոբ, մօր անունը՝ Ովսաննա, 1916ին կը գտնուէր Հալէպի որբանոցը, ուսկից փոխադրուած է Պոլիս։ Իմացնել Միսաք Ինկիլիզեանի 6844 C. S. P. 4ième Rgt. Etrauger, Marrakach, Maroc.

ԾԱԽՈՒ Է ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՄԷԿ ՆԿԱՐԸ

Կը ծախուի Այվազովսկիի լաւագոյն նկարներէն մին, 1851ին նկարուած։ Կը պատկանէր Աղեքսանդր Բ. Ռուսաց կայսեր համահարզին՝ նիքոլա կրասնոկուցկիի հաւաքածոյին։

Բարձրութիւնն է 88 սանթիմեթր. լայնքն է 135 մեթր, կը ներկայացնէ Սեւ ծովի եզերքը, Գուրզուֆ բնակավայր հաշակաւոր առանները՝ լուսնակ գիշերով։

Փոքրիկ էր որ մեր ազգային գեղարուեստի սիրողները գնեն եւ թոյլ չտան որ օտարներու այս հրաշագեղ նկարը մեր հանճարեղ նկարչին։

Նկարը կը գտնուի Միլան (Իտալիա), մանրամասնութեանց եւ գնի մասին դիմել Մխիթարեան վարժարան, Միլան, 62 Viale Umbria, Collegio Armeno, Milano, Italia.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս	6 ամս	Տարի
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ՍՈՒՐԻԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376 280

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
1931

25 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1503 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿՂԶԻԱՑՈՒՄ

Շուտով կը լրանայ տասը տարին՝ մեր ներկայ կեանքին, — թափառական երկիրէ երկիր։ Փռուած՝ անսահման եւ այլազան տարածութիւններու վրայ։

Վերի ի վայր շրջուեցանք, եւ ոտքի ենք նորէն։ Բայց արմատախիլ եւ խորապէս խոցոտուած։ Բուն իսկ սիրտէն զարնուած։

Մեր այսօրուան կացութեան մէջ, աւելի շատ չարիքներ կան մեր առջեւ, քան բարիքներ։ Ամէնէն առաջ, գրկուած՝ ազատ, ինքնուրոյն պետութենէ, աշխարհի առջեւ կը ներկայանանք իբրեւ խլեակներ նարօտ՝ հասարակ թուղթի մը որ ճշդէր մեր իրաւական հանգամանքը։ Մեր չարն ու բարին կախուած ունի «հիւրընկալ» երկիրներու վարչական կամքէն։ Այէն տեղ ալ, ոստիկանութիւնն է գերագոյն իրաւարարը մեր գլխուն վերեւ։ Ցիռուներհին պետութիւններու արհամարհուր, Ազգերու Դաշնակցութիւնը կայ իբրեւ հովանաւոր, ինչպէս տարագիր Ռուսերուն, նոյնպէս մեզի համար։ — Բայց, Նանսէնեան գրասենեակներու եւ թուղթերու հետ գործ ունեցողը միայն գիտէ այդ շքեղաշուք հովանաւորութեան իրական արժէքը...։

Եւ ստիպուած ենք մեր կարելին փորձել, տանելի քաղաքչուք մը ապահովելու համար ամէն երկինքի տակ։ Տեղ մը աւելի, տեղ մը պակաս։

Ուրիշ ելք ալ չունինք, ներկայ պայմաններուն մէջ։ Հարկ է շեշտակի նայիլ իրականութեան եւ թօթափել պատրանքները։

Բայց, ո՞վ կը կապէ մեր ձեռքերը, առաւելագոյն բարիքը քաղելու համար իւրաքանչիւր միջավայրէ, ցնոր տնօրինութիւն։

Ինչո՞ւ սեղմուիլ, սահմանափակուիլ միայն առօրեայ հոգերու մէջ, եւ չձգտիլ աւելին ապահովելու։

Ակնարկ մը՝ մտաւոր թէ հեռաւոր գաղութներու վրայ, պիտի համոզէր մեզ թէ, չափազանց նեղ հորիզոն մը ամփոփուած ենք մենք մեզի համար։ Կղզիացած՝ բառին բովանդակ նշանակութեամբ։

Ո՛ւր որ ինկեր ենք, այնտեղ կը մնանք մենք մեզի, թեթեւ հետաքրքրութեամբ մը կապուած՝ մեր շրջապատին հետ։ Նոյն իսկ լեզուն չենք սորվիր։ Կը սորվինք այնքան որքան անհրաժեշտ է առօրեայ գործածութեան համար։

Գրեթէ անծանօթ ենք՝ իւրաքանչիւր երկրի ներքին, քաղաքական եւ տնտեսական անցուդարձերուն։ Ցաճախ ուրիշ երկրի մը թերթերէն կը թարգմանենք մեր բնակած երկրին վերաբերող տեղեկութիւնները։

Շատ մը պարագաներու մէջ, Փարիզը, փարիզեան թերթն է աղբիւրը մեր հրատարակութեանց։ Եւ ընդհանրապէս լայն տեղ կուտանք այնպիսի դէպքերու եւ նիւթերու որոնք միայն տուեալ երկիրը կը շահագրգռեն, եւ սահմանուած են աւելորդ հետաքրքրութիւններ գոհացնելու։

Կղզիացած ենք՝ մեր յարաբերութիւններուն մէջ ալ։ Մեր բնակած երկրի մամուլին, մտաւորականութեան կամ վարիչ տարրերուն հետ կապուելու տրամադրութիւն կը ցուցնենք ա՛յն ատեն, երբ ցաւ մը, բողոքանք մը ունինք։

Այս անհոգութիւնը միեւնոյն ատեն պատճառ կ'ըլլայ որ մոռնանք մենք մեզ ճանչցնելու պարտականութիւնն ալ։

Մէկ հատիկ Թրքուհի մը, Խալիտէ Էտիպ հանըմ, ահա տարիներէ ի վեր ման կու գայ Միացեալ-Նահանգներուն մէջ։ Կը խօսի ու կը գրէ իր երկրին եւ ժողովուրդին փառքն երգելով, եւ վարպետային չարախնդութեամբ սեւցնելով հայաջինջ սարսափներուն զոհերը։

Մենք՝ պատահաբար կ'իմանանք անցուդարձը։ Երբեմն կը պատահի որ հայրենակից մը գրիչ ձեռք առնէ եւ պատասխան մը տպէ ամերիկեան թերթի մը մէջ։ Անկէ անդին, — իւրաքանչիւրը իր պատեանին մէջ։

Թերեւս չափազանց դժուար է համապատասխան ճիգ ցուցնել մեծ երկիրներու մէջ, ինչպէս են Ֆրանսան և Ամերիկան։

Բայց տարբերութիւնը մեծ չէ աւելի փոքր գաղութներու մէջ ալ։

Չունինք որոշ քաղաքականութիւն — աւելի ճիշդ՝ աշխատանք — Պալքանեան երկիրներու, Լիբանանի, Սուրիոյ, Միջագետքի կամ Պարսկաստանի մէջ, որոնք աւելի մօտ են մեզի միջավայրով եւ խառնուածքով։ Ցաճախ սահմանակից եւ կապուած՝ հասարակաց շահերով։

Չենք ուրանար զանազան ձեռնարկներ եւ անհատական շնորհաւորելի նախանձախնդրութիւններ։

Բայց այստեղ ալ ամէն ինչ տեղի կ'ունենայ օրը օրին։ Համաձայն օրուան պահանջին։ Մեր նպատակին հանելէ, տագնապը անցնելէ յետոյ, կը մոռնանք ուրիշ բան եւ նորէն կը քաշուինք մեր պատեանին մէջ, իբրեւ թէ անջատ գիւղ մը բնակած ըլլայինք։

Մինչեւ հիմա կրեցինք այս անիմաստ կղզիացման հետեւանքները, անհատապէս թէ հաւաքաբար։

Տարակոյս չկայ որ այսուհետեւ աւելի ուժգնութեամբ պիտի զգանք այդ անպատեհութիւնները։ Մանաւանդ որ, ո՛չ միայն կ'երկարին անստուգութեան տարիները, այլեւ իւրաքանչիւր երկրի մէջ հետզհետէ աւելի մօտէն ճանչնալով մեզ, մեր բացասական գիծերը, իրարու ետեւէ լեզու կ'ելլեն չարակամներն ու բանսարկուները։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

«ԴԱՇՆԱԿ»ՆԵՐԸ ԵՒ ԷՆԿԻՒՐԻ

Աթէնքի «Նոր Օրը», որ փետրուար 15էն ի վեր կը հրատարակուի «Յառաջ»ի ծաւալով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, կը նկատէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (19 փետր.)

Էնկիւրի գտած է հակազդելու Թրքատիպ ձեւ մը։ Մոլորեցնել քիւրտ հանրային կարծիքը ու քրտական շրջանակներուն մէջ դժգոհութիւն առաջ բերել քիւրտ յեղափոխութեան ղեկավարներուն դէմ, Յաջողելու համար այս ծամբուն վրայ, Թուրքը գտած է լաւագոյն ձեւը։ Ըսել քիւրտերուն՝ թէ խաղալիք եղած են «դաշնակ»ներուն ձեռքը, թէ Հոյպունը ոչ մէկ կապ ունի քրտութեան հետ, թէ ան ծառայի պէս կը կատարէ «դաշնակ»ներուն կամքն ու հրահանգները։

Էնկիւրին փորձառութեամբ գիտէ թէ քրտական շարժումը մասնաւոր բնոյթ ունենալէ շատ հեռու է, թէ ան, գերազանցապէս կը ծառայէ քրտական դատին ու քրտութեան պաշտպանութեան եւ գիտնալով կը ստէ՝ քրտութեան մէջ երկպառակութիւն առաջ բերելու եւ բերդը ներսէն գրաւելու համար։

Չէնքին յաջողութենէն յուսախաբ, Թուրքը իր յոյսը դրած է հիմակ դիւանագիտութեան վրայ ու կ'ուզէ այդ միջոցով ենչել քիւրտ յեղափոխութիւնը եւ ... ջողի՞ այս քաղաքականութիւնը կամ գետին կը գտնէ՞ Թրքական նենգութիւնը։ Մենք կը տարակուսինք, քիչ մը մօտէն ճանչնալնուս համար քիւրտ վարիչները, որոնք Թրքական ծուղակներուն համը տեսած են ու գիտեն թէ ի՛նչ արժէք կը ներկայացնէ Թուրքին խօսքը։

Խալաֆիմ Թալիները մեզմէ աւելի լաւ գիտեն քիւրտ ժողովուրդի ապստամբութեան պատճառները։ Անոն կ'ուզէին մէջտեղէն վերցնել երկու միլիոնոց ժողովուրդ մը, ռազմունակ ու չարքաշ տարր մը, որուն ազգային գիտակցութիւնը հասունալով, կրնար լուրջ վտանգ ըլլալ օր մը Թուրքիոյ պաշտպանութեան դէմ։ Ու որպէս զի կանխեն ժողովուրդի մը ազատագրական ձգտումները, որոշեցին ու գործադրութեան դրին գանգուածային սպանդին ձեւը, ինչպէս ըրած էին մեզի։ Այս ծամբուն վրայ կիսովին յաջողեցաւ Էնկիւրին, որովհետեւ իր դիմաց գտաւ զէնք գործածելու ընդունակ տարր մը, որ եթէ ոչ ազգային ոգի, գոնէ ինքնապաշտպանութեան առողջ բնազդ ունէր։

Ուրեմն քրտական յեղափոխութեան միակ պատճառը Թուրքիոյ ջարդի քաղաքականութիւնը եղած է եւ ոչ ուրիշ բան։

«Դաշնակ»ներուն դերը այդ ապստամբութեան մէջ անուանական է յոկ։ «Դաշնակ»ները կամ լաւ եւս է ըսել հայ ժողովուրդը, բարոյապէս կապուած են քրտութեան հետ, իբր ճակատագրակից ու բաղդակից։ Ծիծաղելի պիտի ըլլար, եթէ մեր համակրանքը քիւրտերուն չերթար այս պայքարին մէջ։ Ասիկա ոչ թէ միայն արդարութեան, այլ քաղաքական հաշիւներով ալ։»

ԲՈՂՈՔ Թ. ՄԻԽԻԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ֆրանսայէն խուրհրդ. նաւով մը փախած հինգ զինուորական դասալիքներ ապաստանած են Ռուսիա, ուր գտած են խանդավառ ընդունելութիւն։ Մոսկուայի Ֆրանս. դեսպանը բողոքած է դասալիքներուն տրուած օժանդակութեան դէմ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋԳՈ՛ՅՇ, ԱՅՍՕՐ, 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ...

Գրեր էինք թէ ենթարկուելով Մոսկուայի հրահանգներուն՝ կարգ մը երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները կը պատրաստուէին փետր. 25ը կազմակերպել իբր միջազգային ցոյցի օր, պաշտուակելով համատարած անգործութիւնը եւ այս առթիւ, ներկայացնելով կարգ մը պահանջներ։ Ֆրանսայի համայնավարներու օրկանը «Իւմանիթէ» տանէ մը ի վեր գրգռիչ գրութիւններով կը ջանար հրահրել իր հետեւորդներուն մարող կրակը։ Մինչ կառավարութիւնն իր կողմէ կը պատրաստէր իր զսպումի միջոցները։

Այս առթիւ, Ֆրանսայի վարչապետը կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ։ Խորհրդակցութեան կը մասնակցէին Փարիզի զինուորական կառավարիչը զօր. Կուրօ, ոստիկանութեան պետը՝ Քիափ, ընդհանուր Ապահովութեան պետը, Սէն եւ Ուազի նահանգապետը, Թաղապետական ոստիկանութեան ընդհ. տեսուչը, ինչպէս նաեւ պատերազմական նախարարութեան եւ բանակի ընդհ. սպայակոյտի ներկայացուցիչները։

Այս խորհրդակցութեան ընթացքին, վարչապետը կարգ մը հրահանգներ տուաւ եւ միջոցներ թելադրեց այս օրուան համար ծանուցուած ցոյցերուն ընդդէմ։

Ընդունուած որոշումներուն համաձայն, Փարիզի եւ Սէն նահանգի հանրային ճամբաներուն վրայ, թոյլ չպիտի տրուի որ որեւէ հաւաքոյթ կամ թափօր կազմուի։

ՈՐԵՒԷ ՕՏԱՐԱԿԱՆ ՈՐ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԱՅՍ ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ, ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒԻ ԵՐԿՐԷՆ։

Որեւէ մէկը որ բռնութեան կը դիմէ, կամ արգիլեալ զէնք կը կրէ, պիտի ձերբակալուի եւ դատարան յանձնուի։

Ոստիկանապետութեան տրամադրութեան տակ դրուած են գաւառէն բերուած ոստիկան-զօրքեր եւ փոխադրութեան միջոցներ։

Ֆրանսայի ... հրահանգներ տրուած են։

ՀԱԿԱՔԷՄԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ինչպէս գրեր էինք, մէկ քանի օրէ ի վեր Պոլսոյ Թղթատարը չէր գար։ Երէկ ստացուած պոլսական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն Մէնէմէնի դատավարութեան եւ վերջերս Զանաք Գալէի մէջ բռնուած դաւադրական կազմակերպութեան մասին։

Պալըքէսիրցիներուն դատավարութիւնը

Մէնէմէնի ատեանը վերջացուց դատավարութիւնը Պալըքէսիրցիներուն, որոնք ամբաստանուած են թէ նախկին երեսփոխան Վէհպիի եւ Իպրահիմ Սիւրուրիի գլխաւորութեամբ կրօնքը գործիք գարձնելով, ժողովուրդը ըմբոստութեան մղած են, կառավարութիւնը տապալելու համար։ Կը սպասուի Պատերազմ. Ատեանի վճռին։

Զանաք Գալէի դաւադրութիւնը

Կը սպասուի որ ուշագրաւ խնդիրներ երեւան ելլեն Զանաք Գալէի մէջ բռնուած Գատիրի աղանդի քննութենէն։ Եթէ առօր վրայ աւելցնենք Պալըքէսիրի ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը, կը հետեւի որ Պատերազմական Ատեանին գործը ոչ թէ աւարտելու մօտ, այլ ամէնէն հրատապ փուլին մէջ մտած է։

Պատերազմական Ատեանի նախագահ Մուսթաֆա փաշա, Զանաք Գալէի գաղտնի կազմակերպութեան մասին հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— Զանաք Գալէի եւ շրջանակներուն մէջ ձերբակալուելով այստեղ բերուած 11 անձերը յետադիմական եւ գաղտնի կազմակերպութեան մը հետ կապ ունին, ինչպէս ցոյց տուին քննութիւնները։ Հարցաքննիչ ատեանը մօտերս կ'աւարտէ անոնց հարցաքննութիւնը։ Այս ցանցը «Թուրքին նոր հանգանակը» անունով յայտարարութիւն մը ունի, որ լեցուն է ժողովուրդը կառավարութեան դէմ մղելու եւ յետադիմութեան սերմեր ցանելու ձգտող բարբանջանքներով։

Հանրապետութեան պահպանման օրէնքը

Մէնէմէնի, Մաղնիսայի եւ Պալըքէսիրի մէջ յայտարարուած պաշարման վիճակի պայմանաժամը նոր երկարաձգում չպիտի ունենայ, հետեւաբար Մէնէմէնի Պատերազմ. Ատեանին առջեւ տեսնուող դատերը մինչեւ փետրուարի վերջը ամբողջութեամբ պիտի աւարտին։

Հանրապետութեան պահպանման օրինագիծը, որ եւրոպական նմանօրինակ օրէնքներու հետեւողութեամբ կը պատրաստուի, փետրուարի վերջը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացուի։ Այսպէս շատ հաւանական է որ այս օրէնքը ի զօրու ըլլայ արդէն երբ պաշարման վիճակի պայմանաժամը աւարտի։ Այս պարագային, Պատերազմ. Ատեանին մնացած դատերը կարելի պիտի ըլլայ նոր օրէնքին տրամադրութեանց համաձայն տեսնել։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՎԵՐՋԱՊԷ՛Ս...

Կ'իմանանք թէ կարելի եղած է կառուցել լ'էսթի շրջանին մէջ գտնել չորս սենեակով յարկաբաժին մը, որ իբրեւ գրասենեակ պիտի ծառայէ Փարիզի եւ կեղեցիի վարչական ժողովին, Աղքատախնամին, Տիկնանց Հ. Կարմիր Խաչին եւ Գաղթականներու Յանձնաժողովին։

Մանրամասնութիւնները վերապահելով յառաջիկային, կը յուսանք թէ այս ձեռնարկը յաջողութեամբ պիտի պսակուի, կեդրոնացնելով Փարիզի մեր հայրենակիցներուն առօրեայ կեանքին հետ կապուած բոլոր գործերը։

ՄԱՀ ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

Թիֆլիսէն կը հաղորդուի մահը Զօր. Նազարբէկեանի։ Ծնած էր 1866ին, Թիֆլիսի մէջ եւ աւարտած ռուսական զինուորական վարժարանը։ 1877-1878ի ռուս եւ Թրքական պատերազմի ժամանակ, մասնակցած է Արտահանի գրաւման յարձակումներուն եւ այդ տեղ, իր գործունէութեամբ ուշադրութիւնը գրաւած իր գերադասներուն։

Ռուսեւճափոնական պատերազմին, արդէն գունդի հրամանատար էր։ Անկէց վերջ ռուս կառավարութիւնը զօրավարի աստիճանով առաջարկեր էր ճնալ Սիպերիա, սակայն ինքը չուզելով հեռանալ կովկասէն հրաժարած էր։ 1914ի ընդհ. պատերազմի սկիզբները, իբրեւ կիսաբաժնի հրամանատար, կը գտնուէր Թրքական ճակատը, ուր զօրաբաժնի հրամանատարութեան կը բարձրանար։

1915ի գարնան, Թրքական հրամանատարութիւնը Սարը-Ղամըշի պարտութենէն յետոյ, նոր յատակագիծ կը մշակէր, որուն համաձայն ցիմանի վրայ պիտի յարձակէր, պիտի ճեղքէր ճակատը իջնելու համար Ջուլֆա-Նախիջեւան եւ ըմբոստացնէր մահմետականութիւնը մինչեւ Պաքու, ու այսպէս, պիտի վըտանգէր ռուսական բանակի գոյութիւնը կովկասեան ճակատի վրայ։

Թրքական բանակը, հրամանատարութեամբ Խալիլ փաշայի, պէտք է իրագործէր այդ յատակագիծը։ Սակայն, զօր. Նազարբէկեանի զօրաբաժինը, որուն կը մասնակցէին Անդրանիկի կամաւորները, ծախողութեան դատապարտեց այս ծրագիրը 3-4 օր տեւող ճակատամարտով, որուն հետեւանքով պարտութեան մատնուեցաւ Թրքական բանակը հակառակ իր գերազանց թիւին։ Այս յաղթանակէն յետոյ, զօր. Նազարբէկեան ստացաւ Ս. Գէորգի պատուանշանը եւ Ֆրանսական կառավարութենէն ալգինուորական պատուանշան։

Ռուսական սպայակոյտը, այդ յաղթութենէն յետոյ զայն կը նկատէր լաւագոյն զօրավարներէն մէկը։

Հայաստանի բանակի առաջին ընդհ. սպարապետ նշանակուեցաւ Հանրապետութեան շրջանին, ու տարաւ Ղարաքիլիսէի յաղթութիւնը։

Բոլշեւիկեան խուժումէն յետոյ, ուրիշ բազմաթիւ հայ սպաներու կարգին, Նազարբէկեան եւս աքսորուեցաւ Հայաստանէն դէպի Ռուսիոյ խորքերը, հակառակ իր յառաջացած տարիքին։ Սակայն, յետոյ, յաջողեցաւ վերադառնալ Թիֆլիս՝ իր ծննդավայրը, ուր եւ մեռաւ։

Գ. Ա. Խատիսեան Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ ցաւակցութիւն յայտնեց անոր քրոջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

Փետրուար 12ին Էնկիւրիի Ազգային Մեծ Ժողովը վաւերացուց «բարեկամութեան, չէզոքութեան եւ համաձայնութեան դաշնագիրը», կնքուած Էնկիւրիի մէջ Թուրք եւ հելլէն հանրապետութեանց միջեւ։

Այս վաւերացումը ո՛չ անակնկալ մըն է, ո՛չ ալ նոր նորութիւն կը մտցնէ քաղաքական դրութեան մէջ։ Տարիներով սակարկելէ վերջ, անցեալ ամառ Աթէնքի եւ Էնկիւրիի վարիչները ստորագրեցին համաձայնագիր մը՝ հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Իզմիրեան աղէտին յարուցած բարդ հարցերը։ Այդ օրէն արդէն գետինը պատրաստուած էր՝ երէկի ոխերիմ թշնամիներուն միջեւ քաղաքական դաշինք մըն ալ կնքելու համար։ Դաշինքը կնքուեցաւ 1930 հոկտ. 30ին Էնկիւրիի մէջ, նախինքն Վէնիզէլոսի եւ Ըսմէթ փաշայի միջեւ։ Ահա այս դաշինքն է, որ Աթէնքի մէջ վաւերացուելէ վերջ, Էնկիւրիի մէջ եւս կը վաւերացուի՝ անշշուկ։

Զգացումը գործ չունի քաղաքականութեան մէջ։ Յունաստանի անտուն գաղթականներուն յարուցած աղմուկն ու հայրենասէր հելլէն սպաներու հակառակութիւնը ո՛չ մէկ արգելք ունեցան։ Ու Վէնիզէլոս, ներկայ ժամանակներու Թուրքիոյ մեծագոյն թշնամին, անձնուրաց կիրքին ու զգացումին՝ մինչեւ Էնկիւրիները գնաց՝ ողջագուրուելու համար Մ. Քէմալի եւ Ըսմէթի հետ։

Վերջերս Թան խօսելով Վէնիզէլոսի Պելկրատ, Վարշաւիա, Վիեննա եւ Հռոմ կատարած այցելութեանց վրայ, կը գրէր թէ՝ հելլէն պետական մարդը իրատես է, ունի յանդուգն յղացումներ, իր հանրածանօթ հաշտելութեան շնորհիւ կը հարթէ դժուարութիւնները, իր մտքի արտասովոր ճկունութեամբ կը յարմարի ամենէն փափուկ կացութիւններու (Թան, 9 յունվ.)։

Ո՛չ ոք կը ժխտէ Մեծ Կրետացիին արժանիքներն ու դիւանագիտական նրբամտութիւնը։ Եւրոպայի իր կարեւոր գրասենեակներուն՝ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հետ բարեկամական կապերը ամրապնդելէ վերջ, շատ բնական էր, որ իր աչքերը դարձնէր դէպի Արեւելք, համաձայնութեան լեզու մը գտնելու համար Թուրքիոյ հետ, որ Իզմիրի յաղթանակէն ըլլալէ զատ՝ անհաշտ դիրք բռնած էր։ Վէնիզէլոսի նրբամտութիւնը չզօրեց ուղղակի կարգադրելու վէճերը։ Ու հոս է որ հրապարակ ելաւ երրորդ պետութիւն մը — Իտալիա, նոր օրերու խորհրդաւոր ուժը։ Առանց պատճառի չէ անշուշտ, որ կարգ մը պետութիւններ, մասնաւորապէս Ֆրանսա կասկածով կը նային Մուսոլինիի շարժումներուն վրայ։

Դժգոհ 1919-1920ի դաշնագիրներէն, Իտալիա գլուխը կանգնած է շարժումի մը, որուն նպատակն է պետութեանց նոր խմբակ մը կազմել Արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ զայն հակադրել Արեւմտեան Եւրոպայի։ Աւստրօ-Հունգարիոյ եւ Գերմանիոյ պէս Իտալիա կ'ուզէ գերակշիռ դիրք ունենալ Պալքաններու մէջ։ Ալպանիան արդէն իր թեւարկութեան տակ է գործնապէս։ Պուլկարիոյ հետ իր խնամութիւնը աստիճան մը եւս ամրապնդեց այն մերձեցումը, որ սկսած էր քանի մը տարի առաջ, պատերազմական Նախարար Վոլքոֆի Հռոմ գնալէն անմիջապէս ի վեր։ Յունաստանի մէջ իր ազդեցութիւնը եւս զգալի կը դառնայ հետզհետէ։

Գալով Թուրքիոյ, Քէմալի երկիրը մարզարան դարձած է Մոսկուայի եւ Հռոմի ձեռքը։ Իր արտաքին քաղաքականութիւնը վարողներն են այս երկու կեդրոն ուժերը։ Առանց անոնց մասին շարժումին, ո՛չ մէկ քայլ կ'առնէ Էնկիւրի։

Ժամանակ մը, երբ Մուսուլի վէճը վտանգաւոր փուլի մէջ էր, Թուրքիա կ'ապրէր իտալական մօտալուտ յարձակումի մը սարսափին տակ։ Մուսոլինի Թուրքիոյ նեղ վիճակը օգտագործեց Էնկիւրիի պարտադրելով համաձայնագիր մը, որուն տրամադրութեանց համաձայն գործողութիւնը կախուած է իտալական գաղթավայրի վերածելու Իզմիր-Աստալիա շրջանը։ Ըստ այդ համաձայնագրին, Իտալիա իր այդ ազդեցութեան գօտիին մէջ երկաթուղի եւ նաւահանգիստ պիտի շինէ, ագարակներ եւ անտառներ պիտի գնէ, ու մանաւանդ ճարտարապետ եւ մասնագէտ բանւոր անունին տակ, քանի քաղաքի մէջ 5000ական ընդամէնը 100 հազար Իտալացիներ պիտի տեղաւորէ, առէ դառ, Թուրք կառավարութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ արտասահմանէն գնելիք պիտոյքներուն 100էն 30-50ը Իտալիայէն առնել։

Կը թուի թէ՝ իտալական ներխուժումը, որ 1927էն ի վեր կը շարունակուի անշշուկ, սկսած է վրդովիչ համեմատութիւններ առնել։ Ահա՛ թէ ինչ կը գրէ Թուրք թղթակից մը.

— «Քանի մը տարիէ ի վեր, Իզմիրի եւ Աստալիոյ շրջաններուն մէջ, իտալական ներգաղթը աւելի գործօն կը դառնայ. Ներկայիս Իտալացիները կը կազմեն բաւական զօրաւոր փոքրամասնութիւն մը, Թուրք բնակչութիւնը մտահոգութեան մատնելու աստիճան։ Այս վերջինը ապահովցնելու համար, Էնկիւրիի գործակալները լուր կը տարածեն թէ այս ներգաղթը ո՛չ մէկ վրդովիչ ծրագիր ունի, այլ պարզապէս մաս կը կազմէ իտալեւթուրք դաշինքի մը, որուն գործադրութեան սկզբնաւորութիւնն է միայն ասիկա։ Խնդրոյ առարկայ [illegible] պիտի կատարեն՝ իտալացիներուն կողմէ Թուրքիոյ վրայ կարելի յարձակումի մը համար։ Այդ պարագային, իտալացիները Հարաւային Թուրքիան խարիսխ պիտի ծառայեցնեն իրենց ցամաք բանակին գինուորներուն» («La République Enchaînée», 15 փետր. 1931)։

Ահա՛ թէ ինչ զգեստաւորութիւններու կը պարտի Թուրքիա՛ իր ամբողջ տարուան արտաքին խաղաղ վիճակը։ Խաղաղութիւն մը, որ ժամանակաւոր է անկասկած։ Վաղը դարձեալ Թուրք թերթերը խոշոր տառերով իրենց ճակատին վրայ պիտի գրեն «իտալիա էպէտի տիւշմէնիմիզ տիր» (Իտալիան մեր յաւիտենական թշնամին է), ինչպէս 20 տարի առաջ կը գրէին «Թէրճիմանը»ները։

Մեծ Պատերազմին առաջ բերած յեղաշրջումներն ու խառնափնթոր վիճակները տասներկու տարի վերջ միայն կարգի կը մտնեն։ Բայց ներկայ քաղաքական զգաստութիւնները առժամեայ հանգամանք ունին մի միայն։ Պալքանեան նոր դաշնակցութիւնը, որ կը ձգտի խաղաղութիւնը պահպանել Եւրոպայի արեւելեան մասին մէջ, տեւականութեան ո՛չ մէկ երաշխիք կը ներկայացնէ։ Անկարելի է խաղաղութիւնը պահպանել երկար ատեն, քանի չեն դարմանուած անարդարութիւնները, քանի անիրաւուած եւ դժգոհ ժողովուրդներ կան՝ Իտալացիէն ու Պուլկարէն սկսեալ մինչեւ Հայն ու Քիւրտը։

Այսօր Թուրք թերթերը ծափ ու ծնծղայ կը զարնեն՝ փառաբանելով Թուրքեւհելլէն բարեկամութիւնը, երկինք բարձրացնելով Վէնիզէլոսը՝ զոր ցեխերու մէջ կը թաթխէին դեռ մինչեւ վերջին տարիները։ Պատմական անհաւատալի մեծ դէպքերու կարգին կը դասեն Ազգային Մեծ Ժողովին վաւերացուցած դաշինքը։ Ու կը հաւատան թէ նոր դարաշրջան մը կը բացուի երկու ազգերու յարաբերութեանց համար, փակուած հռչակելով Թուրքեւհելլէն թշնամութիւնը, որ կը սկսի Ֆաթիհի կողմէ Պոլսոյ գրաւման թուականէն (1453)։

Այս նոր դաշինքով, Թուրքիա ինքզինքը ապահով կը զգայ արեւելքէն գալիք յարձակումներուն դէմ։ Հիւսիսէն արդէն ապահովուած է՝ քանի կանգուն է կարմիր վարչաձեւը։ Այս խաղաղութեան ապահովութեան եւ ժամանակաւոր ըլլալուն հետ մոռցուած է նոյն ինքն Թուրքիոյ այսօրուան վարչապետ Ըսմէթ փաշա, որ վերջերս Սեբաստիոյ երկաթուղիին պաշտօնական բացման առթիւ հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ՝ շնորհիւ այդ գիծին այլ եւս ապահովուած է Իզմիրի պաշտպանութիւնը։

Ուրեմն Իզմիրը տակաւին զերծ չէ յարձակումի ենթարկուելու վտանգէն։ Որովհետեւ այսօր մէկէ աւելի պետութիւններ աչք տնկած են այդ գեղեցիկ շրջանին։ Հոգ չէ սակայն։ Անոնք այսօր բարեկամներ են, դաշինք կնքած են։ Պէտք է հանդարտեցնել ժողովուրդը։

Հակառակ արտաքին երեւոյթներուն, Թուրքիա ներկայիս կը գտնուի շատ նեղ վիճակի մէջ։ Ուրիշ որեւէ երկրի համար, ութ տարուան խաղաղ վիճակը շինարարութեան եւ տնտեսական բարգաւաճման առաջ պիտի բերէր. մինչդեռ հակառակը պատահեցաւ Թուրքիոյ մէջ։ Տնտեսական տագնապն ու գիւղերուն խռովութիւնները արտաքին պատերազմներէ աւելի աղէտաւոր դարձան իրեն համար։

Թուրքեւհելլէն նոր բարեկամութիւնը ո՛չ մէկ բարեփոխում կրնայ մտցնել այդ կացութեան մէջ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՈՎ ՊԻՏԻ ՏԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Հայաստանի ներկայ գիշխանութեան վարիչներն ալ հրապարակագիր դարձած են վերջերս. «Ռազմական Կոմիսար» Ա. Ակօպով ժամանակ մը վիճելէ յետոյ [illegible] թերթերուն մէջ, հիմա ալ եկած է «Խորհրդային Հայաստան»ի էջերուն վրայ։

Միտքը գրած է լուսաբանել հասարակ ճշմարտութիւն մը։ Կը հաստատէ թէ Նոյնիսկ Միլիւկով, Դենիկինը երբեք չէին ուզեր Հայաստան մը տալ։ Թէ անոնց պայքարին նպատակն էր կազմել «միասնական եւ անբաժան Ռուսիա մը»։

Ակօպով կը քաղէ փաստաթուղթերը եւ «Խորհ. Հայաստան»ի մէջ (25 յունուար) կը հրատարակէ փաստաթուղթ մը, ուր դաշնակցական քաղաքական գէմք մը 14 Նոյեմբեր 1918 թուականով կը հաղորդէ Երեւան թէ տեսակցութիւն մը ունեցած է Միլիւկովի հետ, որ կ'ըսէ. «Ռուսաստանը պէտք է վերականգնի մինչեւ 1914 թուականի օգոստոս 1ը իր ունեցած սահմաններով, ընդ որում ցանկալի է վերականգնել միասնական Անդրկովկասը, որպէսզի Հայերը կարողանան ազդեցութիւն գործել Անդրկովկասի ամենէն մասերի (Վրաստանի եւ Ադրբէջանի) վրայ։ Միասնական Անդրկովկասը օգտակար է նաեւ Հայերին այն պատճառով, որ այդ դէպքում Թիֆլիսը կը դառնայ Հայերի անմիջական ազդեցութեան տակ։ Կենտրոնական Ռուսաստանն ունենալու է մի ընդհանուր ներկայացուցիչ, եւ ամէն երկրի [illegible] է, որ բաժանուած մասերն իրենց ներկայացուցիչները չունենան կոնգրեսում»։

Ակօպով կը մեկնաբանէ այս տողերը եւ կ'եզրակացնէ թէ Միլիւկովեան Ռուսիան երբեք պատրաստ չէր բաժնուած (անկախ) Հայաստան մը տեսնելու, եւ Հայ ժողովուրդին ատած իր համակրանքն ու խոստումները կեղծ էին։

Յետոյ Ակօպով կը քննէ թէ իրապէս Դենիկին «անկախ Հայաստան» խոստացա՞ւ Հայերուն։ Հայաստանի ներկայացուցիչը Դենիկինեան կառավարութեան մօտ, 24 օգոս. 1920 թուակիր պաշտօնական հաղորդագրութեան մը մէջ կը գրէ.

— «Ներկայ բոպէին, երբ դեռ վերջնականապէս չի որոշուել Դենիկինի կացութիւնը եւ նա իր գործունէութեան գլխաւոր հիմքն է համարում միասնական Ռուսաստան հայրենասիրական նշանաբանը, ամէն անգամ Ռուսաստանի մասին խօսելիս՝ ընդգծում է իր բացասական վերաբերմունքը դէպի Վրաստան ու Ադրբէջան, առանց շօշափելու Հայաստանը։ Այդ հարցը ես արծարծել եմ նրա առաջ այն բոլոր փաստարկութեամբ, որոնց մասին գրել եմ ձեզ, այն է, որ առանց արեւելեան Հայաստանի, չի լուծուի հայկական հարցը, որ Ռուսաստանի շահերը պահանջում են ընդարձակ Հայաստան։ Նա բացարձակ չարտայայտուեց, բայց յայտնեց թէ հիմնադիր ժողովն է իրաւասու վերջնապէս լուծելու այս հարցը»։

Եւ Ակօպով դարձեալ կը մեկնաբանէ այս փաստը հաստատելով թէ Դենիկին եւս պատրաստ չէր ընդունելու Հայաստանի անկախութիւնը կովկասի մէջ։

Բոլոր այս հաստատումներով, Ակօպով, լաւիկ մը կ'ուզէ պաշտպանել Դաշնակցութեան, որ կը մեղադրէ բոլշեւիկները իբրեւ Հայաստանի բաժնողներ։

Կ'ուզէ ըսել, որ երբ Միլիւկովէն մինչեւ Դենիկին համաձայն չէին անկախ Հայաստանի մը կազմութեան Անդրկովկասի մէջ, ինչո՞ւ կը մեղադրէք որ Լենինն, Ստալինն մինչեւ. Հոն բոլշեւիկները չեն փափաքիր արեւելեան անկախ Հայաստան մը կազմել։ Եւ կարծես Ակօպով կը հաւկնէ թէ ճերմակ կամ կարմիր բոլոր Ռուսիաները երբեք չպիտի թոյլատրեն կովկասեան Հայաստանի մը կազմութիւնը, այնպէս որ այդ անկարելիութեան մէջ շնո՞րհ է ունենալ արեւելեան Հայաստանի մասնական անկախութիւնը «խորհրդային» շարքով։

Ակօպովի դասը կամ մեկնաբանութիւնը սխալ հասցէի ուղղուած է։ Այդ հարցին մէջ Դաշնակցականները նոր բան սորվելիք չունին։ Գիտէին եւ գիտեն թէ փետրուարեան կամ Մոսկուան հոգատար ինքնուրոյն հայ պետութեան մը կազմութեան թշնամիները, Ռուսիկովարներն են, որոնք առաջուց չեն գիտեր թէ ինչ է Խորհրդ. Հայաստանը հայկական հանրապետութիւն մը չէ, եւ բոլշեւիկները երբեք պատրաստ չեն Հայաստանի մը կազմութեան։ Այս, երբ բոլշեւիկ Ակօպովն իսկ գիտէ թէ Ռուսը թշնամի է հայկական անկախ հանրապետութեան, ապա Ռուսիկովարները առաջուց կը հասկնան թէ ինչպէս Հայաստանը անկախ է եւ մեծն է, պիտի հասնի ի վերջոյ, մեր փոյթը չէ։ Սակայն մենք դաշնակցականներս, կ'ուզենք հասկնալ բոլշեւիկ Ակօպովեաններու թէ ճանչնալով հանդերձ անկախ Հայաստանի կազմութեան թշնամիները, Միլիւկովին թէ Դենիկինին, ճերմակ թէ կարմիր, երբեք չենք հաւատացած որ անոնք Հայաստան կուտան մեզի։ Դաշնակցութիւնը համոզուած է որ Հայաստանը կ'առնենք ժողովրդային կամքով եւ ազգային զոհողութեամբ։

Կարճ խօսքով.— ոչ ոք Հայաստան կուտայ մեզի։ Մեր պարտքն է առնել զայն։

ՇԱՀԷՆ

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Անգործութիւնը աւելի նուազ է Ֆրանսայի մէջ, բաղդատելով ուրիշ երկիրներու հետ։ Անցեալ տարուան հոկտեմբեր ամիսէն ի վեր, անգործութիւնը յանկարծակի ծանրանալ սկսաւ, եւ նորէն մտահոգութիւն պատճառեց։

Պաշտօնական տեղեկագրերու համաձայն, թոշակ ստացողներու թիւը, վատ եղանակէն մինչեւ 1931 փետրուար բարձրացած է աւելի քան 38,000ի, չեն համապատասխաներ անգործներու իրական թիւերուն։ Մեծ թիւով անգործներ, չեն գիտեր անգործութեան ընկերակցութիւններուն, որոնց թիւն ալ սահմանափակ է։ Մասնակի անգործութիւնն ալ որ առաջ կուգայ, աշխատանքի ժամերու կրճատումէն, չեն տեսներ պաշտօնական ցանկերու մէջ։

Ինչպէս գրեց Յառաջ, վերջերս քննութիւն մը տեղի ունեցաւ, որուն համաձայն 1931 յունուարին անգործներուն թիւը կը հասնէր 350,000ի։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել, 1 միլիոն մասնակի անգործները։ (Այս թիւերը յունուարի սկիզբը արդէն յայտնուած էին Պ. Փիքնարի կողմէ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին)։

Ուրիշ երկիրներ.— Գերմանիան Եւրոպայի ամէնէն շատ անգործ ունեցող երկիրն է։ Յունուար 3ին անոնց թիւն էր 4 միլիոն 700,000։ Այս բարձրագոյն թիւը կը ներկայացնէ հսկայ համեմատութիւն մը, — Գերման բնակչութեան 100էն 7.58։

Անգլիա ալ, իր կարգին կը համրէ աւելի քան 2,700,000 անգործներ, — բնակչութեան 100էն 7.19։

Միացեալ Նահանգներու մէջ, անգործներու թիւը կը հաշուուի մօտ 5 միլիոն։ Հսկայ թիւ մը, որ կը ներկայացնէ ամերիկեան ժողովուրդին 100էն 1.10։ Ամերիկայի անգործներուն թիւը ճշդելը դժուար է։ Կառավարութիւնն ալ շատ կը զգու… Ապահովաբար որ անգործ… թիւը մեր գիտցածէն շատ… լի բարձր է։ Տագնապին… ման առթիւ, նախագահ Հ… միջամտութիւններ ըրած… նաւոր անձերու մօտ, … օգնութեան պաշտօնական… տատութիւն չկայ։

Ֆրանսայի 350 000 ա…ները որքան ալ դժբախտ… շատ նուազ թիւ մը կը կ… օտար երկիրներու անգործ… կողքին։ Անոնք կը ներկայ… բնակչութեան 100էն … համեմատութիւն մը որ … վար կը մնայ միւս մեծ ա… տագնապէն։

Անգործութեան պատճառ…րը կը տարբերին Ֆրանսա… ուրիշ երկիրներու մէջ։ Ն… երկիրներու մէջ պատճառ… թէ հոգեբանական են, … տնտեսական։

Գլխաւոր պատճառը … որ, բնակչութեան մեծ մա… երկար ատեն կը վայելէր … հեստական կացութիւն մը… ընդլայնուած է իր ձեռագ… աշխատանքը։ Ուրիշ պա… մըն է ճարտարարուեստի … խարի զարգացումը, բայ… մամբ տնտեսական սիւ… գերուն։

Ֆրանսան անշուշտ ա… կիրներէն է, ուր տնտես… հաւասարակշռութիւնը … ապահոված է։ Եւ զարմա… չէ որ, յետագային հա… ծութիւնը նուազ ազդ… բանք ստանայ, քան ու… կիրներ։ Քանի մը ամիս… վեր մենք կը կրենք հետե…ները միջազգային տագն… որովհետեւ, բոլոր ազգեր… խանակութեան պատճառ… կապուած են իրարու եւ … րելի է որ Ֆրանսան չազ… ուշ կամ կանուխ։

Ֆրանսայի մէջ ալ ա… գործուեցան, թէեւ ուրիշ եր…ներէ աւելի նուազ՝ չափով … տարաբաշխումներ, … գործեր ծնած են, այս բաց… պարագաներէն, որոնք պէ… կարսուին եւ մտայանգմ… կանոնաւոր պայմաններ…

Ստորեւ՝ ցուցակ մը զանազան երկիրներու գործազրկ… մասին.—

Երկիրներ	Անգործներու Թիւ	Բնակչութիւն	Անգործ… տոկոսը բն…թեան
Գերմանիա	4,700,000	62,410,000	7.58
Անգլիա	2,725,000	44,173,000	6.19
Աւստրիա	237,500	6,526,000	3.64
Պելճիքա	110,000	7,923,000	1.29
Տանըմարքա	44 000	3,434,000	1.39
Մ. Նահանգներ	5.000.000	122,000,000	1.10
Ֆինլանտա	10,279	3,582,000	0.29
Ֆրանսա	350,000	40.745,000	0.24
Հունգարիա	24,000	8,361,000	0.29
Իտալիա	650,000	41,815,000	1.53
Լեթոնիա	6,000	1 895,000	0.32
Նորվեկիա	8,000	2,650,000	0.61
Հոլանտա	46,000	7,645,000	0.82
Լեհաստան	250,000	30,210,000	0.21
Ռումանիա	37,000	17,900,000	0.71
Ռուսիա	1,150 000	150,000,000	1 57
Շուէտ	45,000	6,800 000	0.74
Չէխոսլովաքիա	154,000	14,500 000	1.07
Եուկոսլավիա	7.000	12,110,000	0.58

ՀԱՅ

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ինքնաշարժի արկածները, յառաջ մոտեցու, կը շատնան, քանի կ'աւելնայ ինքնաշարժներու թիւը։

Վիճակագրութիւն մը —

Տարի	Մահ	Ինքնաշարժներու թիւը
1924	1,626	716,951
1925	2,089	868,225
1926	2,160	974,699
1927	2,379	1,208,847
1928	2,941	1,417,755
1929	3,717	1,701,680
1930	4,002	2,012,514

Եւ այս ամէնը Ֆրանսայի մէջ։

1929ին Անգլիոյ ճամբու մեռելներուն թիւը կը հասնէր 6,696։ Փոքրուկ մը, որ 30 000էն աւելի ինքնաշարժ չունի, 1929ին թողեց 205 հոգի, որ սպաննուեցան ճամբաներուն վրայ։ Ինքնաշարժի անիւներուն տակ Միացեալ-Նահանգները, որ … միլիոն ինքնաշարժ ունի, … 33,600 հոգի։

Աղէտը ընդհանուր է … Բայց կը հասկցուի, որ մահերու թիւը համեմատական չէ ինքնաշարժներու կամ ժողովուրդներու թիւերուն հետ։

Աղէտին պատճառները … է փնտռել կառավարներուն որովհետեւ շատերուն կիրքերը … տանդ են։ Սակայն մէկ կողմ խոր քննութիւնը անոնց … վիճակին, միւս կողմէ փոքր բիքէն սկսած կառք վարելու վարժութիւնը, որ կը մարզէ … դարձ շարժումները (réfexe), … տոյ ճամբու ստորին կանոնադրութեան … հսկողութիւնը յոյս կը ներշնչեն … որ նուազին արկածները։

ՀԱՅԵՒԱՐԱԲ ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՑՈՅՑ ՄԸ

Շաբաթ կէսօրէ վերջ Սէվրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ հանդիսաւոր կերպով կատարուեցաւ հայեւարաբ բարեկամութեան նուիրուած օրուան հանդէս մը։ Թունուզի Պէյին պաշտօնական ներկայացուցիչութեամբ, վարժարանին քաղաքային տնօրէն եւ աշխարհագիր Գ. Զ. Խանզատեան պատրաստած եւ ընծայած էր Թունուզի եւ Ալժերիոյ մանրամասն քարտէս մը, գիտական եւ աշխարհագրական հին ու նոր հիմունքներով։ Պէյը վերջին ատրեան մնալով ներկայացուած աշխատութեան արժէքէն, Ֆրանսական մարզպան Մանսերոնի յանձնարարութեամբ եւ հաւանութեամբ Գ. Խանզատեանի նուիրած էր երկրին ամենաբարձր պատուանշանի հրամատարի աստիճանը։

Այս առթիւ, Մխիթարեան վարժարանը իր սրահը զարդարած էր, ի յարգանս քաղաքային տնօրէնին։ Փարիզի ներկայացուցիչ Սի Քատուր Պէն Կապրիթ իր հետեւորդներով ընդունուեցաւ վարժարանին վարդապետներէն եւ պաշտօնէութեան կողմէ, առաջնորդուեցաւ սրահ, ուր բազմութիւն մը հաւաքուած էր։ Սի Պէն Կապրիթ բուռն ծափերով ընդունուեցաւ, ինչպէս նաեւ վարժարանին երաժշտական մասնախումբի առաջնորդ երեսփոխան Գ. Անրի Լոռէն։

Իսկոյն աշակերտները հնչեցուցին Մարսէյյէզը առաջին անգամ եւ յետոյ հայկական քայլերգը՝ որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս։ Վարժարանին աշակերտներէն մէկը կարդաց արաբերէն ճառ մը, գնահատելով իրենց տնօրէնին եղած այս բացառիկ պատիւը, եւ ուրախութիւն յայտնելով որ արաբ ցեղին ականաւոր ներկայացուցիչները համակրական զգացումներով առաջնորդուած են։ Սի Պէն Կապրիթ հետեւորդները յոտնկայս երախտագիտութիւն յայտնեցին հայ պատանիներին՝ համակրական արտայայտութիւնները փոխանակելով։

Յետոյ Պէյին ներկայացուցիչը զանելով Գ. Խանզատեանի, ֆրանսերէն լեզուով յայտարարեց թէ իր Բարձր Պետին անունով եկած է այսօր վարժարան իր կուրծքին կախելու Նիշան Իֆթիխարի պատուանշանը։ Պէյը հետեւեալ կերպով գնահատեր է — յարեց ներկայացուցիչը — Գ. Խանզատեանի աշխատութիւնը.

— «Այսքան ճշգրիտ եւ գիտական գործ մը գլուխ հանող անձնաւորութիւնը պէտք է արժանօրէն վարձատրուի»։ Եւ ըսելով պատուոյ շքանշանը անցուց հայ քարտիսագրին վիզը։ Սրահը թնդաց ծափերով եւ կեցցէներով։ Գ. Խանզատեան ֆրանսերէն ճառ մը կարդաց, հայերէնով քարտիսագրական եւ աշխարհագրական արուեստին եւ փոխադարձ օժանդակութեան մասին։

Այս ճառէն վերջ, Սի Պէն Կապրիթ, զարձեալ ոտքի ելլելով հաստատեց Գ. Խանզատեանի հայ եւ արաբ աշխատակցութեան պատմական հիմերը, կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով հայ գիտնականին։

Երեսփոխան Գ. Անրի Լոռէնն էր վերջին խօսքը։ Հայասէր Ֆրանսացին իր բանախօսութիւններուն մէջ որքան անկեղծ նոյնքան սրամիտ ակնարկութիւններով, փափաք յայտնեց որ այս հանդէսը ամրապնդէ հայ եւ արաբ եղբայրակցութեան ոգին Սուրիոյ մէջ, ուր աշխատաւոր հայ տարրը ամէն կերպով կրնայ սատարել երկրին արաբ իշխանութեանց։

Երեսփոխանը խնդրեց Սի Պէն Կապրիթէն որ Փարիզ Իսլամական Միութեան նախագահի հանգամանքով ալ կրնայ բարոյական մեծ ազդեցութիւն բանեցնել թէ Սուրիոյ եւ թէ այլուր զօրացնելու համար Հայոց եւ Արաբներուն բարեկամական եւ համակրական կապերը։ Բուռն ծափերով ողջունուեցան Ֆրանսացի երեսփոխանին խօսքերը, եւ այս հանդէսը վերջացաւ Մարսէյյէզով։

Հանդէսէն վերջ ներկաները պատուասիրուեցան վարժարանին ընդունելութեան սրահին մէջ։

Ե.

Պ. ՇԱՀԼ ՏԻԼԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի կէսօրէ վերջ, Սէվրի Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութիւնը յայտնի բիւզանդագէտ եւ Հայագիտական ընկերութեան նախագահ փրոֆ. Շառլ Տիլի։ Ներկաներուն մէջ էին փրոֆ. Գ. Մաքլէր, Պաշապանեան Եպս., Գ. Գ. Աճարեան, Նորատունկեան եւ հայ ու ֆրանսացի ծանօթ դէմքեր։

Գ. Խանզատեան յայտնեց թէ վենետիկեան Միաբանութեան աբբահայր Հ. Յովհ. Աւգերեանէ ստացուած հեռագրի մը համաձայն, Գ. Շառլ Տիլ անդամ ընտրուած է Մխիթարեանց Ակադեմիային։ Եւ այս առթիւ յիշեց այն բոլոր ֆրանսական եւ օտար, գիտական հիմնարկութիւնները, որոնց գործօն կամ թղթակից անդամ է փրոֆէսորը, եւ մանաւանդ ֆրանսական Ակադեմիան։

Վարժարանի մեծաւոր Հ. Յովհ. Թորոսեան ներկայացուց Գ. Տիլը, թուելով անոր հրատարակած հատորները՝ մանաւորապէս բիւզանդական պատմութեան մասին։

Յետոյ խօսք առաւ Գ. Շառլ Տիլ, շատ պարզ ու յստակ ոճով մը բացատրելով այն դերը, զոր Հայերը ունեցած են բիւզանդական կայսրութեան մէջ։ Յիշեց անունները բոլոր այն հայ զօրականներուն եւ կայսրերուն, որոնք կարեւոր դեր ունեցած են այդ շրջանի պատմութեան մէջ ներսէս Մլեհ, Լեւոն, Յովհ. Չմշկիկ եւայլն. Վեր հանեց Հայերու զինուորական աւանդը, քաղաքական ձիրքերը։ Յետոյ ծանրացաւ նաեւ հայ արուեստին վրայ։ Յիշեց Անիի մայր եկեղեցիին ճարտարապետ Տրդատը որ Պոլիս հրաւիրուեցաւ՝ նորոգելու համար Այա-Սոֆիայի գմբէթը՝ քանդուած Ժ. դարուն. Վեր հանեց հայ ճարտարապետութեան ինքնատիպ դրոշմը, որ կը տեսնուի Զ. դարէն մինչեւ ԺԴ. դար կառուցուած հարիւրաւոր եկեղեցիներու վրայ, մանաւանդ Անիի մէջ։

Եզրակացնելով, յարգելի գիտնականը ըսաւ թէ Հայերը անցեալին մէջ ունեցած են փայլուն զօրականներ, պետական դէմքեր եւ արուեստագէտներ։ Կարելի չէ բացատրել մէկ վայրկեանի մէջ թէ ինչպէս այսքան գեղեցիկ ձիրքեր ներկայացնող ազգ մը չէ կրցած տեւական անկախ պետութիւն մը ունենալ։ Ամէն պարագայի մէջ, ուրեմն, ազգ մը որ այսքան առաւելութիւններ ունի, երբեք չպիտի մեռնի։

Երեսփոխան Հանրի Լորէն, Ս.— Մուրատեան վարժարանի հովանաւոր մարմնի նախագահը, գեղեցիկ խօսքերով գրուատեց փրոֆեսորին գիտնականին բանախօսութիւնը, «որ մեզի անծանօթ շատ մը բաներ սորվեցուց»։

Յետոյ նաեւ վեր հանեց հայ հին քաղաքակրթութեան արժէքը, աւելցնելով որ Ֆրանսայի հովանաւորութեան տակ, Հայերը պիտի կրնան ապահովել իրենց մշակոյթին, ձիրքերուն, աւելի եւս շեշտելով իրենց ինքնուրոյն անհատականութիւնը։

Հիւրասիրութենէ վերջ, հիւրերը պատուասիրուեցան։

Երջուն Թոթակից

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զուիցերիական թերթ մը նոր կը գանգատի, որ Զուիցերիոյ ժողովուրդն ալ կը պակսի հետզհետէ։ Տասը տարուան վիճակագրութիւն մը ցոյց կու տայ, որ ժողովուրդը հետզհետէ քիչ կը ծնի, այսպէս 1921 ծնունդներուն թիւն էր 80.809, իսկ 1930ին 69 008։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՄԱՐՄԻՆ

ԼԻՈՆ, 17 Փետր.— Ազգ. Միութեան շրջանը լրացած ըլլալով Գաւառական Խորհուրդը կոչ մը ուղղած էր քաղաքական կուսակցութիւններու ու բոլոր Հայրենակցական Միութիւններուն, առժամեայ մարմին մը ընտրելու համար։

Քաղաքական կազմակերպութիւններէն զատ կոչին պատասխանած էին 17 Հայր. Միութիւններ։ Առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ փետր. 1ին Café de la Préfecture սրահին մէջ, եւ յետաձգուեցաւ յաջորդ կիրակի օրուան։

Երկրորդ ժողովը գումարուեցաւ նոյն սրճարանին մէջ. նորէն վիճաբանութիւններ եւ առաջարկներ եւ առարկութիւններ։ Ներկաներուն յայտարարուեցաւ թէ երրորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ յաջորդ կիրակի, փետր. 15ին։

Այս անգամ ժողովասրահը փոխուած էր հայկական ճաշարանին կից սրահի մը մէջն ենք— ժամը 2.30ին ժողովը կը բացուի ու վիճաբանութիւնները կը վերսկսին։ Նախագահ Գ. Փափազեան, քարտուղար՝ Գ. Յովհ. Տէօքմէճեան։

Կ'արժէ յիշել որ կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչները գործին յաջողութեան համար իրենց բոլոր կարելին կ'ընէին, գանէ այս անգամուան ժողովը արդիւնաւոր դարձնելու համար։ Ի վերջոյ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ Գ. Խաչի ներկայացուցիչին հետեւեալ առաջարկը.— «Ընտրել այժմէն մարմին մը, եւ լիազօրել, որ նախկին վարչութեան հաշիւները ստանայ վաւերացուած՝ գաւառականէն, երկրորդ ներկայացուցչական ժողովի մը առթիւ իրենց զեկուցումը, ստանայ անոնց վստահութիւնը։ Առաջնորդութեան ու կաթողիկոսական պատուիրակութեան վաւերացումէն վերջ, ստանալ պէտք եղած հրահանգը ու ձեռնարկել ժողովրդային ընտրութեան»։

Այս բանաձեւէն վերջ, առժամեայ մարմին մըն ալ ընտրուեցաւ հետեւեալներէն. Չէզոքներ.— Գ. Գ. Թումաս Աբրահամեան, Գրիգոր Մանճեան, Մովսէս Փաշայեան, Բարունակ Հաճի Պօղոսեան, Յովհ. Տէօքմէճեան։ Կուսակցականներ.— Գ. Գ. Կարապետեան (Հ. Յ. Դ.)։ Համբարձում Թաթարեան (Ս. Դ. Հ.), Յ. Փոլատեան (Վերակազմեալ Հնչ.), Յ. Շահպազեան (Ռամկ.)։

Ուրեմն հրաժարեալ Ազգ. Միութեան տեղ ընտրուեցաւ 9 հոգինոց առժամեայ մարմին մը, 4ը կուսակցութեանց ներկայացուցիչներու, իսկ 5ը Հայր. Միութիւններու կողմէ։ Առժամեայ մարմինէն կը սպասուի որ դիմեն պէտք եղած միջոցներուն, ազգային կեանքին նոր ուղղութիւն ու նոր գործունէութիւն տալու համար։

Մ. Տէր Պետրոսեան

ԲԱՂԷՇԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 1923էն ի վեր Մարսէյլի մէջ գոյութիւն ունի Բաղէշի Հայրենակց. Միութիւնը։

Միութիւնը, իր կազմութեան օրէն գնահատելի գործունէութիւն մը ունեցած է, որովհետեւ դեռ թարմ էին Թուրքիոյ վայրագութիւններն ու անոնց դառն հետեւանքները։

Այս կացութիւնը շատ երկար չտեւեց սակայն։ Երիտասարդները նորութիւններու հետեւելով, լքեցին Հայրենակցական Միութիւնը, որ երերուն վիճակ մը առաւ։

Շատ չանցած նոր հայրենակիցներ մտնելով Միութեան մէջ, ժամանակ մը հանդարտ կերպով կառավարեցին։

Դժբախտաբար նորէն խառնուեցան ըսի-ըսաւներ, որոնք քանդեցին Հայր. Միութեան հիմը։

Յարգ. Հայր. Միութիւնը չէ գտած գործնական միջոցներ Միութիւնը կառավարելու համար։ Ճիշդ այդ պատճառով է որ անկարելի եղած է Բաղէշցիներուս համար յարատեւ Միութեան մը կազմութիւնը։

Բաղէշցիներուն վրայ պարտք կ'իյնայ վերակենդանացնել Միութիւնը, մշակելով որոշ ծրագիր մը, փոխանակ ամուլ վէճերով զբաղելու։

** Հայր. Միութիւնը երեկոյթ մը կազմակերպած էր փետր. 21ին, սալոն Լըփանթէօլի մէջ։

Ժամանակէն առաջ խուռն բազմութիւն մը փութացած էր սրահը լեցնելու։

Երեկոյթը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ։ Բացման խօսքը կատարեց Գ. Ա. Ադամեան, յիշելով հայկական պատմութենէն դրուագներ, ժողովուրդին կենսունակութեան մասին։

Յաջորդաբար տեղի ունեցան մեներգներ եւ արտասանութիւններ, որոնք ծափեր խլեցին ժողովուրդէն։ Նաեւ աճուրդի գրուեցաւ մահճակալի ծածկոց մը, որմէ գոյացաւ 250 ֆրանք։ Հասոյթը պիտի յատկացուի գործազուրկ հայրենակիցներուն։

Ներկայացուեցան «Գրեմ Սիմոն»ը եւ «Ցայտ կորոպես կամ ամերիկահայ փեսացուն»։

Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ սրտով։

Գ. Նազարեան

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Նիւ-Եորք հիւանդանոց մը ունի, ուր կը դարմանուին շուներն ու կատուները. միայն բժիշկներն ու հիւանդապահուհիները շուն կամ կատու չեն։

Անցեալ տարի այնտեղ դարմանուած են 18 հազար հիւանդ վամ-վամ եւ միաու։

Կատուաբոյժը կը յայտարարէ թէ շուները լաւ կը հասկնան խնամքն ու հոգածութիւնը, որ ցոյց կը տրուի իրենց։ Ընդհակառակն կատուները կը բարկանան՝ երբ բժիշկը կ'ուզէ դարմանել իրենց քթին ու ձուկին փուշին վէրքը։ Եւ կը ճանկեն կատաղութեամբ։ Միայն Սիամի կատուներն են, որ սիրով եւ խելքով կը մօտենան շուներուն։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն Գ. Արսէն Գաբրիէլեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Քոմօթինիի (Յունաստան) Սեւումեան Ակումբին։

ՕՐՈՒԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՓՈԽԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻ

Փարիզի Աղքատախնամէն ստացանք հետեւեալ կոչը.—

Ահա ձմեռը. ահա աշխատանքի տագնապը։ Ամէն ոք իր պաշտպանութեան վրայ կը մտածէ. սակայն ո՞վ պիտի խորհի նիւթական միջոցներէ զուրկ գաղթական մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն վրայ. ո՞վ պիտի խորհի տնտեսական տագնապի եւ գործազրկութեան երեսէն առաւել հացի կարօտ հայ աշխատաւորներու վրայ։

Նուիրական պարտականութիւն մըն է մեր կարողութեան ներած չափով օգնութեան փութալ այդպիսիներուն։

Աղքատախնամին ստանձնած պարտականութիւնը եւ գործը խիստ ծանր է. ուստի, ներկայ գրով կը դիմենք ձեզ, խնդրելով որ ձեր սրտաբուխ նուէրները առատօրէն եւ շուտով ղրկէք մեզ, որպէսզի մենք ալ ի վիճակի ըլլանք մխիթարելու կարօտները, որոնք կարծուածէն շատ աւելի մեծ թիւ մը կը ներկայացնեն։

Վստահ ըլլալով որ մեր այս կոչը պիտի խօսի ուղղակի ձեր սրտին, կը կանխենք յայտնել մեր ամենախորին շնորհակալիքը։

Ի դիմաց Աղքատախնամ ընկերութեան Ատենապետ՝ Հր. Ճէվահիրճեան, ատենադպիր՝ Տքթ. Ալլահվէրտի Որդի։

Ծանօթ.— Կը խնդրուի նուէրները ուղարկել Աղքատախնամի գանձապահ Գ. Կարագեանի, 62 Rue Rodier, Paris (9e) կամ մեր ատենապետին եւ կամ ատենադպիրին։

** Ինչպէս գրած էինք, Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր բարեսիրական եւ Հայրենակցական Միութիւններու, ինչպէս նաեւ Փարիզի Եկեղեցւոյ Ներկայացուցիչներէ բաղկացած ընդհ. ժողովի մը մէջ, ընտրուած էր եօթը հոգիէ բաղկացեալ Գործազուրկներու օգնութեան Յանձնախումբ մը։

Յանձնախումբը կանոնաւորապէս իր նիստերը կը գումարէ եւ գործնական գործունէութիւն ցոյց կու տայ։ Մինչեւ հիմա միայն Եկեղեցին եւ Աղքատախնամը բերած են իրենց նիւթական աջակցութիւնը։ Կը յուսացուի որ Բարեգործականը ինչպէս նաեւ Տիկնանցը եւ Ռուսահայ Տիկնանց Միութիւններն եւ կաթոլիկ եւ բողոքական համայնքութիւններն ալ իրենց նիւթական օգնութիւնը պիտի բերեն շուտով, այս խիստ կարեւոր Յանձնախումբին, որ կը գործէ Աղքատախնամի հովանաւորութեան տակ, բայց անկէ բոլորովին անկախ։

Գործազուրկներու Յանձնախումբը առ այժմ օրական 45-57 հոգիի ճաշական ֆրանք, կամ անոր փոխարէնը ճաշի տոմս կը վճարէ։

Պէտք է որ ամէն հայ օգնէ այս մարմինին։

Կը լսենք թէ Յանձնախումբին Գործադիր Մարմինը կոչ մը պատրաստելու վրայ է, ընդհանուր աջակցութեան համար։

ԵՐԿՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

Ժամանակին այս էջերուն մէջ հրատարակած ենք փոքրիկ ուսումնասիրութիւն մը, ուր ցոյց կը տրուէր երկու ձեռքերու գործածութեան վարժութեան կարեւորութիւնը։ Եւ այդ առթիւ՝ կարգ մը նախադասութիւններ։

Արմէնկօ Փարիզի Բժշկական կաճառին ներկայացուց առաջարկ մը, որպէսզի բոլոր ֆրանսական վարժարաններուն մէջ պարտաւորիչ դառնայ երկու ձեռքերու գործածութիւնը հաւասարապէս։ Արմէնկօ կը թելադրէ տղոց սորվեցնել գրել, ուտել, կարել միշտ երկու ձեռքով։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԻՄԱՍՏԸ

Բայց որովհետեւ երգով ըսինք, տեսուր պատկերը վերջա... ենք երգով՝ Հայ երգը թող ըլլայ մեր մեծութեան հաշտութիւն մը։ Կ'ուզենք այդ երգը, անով ողջունելով մեր ապագայ հայրենիքը, որ վերջապէս բաղձի ամբողջութեան մը հասնելու։ Յոյս ունինք որ, քանի կրցանք մենք մեզ, քաղաքական եւ ընկերային անխուսափելի դէպքերու հետեւանքով եւ մեր իսկ գործունէութեան լուրջ միանգամայն խիստ յարատեւութեամբ, պիտի ունենանք մեր ալ քաղաքական գիտակցութիւնը, մեր հողամասին, մեր գրաւոր ազատութեամբ։

... ըլլալ ոչինչ կ'օգնէ, ... ամուր սիրոն ալ կրնայ ... ծանր վիշտերէն։ Ուժով ... հայրենիքին երգը բերկրանքով պաշտպանող ...պանքը կը մեռնի յաղթական վսեմ երգերու ձայնով, քանի՛ բաղձանք մեր հայրենիքը, քանի՛ բաղձանք որ մենք առանց անոր չենք ըլլար, թէ ոեւէ օտար քաղաքացիութիւն ոչ մեզ օգտակար է եւ ոչ անոր՝ որուն կ'ենթարկուինք։

Ի՞նչ կը ձայնէ մեզի։ Մեր շուրջը աւերակներ միայն կը տեսնենք, ատոր չքեղութիւններուն ականատես ըլլալով։ Ո՛վ կ'ելլէ երկնամման արահետը Արարատը ... կը սուերագծէ մեզի՝ ուր վշտահարն Եղիշէ եւ իրմէ վերջ Խորենացին Անիէն հայ վիրաւոր վարդան ու արիւնը կը փնտռեն։

Ի՞նչ կը ձայնէ մեզի։ Մամուլներու հարուստութիւնը, մասնաւորներու գիտութիւնն ու գեղարուեստը ի՞նչ կ'արժեն, քանի որ օտարին, պանդուխտին— ինչ որ ենք մենք— կը պակսի հայրենի արեւը, եւ քանի՛ մեր ազատագրութեան հայրենիք կը բաղձայ եւ գիտութիւնը անհայրենիք կը ծիւրի։

Բայց կրկնենք բանաստեղծին երգը.— պէ՞տք է յուսահատիլ եւ ողբալ։ Մահէն զատ ուրիշ ազատութիւն չկա՞յ արդեօք։ Բայց ո՛չ, մենք ազատութիւնը կը տեսնենք մեր երիտասարդութեան խիզախութեան մէջ, մեր ամբողջ ցեղին հերոսական ոգիին մէջ։ Այո՛, հայ ազգին հայկական առաքինութիւն մը որ առնուազն պիտի քայքայէ շղթաները։ Քերթողին երգը կը գոռայ,— ժողովուրդ, կրնաս իյնալ, բայց չես կրնար ընկղմիլ, քանի կ'արթնցնես ոգիիդ մէջ յոյսին երկնափակ կայծերը։

Հա՛յր, մենք քեզի կը կանչենք. Թնդանօթին որոտացող մռնչէն պարփակուած, սակայն գողդոջ կայծեր կը պլպլան մեր կուրծքին տակ, ու կը կանչենք քեզի,— Հա՛յր, ո՛չ միայն առաջնորդէ՛ մեզ գաղութներուն ալքը մոլոր արահետներուն վրայ, այլ ա՛ռ վերջապէս զմեզ ուր Վարդանանք արիւնեցան, եւ ուր Ղեւոնդեանք իրենց կառքով արիւնագին կերպով նուիրեցին ներկայ ու ապագայ Հայաստանի հաւատարիմ մարզերը։

ԵՐ Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

(5) ՎԵՐՋ

ԹՈՂ ՔՈՒԷԱՐԿԵՆ

Փօլ Վալէրի վերջերս հրապարակային դասախօսութիւն մը տուաւ եւ պաշտպանեց կիներու քուէարկութեան իրաւունքը։

«Անարդելի չէ ըսել թէ կինը տկար է բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս, երբ կ'ապրինք դարու մը մէջ, ուր երախան իսկ մեքենայ մը կրնայ կառավարել մինակը։»

Հանրապետութեան պահպանման օրէնքին համաձայն, Հանրապետութեան եւ յեղափոխութեան դէմ եղած յանցանքները Էնկիւրի, Պոլիս, Իզմիր եւ այս կարգի կարեւոր կեդրոններու նշանաւոր ատեաններուն առջեւ պիտի տեսնուին: Այս տեսակ դատերու համար, նշանաւոր ատեանները դուրսէն երկերկու անգամ ալ պիտի առնեն: Հանրապետութեան պահպանման օրէնքը մշտական չպիտի ըլլայ. հինգ տարի պայմաժամ պիտի ունենայ, բայց ի հարկին կարելի պիտի ըլլայ երկարաձգել Ազգային ժողովի որոշումով:

Քանի՞ հոգի ճնուած են

Պատերազմական Ատեանի հարցաքննիչ մարմինը մինչեւ 15 փետրուար, 424 ամբաստանեալներու թուղթերը քննած է: Ասոնցմէ 233 հոգիի մասին դատ ըլլալու, 122 հոգիի մասին դատ չըլլալու եւ 69 հոգիի մասին ալ գործը ատեանին պարտականութենէն դուրս ըլլալու որոշում տրուած է: Ներկայիս, հարցաքննիչ ատեանին կողմէ 74 ամբաստանեալներու թուղթերը կը քննուին:

Դաւադրական նոր կազմակերպութիւններ

Պոլսական թերթերը կը հաղորդեն թէ դաւադրական նոր կազմակերպութիւն մըն ալ երեւան ելած է Գալըքէսիրի մէջ: Իսկ սուրիական «Պէշիր» թերթը որ կը հրատարակուի Ցիսուաեաններու կողմէ, հետեւեալ լուրը կը հաղորդէ.— Թուրքիայէն առնուած վերջին լուրերու համաձայն, բռնուած է գաղտնի դաւադրական ընկերութիւն մը, «Մենք իսլամ» անունով, որուն նպատակն է Մուսթաֆա Քէմալէն սկսելով բոլոր պետական մարդիկը մէկիկ մէկիկ մահափորձի ենթարկել:

Գերմաններ դէպի Ռուսիա

Խորհ. Միութեան Տնտես. Խորհուրդը հրաւէր ուղղեց գերման բազմաթիւ գործարանատէրերու որ Ռուսիոյ մէջ կատարեն ուսումնասիրական ճամբորդութիւն մը: Ճամբորդները պիտի ընդունուին գործավարներու խորհուրդի նախագահ՝ Մոլոթովի, արտաքին գործավար Լիթվինովի եւ արտաքին առեւտուրի գործավար Միկոյեանի կողմէ:

Հէնտըրսըն Փարիզի մէջ

Հէնտըրսըն, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, նաւային մասնագէտներու ընկերակցութեամբ Փարիզ հասաւ. առջի օր Անգլիոյ նախարարին այս յանկարծական ժամանումը Փարիզ՝ անակնկալի բերած է քաղաքական շրջանակները: Հարցը կը դառնայ ծովային սպառազինութեանց սահմանափակման վերաբերեալ բանակցութիւններու շուրջ, որոնք կը շարունակուին առնէ մը ի վեր, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Հէնտըրսընի ժամանումէն անմիջապէս յետոյ, քաղաքական եւ ծովային արհեստագիտական հարցերու շուրջ տեսակցութիւններ տեղի ունեցան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն միջեւ:

70,000 զէնքեր կը ծախեն ընտրութեան

Պատերազմական քաղաքի մը երեւոյթն առած է Չիքակօ, ուր 70,000 զինեալ մարդ ոտքի ելած է դիմագրաւելու համար ամէն հաւանականութիւն, քաղաքապետին ընտրութեան առթիւ:

Ոստիկաններ, ոստիկան-զօրքեր եւ ամերիկեան լէգէոնի նախկին մարտիկներ հրահանգ ստացած են հսկելու քուէարկութեանց եւ դիմադրելու համբաւաւոր ժաքսաննեց Քափոնի մարդոց, եթէ փորձեն կռիւ ու խառնակութիւն հանել: Որովհետեւ այս աւազակը ջերմ կուսակից է նախկին քաղաքապետին, որ կրկին թեկնածութիւնը դրած է ընդդէմ դատաւոր Ճոն Լիլի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԷՌ-Պուա Քոլոմպի Չէյթուն կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, 79 Rue des Chambard սրճարանը, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ:

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթկ. ընդհանուր ժողովը՝ այս երեկոյ ճիշդ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատոմսով:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը, այս երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կը խօսի Օր. Արաքսի Թորոսեան Յրապիզոնցի Անթառամ վէպին մասին: Մէկ ժամ սինեմա, Ջարլի Չէփլին փոլիմէն: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լա Սիօթա, Դ. Ա.— 100:
Լէ Վան, Փիր.— 35:
Շգոտրա, Յ. Ե.— 100:
Նիկոսիա, Ա.— 121:
Սէն Շամոն, Գործ.— 211.60:
Մէշէգ.— 200:
Մարսէյլ, Գործ.— 1060:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Պոլէճիրի Գայապաշ Բաղէն Տիգրան Կարապետ, Հայկուհի եւ Նուէր Պալըքճեան, որոնք Կիլիկիոյ պարպուելէն յետոյ մեկնած են Փարիզ: Իմացնել իրենց քեռորդւոյն Կարապետ Թիւթիւճեանի, B. Postale 75 Adana, Turquie.

— Կը փնտռուի Խառնպուրի (Մարաշ) Գրիգոր Պարսամեան կը կարծուի թէ 1925ին կը գտնուէր Պէյրութ: Իմացնել իր քրոջ Տիկ. Գաստրինէ Պլուզեանի, 52 Rue Centrale, Le Cannet (A. M.) France.

— Աստաբազարցի Խաչիկ Կուկուլեան կը փնտռէ իր հայրը Անդրանիկ Կուկուլեան, մայրը՝ Տիգրանուհի, քոյրը՝ Հռիփսէ, մեծ մայրը՝ Փարիզ: Պոլսէն լուր առնուած է թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա: Իմացնել Խաչիկ Կուկուլեանի, Couvent Armenien, Jérusalem, Palestine.

— Կը փնտռուի Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն Մարտիրոս Քէօսէեան որ տարագրութեան միջոցին մնացած է Բաղդադի շրջանի Արաբներուն մօտ: Իր մասին ստոյգ լուր տուողին 1000 Ֆր. նուէր: Իմացնել՝ Sabac Keusseianի, Latamarco 171, Corrientes, (Rép. Argentine): Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Մարաշցի Սեդրաք Ինկիլիզեան, հօր անուն՝ Յակոբ, մօր անուն՝ Ոսկանուհի, 1916ին կը գտնուէր Հալէպի որբանոցը, ուսկից փոխադրուած է Պոլիս: Իմացնել Միսաք Ինկիլիզեանի 6844 C. S. P. 4ième Rgt. Etrauger, Marrakach, Maroc.

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՊԱՍՐԱՅԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ

Թ. Հ. Միութիւն 15 ռուփի եւ 2 նկար, Տ. Ղուկասեաններ 26 ռ., Յ. Մանուկեան 10 ռ. եւ «Յառաջ» օրաթերթ (մէկ տարուան) եւ 6 կտոր գիրք, Տ. Օ. Հաննէսեան 10, Ամիրխանեան եղբայրք 10, Գ. Յակոբեան 5 եւ 2 նկար, Մ. Կարապետեան մէկ տարուան «Հայրենիք» օրաթերթ, Գ. Յովսէփեան 30 կտոր գիրք եւ լամբ, Ս. Խանեան, Օ. Կոպոտեան, Վ. Վարդանեան, Կ. Մուխթար: Օ. Մաթոսեան 5ական ռուփի, Օ. Կուլօղլեան 5 եւ մէկ գիրք, Ս. Հ. Օհաննէսեան, Գ. Մինասեան, Յ. Պետրոսեան, Յարութիւնեան Մամբրէ, Ա. Գրիգորեան, Գ. Ստեփանեան, Ա. Աբգարեան, Գ. Վասիլեան, Մ. Կարապետեան 5ական, Տիկ. Հեղինէ Պետրոսեան 3, Սղիազարեան եղբարք 10, Տիկ. Եղ. Կարապետեան սեղանի սփռոց (ձեռագործ), Ե. Ալեքեան 1 պատի ժամացոյց, Յ. Համբարձումեան 2, Տիկ. Արեալոյս Յովհաննէսեան, Յ. Ալլահեան, Ա. Վարդանեան, Հ. Կարապետեան, փոքրիկն Գօրիս Աւետիսեան, Հնդիկ պարոն մը 3ական, Տիկ. Շնորհիկ Աւետիսեան 2, Մ. Պալտալեան 2, Օր. Մագիկ եւ Օր. Լուսիկ (14) պատուհաններու վարագոյր, Դ. Մուրատեան, Տիկ. Վարդանուշ եւ Օր Աղնիւ Մուրատեան 2 ռուփի եւ 25 ռ, արժողութեամբ իրեղէններ:

(Շար.)

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		5 տոլ	10 տոլ
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. Seine 378 296

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
26 FEVRIER 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1504 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԵՐՏ ԿԱՊ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Միջոցներ չեն պակսիր մեր կցկցուածը դարմանելու, եթէ ոչ վերէն վար, գոնէ որոշ սահմանի մէջ։

Եւրոպայի մէջ, տեղական վարիչ եւ մտաւորական տարրերու հետ մեր յարաբերութիւնները իջած են աստիճանի մը որ գրեթէ հաւասար է կապի չգոյութեան։

Ինչ որ ունինք, տարիներ առաջ հաստատուած հանդիպումներ են։ Անձնական ծանօթութիւններ՝ որոշ անձերու հետ։ Այս վերջիններն ալ յաւիտենական չեն, եւ ողջ մնացողները մատի վրայ կը համրուին, թէ մեր եւ թէ միւսներուն կողմէ։

Մէկ վարանդեան 20—25 տարի Եւրոպա բնակելով, պահուած է կապեր, բայց տարիները եւ ասպարէզի փոփոխութիւնները շատ բան քակեր, պակսեցուցեր են արդէն։

Ցետոյ, չմոռնանք որ, թէ պետական եւ թէ մտաւոր-ընկերային կեանքին մէջ, ահագին փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են։ Ամէն տեղ ալ նոր սերունդ է հասած, մանաւանդ Մեծ Պատերազմէն ասդին։ Հիները մեռած կամ քաշուած են գործօն կեանքէն։ Հին փառքերը աւելի շատ պատմութեան հետ կապ ունին, քան օրուան իրականութեան։

Սերունդ հասած է նաեւ մեր մէջ, գոնէ տարիքի իմաստով։ Բայց նորէն, կամ հին, յաճախ ժամանակավրէպ ծանօթութիւններն են որ կ'օգտագործուին։ Եւ կամ, դարձեալ անձնական հանդիպումներ։ Ա.ը կը ճանչնայ Բ.Ն, ուրեմն դիմենք անոր. նեղը մնացած, համդէս մը կազմակերպած, խնդիր մը հետապնդած ատեն...

Պատերազմէն առաջ, Ուս. Միութիւններ ունէինք որոնք աստիճան մը կը լրացնէին այս պակասը։ Այսօրուան ուսանողութիւնը բոլորովին ուրիշ բան է, գոնէ այստեղ, Փարիզի մէջ։

Օրինակ, ո՞ր եւ է տեղեկութիւն ունի՞ք թէ՝ Փարիզի հայ ուսանողները կամ անոնց Միութիւնը լրջօրէն հետաքրքրուա՞ծ են արաբ, սուրիացի, եգիպտացի, պուլկար, յոյն, ռումէն, պարսիկ եւ ռուս, մանաւանդ կովկասցի ուսանողներով։

Հարիւրաւոր երիտասարդներ եկած են այստեղ, մեզի բախտակից, սահմանակից, բարեկամ թէ չարակամ ժողովուրդներէ եւ երկիրներէ։ Շատերը սահմանուած են դառնալու վաղուան պետական մարդիկը, վարելու հանրային կարծիքը կամ ընկերային—մտաւոր կեանքը։

Տարիներէ ի վեր այստեղ ենք մենք ալ։ Բայց դուք լսեցի՞ք ո՛րեւէ սերտ կապակցութիւն այս կամ այն տարրին հետ։ Ո՛րեւէ ձեռնարկ՝ փոխադարձ ճանաչման։

Արեւելեան երկիրներէ հազարներ կուգան ու կ'երթան, կը նետուին ասպարէզ, նոյնքան անծանօթ մնալով մեր իրականութեան։ Եւ մենք միշտ ալ ստիպուած ենք հայ «երեւելի» մը գտնել, ուրիշ «երեւելի» մը օգնութեան կանչելու համար։

Կացութիւնը տարբեր չէ միւս գաղութներուն մէջ ալ։

Շատ հեռուէն սկսելով, գիտենք որ գրեթէ կատարեալ կղզիացում կը տիրէ Պարսկաստանի մէջ։ Մէկ Իրանեանի, մեր ողբացեալ աշխատակցին շնորհիւ էր որ կրցանք ճանչնալ Տաքի. Աւշարր եւ ուրիշ քանի մը դէմքեր։

Այս կղզիացման վնասը աւելի կը շեշտուի, երբ մտածենք որ Պարսկաստանն ալ նախկինը չէ։ Փոխուած է խորապէս, եւ արագօրէն կը շրջուի, կը խմորուի, դառնալու համար բոլորովին տարբեր, արդիական եւ թունդ ազգայնական պետութիւն մը։

Նոր պետութիւններ են Իրաքն ու Սուրիան, Լիբանանը եւ Պաղեստինը։ Իսկ մենք բաւական կը սեպենք պատահական կապերը։ Այն ալ ընդհանրապէս վարչական տարրերու, այս կամ այն պաշտօնատարին հետ։

Ցունաստանի մէջ, անցեալ տարի կազմուեցաւ Հելլենահայ Լիկ մը, ծանօթ ժամանակցութեամբ յայտնի դէմքերու։ Բայց կը թուի թէ աւելի շատ Ցոյները հետաքրքրուեցան, քան մեր հայրենակիցները, չնայելով որ ընդունակ տարրեր պակաս չէին մեր կողմէ։

Պուլկարիոյ մէջ ալ, քանի մը տարի առաջ ունէինք Հայ-Պուլկար ընկերակցութիւն մը։ Ո՞ղջ է թէ մեռած— տեղեկութիւն չունինք։

Ռումանիոյ մէջ, լուսաւոր երեւոյթ մըն է Հայ Արուեստի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը, որ կը տեւէ շնորհիւ անհատական ճիգերու։

Այնքան մեր պատեանին մէջ քաշուած եւ ամէն բան երեսի վրայ ձգած ենք որ, «ֆութպօլ» խաղացողներու եւ հայ արիներու մնացեր է ծանօթացնել մեզ օտար հասարակութեանց...

Փարիզի մէջ, Հայ Կամաւորներու Միութիւնը գնահատելի եռանդ կը ցուցնէ վերջին տարիներս։ Բայց արդար ըլլանք եւ խոստովանինք որ՝ ան մէկ մասն է միայն եւ շատ սահմանափակ մասը՝ ընդհանուր կապակցութեան մը։

Այստեղ ալ, ասպարէզ գրաւելու, թերինները լրացնելու պարտականութիւնը կ'իյնայ այն սերունդին վրայ որ կը կոչուի միջին կամ նոր եւ որ կը կարծէ թէ շարժելու հնարաւորութիւն չունի։

Անհաւասիկ ճամբայ մը, արժէքներ եւ գործեր երեւան բերելու համար։

Ճամբայ մը, որ միեւնոյն ատեն մարզարան մըն է հանրային կեանքի վարժուելու, «հայասիրական» կոչուած մարզանքները իսկապէս նոր, արդիական, աւելի պայծառ հասկացողութեան մը վերածելու։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՈՒՏԵՐԸ

«Ցուսաբեր» դիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (10 փետր.)

— Մեր խօսքը ոչ թէ հին, սուլթանական, այլ արդիացա՛ծ Թուրք կառավարութեան մասին է։ Կը պարզուի ուրեմն, որ էնկիւրին ինչ-ինչ դաւեր կ'որոճար որոնց իրագործումին համար իրեն կը պակսէր միայն պատրուակը — քրտական շարժում։ Եւ որովհետեւ ծմրան պատճառով քիւրտը խաղաղ իր տեղը նստած է, ուստի էնկիւրին զայն շարժման մէջ կը դնէ իր ծեռագրական հաղորդագրութեանց մէջ, մանաւանդ, որ այս կարգի «շարժում»ներէն ինք ոյեւէ սարսափ չունի, ջարդի վարպետները գիտեն, որ Արեւելեան Նահանգներու մէջ — աշխարհէն ու մարդկութենէն կտրուած — կարելի է ցեղ մը ամբողջ սրածել եւ աշխարհին գառան կերպարանքով ներկայանալ։ Ինչո՞ւ ուրեմն կարելի պիտի չըլլայ ապստամբ հրամանատար մը (Իհսան Նուրի) եւ քանի մը հազար «ապստամբ» քիւրտեր ծեռագրական հաղորդակցութեամբ շարժման մէջ դնել, երեւակայական բախումներ սարքել, կոկորդիլոսեան արցունքներ թափել անգոյ զոհերու վրայ եւ յարմար վայրկեանին երազած «ծուկ»երը որսալ։

Ինքնահաւան հաւը պիտի ըսէ անշուշտ.

— Թուրքը մենք աղէկ կը ճանչնանք, պէտք չկար անգամ մը եւս զայն ներկայացնելու մեզի։»

Դժբախտաբար՝ չենք ճանչնար, դժբախտաբար՝ տակաւին պէտք ունինք ուշի-ուշով ուսումնասիրելու զայն լաւապէս ճանչնալու. խոստովանինք, որ Ապրիլ 24ն իսկ մեզ զգաստութեան չբերաւ։ Ընդունինք, թէ Թուրքը մինչեւ իսկ բարեկամի կերպարանքով կը ներկայանայ այսօր մեզմէ ոմանց, որովհետեւ «բարեկամն» է մեր միւս բարեկամի՛ն, Խորհրդային Ռուսիոյ։

Սակայն պիտի չուզէինք ընդհանրացնել մասնակի դէպք մը, որուն այնքան մեծ կարեւորութիւն կուտանք։

Էնկիւրիի ջինծու ու անպատիւ սուտերը կուգան վկայելու, թէ Թուրքիան, որ համաթուրանական իր աբինատ նպատակներու համար այնքան մեծ արժէք կուտայ Արարատի, ամէն գնով որոշած է անոր տիրանալ։

Իսկ այս պարագան պէ՛տք է որ գիտնան նաեւ անոնք, որոնք չեն ուզեր, որ Թուրքիան իր նպատակին հասնի, որ Թրքական աշխարհակալութեան ճամբուն ցցուած Արարատեան սեպը այդ ճամբայէն վերցուի։»

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՑՈՐԵՆԻՔԸ

Գրեր էինք թէ Ամերիկայի ելեւմտական նախարարը հիմնուելով մաքսային օրէնքի իրեն տուած իրաւունքներուն վրայ, հրամանագիր մը գործադրութեան դրեր էր ընդդէմ խորհրդային արտածումներու։

Իսկ ամերիկեան Ծերակոյտն ալ քուէարկեց օրէնք մը որով կ'արգիլուի բանտարկեալներու աշխատանքով արտադրուած ապրանքներու մուտքը Ամերիկա։ Օրէնքը որ գործադրութեան պիտի դրուի 1931 ապրիլ 1ին, կը նախատեսէ բանտարկեալներու կողմէ արտադրուած, շինուած, փոխադրուած եւ նոյն իսկ պարպուած ապրանքները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերը շարժման մէջ են

ՄԻՆՉԵՒ ՈՒՐՖԱՅԻ ԴՌՆԵՐԸ

«Էլ Ահրար» կը գրէ.—

Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ տիրող կացութիւնը շատ մտահոգիչ է։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի պաշտօնական շրջանակները որքան որ կը լռեն, Թուրք աղբիւրները այնքան աւելի գէշ գոյներով կը ներկայացնեն կացութիւնը։

Թրքական պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը կ'ըսէ թէ Քիւրտերը հիւսիսային սահմանէն անցնելով Ուրֆա հասան եւ թուրք ուժեր զրկուեցան խաղաղութիւնը ապահովելու համար։

Ուրֆայի «Միլլի» թերթը կը գրէ.

«Ամսոյս 6ին սահմանը անցան երեք հրոսախումբեր Քիւրտ Ճէմիլի փաշայի տղաքներուն ղեկավարութեամբ։ Սահմանամերձ թուրք գիւղերուն վրայ յարձակումներ գործեցին եւ վերջը յառաջանալով եկան Սուրուճ եւ անկէ ալ Ուրֆա։

Սուրուճէն 6 մղոն դէպի Ուրֆա, անոնք ընդհարում ունեցան ժանտարմաներու հետ, որու ընթացքին չորս ոստիկաններ եւ տասը աւազակներ սպաննուեցան։ Ոստիկանները ստիպուեցան ետ դառնալ եւ փախչիլ։

Հետեւեալ օր մեծ ուժ մը հասաւ եւ սկսաւ հետապնդել աւազակները։

«Քիլիս» թերթը կը գրէ.

Միլլի աշիրէթէն աւազակախումբ մը, ղեկավարութեամբ Մոհամմէտ աղա Քիւրտի, սահմանը անցաւ վերին Ճէզիրէէն եւ հասաւ Բահամլը գիւղին մէջ ամսոյս 5ին։ Հետեւեալ օր յառաջացաւ դէպի Հալէպ, ուր բախում ունեցաւ մեր ուժերուն հետ երկար ատեն։ Վերջը նոր ուժեր եկան եւ զանոնք վանտեցին։

Եւրոպայի երկրագործ. խորհրդաժողովը

Եւրոպայի երկրագործական խորհրդաժողովի երկրորդ նիստին կարդացուեցաւ մասնագէտներու տեղեկագիրը Դանուբեան երկիրներու մէջ ներկայիս արամադրելի արմտիքի մթերքին մասին։ Խորհրդակցութիւն կատարուեցաւ այս մթերքի սպառման մասին եւ առ այդ՝ հարց ուղղուեցաւ ներածող երկիրներու ներկայացուցիչներն, որոնք յայտնեցին թէ պատրաստ մթերքի սպառումը կապ ունի որակէն եւ գինէն։ Այս մասին տեղեկութիւններ տուին Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Լեհաստանի եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները։ Որոշուեցաւ որ ներածող երկիրներու ներկայացուցիչները խորհրդակցաբար գինի եւ գնման պայմաններու մասին առաջարկ ներկայացնեն։

Կանտոնի բանակցութիւնները

Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդի գործադիրը կատարեալ լիազօրութիւն տուաւ Կանտիի, բանակցելու համար Հնդկաստանի փոխարքային հետ։

Փոխարքան Կանտիի հետ իր բանակցութեանց մասին տեղեկութիւններ տուաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովէն մաս մը պատգամաւորներու, անոնց յայտնեց Լոնտոնի խորհրդաժողովին աշխատանքներուն շարունակման պայմանները։ Կը կարծուի թէ պատգամաւորները գոհ մնացած են ստացուած արդիւնքէն։ Փոխարքան, խորհրդակցութիւն մը եւս կ'ունենայ քննելու համար պատասխանը զոր պիտի տայ Կանտիի ներկայացուցած զինադադարի պայմաններուն։

Կ'ենթադրուի թէ երկու կէտերու մասին կանտի գոհացում պիտի ստանայ.— Ոստիկանական բռնութեանց մասին քննութիւն եւ չվճարուած գոյքերու փոխարէն՝ գրաւուած հողերու վերադարձ՝ իրենց տէրերուն։

Երրորդ կէտը վիճելի կը մնայ, թէյլ տալ որ, բստ առաջնոյն պոյքոթի կամաւորական խումբերը գործեն եւ ժողովուրդը կարենայ աղ արտադրել։ Փոխարքան յայտնած է Կանտիի թէ այս կէտերն ընդունիլ՝ կառավարութեան համար կը նշանակէ ճշմարիտ նուաստացում։

Միւս կողմէ սակայն, իր թերթին մէջ, Կանտի հրատարակութեան տուաւ կոչ մը, որով հրաւէր կ'ուղղէ իր հետեւորդներուն շարունակել օտար ապրանքներուն դէմ պոյքոթը։ Վաճառականներուն խորհուրդ կուտայ որ այլեւս իրենց ապրանքները եւ կամ զանոնք պահեն մինչեւ այն օրն երբ Հնդկաստան անկախ դառնայ եւ իրենք կարենան նոր կառավարութենէն պահանջել վնասուց հատուցում։

Անգլեւֆրանսական բանակցութիւնները

Անգլեւֆրանսական նաւային բանակցութիւնները վերջացան եւ անգլ. պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ Հռոմ, հոն եւս համաձայնութիւն մը գոյացնելու մտադրութեամբ։

Պաշտօնական շրջանակները գաղտնի կը պահեն բանակցութեանց արդիւնքը, որովհետեւ, համաձայնութիւնը պէտք է նաեւ ստանայ իտալական կառավարութեան հաւանութիւնը։

Գլխաւոր դժուարութիւնը ցարդ կը կայանար անոր մէջ որ Ֆրանսա կը պահանջէր նաւային ուժի փոքր գերակշռութիւն մը որ գոհացում տալով մէկտեղ Անգլիոյ, արգելքի չհանդի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Պէյրութի պատժական խառն ատեանը արձակեց իր վճիռը յուլիս 6ին ձերբակալուած համայնավարական թռուցիկներ ցրուող բոլշեւիկներուն հանդէպ։

Յովհաննէս Աղպաշեան դատապարտուեցաւ վեց ամսուան բանտարկութեան իսկ Ա. Քարթաքեան, Պետրոս Ովասեան, Յովհաննէս Քաշարեան չորսական ամսուան։

Գալով Նոյեմբեր 6ին ձերբակալուած հայ համայնավարներուն երկրորդ խումբին, պատժական խառն ատեանը դատապարտեց Անդրանիկ Արտաշէսեանը 4 ամիս բանտարկութեան։

Միւս համայնավարները, Աբրահամ Ցայլմեան, Արթին Թաքոսեան, Սարգիս Գալսամեան, Լութֆիկ Քէշիշեան եւ Յովհաննէս Օհանեան դատապարտուեցան երեքական ամիս բանտարկութեան։

Այս դատապարտութեան առիթով, «Լ'Օրիան» կը գրէ.

«Մարդ աւելի խստութիւն կը սպասէր այս վտանգաւոր անձերուն հանդէպ, որոնք բանտէն ելլելէ յետոյ, պիտի վերադառնան իրենց քարոզութեան։ Եթէ անոնք պարզապէս պիտի արտաքսուին, այդ աւելի լաւ։»

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՄԸ ԵՒՍ ՊԱՏԺԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պէյրութի նոյն խառն Դատարանը, նիստ գումարեց դատելու համար հայ համայնավար մը, Զատիկ Տատուրեան որ համայնավարական հրատարակութիւններ կը ստանար Եւրոպայէն ու Լէնինի կրօնքը կը քարոզէր Պէյրութի հայկական շրջանակներու մէջ։

Ամբաստանեալը երկու ոստիկաններ զինք ձերբակալեցին, ան սկսաւ պոռալ «օգնեցէք ինծի այս երկրի համայնավարներ։ Ազատեցէք զիս այս բռնակալներէն։ Օր մը համայնավարութիւնը պիտի յաղթանակէ։ Այդ օրը լաւ պիտի չըլլայ ձեզի համար։»

ԹՈՒՐՔ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԷՆ ՆԵՐՍ

Ճարապլուսէն կը տեղեկացնեն որ 7 Թուրք աւազակներ անցած են սուրիական սահման եւ կարգ մը ճամբորդներ եւ գիւղեր կողոպտած, երբ անոնք սկսած են վերադառնալ դէպի Թուրք սահմանը, ինքնաշարժ մը կը հանդիպին, զայն կողոպտելէ վերջ կը պարտադրեն վարիչը որ զիրենք դէպի սահման տանի։ Վարիչը վերադարձին լուր կուտայ պահակ ոստիկաններուն։

«Թէգատուիմ» այս լուրը գրելէ վերջ կ'աւելցնէ.

«Դեռ այս հարիւրին մէկն է Թուրք աւազակներու ոճրագործութեանց։ Ասկէ կարելի է դիւրաւ եզրակացնել թէ՝ Թուրք թերթերը որքան սուտ են եւ զրպարտիչ»։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՑՈՐԵՆԻՔԸ

Անգլիական «Տէյլի Թէլէկրաֆ» թերթը կը շեշտէ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ռուսական ցորենիկին դէմ դրուած արգելքներուն կարեւորութիւնը եւ կը քննադատէ անգլ. կառավարութիւնը որ կը յամառի աչք փակել բոլշեւիկեան վտանգին առջեւ, որ աւելի վրդովեցուցիչ պիտի դառնայ, երբ Ռուսիոյ ճարտարարուեստին ստիկական կազմակերպումը լրանայ։»

ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԷՊՔԸ ԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ԻՆՉՈ՞Ի ԾԵԾԵՑԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

ԽՄԲ.— Անցեալ օր հաղորդեր էինք Պաղտատի առաջնորդին դէմ կատարուած ժողովրդային ցոյցը: Ստորեւ՝ դէպքին մանրամասնութիւնները.—

ՊԱՂՏԱՏ, 15 Փետր.— Աղաբէկովի կողմէ իբրեւ չէկիստ ամբաստանուած Ռուբէն եպիսկոպոսը երբ Էջմիածնէն հոս հասաւ, տակաւին պաշտօնի վրայ կը գտնուէր, աւելի քան երեք տարիէ ի վեր ժողովուրդին իրաւունքներուն ընդդիմացող տեղացի Հայերու խմբակ մը: Եպիսկոպոսը հովանաւորուեցաւ այս խմբակին կողմէ, մինչեւ արքայական հրովարտակով իր պաշտօնին հաստատումը, այն յոյսով թէ Ռուբէն եպիսկ. գործիք պիտի դառնար իրենց ձեռքը, գաղթական տարրերու դէմ մղուած պայքարը աւելի սաստկութեամբ շարունակելու համար: Սակայն, Էջմիածնէն մինչեւ հոս գալը, բանով մը արժեցնելու էր այս լրտեսը. միւս կողմէ սակայն չէր կրնար բացէ ի բաց գոհացում տալ բնիկներու անարդար պահանջներուն. հետեւաբար, նախընտրեց որդեգրել երկերես քաղաքականութիւն մը: Երբ իրատէով իր պաշտօնը վաւերացուեցաւ, օրին մէկը, քաջութիւնն ունեցաւ լուծելու տարիներէ ի վեր անպատասխանատու կերպով գործող խմբակը եւ գործի կանչեց կէսառէկս բնիկներէ եւ գաղթականներէ բաղկացած առժամեայ մարմին մը: Սակայն այս մարմնին անդամներէն երկու տեղացիներ, նախապէս կը մասնակցէին լուծուած ազգ. մարմնին, իսկ մէկն ալ անգոյն ու թայլ արարած մը, զոր դիւրաւ պիտի կարենար գործիք դարձնել իր սողրանքներուն: Առժամեայ մարմինը իր ձեռքն ունենալու մտահոգութեամբ, երկրորդ նիստին իսկ, հրաժարեցուց իբր անդամ հրաւիրուած երեք տարագիրներէն մէկը:

Այս կերպով, Նոր առժամեայէն դուրս կը մնային նախկին մարմնէն երկու յայտնի դէմքեր՝ Արգար Յովհաննէսօֆ եւ Մինաս Մինասեան: Ասոնց կը միանար նաեւ այս գաղութին մէջ մեծ ազդեցութիւն ունեցող Տիկին Սառա Թաղէոսեան, որ լայն ու ազնիւ յարաբերութիւններ ունի եւ որուն ջանքերուն շնորհիւ էր որ Ռուբէն եպիսկոպոսը, յաջողեցաւ իր պաշտօնին վաւերացման իրատէն ստանալ: Թէեւ Տիկին Թաղէոսեան, աւելի վերջերը սաստիկ պայքար մղեց եպիսկոպոսին դէմ, վշտացած ըլլալով որ իր երկու մարդիկը, Արգարն ու Մինասը դուրս է ձգած առժամեայէն:

Ու մինչեւ Աղաբէկովի յայտնութիւնները, եպիսկոպոսը յաջողեցաւ ստեղծել անորոշ ու շփոթ կացութիւն մը, պղտոր ջուր, ուր կրնար ըստ կամս որսալ, անտեսելով ժողովրդական շահերը, եւ ստեղծելով համաժողովրդական դժգոհութիւն:

Նախ, երբեք չարդարացուց իր վրայ դրուած յոյսերը ու չկատարեց իր պաշտօնին պարտականութիւնները: Յետոյ, իր նկարագրին բացասական կէտերը առիթ տուին ընդհ. դժգոհութեան թէ՛ տեղացիներուն եւ թէ գաղթականներուն մէջ՝ հաւասարապէս, մինչեւ որ թերթերը ռումբի պէս պայթեցուցին Աղաբէկովի յայտնութիւնները:

Ժողովուրդը չէր կրնար անտարբեր գտնուիլ եղած վերագրումներուն հանդէպ: Եւ օր մըն ալ, խաղաղ ցոյց մը կատարեց, հաւաքուելով եկեղեցիին բակը, ու պահանջելով որ առաջնորդը անմիջապէս հրաժարի իր պաշտօնէն եւ մեկնի քաղաքէն:

Ցոյցը ունեցաւ այն օգուտը որ քանի մը կերակիներ յաջորդաբար, եպիսկոպոսը զգուշացաւ եկեղեցի իջնելէ եւ ժողովուրդին երեւնալէ: Սակայն տեսնելով որ ցոյցը չունեցաւ որ եւ է հետեւանք եւ շարունակութիւն, սկսաւ յաւակնոտիլ: Ձեռնարկեց քանի մը համախմբումներ գտնելու եւ կամաց կամաց դիրք բռնելու հանդէպ ժողովրդային ղեկավար տարրերու, զոր չէր կրցեր սիրաշահիլ, հակառակ իր երդումներուն եւ խոստումներուն: Յանդգնեցաւ մինչեւ իսկ պայքար մղել այս վերջիններուն դէմ, իրեն գործակից — համախոհ ունենալով տեղացիներէն Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ Թաղէոսեան, Մելքոնեան եղբայրներ, Արօէն Կիտուր կոչուած խառնակիչը եւ կարգ մը մութ տարրեր, որոնք սկսան զայն պաշտպանել ու պաշտպանելու համար, դիմել սովորական քսութիւններու....:

Գաղութը այս շփոթ կացութեան մէջ կը տառապէր, երբ մօտ մէկուկէս ամիս առաջ ժողովրդային Յանձնախումբի ներկայացուցիչները անուղղակի հրաւէրի մը պատասխանելով, խորհրդակցութեան նստեցան Արգարի եւ Մինասի հետ: Այս խորհրդակցութեան մէջ, կրկին կը հրահրուի գաղթականի ու տեղացիի հարցը: Դարձեալ բուռն վէճի դուռ կը բանայ Գաւառականի մէջ հաւասար ձայնով ներկայացուցչութեան իրաւունքը: Ինքնաբերաբար հարց կը ծագի առաջնորդին՝ գաղութէն որ առաջ հեռացման շուրջ: Սակայն երկու կողմերն ալ, աւելի կարեւոր կը նկատեն նախ լուծել ընտրութեանց հարցը: Վէճը չի վերջանար ու կ'որոշուի նոր խորհրդակցութիւն:

Բնիկ մաս մը տարրերու եւ գաղթականութեան ներկայացուցիչներու այս մերձեցումը որ լսուեր էր, անշուշտ պիտի պղտորէր տարիներէ ի վեր գաղութս խառնակող մութ ուժերը: Եւ Ռուբէն եպիսկ. իր արբանեակներով, առիթն եկած կը նկատէ դաւելու եւ սադրելու ու Նոր Տարին պատրուակ բանելով, իր մանկլաւիկներուն միջնորդութեամբ, կը հաշտուի Արգարին հետ, զոր դուրս ձգեր էր նախկին Առժամեայէն: Եւ որուն հասցէին, դեռ քանի մը օր առաջ, լուտանք չէր մնար որ չթափէր: Հաշտութեան միջնորդները իրենց կարգին անգործ չնստան: Կը կարգադրեն ամէն ինչ ի նըպաստ առաջնորդին եւ այնպէս, Արգար ու Ռուբէն եպիսկոպոս իրարու կ'ատէին, կը սկսին սիրալիր համաձայնութեամբ մը եւ իւրաքանչիւրը իր շահախնդիր նկատումներով, ձեռք ձեռքի տուած՝ գործել ի վնաս գաղթականներուն:

Այս հաշտութենէն յետոյ, Ռուբէն եպիսկ. բոլորովին երեսի վրայ թողած էր Առժամեային զոր ժողովի իսկ չէր կանչեր:

Եւ ահա նոր խնդիր: Թիւը իր լրութեան հասցնելու եւ երեւոյթները պարտկելու համար, Արգար կ'ուզէր իր հետ ունենալ տարագիրները եւ գոնէ անուանապէս, ապահովել անոնց մասնակցութիւնը Առժամեային, որուն իր անդամակցութիւնը ջուր չէր վերցներ: Այս նկատումը ունէր անոր համար որ համոզուած էր թէ եթէ տեղացիներուն չմիանան տարագիրները, դժուար թէ օրինաւոր կերպով կարելի ըլլայ չեկիստը հեռացնել գաղութէն:

Իսկ տարագիրները կը պնդէին թէ օրէնք ժողովի մէջ, հաւասար ձայնով միայն յանձնառու պիտի ըլլային աշխատանք կատարել ու մասնակից դառնալ:

Գ. Արգար սակայն տեսնելով որ ուղղակի թէ անուղղակի իր թափած աշխատանքը տարագիրներն իրեն ընկերացնելու՝ ապարդիւն կ'անցնին, այս անգամ ուրիշ միջոցի դիմեց: Եպիսկոպոսին հետ համաձայնեցաւ գոյութիւն ունեցող Առժամեայ Քաղաքականը նոյնութեամբ պահելու, անոր վրայ աւելցնելով զինքն ու իր ընկերը՝ Մինասը: Այս կերպով, մարմին կ'առնէր այն նախկին Քաղաքական ժողովը, որ նախապէս լուծուած էր Ռուբէն եպիսկոպոսի կողմէ: Տարբերութիւնը հոն էր միայն որ տարագիրները երկու ներկայացուցիչներ կ'ունենային այնտեղ, տեղացիներու 5ին դէմ: Այս համաձայնութեամբ, Ռուբէն եպիսկ. փետր. 5ին կը հրաւիրէր ժողովի՝ իբր վերակազմուած Առժամեայ քաղաքականը: Սակայն ժողովին շատ ուշ կը հրաւիրուին երկու տարագիր ներկայացուցիչները: Կատարուած խաղերու մասին, մէկ քանի օր առաջ արդէն, ժողովուրդը լուր էր ունեցեր:

Ժողովի օրը, կէսօրէն վերջ, ժողովուրդը սկսեր էր լեցուիլ եկեղեցիին բակը: Մինչ այդ եպիսկոպոսը հրաւիրած չէր տարագիրներու ներկայացուցիչները: Այս պարագան իբր թէ իմանալով, Արգար կուգայ եւ կը ստիպէ Ռուբէն եպ.ը որ անմիջապէս հրաւէրը ղրկէ նաեւ անոնց:

Եւ որովհետեւ տակաւին ժողովի ատեն չէր, դուրս կ'ելլէ ժողովամայրէն, երբ բակին մէջ հաւաքուած ժողովուրդը իր զայրոյթին առաջին թափը կը սպառէ անոր վրայ, բուռն ծեծ մը քաշելով անոր: Արդէն բակին մէջ հաւաքուած էր 4—500 հոգինոց բազմութիւն մը, որ անմիջապէս առաջնորդարան կը բարձրանայ պահանջելով որ եպիսկոպոսը հեռանայ: Եպիսկոպոսը սակայն հոն չէր: Պահուըտած էր վարժարանի սենեակներէն մէկուն մէջ: Ի վերջոյ ժողովուրդը յաջողեցաւ երեւան հանել անոր թաքստոցը: Այս պարագաներուն տակ էր որ ժողովուրդը չկարենալով իր զայրոյթը զսպել, սկսաւ ապտակի ու անարգանքի տեղատարափի մը տակ շշմեցնել անպիտան հովիւը: Մէկը, գաւազանի հարուածով մը պատռեր էր անոր գլուխը, այս իրարանցումին ընթացքին: Արդարօրէն կատղած ժողովուրդը կը պահանջէր որ այս մարդուկը խոստում տայ հեռանալու: Դաշնակցական ընկերներու միջամտութեան վրայ էր որ ժողովուրդին ձեռքէն ազատելով, մտաւ առաջնորդարանին մեծ սրահը. իսկ դուրսը հաւաքուած ժողովուրդը անընդհատ կը համառէր կրկնել իր պահանջը: Վերջապէս, գլխէն հոսած արիւնը սրբելով դուրս ելաւ եւ սկսաւ քարոզ մը կարդալ, իր վարպետին Քրիստոսի նման ներելով: Այս առթիւ չմոռցաւ ակնարկութիւն ընելու Աղաբէկովի կողմէ իր անձին եղած վերագրումներուն եւ երդում ալ ըրաւ որ սուտ են անոնք եւ թէ ինք երբեք այդ տեսակ պաշտօն մը չէ ունեցած: Մինչ այդ, ոստիկանութիւնը կը հասնէր ու կը սկսէր հարցաքննութեան: Ժողովուրդը իր պահանջը կրկին ներկայացուց ոստիկանութեան, հեռացնել չեկիստ առաջնորդը: Ոստիկանութիւնը արձանագրութիւն կատարեց ու հրամայեց ժողովուրդին ցրուիլ: Ինչ որ կատարուեցաւ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՇՈՒՐՋ

Երեւանէն յետոյ Թիֆլիսն ալ փառաւոր հանդէս մը տուաւ ի պատիւ Կոմիտաս վարդապետի: Թիֆլիսի պետական երաժշտանոցի դահլիճին մէջ Փետրուար 12ին տեղի ունեցաւ գեղեցիկ երեկոյթ մը, ուր Երեւանէն հրաւիրուած էր խօսելու երաժիշտ Ռ. Թէրլէմէզեան: Երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ Արամ Տէր Յովհաննէսեանի, երգեց Կոմիտասեան երգեր, պետական օփերայէն դերասանուհի Դանիէլեան, Տիգրանեան, Տէր Մարտիրոսեան (դաշնակ), երգչուհի Աղաբաբեան, երգիչ Վ. Տէր Առաքէլեան, Մ. Գուլեան (դաշնակ) երգեցին եւ նուագեցին զանազան կտորներ:

Հանդէսի ընթացքին կրամաֆոնի մը մէջէն Կոմիտաս եւս կ'երգէր եւ իր ձայնով կը մասնակցէր երեկոյթին:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն, գիտակից հասարակութիւնը զգալով նոր սերունդի ապազգացող վտանգին ահաւորութիւնը, լծուած է գործի, կազմակերպելով դասախօսութիւններ, հանդէսներ եւ կառուցանելով Մատուռ-կրթարաններ:

1924ին Մարսէյլի մէջ բնակող հայ գաղթականներու թիւը զգալապէս շատցած ըլլալով, դըպրոցական տարիք ունեցող տղայոց թիւն ալ համեմատաբար աւելցած էր:

Գաղթականներու չքաւոր դասակարգը սեփական վարձելու կարողութիւն չունենալով, կառավարութեան կողմէ յատկացուած երեսունէ աւելի խոշոր «Բարաքներու» մէջ տեղաւորուած էր (Քամ Օտօ):

Առաջին նախակրթարան մանկապարտէզը բացուեցաւ այդ տախտակէ տաղաւարներուն մէջ, որոնց աշակերտութեան միացեալ գումարը կը հասնէր 300ի: Այս երեք հարիւր աշակերտները ազգային ուսում ստացան 3-4 տարի շարունակ, մինչեւ կայանին փակումը:

Միւս կողմէ կեդրոնի ազգային վարչութիւնը լուրջ գործի մը ձեռնարկեց, վարձելով մեծ շէնք մը, քանի հազար ֆրանք տարեկանով: Շէնքին մէկ մասը վերածուեցաւ մատուռի, իսկ երկու մեծ բաժանումներն ալ նախակրթարանի:

Նախակրթարանի անօրէն նշանակուած էր յայտնի մանկավարժ եւ բանաստեղծ Լեւոն Շանթ, որուն Մարսէյլ մուտքը մեծ խանդավառութիւն բերած էր: Անոր տեսչութեան օրով դըպրոց յաճախող երկսեռ աշակերտութեան թիւը 200ի բարձրացած էր, եւ կազմուած էին դասարաններ, ինչ որ դժուարին գործ էր, եթէ նկատի առնենք թէ այլազան տեղերէ եկած տարիքոտ աշակերտներ կային անհամապատասխան կարողութիւններով:

Սակայն մանկավարժ անօրէնը յաջողութեամբ գլուխ հանեց այս բաւական յոգնեցուցիչ գործը եւ ուսումնական որոշ ծրագրի մը վրայ սկսան դասաւանդութիւնները:

Երկու տարի պաշտօնավարելէ վերջ, Շանթը մեկնեցաւ Եգիպտոս:

Ու կրթական գործը սկսաւ կաղալ, ենթակայ պատահականութեան: Ուսումնական խորհուրդ չկար, վարչութիւնը ի վիճակի չէր կրթական գործով ալ զբաղելու, սակայն անհնարին ճիգեր կ'ընէր ու շատ շատ կարելի կ'ըլլար նոր ուսուցիչներ պաշտօնի կոչել ու դասաւանդութիւններու ձեւն ու ժամերը իրենց կամքին ձգել: Դպրոցը կը կառավարուէր աւագ ուսուցիչով մը:

1926-28 Մարսէյլի հայ գաղթական նախակրթարանը ընթացաւ գրեթէ անկանոն, կրթական ծրագրի չգոյութեան, ուսուցիչներու շարունակական փոփոխութեան եւ կարգ մը վէճերու պատճառաւ:

1929-30 տարեշրջանին նախակրթարանը փոխադրուեցաւ հայաշատ կեդրոնի մէջ: Ազգային վարչութեան կողմէ վարձուած «փայտէ գոմ»ը վերածուեցաւ մանկապարտէզ-նախակրթարանի: Օթէլ Նիւ-Եորքի մութ ու նեղ սենեակներուն 40-45 մանկապարտէզի պզտիկները այդ շէնքին մէջ 250ի բարձրացան, իսկ նախակրթարանի 90 աշակերտը 150 եղաւ:

Տնօրէն էր Պ. Ռ. Աբոյեան, որ մասնաւոր ծրագիր մը մշակած էր ու սկսած հետզհետէ կարգ ու կանոնի մտցնել: Ուսուցչական կազմը կ'ունենար իր շաբաթական ժողովները, ջանալով միշտ բարւոքել եւ արդիացնել ուսուցանելու եղանակներն ու կրթելու միջոցները. սակայն շէնքը վատառողջ էր եւ «Յառաջ» իր մէկ խմբագրականին մէջ շատ իրաւամբ «փայտէ գոմ» կ'անուանէր զայն, իսկ նախկին Մատուռ-Նախակրթարանն ալ «քարէ բակ»: 1930ի դպրոցական տարեշրջանէն վերջ, այդ գոմն ալ խլուեցաւ իր սեփականատիրոջ կողմէ, ու մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի 400 աշ[...]ները փողոցը մնացին.

Պզտիկներուն մէկ մաս[...] դասուրեցաւ ֆրանսական [...] ժարաններ, իսկ Նախակրթ[...] չափահաս պատանեկ[...] սկսաւ տափ առնել գործար[...] դուռները, դատապարտուել[...] նալու մեծաթափեան առաջ[...]

1931 ներկայ [...] Մարսէյլի կեդրոնը չունի [...] խակրթարան եւ ոչ ալ [...] պարտէզ, սակայն ունի աւել[...] ու նուիրական գործ մը.— [...] կան մեծ շէնքի մը գնման [...] որ արդէն մտած էր գործ[...] փուլի մէջ:

Յառաջիկային՝ արուա[...] ներու դպրոցները:

Ս. ՄԻՒՑՈՆԵ[...]

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

«ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ»

Գրական Ակումբը ունեցաւ իր հերթական հաւաքոյթը, շաբաթ օր, փետր. 21ին: Հրաւիրուած էր խօսելու Գ. Շաւարշ Միսաքեանը, նիւթ ունենալով՝ «Յունահայ գաղութը»:

Այս գաղութը, իր իւրայատուկ պայմաններով, բոլորովին առանձին տեղ է գրաւում մեր միւս գաղութների մէջ եւ արժանի է յատուկ ուշադրութեան: Գ. Դասախօսը որ առիթ էր ունեցել անձամբ հետաքրքրուելու եւ ուսումնասիրելու այդտեղի մեր բեկորների կեանքը, տուեց մի հետաքրքրական եւ յուզիչ զեկուցում, մանրամասն վիճակագրութեամբ, որի միայն կմախքն ենք ներկայացնում Յառաջի ընթերցողներին, լրիւ եւ ամբողջական պատկերը թողնելով իրեն՝ հեղինակին եւ փափաքելով որ լոյս ընծայէ առանձին շարքով:

Միւս գաղութների համեմատութեամբ, Յունաստանի գաղութը նոր է եւ արդիւնք վերջին տասնամեակի քաղաքական դէպքերին: Նոր Յունաստանում միշտ եղած են հայկական փոքրաթիւ գաղութներ, իսկ Հին Յունաստանի գաղութը բոլորովին նոր է: Ամբողջ գաղութին թիւը հասնում է 32-35,000ի: Օրինակ, Կրետէ կղզիի մէջ, Իզմիրի աղէտից առաջ, եղել են մի քանի տասնեակ Հայեր, բայց ներկայումս կան 800 գաղթականներ, որոնցից 600ը ապրում է Քանտիայի, իսկ 200ը Ռեթիմնոյի մէջ, ունենալով դպրոց եւ եկեղեցի: Պատերազմից առաջ Աթէնքի մէջ կային հազիւ 45 50 Հայեր, իսկ Իզմիրի աղէտից վերջ արդէն կը հաշուեն 10 12,000 Հայեր (ամբողջ շրջանը): Աթէնքի Հայերը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ տեղաւորուած են չորս գլխաւոր գաղթակայանների մէջ:

Առաջինը կոչւում է Ֆիքս, աւստրիացի կալուածատիրոջ անունով: ուր չորս տարի առաջ ապրում էին 4500-5000 հոգի, իսկ հիմա գրեթէ 4000: Այս թիւր նուազած է արտագաղթի հետեւանքով: Մեր հայրենակիցները ընդհանրապէս կայուն բնակավայր չունենալով, յարատեւ շարժման մէջ են: Բընակչութեան մեծ մասը ունի առժամեայ տնակներ: Մի քանի ոստիկաններ հսկում են կարգապահութեան: Բազմամարդութեամբ առաջին տեղը կը բռնէ Նէա-Քոքինիա, ուր նախապէս ապրում էին 7000 Հայեր, այսօր՝ 5500 հոգի: Այստեղ ալ շինուած են տաղաւարներ եւ տուներ: Երրորդ կայանը՝ Լիփազմա, կը հաշուէ 2500 3000 հոգի (այստեղ աւելի շատ կան Հայաստանցիներ): Չորրորդ կայանին, Սինկրուի մէջ առաջ կային 2500 հոգի, բայց արտագաղթի պատճառով այս թիւը նուազած է: Հայեր կան նաեւ Լավրիօն-Քամարիցայի հանքերուն, Ամարուսիի, Վոլոսի, Փաթրասի, Քալամաթայի (Պելոպոնէս) եւ այլն. մէջ:

Նոր Յունաստանում, [...] նիկն է կեդրոնը հա[...] գութին, որի թիւը 650[...] հասնում: Կէս առ կէս [...] են կայանների մէջ: Սալ[...] չորս ժամ հեռու, Սէրէս[...] ապրում են 400 հոգի: Ա[...] քաղաքն է ուր քով քով [...] են Թուրքիոյ բոլոր քա[...] րից, բոլոր գաւառներից, [...] առակներից, [...] գիւղերից: մէկական [...] կուական մարդ, կազմ[...] խառնուրդ:

Տրամա ունի 1200 հա[...] նները եւ Նորեկներու մէկ [...] գործի տէր են, միւսները [...] տում են ծխախոտի գործ[...] ներում եւ զանազան աշխ[...] ներում: Մանր աշխատ[...] են կատարում: Նաեւ [...] 150 հայ կիներ եւ աղջ[...] են աշխատում ծխախոտ[...] ծարանների մէջ: Հայութ[...] նէն աւելի կամ պակաս [...] Հայեր կան Գավալա, [...] եւ Տէտէ Աղաճ: Աւելի [...] Կիւմիւլճինա (այժմ Կոմ[...]) եւ Տիմօթիքա: Իսկ [...] համախմբումներ՝ այս [...] ներու շրջակայ գիւղերու[...]

Տնտեսական վիճակը [...] անմխիթար է: Ջէյ[...] աշխատանք: Գաղթակ[...] չարաչար կը տքնին [...] մը հացի համար: Սէր[...] չեւ Տէտէ Աղաճ, [...] դերու մէջ ցրուած են [...] քեր, որոնք երկու տեսակ [...] խատանք են կատարում [...] խախոտի մշակութիւն [...] րութիւն: Սրանց մէջ կա[...] թէ չկայ, ցրուած են [...] հատ-հատ, բայց երբ կա[...] են իրար, հեշտութեամբ [...] են իրենց գործն ու [...] եւ տեղափոխւում [...] Նորեկները ամէն [...] ղում ունեն — նպար[...] սափրիչ, կօշկակար, [...] հեւայլն: Շատ մը գործեր [...] են հաստատել:

Կրթական կեանքը [...] տաբար, մխիթարական [...] սերունդը կրթւում ու [...] րակւում է իբրեւ Հայ: [...] Նոր Յունաստանի ամէն [...] քում կան գաղթակայան[...] դպրոցներ եւ եկեղեցիներ [...] հախ մէկէ աւելի: Աթէնքի [...] սի ազգ. վարժարանը ունի [...] երկսեռ աշակերտ: Կան [...] ւին Ֆրանչիսկեան հայր[...] րոցը, որ զուտ հայեցի [...] թիւն կուտայ, [...] վարժարանը եւն.: Նոյն [...] կերը՝ միւս կայաններուն [...] Ամերիկայի Հայ Կարմ[...] Քոքինիայ մէջ շինած է [...] եան վարժարանը, եւ կը [...] ծախքերուն մէկ մասը:

Սելանիկի մէջ ալ կրթ[...] տեսակէտով մխիթարա[...] պատկերը: Ազգ. վարժար[...] գատ, ունինք Կ. Կիւլպ[...] կտակով հաստատուած վ[...] րանը, ուր բոլոր աշակերտ[...] ձրի են (ինչ որ կը փառ[...] վարժարանին): Դպրոցներ[...] Պէշ Չինարի գաղթակայ[...] Խարիլաոսի, Հարմանքէօյ[...]

թէնէջէ Մանոլլէսիի մէջ. (այս վերջինը օտար եւ խորթ)։ Տակաւին շատ պակասներ կան եւ Կ. Խաչը ծրագիրներ ունի բանալու մէկ-երկու դպրոցներ։

Մէրէզ անցեալ տարի ունեցաւ իր մանկապարտէզը, իսկ Տրամա, Գավալա, Քսանթի, Կիւմիւլճինա եւ Տէտէ Աղաճ ունին իրենց առանձին դպրոցները, եկեղեցիներու կողքին։ Մօտ 2500 աշակերտ կը հաճախեն հին Յունաստանի, եւ 2000 Նոր Յունաստանի մէջ։

Առհասարակ, Թշուառութեան անսկարագրելի պատկեր մը կը ներկայացնեն դպրոցական շէնքերը,— պատահաբար վարձուած աւերակ միայարկ տաղաւարներ, դասարաններու բաժանուած։ Ուսուցիչները—աղքատիկ մէջ մաշած վաստակաւորներ, անձնուէր երիտասարդներ կամ վարժուհիներ, կ'ապրին տաժանելի պայմաններու մէջ։

Ազգային տեսակէտով, գաղութը խաղաղ է այժմ։ Աթէնքը ունի թեան վարչութիւն մը, Սելանիկն ալ՝ իր Թեմական Խորհուրդը։

Երկուքն ալ որոշած են մշակել Կազմական Կանոնագիրներ, վերջնական ձեւի մը վերածելու համար ազգային իշխանութիւնները։

Ներքնապէս անկազմակերպ է գաղութը, չունենալով իրաւական հանգամանք։ Տրամադրութիւն կայ հաւաքաբար ընդունելու հելլէնահպատակութիւնը, բայց կառավարութիւնը ընթացք չի տար, բարեացակամութիւն ցուցնելով հանդերձ։

Սակայն մեր հայրենակիցները օգտուած են անհատական անսահման ազատութիւնից, ինչ որ գլխաւոր առաւելութիւնն է նոր զարգացող եւ յառաջդիմող Յունաստանի։ Տեղական Յոյների վերաբերմունքը հանդէպ Հայերի, ընդհանրապէս լաւ է, իսկ Նորահաստատ կամ Փոքր Ասիայից գաղթած Յոյները Հայերի վրայ նայում են իբրեւ բախտակից եղբայրների։

Զինուորագրութիւնը անշուշտ տարածուում է յունահպատակ երիտասարդների վրայ, իսկ որբերը (քսան տարեկան) պէտք է զէնքի տակ մտնեն եւ վարժեն չորս ամիս ժամանակամիջոցով։ Տրամա-Սէրէզի շրջանի որբերից մօտ 70 հոգի մտած են յունական բանակը եւ աչքի ընկած իրենց ճշդապահութեամբ, ճկունութեամբ եւ հաւատարմութեամբ։

Հայաստանի հանդէպ տրամադրութիւնները կը հեան երեւան։ Հայաստան են մեկնել 6 7000 մարդ։ Վերադարձողները իրենց նկարագրութիւններով ճնշիչ տրամադրութիւններ են ստեղծել գաղութին մէջ։

Առանց ատոր ալ, Ներգաղթը կանգ առած է արդէն, իսկ արտագաղթը սահմանափակուած՝ շնորհիւ կատարուած քարոզութեանց եւ վիզայի դժուարութեանց։

Քաղաքական կուսակցութիւններից Դաշնակցութիւնն է որ կը տիրապետէ։ Ունի երկու օրաթերթեր. Նոր Օր եւ Հորիզոն։

Իր մասնաճիւղերն ունի Յունաստանի հայաշատ կեդրոններում։ Հ. Մ. Ը. Մ., որ մի ուժեղ կապ է երիտասարդութիւնը իրար շաղկապելու ոչ միայն Յունաստանում, այլ եւ բոլոր հայ գաղութներում։ Իր մասնաճիւղերն ունի նաեւ Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչը, որի նիւթական օժանդակութեամբ կը պահուին մի շարք դպրոցներ։

∴

Եզրափակելով իր խօսքը, Պ. Շ. Միսաքեանը շեշտեց, որ յունահայ գաղութը չէ գտնուում ուծացման անմիջական վտանգի տակ եւ յոյն կառավարութեան կողմից էլ այդպիսի շեշտուած միտում չկայ, բայց պահանջուում է յատուկ ուշադրութիւն՝ տնտեսական տեսակէտից, մանաւանդ կրթական ճակատի վրայ։

Դասախօսութիւնից յետոյ եղան հարցումներ, որոնց լայնօրէն պատասխանեց Պ. դասախօսը։

Ռ. Կ.

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

Շաբաթ գիշեր Օթէլ Փոնի—Լաֆայէթի սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան տարեկան հացկերոյթը։ Ներկաներէն՝ յիշենք Փարիզի Զինուորական կառավարիչ զօր. Կուրօի սպայակոյտի պետ՝ զօրավար Վուարքօ, Փարիզի երեսփոխան Սապաթիէ, Մարոքի զօրաբաժնի ընդհ. քարտուղար Օթ, օտար լեգէոնականներու ընդհ. ընկերակցութեան նախագահ Նազար աղա, Պարսից դեսպանատան նախկին խորհրդական, 18րդ Թաղամասի քաղաքապետ Մալեօի կինն ու աղջիկը, Պ. Ա. Խատիսեան, զօր. Ղորղանեան, հայ եւ օտար մամուլի ներկայացուցիչներ, օտար լեգէոնականներ եւն. հարիւր հոգիէ աւելի։ Ճաշասրահը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական դրօշակներով։ Ճաշացուցակը պատրաստուած էր իմաստալից կերպով, իւրաքանչիւր կերակուրի առջեւ յիշելով պատմական վայրի մը անունը, լեգէոնականներուն համար թանկագին, Craonelleի ապուրէն մինչեւ Կիլիկիոյ քաղցրահամ պտուղները։

Ճաշէն վերջ, Միութեան պատուոյ նախագահ Տիգրան Խան Քէլէկեան շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, մանաւանդ օտար հիւրերուն։ Նոյնը կրկնեց վարչութեան ատենապետ Պ. Մանուկեան։

Յետոյ խօսեցաւ Պ. Ա. Չօպանեան, որ շեշտեց լեգէոնականներու զոհողութեան իմաստը, յայտնեց թէ հայերը հինէն ի վեր պատերազմիկ ազգ եղած են, ունեցած են Տիգրան Մեծի օրով, ընդարձակ կայսրութիւն մը, նոյնիսկ ճակատելով Հռոմէացիներու դէմ։ Նախագահը խօսք տուաւ Պ. Ալ. Խատիսեանի, իբրեւ ներկայացուցիչը Հայաստանի Հանրապետութեան։ Նախկին վարչապետը շատ պերճ կերպով պարզեց Հայերուն դերը Մեծ Պատերազմի ընթացքին։ Յիշեց հայ կամաւորական շարժումը։ Ըսաւ թէ ռազմաճակատներու վրայ եւ ջարդերու ու տարագրութեանց ընթացքին զոհ գացին մէկուկէս միլիոն հայեր, այսինքն ազգին մէկ երրորդը։ Ո՛չ մէկ ազգ այսքան մեծ համեմատութեամբ կորուստ չէ տուած։ Հայերը ունեցան իրենց անկախութիւնը, ճանչցուեցան մեծ պետութեանց կողմէ, որոնց հետ հաւասար ատոփճանի վրայ ստորագրեցին Սէվրի դաշնագիրը։ Այսօր կայ Հայկ. Հանրապետութիւն մը, թէեւ խորհրդային։ Վարչաձեւերը անցաւոր են, իսկ երկիրն ու ազգը կը մնայ։ Ջերմ յոյս յայտնեց որ լեգէոնականները օր մը պիտի երթան անկախ եւ ազատ Հայաստան, բաժակը պարպեց Հայաստանի եւ Հայ ժողովուրդին կենաց։

Ջերմ ծափերով ընդունուեցան Պ. Խատիսեանի խօսքերը։

Փարիզի երեսփոխան Ռոպէր Սապաթիէ, նախկին պատերազմիկ, ջերմ խօսքերով գնահատեց հայ լեգէոնականներու կատարած դերը, ըսաւ թէ Ֆրանսա եթէ յաղթական դուրս եկաւ Մեծ Պատերազմէն, ատոր մէջ իրենց բաժինն ունէին նաեւ օտար լեգէոնականները։ Ֆրանսա երախտապարտ է այս վերջիններուն, մանաւանդ անոր համար, որ անոնք առանց ստիպուած ըլլալու, ճակատ գացին եւ իրենց արիւնը զոհաբերեցին։ Ողջունեց յիշատակը բոլոր այն հայ լեգէոնականներուն, որոնք ինկան ճակատին վրայ։ Յետոյ շեշտեց պէտքը աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակելու Հայերու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ։ Հայ կամաւորները, ըսաւ, բազմաթիւ իրաւունքներ ունին ստանալիք Ֆրանսական կառավարութենէն. սակայն պէտք է պահանջել՝ ստանալու համար։ Յաճախակի շփումները կրնան շատ օգտակար ըլլալ այս տեսակէտով։

Խօսեցաւ նաեւ օտար Լեգէոնականներու Միութեան ընդհանուր նախագահ Նազար աղա, որ յայտնեց թէ լեգէոնականները կռուեցան յանուն արդարութեան եւ իրաւունքի յաղթանակին եւ շեշտեց նախկին պատերազմիկներու միջեւ սերտ յարաբերութեանց մշակումին պէտքը։

Վերջին խօսողն եղաւ Պ. Տիրան Թէքէեան, Մարսէյլէն, նախկին ծովային սպայ եւ հիմնադիր Հայկական Լեգէոնին, որ շատ յուզուած խօսքերով պատմեց թէ ի՛նչպէս Ճէպէլը Մուսայի հայերը կը կռուէին Թուրքերուն դէմ, երբ ֆրանսական նաւատորմը ազատեց զանոնք եւ Փորթ Սայիտ տարաւ։ Հոն է որ կազմուեցաւ լեգէոնին կորիզը՝ Արեւելեան Լեգէոն անունով։ Ֆրանսա կոչ ուղղած էր զինքը սիրող բոլոր Արեւելցիներուն, 4500 հոգի պատասխանեցին այս կոչին. 187էն զատ միւսները հայեր էին, այնպէս որ չորս ամիս ետք Արեւելեան Լեգէոնը դարձաւ Հայկական Լեգէոն։ Ողջունեց Արարայի յիշատակը։ Լեգէոնի յաղթական մուտքը Կիլիկիոյ մայրաքաղաքին՝ Ատանայի մէջ։ Ըսաւ թէ Մէրսինէն մինչեւ Հալէպ ճամբորդեց առանց ատրճանակի. ո՛չ մէկ Թուրքի հանդիպեցաւ ամբողջ Կիլիկիոյ մէջ, բոլորը փախած էին։ Ինք որ Ֆրանսացի ծնած է, ծագումով Հայ, Կիլիկիոյ մէջ է որ զգաց իր հայրենասիրական զգացումներուն զարթումը։ Եթէ, ըսաւ, 4500ի փոխարէն 15 20,000 ըլլար հայ լեգէոնականներու թիւը, այսօր կացութիւնը տարբեր կ'ըլլար։ Վերջացնելով, կոչ ըրաւ նոյն դրօշին տակ միացնել Ֆրանսական ճակատի եւ Հայկական Լեգէոնի հայ կամաւորները։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին օր. Ի. Պիւլպիւլեան (երգ) եւ Պ. Ժորժ Շահպազեան (թառ)։ Ջայնագիրը մէջ ընդ մէջ կը նուագէր հայկական եւ ֆրանսական կտորներ։

Երեկոյթը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերը ուշ ատեն, շատ խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

Շնորհաւորելի է նոր վարչութիւնը, որ յաջողած էր այսքան գեղեցիկ երեկոյթ մը կազմակերպել։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Ընկերվարական Միջազգայինի Գործադիր Կոմիտէն շաբաթ եւ կիրակի օր, կարեւոր նիստ մը գումարեց Ցուրիխի մէջ, նախագահութեամբ Վանտերվէլտի։ Նիստին ներկայ էին 19 ազգային կազմակերպութիւններ, որոնց կարգին նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը։

Գործադիրը քննեց ներկայացուած քաղաքական գործունէութեան տեղեկագրերն ու տուաւ կարգ մը որոշումներ։

Յառաջիկայ համագումարին օրակարգը

Գործադիրը, իր աշխատանքներուն մեծագոյն մասը յատկացուց Միջազգայինի յառաջիկայ համագումարի օրակարգի պատրաստութեան։ Համագումարը տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, յուլիս 25ին։ Օրակարգը պատրաստուեցաւ հետեւեալ կերպով

1.— Պայքար զինաթափութեան համար եւ ընդդէմ պատերազմի վտանգներուն։

2.— Ընկերվարական շարժման ընդհ. կացութիւնը եւ աշխատաւոր դասակարգի պայքարը ի նպաստ ժողովրդավարութեան։

3.— Համաշխարհային տնտեսական տագնապը եւ անգործութիւնը։

4.— Տեղեկագիր՝ կանանց Միջազգային Համագումարի։

5.— Տեղեկագիր Միջազգայինի քարտուղարութեան, գործադիրի գործունէութեան եւ միջազգայինի վերաբերեալ կազմակերպական հարցեր։

Կալիցիոյ մէջ գործուած հալածանքներուն դէմ

Գործադիրը բողոքի բանաձեւ մը քուէարկեց ընդդէմ լեհ կառավարութեան որ ուքրանական բնակչութեան դէմ հալածանքներ սարքած է 1930ի ընթացքին։ Միջազգայինը կը ձայնէ բանուորական համագործակցութիւններու, ժողովրդային կրթութեանց հաստատութիւններու եւ ուքրանական կազմակերպութեանց վրայ գործուած բռնութիւնները լեհական կառավարութեան կողմէ։

Նոր դատավարութիւն Մոսկուայի մէջ

Գործադիրը՝ Պերլինէն արուած լուրերէ տեղեկացաւ թէ Մոսկուայի մէջ պատրաստուելու վրայ են նոր դատավարութիւն մը, ուր գլխաւորաբար պիտի մեղադրուին ռուս սոց. դեմ. կուսակցութիւնը (մենշեւիքները)։ Գործադիրը պաշտօն յանձնեց իր նախագահին Վանտերվէլտի բողոքի հեռագիր մը ուղղել Ռուսիոյ գործավարներու խորհուրդին։

Բողոքի այս հեռագրին խմբագրութիւնը հետեւեալն է:—«Գործադիրը» կը հրապարակէ բոլշեւիկեան գործակալութեան մէկ հեռագիրը թէ խորհ. Միութեան մէջ երեւան եկած նոր մենշեւիկեան կեդր. կոմիտէի գլուխին մասին կատարուած քննութիւնները վերջացած են եւ թէ գործը, մէկ քանի օրէն պիտի յղուի խորհ. Միութեան Գերագոյն Ատեանին։

Ընկերվարական Միջազգայինը անուական յարաբերութեան մէջ է ռուս ընկերվարական կուսակցութեան հետ, որուն գործունէութեան կը հետեւի ուշադրութեամբ։ Գիտէ թէ ռուս ընկերվարականները վճռապէս դէմ են հակայեղափոխական որեւէ միջամտութեան, թէ յատկապէս չեն ուզեր որեւէ ընդդիմութիւն կազմակերպել, բռնութեամբ տապալելու համար բոլշեւիկեան վարչաձեւը։

Այս պայմաններուն մէջ, կ'եզրակացնէ Գործադիրը, յեղափոխական արդարութեան յանձնել մարդեր, որոնց անցեալ կեանքն ու վարքը կը բողոքեն նման ամբաստանութեան մը դէմ, կը նկատուի ուժի չարաչար գործածում, մաս կը կազմէ ահաբեկչական եղանակին, եւ ռուս ընկերվարականներու դէմ գործածուած զրպարտութեանց, որոնց նպատակն է, զանոնք վարկաբեկել աշխատաւորութեան աչքին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ կիրակի, կէս օրէն յետոյ, Դպրոցասէրի սրահներուն մէջ Նախկին Սանուհիներու Միութեան նախաձեռնութեամբ՝ կազմակերպուած էր ձեռական աշխատանքներու բաւական մեծ ցուցահանդէս մը։

Դպրոցասէրը մեր մէջ իր հաստատումի առաջին օրէն, գրաւեց հասարակութեան բոլոր խաւերուն համակրութիւնը։ Այդ երեւոյթը անգամ մըն ալ հաստատուեցաւ անցեալ կիրակի, ներկայ հայրենակիցներու բազմութեամբ, որոնք փութացած էին իրենց շնորհաւորութիւնը եւ համակրանքը բերելու մեր շնորհալի սանուհիներուն։ Միխթարական երեւոյթ էր տեսնել բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններու ներկայացուցիչները՝ ձախէն մինչեւ աջ՝ միեւնոյն համակրանքով եւ սիրով լեցուած դէպի մեր ապագայ սերունդին մայրերը։

Գեղարուեստական բաժին մը մէկ ժամու չափ ոգեւորեց ներկաները, երգով եւ պարերով — հայկական տարազներով եւ սանուհիներու կողմէն — որոնք գեղանհատելի շնորհքով եւ վայելչութեամբ պարեցին։

Ցանուցարապէս սիրուն եւ հաճելի էին փոքրիկներու պարերը, որոնք իրենց շարժումներուն մէջ կը շեշտէին խնամուած մարզանքի մը փաստերը։

Օրիորդ Պիւլպիւլեանի «Հըռուպէլ», «Ջինարի ծառը» եւն. հանդէսին գեղարուեստական մասին համոյքներէն մէկը եղաւ։

Յարակից սրահներուն մէջ նշանակուած «ժիւրի»ի անդամները կը գնահատէին գծագրութեան, գեղագրութեան, ձեռագործներու եւ կարուձեւի արտադրութիւնները, նշանակելով պսակները, որոնք պիտի վարձատրուէին բաժակներով։

Գեղարուեստական բաժնին վերջաւորութեան կազմուած՝ ցանկը կարդացուեցաւ բեմէն, եւ իւրաքանչիւր սանուհի մրցանակաւոր կամ պատուոյ յիշատակութեան արժանացած՝ ստացաւ իրենց տաղանդին վարձատրութիւնները՝ մասնաւոր բուռն ծափերու մէջ։

Դպրոցասէրի մասնագիտութիւններէն մէկը ըլլալով ապագայ տան տիկիններ, մայրեր կազմել իր սանուհիներէն, ձեռական աշխատանքներու շուրջին դասուած էր իրաւամբ նաեւ խոհարարական ճիւղը, եւ հոն սրահի մը ճակատը՝ փափկամաշակներու համար գրաւիչ սեղան մը կար՝ ուր սանուհիները իրենց ձեռքով պատրաստուած էին մեր Արեւելքի համադամները, «Թալէա»ն եւ «Հէլվա»ն, որոնց համախմբելու փութացողներուն մէջ նկատեցի մեր սիրելի Նորդունին։

Հասարակութիւնը երկար եւ հիացումով դիտեց մեր սիրուն պարիկներու փոքրիկ մատներէն ելած օգային եւ նուրբ «օյա»ները, ժանեակները, սփռոցները, ժապաւէնայ հագուստները եւլն., որոնք արեւելքի երեւակայութիւնը կը միացնէին արեւմտեան տեսութեան եւ նորոյթին։

Նկարչուհի Օր. Թամիրեանց որ նշանակուած էր գծագրութեան «ժիւրի»ի անդամ, անհանգստութեան պատճառով անկարող ներկայ ըլլալու, սիրուն գաղափարը ունեցած էր իր գեղեցիկ նուէրներէն մէկը, ջրանկար նկար մը ուղարկել, գծագրութեան առաջին մրցանակը առաջողին տրուելու համար։

Հր. Ալեանաք

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿԷ

Մարսէյլի Հայ Գաղթականաց «Օֆիսը», որ նախապէս 7 Rue Edmond Rostand կը գտնուէր, այժմ փոխադրուած է 90 Rue Stanislas Torreuts, հայ մատուռի մէկ սրահը։ Գրասենեակը բաց է ամէն առաւօտ ժամը 10էն 12։

Մեր գրասենեակը որ 11 տարիներէ ի վեր զբաղած է հայ գաղթականներու գործով եւ ուր արձանագրուած են մօտ 30 հազար հայրենակիցներ, կը շարունակէ իր գործունէութիւնը ըստ առաջնոյն։

1930 յունուար 11ին ֆրանսական կառավարութեան հրատարակած հրովարտակի հետեւանքով Արտաքին գործերու նախարարութեան եւ տեղական իշխանութեանց կողմէ վաղուց ի վեր ճանչցուած այս հիմնարկութիւնը ստացած է պաշտօնական հանգամանք եւ կը շարունակէ տալ իրեն դիմող հայ գաղթականներուն պէտք եղած բոլոր վկայականները։

Հայ Գաղթականաց Մարսիլիոյ գրասենեակի տնօրէն
Թորոս Կէօրկեան

ՄԻ՛ ՄՈՌՆԱՔ ՄԱՐՏ ՄԵԿԻՆ ԱՌԱՋ ՁԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԵԼ ՀԱՐԿԱՀԱՒԱՔԻՆ

Եկամուտի տուրքին (Impôt sur le revenu) յայտարարութիւն ընել խստիւ պարտաւորիչ է։ Այդ տուրքին ենթակայ է ամէն անհատ որ՝

1.— Ամուրի, այրի կամ ամուսնալուծուած է (օրինաւորապէս ճանչցուած ուրիշ մէկու մը բեռը չունի իր վրայ) եւ տարեկան 10 հազար ֆրանքէն աւելի եկամուտ ունի։

2.— Ամուսնացած է (եւ օրինաւորապէս ճանչցուած ուրիշ մէկու մը բեռը չունի իր վրայ) եւ տարեկան 15 հազար ֆրանքէն աւելի կը շահի։

3— Ամուսնացած, այրի կամ ամուսնալուծուած ըլլալով, մէկ զաւակի բեռը ունի եւ տարեկան 19 հազար ֆրանքէն աւելի կը շահի։

Այս գումարը երկրորդ անչափահաս զաւակի մը պարագային կը բարձրանայ 24,000 ֆրանքի, երրորդին 30,000ի, չորրորդին 37 հազարի։

Աւելի զատ զաւակներէն վերջ ձեր վրայ օրինապէս բեռ ճանչցուած ամէն մէկ անհատի համար յայտարարութեան գումարը կը կրէ 3000 ֆրանք յաւելում մը։

(Օրինակ.— Ամուսնացեալ եւ երկու անչափահաս զաւակ ունեցող մէկը պարտաւոր է իր եկամուտը յայտարարել եթէ ան 24 հազար ֆրանքէն վեր է։ Բայց եթէ չաշխատող հայր մը, մայր մը, մեծ հայր, մեծ մայր, կամ անչափահաս եղբայր, քոյր, ունի որոնք իր վրայ բեռ են, ասոնց ամէն մէկուն համար իր յայտարարելիք գումարը 3 հազարական ֆրանքի բարձում մը կը կրէ)։

Եկամուտի մը ամբողջական գումարը կը հաշուուի, անձի մը տարեկան ստացած ամբողջ դրամական հասոյթը, ըլլայ ան առեւտրական շահէ, աշխատավարձքէ, տան վարձքէ, տոկոսէ եւայլն։ Բայց ամբողջ գումարէն պէտք է զեղչել՝

1— Անցեալ տարի ձեր վճարած ամէն տեսակ տուրքերը։

2— Ձեր երթեւեկի ծախսքերը եւ ցերեկուան ճաշի ծախսքերը (եթէ ստիպուած էք տունէն դուրս ճաշելու)։

Այս զեղչերէն յետոյ մնացած գումարն է որ կը նկատուի եկամուտի ընդհանուր եւ զուտ գումար։

Եթէ ձեր պարտադիր յայտարարութիւնը չընէք, տուրքի քանակը կ'որոշուի ի պաշտօնէ եւ մէկ չորրորդ տուգանքի կ'ենթարկուի։

Եթէ ձեր յայտարարութիւնը անճիշդ է, ձեր վճարելիք տուրքը հարիւրին քսանըհինգ յաւելման կ'ենթարկուի, երբ ձեր ծածկած գումարը մէկտասներորդէն աւելի չէ։ Եթէ այդ գումարը մէկտասներորդը անցնի եւ ձեր գիտումնաւոր խաբէութիւնը հաստատուի, ձեր վճարելիք տուրքին վրայ հարիւրին չորս հարիւրի տուգանք մը կ'աւելնայ։

Մի մոռնաք նաեւ որ օրէնքը խստիւ կը պատժէ սուտ յայտարարութիւնները, եւ այդ պատժին նուազագոյն հետեւանքն է օտարականի մը համար՝ երկրէն արտաքսումը։

պէր Իտալիոյ կողմէ։ Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայնած են այս կէտին շուրջ։ Անգլիա կ'աւելցնէ իր ընդծովեայ ուժերու տարողութիւնը, իսկ Ֆրանսա իր թեթեւ յածանաւերը։ Կը մնայ Իտալիոյ հետ համաձայնութեան գալու խնդիրը, որուն կարգադրութեան կ'աշխատի այս միջոցիս Հէնտըրսըն Անգլիոյ արտաքին Նախարարը՝ Հռոմի մէջ։

Յունա-պուլկար վէճը

ԱԹԷՆՔ, 24 փետր.— Պուլկարիոյ կողմէ Անգլիոյ արտաքին Նախարարին Հէնտըրսընի տրուած պատասխանին առթիւ, կիսապաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ, եթէ Պուլկարիա յամառի իր անհաշտ վերապահումներուն մէջ, Յունաստան պիտի կրնայ դիմել Լահէյի Միջազգային ատեանին։

Յոյն կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ Պուլկարիոյ հանդէպ իր կարգ մը յանձնառութիւնները չկատարելու իրաւական միջոցները, նկատելով որ Պուլկարիա արդէն չի կատարեր իր յանձնառութիւնները։

Անգործութիւնը Խորհրդարանին առջեւ

Մէկ քանի օր առաջ գրեր էինք թէ ֆրանսական Խորհրդարանի ելեւմտական յանձնախումբը ընդունելէ յետոյ ընկերվարականներու պահանջը — 100 միլիոն յաւելուածական վարկ յատկացնել անգործներուն,— գումարը իջեցուցեր էր 25 միլիոնի կառավարութեան Ներկայացուցչին զեկոյցին վրայ։ Հարցը Ներկայացաւ Խորհրդարան, ուր աշխատանքի Նախարարը տուաւ հետեւեալ տեղեկութիւնները․—

Նախապէս մտադրուած էր 13 միլիոն ֆրանք յատկացնել։ Հարցը կը բովանդակէ երեք կէտեր, — 1. Անգործներու թիւը, 2. Նպաստի սակը եւ 3. Անգործութեան սնտուկներուն՝ կառավարութեան մասնակցութեան չափը։ Կառավարութիւնը ցարդ կը մասնակցէր 100ին 33 համեմատութեամբ։ Ներկայիս այս սակը կը բարձրանայ 100ին 50ի։ Կառավարութիւնը նկատի առած է ապրուստի սղութիւնը եւ պիտի բարձրացնէ նպաստի սակը։ Այս պայմաններուն մէջ, անօգուտ կը նկատէ 100 միլիոն ֆրանք յատկացնել։

Սակայն ընկերվարական յայտնի ղեկավար Լէոն Պլումի բացատրութիւններուն վրայ Խորհրդարանը քուէարկեց 100 միլիոն ֆրանքի նոր վարկ մը։

Մեծ զօրահանդէս Թեհրանի մէջ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ փետրուար 23ին Շահը մեծ զօրահանդէս մը կատարեց, որուն կը մասնակցէին երկու կիսաբաժին հետեւակազօրք, չորս գունդ հեծելազօրք, հրետանիք զօրամասեր եւ 15 օդանաւեր։ Պարսկաստանի զինուորութենէն ի վեր, առաջին զօրահանդէսն է այս։ Զինուորները մեծ մասով երիտասարդներ էին, լաւ հագուած եւ քաջավարժ։ Զօրահանդէսը վերջացաւ Շահին առջեւ կատարուած անցքով մը, մինչ նուագախումբերը կը հնչէին եւ օդանաւերը կը սաւառնէին։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԸՆԿԵՐԱ—ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ-Գուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Զէյթուն կոմիտէին կողմէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին. Asnières, Place Comèteի ծխավաճառին սրահը։

Կը նախագահէ՝ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

ՓԵՐՈՒԱՐ 18 ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 128 Rue Etienne Doletի սրահը

Կը Նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ Հ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Երգ. արտասանութիւններ եւ անակնկալներ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եօզկատի եւ Շրջ. Հայր. միութեան Իսի-լէ-Մուլինօի մասնաճիւղին կողմէ: 28 փետրուար, Շաբաթ գիշեր Իսի-լէ-Մուլինօի Թադապետական սրահներուն մէջ:

Կը Նախագահէ՝ ՍՈՒՐԷՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Կը Ներկայացուի «ԱԶԳԻՍ ՄԵՆԾ ԱՂԱՆԵՐԸ» եւ «ՎԱՆՏՈԼԱ ՊՈՄՊԱ» (զաւեշտ) եւ «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԿԱՐՕՏԸ» (ողբերգութիւն)

Տեղի կ'ունենայ պօքսի մրցում

Ընտիր Ճազ, Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՄԵԾ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԿ

28 փետրուար Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, HAROLAի սրահներուն մէջ 3 Rue la Vieuville. Մէթրօ Abbesses

Սիրայօժար մասնակցութեամբ ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅԻ եւ երգիծաբան ԼԻԼԱյի

ՄԵԾ ORCHESTRE-JAZZ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ Օ. ԲԱՐԻԿԵԱՆԻ

կովկասեան պարեր Գ. Առաքելեանի կողմէ ընկերակցութեամբ Թառիստ Արգարի

Գեղեցիկ մրցանակներ լաւ ծպտուածներու եւ լաւ պարողներու

Մուտք՝ այր եւ կին՝ 25 ֆրանք, առանձին 15 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին բոլոր ճաշարաններն եւ «ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ»ի խմբագրատունը 221 rue Lafayette Paris (10)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԷՌ-Գուա Քոլոմպի Զէյթուն կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, 79 Rue des Chambards սրճարանը, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 184 Ave. d'Italie. Մէթրօ Փորթ տ'Իթալի։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին Գրադարանին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիալի մէջ։ Կը խօսի Օր. Արաքսի Թորոսեան Տրապիզոնցի Անթառամ վէպին մասին։ Մէկ ժամ սինէմա, Չարլի Չէփլին ֆոլիամէն։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլորիալի մէջ։

ՏԷՍԻՆԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին նախկին ժողովին տեղը։ Հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս ժողովին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Պըշէհիրի Գայապաշ քաղէն Տիգրան Կարապետ, Հայկուհի եւ Նուէր Պալըքճեան, որոնք Կիլիկիոյ պարպումէն յետոյ մեկնած են Փարիզ։ Իմացնել իրենց քեռորդւոյն Կարապետ Թիւթիւնճեանի, B. Postale 75 Adana Turquie.

— Կը փնտռուի Խառնիացի (Մարաշ) Գրիգոր Գարասեան կը կարծուի թէ 1925ին կը գտնուէր Պէյրութ։ Իմացնել իր քրոջ Տիկ. Կատարինէ Պլուզեանի, 52 Rue Centrale, Le Cannet (A. M.) France.

— Առաքագարցի Խաչիկ Կուկուկեան կը փնտռէ իր հայրը Անդրանիկ Կուկուկեան, մայրը՝ Տիգրանուհի, քոյրը՝ Հռիփսիմէ, մեծ մայրը՝ Փարիզ։ Պոլսէն լուր առնուած է թէ այժմ կը գտնուին Ֆրանսա։ Իմացնել Խաչիկ Կուկուկեանի, Couvent Arménien, Jérusalem, Palestine.

— Կը փնտռուի Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն Մարտիրոս Քէօսէեան որ տարագրութեան միջոցին մնացած է Բաքայի շրջանի Արաբներուն մօտ։ Իր մասին տեղեկութիւն տուողին 1000 ֆր. նուէր։ Իմացնել՝ Sahac Keusseianի, Latamarco 171, Corrientes, (Rép. Argentine)։ Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

Այրի Տիկ. Զեփիւռ Յարութիւնեան, Գ. Յովհաննէս Միքայելեան եւ իրենց ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՊՕՂՈՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 24 Փետրուար Երեքշաբթի օր։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին Փարիզի հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Rue Jean Goujon։ Հանգուցեալին մարմինը պիտի փոխադրուի Pantinի գերեզմանատունը։

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԿԷՅՎԷՅԻ, ԳՈՒՐՅՊԼԷՆԻ, ԳՆՃԼԱՐԻ, ԷՇՄԷԻ ԵՒ ՍԻՋԱԳԻՒՂԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կէյվէի եւ Շրջ. հայրենակցական միութեան վարչութիւնը երկրորդ եւ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններու բնակող բոլոր հայրենակիցները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 3 Rue de Paris, Issy-les-Moulineaux, (առնել հանրակառք 23, 32 եւ իջնել Ferme de Moulineaux)։ Օրակարգ՝ ծրագիր-կանոնագրի սրբագրութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՊԱՍՐԱՅԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ

Օր. Անժել Թովմասեան, Տիկ. Վիքթորիա Հէքիմեան, Տիկին Մաքրուհի Վ. Ջուլուսեան, Գ. Ս. Գրիգորեան, Տիկ. Առէ (Ասորի) Չական ռուփի, փոքրիկն Սիմոն Սօրօեան 1, Օր. Զապէլ 1, Ս. Օ. Վարդանեան 5 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Վ. Ջուլուսեան 2 գիրք, Վ. Հ. Միութիւն 8 կտոր գիրք եւ 2 նկար, Ս. Մինասեան 3 կտոր գիրք եւ 3 նկարներ, Յովսէփ Մեսսի «կեանք եւ արուեստ» գիրքը, Ռ. Ծնունդեան 5 կտոր գիրք, Ն. Տէր Օհաննէսեան 1 նկար, Ս. Արզարեան 3 վարագոյր (դռներու), Օր. Ագնիւ Ջուլուսեան 1 սեղանի սփռոց (ձեռագործ), Տիկ. Ագնիւ Գաղտասարեան 1 սեղանի սփռոց (ձեռագործ), Օր. Վարդուհի Յովսէփեան 6 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Ս. Գօգոսեան 3 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Լ. Սեդրակեան 5 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Հ. Յովսէփեան 5 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Վ. Ջուլուսեան 3 ռուփի արժողութեամբ իրեղէններ, Կ. Յարութիւնեան 1 լամբ։

Վարչութիւն

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITI[illegible]
208bis, Rue Lafayette Paris [illegible]
Le Gérant H STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	60 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1931
27 FEVRIER 1931

է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1505 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ ՁՈՒԳԸՆԹԱՑ

Իւրաքանչիւր միջավայրի մէջ սերտ կապ եւ շփում հաստատելով, օգուտներ պիտի քաղենք ոչ միայն հաւաքաբար, այլ եւ անհատապէս։

Աւելի պարզ խօսինք, — այդպիսի հաղորդակցութիւններով, պիտի զարգանան, պիտի եփին այն տարրերը որ արդար յաւակնութիւններ ունին ասպարէզ գրաւելու։

Պիտի նորոգուին իրենք ալ, նորոգելով մեր կեանքը։ Պիտի ունենան իսկապէս լայն հորիզոն, անշուշտ սեփական ժողովուրդին հետ կապը չկտրելու պայմանով։ Ընդհակառակն, անոր իսկ բարիքին համար։

Գիտենք որ այստեղ, Փարիզի մէջ կան քանի մը երիտասարդներ, որոնք հետ ի հետ կը հետեւին միջազգային ամէն շարժումի, — հանդէս, ժողով, վիճաբանութիւն, դասախօսութիւն։ Ուրիշներ ալ անդամ են Գրական Միութեանց։ Իսկ մեր առաջէտ ընկերներն ու հայրենակիցները ունին սերտ շփում՝ ռուսական եւ կովկասեան քաղաքական-մտաւորական շրջանակներու հետ։ Մօտէն կը հետեւին անոնց բազմատեսակ արտայայտութեանց, անշուշտ նորոգուելով եւ հասուննալով։ (Լեզուի պակասը այս ճամբան կը փակէ մեր առջեւ)։

Բայց, ջախջախիչ մեծամասնութիւնը մնացեալ երիտասարդութեան՝ կը մնայ ամփոփուած իր գործին, իր շրջանակին, եթէ ոչ իր պատեանին մէջ։

Անշուշտ կ'ակնարկենք այն տարրին որ իր կոչումովը իսկ նախասահմանուած է դիրքեր գրաւելու կամ լրացնելու։ Որ ի լինելութեան է։ Կը գտնուի յիմար-իմաստուն կոյսերու արկածալի ճամբուն վրայ։

Մեզի համար դժուար չէր ցուցակ մը կազմել այս շարքին, աւելի գունաւորելու համար պատկերը։ Բայց աւելորդ է։

Ճշդենք անգամ մըն ալ, որ այստեղ հարցը հանրային-ընկերային կեանքի մասին է, եւ ոչ թէ գրականութեան եւ արուեստի։ Թէեւ այդ ճամբուն վրայ եւս, կը տիրէ տեսակ մը կախարդական շրջանակ։

Անցնելով միւս գաղութները, կը տեսնենք միեւնոյն մեկուսացումը։ — Մեր իւղով տապկուիլ՝ անհաղորդ մնալով տեղական ժողովուրդի մտաւոր ընկերային շարժման։

Ժողովուրդներ կան որ նոր կը կազմակերպուին իբրեւ պետութիւն։ Երկունքի մէջ են բոլոր ճակատներուն վրայ, եւ մենք հազիւ արտաքին երեսը կը տեսնենք։ Առօրեան եւ անմիջականը։ Հազիւ թէ կը հետաքրքրուինք գրական-գիտական թաւալումով կամ ընկերային-քաղաքական խմորումներով։

Ընդհանրապէս, կանք այնպէս ինչպէս որ եկանք։ Տեղ-տեղ՝ հարեւանցի ակնարկ մը տեղական գրականութեան մասին։ Պատահական թարգմանութիւններ (յաճախ ֆրանսերէնէ) եւ նոյնքան պատահական հանդիպումներ։

Մինչդեռ, այն սերունդը որ կը հասնի, այնքան բաներ ունէր սորվելիք եւ սորվեցնելիք, իւրաքանչիւր «հիւրընկալ» երկրի մէջ։ Մանաւանդ Պալքաններու եւ Մօտաւոր Արեւելքի ճամբուն վրայ։ Աթէնքէն մինչեւ Թէհրան։

Դժուարութիւնները խոստովանելով հանդերձ, գիտենք որ ո՛ր եւ է տաժանքի առջեւ չընկրկող, «քարէն հաց հանող» ժողովուրդի մը զաւակներն ենք։

Մանաւանդ որ, քիչ-շատ հաստատուն կացութիւն է ստեղծուած, 1922էն ի վեր։

Տարիները կ'անցնին, եւ, ուզենք-չուզենք, պիտի խմորուինք, պիտի տրորուինք իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն մէջ։ Վա՜յ, եթէ չգիտնանք մեր ուղին, մանաւանդ իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը։

Ամէն մէկուն՝ իր բաժինը, համաձայն իր խառնուածքին, ընդունակութեան կամ նախասիրութեան։ Բայց ոչ մէկուն համար չքմեղանք՝ իր պատեանին մէջ քաշուելու։

Ամէն երկրի մէջ՝ կարելի եղածին չափ զուգընթաց հիմնական շարժումներու հետ, «տալու եւ առնելու» համար։ Անշուշտ ունենալով ի հարկին մենք մեզի օգտակար ըլլալու մտահոգութիւնը, եւ ոչ թէ պարզ հետաքրքրութիւն, ամաթէօրի ախորժակներ գոհացնելու պերճանքը։

Ա՛յնքան ընդունակ տարրեր ունինք ամէն գաղութի մէջ, 25-45 տարեկան։ Կեանքը ճամբան ցոյց կուտայ արդէն, եւ աւելորդ է առաջնորդներու մասին մտածել։ Ինքնագործունէութեան լայն ասպարէզ՝ նոյն իսկ արեւելեան յետամնաց երկիրներու մէջ։

Եւ գիտենք որ շատ-շատերուն մէջ արթուն է հանրային ջիղը։ Կը մնայ անփոփ, հետեւողական ծրագիր մը մշակել, զարգացնել եւ արժեւորել զայն։

Մենք միայն ընդհանուր գիծերը յիշեցինք։ Կարելի է աւելի թանձրացեալ ձեւի մը վերածել մեր միտքերը, լրջօրէն արծարծելով դրուած խնդիրը։

Պատահաբար յուզուած խնդիր մը չէ այսուհետ ալ միայն այս կա՛մ այն միջավայրին հետ կապուած։

Քանի կ'անցնին տարիները, այնքան աւելի կը շեշտուի նոր ուժեր հասցնելու, արժէքները գործի մղելու պահանջը։

Ու միայն մեր ընկերները չէ որ նկատի ունինք։

Ամբողջ հայկական կեանքը մաղուելու, նորոգուելու, վերակազմուելու պէտք ունի գաղութներու մէջ։

Մանաւանդ աչքի առջեւ բերելով Երեւանի պատկերը։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԻՃԱԿԸ

«Հայրենիք» գիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (11 փետր.)

— «Միայն դրսէն ստացած օգնութիւն մը կրնայ գէթ ժամանակաւոր կերպով կասեցնել Թուրքիոյ տնտեսական քայքայման ընթացքին. բան մը, որուն համար Էնկիւրի տենդային ճիգեր կ'ընէ այժմ թէ՛ Եւրոպայի եւ թէ՛ Ամերիկայի մէջ։

Պիտի յաջողի՞ թէ ոչ, այդ մեծ չափով կախուած է երեք հիմնական քայլերէ.— Առաջին՝ թէ Թուրքիա պիտի յօժարի՞ գործնական երաշխիքներ տալու արեւմտեան դրամատէրերուն խոշոր փոխառութիւն մը ապահովելու համար, եւ երկրորդ՝ թէ Թուրքիա պիտի դադրի՞ Խորհ. Միութեան դաշնակիցն ըլլալէ եւ մտնէ Ազգերու Լիկայի մէջ։

Դատելով մինչեւ այժմ երեւցած նշաններէն, Էնկիւրի ոչ կ'ուզէ ոչ ալ ի վիճակի է ներկայիս ընելու այդ քայլերէն որեւէ մէկը։ Ըստ երեւոյթին, ան դեռ յոյս ունի, որ ապահովելով իր կատարեալ ֆինանսական անկախութիւնը, չվճարելով իր պարտքերը, ինչպէս նաեւ պինդ բռնելով Խորհ. Միութեան ձեռքը՝ այսուհանդերձ պիտի յաջողի ի վերջոյ մեծ փոխառութիւն մը կնքել դրամատիրական Արեւմուտքի մէջ։

Սակայն, երեւոյթներէն դատելով, դրամատիրական մեծագոյն պետութիւնները՝ Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա եւ Անգլիա ներքին համաձայնութիւն մը ունին դրամ չտալու այն երկիրներուն, որոնք արկածախնդրական քաղաքականութիւն կը վարեն կամ իրենց ընթացքով կը վտանգեն ներկայ գոյավիճակն ու խաղաղութիւնը։ Թուրքիոյ սերտ բարեկամութիւնը Խորհրդային Միութեան եւ Իտալիոյ հետ կասկածելի կը դարձնեն զայն Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ աչքին։

Մէկ խօսքով՝ իր տնտեսական վերաշինութեան ի նպաստ դրամական միջոցներ գտնելու համար, Թուրքիա պէտք է փոխէ ոչ միայն իր ներքին, այլեւ արտաքին քաղաքականութիւնը։ Սակայն, Թուրքիա չի կրնար ընել այդ, որքան ատեն որ իր ետեւը կանգնած է Խորհրդային Միութիւնը, որմէ մահու չափ կը վախնայ, որովհետեւ Էնկիւրի գիտէ որ եթէ ինք ամբողջովին երես դարձնէ Մոսկուայէն եւ ձեռք մեկնէ Արեւմուտքին, Մոսկուա իր կատաղի թշնամին պիտի դառնայ եւ փութայ մահացու հարուած հասցնել Թուրքիոյ»։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Փետրուար 16ին, Անգլիոյ անգործներուն գումարն էր 2 միլիոն 631,212, ըսել է 5919 պակաս քան նախորդ շաբթու եւ 1 միլիոն 107,271 աւելի քան անցեալ տարի նոյն շրջանին։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հազիւ վերջացած երկրագործական առաջին խորհրդակցութիւնը, երէկ երկրորդը սկսաւ Փարիզի մէջ։ Առաջին խորհրդաժողովը զբաղեր էր աւելապէս Դանուբեան երկիրներով։ Այս երկրորդը պիտի զբաղի աւելի ընդհ. կերպով՝ արմտիքի հարցը դնելով համաշխարհային եւ համեւրոպական գետնի մը վրայ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25Ը ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հակառակ համայնավարներու երկարատեւ պատրաստութեան, Փետրուար 25ի յեղափոխական ցոյցի օրը ձախողեցաւ Ֆրանսայի մէջ, կառավարութեան ձեռք առած խիստ միջոցներով։ Ցոյցին կազմակերպիչները շատոնց սպառեր էին արդէն զգացութեան եւ հետաքրքրութեան իրենց կարելի միջոցները, մղելու համար գործաւորները որ այդ օր լքեն իրենց աշխատանքները, ու փողոցներուն մէջ հաւաքոյթներ եւ ցոյցեր կազմակերպեն։ Փարիզ, արուարձանները եւ գաւառները հանդարտ օր մը անցուցին։ Փարիզի մէջ, տարուան մնացեալ օրերուն վրայ միակ տարբերութիւն մը կար, — պողոտաներու եւ գլխաւոր փողոցներու անկիւնները հաւաքուած ոստիկանական խումբերը։ Որ եւ է միջադէպ չպատահեցաւ։

Սէն Տընի որ համայնավարութեան միջնաբերդը կը նկատուի, նոյնպէս խաղաղ օր մը անցուց, իբր ցոյց, 2200 անգործի ճաշ հրամցնելով։

Զանազան պատրուակներով, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 100ի չափ անձեր, որոնց 17ը օտարականներ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանիոյ մէջ սակայն, կարգ մը խռովութիւններ պատահեցան։ Շնորհիւ կառավարութեան խիստ միջոցներուն, թէեւ գլխաւոր քաղաքներու մէջ ծանր միջադէպեր տեղի ունեցան, սակայն, ո՛չ մէկ տեղ ժողովրդական ըմբոստութեան ձգտող շարժումներ նշմարուեցան, ինչպէս կ'ուզէին համայնավարները։

Պերլինի մէջ, անգործները խուժեցին աշխատանքի գրասենեակները, կոտրտելով կարասիներն ու չարչրկելով պաշտօնեաները։ Այս գրասենեակներէն մէկը որ կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը, պաշարուեցաւ 12,000նոց անգործներու բազմութեան մը կողմէ։ Ոստիկանները [illegible] ցրուել բազմութիւնը։ 40ի չափ նպարեղէնի վաճառատուններ կողոպտուեցան։ 140 անձեր ձերբակալուեցան։ Զանազան բախումներու ընթացքին, վիրաւորուեցան 18 ոստիկաններ եւ 100ի չափ ցուցարարներ։

Լայփցիկի մէջ, ոստիկանութիւնը քարերով եւ արճաններով յարձակում կրեց անգործներու ուժեղ բազմութեան մը կողմէ որ փորձեց նաեւ գրաւել քաղաքապետարանը։ Ոստիկանները կրակեցին։ 4 համայնավարներ սպաննուեցան, 9 հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցան։ 6 ոստիկաններ եւս վիրաւորուեցան։ Նման խռովութիւններ նաեւ պատահեցան Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ՄԷՋ

Պելճիքայի մէջ ցոյցերը տեղի ունեցան առանց կարեւոր միջադէպի։ Պրիւքսէլի մէջ, մինչեւ երեկոյ, որեւէ ցոյց տեղի չէր ունեցեր։ Լիէժի մէջ ցուցարարները խաղաղօրէն անցան գլխաւոր փողոցներէն, յետոյ գացին քաղաքապետարան, ուր ընդունուեցան քաղաքապետին կողմէ եւ անոր ներկայացուցին կարգ մը պահանջներ։

Անվէրսի մէջ, ուր ամէնէն աւելի համայնավարները պատրաստութիւններ տեսեր էին, 100 հոգինոց խումբ մը միայն, մէկ քանի փողոցներ շրջելէ յետոյ ցրուեցաւ։

ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Մոսկուայի հրահանգները ո՛չ մէկ արձագանգ գտան Սպանիոյ մէջ, հակառակ երկրին քաղաքական փոթորկոտ մթնոլորտին։ Վախ կար որ հանրային փոխադրութեան միջոցները, հանրակառք, շոգեկառք, եւլն, դադրեցնեն սպասարկութիւնները։ Միայն ինքնաշարժները գործադուլ բռնեցին։ Անկարեւոր ցոյցեր տեղի ունեցան միայն Պալչելոնայի մէջ, ուր ոստիկանութիւնը դիւրութեամբ ցրուեց ցուցարարները։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ

Հակառակ համայնավարներու բուռն ջանքերուն ու տաք բրօբականտին, հազիւ 2000 ցուցարարներ շրջեցան Վիեննայի գլխաւոր փողոցները։ Ոստիկանութիւնը զգուշական ամէն միջոց ձեռք առեր էր կանխելու համար խռովութիւնները։ Մինչեւ երեկոյ, որեւէ միջադէպ չէր պատահած գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

Վենիզելոս կ'ազդարարէ գործաւորներուն

ԱԹԷՆՔ, 25 փետր.— Վենիզելոս որ նոր ապաքինած էր իր հիւանդութենէն, մասնակցեցաւ Խորհրդարանին նիստին, եւ գործաւորներուն ուղղեց խիստ ազդարարութիւն մը որպէսզի չփորձեն ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու, ուժասուած ըլլալու համար բանթող պաշտօնեաներուն։ Վենիզելոս կ'ընդունի թէ գործաւորներն իրաւունք ունին գործադուլ յայտարարելու իրենց գործատէրերուն դէմ, բայց ո՛չ պետութեան դէմ եւ յիշելով 1926ի անգլիական օրինակը, ազօրէն կը յայտարարէ ընդհ. գործադուլի որեւէ փորձ։ Վենիզելոս յայտնեց նաեւ թէ կառավարութիւնը վճռած է ի հարկին դիմել բռնի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս Կիրակի ժամը 12.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Հայաստանի Հանրապետութեան բանակի բարապետ Նազարբէգեանի մահուան առթիւ։ Կը հրաւիրուի հայ ժողովուրդը։

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր նաւային մասնագէտներով, համաձայնութեան գալէ վերջ ֆրանսական կառավարութեան հետ, մեկներ էր Հռոմ, նման ձեռնարկ մը եւս կատարելու իտալական կառավարութեան մօտ։ Իտալական քաղաքական շրջանակները վերապահութեամբ կը նային Անգլիոյ նախարարին այս այցելութեան։ Սակայն, ընդհ. տպաւորութիւնն այն է թէ անոնք եւս կը փափաքին ժամ առաջ լուծուած տեսնել նաւային վէճը։

ՖՐԱՆՍԱ ՏԸՆՓԻՆԿԻՆ ԴԷՄ

Ֆրանսական Մերակոյտը կը պատրաստուի հարցապնդելու կառավարութեանը այն միջոցներուն մասին, զորս մտադրած է կիրարկել պաշտպանելու համար Ֆրանսայի արտադրողները ընդդէմ Խորհ. Միութեան տնտեսական յարձակման։

[illegible] ներ արձանագրուած են խօսելու այս առթիւ։ Կառավարութեան կողմէ, հարցումներուն պիտի պատասխանէ նախկին վարչապետ եւ այժմու երկրագործական նախարար Պ. Թարտիէօ։

ԱՒԱԶԱԿԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Գրեր էինք թէ Չիքակոյի քաղաքապետական ընտրութեան առթիւ, 70000 մարդեր զէնքի կոչուած են, հսկելու համար քուէարկութեան, ու մանաւանդ դիմադրելու համար համբաւաւոր մագսանենգ միլիոնատէրին Քափոնի, որ ջերմ կուսակից էր նախկին քաղաքապետին եւ կը պաշտպանէր անոր վերընտրութիւնը, ընդդէմ դատաւոր Լէյլի։ Քափոն որ այս նպատակով 120000 տոլար էր յատկացուցեր ու ծախսեր, հասաւ իր նպատակին։

Նախկին քաղաքապետ Թոմսըն որ հանրապետականներու թեկնածուն է եւ ծանօթ է իբրեւ Թունդ անգլատեաց, վերընտրուեցաւ, թէեւ քուէներու շատ փոքր առաւելութիւնով մը։ Իր վրէժը լուծելու համար քաղաքապետական հակառակորդը դատաւոր Լէյ ձերբակալման հրամանագիր հանեց ընդդէմ Քափոնի, որ անցեալ տարի Չիքակոյէն հեռացեր էր, որովհետեւ լուրջ սպառնալիքի տակ կը գտնուէր։ Ժողովուրդը կը պահանջէր որ մահուան դատապարտուի։ Դատաւորին այս հրամանագիրը անարգելով, միլիոնատէր մաքսանենգը ներկայացաւ Չիքակոյի դատարանը։

Հսկայ բազմութիւն մը հաւաքուեր էր դատարանին շուրջը տեսնելու համար այս աւազակը, որուն կ'ընկերակցէր պաշտպան զօրախումբ մը։ Դատարանին առջեւ, աւազակը ուրացաւ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները զորս հաստատել ու փաստել միայն իր ձեռքն է, ու ձերբակալուելէ յետոյ, իբրեւ դատարկապորտ..., ազատ արձակուեցաւ 250,000 ֆրանքի երաշխաւորութեամբ։

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՄԷՆ ՆԵՐՍ

ՈՃՐԱՊԱՐՏՆԵՐ՝ ԱՄԷՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Հին ու նոր աշխարհի ամբողջ մամուլը դեռ զբաղւում է Խ. Ռուսաստանի «Տըմփինգով»։

Աժանագին ապրանքների ողողումով Խ. Ռուսաստանը ձգտում է օգտուել համաշխարհային ներկայ տագնապից եւ եթէ թէ առաջ բերել համաշխարհային յեղափոխութիւն։ Այս փորձը առաջին իսկ օրւանից դատապարտուած էր անյաջողութեան այն պարզ պատճառով, որ Ռուսաստանը ոչ թէ ղեկավարւում է տնտեսական հիմունքներով, այլ արեւելեան «եաւ'-բախտով»։

Սակայն աշխարհը չի ղեկավարւում կոյր բախտով կամ պատահականութիւններով, այլ որոշ օրէնքներով, պատճառներով ու արդիւնքներով։

Նախ եւ առաջ՝ որպէսզի Ռուսաստանը կարող լինէր տնտեսական այդ պայքարի մէջ յաջող դուրս գալ, նա պիտի ունենար տնտեսական երկու կարեւորագոյն ազդակ.—

1) Նա պէտք է կանգնած լինէր թէ՛ ճարտարարուեստական եւ թէ՛ գիւղատնտեսական այն բարձրագոյն աստիճանի վրայ, ուր կանգնած են դրամատիրական երկիրները, հետեւաբար նրա հակառակորդները եւ 2) այն բոլոր տեսակի արդիւնաբերութիւնը, որ նա շուկայ է հանում եւ թերեւս թէ ողողում հրապարակը, պիտի լինէր յաւելեալ. այսինքն՝ 150միլիոննոց Խ. Միութիւնը պէտք է լինէր կուշտ, հարուստ եւ կարիք չզգար այն բոլորի, ինչ որ նա թափառում է, համարեա ձրի։

Այս առաւելութիւնները ներկայացնո՞ւմ է Ռուսաստանը։ Միամիտ պիտի լինել, այդ հարցին դրական պատասխան տալու համար։ Արդիւնաբերող բանուորն ու գիւղացին [մեռ- [illegible] -նից ու թշւառութիւնից։ Նրանք աշխատում են արտահանուած ապրանքների վրայ ձրի, նոյն իսկ չստանալով բաւարար սնունդ, չունենալով առաջնակարգ տարրական պայմաններ, մէկ խօսքով այն ամէնը, ինչ որ ունի Եւրոպայի բանուորն ու գիւղացին։ Վերարկուն վաճառել ակլոր մնալու գնով, դա «տըմփինգ» չէ, հաց ծախել՝ անօթի մնալու մարտիրոսութեամբ, դա վաճառականութիւն չէ՛, եւս առաւել տնտեսագիտութիւն, այլ «չանտաժ» է եւ կողոպուտ, որ ընդունակ է անել միայն քսաներորդ դարու իւրայատուկ ճորտատիրութիւնը, որի անունն է բոլշեւիզմ։

Այս ձեւի տնտեսութիւնը եւ մրցակցութիւնը ուրիշ ելքի չէր կարող յանգել, քան որ սպասելի էր։ Այս իւրայատուկ չարաշահութեան միակ եւ գործնական պատասխանը տուին մի քանի երկիրներ՝ առաջին հերթին Ճափոն եւ Ամերիկա։ Ճափոնական կառավարութիւնը, առանց միւս երկիրների համահրողին, իր դռները լայնօրէն բացաւ ռուսական աժանագին ապրանքների առաջ, պայման դնելով, որ ինքն է գնորդը։ Սահմանի վրայ գնեց եւ վճարեց բոլշեւիկներին այնքան ապրանքի համար, որքան համայնավարները վաճառքէին բերել եւ այն գներով, որ նշանակել էին Մոսկուայի իմաստունները։ Առանց բոլշեւիկների միտքը կարդալու եւ նրանց ապրանքները յետ դրկելու, Ճափոնացիները, «տըմփինգ»ի գնով առնուած ապրանքները երկրի ներսը լաշեցին եւ հրապարակ հանեցին ճափոնական շուկայի գներով։

Այդպիսով պահեցին իրենց «բարի դրացիական» յարաբերութիւնները, յաւելեալ դրամը պետական գանձարկղը մտցրին եւ բոլշեւիկների աչքերը յուն բաց արին։ Այս տխուր վախճանի հասաւ ռուսական «տըմփինգ»ը ճափոնական շուկայում։

...Ամերիկան մնաց կանգնած իրաւաբանական հողի վրայ եւ չունեցաւ կամ չուզեց ունենալ ճափոնական դաժանութիւնն ու առեւտրական խորամանկութիւնը։ Նա աւելի առաջ ուզեց իմանալ թէ այդ ի՞նչ ապրանք է, որ իր կատարելագործուած ճարտարարուեստը չի կարող արտադրել այդքան ցած գներով։ Ի՞նչ առեւտուր է եւ ո՞ւմ հաշուին է կատարւում այդ բոլորը։

Գաղտնիքը շուտով պարզուեց։ Հազարիւր հոգաբարձուներ, պարտադիր աշխատանքի դատապարտուած, քշելով մէկ կայանից միւսը, մէկ անտառից մէկ ուրիշը, աշխատում էին ձրի, քաղցած, ակլոր եւ մահուան սպառնալիքի տակ։

Բոլշեւիկները երդում-պատառ կերան հաւաստացնելու, որ «սոցիալիստական հայրենիք»ում ձրի եւ պարտադիր աշխատանք չկայ եւ այդ բոլորը զրպարտութիւններ են, բայց հաւատացողն ո՞վ։

Մարդկային արիւնի, արցունքի եւ անվճար քրտինքի արդիւնքը յետ մղւեց։ Կազմւեց յատուկ յանձնաժողով այդ հարցը քննելու։

Նոյն պատմութիւնը նաեւ խաւեարի առեւտրի հետ։ Տասնեակ նաւեր, բեռնաւորուած խաւեարով, Կրօնշտատ վերադարձան եւ որպէսզի ապրանքը չփճանայ, բոլշեւիկները որոշեցին բաժանել բանուորներին, բայց ի՞նչպէս... ի հարկէ յատուկ գրքոյկներով, առանձին արձանագրութիւններով, որպէսզի մի քանի տեղի բանուորներ կարողանան երազած «[illegible]» առանալ։

Մինչեւ այս գործնական քայլերը, բոլշեւիկները ոչ մի տող չէին գրում իրենց «Տըմփինգի յաջողութեան» մասին, իսկ հիմա, տեսնելով, որ ամէն բան կորած է, սկսած են սպառնալ Ամերիկային եւ ուրիշ դրամատիրական երկիրներին, որ այլ եւս պատւէրներ չպիտի տան եւլն.։ Բացի այդ՝ երկրաբանական զրգուած հասարակութիւնը հանդարտեցնելու համար, նրանք պարտադիր կերպով, ուժերի սպառնալիքով, բանուորները փողոց են դուրս բերում, ցոյցեր կատարելու եւ հրապարակով բողոքներ բարձրացնելու, որ իբր թէ սուտ են այն լուրերը, թէ Խորհրդ. Ռուսաստանում պարտադիր աշխատանք գոյութիւն ունի։

Սակայն, բոլշեւիկների չար բախտից, այս հերքումներին զուգընթաց՝ ամերիկեան, գերմանական եւ այլ օտարազգի մասնագէտները, շուտով արտասահման անելով, մանրամասն վիճակագրութեամբ, իրենց տեսածները եւ ապրածները, թէ՛ երկրի տնտեսութեան մասին, թէ՛ պարտադիր եւ օրինականացած աշխատանքի մասին, սեւով սպիտակին են յանձնում։ Վաւերագրերով հաստատում են նաեւ, որ Չեկան ոճրագործների հետ պայմանագրութիւններ ունի, պահանջուած թուով, ամէն աշխատանքի համար, «գերիներ», «գորշ զանգուածներ» քշելու ամէն տեղ եւ ամէն ուղղութեամբ։

Բոլշեւիկեան ամբողջ մամուլը ծայր աստիճան ջղայնացած է եւ այդ արդիւնք է մասամբ «Տըմփինգ»ի անյաջողութիւնից եւ մասամբ այն բանից, որ նրա գոյութեան յատուկ չէ մերկապարանոց ճշմարտութիւնը։

Սակայն հասկանալի է համայնավարների ջղայնութիւնը։ Անգամ Գերմանիան, որ միակ բարեկամն է համարւում Խորհր. Միութեան, իր ներքին գործոց նախարարի՝ Վէրթի բերնով, փետր. 21ին յայտարարեց, թէ բոլշեւիկեան քարոզչութիւնը եւ գործունէութիւնը ոճրապարտ մի փորձ է՝ ոչնչացնելու արեւմտեան մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը։

Այո՛, ոճրապարտներ թէ՛ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան եւ թէ՛ տնտեսական ճակատների վրայ։

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ ԵՒ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ.— ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ.— ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ.— ԿՈՒՍԱՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Այս անգամուան թղթակցութեան առաջին գլուխը պիտի կազմէ այն գարշելի համաճարակը, որուն անունը «կրիփ» դրած են, եւ որ ծայրայր փորձանքի մը նման եկաւ Աթէնքի շրջանին վրայ եւ մասնաւորապէս կարծէք հայ գաղթականներուն գլխուն։

Բոլոր գաղթակայաններն ալ, ինչպէս եւ Աթէնք եւ Պիրէոս քաղաքները, եւ Յունաստանի բոլոր մասերը՝ վարակուեցան այս հիւանդութենէն, որ հետզհետէ դարձաւ նաեւ մահացու։

Անոր զոհը եղան քանի մը յայտնի Հայեր։ Օրինակ՝ Աթէնքի հրապարակին վրայ կարեւոր դիրքի տիրացած Աշոտ Գալֆայեանը, որ «Քոսաքչի» ընկերութեան տնօրէնն էր եւ հազիւ 35 տարեկան։ Ցեղայ Գիքսի գաղթակայանին մէջ Արսէն քոչանեան, որ յանկարծամահ եղաւ, գաղթակայանի յուղարկաւորութեան օրը։ Այս ծերունազարդ քոչանեան էր եւ Յակ իսկական հայ, պահելով հայկական բոլոր սրբութիւնները։

Խո՛ր ամէնէն խղճալի եւ սրտառուչ պարագան, եղաւ որ, Պերճուհի Չիւրիւքճեանի մահը։ Հազիւ 18 տարու, շրջանաւարտ Գիքսի Ազգ. վարժարանէն, ուսանող՝ Գոլէճի Ամերիկեան Գոլէճին, ուշիմ եւ խոստմնալից, որ արեան թունաւորման մը հետեւանքով մեռաւ ու թաղուեցաւ ժողովրդեան մեծ յարգանքով։ Օր. Պերճուհի գուստրն է՝ Յակոբճան Չիւրիւքճեանին, (քեօթահիացի), որ այժմ, Մարսէյլի մէջ կարեւոր առեւտրական գործի մը ձեռնարկած է։

Ձմռ խօսք, դեռ շատ մը ուրիշներու մասին, որ ամէն օր կը պատահին, ըստ հաշուի ... Հաշուի եղած է, որ փետր. 1էն մինչեւ 15 միայն Աթէնքի եւ Պիրէոսի մէջ մեռած են 763 հոգի։ Ու եթէ նոյն համեմատութեամբ առնենք ամբողջ Յունաստանը, կարենք բաւական տխուր պատկեր մը կ'ունենանք։ Համաճարակը այժմ քիչ մը մեղմացած կ'երեւի։ Վարժարանները տասնական օր փակուելէ վերջ, տանը որ եւս փակելու պէտքը չտեսնուեցաւ։

** Կ'արժէ երկու խօսք ընել, անմիջապէս, երկրին տնտեսական կացութեան վրայ, մանաւանդ որ ծանօթ համաճարակն ալ աւելի գնցեց մեզ։ Հրապարակը կեցած է, անգործութիւնը չեջուած, եւ թշուառութիւնը ներէն ներս սկսած է սպրդիլ, մանաւանդ գաղթակայաններուն մէջ։

Կը բաւէ փոքրիկ ակնարկ մը պատշել գտրօնական աշխերակներու շարաթական [illegible] վրայ, գաղափար մը կազմելու համար տիրող տագնապին վրայ։

Կառավարութիւնը՝ հակառակ իր ձեռք առած խոստաւոր միջոցներուն եւ ջիգերուն, տակաւին չկրցաւ տնտեսական կայուն վիճակ մը ստեղծել երկրին մէջ։ Ահաշատ ամէն ասպարէզի մարդ գժգոհ է իր առեւտուրէն, ինչ որ կը նշանակէ թէ տագնապը՝ ընդհանուր է, կամ աւելի ճիշդ՝ միջազգային է։

Քանի որ կը խօսինք երկրին ներքին կեանքին մասին, ըսենք նաեւ, որ Յունաստանի նախագահին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ եւ շահեցան կառավարականները, որոնք ստացան՝ 20 հազար քուէ, թէեւ այս յաղթանակը շատ յարաբերական կը գտնուի, երբ նկատի առնենք այն պարագան, որ ընդդիմադիրներու ընդհանուր քուէները կը հասնին 33 հազարի։ Այնպէս, որ եթէ անոնք միացած, ըլլային մէկ թեկնածուի շուրջ, կառավարականներու պարտութիւնը կատարեալ պիտի ըլլար։

Միւս կողմէ, Վենիզելոսի հիւանդութիւնն ալ պատճառ մը եղաւ, որ հակակառավարականները մասնակի ունենան անձամբ գործելու ընտրական շրջանին մէջ։

** Ազգ. կեդր. Վարչութիւնը կը գործէ, լուռ ու մունջ։ Ցաւալի չենք գիտեր թէ ինչ եղան հաշուետւութեան եւ կանոնագրի հարցերը։

Հետզհետէ, կուսակցական խառն մարմի հիման վրայ, կը կազմուին թաղերու թաղային մարմինները։

Կրթական խորհուրդի անդամներէն ալ քաշուած ըլլալով, այժմ կը մնան երկու հոգի, որոնք անշուշտ չեն կրնար գործել իբրեւ մենամասնութիւն. Կ'իւթական հաշիւն ալ առանձին։

** Իբրեւ ազգային կեանք, կ'արժէ յիշատակել մեր վարժարաններուն, մշակութային ընկերութեանց, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հ. Կ. Խաչերուն եւն. աշխատանքները։ Մանաւանդ՝ այս օրերուս, որ Վարդանանցի եւ Բարեկենդանի շրջանն է։ Ամէն կողմ Վարդանանցի հանդէսներ եւ բարեկենդանի պարահանդէսներ, երեկոյթներ եւ հանդէսներ։ Այս բոլորը կը առնեն առողջ ու խանդավառ մթնոլորտ մը, որ կը հակադրէ տիրող տխուր տրամադրութեան։

Ուրախալի լուր մը ունիմ, որ անշուշտ ուրախութիւն պիտի պատճառէ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն։ Շրջանի թերթը «Նոր Օր»՝ փետր. 15 ի վեր կը հրատարակուի «Յառաջ»ի ծաւալով, յուսախաբութեան մատնելով բոլոր տեսակի հակառակորդները։

** Կուսակցական կեանքը կը բոլորէ խանդավառ շրջան մը, մանաւանդ այս օրերս։ Բոլոր շրջանները կազմակերպած են հանդէսներ փետր. 18ի առթիւ։ Ամէն կողմ եռուզեռ մը կը տիրէ։ Ամէն կոմիտէ եւ ենթակոմիտէ կ'աշխատի աւելի լաւ հանդէս սարքել, ի պատիւ այդ անմոռանալի ապստամբութեան եւ այն կուսակցութեան որ գլխաւորեց զայն։

Պատիւ Հ.Յ. Դաշնակցութեան եւ յարգանք՝ անոր հիմնական սկզբունքներուն իրագործման համար նահատակուած մեր բոլոր խնկելի հերոսներուն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

Երկու քիմիաբաններ, Ցիւգրաս եւ Օրքլու, հնարած են նիւթ մը, «հակաթթուածին», որ «կը թունաւորէ» եւ կը խեղդէ բոցը, այսպէս մարելով հրդեհը, որքան ալ ահռելի ըլլայ։

Այս գիւտը ներկայացուեցաւ Փարիզի Գիտական կաճառին եւ այս առթիւ կատարուեցան փորձեր, որոնք շափազանց հաճոյք էին։ Եթէ գիւտը գործնական ձեւ մը ստանայ, կարելի պիտի ըլլայ ըսել թէ այլեւս մեծ հրդեհներ չպիտի տեսնենք։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք նախընթաց օր, աշխարհագիր Գ. Զ. Խանզատեան ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ Սէյվռի Թուրքատեան փարժարանին մէջ, իր պատուանշանին ստացման առթիւ:

Ստորեւ կուտանք այդ ճառին գլխաւոր մասը, որ կը պարզէ Հայերու դերը արաբական գիտութեան մէջ:

Աշխարհագրական գիտութիւնը սկսաւ կազմուիլ եւ վերջնական ձեւը գտնել Արաբներուն մէջ Ը. եւ Թ. դարերու միջոցին։ Այս գիտութեան զարգացումը անոնց գրաւումներուն չափ արագ եղաւ։ Ամէն անգամ որ երկիր մը գրաւուէր, բանակներու պետերը կամ կառավարիչները գիտութական եւ տնտեսական տեղեկագիր մը կը ղրկէին խալիֆայութեան կեդրոնը։ Այս է պատճառը որ Արաբ կայսրութիւնը հիներուն ծանօթ աշխարհին սահմաններէն անդին ընդարձակուելով երկիրներու մասին հետաքրքրական միանգամայն գիտական վաւերաթուղթեր ունէր։

Այս վաւերաթուղթերուն գոյութիւնն էր որ Եղմանսուր եւ Եղմամուն խալիֆաները գրգեց շրջապատուիլ ընտիր գիտուններով, որոնք պաշտօն ունէին նուաճուած երկիրները ուսումնասիրել անոնց մէջ համապատասխան կարենալու համար։ Գրաւուած առաջին երկիրներէն մին եղաւ Հայաստանը։ Արաբական կայսրութեան համար մասնաւոր շահեկանութիւն ունէր այս երկիրը, որովհետեւ ան կ'ընծայէր յատուկ եւ առաջական ռազմագիտական դիրք մը [illegible] պետութիւններուն եւ Բիւզանդիոնի հանդէպ մեծական կայսրութեան միջեւ։

Հայաստան, որուն ամբողջական գրաւումը դժուար էր, ուղղակի Արաբներուն վարչութեան տակ մնաց, ամէն անգամ որ իրենց բանակները հոն պահեցին, կամ անոնց հարկ վճարեց, երբ կը կառավարուէր Ոստիկան կոչուած ներկայացուցիչներու կողմէ։

Բայց ռազմագիտական կարեւորութենէն, որ, ստո՛յգ, դարերու ընթացքին Հայոց դժբախտութիւններուն գլխաւոր պատճառը եղաւ, Հայաստան խալիֆաներուն աչքին մեծ կարեւորութիւն ունէր իր գիտուններուն բարձր մշակոյթին պատճառաւ։

Եւ արդարեւ, Հայեր, շատ հին ժամանակներէն սկսեալ, յարաբերութեան մէջ ըլլալով Յոյներու, Հռոմայեցւոց, Պարսից, Հնդկաց եւ Չինացւոց հետ, լայնածաւալ հմտութիւն ստացած էին։ Հինգերորդ դարու (Ոսկեդարու) հրաշալի գրականութիւնը կը շարունակէր ծաղկիլ իր ծաղկեալ վիճակին մէջ, մինչ արաբական քաղաքակրթութիւն, գրականութիւն եւ աշխարհագրութիւն տակաւին բնաւ գոյութիւն չունէին։

Պէտք է յիշել որ Մովսէս Խորենացիին Աշխարհագրութիւնը արդէն Ե դարուն մէջ Պաղոմէոսի աշխարհագրութեան մէկ համառօտութիւնն էր։ Մեր Հայաստանին այդ գիտնականին կը պարտի ընդհանուր պատմութիւնը այն [illegible] աւանդութիւնները, զորս ունի Զրադաշտի մասին, եւ զորս այս Գիտնակը ընծայած է աւելի բանաստեղծական քան պատմական խանդով։

Երբ նկատի առնենք որ Պաղոմէոս Ը. դարուն միայն եբրայեցերէնի եւ ասորերէնի թարգմանուեցաւ, եւ Թ.ին ալ արաբերէնի, դիւրին է ըմբռնել թէ խալիֆաները ո՛րքան գնահատեցին Հայոց գիտական գոյութիւնը [illegible]

772ին, Եղմանսուր եւ 8[illegible] Եղմամուն խալիֆաները Պաղ[illegible] մէջ հաւաքեցին ոչ միայն [illegible] արաբ քրիստոնեայ, նեստորական, հրեայ, հնդիկ եւ պարսիկ [illegible] տուններ, այլ այնքան բոլոր նուաճուած երկիրներուն ընտրանին, եւ այդ թուականին գոյութիւն ունեցող բոլոր աշխարհագրական [illegible] թիւնները։ Եւ այնուհետեւ հիմնուեցաւ Բեթ Դպրոցը եւ Մատենադարանը, որուն պահպանութիւնը յանձնուեցաւ Աբու Ճաֆար Մուհամմէտ ա'Ալ[illegible] մի գիտնականին, որ յօրինեց առաջին արաբ աշխարհագրական գործը, «Բոլոր Աշխարհ» [illegible] ուամբ։

Հետզհետէ արաբերէն թարգմանուեցան Հնդկաց Սիդհանթա[illegible], Տիւրոսի Մարինոսի աշխարհագրութիւնը եւ քարտէսները, Պաղոմէոսի Աստղաբաշխութիւնը (Ալմաժեստ)։ Եւ ահա աշխարհագրական ուսումնասիրութիւններ զետեղուեցան գիտական եւ փաստական հաստատ հիմ[illegible] վրայ։

Անկից վերջն է որ Արաբ[illegible] երեւան կը բերեն հին աշխարհագիրներուն բազմազան [illegible] ները եւ Պաղոմէոսի Դպրոցը [illegible] գիտական առաջընթացութիւն[illegible] կ'ել՝ պետութեան գլխաւոր [illegible] դաշնորդ[illegible] գիրքը հաշուելու [illegible] չափելու համար։

Հայաստանը այսպիսի [illegible] քլութիւններ ընդունեց [illegible] երկիրներէն մին եղաւ։ Թ. դար[illegible] [illegible] բովհետեւ շատ մը լեզուներ [illegible] խօսէր) Վասթէք Պիլլաճ [illegible] Փայլին կողմէ պաշտօն [illegible] Հիւսիսի երկրամասը խուզարկ[illegible] լու Մինչեւ Կովկասի միւս [illegible] անցաւ, հոն փնտռելու հա[illegible] Գոգի եւ Մագոգի ժողովուրդ[illegible] ները, որոնց մասին խօսուած Ս. Գիրքին եւ Ղուրանին մէջ [illegible] նիւթին վրայ շատ շահեկան [illegible] զեկուցումներ կան Օրբէ[illegible] Հայաստանի Աշխարհագրութ[illegible] մէջ։

Ցարակոյս չկայ որ այս [illegible] տաւաքեալութիւններուն մէջ՝ Հ[illegible] կացն մատենագիրներ գործ[illegible] ցան արաբացի գիտուններուն։

Եւ արդարեւ, քանի՛ [illegible] Հայեր, ուրիշ քրիստոնեաներ[illegible] հետ աշխարհագրական գործ[illegible] հրատարակեցին Պաղդատի [illegible] ցին մէջ։ Զոր Օր. Քոստա[illegible], [illegible] պոյլ Գարան կոչուած, 900[illegible] գիրք մը գրեց արաբական [illegible] տութեան եզամուտներուն վրայ [illegible] եւ բոլոր արաբ հեղինակներ[illegible] կողմէ կը նկատուի իբրեւ հեղի[illegible] առարկալութեան։

Յիշե՛նք նաեւ Եղպատ[illegible] Հայը, արաբերէն Եղպատէին[illegible] հայերէն Պաղանին է։ Ան է առա[illegible] ջինը եւ ամէնէն նշանաւորը [illegible] չափագէտներուն եւ աշխարհ[illegible] գիրներուն, որ Պաղոմէոսի Աս[illegible] ղաբաշխութիւնը խարխափ[illegible] նալով, ճշգութիւններ կատարեց [illegible] խաւարման, երկրին կորութեան [illegible] արեւուն արտաքրոնութեան [illegible] արեւադարձներու վրայ [illegible] շարժումին մասին, եւ մա[illegible] նանց, ինքն էր, այս պատանի[illegible] որ առաջին անգամ ըլլալով [illegible] բարկեց եռանկիւնաչափական [illegible] նոնները։ Պատանիին աստղագ[illegible] խական [illegible] մատենադարանին մէջ ([illegible]) մինչ իբրեւ հեղինակութիւն [illegible] գործուած են.

Ուրիշ քրիստոնեայ մը, [illegible] յատոյ կրօնափոխ արաբ նշան[illegible]

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՊԱՍՐԱ, (Սեփ. Թղթ.)—Անցեալ անգամ ներկայացուցի մեր գաղութին կեանքը, հաղորդելով Երիտ. Միութեան գրադարանին բացումը։ Այս Թուականը անմոռանալի պիտի ըլլայ Պասրայի հայ գաղութին համար եւ մանաւանդ անոնց, որոնք անձնապէս վայելեցին հանդէսին ազնիւ եւ հարազատ մթնոլորտը։

Ըստ կարգադրութեան, նախքան դուռ պաշտօնապէս բացումը՝ հանդէսին առաջին մասը անցնի պիտի ունենար դուրսի բակը, որու չորս կողմը զարդարուած էին արմաւենիի դալար ոստերու կամարներով, որոն վրայ կը ծածանէին Անգլ. եւ Իրաքի դրօշները։ Ակումբին սրահը գեղեցիկօրէն զարդարուած եւ հանդիսականներու համար ամէն պատրաստութիւն տեսնուած էր։ Հանդիսականները անհամբեր կը սպասէին դրան բացուելուն, որ ոչ միայն կըզգուած էր, այլեւ եռագոյն ժապաւէնի մը երիզը անցքը կը խափանէր։

Հանդէսը սկսաւ «Բամ փորոտան»ով։ ...

... 8 30ին, ներկաները խոր գոհունակութեամբ մը հեռացան սրահէն՝ տարելով հարազատ եւ ուրախ մթնոլորտ մը։

Գ. Յակլոնց

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

Մեր ընթերցողները յաճախ կը կարդան թէ շատ արկած կը պատահի ինչպէս Ռուսիոյ, նոյնպէս իրարու կը բախին շոգեկառքերը, ջարդուփշուր ընելով վագոնները, երբեմն սպաննելով պաշտօնեաները։ Արկածներու այս կրկնութիւնը անշուշտ իմաստ մը ունի, եւ ատոր համար Հայաստանի մէջ կազմուեցաւ երկաթուղային դատարան մը, որ կազմուած է գերագոյն դատարանին։ Հայաստանի երկաթուղային դատարանի նախագահը, Ղարիբջանեան, «Խ. Հայաստանի» թղթակցին կը յայտարարէ.—

«Կուսակցութեան 16րդ համագումարը ցոյց տուաւ որ մեր փոխադրական գործը կը կազմէ երկրին տնտեսութեան ամէնէն «նեղ տեղերէն» մէկը։ Եւ որպէսզի փոխադրութեան գործը դուրս հանել այդ նեղ տեղէն։ Ուստի հանրապետական գերագոյն դատարաններուն կողքին կազմուեցան ...

ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԻՊՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

ՑՈՐՆԱԿ ՄԸ ՅԱՆԴ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՍՈՐՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լոնտոնէն հայրենակից մը 600 ֆրանք դրած է մեր տրամադրութեան տակ, երեք տարեկան «ՅԱՌԱՋ» ղրկելու համար կարօտ հաստատութեանց։

Յատկացուցինք.—

1. *Ռէթիմօ* (կրետէ) ազգ. վարժարանին։
2. *Տէտէ Աղաճի* երիտ. միութեան (Յունաստան)։
3. *Գավալայի* Հ. Մ. Ը. Մ-ի ակումբին։

Վրաստանի գիւղերուն մէջ գիւղացիական աշխատանքները դադրած են, որովհետեւ վառելիք չկայ, քարիւղ չկայ, լամբար չկայ։

Դարալագեազի Գնիշիկ գիւղը դպրոց մը ունի եւ ուսուցիչ մըն ալ, որ փառաւոր կը ծծէ։ Եւ ամէն օր։

Գիւղացիները օր մը ըղձագար ուսուցիչին ձեռքէն աղատեցին աշակերտ մը, որ ծեծ կ'ուտէր փայտով։

Ղափանի գիւղերուն մէջ ընթերցարանները թերթ չեն ստանար, այս պատճառով խաղարանի վերածուած են ընթերցարանները։

ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ

Նոր հրամանագիրով մը՝ գործ կը հրատարակէ «Պրոլետար» (Է փետր.)։ Անդրկովկասի հողագործական ժողովրդային գործավար նշանակուած է Հէյդար Վէզիրով, մատակարարութեան գործավար՝ Նիկոլա Սվանիձէ, Բանուորա գիւղացիական գործավար՝ Ա. Դողադով։

Ժամանակէ մը ի վեր Հայաստանի մէջ «հողժողկոմ» Ա. Գալոյեան կը ստորագրէ «արտակարգ լիազօր», ինչ որ կը նշանակէ թէ, եւ Գալոյեանը Երեւան գրուած է... հայերէնի թարգմանելու համար Վէզիրովի հրամանները։

Պարզ խօսելով, Հայաստան եւ հանրապետութիւն բառերը այլեւս անիմաստ են, քանի որ Հայաստանը գաւառ մըն է Անդրկովկասի մէջ։ Կամաց կամաց մեր «Խորհրդային Հանրապետութիւնը» կը քալէ իր վախճանին։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱԶԱՏ ՈՐՄՆԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ՕԹԵԱԿ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սկովտական եւ անգլիական մեծ օթեակներու պատկանող կարգ մը հայ Ա. Ո-ներ որոշած են Փարիզի մէջ հիմնել հայկական օթեակ մը՝ Ցանկցուած անգլիական եւ սկովտական մեծ օթեակներէ։ Բոլոր Հայ Ա. Որմնադիրներէն, որոնք անգլիական սկովտական կամ հնդկական օթեակներու կը պատկանին եւ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը բնակին, կը խնդրուի անյապաղ յարաբերութեան մէջ մտնել հիմնադիրներուն հետ հետեւեալ հասցէով.— Leon Mesrob 25 rue d'Hauteville, Paris (10e).

Կ'ԱՃԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹԻՒՆ

Վիճակագրութիւն մը, որ պատմութեան պէս է։

Տարի	Ամուսնալուծում
1913	5.034
1914	3.164
1915	569
1916	1.708
1917	3.315
1920	10.838
1921	10.121
1922	7.978
1923	7.064
1925	6.500
1930	9.046

Այս չոր թիւերը պատմագրական, բարոյական, տնտեսական, օդագրական նշանակութիւն ունին յաճախ։ Երբ մարդոց բարոյական գիմագրութիւնը կը տկարանայ, ամուսնալուծումը կը շատնայ, եւ այսպէս համեմատաբար։

ուժի եւ Սահմանադրութիւնը պաշտպանել ընդդէմ ամէն յարձակման։

Իր վերջաբանին մէջ, Վէնիզելոս մեղադրեց համայնավարները թէ ընդհ. գործադուլ կը թելադրեն ու կը պատրաստեն, երբ անդին խորհրդային կառավարութիւնը ծայրայեղ միջոցներով կը պատժէ երկաթուղային այն պաշտօնեաները որոնք կ'ուզեն լքել իրենց աշխատանքը։

Կարմիր բանակը պատրաստ է

Կարմիր բանակի 13րդ տարեդարձին առթիւ, ամբողջ խորհրդային երկիրներու մէջ, քննութիւններ եւ հաստատումներ կըկատարուին կարմիր բանակի ուժին և կարողութեան մասին։ Ճարտարարուեստական հաստատութիւններու մէջ, կըկազմուին հարուածային նոր զօրախումբեր, որոնք կը կոչուին «կարմիր բանակի 13րդ տարեդարձ»։

Այս առթիւ, կը կազմուին նաեւ նոր կոլխոզներ, որոնք պիտի պատրաստուին երկրին պաշտպանութիւնը զօրացնելու ձգտումով։ Վորոշիլօֆի վերջին մէկ հրամանագիրը կ'ըսէ.— Արտասահմանեան պետութիւններու կողմէ պատրաստուած նոր միջամտութեան պայմանները տակաւին անյայտ կը մնան։ Կը յայտարարեմ թէ Խորհրդ. Միութեան քաղաքականութիւնն եղած է եւ պիտի ըլլայ խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը, եւ մեր կարելին պիտի ընենք արգիլելու պատերազմը եւ խաղաղ աշխատանքը ապահովելու գործաւորներուն։ Օտար հողերէն մէկ մատնաչափ չենք ուզեր. բայց մեր հողերէն ալ մէկ մատնաչափ չպիտի տանք։ Կարմիր բանակը կը մտնէ իր 14րդ տարեշրջանը միշտ պատրաստ պաշտպանելու խորհրդային երկիրը եւ վստահ իր ուժերուն։»

Երկրագործական խորհրդաժողովը

Փարիզի մէջ գումարուող երկրագործական խորհրդաժողովը վերջացուց իր աշխատանքները եւ հրատարակեց ցեկոյց մը, որով կը հաստատուի թէ կեդր. Եւրոպայի երկիրներուն մէջ տրամադրելի ցորենը փոքր մաս մը կը կազմէ, բաղդատմամբ ներածող երկիրներու պէտքին։ Ցոյց տրուած բարեացակամ տրամադրութիւնները համոզած են խորհրդաժողովը թէ կարելի պիտի ըլլայ շուտով սպառել ցորենի մթերքը։ Իսկ սպառման մանրամասնութիւնները ձգուած են իւրաքանչիւրպետութեան։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ԴՊՐՈՑ

Այսօր Ուրբաթ ժամը 8.30—9.15՝ Կանոնագրի մեկնաբանում (Ընկ. Գ. Հիւսեան)։

ժամը 9.30—10.15՝ Մարքսիզմին յեղաշրջման պատմութիւն (Ընկ. Բ. Գավէգեան)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ
ԸՆԿԵՐԱ—ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Անիէռ-Պուա Քոլոմպի Հ. Յ. Դ. Չէյթուն կոմիտէին կողմէ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Asnières, Place Comèteի ծխավաճառին սրահը։

Կը նախագահէ՝ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՕՀԱՆ ԿԱՐՕ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18 ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի կողմէ

վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին 128 Rue Etienne Doletի սրահը

Կը նախագահէ՝ ՏՕՔԹ. Յ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆ

Կը խօսի՝ Հ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

Երգ. արտասանութիւններ եւ անակնկալներ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եռգկատի եւ Շրջ. Հայր. միութեան Իսի-լէ-Մուլինոյի մասնաճիւղին կողմէ: վաղը Շաբաթ գիշեր Իսի-լէ-Մուլինոյի Թաղապետական սրահներուն մէջ:

Կը նախագահէ՝ ՍՈՒՐԷՆ ՆԱՒԱՎԱՐԵԱՆ

կը ներկայացուի ԱԶԳԻՍ ՄԵՆԾ ԱՂԱՆԵՐԸ եւ ՎԱՆՑՈՒԼԱ ՊՈՄՊԱ (զաւեշտ)

եւ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ԿԱՐՕՏԸ (ողբերգութիւն)

ցեղի կ'ունենայ պօքսի մրցում

ընտիր Ցազ, Ցոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ԱՌԹԻՒ

Տէսինի Սեբաստիոյ Նահնգ. Ուսումնասիրաց միութեան կողմէ

Այս Կիրակի ժամը 2ին Լիոնէզի Թատերասրահին մէջ

Կը ներկայացուի գեղավարութեամբ գերասան Նուպար Գազազեանի

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՆԻԷՌ-Պուա Քոլոմպի Չէյթուն կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, 79 Rue des Chambards սրճարանը, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ խումբի ժողովըվաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 184 Ave. d'Italie. Մէթրօ Փօրթ տ'Իթալի։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին Գրադարանին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2ին 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

ՎԻԷՆԻ Քրիստափոր խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ Թ'ԱՆԹՈՒԱՆԻ (Մարսէյլ) ընկեր Կարօ խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 5ին ընկ. Վառոեանի խանութը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անգամատոմսով։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԼԻՈՆԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Վալ տը Վէզի եւ Լիոնի բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Գ. Թաղապետարանի ընթերցասրահին մէջ, խորհրդակցելու համար կարեւոր օրակարգի մը շուրջ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ֆլօրիայի մէջ։

ՏԷՍԻՆԻ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ժողովը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին նախկին ժողովին տեղը։ Հայրենակիցներէ կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս ժողովին։

ՀԱՃԸՆՑԻՆԵՐՈՒ Փարիզի Ազգ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 3.30ին, 61 Rue Mr. le Prince (Ֆլօրիա)։ Օրակարգ՝ 1. Մասնաճիւղերէն հասած նամակներու ընթերցում, 2. Հաճընցիութիւնը հետաքրքրող խիստ շահեկան խնդրոյ մը շուրջ խորհրդակցութիւն։

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

71 Ave. Kléber

Վաղը իրիկուն ժամը 9ին «Գաղութները հայ պահելու խնդիրը», կը խօսի՝ Ա. Ջամալեան:

ԿԷՅՎԷՅԻ, ԳՈՒՐՑՊԷԼԷՆԻ, ԳՆՃԸԼԱՐԻ, ԷՇՄԷԻՒՄԻՋԱԳԻՒՂԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Կէյվէյի եւ Շրջ. հայրենակցական միութեան վարչութիւնը երկրորդ եւ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզ եւ արուարձաններու բնակող բոլոր հայրենակիցները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 109 Ave. Verdun, Issy-les-Moulineaux, (առնել հանրակառք 23, 32)։ Օրակարգ՝ ծրագիր-կանոնագրի որոշադրութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը ժեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Մարաշցի Սեդրաք Ինկիլիզեան, հօր անուն՝ Յակոբ, մօր անուն՝ Ովսաննա, 1916ին կը գտնուէր Հալէպի որբանոցը, ուսկից փոխադրուած է Պոլիս: Իմացնել Միսաք Ինկիլիզեանի 6844 C. S. P, 4ième Rgt. Etranger, Marrakach, Maroc.

IMPRIMERIE - MASSIS -
208bis, Rue Lafayette P…
Le Gérant H STEP…